

16^ο

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

16ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΑΤΟΜΑ, ΘΕΣΜΟΙ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ: Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 10 - 14 ΜΑΪΟΥ 2017

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΗ 10 ΜΑΪΟΥ

8.00 - 9.00 Προσέλευση συνέδρων | Εγγραφές: Φουαγιέ ΚΕΔΕΑ

9.00 – 12.00 Εργαστήρια

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 1 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Θετικότητα και Ανάπτυξη των Επαγγελματικών Δεξιοτήτων: Ασκήσεις Ενδυνάμωσης

Εισηγητής/ές: Ειρήνη Καρακασίδου, Χρήστος Πεζηρκιανίδης, Αναστάσιος Σταλίκας
*Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Ελληνική Εταιρεία
Θετικής Ψυχολογίας*

Η θετική ψυχολογία είναι ο κλάδος της Ψυχολογίας που ασχολείται με την προαγωγή της ευημερίας, της ευζωίας και της ανάπτυξης των ανθρώπων. Αντικείμενό της είναι η μελέτη των συνθηκών και των διαδικασιών που βοηθάνε τα άτομα, τις ομάδες και τους οργανισμούς, να «ανθίζουν» και να λειτουργούν με το βέλτιστο δυναμικό τους. Ο όρος θετικότητα αναφέρεται στη συχνή εμπειρία θετικών συναισθημάτων στην καθημερινή ζωή και φαίνεται να έχει άμεσο αντίκτυπο στις σχέσεις, που δημιουργεί το άτομο σε όλους τους τομείς της ζωής του. Η εργασία αποτελεί έναν τομέα, που απασχολεί σε μεγάλο βαθμό το άτομο, είτε αφορά την αναζήτηση της, είτε τη διατήρησή της. Οι άνθρωποι αφιερώνουν πολύ χρόνο στο εργασιακό περιβάλλον και αναζητούν συνεχώς τρόπους για να μειώσουν το άγχος και να αυξήσουν την ευχαρίστηση μέσα σε αυτό. Τι κερδίζει κάποιος με το να είναι θετικός στο εργασιακό περιβάλλον; Αρχικά, η θετικότητα

φαίνεται να προβλέπει πιο ενεργητικές στρατηγικές αναζήτησης εργασίας, με μεγαλύτερη επιτυχία στην απόκτησή της. Επιπλέον, οι άνθρωποι που βιώνουν θετικά συναισθήματα στην εργασία τους έχουν υψηλότερα επίπεδα δέσμευσης και απόδοσης και είναι λιγότερο πιθανό να βιώσουν επαγγελματική εξουθένωση. Επίσης, είναι πιο δημιουργικοί, πιο παραγωγικοί, χτίζουν στενές σχέσεις και έχουν καλύτερες διαπροσωπικές δεξιότητες. Τέλος, η αύξηση της θετικότητας στον χώρο εργασίας προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα όχι μόνο για το άτομο αλλά και για τον οργανισμό. Η ενίσχυση της θετικότητας αποσκοπεί στη βελτίωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων με απώτερο σκοπό την ενίσχυση των στρατηγικών αναζήτησης εργασίας αλλά και την αύξηση της εργασιακής ικανοποίησης. Σκοπός του εργαστηρίου είναι η ενίσχυση της θετικότητας μέσα από ασκήσεις που εγκολπώνουν την επίγνωση των θετικών συναισθημάτων, τη θετική αναπλαισίωση, την καλοσύνη, την ευγνωμοσύνη, την ενσυνειδητότητα και το απολαμβάνειν. Επαγγελματίες ψυχικής υγείας, σύμβουλοι και coaches, που ασχολούνται με τους νέους, μπορούν να αξιοποιήσουν τις ασκήσεις αυτές ως εργαλεία στην καθημερινή τους πράξη.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 2 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Η Αφανής Επιδημία: Τι πρέπει να γνωρίζουν οι ψυχολόγοι για την Τραυματική Εγκεφαλική Βλάβη

Εισηγητής/ές: Θεόδωρος Τσαουσίδης, *Icahn School of Medicine at Mount Sinai*

Η Τραυματική Εγκεφαλική Βλάβη (ΤΕΒ) προκαλεί έναν συνδυασμό σωματικών, γνωσιακών και συναισθηματικών προβλημάτων που επηρεάζουν τη λειτουργικότητα και επιφέρουν σοβαρή αναπηρία και απώλεια ανεξαρτησίας. Οι μακροχρόνιες συνέπειες της ΤΕΒ περιλαμβάνουν την απώλεια εργασιακής απασχόλησης, μειωμένη συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες, καθώς και αυξημένη ψυχοπαθολογία. Η ΤΕΒ συχνά αναφέρεται ως αφανής επιδημία γιατί ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων που υφίστανται κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις δεν διαγιγνώσκονται με ΤΕΒ είτε λόγω της έμφασης που δίνεται στα σωματικά συμπτώματα μετά την κάκωση είτε λόγω της υψηλής επικάλυψης μεταξύ των γνωσιακών και συναισθηματικών συμπτωμάτων της ΤΕΒ με τα συμπτώματα άλλων

ψυχιατρικών διαταραχών (π.χ., διαταραχές διάθεσης, αγχώδεις διαταραχές, μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχές προσωπικότητας). Αυξάνεται έτσι η πιθανότητα πολλοί ασθενείς που αναζητούν ψυχοθεραπεία να έχουν υποστεί ΤΕΒ, η οποία όμως δεν έχει διαγνωστεί ποτέ. Είναι σημαντικό για τους ψυχολόγους να έχουν κάποιες βασικές γνώσεις για την ΤΕΒ ώστε να μπορούν να πραγματοποιήσουν διαφορικές διαγνώσεις, να μην υποβάλλουν τους ασθενείς σε ακατάλληλες και μη αποτελεσματικές θεραπευτικές αγωγές και να γνωρίζουν πότε πρέπει να κάνουν παραπομπές σε κλινικούς που ειδικεύονται στην ΤΕΒ. Σωστή και έγκαιρη διάγνωση της ΤΕΒ οδηγεί σε καλύτερη αντιμετώπιση των συμπτωμάτων και πιο αποτελεσματική αποκατάσταση της λειτουργικότητας. Το εργαστήριο αυτό περιγράφει τον επιπολασμό και τους παράγοντες κινδύνου στην ΤΕΒ, τα σωματικά, γνωσιακά και συναισθηματικά συμπτώματα, τις ψυχιατρικές διαταραχές που σχετίζονται με ΤΕΒ, τη διαδικασία κατάλληλης διάγνωσης και αποκλεισμού, τις τεκμηριωμένες θεραπευτικές επιλογές για την αποκατάσταση μετά από ΤΕΒ και τη διαδικασία παραπομπής σε ειδικούς στην ΤΕΒ.

Λέξεις κλειδιά: τραυματική εγκεφαλική βλάβη, κρανιοεγκεφαλική κάκωση, γνωστική αποκατάσταση, νευροψυχολογία

Στόχοι:

- Μετά την παρακολούθηση του εργαστηρίου οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:
- Να περιγράψουν τον επιπολασμό και τους παράγοντες κινδύνου της ΤΕΒ
- Να περιγράψουν τις σωματικές, γνωσιακές και συναισθηματικές συνέπειες της ΤΕΒ
- Να αναγνωρίζουν τις ψυχιατρικές διαταραχές που σχετίζονται με το ιστορικό ΤΕΒ
- Να εξηγήσουν τη διαδικασία κατάλληλης διάγνωσης και αποκλεισμού της ΤΕΒ
- Να αναφέρουν τουλάχιστον 3 θεραπευτικές επιλογές για την ΤΕΒ
- Να γνωρίζουν σε ποιους ειδικούς στην ΤΕΒ θα μπορούν να παραπέμψουν ασθενείς για διάγνωση και αξιολόγηση

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 3 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Εργαστήριο Δικαστικής Ψυχολογίας: Ατομικές και Ομαδικές Παρεμβάσεις σε Δράστες Ενδοοικογενειακής Βίας

Εισηγητής/τές: Ελένη Φώτου, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Σεβαστή Χατζηφωτίου, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Ευαγγελία Δημάδη, «BIA-ΣΤΟΠ»

Η ενδοοικογενειακή βία έχει μελετηθεί σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία χρόνια, τόσο λόγω των κοινωνικο-οικονομικών συγκυριών, όσο και της αύξησης που παρατηρείται στην καταγραφή των αδικημάτων, σύμφωνα με τα δεδομένα του Ν.3500/06. Ωστόσο, οι περισσότερες μελέτες, παρεμβάσεις και πολιτικές απασχολούνται με το θέμα μονομερώς, από τη σκοπιά του θύματος, αγνοώντας το παραβατικό και προβληματικό σκέλος του φαινομένου, το δράστη. Πραγματοποιώντας στοχευμένες παρεμβάσεις στην παραβατική συμπεριφορά του δράστη, οι ειδικοί έχουν την ευκαιρία να ελαχιστοποιήσουν τις συνέπειες στο θύμα, να φέρουν το άτομο αντιμέτωπο με το πρόβλημα και να προωθήσουν την ουσιαστική αλλαγή. Στο παρόν εργαστήριο θα παρουσιαστούν μέθοδοι παρέμβασης σε δράστες ενδοοικογενειακής βίας, θα αναλυθεί η συμπεριφορά του δράστη και θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα του προγράμματος της Ποινικής Διαμεσολάβησης. Οι συμμετάσχοντες θα μελετήσουν τις παρεμβάσεις, μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων, μελέτη περίπτωσης και ατομικών και ομαδικών παρουσιάσεων. Το Ινστιτούτο Πρόληψης και Θεραπείας της Βίας και Προώθησης της Ισότητας των Φύλων «BIA-ΣΤΟΠ» στην Καβάλα από το 2012 προσφέρει μέσω του προγράμματος της Ποινικής Διαμεσολάβησης παρεμβάσεις ατομικές και ομαδικές σε δράστες ενδοοικογενειακής βίας σε διάστημα από 3 έως και 6 έτη.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 4 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Το άκουσμα της επιθυμίας: Διαδραστικό εργαστήριο έκφρασης και επικοινωνίας

Εισηγητής/τές: Στέλιος Γκιουζέπας, Κωνσταντίνος Μπακιρτζής

Ινστιτούτο Βιωματικής Παρέμβασης NDI

Στο εργαστήριο αυτό προτείνεται η έκφραση επιθυμιών των συμμετεχόντων και η επικοινωνία βάσει αυτών. Μέσα από απλές ασκήσεις – δραστηριότητες επιδιώκεται η ανάδυση και η έκφραση επιθυμιών που αφορούν και ενδιαφέρουν τους συμμετέχοντες στο εδώ και τώρα. Βάσει αυτών των επιθυμιών προτείνονται δραστηριότητες ικανοποίησής τους στο μέτρο του δυνατού, σε πραγματικό ή

φαντασικό επίπεδο. Η μεθοδολογία εμπύχωσης που χρησιμοποιείται βασίζεται στις θεωρητικές και μεθοδολογικές αρχές της NDI (Παρεμβαίνουσα Μη-Κατευθυντικότητα) εκφραζόμενες από το τρίπτυχο **Ακούω**: Επικέντρωση στις επιθυμίες των συμμετεχόντων και στη διευκόλυνση της έκφρασης τους. Επικέντρωση στο λεκτικό και μη λεκτικό περιεχόμενο και επαναδιατύπωση (reformulation, mirroring, ενεργός ακρόαση), και ανεπιφύλακτα θετική αποδοχή. **Προτείνω**: Πρόταση ασκήσεων ανταποκρινόμενες στις ανάγκες και ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, στη συνέχεια της έκφρασης των επιθυμιών τους. Επίσης διατύπωση υποθέσεων, αναλύσεων και εξηγήσεων σχετικά με την προσωπική, διαπροσωπική και ομαδική λειτουργία **Συνοδεύω**: Οι εμπυχωτές συμμετέχουν «ακούγοντας», διευκολύνοντας, προτείνοντας και γενικότερα δημιουργώντας ένα πλαίσιο θερμής παρουσίας, ενδιαφέροντας για τους συμμετέχοντες και αποδοχής, ανεξαρτήτως του περιεχομένου όσων εκφράζονται και διαδραματίζονται. Γενικότερα το έργο της εμπύχωσης προκύπτει ως από κοινού δημιουργία εμπυχωτών και συμμετεχόντων. Ο καθένας μέσα στο ρόλο του επιλέγει, συμφωνεί ή διαφωνεί με τα προτεινόμενα, μέσα σε σχέση ισοτιμίας και αμοιβαίου σεβασμού της διαφορετικότητας και της ελευθερίας του καθένα. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες διαμορφώνονται στο εδώ και τώρα, αναφερόμενες και εμπνεόμενες από τεχνικές ενεργοποίησης-χαλάρωσης, αυτοματισμού στην έκφραση (λεκτική και μη λεκτική), δραματοποίησης, ασκήσεις προερχόμενες από σχολές όπως το ψυχόδραμα, η Gestalt, ραϊχικές προσεγγίσεις-βιοενέργεια, αναγνώρισης της Δυναμικής της Ομάδας (Training group), συνοδείας και ενεργού ακρόασης (Encounter group), κ.ά.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 5 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

«Ακούγοντας τη γυναίκα με καρκίνο του μαστού»: Εργαστήριο ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών υγείας στις ανάγκες των ασθενών

Εισηγητής/τές: Ιφιγένεια Κούτρη, Δέσποινα Ζηλιασκοπούλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γνωρίζουμε ότι η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στις γυναίκες με καρκίνο του μαστού και στους ειδικούς υγείας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη λήψη των

αποφάσεων των γυναικών, στην τήρηση του θεραπευτικού σχεδίου και στην ικανοποίηση του συνόλου των βιοψυχοκοινωνικών αναγκών τους. Υπάρχουν ενδείξεις ότι ένα από τα ζητήματα που παραβλέπεται συνήθως από τους ειδικούς στην επαφή τους με τις γυναίκες με καρκίνο του μαστού είναι ο φόβος θανάτου, παρότι η σχετική έρευνα δείχνει ότι οι υπαρξιακές αγωνίες κατέχουν συχνά σημαντική θέση σε αυτήν την εμπειρία. Ο αποκλεισμός των συναισθημάτων για το θάνατο μπορεί να γίνει κατανοητός στο ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο, καθώς στη δυτική κοινωνία ο θάνατος έχει απομακρυνθεί από την καθημερινή ζωή, δεν αναγνωρίζεται και δεν πρέπει να συζητείται, γεγονός που συνεπάγεται ότι οι ασθενείς δεν λαμβάνουν πάντα την κατάλληλη υποστήριξη γύρω από τα υπαρξιακά ζητήματα που συχνά ανακύπτουν. Στόχος του εργαστηρίου είναι η ευαισθητοποίηση των ειδικών υγείας στην προσέγγιση των γυναικών και η απόκτηση δεξιοτήτων στην παροχή ολοκληρωμένης υποστήριξης, με στόχο να διευκολυνθεί η διεργασία νοσηματοδότησης της ασθένειας. Το εργαστήριο αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται συνοπτικά ερευνητικά δεδομένα για την εμπειρία του καρκίνου του μαστού και της μαστεκτομής που αφορούν ζητήματα γύρω από την ταυτότητα και τις υπαρξιακές ανησυχίες. Στο δεύτερο μέρος, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία μέσα από βιωματικές ασκήσεις (π.χ. παιχνίδια ρόλων, μελέτες περίπτωσης) να διερευνήσουν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις αναφορικά με ευαίσθητα ζητήματα γύρω από την ασθένεια και να εξασκηθούν στην εφαρμογή των προτεινόμενων παρεμβάσεων. Το εργαστήριο απευθύνεται σε φοιτητές και επαγγελματίες υγείας (ιατρούς, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλευτές, κ.α.) που ενδιαφέρονται ή εργάζονται στο χώρο της ψυχο-ογκολογίας.

Λέξεις- κλειδιά: καρκίνος του μαστού, νοσηματοδότηση, σχέση ασθενή και επαγγελματία υγείας

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 6 | ΑΙΘΟΥΣΑ 01

Γνωρίζοντας το σχολικό χώρο και νιώθοντας σε αυτόν 'σαν στο σπίτι μας'

Εισηγητής/τές: Σεβαστή Αποστόλου, Δρ. Επιστημών της Αγωγής Πανεπιστημίου Αιγαίου, Ψυχολόγος ΕΕΠ

Αξιοποιώντας τις έννοιες της εδαφικότητας, του προσωπικού χώρου και της ιδιωτικότητας αναζητούμε τρόπους που ο σχολικός χώρος μπορεί να γίνει για τους βασικούς χρήστες του, εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες, 'ο δικός τους χώρος'. Διαπιστώνουμε βιωματικά πώς τα υλικά στοιχεία από μεμονωμένα συστατικά του χώρου μέσα από τη σύνθεσή τους και την συνακόλουθη διαμόρφωση του χώρου προκαλούν ποιοτικές διαστάσεις σε αυτόν που μας οδηγούν να νιώσουμε το βίωμα της ιδιωτικότητας μέσα από την προσωποποίηση και την οριοθέτηση περιοχών. Επιλέγονται 4 πλαίσια, η αίθουσα διδασκαλίας, ο εσωτερικός κοινόχρηστος χώρος, ο χώρος διοίκησης και ο αύλειος χώρος. Μέσα από την εξοικείωση με τις προσεγγίσεις της γνωστικής χαρτογράφησης, της επί τόπου παρέμβασης και του post occupancy evaluation οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν βιωματικά μια ερευνητική διαδρομή που περιλαμβάνει τη γνωστική χαρτογράφηση των υφιστάμενων συνθηκών 4 πλαισίων σχολικού χώρου, την παρέμβαση στο χώρο στο εκάστοτε πλαίσιο και την αξιολόγησή του παρατηρώντας τις αναδυόμενες αλλαγές σε συμπεριφορικά μοτίβα χρήσης του χώρου σύμφωνα με τα κριτήρια πάντα της εδαφικότητας, του προσωπικού χώρου και της ιδιωτικότητας. Στόχος μας λοιπόν είναι να αφυπνίσουμε την περιβαλλοντική μας αντίληψη, ώστε να αναγνωρίζουμε εκείνες τις ποιοτικές διαστάσεις του χώρου που συμβάλουν στη διαμόρφωση συμπεριφορών χρήσης του που αφορούν την οριοθέτηση, την προσωποποίηση και την ιδιωτικότητα καθιστώντας αυτές εφικτές ακόμα και σε ένα δημόσιο κτίριο. Μάλιστα μέσα από τη διαμόρφωση τεσσάρων ομάδων μπορούμε να προβούμε σε μια συνοπτική συγκριτική μελέτη μεταξύ των τεσσάρων πλαισίων που παρατίθενται προκειμένου να διαπιστώσουμε ποιο ή ποια από αυτά παρέχουν περισσότερες δυνατότητες σε επίπεδο οικολογικών επικοινωνιακών χαρακτηριστικών ως προς την ανάδυση των προαναφερόμενων συμπεριφορών στο χώρο. Ευρύτερος σκοπός του εργαστηρίου είναι να αναδειχθεί το γεγονός ότι ο σχολικός χώρος αποτελεί ένα πολύτιμο επιστημονικό εργαλείο ως οικολογικός δίαυλος επικοινωνίας που μπορεί να αξιοποιηθεί στα πλαίσια σχεδιασμού προγραμμάτων τα οποία μπορεί να αφορούν θέματα όπως η διαχείριση του άγχους ή η ένταξη ειδικών πληθυσμών στις σχολικές μονάδες και την ευρύτερη τοπική κοινωνία κα.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 7 | ΑΙΘΟΥΣΑ 05

Ψυχοθεραπευτικές Παρεμβάσεις σε Παιδιά/Εφήβους και Οικογένειες με ιδιαίτερες δυσκολίες/ διαταραχές: ένα ολιστικό μοντέλο με βάση τη συστημική ψυχοδυναμική προσέγγιση και τη θεωρία της ψυχικής ανθεκτικότητας

Εισηγητής/τές: Ηλίας Κουρκούτας, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Σκοπός του συγκεκριμένου εργαστηρίου είναι να εισάγει τους συμμετέχοντες στη φιλοσοφία των ολιστικών προσεγγίσεων, με βάση τα δεδομένα της σύγχρονης ψυχοπαθολογίας (Dishion, 2014; Samaroff, 2014) και να παρουσιάσει τις βασικές αρχές και τεχνικές ενός συνθετικού συστημικού ψυχοδυναμικού μοντέλου στην οπτική της ψυχικής ανθεκτικότητας (σε αντιδιαστολή με τις κλασικές ψυχιατρικές προσεγγίσεις). Πρόκειται για ένα μοντέλο που εστιάζει σε παιδιά/ εφήβους και οικογένειες με ήπιες ή πιο σοβαρές δυσκολίες/ διαταραχές (συναισθηματικές, συμπεριφορικές, αναπτυξιακές, κλπ.). Οι βασικές θεωρητικές παραδοχές του μοντέλου στηρίζονται/εμπνέονται από μία σειρά θεωρητικών προσεγγίσεων και των ανάλογων σχετικών τεχνικών. Αυτές είναι οι ακόλουθες: (α) σύγχρονη ψυχοδυναμική θεωρία και οι τεχνικές της συμβολοποίησης/ψυχικής επεξεργασίας (mentalization skills)(Fonagy, 2006), (β) συνθετικό (συστημικό/ ψυχοδυναμικό/ συμπεριφορικό) μοντέλο της E. Wachtel (2004), (γ) η Resilient therapy της Hart (2007). Στο πρώτο μέρος παρατίθενται και συζητιούνται κάποιες από τις βασικές «προβληματικές» και κατευθύνσεις των συνθετικών παρεμβάσεων (Wampol & Imel, 2015), καθώς και τα κοινά στοιχεία και οι διαφορές των συγκεκριμένων μοντέλων στον τρόπο προσέγγισης και εφαρμογής τους. Μέσα από συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης αναλύονται οι επιμέρους στρατηγικές και οι τρόποι που εφαρμόζονται στην πράξη, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται οι τεχνικές δυσκολίες και οι προκλήσεις που οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας καλούνται να διαχειριστούν ως προς τις οικογενειακές και ατομικές δυναμικές στο πλαίσιο των πολυσύνθετων συστημάτων σχέσεων και των αυξημένων και ποικίλων ψυχοκοινωνικών αναγκών των παιδιών, εφήβων και γονέων στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Παράλληλα συζητιούνται τα πλεονεκτήματα σε ατομικό και/ή οικογενειακό επίπεδο, με βάση τα σύγχρονα δεδομένα και τις ερευνητικές αξιολογήσεις (evidence), ενώ αναλύονται βήμα προς βήμα οι διάφορες τεχνικές που αφορούν τις παρεμβάσεις με παιδιά. Ιδιαίτερη μνεία θα γίνει στις εναλλακτικές τεχνικές για παιδιά (π.χ. art based

techniques: Shore, 2013). Στο τελευταίο μέρος θα συζητηθούν ερωτήματα, σχόλια, παρατηρήσεις, καθώς και αποσπάσματα κλινικών περιστατικών ή ολοκληρωμένες μελέτες περίπτωσης που οι συμμετέχοντες θα κληθούν να φέρουν για συζήτηση. Στόχος του συγκεκριμένου εργαστηρίου είναι να εξοικειώσει τους συμμετέχοντες με ένα διαφορετικό τρόπο προσέγγισης και να προσφέρει συγκεκριμένες κλινικές γνώσεις, καθώς και να τους εξοικειώσει με τεχνικές που συμβάλλουν στην προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας παιδιών, εφήβων και γονέων με προβλήματα.

12.00 – 12.30 Διάλειμμα

12.30 – 15.00 Εργαστήρια

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 8 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Επίβλεψη Νέων Επαγγελματιών Υγείας

Εισηγητής/ές: Βασιλεία Κουντουρά, Ιωάννης Αγαλιώτης, Χαρίκλεια Πρώιου
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Στη σημερινή εποχή, η επίβλεψη νέων επαγγελματιών υγείας κατά την είσοδό τους στο επαγγελματικό βίο κρίνεται απαραίτητη σε όλες τις υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης. Η εποπτεία αποτελεί μία ιδιαίτερη επαγγελματική πρακτική που έχει στόχο διαμέσου διευκολυντικών και αξιολογικών στοιχείων να ενισχύσει τις επαγγελματικές ικανότητες και την επιστημονικά βασισμένη πρακτική των νεοεισαχθέντων. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η βέλτιστη ποιότητα παροχής υπηρεσιών προς τους πελάτες καθώς και η σωστά προσανατολισμένη εξέλιξη του εργαζομένου. Στόχος του βιωματικού εργαστηρίου «Επίβλεψης Νέων Επαγγελματιών Υγείας» είναι οι συμμετέχοντες να εξοικειωθούν με την διαδικασία της επίβλεψης σε πρακτικό επίπεδο. Θα προσδιοριστούν οι κλινικές ικανότητες που χρειάζεται ένα επόπτης και οι τεχνικές που πρέπει να εφαρμόσει έχοντας τον ρόλο του επόπτη μέσα από ενεργητικές βιωματικές δραστηριότητες. Θα έρθουν σε επαφή με τον τρόπο σχεδιασμού εποπτικής ατζέντας (supervision contract), τις μεθόδους

εποπτικής διαδικασίας και αξιολόγησής της. Το εργαστήριο θα εστιάσει βιωματικά κυρίως στην πρόσωπο με πρόσωπο εποπτεία (face-to-face supervision) και στην καταγραφή της συνεδρίας με χρήση βίντεο (video tool). Βασιζόμενοι στα παραπάνω είδη εποπτείας οι ενδιαφερόμενοι θα εξασκηθούν στην αξιολόγηση των εποπτικών συνεδριών με το σύστημα λεκτικής και μη λεκτικής ανάλυσης που έχει συνταχθεί βασισμένη σε πλήθος θεωριών (rogerian analysis) και χρησιμοποιείται ευρέως στο εξωτερικό. Οι ενδιαφερόμενοι θα μάθουν να αναλύουν το βίντεο που καταγράφεται κατά την εποπτική συνεδρία εστιάζοντας έτσι σφαιρικά τόσο σε εκδηλωθέν όσο και σε λανθάνων στοιχεία του επόπτη και εποπτευόμενου. Πρόκειται συνεπώς για ένα βιωματικό εργαστήριο που μέσα από την εξάσκηση με μελέτες περίπτωσης και παιχνίδια ρόλων πάνω στην εποπτεία, θα αναδύσει πρακτικές δεξιότητες επίβλεψης. Δεξιότητες που έρχονται να ενισχύσουν τις ήδη υπάρχουσες ικανότητες των εποπτών αλλά και να εφοδιάσουν με γνώσεις κάθε νέο εποπτευόμενο. Συνδυαστικά οι παραπάνω βιωματικές ενότητες θα καταλήξουν στην σωστή κατά προτεραιότητα οργάνωση των εποπτικών στόχων, που θα οδηγήσει τους συνδιαλεγόμενους στον απώτερο σκοπό της επίβλεψης, αυτόν της αυτοαξιολόγησης και αυτοεποπτείας.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 9 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Εικόνα Σώματος και Διατροφικές Διαταραχές: παρουσίαση ενός μοντέλου παρέμβασης όπου συνδυάζεται η Γνωστική Συμπεριφορική με τη Θεραπεία Σχημάτων και Ασκήσεις Εικόνας Σώματος.

Εισηγητής/ές: Έλενα Χάιντς, *Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς-Παράρτημα Μακεδονίας*

Η εικόνα σώματος δεν είναι μια πρόσφατη ψυχολογική έννοια. Ωστόσο, μόλις την τελευταία δεκαετία κυρίως οι κλινικοί άρχισαν να επικεντρώνονται στη σημασία της δυσαρέσκειας από το σώμα και να την συνυπολογίζουν στις παρεμβάσεις τους. Η σύνδεση της με την περιοχή των διατροφικών διαταραχών σε συνδυασμό με υποβόσκοντα σχήματα αποτελεί επίσης μια πρόσφατη οπτική. Το συγκεκριμένο εργαστήριο περιλαμβάνει εισαγωγή στα βασικά θεωρητικά και ερευνητικά στοιχεία σχετικά με την εικόνα του σώματος και την δυσαρέσκεια εξ αυτής. Σχολιάζεται η

επιρροή της τόσο ως προς τις διατροφικές διαταραχές, αλλά και η αμφίδρομη σχέση μεταξύ τους. Επιπλέον, περιγράφεται ένα μοντέλο παρέμβασης σε διατροφικές διαταραχές, όπου συνδυάζεται η Γνωστική Συμπεριφορική προσέγγιση με τη Θεραπεία Σχημάτων και με Ασκήσεις εικόνας σώματος. Το μοντέλο αυτό μελετάται ερευνητικά στο Παράρτημα Μακεδονίας της Ελληνικής Εταιρείας Έρευνας της Συμπεριφοράς με πολύ υποσχόμενα αποτελέσματα. Τέλος, παρουσιάζεται μια κλινική περίπτωση, ώστε να γίνει πιο σαφής η σύνδεση μεταξύ εικόνας σώματος και δυσαρέσκειας από το σώμα με τις διατροφικές διαταραχές στην κλινική πράξη στα πλαίσια εφαρμογής του προαναφερθέντος μοντέλου. Στόχος του εργαστηρίου είναι οι συμμετέχοντες να ενημερωθούν για κλινικά εργαλεία σε σχέση με την αντιμετώπιση προβλημάτων της εικόνας σώματος και να διευρυνθεί η κλινική οπτική στην αντιμετώπιση προβλημάτων διατροφικών διαταραχών.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 10 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Παρουσίαση της μεθόδου ανάπτυξης και αποκατάστασης των επιτελικών λειτουργιών «Το Σχολείο της Προσοχής»

Εισηγητής/ές: Αθανάσιος Κουτσοκλένης, *Κλινική «ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ», Θεσσαλονίκη*

Στο εργαστήριο θα παρουσιαστεί η ελληνόγλωσση έκδοση της μεθόδου ανάπτυξης και αποκατάστασης επιτελικών λειτουργιών *Το Σχολείο της Προσοχής*. Θα παρουσιαστεί αναλυτικά το θεωρητικό υπόβαθρο της μεθόδου και θα συζητηθούν οι πρακτικές της εφαρμογές με βάση την σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Το *Σχολείο της Προσοχής* αναπτύχθηκε από τις νευροψυχολόγους Tatiana Akhutina και Natalia Rylaeva στο Εργαστήριο Νευροψυχολογίας του Κρατικού Πανεπιστημίου της Μόσχας «Λομονόσοφ». Η μέθοδος που παρουσιάζεται στο παρόν εγχειρίδιο βασίζεται στις επιστημονικές θεωρίες του πρωτοπόρου ψυχολόγου και θεμελιωτή της πολιτισμικής-ιστορικής θεωρίας Lev Vygotsky (1896–1934) και του μαθητή του και κορυφαίου νευροψυχολόγου Alexander Luria (1902–1977). Αποσκοπεί στην αποκατάσταση των μαθησιακών δυσκολιών που προκαλούνται από αδυναμίες στην οργάνωση της προσοχής και στον προγραμματισμό και έλεγχο των εκούσιων δράσεων, δηλαδή από επιτελικές δυσλειτουργίες. Παράλληλα, εισάγει τα παιδιά στην έννοια του αριθμού μέσα από

παιγνιώδεις δραστηριότητες, ενώ παρέχει πληθώρα ευκαιριών για την εξάσκηση οπτικο-χωρικών και γραφοκινητικών δεξιοτήτων. Το *Σχολείο της Προσοχής* αναπτύχθηκε για να χρησιμοποιηθεί με παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας ανεξάρτητα από την κατηγορική διάγνωση που πιθανώς να έχουν λάβει (π.χ. διαταραχή ελλειμματικής προσοχής/υπερκινητικότητα, ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού). Μετά το πέρας του εργαστηρίου οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν κριτικά την εν λόγω μέθοδο στην εκπαιδευτική τους πράξη.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 11 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Εργαστήρι Οικογενειακής Διαμεσολάβησης

Εισηγητής/ές: Θεοδώρα Θανασούλη, *Διαπιστευμένη Διαμεσολαβήτρια και εκπαιδύτρια Διαμεσολαβητών (Υπ.Δ.Δ.Α.Δ)*

Η Οικογενειακή Διαμεσολάβηση είναι ένας θεσμός πολύ διαδεδομένος παγκοσμίως και εφαρμόζεται ευρέως σε οικογένειες που βρίσκονται σε φάση κρίσης ή διαζυγίου, όπως επίσης σε οικογενειακές συγκρούσεις γενικότερα ή θέματα κληρονομικά ή .οικογενειακών επιχειρήσεων. Στην Οικογενειακή Διαμεσολάβηση επιχειρείται η επίλυση μίας σύγκρουσης που έχει προκύψει στα μέρη, με την μεσολάβηση ενός ουδέτερου τρίτου ειδικά εκπαιδευμένου διαμεσολαβητή, προκειμένου να βρεθεί μια κοινά αποδεκτή λύση, που ικανοποιεί και τις δύο πλευρές. Ο θεσμός έχει κερδίσει έδαφος τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα και μάλιστα έχει νομοθετηθεί από το 2010 και εφαρμόζεται πλέον επισήμως. Το Work Shop, διάρκειας 2.5 ωρών, έχει ως στόχο να γνωρίσουν οι ενδιαφερόμενοι τη θεωρία και τις τεχνικές που εφαρμόζονται στην Οικογενειακή Διαμεσολάβηση, μέσω βιωματικής μάθησης, για να μπορούν να χειριστούν στην πράξη τις περιπτώσεις που συναντούν και να εφαρμόζουν μια επιτυχημένη διαμεσολάβηση. Επιγραμματικά, το περιεχόμενό του είναι: Γνωριμία με την Οικογενειακή Διαμεσολάβηση, είδη και διαφορές, στάδια Διαμεσολάβησης/ Τεχνικές επικοινωνίας/ενεργητική ακρόαση / Ο ρόλος και η στάση του διαμεσολαβητή/ Χρήση ψυχολογικών τεχνικών στην διαμεσολάβηση / Βασικές τεχνικές διαχείρισης συγκρούσεων / Μελέτη υποθέσεων και πρακτική εφαρμογή (role-play). Οι εκπαιδευόμενοι, μετά το πέρας του σεμιναρίου: Θα έχουν κατανοήσει τον θεσμό της οικογενειακής διαμεσολάβησης και την εφαρμογή του, θα έχουν εξοικειωθεί με τις βασικές τεχνικές επικοινωνίας και διαχείρισης συγκρούσεων στην διαμεσολάβηση, θα

μπορούν να χειρίζονται καλύτερα τα περιστατικά που μπορεί να συναντήσουν στην επαγγελματική πράξη και θα έχουν την ευκαιρία να εξασκήσουν τα παραπάνω μέσω πρακτικών ασκήσεων. Το συγκεκριμένο σεμινάριο είναι χρήσιμο για όσους θέλουν να μάθουν και να ασχοληθούν με την οικογενειακή θεραπεία, τη διαχείριση συγκρούσεων και την οικογενειακή διαμεσολάβηση.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 12 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Προσεγγίζοντας το τραύμα του πολέμου σε παιδιά και εφήβους: εφαρμογή προληπτικού on-line προγράμματος

Εισηγητής/ές: Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, Χριστίνα Βαρβέρη

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς

Σκοπός του εργαστηρίου είναι η απόκτηση εφαρμοσμένων γνώσεων σχετικά με ένα προληπτικό on-line πρόγραμμα που απευθύνεται σε παιδιά/εφήβους πρόσφυγες. Οι συμμετέχοντες μπορεί να έχουν διαφορετική επαγγελματική εκπαίδευση (ψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, εργοθεραπευτές, καθηγητές φυσικής αγωγής κ.α.) και επιθυμητό αλλά όχι απαραίτητο είναι να έχουν εμπειρία σε δομές φιλοξενίας προσφύγων. Αρχικά θα γίνει μια πολύ σύντομη επισκόπηση των ψυχολογικών επιπτώσεων τραυματικών γεγονότων (πόλεμος, φυγή, βιαιότητες κ.α.) σε παιδιά και εφήβους όπως και των διαφόρων παρεμβάσεων που θεωρούνται ενδεδειγμένες. Θα ακολουθήσει: α) η παρουσίαση του on-line υλικού «το εικονογραφημένο βιβλίο για το τραύμα» (www.susannestein.de) το οποίο κυκλοφορεί ήδη σε οκτώ γλώσσες και θα συζητηθεί η χρησιμότητά του τόσο ως προληπτικό μέσω ανίχνευσης ψυχολογικών προβλημάτων όσο και ως κινητοποιητικό μέσο για την αντιμετώπισή τους β) η παρουσίαση της πιλοτικής εφαρμογής του υλικού σε παιδιά/εφήβους 10 έως 15 ετών, αφγανικής καταγωγής, που διέμεναν στον καταυλισμό του Αγ. Ανδρέα, Ν. Μάκρης Αττικής. Τέλος, θα συζητηθούν αναλυτικά οι τρόποι προσέγγισης αυτού του πληθυσμού (γονείς-παιδιά) όπως και οι ιδιαίτερες δυσκολίες που παρουσιάζονται. Την παρουσίαση των εμπειριών θα ακολουθήσει ανταλλαγή απόψεων για την καλύτερη αξιοποίησή τους (διάχυση της γνώσης, εποπτεία κ.α.) και για την αναγκαιότητα εξειδικευμένης

εκπαίδευσης σχετικά με παρεμβάσεις σ' αυτό τον ειδικό πληθυσμό.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 13 | ΑΙΘΟΥΣΑ 01

Προαγωγή της Σεξουαλικής Υγείας στην Κοινότητα: Φιλοσοφία, Θεματικοί Άξονες και Στόχοι ενός Προγράμματος που Απευθύνεται σε Νέους

Εισηγητής/ές: Ελένη Καραγεωργίου, Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Π.Ε. Λέσβου ΠΝΟΗ – ΟΚΑΝΑ

Η σεξουαλική υγεία αποτελεί ένα τομέα πρωτοβάθμιας φροντίδας που είναι σημαντικό να προαχθεί πιο συστηματικά στη χώρα μας, σε επίπεδο εξειδικευμένων υπηρεσιών, στοχευμένων δράσεων και προγραμμάτων, αλλά και σε επίπεδο υλικών που να απευθύνονται σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Το παρόν εργαστήριο απευθύνεται σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας που θα ήθελαν να εφαρμόσουν τέτοιου τύπου προγράμματα σε επίπεδο ομάδας, στην κοινότητα όπου δραστηριοποιούνται. Έχει ως στόχο την παρουσίαση της φιλοσοφίας, των θεματικών αξόνων, των γενικών στόχων και της δομής ενός προγράμματος Προαγωγής της Σεξουαλικής Υγείας που απευθύνεται σε νέους (16+), όπως εφαρμόζεται εδώ και τρία χρόνια από το Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Λέσβου «Πνοή». Οι συμμετέχοντες στο εργαστήριο θα έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τις προδιαγραφές του προγράμματος, τη φιλοσοφία του, τους εκπαιδευτικούς του στόχους, τους κύριους θεματικούς άξονες και τη δομή του. Θα εξοικειωθούν με τις αρχές που το διαπνέουν, οι οποίες αντλούν από σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις για τις πολιτικές του σώματος και της σεξουαλικότητας, που στέκονται κριτικά και αποδομούν τα κυρίαρχα πρότυπα σεξουαλικότητας και επιτυχίας και τα ευρέως αποδεκτά μοντέλα περί κανονικότητας. Απώτερος σκοπός είναι η παρουσίαση μιας ολιστικής προσέγγισης της σεξουαλικής υγείας, που ενδυναμώνει την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και υποστηρίζει την αναδιαπραγμάτευση της σχέσης του νέου ατόμου με το σώμα του, τον εαυτό του και τη θέση του στον κόσμο. Ως αποτελέσματα, αναμένεται οι συμμετέχοντες να αποκτήσουν μια γενική εικόνα της δομής που μπορεί να έχει ένα πρόγραμμα σεξουαλικής υγείας το οποίο απευθύνεται σε νέους, να εξοικειωθούν με τις γενικές αρχές που το διαπνέουν και

να ενισχυθούν στην εφαρμογή τέτοιου τύπου προγραμμάτων στη δική τους κοινότητα.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 14 | ΑΙΘΟΥΣΑ 05

«Χτίζοντας γέφυρες μεταξύ επιθυμίας και πραγματικότητας» Εφαρμογές της Υπαρξιακής θεωρίας στη Συμβουλευτική, στην εκπαιδευτική πράξη , στην καθημερινότητα.

Εισηγητής/ές: Όλγα Ζούζουλα, *ΚΕ.ΣΥ.Π Ν. Ιωνίας*

Η υπαρξιακή θεωρία αποτελεί γερή βάση για τον Σύμβουλο Σταδιοδρομίας, τον Θεραπευτή, τον Εκπαιδευτικό και κάθε έναν από εμάς που επιθυμεί να ζει συνειδητά και να δίνει προσωπικό νόημα στις πράξεις του. Σύμφωνα με τους υπαρξιστές ο δρόμος για να ζήσει κανείς μια πιο αυθεντική και πλήρη ζωή περνά μέσα από τη συνειδητοποίηση και συνειδητότητα του αναπόφευκτου του θανάτου, την αντιμετώπιση της ευθύνης και της ελευθερίας που κουβαλάμε, την αποδοχή της υπαρξιακής μοναξιάς και την εύρεση νοήματος στη ζωή. Όλοι έχουμε τη δυνατότητα συνείδησης και επιλογής και είμαστε ελεύθεροι να επιλέξουμε τη στάση που θα κρατήσουμε απέναντι στις συνθήκες που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε, είτε πρόκειται για απλές καθημερινές αποφάσεις, είτε για επιλογές ζωής. Συχνά όμως μεταθέτουμε την ευθύνη σε άλλα πρόσωπα ή καταστάσεις (γονείς, συζύγους, συντρόφους, φίλους, δασκάλους, κοινωνία, οικονομική κρίση) και αποφεύγουμε να αποφασίσουμε για τη ζωή μας, για το μέλλον μας ή αναβάλλουμε να πραγματοποιήσουμε τις αποφάσεις μας. Όμως η ολοκλήρωση του ατόμου και η προσωπική ευτυχία είναι αποτέλεσμα της ανάληψης ευθύνης του εαυτού, της ελευθερίας και της απόδοσης προσωπικού νοήματος μέσα από την αξιοποίηση των εσωτερικών πηγών δύναμης κάθε ανθρώπου, στο εδώ και τώρα. Σκοπός του βιωματικού εργαστηρίου είναι να ευαισθητοποιήσει τους συμμετέχοντες/ουσες στις αρχές της υπαρξιακής φιλοσοφίας-θεραπείας και μέσα από το βίωμα να αξιοποιήσουν αυτές τις αρχές στην προσωπική τους ζωή και στις σχέσεις τους με τους "σημαντικούς άλλους", αλλά και στην επαγγελματική τους ζωή. Η άσκηση που θα επεξεργαστούμε στο εργαστήριο έχει τίτλο: « Ο ήρωάς μου». Οι επιμέρους στόχοι είναι: η διερεύνηση της αυτοεκτίμησης, η συνειδητοποίηση της

προσωπικής στάσης απέναντι στους στόχους μου, η απόδοση νοήματος στις επιλογές μου. Δεξιότητες στις οποίες θα ασκηθούν οι συμμετέχοντες/ουσες: Αυτογνωσίας, Αυτοεκτίμησης, Επίλυσης προβλημάτων, Λήψης απόφασης.

15.00 – 15.30 Διάλειμμα

15.30 – 17.00

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 1 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Ψυχοκοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις του προσφυγικού: Δικαιώματα, παροχή στήριξης και ερμηνείες πολιτών

Διοργανώτρια/Πρόεδρος/Συζητήτρια: Μαρία Δικαίου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Έχοντας ως σημείο αναφοράς τις αντιφάσεις και τα αδιέξοδα της σύγχρονης κοινωνικής θεωρίας στην αντιμετώπιση πολύπλοκων οικουμενικών ζητημάτων όπως είναι η μετανάστευση και το προσφυγικό, το συμπόσιο κινείται από το θεσμικό στο κοινωνικό - πολιτικό και ατομικό πεδίο και σκιαγραφεί τις ελλείψεις και τις δυνατότητες που υπάρχουν στο τομέα της νομοθετικής και ψυχοκοινωνικής προστασίας του μετανάστη και του πρόσφυγα, ενώ παράλληλα διερευνά τις προσλήψεις πολιτών για αυτά τα θέματα. Ειδικότερα, το συμπόσιο φιλοξενεί τέσσερις παρουσιάσεις που φωτίζουν διαφορετικές πτυχές του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα. Οι δυο πρώτες ανακοινώσεις αναλύοντας θεσμικό λόγο και συνεντεύξεις με πολίτες επικεντρώνονται σε μικροκοινωνικές και μακροκοινωνικές ιδεολογικές λειτουργίες των ρητορικών αποθεμάτων με βάση τα οποία συζητιέται το προσφυγικό ζήτημα. Η τρίτη ανακοίνωση παρουσιάζει και συζητά ερευνητικά δεδομένα που αφορούν την παιδική μετανάστευση αναδεικνύοντας τα κυρίαρχα συστήματα λόγου της ερευνητικής αυτής παραγωγής και τις συνέπειές τους για

παρεμβάσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης των παιδιών μεταναστών και προσφύγων. Τέλος, η τέταρτη ανακοίνωση σκιαγραφεί τον κατακερματισμό του ευρωπαϊκού δικαίου και την υποχώρηση των δικαιωμάτων των προσφύγων που συνεπάγεται η συμφωνία/κοινή δήλωση ΕΕ-Τουρκίας και αναλύει τις συνέπειες και τις προκλήσεις που απορρέουν από την μέχρι τώρα αντιμετώπιση του προσφυγικού. Η συζήτηση επιχειρεί να φωτίσει τη σύνδεση της θεσμικής και πολιτικής αντιμετώπισης του ζητήματος με τις ιδεολογικές λειτουργίες διαφορετικών λόγων για το προσφυγικό με απώτερη συνέπεια τη διατήρηση σχέσεων ανισότητας και την περιθωριοποίηση προσφύγων και μεταναστών.

Κατασκευάζοντας το προσφυγικό ως «κρίση»: Ρητορικές λειτουργίες και (μακρο)κοινωνικές συνέπειες

Λία Φίγγου, Δήμητρα Αναγνωστοπούλου, Μαρτίνα Σουρβίνου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνεται στις συνέπειες που έχει η κατασκευή του προσφυγικού ζητήματος ως «κρίση» σε διαφορετικά πλαίσια λόγου (θεσμικού – κοινοβουλευτικού και συνεντεύξεων με κοινωνικούς δράστες). Η ανάλυση υιοθετεί τις βασικές επιστημολογικές αρχές και τα εργαλεία της ρητορικής κοινωνιοψυχολογικής ανάλυσης, αντιμετωπίζοντας τις κοινωνικές κατηγορίες ως επιχειρηματολογικά διακυβεύματα ενταγμένα σε μικρο-διαδραστικά και μακρο-κοινωνικοπολιτικά πλαίσια αντιπαράθεσης. Η αναλυτική εστίαση αφορά τους τρόπους με τους οποίους η κατασκευή του προσφυγικού ως «κρίση» α) επηρεάζει την αναπαράσταση της χρονικότητας του φαινομένου και την συνακόλουθη κοινωνική λογοδοσία και απόδοση υπευθυνότητας για την αντιμετώπισή του β) δημιουργεί διχοτομίες μεταξύ κατηγοριών του πληθυσμού (μεταξύ πραγματικών προσφύγων που αξίζουν υποστήριξη και μεταναστών χωρίς χαρτιά, καθώς και μεταξύ εντάξιμων και μη προσφύγων) γ) συνομιλεί με τις διαθέσιμες κοινωνικές αναπαραστάσεις του «πολιτικού» και του πολίτη. Τα ευρήματα συζητιούνται ως προς τις δυνητικές τους συνέπειες για την ένταξη των προσφύγων.

Αναπαραστάσεις του πρόσφυγα στον καθημερινό λόγο: Άνθρωποι που χρειάζονται υποστήριξη ή επικίνδυνοι «άλλοι»;

Αφροδίτη Μπάκα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι αντιδράσεις των Ελλήνων στην προσέλευση και εγκατάσταση προσφύγων στα νησιά και στην ηπειρωτική χώρα μοιάζουν πολλαπλές και συχνά αντιθετικές. Άλλοτε παρουσιάζονται υποστηρικτικές προς τους πρόσφυγες με την παροχή βοήθειας και άλλοτε επιθετικές με την άρνηση κατοίκων στην ίδρυση κέντρων υποδοχής στις περιοχές τους είτε με την αντίθεση προς την ένταξη των προσφυγόπουλων στα σχολεία. Η έρευνα διερευνά τις ρητορικές που υιοθετούνται για την υποστήριξη ή την εναντίωση στους πρόσφυγες μέσω τριάντα συνεντεύξεων με κατοίκους της Θεσσαλονίκης, που αναλύονται με βάση τη θεματική ανάλυση και τις αρχές της ρητορικής ψυχολογίας. Οι συνεντεύξεις επικεντρώνονται σε θέματα που αφορούν το λόγο για τους πρόσφυγες, την παροχή βοήθειας και τα άτομα ή τους φορείς που την παρέχουν και την ένταξη των προσφύγων στην εκπαίδευση αλλά και ευρύτερα στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα επιδιώκουν να αναδείξουν τα ιδεολογικά διλήμματα που αναπαράγονται στο λόγο των συνεντεύξεων για τον πρόσφυγα ως άνθρωπο σε κατάσταση ανάγκης αλλά και ως τον επικίνδυνο «άλλο», αλλά και διλήμματα στην παροχή βοήθειας σε ένα διομαδικό πλαίσιο στο οποίο η ομάδα των προσφύγων βρίσκεται σε μειονεκτική θέση και συζητώνται ως προς τις επιπτώσεις τους στην ένταξη των προσφύγων.

Μετανάστευση και εμπειρίες παιδιών και νέων: ερευνητικά δεδομένα και ψυχοκοινωνικές διεργασίες.

Ιωάννα Μπίμπου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η έρευνα και οι πολιτικές για την μετανάστευση παραγνωρίζουν την παρουσία των παιδιών και των νέων, καθώς υιοθετούν μια ενηλικοκεντρική προσέγγιση ως προς τη μεθοδολογία και ως προς το θεωρητικό τους μοντέλο (White, Tyrrell, & Carpena-Mendez, 2012). Οι δυνατότητες και οι δυσκολίες των παιδιών και των νέων με εμπειρίες μετανάστευσης καταγράφονται με βάση κυρίως τις μαρτυρίες των ενηλίκων, με απουσία συνεργασίας με τα ίδια τα παιδιά (Szilassy & Arendas, 2007). Στην παρούσα εισήγηση, αναδεικνύουμε τα κεντρικά χαρακτηριστικά των ερευνών

που ασχολούνται με την παιδική μετανάστευση και συζητάμε κριτικά τα κυρίαρχα συστήματα λόγου για τα παιδιά μετανάστες είτε ως "θύματα" είτε ως "απειλή" (Wernesjo, 2011).

Προσφυγικό: Δικαιώματα και η πρόκληση της συμβίωσης

Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Η προσφυγική και μεταναστευτική μετακίνηση προς την Ευρώπη αντιμετωπίζεται πλέον ανοικτά με όρους ασφάλειας, όχι των ανθρώπων, αλλά των συνόρων. Η συμφωνία/κοινή δήλωση ΕΕ-Τουρκίας συντέλεσε στον περαιτέρω κατακερματισμό του ευρωπαϊκού δικαίου και πολιτικών με βασικό κοινό παρονομαστή την αδυναμία να πράξει ακόμη και τα βασικά βασιζόμενη στην λογική της δημιουργίας «αναχωμάτων». Στους φράχτες και την στρατιωτικοποίηση της επιτήρησης των συνόρων προστέθηκε μια νέα παράμετρος. Η προσχηματική αναγόρευση της Τουρκίας σε «ασφαλή χώρα» επέτρεψε την επιστροφή προσώπων σε αυτή και κυρίως εδραίωσε το πολιτικό επιχείρημα ότι χάρη στη συμφωνία ανακόπηκε το προσφυγικό ρεύμα. Η διζωνικότητα στο καθεστώς των προσφύγων σε ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα, η αδυναμία πλέον διαβίωσης σε καταυλισμούς δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων και η ασύμμετρη λειτουργία της επανεγκατάστασης προς χώρες ΕΕ και της οικογενειακής επανένωσης, δημιούργησαν ένα δυστοπικό σχήμα που διατρέχει το προσφυγικό. Επιπρόσθετα, η αδυναμία της ΕΕ να δαμάσει μία πρόκληση μικρομεσαίου μεγέθους (αυτή της υποδοχής των προσφύγων) φανερώνει την αυξανόμενη πολιτική κρίση που ίδια η ΕΕ αντιμετωπίζει στο εσωτερικό της. Έτσι, δίκαιο και πολιτικές υποβάλλουν την ιδέα ότι ο καλύτερος τρόπος να παρακάμψουμε τις δυσκολίες που μας θέτουν τα δικαιώματα των προσφύγων είναι να απαλλαγούμε από την παρουσία τους. Σε αυτό το σχήμα η ελληνική κυβέρνηση δεν αντιστάθηκε. Όμως, η υποχώρηση των δικαιωμάτων των προσφύγων πλήττει το ευρύτερο πολιτικό σχέδιο της εμπέδωσης του ευρωπαϊκού κεκτημένου της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Με δεδομένη την μακροχρόνια παραμονή μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα, οι προκλήσεις που θέτει η προοπτική της κοινής συμβίωσής μας είναι μεγάλες.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Σχολική/ Γνωστική Ψυχολογία

Προεδρείο: Ελβίρα Μασούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η καλλιέργεια της ορθογραφίας και σημασίας των σύνθετων λέξεων σε μαθητές των πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου

Στυλιανή Τσεσμελή, Ελένη Κεραμισάνου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο η καλλιέργεια της μορφολογικής δομής σύνθετων λέξεων επιδρά στην ορθογραφική και σημασιολογική κατάκτησή τους από 60 Έλληνες μαθητές των δύο πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Η πειραματική ομάδα της Α΄ δημοτικού αποτελείτο από 14 παιδιά, ενώ η ομάδα ελέγχου από 15 παιδιά. Αντιστοίχως, η πειραματική ομάδα της Β΄ δημοτικού αποτελείτο από 15 παιδιά, ενώ η ομάδα ελέγχου από 16 παιδιά. Οι μαθητές, αξιολογήθηκαν προκαταρκτικά σε σταθμισμένα κριτήρια ανάγνωσης λέξεων/ψευδολέξεων, ορθογραφίας λέξεων και λεξιλογίου. Η μελέτη διακρίθηκε από την αρχική αξιολόγηση, την παρέμβαση και την τελική αξιολόγηση των μαθητών. Για την αρχική και τελική αξιολόγηση όλων των συμμετεχόντων, κατασκευάστηκαν τα πειραματικά εργαλεία της ορθογραφίας και της σημασίας μορφολογικά σύνθετων λέξεων. Η παρέμβαση, στην οποία συμμετείχαν μόνο οι πειραματικές ομάδες, έγιναν στα πλαίσια της γενικής τάξης μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με στόχο την ανάλυση της μορφολογικής δομής των λέξεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως μετά την παρέμβαση οι πειραματικές ομάδες της Α΄ και της Β΄ δημοτικού βελτίωσαν σημαντικά τις επιδόσεις τους στην ορθογραφία και σε μεγαλύτερο βαθμό στην σημασία των σύνθετων λέξεων, συγκριτικά με τις αντίστοιχες ομάδες ελέγχου που δεν παρουσίασαν μεταβολή. Ακόμη, και οι δύο πειραματικές ομάδες αύξησαν τις επιδόσεις τους στις μορφολογικά διαφανείς και αδιαφανείς λέξεις, όμως οι μαθητές της Α΄ δημοτικού βελτιώθηκαν περισσότερο στις μορφολογικά διαφανείς λέξεις, ενώ οι μαθητές της Β΄ δημοτικού στις μορφολογικά αδιαφανείς λέξεις. Αυτά τα δεδομένα είναι συμβατά με την ερευνητική βιβλιογραφία και προσφέρουν τα

θεμέλια για την αντιμετώπιση παιδιών με ή χωρίς ορθογραφικές και σημασιολογικές δυσκολίες (Goodwin & Ahn, 2013. Lyster, Lervåg & Hulme, 2016. Wolter & Dilworth, 2013).

Διδάσκοντας παιδιά με δυσκολίες αναγνωστικής κατανόησης μέσω εννοιολογικής χαρτογράφησης

Ελένη Μορφίδη, Αναστάσιος Μικρόπουλος, Ασπασία Ρογδάκη

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη χρήση της εννοιολογικής χαρτογράφησης για τη διδασκαλία πληροφοριακού κειμένου και διερευνά εάν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εννοιολογικών χαρτών (π.χ. παρουσία πολυμέσων) είναι πιθανόν να επιδρούν στην κατανόηση πληροφοριακού κειμένου, όταν οι αναγνώστες αντιμετωπίζουν αναγνωστικές δυσκολίες. Συνολικά αξιολογήθηκαν 143 μαθητές πέμπτης δημοτικού από τους οποίους επελέγησαν 30 μαθητές που πληρούσαν κριτήρια εισαγωγής (δηλ. χαμηλή επίδοση σε δοκιμασίες αναγνωστικής κατανόησης). Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες των 10 παιδιών με βάση την ηλικία, το φύλο και την αναγνωστική τους ικανότητα. Στην πρώτη πειραματική ομάδα τα παιδιά διδάχθηκαν σε τρεις ξεχωριστές διδακτικές ώρες για τη βροχή, το σεισμό και την ηλιακή ακτινοβολία μέσω ψηφιακών-κειμενικών εννοιολογικών χαρτών. Στη δεύτερη πειραματική ομάδα τα παιδιά διδάχθηκαν για τα ίδια φυσικά φαινόμενα μέσω πολυμεσικών εννοιολογικών χαρτών. Στην ομάδα ελέγχου η διδασκαλία ήταν συμβατική. Στο τέλος κάθε διδασκαλίας δόθηκε ερωτηματολόγιο που αφορούσε την ικανοποίηση των μαθητών από τη διδασκαλία που δέχτηκαν και το αντίστοιχο τεστ επίδοσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι επιδόσεις των μαθητών που διδάχθηκαν μέσω εννοιολογικών χαρτών διέφεραν σημαντικά σε σχέση με την ομάδα ελέγχου. Η χρήση της εννοιολογικής χαρτογράφησης ειδικά κειμενικού τύπου μπορεί να θεωρηθεί ένα χρήσιμο διδακτικό εργαλείο για τη διδασκαλία παιδιών με σχετικές δυσκολίες. Κάνοντας μια πλήρη επισκόπηση της βιβλιογραφίας για τη χρήση κατάλληλης βοηθητικής τεχνολογίας, δίνονται οδηγίες και προτάσεις βασισμένες στα αποτελέσματα της έρευνας, αναφορικά με τον τρόπο δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών και την αξιοποίησή τους.

Σχεδιάζοντας μια επίσκεψη σε ένα Μουσείο Φυσικών Επιστημών και Τεχνολογίας ως μέσο για εννοιολογική αλλαγή

Αναστάσιος Ζουπίδης¹, Μαρία Καρνέζου², Δημήτρης Πνευματικός¹, Πέτρος Καριώτογλου¹

¹Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ²ΝΟΗΣΙΣ – Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας Θεσσαλονίκης

Στην παρούσα έρευνα, διερευνήθηκε ο ρόλος του σχεδιασμού της προπαρασκευαστικής φάσης, της φάσης της επίσκεψης και της φάσης αναστοχασμού μετά την επίσκεψη σε ένα μουσείο επιστήμης και τεχνολογίας τόσο στην εννοιολογική κατανόηση όσο και στην αύξηση των κινήτρων και του ενδιαφέροντος. Υποθέσαμε ότι ακολουθώντας τις σχεδιαστικές αρχές του Πλαισίου για μια Πρακτική στα Μουσεία (Framework for Museum Practice) θα προέκυπτε βελτίωση στην εννοιολογική κατανόηση των μαθητών σε φαινόμενα πλεύσης/βύθισης και θερμικής αλληλεπίδρασης. Επιπλέον, θεωρήσαμε ότι ο σχεδιασμός αυτός θα οδηγούσε σε αύξηση των κινήτρων και του ενδιαφέροντος τους για τις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία. Για λόγους συντομίας, στην εργασία αυτή θα εστιάσουμε στην αξιολόγηση των κινήτρων και του ενδιαφέροντος των μαθητών. Εκατόν εικοσιτέσσερις μαθητές της Β γυμνασίου από δύο γυμνάσια συμμετείχαν στην έρευνα. Ένα γυμνάσιο (πειραματική ομάδα, N = 66) ακολούθησε την προσέγγιση του Πλαισίου για μια Πρακτική στα Μουσεία εφαρμόζοντας δραστηριότητες βασισμένες στη διερεύνηση πριν και μετά την επίσκεψη. Το άλλο γυμνάσιο (ομάδα ελέγχου, N = 58) ακολούθησε τη συνηθισμένη πρακτική για μια επίσκεψη σε ένα μουσείο. Οι μαθητές συμπλήρωσαν δύο ερωτηματολόγια μέτρησης των κινήτρων και του ενδιαφέροντος τους για τις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία (Self-Regulation και Motivation Scale, και τα δύο βασισμένα στην Self-Determination Theory) πριν και μετά την επίσκεψη στο μουσείο. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την υπόθεσή μας ότι η επίσκεψη σε ένα μουσείο όταν βασίζεται στις αρχές του Πλαισίου για μια Πρακτική στα Μουσεία είναι πιο αποτελεσματική και μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές σε θέματα κινήτρων και ενδιαφέροντος για την επιστήμη και την τεχνολογία.

Διερευνώντας το ρόλο της εργαζόμενης μνήμης και της νοημοσύνης στην εκμάθηση της Αγγλικής ως ξένης γλώσσας

Ιωάννα Παπιγγιώτη, Ελβίρα Μασούρα, Μαρίνα Ματθαιουδάκη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πρόσφατες μελέτες με αγγλόφωνα παιδιά έδειξαν πως η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης είναι ισχυρότερος προγνωστικός παράγοντας από την νοημοσύνη της επίδοσης στην ανάγνωση και την αριθμητική. Αντίθετα, σε έρευνες με ελληνόφωνα παιδιά ισχυρότερος προγνωστικός παράγοντας της αναγνωστικής ικανότητας φαίνεται να είναι η νοημοσύνη και όχι η εργαζόμενη μνήμη. Η κύρια ερμηνεία αυτής της διαφοράς αποδίδεται στις διαφορές του ορθογραφικού συστήματος μεταξύ των δύο γλωσσών, υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα περαιτέρω διερεύνησης ιδίως με διαγλωσσικές και διαπολιτισμικές μελέτες σε ποικίλα σχολικά μαθήματα. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη συνεισφορά της εργαζόμενης μνήμης και της νοημοσύνης στην επίδοση παιδιών που διδάσκονται τα Αγγλικά ως ξένη γλώσσα σε σχολικό περιβάλλον. Στην έρευνα συμμετείχαν 86 παιδιά, μέσης ηλικίας 9.57 χρονών, των οποίων η νοημοσύνη εκτιμήθηκε με υποκλίμακες από την ελληνική έκδοση της κλίμακας νοημοσύνης για παιδιά, Wechsler Intelligence Scale for Children III (Γεώργας, Παρασκευόπουλος, Μπεζεβέγκης, & Γιαννίτσας, 1997) και η εργαζόμενη μνήμη τους με τέσσερα έργα της συστοιχίας Working Memory Test Battery for Children (Pickering & Gathercole, 2001). Προκειμένου να αξιολογηθεί η επίδοσή τους στα Αγγλικά χορηγήθηκε ένα έργο παραγωγικού λεξιλογίου (BVSC-P), ένα έργο δεκτικού λεξιλογίου (BPVS II) (Dunn, Dunn, Whetton, & Burley, 1997) και ένα έργο ανάγνωσης (YARC) (Snowling, Stothard, Clarke, Bowyer-Crane, Harrington, Truelove, Nation, & Hulme, 2009). Η ανάλυση πολλαπλών παλινδρομήσεων κατά βήμα έδειξε ότι η πιο ισχυρή προβλεπτική μεταβλητή για το λεξιλόγιο στην αγγλική ήταν η γνώση λεξιλογίου στα ελληνικά χωρίς η εργαζόμενη μνήμη να έχει προβλεπτική ικανότητα. Ενώ για τις επιδόσεις στην ανάγνωση στην αγγλική ισχυρή προβλεπτική ικανότητα είχαν τόσο το λεξιλόγιο στα ελληνικά όσο και η λεκτική εργαζόμενη μνήμη. Αντίθετα, οι μετρήσεις της οπτικοχωρικής εργαζόμενης μνήμης δεν επέδειξαν ισχυρή προβλεπτική αξία. Τα αποτελέσματα μπορούν να έχουν σημαντικές εφαρμογές

στην εκπαίδευση, ιδίως όσον αφορά τη μεθοδολογία της διδασκαλίας της Αγγλικής σε μικρούς μαθητές.

Λέξεις κλειδιά: εργαζόμενη μνήμη, νοημοσύνη, επίδοση, Αγγλικά ως ξένη γλώσσα

Η ικανότητα αντίστασης στη φωνολογική παρεμβολή σε έμπειρους και αρχάριους γνώστες της αγγλικής ως ξένης γλώσσας

Ρωξάνη Μαρία Βακάλου, Ελβίρα Μασούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πλήθος μελετών (βλ. Bialystok, Craik & Luk, 2012) εντοπίζουν ένα πλεονέκτημα σε δίγλωσσους πληθυσμούς όσον αφορά την ικανότητα τους στις εκτελεστικές λειτουργίες και κυρίως στον ανασταλτικό έλεγχο. Η γνωστική αυτή υπεροχή αναφέρεται στη βιβλιογραφία ως το «πλεονέκτημα της διγλωσσίας» και μοιάζει να προέρχεται από την ταυτόχρονη χρήση δύο γλωσσών, ενώ πρόσφατες έρευνες διερευνούν την πιθανότητα να γενικεύεται και στους έμπειρους χρήστες μιας ξένης γλώσσας. Η παρούσα έρευνα μελετά τη φύση του ανασταλτικού ελέγχου σε έμπειρους γνώστες μιας ξένης γλώσσας και διερευνά αν αυτός εξακολουθεί να παραμένει ισχυρός όταν η παρεμβολή προέρχεται από γλωσσικούς παράγοντες, όπως η φωνολογική ομοιότητα, ή αν αποτελεί ένα γενικότερο γνωστικό παράγοντα, ανεξάρτητο από τη γλώσσα. Συμμετείχαν συνολικά 94 ενήλικες (*M.O.* ηλικίας = 24.6 χρόνια, *T.A.* = 9.9), κατανεμημένοι σε 2 ομάδες: 49 έμπειροι γνώστες της αγγλικής ως δεύτερης γλώσσας και 45 αρχάριοι γνώστες. Όλοι οι συμμετέχοντες επιδόθηκαν σε ένα έργο προσληπτικού λεξιλογίου με εικόνες, κάτω από τρεις διαφορετικές συνθήκες παρεμβολής: α) με εικόνες όπου οι λέξεις που εικονίζονταν παρουσίαζαν μεταξύ τους φωνολογική ομοιότητα στα ελληνικά, β) φωνολογική ομοιότητα στα αγγλικά και γ) χωρίς φωνολογική ομοιότητα. Για κάθε συνθήκη, εκτιμήθηκε ο χρόνος συμπλήρωσης της δοκιμασίας και τα λάθη που έκαναν οι συμμετέχοντες. Βρέθηκε ότι στη συνθήκη με τη φωνολογική ομοιότητα στα αγγλικά, οι έμπειροι γνώστες της αγγλικής, χρειάστηκαν στατιστικά σημαντικά περισσότερο χρόνο για να συμπληρώσουν τη δοκιμασία. Στις άλλες συνθήκες δεν βρέθηκε διαφορά ανάμεσα στις δυο ομάδες. Τα ευρήματα συναινούν με την άποψη ότι η αντίσταση στην παρεμβολή ως λειτουργία του ανασταλτικού ελέγχου αποτελεί έναν ειδικό και όχι έναν γενικό γνωστικό παράγοντα.

Η επίδραση της λεξικής συχνότητας και της λεξικής οικογένειας στην ορθογραφία και σημασία μορφολογικά σύνθετων λέξεων

Μαρία Αγαπάκη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Στυλιανή Τσεσμελή, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Σκοπός της εργασίας ήταν η μελέτη της επίδρασης της λεξικής συχνότητας και της λεξικής οικογένειας στην ορθογραφία και σημασία μορφολογικά σύνθετων λέξεων, δεδομένου ότι οι λέξεις αυτές παρουσιάζουν σημαντικές δυσκολίες ως προς την ορθογραφία και την κατανόησή τους από τους μαθητές του δημοτικού σχολείου. Επίσης, αποτελούν καθοριστικό παράγοντα της σχολικής επιτυχίας, δεδομένου ότι το λεξιλόγιο αυτό αυξάνεται σε είδος και πυκνότητα καθώς οι μαθητές μεταβαίνουν στις ανώτερες τάξεις του σχολείου. Στη μελέτη συμμετείχαν 54 μαθητές ενός δημοτικού σχολείου (Γ΄ έως Στ΄ τάξη) του Ν. Αχαΐας. Χρησιμοποιήθηκαν δύο σταθμισμένα κριτήρια ορθογραφίας και σημασίας λέξεων, ενώ τα πειραματικά κριτήρια (N=4) που κατασκευάστηκαν αξιολογούσαν την ορθογραφία και τη σημασιολογική κατανόηση μορφολογικά πολύπλοκων λέξεων, οι οποίες επιλέχθηκαν με βάση την επιφανειακή λεξική συχνότητα και το μέγεθος της λεξικής οικογένειας. Τα δύο κριτήρια ορθογραφίας και σημασίας εμπεριείχαν σύνθετες λέξεις με λόγια μορφήματα (π.χ., *παλαιοπωλείο*), ενώ τα δύο άλλα ομόλογα κριτήρια εμπεριείχαν εμπρόθετες σύνθετες λέξεις (π.χ., *αποστολή*). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επίδραση της επιφανειακής λεξικής συχνότητας και της λεξικής οικογένειας ήταν σημαντική στην ορθογραφία και στη σημασιολογική κατανόηση των σύνθετων λέξεων, η επίδραση όμως της λεξικής συχνότητας ήταν ισχυρότερη σε σχέση με εκείνη της λεξικής οικογένειας. Επίσης, οι μαθητές όλων των τάξεων σημείωσαν υψηλότερες επιδόσεις στη σημασία των σύνθετων λέξεων σε σχέση με την ορθογραφία των ίδιων λέξεων, ενώ οι δυσκολίες στην κατανόηση των εμπρόθετων λέξεων ήταν μεγαλύτερες σε σχέση με τις σύνθετες λέξεις με λόγια μορφήματα και στα δύο έργα. Τα αποτελέσματα αυτά έχουν σημαντικές εκπαιδευτικές προεκτάσεις για τη διδασκαλία του πολυσύνθετου λεξιλογίου, αναδεικνύοντας το γεγονός ότι η διδασκαλία της σύνθεσης χρειάζεται να εστιάζει στη γνώση της χρήσης, λειτουργικότητας και ορθογραφίας των μορφηματικών

συστατικών των λέξεων αυτών, ιδιαίτερα δε εκείνων που φέρουν το σημασιολογικό φορτίο.

Λέξεις-κλειδιά: Ορθογραφία, Σημασία, Σύνθεση, Λεξική Συχνότητα, Λεξική Οικογένεια.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Κοινωνική Ψυχολογία

Προεδρείο: Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στάσεις και αντιλήψεις απέναντι στην ψυχική ασθένεια των ελευθέρων επαγγελματιών που συναναστρέφονται με λήπτες υπηρεσιών της Θ.Ε.Ψ.Υ.Π.Α.

Χριστίνα Σβάρνα, Μαρία Γαζέπη, Κωνσταντία Πουλιάρη, Μαρία Καραούζα, Μαρούλα Κανδύλη

Θεσσαλική Εταιρεία Ψυχικής Υγείας Περίθαλψης & Αποκατάστασης

Η Θεσσαλική Εταιρεία Ψυχικής Υγείας, Περίθαλψης και Αποκατάστασης (Θ.Ε.Ψ.Υ.Π.Α.) από το 1990 έχει αναλάβει τη φροντίδα και την υποστήριξη ατόμων με ψυχική νόσο και νοητική στέρση, στην προσπάθεια να επανενταχθούν στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή ως ισότιμα μέλη. Η παρούσα εργασία στοχεύει στη μελέτη των στάσεων και αντιλήψεων των ελεύθερων επαγγελματιών που συναναστρέφονται με λήπτες υπηρεσιών της Θ.Ε.Ψ.Υ.Π.Α.. Διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις του πληθυσμού για την ψυχική ασθένεια και οι παράγοντες που παίζουν ρόλο στη διαμόρφωσή τους. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 10 άτομα από το νομό της Λάρισας, με τους οποίους οι λήπτες υπηρεσιών των δομών της Θ.Ε.Ψ.Υ.Π.Α. έρχονται σε καθημερινή επαφή, κατά τη διάρκεια των καθημερινών εξόδων τους. Η έρευνα διεξήχθη μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων (10 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου), στις οποίες ο καθένας κατέθεσε τις προσωπικές εμπειρίες και απόψεις του. Χρησιμοποιήθηκε η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση (Interpretative Phenomenological Analysis) για την αποκωδικοποίηση των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων και τη συγκέντρωση των επιμέρους θεμάτων. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι η ψυχιατρική παρέμβαση, μέσω των σχεδιασμένων θεραπευτικών αποκαταστασιακών προγραμμάτων συντελεί στη μείωση του στίγματος και του επακόλουθου κοινωνικού αποκλεισμού

των ασθενών. Η αγωγή κοινότητας και η καθημερινή επαφή στη γειτονιά με τους ψυχικά πάσχοντες αποδεικνύεται σημαντική για την υποχώρηση των προκαταλήψεων και στερεοτύπων της κοινωνίας για την ψυχική ασθένεια.

Διερεύνηση των απόψεων, γνώσεων και πρακτικών των αστυνομικών απέναντι σε άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας

Στέλλα Καραπά, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τις τελευταίες δεκαετίες υπάρχουν σημαντικές εξελίξεις στην έρευνα αλλά και στην πρακτική που σχετίζεται με την επαφή των αστυνομικών με άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας αλλά και την διαχείριση αντίστοιχων περιστατικών, κατανοώντας την ανάγκη για καλύτερη προετοιμασία των αστυνομικών και συγκεκριμένες μεθόδους πρακτικής. Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο τη διερεύνηση των απόψεων, γνώσεων και πρακτικών των αστυνομικών σχετικά με άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας. Είναι η πρώτη σχετική έρευνα που πραγματοποιείται στην Ελλάδα, ακολουθώντας ποιοτική μεθοδολογία, στην οποία συμμετείχαν τριάντα αστυνομικοί, οι οποίοι υπηρετούν σε διαφορετικά αστυνομικά τμήματα της Θεσσαλονίκης, ενώ μοναδικό κριτήριο για την επιλογή του δείγματος ήταν η άσκηση αστυνομικών καθηκόντων που περιελάμβαναν την διαχείριση περιστατικών στα οποία εμπλέκονται άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας. Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν, στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν βάσει της Θεμελιωμένης Θεωρίας. Ειδικότερα, τα κείμενα των συνεντεύξεων αναλύθηκαν σειρά κατά σειρά και κωδικοποιήθηκαν, οδηγώντας σε ανώτερες τελικές κατηγορίες, οι οποίες συνοψίζονται σε ένα θεωρητικό μοντέλο. Οι κεντρικότερες κατηγορίες του θεωρητικού μοντέλου είναι: οι στάσεις των αστυνομικών απέναντι στα άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας και η διαχείριση των περιστατικών στα οποία εμπλέκονται άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας. Επιπρόσθετα, τα ευρήματα της έρευνας αφορούν και άλλα σημαντικά ζητήματα, όπως ο τρόπος που οι αστυνομικοί βλέπουν τα άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, ο ρόλος της φύσης και της συμπτωματολογίας των ψυχικών διαταραχών, η συμπεριφορά που

επιδεικνύουν και η ευθύνη που έχουν για τη συμπεριφορά τους, αλλά και η συμπεριφορά που οι ίδιοι οι αστυνομικοί έχουν απέναντί τους.

Λέρος - Λάρισα: 27 χρόνια μετά την εφαρμογή του πρώτου προγράμματος αποασυλοποίησης και ψυχοκοινωνικής επανένταξης χρονίων ψυχικά ασθενών.

Μαρούλα Κανδύλη, Έλενα Μπάρδα

Θεσσαλική Εταιρεία Ψυχικής Υγείας Περίθαλψης & Αποκατάστασης

Στα πλαίσια της θεματικής του συνεδρίου, παρουσιάζουμε το έργο της Θεσσαλικής Εταιρείας Ψυχικής Υγείας, Περίθαλψης και Αποκατάστασης (Θ.Ε.Ψ.Υ.Π.Α.) για την αποϊδρυματοποίηση και ψυχοκοινωνική επανένταξη χρονίων ψυχικά ασθενών. Ενώ πέρασε πάνω από ένα τέταρτο του αιώνα από τότε που άρχισαν να λειτουργούν τα πρώτα προγράμματα αποασυλοποίησης, ψυχοκοινωνικής επανένταξης και αποκατάστασης ασυλοποιημένων ψυχικά ασθενών από τα δημόσια ψυχιατρεία της χώρας, η αντιμετώπιση της ψυχικής αρρώστιας και η φροντίδα των ψυχικά ασθενών εξακολουθούν, παρά τα βήματα προόδου, να χαρακτηρίζονται από δυσφορία στην αποδοχή της ασθένειας και σημαντικές ελλείψεις στη συνόλη φροντίδα των χρονίων ψυχωτικών. Αυτό οφείλεται τόσο στο φόβο έναντι στον ψυχικά ασθενή και στο στίγμα που συνοδεύει την οικογένεια, όσο και στην αδυναμία του κράτους να οργανώσει και να λειτουργήσει την τομεοποιημένη κοινοτική ψυχιατρική φροντίδα, οφειλόμενη στην πρόσφατη δημοσιονομική πολιτική. Στοχεύοντας στην αποασυλοποίηση και ψυχοκοινωνική επανένταξη των χρονίων ψυχικά ασθενών, ακολουθούμε τις θεμελιώδεις αρχές της Κοινοτικής Ψυχιατρικής και τους κανόνες της τέχνης του αποασυλοποιείν. Στο πλαίσιο αυτών των αρχών, εφαρμόζουμε δομημένα θεραπευτικά προγράμματα εκπαίδευσης των ψυχικά ασθενών σε καθημερινές κοινωνικές δεξιότητες, με παράλληλη υποστήριξη του οικογενειακού περιβάλλοντός τους. Με τη μέθοδο της «μελέτης περίπτωσης» (case study), γνωστοποιούμε τα αποτελέσματα του επιτελούμενου έργου της Θ.Ε.Ψ.Υ.Π.Α., στα πλαίσια του προγράμματος Ψυχαργός. Η εφαρμογή των θεραπευτικών προγραμμάτων καταδεικνύει τόσο την ανάπτυξη ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων στους χρόνιους ψυχικά ασθενείς, όσο και την επανένταξή τους στην κοινότητα, συμμετέχοντας σε δραστηριότητες, κοινωνικά και πολιτιστικά δρώμενα.

Οι παρεμβάσεις στην κοινότητα είχαν ως απόρροια τη μείωση της άγνοιας, των προκαταλήψεων και του φόβου της κοινωνίας για την ψυχική ασθένεια.

Κοινωνικό Κεφάλαιο και Ψυχική Υγεία: Ποιοτική Μελέτη σε Αγροτική Κοινότητα του Νομού Δράμας

Χρυσή Βεδούρα, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κύριος στόχος της συγκεκριμένης έρευνας είναι η διερεύνηση της ψυχικής υγείας των κατοίκων μίας αγροτικής κοινότητας του Νομού Δράμας, υπό το πρίσμα της επίδρασης του πλαισίου και της κοινωνικής οργάνωσης, αξιοποιώντας και δοκιμάζοντας την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου. Επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος συλλογής δεδομένων, προκειμένου να αναδειχθούν οι σχέσεις που ενυπάρχουν μεταξύ των μεταβλητών που διερευνούνται, αλλά και η τυχόν επίδραση παραγόντων που δεν εξετάζονται από την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου. Για τον σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκαν 35 ατομικές συνεντεύξεις, με δείγμα που επιλέχθηκε έπειτα από πολυσταδιακή στρωματοποιημένη δειγματοληψία, και ακολούθησε θεματική ανάλυση των δεδομένων. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν φανέρωσαν πως όλες οι διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου που εξετάζονται επηρεάζονται αρνητικά από την οικονομική κρίση και την πολιτική συγκυρία, έχοντας ως απόρροια την συρρίκνωση των κοινωνικών δικτύων, την έλλειψη εμπιστοσύνης, κυρίως σε θεσμικό επίπεδο, τα χαμηλά επίπεδα ενδυνάμωσης και την μειωμένη συλλογική και πολιτική δράση. Η επίδραση της οικονομικής κρίσης είναι καθοριστική και για την ψυχική υγεία των κατοίκων, καθώς αναφέρεται ως κύρια αίτια ψυχικής δυσφορίας (σωματικά συμπτώματα, άγχος, λύπη), ενώ παρουσιάζεται θετική συσχέτιση μεταξύ δυσμενών σχέσεων εργασίας και σωματικών συμπτωμάτων. Ωστόσο, σε περιπτώσεις που χρήζουν κλινικής προσοχής, η απουσία υποστηρικτικών κοινωνικών δικτύων αποτελεί τον κύριο επιβαρυντικό παράγοντα. Σημαντικές διαφοροποιήσεις στα επίπεδα της ψυχικής δυσφορίας προέκυψαν με βάση το φύλο και την ηλικία, με τις ηλικιωμένες γυναίκες να εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα. Τέλος, οι λίγοι αλλά ισχυροί κοινωνικοί δεσμοί, η μειωμένη συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα και ο καθοριστικός

ρόλος της οικογένειας σε ζητήματα πρακτικής και ψυχολογικής στήριξης, αποτελούν δομικά στοιχεία της κοινότητας.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Αυτισμός

Προεδρείο: Ανδρέας Μπρούζος

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η συνειδητοποίηση της σεξουαλικότητας ατόμων με αυτισμό/ ΔΦΑ: ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης γονέων βασισμένο στον αυτοπροσδιορισμό

Έλενα Κυριακίδου, Λευκοθέα Καρτασίδου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η παρούσα εργασία αναδεικνύει τη σημασία της συνεργασίας του εκπαιδευτικού και οικογενειακού θεσμού, σε μία προσπάθεια για τη συνειδητοποίηση της σεξουαλικότητας των ατόμων με αυτισμό/ ΔΦΑ από τους γονείς, με την ταυτόχρονη αναγνώριση της σημασίας του αυτοπροσδιορισμού για τα άτομα με αναπηρία στη σύγχρονη κοινωνία. Τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερα προγράμματα υλοποιούνται με θέμα την σεξουαλική εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία. Πολλά από αυτά απευθύνονται στους γονείς έτσι ώστε να αναλάβουν οι ίδιοι την σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών τους. Κάτι το οποίο δεν ερευνάται όμως, είναι το κατά πόσο έχουν συνειδητοποιήσει οι γονείς τη σεξουαλικότητα των παιδιών τους και κατά πόσο είναι έτοιμοι να συμμετέχουν σε πρόγραμμα σεξουαλικής εκπαίδευσης. Η παρούσα εργασία εστιάζει στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή ενός προγράμματος εκπαίδευσης γονέων στη συνειδητοποίηση της σεξουαλικότητας των παιδιών τους με αυτισμό/ΔΦΑ. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του προγράμματος βασίζεται στις αρχές του αυτοπροσδιορισμού. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο χώρο του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και είχε διάρκεια τριών μηνών. Συμμετέχοντες ήταν επτά γονείς παιδιών με ΔΦΑ/ αυτισμό σχολικής και προεφηβικής ηλικίας. Κατά την αρχική και τελική αξιολόγηση μέσω των συνεντεύξεων διερευνήθηκαν οι απόψεις των γονέων σχετικά με θέματα σεξουαλικότητας και αυτοπροσδιορισμού πριν και μετά τη λήξη του προγράμματος.

Οι απόψεις των γονέων που διατυπώθηκαν αναδεικνύουν τα οφέλη του προγράμματος σε σχέση με τη συμβολή του αυτοπροσδιορισμού στον τομέα της συνειδητοποίησης της σεξουαλικότητας. Ο σχεδιασμός προγραμμάτων συνειδητοποίησης για γονείς μπορεί να αποδειχθεί ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο πριν την εφαρμογή προγραμμάτων εκπαίδευσης στη σεξουαλικότητα για άτομα με αυτισμό/ ΔΦΑ και όχι μόνο.

Μοτίβα επικοινωνίας σε παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)

Ασημένια Παπουλίδη, *Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Χριστίνα Παπαηλιού, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Σταυρούλα Σαμαρτζή, *Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Μελέτες καταδεικνύουν πως η ικανότητα για συνεργατική επικοινωνία αναπτύσσεται κατά τα δύο πρώτα χρόνια ζωής και εξαρτάται τόσο από την ικανότητα κατανόησης των προθέσεων των άλλων όσο και από την ικανότητα μοιράσματος των προθέσεων και των εμπειριών με τους άλλους. Ωστόσο, τα παιδιά με ΔΑΦ φαίνεται ότι παρουσιάζουν δυσκολίες στις δεξιότητες συνεργατικής δράσης. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο τη διερεύνηση των μοτίβων συνεργατικής αλληλεπίδρασης 10 νηπίων με ΔΑΦ και 10 τυπικά αναπτυσσόμενων (ΤΑ) νηπίων αντίστοιχης νοητικής ηλικίας. Οι συμπεριφορές των παιδιών μελετήθηκαν μέσω της μικροανάλυσης μαγνητοσκοπημένων αλληλεπιδράσεων μητέρας-παιδιού σε επεισόδια ελεύθερου παιχνιδιού. Τα αποτελέσματα δείχνουν πως στα παιδιά με ΔΑΦ επικρατεί ένα μοτίβο στο οποίο εναλλάσσεται η μοναχική δραστηριότητα με την εκδήλωση ενδιαφέροντος σε ένα κοινό αντικείμενο ενώ σχεδόν απουσιάζει ο αλληλοσυντονισμός της προσοχής και το λειτουργικό παιχνίδι. Αντίθετα, στα ΤΑ παιδιά, διαμορφώνεται ένα πιο σύνθετο μοτίβο με περισσότερες και γρηγορότερες εναλλαγές στις διαβαθμίσεις διυποκειμενικότητας, στο οποίο προεξάρχει ο αλληλοσυντονισμός της προσοχής και το λειτουργικό παιχνίδι, χωρίς να απουσιάζουν οι στιγμές εκδήλωσης ενδιαφέροντος σε ένα κοινό αντικείμενο καθώς και μοναχικού παιχνιδιού, οι οποίες ωστόσο είναι περιορισμένες και μικρότερης διάρκειας. Επομένως, έμφαση δίνεται τόσο στο είδος της συμπεριφοράς που δηλώνει την πρόθεση επικοινωνίας όσο και στη διάρκεια και εναλλαγή κάθε

συμπεριφοράς με τις υπόλοιπες. Η συζήτηση εστιάζει στην ερμηνεία της ΔΑΦ, ως αποτέλεσμα ελλειμματικού κινήτρου επικοινωνίας καθώς και στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων στην πρώιμη διάγνωση της διαταραχής.

Αδέλφια παιδιών με αυτισμό: εφαρμογή και αξιολόγηση ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος

Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος², Χριστίνα Τάσση¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Τα τυπικώς αναπτυσσόμενα αδέλφια παιδιών με αυτισμό έχει βρεθεί ότι αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες ψυχολογικής προσαρμογής τόσο σε σχέση με το γενικό πληθυσμό όσο και σε σχέση με τα αδέλφια παιδιών με άλλες αναπηρίες. Παρ' όλα αυτά λιγότερες έρευνες, μέχρι σήμερα, έχουν εξετάσει τρόπους διαχείρισης των ψυχολογικών τους δυσκολιών. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος για αδέλφια παιδιών με αυτισμό, διάρκειας οκτώ εβδομάδων, το οποίο αποσκοπούσε στην αύξηση της γνώσης τους για τη διαταραχή του/ης αδελφού/ής τους και στη βελτίωση της ψυχολογικής τους προσαρμογής. Στην έρευνα πήραν μέρος 38 αδέλφια ηλικίας 6 έως 15 ετών (*M.O.* ηλικίας = 10.74) από τα οποία τα 22 συγκρότησαν την πειραματική ομάδα (ομάδα παρέμβασης) και τα 16 την ομάδα ελέγχου. Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος δεδομένα συλλέχθηκαν πριν και μετά από την παρέμβαση με τη χορήγηση ερωτηματολογίων που μετρούσαν τη γνώση των συμμετεχόντων για τον αυτισμό, το επίπεδο προσαρμογής τους και το επίπεδο των συναισθηματικών και συμπεριφορικών προβλημάτων τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικά σημαντική αύξηση της γνώσης για τον αυτισμό στους συμμετέχοντες της πειραματικής ομάδας αλλά όχι σε εκείνους της ομάδας ελέγχου. Ακόμη, παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική μείωση των δυσκολιών προσαρμογής και των συναισθηματικών-συμπεριφορικών προβλημάτων της πειραματικής ομάδας. Η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης φάνηκε να διαφέρει αναφορικά με την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων. Η πρακτική σημασία των ευρημάτων συζητάται.

Αναπτυξιακές Ανησυχίες των Γονέων Νηπίων με Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος: Μία Διεθνής Συγκριτική Μελέτη

Ευφροσύνη Καλύβα, *CITY COLLEGE*

Βλαστάρης Τσακίρης, *Κέντρο Διάγνωσης, Λόγου και Ψυχολογικής Στήριξης
“Μαθαίνω Παίζοντας”*,

Βάιος Νταφούλης, *ΓΝΘ Ιπποκράτειο Νοσοκομείο Θεσ/νικης*

Το ποσοστό των παιδιών που διαγιγνώσκονται με ΔΑΦ αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς παγκοσμίως και αυτό καθιστά ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη της πρώιμης ανίχνευσης και διάγνωσης. Η παρούσα μελέτη καταγράφει και συγκρίνει τις ομοιότητες και τις διαφορές των αναπτυξιακών ανησυχιών που αναφέρουν οι γονείς νηπίων που έχουν διαγνωστεί με αυτισμό σε πέντε χώρες. Συμμετείχαν 39 παιδιά από την Ελλάδα, 28 από την Ιταλία, 42 από την Ιαπωνία, 42 από την Πολωνία και 42 από τις ΗΠΑ, καθώς και οι γονείς τους. Οι γονείς συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο BISCUIT, ενώ τα παιδιά παρατηρήθηκαν σε δομημένο περιβάλλον χρησιμοποιώντας μια λεπτομερή κλίμακα καταγραφής. Οι ανησυχίες αναφορικά με τον λόγο και την επικοινωνία ήταν οι πιο συχνές σε όλες τις χώρες. Παρατηρήθηκαν διαφορές ανάμεσα στις χώρες ως προς την αποδοχή των κινητικών και κοινωνικών ανησυχιών από τους γονείς. Τα ευρήματα συζητώνται σε σχέση με τους πολιτιστικούς κανόνες και τις διαπολιτισμικές διαφορές αναφορικά με το τι θεωρείται μη-τυπική συμπεριφορά σε κάθε πλαίσιο. Οι προαναφερθέντες παράγοντες επηρεάζουν σημαντικά την πρώιμη ανίχνευση, διάγνωση και παρέμβαση.

Ομάδα κοινωνικοποίησης παιδιών με ΔΑΦ καλής λειτουργικότητας

Ελεωνόρα Παλαιοδήμου, Παρασκευή Γεωργίου, Σωτήριος Κωτσόπουλος

Κέντρο Ημέρας για Παιδιά με Αναπτυξιακές Διαταραχές, ΕΨΥΠΕΑ, Μεσολόγγι

Τα ελλείμματα στην επικοινωνία και την κοινωνική συμπεριφορά αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της ΔΑΦ. Στο Κέντρο Ημέρας, η ανάπτυξη επικοινωνίας και η κοινωνικοποίηση της συμπεριφοράς σε ομάδα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της θεραπευτικής παρέμβασης και υλοποιείται με τη μορφή εντατικών προγραμμάτων, όπου η διεπιστημονική συνεργασία και οι δεσμοί με την κοινότητα κατέχουν

σημαντική θέση. Η παρούσα μελέτη στοχεύει στο να εκθέσει την εργασία και τη λειτουργία μίας τέτοιας ομάδας. Πρόκειται για μία μελέτη περιπτώσεων που βασίζεται στην κλινική παρατήρηση. Η ομάδα λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 2016. Συμμετέχουν δύο αγόρια, 5 ετών, με ΔΑΦ καλής λειτουργικότητας και δύο θεραπεύτριες, μία ψυχολόγος και μία λογοθεραπεύτρια. Διεξάγεται δύο φορές την εβδομάδα και με διάρκεια δύο ώρες κάθε φορά. Στα παιδιά έχει προηγηθεί παρέμβαση δύο ετών ατομικών θεραπειών συμπεριφοράς, λογοθεραπείας και εργοθεραπείας, τις οποίες συνεχίζουν, ενώ φοιτούν σε νηπιαγωγεία τυπικής ανάπτυξης. Οι στόχοι της ομάδας βασίζονται στο αναλυτικό πρόγραμμα των κοινωνικών δεξιοτήτων για παιδιά με αυτισμό του υπουργείου παιδείας και στο εργαλείο ΕΔΑΛΦΑ που αποτελεί οδηγό στους στόχους θεραπείας του Κέντρου. Αυτοί αφορούν σε δεξιότητες ομάδας, προσαρμογής, καθημερινής ζωής, κοινωνικές-συναισθηματικές δεξιότητες, οργάνωση της συμπεριφοράς, κοινωνική αλληλεπίδραση, παιχνίδι, ψυχοκοινωνική ανάπτυξη. Βασικό στοιχείο των δραστηριοτήτων αποτελούν οι έξοδοι στην κοινότητα και ήδη έχουν διενεργηθεί δεκατρείς. Η ομάδα διανύει τον έκτο μήνα λειτουργίας της, ήδη τα οφέλη από τη συμμετοχή των παιδιών είναι εμφανή στην κλινική τους εικόνα και γίνεται προετοιμασία για ένταξη 1-2 νέων παιδιών. Η συμμετοχή των παιδιών με ΔΑΦ σε ομάδες κοινωνικοποίησης δύναται να περιορίσει σημαντικότερα τα ελλείμματα στον τομέα της κοινωνικής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Κλινική ψυχολογία

Προεδρείο: Ζαΐρα Παπαληγούρα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Διερεύνηση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής και των παραγόντων που την επηρεάζουν σε παιδιά γονέων – χρηστών ουσιών

Γεωργία Ασλανίδου¹, Αριάδνη Στογιαννίδου²

¹*Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η πλειοψηφία των μέχρι τώρα ερευνών έχει μελετήσει τις αρνητικές επιπτώσεις της γονεϊκής εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες στην προσαρμογή των παιδιών

(Barnard, 2007. Barnard & McKeganey, 2004. Hogan, 1998. Mayes, 1995). Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να φωτίσει στοιχεία θετικής ψυχοκοινωνικής προσαρμογής αντί να εστιάσει αποκλειστικά στα ελλείμματα, που ενδέχεται να παρατηρούνται στην προσαρμογή των παιδιών εξαρτημένων γονέων. Λόγω της πολυπλοκότητας του θέματος, αξιοποιήθηκε η μεικτή μέθοδος έρευνας. Στην ποσοτική προσέγγιση της έρευνας συμμετείχαν συνολικά 103 γονείς, 42 έφηβοι και 39 παιδιά. Πενήντα δύο από τους ενήλικες συμμετέχοντες ανήκαν στην ομάδα των εξαρτημένων γονέων και προήλθαν από Μονάδες Υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ. Οι συμμετέχοντες (8 γονείς και 8 παιδιά/έφηβοι) στην ποιοτική προσέγγιση της έρευνας προήλθαν μόνο από την ομάδα γονέων με θέματα εξάρτησης. Τα αποτελέσματα από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων έδειξαν ότι η γονεϊκή εξάρτηση σχετίζεται με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή παιδιών και εφήβων, όπως αυτή αξιολογείται από τους γονείς. Ωστόσο, η σχέση αυτή παύει να υφίσταται όταν λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, όπως για παράδειγμα η συναισθηματική νοημοσύνη και το εκπαιδευτικό επίπεδο του γονέα. Σε αντίθεση με τους γονείς, οι εκτιμήσεις των ίδιων των παιδιών δε δείχνουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση της γονεϊκής εξάρτησης με την προσαρμογή τους. Στην ανάλυση των συνεντεύξεων αναδύθηκαν θέματα σε τρία επίπεδα: ατομικό, οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό. Η παρούσα εργασία προτείνει την ανάγκη επανεξέτασης των στερεοτύπων αναφορικά με την ανεπάρκεια των εξαρτημένων γονέων και την προδιαγεγραμμένη αρνητική πορεία εξέλιξης των παιδιών τους, καθώς και τον προσανατολισμό σε μια εξατομικευμένη προσέγγιση του κάθε γονέα – χρήστη ουσιών, πέραν της ένταξής του σε μία ομοιογενή κατηγορία.

Διερεύνηση της σχέσης δημιουργικότητας και ψυχοπαθολογίας σε Έλληνες εν ζωή καλλιτέχνες

Άννα Κανδαράκη, Ελένη Βουσούρα, Ιωάννης Ζέρβας
Α΄ Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ, Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Ένα από τα πιο πολυσυζητημένα θέματα στο πεδίο μελέτης της δημιουργικότητας είναι η πιθανή σύνδεση της με την ψυχοπαθολογία. Οι περισσότερες έρευνες έχουν μελετήσει τη σχέση αυτή σε επίπεδο βιογραφίας συνήθως τεθνεώτων γνωστών καλλιτεχνών. Λίγες είναι οι μελέτες που έχουν εκπονηθεί σε ζώντες καλλιτέχνες. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να συλλεγούν από τον ίδιο τον καλλιτέχνη

πληροφορίες και σημαντικές λεπτομέρειες, για τον άνθρωπο ως καλλιτέχνη, σε σχέση με: (α) την τέχνη του, (β) τους άλλους, (γ) το υπερφυσικό/το φανταστικό στη ζωή και το έργο του, (δ) την ανάγκη του για δημιουργία, (ε) την ψυχολογία του, και (στ) την οικογένειά του. Η έρευνα διεξήχθη ηλεκτρονικά σε μορφή ερωτηματολογίου με δύο διακριτά σκέλη; (α) δημογραφικά στοιχεία, το ερωτηματολόγιο μηχανισμών άμυνας (Defense Style Questionnaire, DSQ), το ερωτηματολόγιο ορίων (Boundary Questionnaire, BQ145), και το ερωτηματολόγιο πρώιμου τραύματος, και (β) μια ημιδομημένη συνέντευξη με τους καλλιτέχνες. Συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα 110 καλλιτέχνες (60% γυναίκες), ηλικίας 20-77 ($M = 44.4$ έτη). Η ενασχόληση με την τέχνη ήταν το αποκλειστικό βιοποριστικό επάγγελμα για το 24.5% του δείγματος, ενώ σε συνδυασμό με άλλη εργασία για το 48.1%. Το 28.1% είχε ιστορικό κατάθλιψης, το 22% αγχώδη διαταραχή, 11% κατάχρηση αλκοόλ/χρήση ουσιών, και 3% ψύχωση ή διπολική διαταραχή, ενώ το 64% του δείγματος έχει επισκεφθεί στο παρελθόν κάποιον ειδικό ψυχικής υγείας. Η συντριπτική πλειοψηφία των καλλιτεχνών με διαγνωσμένη παθολογία είχαν ένα συγγενή πρώτου ή δευτέρου βαθμού με ενεργή ψυχική νόσο. Οι συνηθέστεροι μηχανισμοί άμυνας στην ομάδα των καλλιτεχνών που εμφανίζουν παθολογία είναι η εξιδανίκευση, η σωματοποίηση και το χιούμορ. Στους καλλιτέχνες χωρίς παθολογία η τέχνη φαίνεται να λειτουργεί περισσότερο σαν επιθυμία και λιγότερο σαν ανάγκη, ενώ αντίθετα, στους καλλιτέχνες με ψυχοπαθολογία η τέχνη είχε περισσότερο τη μορφή ανάγκης.

Οικονομική κρίση και οικογένειες ατόμων με νοητική αναπηρία

Ζωή Σιούτη, Μαρία Μιχαήλου, Ιωάννα Γκούμα, Στυλιανή-Ιωάννα Λιάσκου, Στυλιανή Πογκάτσια, Βικτώρια Μιχαήλου

Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Αναπηρία «Ευρυνόμη»

Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει δυσμενώς την ελληνική κοινωνία. Ο δραστικός περιορισμός του οικογενειακού εισοδήματος έχει άμεσο αντίκτυπο στις συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας, αντίκτυπο, που συχνά οδηγεί τα μέλη αυτής στη βίωση αρνητικών συναισθημάτων. Σχετικές μελέτες αποδεικνύουν ότι η οικονομική κρίση

έχει επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των ατόμων. Στην παρούσα έρευνα μελετάται η κατανόηση του βιώματος των γονέων-φροντιστών των ατόμων με νοητική αναπηρία στην εποχή της οικονομικής κρίσης, η νοηματοδότηση αυτής και οι προεκτάσεις της τελευταίας στη γνωστική αναπαράσταση της αναπηρίας. Στην έρευνα έλαβαν μέρος γονείς-φροντιστές (N=10) ενήλικων ατόμων με νοητική αναπηρία. Η μέθοδος παραγωγής δεδομένων στην ποιοτική διερεύνηση πραγματοποιήθηκε μέσω ημιδομημένης συνέντευξης (ανοιχτού και κλειστού τύπου), η οποία περιελάμβανε ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων (Σ=18). Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε μέσω της θεματικής ποιοτικής ανάλυσης. Μέσα από την ανάλυση αναδύχθηκαν έξι (6) κύριες θεματικές ενότητες: «καθημερινές ανάγκες- οικονομικές απαιτήσεις», «σχεσιακό σύστημα οικογένειας», «κοινωνικό δίκτυο», «πλέγματα στήριξης», «στίγμα και οικονομική κρίση» και «ατενίζοντας το μέλλον». Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας είναι συνεπή με αντίστοιχα ευρήματα σχετικών ποσοτικών μελετών, οι οποίες αναφέρουν ότι η οικονομική κρίση είναι συνυφασμένη με υψηλά επίπεδα δυσφορικού στρες και με αίσθημα απογοήτευσης στις οικογένειες. Δεδομένης της μεταβολής των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, η παρούσα έρευνα συμβάλλει, αφενός στην κατανόηση της νοηματοδότησης της οικονομικής κρίσης των οικογενειών των ατόμων με νοητική αναπηρία, αφετέρου στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης στη ψυχική υγεία των οικογενειών αυτών, με σκοπό τη μελλοντική εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης.

Η συμβολή του κοινωνικού περιγύρου στην εμπειρία των γονέων όταν το παιδί νοσηλεύεται στη μονάδα εντατικής θεραπείας παιδών: μια φαινομενολογική μελέτη

Μαρία Κάψα¹, Ζαΐρα Παπαληγούρα²

¹Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών, ΓΝΘ Ιπποκράτειο, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η σοβαρή και απειλητική για τη ζωή κατάσταση που οδηγεί ένα παιδί στο νοσοκομείο και τη μονάδα εντατικής θεραπείας (ΜΕΘ Π/Δ), έρχεται σαν κεραυνός

εν αιθρία στη ζωή των γονέων, αλλά και της ευρύτερης οικογένειας και του κοινωνικού περιγύρου.

Η παρούσα μελέτη είχε ως σκοπό να αναδείξει την επίδραση του κοινωνικού περιγύρου στο βίωμα των γονέων όταν το παιδί τους νοσηλεύεται στη ΜΕΘ Π/Δ.

Πρόκειται για μια ποιοτική μελέτη, ερμηνευτικής φαινομενολογικής προσέγγισης. Οι συμμετέχοντες ήταν είκοσι τρεις γονείς, παιδιών ηλικίας 2 μηνών έως 16 χρόνων που νοσηλεύτηκαν στις ΜΕΘ Π/Δ των τριών νοσοκομείων Παίδων Αθηνών. Η συλλογή του υλικού έγινε με ημιδομημένες συνεντεύξεις, και για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία της ερμηνευτικής φαινομενολογικής ανάλυσης του Jonathan Smith.

Από την ανάλυση των αφηγήσεων των γονέων, αναδύθηκαν πέντε βασικές κατηγορίες: α) «ο υποστηρικτικός ρόλος του κοινωνικού περιγύρου», β) «η αγωνία των συγγενών και φίλων», γ) «η αναθεώρηση των διαπροσωπικών σχέσεων», δ) «τα όρια της αλληλεπίδρασης γονέων και κοινωνικού περιγύρου», ε) «η ενσυναίσθηση με τους γονείς των άλλων νοσηλευόμενων παιδιών». Συμπερασματικά, η ελληνική οικογένεια και οι στενοί φίλοι συσπειρώνονται μπροστά στο τραυματικό γεγονός. Η εκδήλωση της αγωνίας και του ενδιαφέροντός τους είναι καθημερινή και έμπρακτη. Ιδιαίτερη σχέση αναπτύσσεται και με τους γονείς των υπόλοιπων νοσηλευόμενων παιδιών, η οποία λειτουργεί υποστηρικτικά. Ωστόσο, το γεγονός αυτό που βιώνουν οι γονείς γίνεται αφορμή να έρθουν στην επιφάνεια οι πραγματικές διαστάσεις των διαπροσωπικών τους σχέσεων και να αναθεωρήσουν σε πολλές περιπτώσεις. Σε κάθε περίπτωση όμως οι γονείς φαίνεται να καταλήγουν ότι το βίωμα τους είναι προσωπικό και κανένας δεν είναι στην πραγματικότητα στη θέση τους.

Ο ρόλος του θηλασμού στην ανάπτυξη της σχέσης μητέρας - παιδιού

Γεωργία Μπερκούτη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης του μητρικού θηλασμού με την ανάπτυξη δεσμού ανάμεσα στη μητέρα και το βρέφος και η μελέτη των συμπεριφορών μεταξύ μητέρων που θηλάζουν και μητέρων που δεν θηλάζουν απέναντι στα βρέφη τους. Πρόκειται για μια βιβλιογραφική έρευνα η οποία αρχικά παρουσιάζει τα οφέλη του θηλασμού για το βρέφος αλλά και για τη μητέρα και στη

συνέχεια αναλύει την έννοια του δεσμού και τη σημασία των πρώτων κρίσιμων ωρών μετά τη γέννηση για την ανάπτυξή του. Στη συνέχεια το ενδιαφέρον εστιάζεται στη διερεύνηση των αλληλεπιδράσεων και του δεσμού που αναπτύσσεται ανάμεσα στα βρέφη και τις μητέρες τους και στο αν ο δεσμός σχετίζεται με τη μέθοδο σίτισης που χρησιμοποιείται. Η βιβλιογραφική αναδίφηση ανέδειξε τη σημασία του θηλασμού ως μια ανεκτίμητης αξίας βιολογική διαδικασία, όχι μόνο λόγω των θρεπτικών στοιχείων που παρέχονται στο βρέφος μέσω αυτού, αλλά κυρίως λόγω του ιδιαίτερα ζεστού συναισθηματικού δεσμού που αναπτύσσεται μεταξύ του βρέφους και της μητέρας του. Αποδεικνύεται ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ θηλασμού και δημιουργίας δεσμού και ότι οι μητέρες που θηλάζουν είναι πιο «ευαίσθητες» στα σήματα του μωρού τους και επιζητούν περισσότερο την επαφή με αυτό. Τέλος, ότι ο θηλασμός μπορεί να αποτελέσει μια πολύτιμη εμπειρία μάθησης για το βρέφος. Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα συμπεράσματα διεθνών ερευνών και οι παράμετροι που συνεπικουρούν στη δημιουργία και τη διατήρηση της θετικής αυτής σχέσης, όπως επίσης και οι συνεπακόλουθες προεκτάσεις και επιρροές της στη μετέπειτα ανάπτυξη του παιδιού.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 5 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Οργανωτική ψυχολογία

Προεδρείο: Δέσποινα Ξανθοπούλου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Μετάφραση, έλεγχος αξιοπιστίας και εγκυρότητας του ερωτηματολογίου

Εργασιακής Ικανοποίησης Job Descriptive Index (JDI)

Θεοδόσης Τάσιος, Βαΐτσα Γιαννούλη

Metropolitan College

Τα τελευταία χρόνια η επαγγελματική ικανοποίηση των εργαζομένων αποτελεί αντικείμενο εκτεταμένης μελέτης από πολλούς ερευνητές, καθώς επηρεάζει άμεσα όλους τους οργανισμούς και είναι σημαντικό να αξιολογείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, από εκπαιδευμένα άτομα, που χρησιμοποιούν έγκυρα και αξιόπιστα εργαλεία. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μετάφραση, ο έλεγχος αξιοπιστίας και εγκυρότητας του Ερωτηματολογίου Εργασιακής Ικανοποίησης-Job Descriptive

Index (JDI), καθώς στην Ελλάδα δεν υπάρχουν έγκυρα και αξιόπιστα ερωτηματολόγια για τη μέτρηση διάφορων διαστάσεων της εργασιακής ικανοποίησης. Μετά τη λήψη των απαραίτητων αδειών, έγινε η πιλοτική έρευνα και ακολούθησε η κύρια έρευνα σύμφωνα με τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας του British Psychological Association (BPS). Κριτήρια συμμετοχής στο δείγμα ήταν τα άτομα να είναι ενήλικες εργαζόμενοι, με ελληνική υπηκοότητα, με άριστη γνώση της ελληνικής γλώσσας και να μην είναι ελεύθεροι επαγγελματίες. Συνολικά 323 άτομα συμμετείχαν στην έρευνα, οι ηλικίες των οποίων κυμαίνονταν από 18 έως 60 ετών με μέσο όρο ηλικίας 35.56 (SD=9.18). Το 47.3% ήταν άνδρες και το 52.7% ήταν γυναίκες. Παράλληλα με τη χορήγηση του JDI δόθηκε και ένα πιο απλοποιημένο ερωτηματολόγιο, που είναι ήδη σε χρήση στη χώρα και αφορά την εργασιακή ικανοποίηση, το Ερωτηματολόγιο Καταγραφής της Επαγγελματικής Ικανοποίησης-ESI. Οι αναλύσεις Cronbach's alpha, παραγοντική ανάλυση και συντελεστής συσχέτισης Pearson κατέδειξαν πέντε παράγοντες στην ελληνική μορφή του JDI και όχι έξι, όπως είναι στην πρωτότυπη αμερικανική μορφή, ενώ βρέθηκε και στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($r= 0.79$) με το Ερωτηματολόγιο Καταγραφής της Επαγγελματικής Ικανοποίησης-ESI, καθιστώντας το JDI ένα χρήσιμο νέο εργαλείο στο χώρο της εκτίμησης της εργασιακής ικανοποίησης στην Οργανωτική Ψυχολογία.

Λήψη επαγγελματικών αποφάσεων και συναίσθημα αισιοδοξίας

Όλγα Ιωαννίδου, Κατερίνα Αργυροπούλου

Πανεπιστήμιο Κύπρου, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η επιλογή επαγγέλματος αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές και κρίσιμες αποφάσεις που καλείται να πάρει το άτομο στη ζωή του. Όμως, υπάρχουν κάποιοι παράγοντες (περιβαλλοντικοί, γνωστικοί, συναισθηματικοί) που αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν το άτομο στη λήψη αποφάσεων. Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές μελέτες για την λήψη επαγγελματικών αποφάσεων, όμως είναι λίγες αυτές που την εξετάζουν σε συνδυασμό με τα θετικά συναισθήματα και συγκεκριμένα, με αυτό της αισιοδοξίας. Έτσι, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των δυσκολιών λήψης απόφασης και του συναισθήματος της αισιοδοξίας μαθητών Λυκείου στην Ελλάδα. Από τα αποτελέσματα της έρευνας φάνηκε ότι οι

περισσότεροι μαθητές Λυκείου διακατέχονται από απαισιόδοξες σκέψεις για τη διαδικασία λήψης απόφασης, τον κόσμο εργασίας και τον ατομικό έλεγχο που τους ασκείται από εξωτερικούς παράγοντες ως προς τη διαδικασία της επιλογής. Επίσης, διαπιστώθηκε η ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στην αισιοδοξία και τη διαδικασία λήψης επαγγελματικής απόφασης. Έτσι, οι μαθητές που είναι βέβαιοι για την ειδίκευση/επάγγελμα, που θέλουν να ακολουθήσουν, έχουν υψηλά επίπεδα αισιοδοξίας και διαφέρουν σημαντικά με όσους έχουν χαμηλό επίπεδο αισιοδοξίας. Τα παραπάνω ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο της επαγγελματικής συμβουλευτικής, ενώ προτείνονται τρόποι που μπορεί να βελτιώσουν τη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων των μαθητών.

Συναισθήματα και ικανοποίηση από την εργασία: Ο ρόλος της αντιλαμβανόμενης ικανότητας επίλυσης καθημερινού προβλήματος και της αυτο-αποτελεσματικότητας

Γεωργία Στεφάνου, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση (α) της αντιλαμβανόμενης ικανότητας επίλυσης καθημερινού προβλήματος, της αυτο-αποτελεσματικότητας, της ικανοποίησης από την εργασία και των συναισθημάτων που βιώνουν οι εργαζόμενοι στο χώρο εργασίας ποικίλων φορέων του δημοσίου, (β) του ρόλου της αυτο-αποτελεσματικότητας στη διαμόρφωση της ικανότητας επίλυσης καθημερινού προβλήματος και της επίδρασης της ικανότητας επίλυσης προβλήματος στα συναισθήματα και στην ικανοποίηση από την εργασία, και (γ) της επιρροής των υπολοίπων παραπάνω αναφερόμενων παραγόντων στην επίδραση των συναισθημάτων στην ικανοποίηση από την εργασία. Οι συμμετέχοντες ήταν 350 εργαζόμενοι, ποικίλων ειδικοτήτων, και των δύο φύλων, οι οποίοι προήλθαν από ποικίλους φορείς του δημοσίου της Ελλάδας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εργαζόμενοι βίωσαν ποικίλα, και ποικίλης έντασης, αρνητικά και θετικά συναισθήματα (κυρίως, εξαρτώμενα του πλαισίου), εκτίμησαν από μέτρια έως υψηλή την αυτο-αποτελεσματικότητά τους, εφάρμοσαν, πρωτίστως, προσωπικού ελέγχου και διερευνητικό στιλ επίλυσης καθημερινού προβλήματος, και ήταν μετρίως ικανοποιημένοι από την εργασία τους. Η αυτο-αποτελεσματικότητα

επηρέασε θετικά τόσο την αντιλαμβανόμενη ικανότητα επίλυσης καθημερινού προβλήματος όσο και τη θετική επίδραση αυτής στα συναισθήματα, ενώ και οι δυο μεταβλητές, από κοινού, ερμήνευσαν μέτριο ποσοστό της διακύμανσης των συναισθημάτων. Η ικανοποίηση από την εργασία επηρεάστηκε θετικά από όλους τους παράγοντες, με την αυτο-αποτελεσματικότητα να είναι ο ισχυρότερος διαμορφωτής αυτής. Τα αποτελέσματα συζητήθηκαν ως προς την εφαρμογή τους στη βελτίωση της ποιότητας της συναισθηματικής ζωής των εργαζομένων, μέσω της ενίσχυσης των πεποιθήσεων αυτο-αποτελεσματικότητας και επίλυσης καθημερινού προβλήματος, και τη μελλοντική έρευνα.

Αντιλήψεις περί παρακίνησης στον εργασιακό χώρο στην Ελλάδα της κρίσης

Xhoana Basha, Εμμανουήλ Τάκας

City Unity College

Εν μέσω βαθιάς οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής κρίσης, οι ελληνικές επιχειρήσεις δέχονται πιέσεις τόσο από το εξωτερικό τους περιβάλλον όσο και από το εσωτερικό. Ενώ η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρεται εκτενώς στη σκιαγράφηση διάφορων θεωριών και πρακτικών ενεργοποίησης εσωτερικής και εξωτερικής παρακίνησης, η μελέτη της οικονομικής κρίσης ως ενδεχόμενη δύναμη διαμεσολάβησης βρίσκεται στο προσκήνιο ιδιαίτερα στην ελληνική πραγματικότητα. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων περί παρακίνησης των εργαζομένων, καθώς διαδραματίζει ουσιώδη ρόλο όχι μόνο στην εργασιακή τους απόδοση αλλά και στην ψυχική τους υγεία. Παράλληλα επιδιώκεται να διερευνηθεί κατά πόσο οι συμμετέχοντες έχουν εσωτερικεύσει την οικονομική κρίση και κατά πόσο αναζητούν εναλλακτικούς τρόπους παρακίνησης ώστε να αυξηθεί η ικανοποίησή τους από το εργασιακό περιβάλλον. Η ποιοτική αυτή έρευνα αποτελείται από έξι ημι-δομημένες συνεντεύξεις εργαζομένων σε ελληνική επιχείρηση, όπου με θεματική ανάλυση περιεχομένου μέσω κλείδας παρατηρήσεων αναδεικνύονται οι κυρίαρχοι παράγοντες παρακίνησης των εργαζομένων. Τα αποτελέσματα τείνουν να αναδείξουν ότι ενώ η χρηματική ανταμοιβή έχει ακόμη κεντρική θέση ως παράγοντας παρακίνησης, η ηθική απολαβή κατέχει δεσπόζουσα θέση στις αντιλήψεις των εργαζομένων. Ενώ η

οικονομική κρίση θεωρείται βαθιά βιωμένη εμπειρία, αναζητούνται τρόποι αντιμετώπισης της εργασιακής πραγματικότητας ελλείψει οικονομικών αντισταθμισμάτων, ενώ παράλληλα υπογραμμίζεται το συναισθηματικό αποτύπωμα της κρίσης. Με αυτό τον τρόπο οι επιχειρήσεις καλούνται να επικεντρωθούν στην ανθρωποκεντρική προσέγγιση του επιχειρείν, όπου το ανθρώπινο δυναμικό θεωρείται ο πιο ουσιώδης παραγωγικός πόρος και υπογραμμίζει την ενδεχόμενη ανάγκη επικέντρωσης στον ψυχικό κόσμο των εργαζομένων. Μελλοντικές ερευνητικές προσεγγίσεις θα μπορούσαν να διερευνήσουν την αλληλεπίδραση συναισθημάτων εκπορευόμενων της οικονομικής δυσπραγίας και εργασιακής αναγκαιότητας.

“The impact of working conditions’ changes on employees’ engagement and well-being and the moderating effect of perceived organisational support: The case of the Greek public sector during the financial crisis”

Ευαγγελία Ζωή Μαυράκη

The London School of Economics and Political Science

Είναι γεγονός πως οι επιπτώσεις των αλλαγών των συνθηκών εργασίας, λόγω της οικονομικής κρίσης, στους Έλληνες εργαζόμενους και ειδικότερα του δημόσιου τομέα δεν έχει διερευνηθεί εις βάθος. Επιπλέον, υπάρχει εμφανής έλλειψη στην έρευνα σχετικά με τα επίπεδα δέσμευσης των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα, κατά τη διάρκεια της κρίσης. Η βαθύτερη μελέτη των ζητημάτων αυτών θα βοηθήσει κυρίως στην κατανόηση του αντίκτυπου της κρίσης στην ψυχική, σωματική και ψυχολογική κατάσταση των εργαζομένων, όπως και στα οργανωτικά αποτελέσματα (organisational outcomes). Πρώτος στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί πώς οι αρνητικές αλλαγές στις συνθήκες εργασίας στον ελληνικό δημόσιο τομέα επηρεάζουν την δέσμευση και την ευημερία των εργαζομένων κατά την εργασία (UWES). Οι αλλαγές στις συνθήκες εργασίας που επιλέχθηκαν να διερευνηθούν σε αυτή τη μελέτη είναι οι εξής: η μείωση των μισθών, η έλλειψη ευκαιριών εξέλιξης, και η αύξηση του φόρτου εργασίας. Στη συνέχεια, αυτή η εργασία αναλύει τον ρόλο της αντιλαμβανόμενης οργανωτικής

υποστήριξης (POS) ως μεσολαβητή, εξετάζοντας αν η παρουσία υψηλού POS θα μπορούσε να βελτιώσει τα επίπεδα UWES, παρά τις αρνητικές αλλαγές στις συνθήκες εργασίας. Για τη μελέτη αυτή προτιμήθηκε η ποσοτική μέθοδος (SPSS 24.0) και τα στοιχεία της έρευνας συλλέχθηκαν μέσω ενός συνόλου ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από 105 συμμετέχοντες, οι οποίοι απασχολούνται σε οργανισμούς του δημόσιου τομέα που λειτουργούν σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα της μελέτης επιβεβαιώνουν τις παραπάνω υποθέσεις. Αυτό υποδηλώνει ότι η δέσμευση και η ευημερία των εργαζόμενων επηρεάζονται σημαντικά από τις αλλαγές των συνθηκών εργασίας, ενώ εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την αντιλαμβανόμενη στήριξη που παρέχεται από την οργάνωση και τον προϊστάμενό τους. Τέλος, αναφέρονται συμπεράσματα σχετικά με τη πρακτική ωφελιμότητα των αποτελεσμάτων και κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα.

17.00 - 17.30 Διάλειμμα

17.30 – 19.00 Εργαστήρια

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 6 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Νευροψυχολογία

Προεδρείο: Μαρία Ελένη Κοσμίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Νευροψυχολογική έκβαση ασθενών που υποβάλλονται σε χειρουργική επαναιμάτωση μυοκαρδίου με εξωσωματική κυκλοφορία

Καλλιόπη Μέγαρη, Μαρία Ελένη Κοσμίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι ασθενείς που υποβάλλονται σε χειρουργικές επεμβάσεις εμφανίζουν μετεγχειρητικά έκπτωση των γνωστικών λειτουργιών η οποία επηρεάζει σημαντικά όλους τους τομείς της ζωής τους. Η έκπτωση αυτή ονομάζεται μετεγχειρητική γνωστική δυσλειτουργία και χαρακτηρίζεται από ελλείμματα στην μνήμη, στην

προσοχή, στον προσανατολισμό, στην κρίση, καθώς και στη γενικότερη κοινωνική λειτουργικότητα. Αποτέλεσμα αυτών είναι, αυξημένη νοσηρότητα και θνητότητα, παρατεταμένη νοσηλεία και δυσμενείς επιδράσεις στην εργασιακή ικανότητα και στην ποιότητα ζωής των ασθενών (Khalil, Roussel, Schubert, & Emory, 2015). Στόχος της έρευνας είναι η νευροψυχολογική εκτίμηση των γνωστικών λειτουργιών σε ασθενείς που υποβάλλονται σε καρδιοχειρουργικές επεμβάσεις, καθώς οι κυριότεροι παράγοντες κινδύνου σχετίζονται με τη γνωστική δυσλειτουργία. Συμμετείχαν 60 ασθενείς οι οποίοι χωρίστηκαν σε δύο ομάδες ανάλογα με το είδος της εξωσωματικής κυκλοφορίας (MECC & CECC). Οι ασθενείς εκτιμήθηκαν πριν από το χειρουργείο, μία εβδομάδα και τρεις μήνες μετεγχειρητικά με μια συστοιχία νευροψυχολογικών δοκιμασιών. Για να διαπιστωθεί η νευροψυχολογική έκβαση των ασθενών στο πέρασμα του χρόνου εξετάστηκαν δύο ασθενείς, ένας από την κάθε ομάδα επτά χρόνια μετεγχειρητικά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ασθενείς MECC υπερέτησαν μετεγχειρητικά άμεσα και μακροπρόθεσμα σε σχέση με τους ασθενείς CECC, στις περισσότερες νευροψυχολογικές δοκιμασίες. Αναλυτικότερα, στην μνήμη, στην προσοχή, στον οπτικό προσανατολισμό, υπήρξε αύξηση στην επίδοση τους την τρίτη χρονική στιγμή, η οποία ξεπέρασε τα προεγχειρητικά τους επίπεδα ($p < .001$). Η εξέταση των δύο ασθενών επτά χρόνια μετεγχειρητικά, έδειξε ότι υπάρχει σταθερή νευροψυχολογική έκβαση με την πάροδο του χρόνου. Συμπερασματικά, η διατήρηση της καλής γνωστικής λειτουργίας των καρδιοχειρουργικών ασθενών είναι σημαντική για την αυτόνομη διαβίωση, τις καθημερινές δραστηριότητες και την ποιότητα ζωής τους.

Αυτοβιογραφική μνήμη μετά από υπαγωγή σε αρνητική και θετική διάθεση:
Μελέτη με τη χρήση λειτουργικής τομογραφίας μαγνητικού συντονισμού (fMRI)
Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού, Νικόλαος Ανδρεάδης, Στέργιος-Στυλιανός Γκατζώνης, Μαρία Ατζάμπου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*,
Μαρούσα Ντούσκου, *Βιοιατρική*

Η παρούσα εργασία εστιάζει σε διεργασίες στο επίπεδο του ατόμου και συγκεκριμένα στην αλληλεπίδραση συναισθήματος και μνημονικών διεργασιών όπως αυτή μετράται τόσο με συμπεριφορικές δοκιμασίες όσο και με απεικόνιση

εγκεφάλου. Βρίσκεται στο χώρο της γνωστικής νευροεπιστήμης. Η αρνητική διάθεση οδηγεί σε ανάσυρση υπεργενικευμένων αυτοβιογραφικών αναμνήσεων, ως απόκριση σε λέξεις-σήματα, είτε η διάθεση αυτή είναι αυθόρμητα παρουσιαζόμενη, όπως σε κλινικούς πληθυσμούς με συναισθηματικές διαταραχές, είτε υπάγεται εργαστηριακά σε υγιείς εθελοντές. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη του νευρωνικού υπόβαθρου θετικών και αρνητικών αυτοβιογραφικών αναμνήσεων μετά από υπαγωγή σε διάθεση. Δεκαεννέα υγιείς εθελοντές έλαβαν μέρος στην έρευνα (10 γυναίκες). Χρησιμοποιήθηκε σχεδιασμός 2 x 2 εντός συμμετεχόντων, με το πρόσημο της διάθεσης (θετικό ή αρνητικό) και το πρόσημο των λέξεων-σημάτων για ανάκληση αυτοβιογραφικών αναμνήσεων (θετικό ή αρνητικό) ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Εξαρτημένες μεταβλητές ήταν η ταχύτητα ανάκλησης των αυτοβιογραφικών αναμνήσεων, το επίπεδο γενικότητας τους και η εγκεφαλική ενεργοποίηση. Για την απεικόνιση εγκεφάλου πραγματοποιήθηκε λειτουργική τομογραφία μαγνητικού συντονισμού σε σαρωτή GE 3 Tesla Discovery 750 HD. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη χρήση του λογισμικού FEAT (FSL). Σύμφωνα με τα ευρήματα, το εγκεφαλικό δίκτυο που ενεργοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της ανάκλησης αυτοβιογραφικών αναμνήσεων περιελάμβανε δομές του μεταιχμιακού συστήματος και του προμετωπιαίου φλοιού. Μετά από υπαγωγή σε αρνητική διάθεση, η ανάκληση αρνητικών σε σχέση με θετικές αυτοβιογραφικές μνήμες είχε ως αποτέλεσμα ενεργοποιήσεις στον αριστερό υπόκαμπο, στην αριστερή αμυγδαλή και αμφοτερόπλευρα στο κέλυφος. Τα ευρήματα συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση των γνωστικών και εγκεφαλικών μηχανισμών που ενέχονται στην ανάπτυξη και διατήρηση συναισθηματικών διαταραχών, όπως η κατάθλιψη, αλλά και των συναισθηματικών λειτουργιών που σχετίζονται με την αυτοβιογραφική μνήμη υγιών ενηλίκων.

Η εφαρμογή της μουσικής ως παρέμβαση σε παιδιά με δυσλεξία

Ανάργυρος Καραπέτσας, Ειρήνη - Ροδόπη Λασκαράκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας, η οποία αναδεικνύει τη συμβολή της μουσικής σε προγράμματα παρέμβασης για

παιδιά με δυσλεξία. Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα συμμετείχαν 45 παιδιά, Γ και Δ τάξης με διάγνωση δυσλεξίας από δημόσιο φορέα που φοιτούσαν σε τάξεις ένταξης των αντίστοιχων σχολείων και 45 τυπικοί αναγνώστες αντίστοιχου φύλου και τάξεων που αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου. Η έρευνα περιλάμβανε δύο φάσεις : αυτή της αξιολόγησης και της αποκατάστασης, Ειδικότερα, η αξιολόγηση, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Εργαστήριο Νευροψυχολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, περιλάμβανε νευροψυχολογικές δοκιμασίες (ψυχομετρικές δοκιμασίες και ηλεκτροφυσιολογικές μεθόδους καταγραφής της εγκεφαλικής δραστηριότητας). Μάλιστα, για την αξιολόγηση της εγκεφαλικής δραστηριότητας χρησιμοποιήθηκε το μηχάνημα των Γνωστικών Προκλητών Δυναμικών που διαθέτει το εργαστήριο και μελετήθηκε η κυματομορφή P300. Τα αποτελέσματα της αρχικής αξιολόγησης έδειξαν υψηλές στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων παιδιών, με τα παιδιά με δυσλεξία να σημειώνουν στατιστικά σημαντικές χαμηλότερες επιδόσεις στο σύνολο των δοκιμασιών σε σύγκριση με τους τυπικούς αναγνώστες. Στη συνέχεια μέρος της ομάδας των παιδιών με δυσλεξία συμμετείχε σε πρόγραμμα αποκατάστασης, το οποίο περιλάμβανε μουσικές δραστηριότητες. Μετά το τέλος του προγράμματος, ακολούθησε επαναξιολόγηση της εγκεφαλικής δραστηριότητας των παιδιών που συμμετείχαν στην παρέμβαση. Τα αποτελέσματα έδειξαν υψηλές στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ της αρχικής και της τελικής αξιολόγησης. Ειδικότερα, τα παιδιά, κατά την επαναξιολόγηση, σημείωσαν παρόμοιο χρόνο έκλυσης του P300 με αυτό των τυπικών αναγνωστών, γεγονός που επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα του προγράμματος παρέμβασης και προτείνει την εφαρμογή της, επιβεβαιώνοντας τη θεραπευτική λειτουργία της μουσικής στην επαναδραστηριοποίηση εγκεφαλικών περιοχών που είναι υπεύθυνες για την ανάγνωση.

Θεωρία του Νου και πρόσληψη της γεγονотоκότητας στην Ειδική Γλωσσική

Διαταραχή: μια μελέτη παρέμβασης

Μαρία Βουλγαράκη, Σταυρούλα Σταυρακάκη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη αξιολογεί την αποτελεσματικότητα γλωσσικής παρέμβασης στον τομέα των γνωστικών και γλωσσικών ικανοτήτων παιδιών με *Ειδική Γλωσσική Διαταραχή* (ΕΓΔ). Συγκεκριμένα, διερευνά την πιθανή αλληλεπίδραση γεγονοτικότητα και Θεωρίας του Νου (ΘτΝ) υπό το πρίσμα της πρακτικής εφαρμογής αγωγής γλώσσας. Η κατανόηση της σύνταξης των γεγονοτικών (*Γρ*) και μη γεγονοτικών ρημάτων (*μΓρ*) (*ξέρω* και *νομίζω* αντίστοιχα) συνδέεται με τη ΘτΝ, αφού προϋποθέτει την κατανόηση σκέψεων/συμπεριφορών, δικών μας και άλλων. Παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) παρουσιάζουν ελλείμματα στη ΘτΝ. Αξιολογήσαμε την κατανόηση *Γρ/μΓρ*, των ικανοτήτων ΘτΝ και την αποτελεσματικότητα γλωσσικής παρέμβασης στον τομέα της γεγονοτικότητα για τη βελτίωση της γεγονοτικότητα και της ΘτΝ. Στην 1η φάση της μελέτης εξετάσαμε 8 παιδιά 7-11 ετών με ΕΓΔ σε έργα απόδοσης ψευδούς πεποίθησης (ΑΨΠ) και στην κατανόηση της γεγονοτικότητα διαμέσου εργαλείου που προσαρμόσαμε στην Ελληνική. Στη 2η φάση αναπτύξαμε μέθοδο γλωσσικής παρέμβασης για την κατανόηση της γεγονοτικότητα και την εφαρμόσαμε σε έξι από τα παιδιά με ΕΓΔ, με ελλείμματα στα έργα γεγονοτικότητα και ΑΨΠ (8 συνεδρίες). Στην 3η φάση επαναξιολογήσαμε την επίδοση των παιδιών στα ίδια έργα με την 1η φάση της μελέτης. Τα αποτελέσματα της επαναξιολόγησης (3η φάση) έδειξαν στατιστικά σημαντική βελτίωση στην κατανόηση της γεγονοτικότητα και της ΘτΝ. Ατομική ανάλυση έδειξε πως ένας μόνο συμμετέχων με χαμηλή -στα πλαίσια του φυσιολογικού- μη λεκτική νοημοσύνη δεν παρουσίασε βελτίωση στη ΘτΝ αλλά μόνο στη γεγονοτικότητα. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν πως η επίδραση θεραπείας, επικεντρωμένης στη γεγονοτικότητα, γενικεύεται και σε έργα ΑΨΠ για την πλειοψηφία, και κατά συνέπεια συνιστούμε την εφαρμογή της στην κλινική πράξη.

Επιπολασμός της άνοιας στην Ελλάδα: Hellenic Longitudinal Investigation of Aging and Diet (HELIAD)

Μαίρη Κοσμίδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Γεώργιος Βλάχος, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Μαίρη Γιαννακούλια, *Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*

Ευθύμιος Δαρδιώτης, Γεώργιος Χατζηγεωργίου, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Παρασκευή Σακκά, *Εταιρεία Νόσου Alzheimer και Συναφών Διαταραχών Αθηνών*

Νικόλαος Σκαρμέας, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Columbia University*

Η άνοια αποτελεί μείζων κοινωνικό πρόβλημα υγείας. Η μελέτη της επιδημιολογίας της άνοιας μπορεί να επιφέρει καλύτερη κατανόηση των προδιαθεσιακών και προφυλακτικών παραγόντων, οδηγώντας στη δημιουργία αποτελεσματικών θεραπευτικών ή και προληπτικών στρατηγικών. Συνεπώς, διερευνήσαμε τον επιπολασμό της άνοιας στα πλαίσια μιας επιδημιολογικής μελέτης αντιπροσωπευτικής του πληθυσμού στην Ελλάδα (HEllenic Longitudinal Investigation of Aging and Diet–HELIAD). Το δείγμα μας αποτελούνταν από 1792 ενήλικες 65 ετών και άνω, οι οποίοι έλαβαν πλήρη νευρολογικό και νευροψυχολογικό έλεγχο, ενώ οι διαγνώσεις βασίστηκαν σε συναντήσεις συναίνεσης νευρολόγων και νευροψυχολόγων. Ο επιπολασμός της άνοιας βρέθηκε ότι είναι 5.0%, όπου 75.3% των περιπτώσεων έχουν άνοια τύπου Alzheimer. Οι πιθανότητες άνοιας αυξάνονταν κατά 15.8% για κάθε έτος αύξησης της ηλικίας και μειώνονταν κατά 9.4% για κάθε επιπλέον έτος μόρφωσης. Η ύπαρξη τουλάχιστον ενός αλληλίου APOE-ε4 διπλασίαζε τον κίνδυνο άνοιας, ενώ το φύλο δεν είχε στατιστικά σημαντική επίδραση. Τα ευρήματά μας συνάδουν με προηγούμενες έρευνες σε χώρες της νότιας Ευρώπης. Ο επιπολασμός της άνοιας στην Ελλάδα βρίσκεται στο χαμηλό εύρος προηγούμενων αναφορών παγκοσμίως. Θα συζητηθούν πιθανοί λόγοι για το χαμηλό αυτό ποσοστό.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 7 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Γνωστική ψυχολογία

Προεδρείο: Ειρήνη-Άννα Διακίδου, *Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Η γνωστική διαπερατότητα της διεργασίας νοητικού χειρισμού εικόνων στα πλαίσια του προτασιακού προσδιορισμού της σκέψης

Αντώνης Θεοφυλίδης, Δομνίκη Σεϊτανίδου, Παναγιώτα Σαββίδου, Φίλιππος Καργόπουλος

Αριστοτέλειο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι οπτικές νοερές εικόνες παίζουν σημαντικό ρόλο στη σκέψη, οι γνωστικοί επιστήμονες όμως δε συμφωνούν για το τι είδος σύμβολα επεξεργάζεται ο νους. Η

σκέψη συνίσταται από νοητικές αναπαραστάσεις που έχουν τη μορφή του κατηγορηματικού λογισμού, ή σχηματίζουμε νοητικά μοντέλα τα οποία έχουν αναλογική σχέση με τον πραγματικό κόσμο; Βασικοί στόχοι της παρούσας μελέτης ήταν η έρευνα των νοητικών αναπαραστάσεων μέσω έργων νοερής διχοτόμησης, και η προσπάθεια να δοθεί απάντηση στο ερώτημα κατά πόσο η γλώσσα της σκέψης, είναι αναλογικής ή ψηφιακής φύσης. Οι συστοιχίες των έργων που χορηγήθηκαν περιελάμβαναν έργα χωρικής αντίληψης και νοητικής διχοτόμησης. Το δείγμα αποτέλεσαν 498 άτομα, (234 άνδρες (N=234) και 264 γυναίκες (N=264)). Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν η ανάλυση αξιοπιστίας των δοκιμασιών (reliability analysis), περιγραφική στατιστική (descriptive analysis) και αναλύσεις διακύμανσης ANOVA. Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε ότι η γνωστική συμπεριφορά των συμμετεχόντων κατά την επίλυση έργων νοητικής διχοτόμησης αντικειμένων, και ιδιαίτερα στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος νοητικής διχοτόμησης της λωρίδας Moebius, παρουσίασε σημαντικές ιδιαιτερότητες που αφορούν κυρίως τους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται η ανθρώπινη σκέψη. Οι συμμετέχοντες παρουσίασαν νοερές τάσεις (γνωστική προκατάληψη) ανάλογες με την προηγούμενη εμπειρία τους, οι οποίες τους εμπόδισαν να υιοθετήσουν άλλους εναλλακτικούς και ίσως αποτελεσματικότερους τρόπους λύσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας μας οδηγούν στην υποστήριξη της θέσης ότι υφίσταται έντονη γνωστική διαπερατότητα κατά τη διεργασία νοητικού χειρισμού εικόνων σε βαθμό ικανό ώστε να τεθούν ισχυρές βάσεις μιας νέας θεωρίας προτασιακού προσδιορισμού της σκέψης.

Εστιάζοντας στην επιλεκτική προσοχή: Διερεύνηση των επιδράσεων της ανάστροφης κάλυψης φοβικών ερεθισμάτων στη σακκαδική συμπεριφορά μέσω της χρονικής μεταβλητότητας και της οφθαλμοκίνησης

Δημήτρης Βλαστός, *City Unity College*

Μάρκος Κυρίτσης, *Higher Colleges of Technology*

Αφροδίτη Παπαϊωάννου-Σπυρούλια, Βασιλική Αλεξία Βαρελά, *City Unity College*

Βασικό θέμα συζήτησης και ενδιαφέροντος για τον κλάδο των Νευροεπιστημών και της Νευροψυχολογίας την τελευταία δεκαετία αποτελεί το κατά πόσο η ακούσια (μη συνειδητή) παρουσία οπτικά καλυμμένων φοβικών ερεθισμάτων μπορεί να

ενεργοποιήσει τις περιοχές του εγκεφάλου που σχετίζονται με τα συναισθήματα, όπως η αμυγδαλή, καθώς και περιοχές που συνδέονται με τις λυιές γνωστικές λειτουργίες, όπως τα μετωποβρεγματικά δίκτυα της προσοχής. Ένας σημαντικός παράγοντας που φαίνεται να επιδρά σημαντικά στα παραπάνω είναι ο χρόνος έκθεσης του ατόμου σε τέτοιου είδους οπτικά ερεθίσματα, με αρκετές μελέτες να αναφέρουν ότι ένα ποσοστό των συμμετεχόντων πιθανώς μπορεί να ανιχνεύει φοβισμένα πρόσωπα στα 18 χιλιοστά του δευτερολέπτου (ms). Προκειμένου να διερευνήσουμε περαιτέρω αυτή τη χρονική μεταβλητότητα και την επίδρασή της στη διαδικασία της επιλεκτικής προσοχής (selective attention), χρησιμοποιήσαμε οφθαλμικό ιχνηλάτη (eye-tracker) για να καταγράψουμε τη σακκαδική συμπεριφορά (δλδ. κίνηση), τα λάθη επιλογής και το μέγεθος της διαστολής της κόρης, ακολουθώντας το παράδειγμα της οπτικά ανάστροφης κάλυψης (backward masking paradigm) φοβικών ερεθισμάτων (δλδ. φοβισμένα πρόσωπα) κατά τη διάρκεια μιας άσκησης επιλεκτικής προσοχής (selective attention task). Στην παρούσα πειραματική διαδικασία εισήχθησαν γύρω από το κεντρικό οπτικό βοθρίο (περιωχρικά-extrafoveally) 'φοβικά-σε-ουδέτερα' ή 'ουδέτερα-σε-ουδέτερα' πρόσωπα, τα οποία εμφανίζονταν στην οθόνη ενός Η/Υ με μια χρονική μεταβλητότητα των 17ms, 33ms ή με μηδενική έκθεση σε περισπασμούς. Βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας προέκυψε ότι η έκθεση σε οπτικά καλυμμένα φοβισμένα πρόσωπα στην περιφερική όραση (extrafoveal vision), ακόμα και σε χαμηλούς χρόνους αντίληψης όπως τα 17ms, είναι αρκετή για να παράγει μια μετρήσιμη φυσιολογική αντίδραση και καθυστέρηση στη διαδικασία της επιλογής.

Διερευνώντας την συσχέτιση ανάμεσα στην ικανότητα αναγνώρισης προσώπου και στις ψευδείς μνήμες από παραπληροφόρηση, με έμφαση στις ατομικές διαφορές

Βίκτωρ Μελικόπουλος, Αφροδίτη Παπαϊωάννου-Σπυρούλια
City Unity College

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στο φαινόμενο των ψευδών μνημών από παραπληροφόρηση. Συγκεκριμένα, διερευνάται πώς η ικανότητα αναγνώρισης προσώπων μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση ψευδών μνημών, με έμφαση στις

ατομικές διαφορές, πεδίο που δεν έχει ερευνηθεί εκτενώς. Λαμβάνοντας υπόψη ευρήματα σχετικών ερευνών, υποθέτουμε ότι τα άτομα με περιορισμένη ικανότητα αναγνώρισης προσώπων θα είναι πιο επιρρεπή στη διαμόρφωση ψευδών μνημών από παραπληροφόρηση. Για τον έλεγχο της παραπάνω υπόθεσης, τυχαίο δείγμα 70 συμμετεχόντων, που χωρίστηκε σε δύο ομάδες (πειραματική, ελέγχου), κλήθηκε αρχικά να παρακολουθήσει μια σειρά φωτογραφιών επιλεγμένων από ολιγόλεπτη σκηνή κινηματογραφικής ταινίας και στη συνέχεια να ανταποκριθεί σε ένα γνωστικό τεστ μέτρησης της ικανότητας αναγνώρισης, βασισμένο στα πρόσωπα που δόθηκαν ως οπτικό ερέθισμα στην αρχή της πειραματικής διαδικασίας. Στη συνέχεια, προκειμένου να διερευνηθεί ο παράγοντας της παραπληροφόρησης, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ακούσουν μία από τις δύο προηχογραφημένες αφηγήσεις που αναφέρονταν στο υλικό της παρουσίασης (πειραματική ομάδα-παραπληροφόρηση, ομάδα ελέγχου-πραγματική αφήγηση). Τέλος, προκειμένου να ελεγχθεί η επίδραση της αφηγηματικής παραπληροφόρησης και η ποιότητα των αποτελεσμάτων, χορηγήθηκαν δύο ερωτηματολόγια, το πρώτο για τη μέτρηση του κατά πόσο οι συμμετέχοντες θυμούνται όσα είδαν στην παρουσίαση και το δεύτερο για την ανίχνευση της πηγής από την οποία συγκράτησαν τις πληροφορίες (παρουσίαση, αφήγηση, και τα δύο) ή εάν οι επιλογές τους ήταν τυχαίες. Η έρευνα είναι εν εξελίξει και στο στάδιο της στατιστικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα αναμένονται σύντομα.

Ανάδρομες Διεργασίες στην Οπτική Αντίληψη και η Γνωσιακή Διαπερατότητα της Αντίληψης

Αθανάσιος Ραφτόπουλος, *Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Προσφάτως, φιλόσοφοι και γνωσιακοί επιστήμονες επιχειρηματολογούν ότι σύγχρονα εμπειρικά τεκμήρια δείχνουν ότι θέση που ανέπτυξα στο παρελθόν (Raftoroulos 2009) περί της γνωσιακής αδιαπερατότητας ενός σταδίου της αντίληψης, της πρώιμης όρασης, είναι λανθασμένη. Τα τεκμήρια συνίστανται στα αποτελέσματα ερευνών που αφορούν στην χρονομέτρηση των αναδρομικών διεργασιών κατά τη διάρκεια της οπτικής αντίληψης. Σύμφωνα με την κριτική, οι έρευνες αυτές δείχνουν ότι ανάδρομες διεργασίες που εμπλέκουν τη νόηση

εμφανίζονται από την αρχή σχεδόν των οπτικών διεργασιών και συνεπώς η νόηση επιδρά στην οπτική αντίληψη από την αρχή εκκίνησής της, γεγονός που συνεπάγεται ότι δεν υπάρχει κανένα αντιληπτικό στάδιο που είναι γνωσιακά αδιαπέραστο. Στην εργασία αυτή εστιάζω στο πιο πρόσφατο και περιεκτικό άρθρο που ασκεί κριτική στις θέσεις μου (Newen and Vetter 2016) και εξετάζω τις αναφερόμενες εμπειρικές μελέτες. Συγκεκριμένα, συζητώ τις ανάδρομες διεργασίες μεταξύ πρώιμου οπτικού φλοιού (V1) και του κινητικού φλοιού (MT/V5) και των εμπρόσθιων οφθαλμικών πεδίων (FEF). Επιχειρηματολογώ ότι στην πραγματικότητα αυτό που οι έρευνες καθιστούν σαφές είναι ότι οι ανάδρομες διεργασίες που συμβαίνουν από την αρχή της αντίληψης και μέσα στα χρονικά πλαίσια της πρώιμης όρασης, δεν ενέχουν τη νόηση αλλά, αντίθετα, καθοδηγούνται από τον ερεθισμό, γεγονός που σημαίνει ότι οι έρευνες αυτές δεν δείχνουν ότι η πρώιμη όραση είναι γνωσιακά διαπερατή.

Η διερεύνηση της επιθετικότητας και της εσφαλμένης απόδοσης επιθετικής πρόθεσης μέσω της επεξεργασίας διηγηματικών κειμένων

Θάλεια Μουσκουντή, Ειρήνη-Άννα Διακίδου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Προηγούμενες έρευνες κατέδειξαν ότι άτομα με υψηλότερα επίπεδα επιθετικότητας συχνά εμφανίζουν απόκλιση στην επεξεργασία κοινωνικών πληροφοριών, ερμηνεύοντας τις προθέσεις των άλλων ως εχθρικές, ιδιαίτερα σε διφορούμενες, αλλά και σε μη απειλητικές καταστάσεις. Αυτή η «εσφαλμένη απόδοση επιθετικής πρόθεσης» (hostile attribution bias) εικάζεται ότι οφείλεται στην ύπαρξη σχημάτων εχθρότητας τα οποία καθοδηγούν την εστίαση της προσοχής και της επεξεργασίας είτε σε συμβατά (Zelli et al., 1995) ή ασύμβατα (Horsely et al., 2010) ως προς αυτά ερεθίσματα. Η παρούσα έρευνα εξέτασε το θέμα της κατανομής προσοχής και επεξεργασίας κοινωνικών πληροφοριών μέσω της χρήσης διηγηματικών κειμένων, στα πλαίσια της «επίδρασης ασυμβατότητας» (contradiction effect). Συγκεκριμένα, έφηβοι ηλικίας 15-18 χρονών με υψηλότερα και χαμηλότερα επίπεδα «αντιδραστικής» και «ενεργητικής» επιθετικότητας και εσφαλμένης απόδοσης επιθετικής πρόθεσης, διάβασαν μικρά κείμενα τα οποία

περιέγραφαν ήπιους ή επιθετικούς πρωταγωνιστές και τη συμβατή ή ασύμβατη (contradiction paradigm) ήπια ή επιθετική αντίδρασή τους σε καθημερινές κοινωνικές καταστάσεις (2 X 2 within-subject design). Ο χρόνος ανάγνωσης λήφθηκε ως ένδειξη της επεξεργασίας εχθρικών και ήπιων ερεθισμάτων. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι ενώ και οι δύο τύποι της επιθετικότητας (αντιδραστική και ενεργητική) συνέτειναν σε γενικότερα ταχύτερους χρόνους ανάγνωσης, η εσφαλμένη απόδοση επιθετικής πρόθεσης συνέτεινε σε μεγαλύτερη εστίαση της προσοχής και επεξεργασίας των εχθρικών ερεθισμάτων συγκεκριμένα. Τα αποτελέσματα αυτά ενισχύουν την υπόθεση της γνωστικά καθοδηγούμενης επεξεργασίας των κοινωνικών πληροφοριών στην περίπτωση της εσφαλμένης απόδοσης επιθετικής πρόθεσης και συζητούνται σε σχέση με την ανάπτυξη πρακτικών πρόληψης και παρέμβασης για την επιθετικότητα γενικότερα.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 8 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Κοινωνική ψυχολογία

Προεδρείο: Ελευθερία Φίγγου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η διαφορετικότητα ως ιδεολογικό πρόγραμμα: Κοινωνικοί και ιδεολογικοί προσδιοριστικοί παράγοντες στη νοηματοδότηση των διακρίσεων

Τηλέμαχος Ιατρίδης, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Οι πρόσφατες διεθνείς πολιτικές εξελίξεις, κυρίως μετά την εκλογική επικράτηση του Brexit στη Βρετανία και του D. Trump στις ΗΠΑ, έχουν επικαιροποιήσει την ανάγκη για αναστοχασμό ως προς τους διαθέσιμους τρόπους κατανόησης των κοινωνικών σχέσεων και ανισοτήτων. Κυρίως στο πεδίο των διανοουμένων κεντρική θέση μεταξύ αυτών των διαθέσιμων τρόπων έχει ο ιδεολογικός λόγος της *διαφορετικότητας*, η κατίσχυση του οποίου φέρεται να συνδέεται στενά με τη διολίσθηση του ενδιαφέροντος από τις κοινωνικές *ανισότητες* στις κοινωνικές *διακρίσεις*. Στη συμβολή αυτή, εξετάζεται εμπειρικά η αλληλεπίδραση δύο ευρέως διαδεδομένων λόγων-εκδοχών διαφορετικότητας («κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός» vs. «κάθε πολιτισμός είναι διαφορετικός») με άλλες μεταβλητές ιδεολογικού περιεχομένου (πολιτική τοποθέτηση, αναπαραστάσεις κοινωνικών

διαφορών) και με κοινωνικές-δημογραφικές μεταβλητές (επαγγελματική ιδιότητα, ηλικία), ως προς τη νοηματοδότηση των ρατσιστικών διακρίσεων καθώς και των θυμάτων τους. Τα δεδομένα προέρχονται από συμπτωματικό δείγμα 375 Ελλήνων πολιτών και υποβλήθηκαν σε μια σειρά πολυπαραγοντικών αναλύσεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας χαρτογραφούν ένα αξιοσημείωτα διαφοροποιημένο κοινωνικά τοπίο ως προς τη νοηματοδότηση των διακρίσεων, σε συνάρτηση με τους δύο λόγους-εκδοχές διαφορετικότητας. Η συζήτηση των ευρημάτων επιχειρεί να συμμετάσχει στον γενικότερο προβληματισμό για τις πολιτικές και άλλες συνέπειες που έχουν οι πιο διαδεδομένοι σήμερα τρόποι κατανόησης των κοινωνικών σχέσεων και ανισοτήτων.

Μελετώντας την εξέλιξη της έννοιας της ψυχοκοινωνικής ένταξης των προσφύγων στην Ψυχολογία

Μαρία Ψωινού, *Αμερικανικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης*

Η παρούσα μελέτη εξετάζει την εξέλιξη της έννοιας της ψυχοκοινωνικής ένταξης των προσφύγων σε διάφορους κλάδους της Ψυχολογίας τις τελευταίες δύο δεκαετίες και καταλήγει σε πρόσφατες πολλά υποσχόμενες προσεγγίσεις της έννοιας. Οι πρόσφυγες σήμερα διαφέρουν σημαντικά σε σύγκριση με εκείνους των περασμένων δεκαετιών, διότι οι προσφυγικοί πληθυσμοί σήμερα είναι πιο ανομοιογενείς ως προς τη χώρα προέλευσης, το δημογραφικό προφίλ και τα κίνητρά μετανάστευσής τους (OECD, 2015). Επίσης πολλοί έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο, διακρατικούς δεσμούς και ισχυρή ψυχική ανθεκτικότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι τρόποι με τους οποίους οι πρόσφυγες εντάσσονται στις κοινωνίες υποδοχής είναι καινούριοι και δυναμικοί. Επιπλέον, για πολλές ευρωπαϊκές κοινωνίες η τεράστια εισροή προσφύγων και μεταναστών είναι νέα εμπειρία που φέρνει πολλαπλές προκλήσεις για το πώς αυτοί οι πληθυσμοί θα γνωρίσουν τη νέα κοινωνία και τους θεσμούς της. Μέσω της μεθόδου της συστηματικής ανασκόπησης παρουσιάζεται η πορεία της έννοιας της ψυχοκοινωνικής ένταξης των προσφύγων μέσα από προσεγγίσεις της διαπολιτισμικής ψυχολογίας (John Berry, 1997, 2001), της κλινικής ψυχολογίας (Paradopoulos, 2007) και της κοινοτικής ψυχολογίας (García- Ramírez et al., (2010); Prilleltensky, 2008). Παρατηρείται μία σταδιακή

μετακίνηση από το να θεωρείται η ένταξη των προσφύγων ως γραμμικό και μονοδιάστατο φαινόμενο, όπου οι πρόσφυγες έχουν παθητικό ρόλο, στο να προσεγγίζεται ως δυναμική και πολυεπίπεδη διαδικασία όπου παράγοντες προστατευτικοί αλλά και επικινδυνότητας αλληλεπιδρούν στο ατομικό, κοινοτικό, και κοινωνικό επίπεδο. Η μελέτη καταλήγει στο ότι η ώριμη και αρμόζουσα στα σημερινά δεδομένα προσέγγιση της Κοινοτικής Ψυχολογίας υπόσχεται και τη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών που θα συμβάλλουν στην αρμονική ψυχοκοινωνική ένταξη των προσφύγων στην Ευρώπη.

Πολιτικός λόγος, στρατηγικές δόμησης και αποδόμησης: Η ρητορική συγκρότηση του προσφυγικού στην Ελληνική Βουλή

Εμμανουήλ Τάκας, *Πανεπιστήμιο Πειραιά, Advanced Media Institute*

Αγγελική Πιτταροκοίλη, Αθανάσιος Σαμαράς, *Πανεπιστήμιο Πειραιά*

Την Παρασκευή 1^η Απριλίου 2016 η ελληνική Βουλή κλήθηκε να ενσωματώσει την ευρωπαϊκή οδηγία L180/29-6-2013 σχετικά με τις «κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνικούς προστασίας». Με αυτή την αφορμή η κυβέρνηση έθεσε προς ψήφιση ένα ευρύτερο νομοσχέδιο αναφορικά με την οργάνωση και διαχείριση των προσφυγικών ροών. Ο τρόπος με τον οποίο οι έλληνες πολιτικοί δρώντες αναζητούν το «τι» φταίει για τις προσφυγικές ροές, προσδιορίζει το ίδιο το προσφυγικό ζήτημα. Διαφορετικοί πολιτικοί δρώντες έχουν διαφορετική αντίληψη της πραγματικότητας, συγκροτούν με διαφορετικό τρόπο το προσφυγικό, χρησιμοποιώντας διαφορετικές αιτιακές σχέσεις για να περιγράψουν τους παράγοντες που το δημιούργησαν και τις συνέπειες του. Η παρούσα έρευνα καταγράφει τον τρόπο, με τον οποίο το ελληνικό πολιτικό σύστημα αντιλαμβάνεται, αξιολογεί και κατασκευάζει τα αίτια και τις συνέπειες του προσφυγικού ζητήματος, μέσα από τα επίσημα κοινοβουλευτικά πρακτικά της συζήτησης για την ψήφιση νομοσχεδίου. Μεθοδολογικά υιοθετήθηκε η προσέγγιση της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου με τη χρήση της κλείδας παρατηρήσεων. Τα αποτελέσματα δείχνουν την προσπάθεια από την πλευρά της κυβέρνησης να πλαισιώσει το νομοσχέδιο υπό ανθρωπιστικούς όρους, αποδίδοντας αιτιότητα για την αύξηση των προσφυγικών ροών σε εξωτερικούς και ασταθείς παράγοντες. Παράλληλα τα κόμματα της

αντιπολίτευσης αποδίδουν αιτιότητα στην ίδια την Κυβέρνηση, σε σταθερά χαρακτηριστικά της και αναπλαισιώνουν το νομοσχέδιο υπό όρους μικροκομματικού συμφέροντος. Παράλληλα η κοινοβουλευτική συζήτηση επικεντρώνεται κυρίως στους κυβερνητικούς χειρισμούς γενικότερα και όχι στην ουσιαστική επίλυση του προσφυγικού ζητήματος, ενώ τα ευρήματα αξιολογούνται βάσει της ομαδοεξυπηρετικής μεροληψίας και της μεροληψίας δρώντα/παρατηρητή.

Κοινωνικές αναπαραστάσεις μεταναστών και προσφύγων από τους κατοίκους στη Μυτιλήνη

Θωμάη Κουτρούκα, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,*
Βαρελτζή Ειρήνη, *ΥΠΕΠΘ,*
Παναγιώτης Γιαβρίμης, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών σήμερα είναι μια πραγματικότητα, με αποτέλεσμα η διεθνής μετανάστευση να συνιστά δυναμική διαδικασία που επηρεάζει τις κοινωνικές «ισορροπίες» και θέτει σε αμφισβήτηση την ταυτότητα του «Εαυτού» και τον αυτοπροσδιορισμό μας. Οι σχέσεις των γηγενών με τους «Άλλους» αναπτύσσονται στο πλαίσιο συγκεκριμένων θεσμών του κράτους, που διαμορφώνει ένα νομικό – συμβολικό χώρο, ορίζοντας τους «κανόνες» που ρυθμίζουν τις σχέσεις και τη συμπεριφορά των ατόμων. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διαπιστώσουμε πώς «αναπαρίσταται» ο μετανάστης - πρόσφυγας από την οπτική των κατοίκων της Μυτιλήνης. Το δείγμα μας αποτέλεσαν 10 γηγενείς, μόνιμοι κάτοικοι της πόλης. Από αυτούς 5 ήταν άντρες και 5 γυναίκες. Στην παρούσα ερευνητική μελέτη επιλέξαμε το εργαλείο της συνέντευξης, που μας έδωσε τη δυνατότητα να αποτυπώσουμε τις απόψεις των κατοίκων για τα χαρακτηριστικά που αποδίδουν στον παράτυπο κυρίως μετανάστη και να σκιαγραφήσουμε το «προφίλ» του. Από τα ευρήματα διαφάνηκε ότι σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των κοινωνικών αναπαραστάσεων διαδραματίζει: α) η συγκυρία των αυξημένων μεταναστευτικών ροών και ο τρόπος αντιμετώπισής τους από τον κρατικό μηχανισμό, β) η θέση του νησιού ως «σύνορο» γεωγραφικό, αλλά και άσκησης συγκεκριμένων εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών, γ) τα

ταυτοποιητικά χαρακτηριστικά των παράτυπων μεταναστών, που αποδίδονται στη βάση της μη κατοχής νομιμοποιητικών εγγράφων, δ) το προφίλ, που δομείται με βάση αρνητικά στιγματιστικά χαρακτηριστικά, που τοποθετούνται στην έκνομη είσοδο των μεταναστών στη χώρα, όπως η εγκληματικότητα, η επιβάρυνση του τόπου και η θυματοποίηση των ίδιων.

Οι συμβολικές αναπαραστάσεις της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα μέσα από τις απόψεις των Ελλήνων για το πλαίσιο ζωής

Ιφιγένεια Κούτρη, Ευρυνόμη Αυδή, Άννα Μυλωνά, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Salvatore Sergio, *University of Salento*

Η εργασία αντλεί υλικό από ένα ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα με τον τίτλο «Ανάμεσα στην αναπαράσταση της κρίσης και στην κρίση της αναπαράστασης», που έχει στόχο την κατανόηση των αλλαγών της κοινωνικής ταυτότητας των Ευρωπαϊκών κοινωνιών ως απόρροια της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης. Το εννοιολογικό υπόβαθρο της έρευνας αντλεί από τη σημειωτική πολιτισμική ψυχολογική θεωρία, η οποία βασίζεται στην παραδοχή ότι ο πολιτισμός δεν χαρακτηρίζεται απαραίτητα από το περιεχόμενό του αλλά από γενικότερες συνδέσεις νοημάτων, μέσω των οποίων διαμορφώνεται η στάση και η συμπεριφορά των ανθρώπων απέναντι σε διάφορα θέματα. Τα νοήματα αυτά ονομάζονται «συμβολικές αναπαραστάσεις» και παρουσιάζονται με μια ποικιλομορφία τόσο στο άτομο όσο και στις κοινωνικές ομάδες. Η συλλογή των δεδομένων στα οποία βασίζεται η παρούσα εργασία έγινε με τη χρήση του ερωτηματολογίου «Απόψεις για το πλαίσιο ζωής», το οποίο χορηγήθηκε σε διαφορετικά γεωγραφικά διαμερίσματα οκτώ ευρωπαϊκών χωρών. Στην παρουσίαση σχολιάζονται τα επιμέρους αποτελέσματα του ερευνητικού έργου που σχετίζονται με τις συμβολικές αναπαραστάσεις που συνθέτουν το πολιτισμικό πλαίσιο της Ελλάδας. Με βάση την ανάλυση, οι συμβολικές αναπαραστάσεις μιας σημαντικής μερίδας ατόμων χαρακτηρίζονται από έντονα αρνητικές συνδηλώσεις του κόσμου και στο συγκεκριμένο, κυρίαρχο, πολιτισμικό σύμπαν, η μόνη εναλλακτική στην εξωτερική απειλή που βιώνεται φαίνεται να είναι η προσχώρηση

σε μια δυνατή ομάδα. Πέρα από αυτή τη βασική νοηματοδότηση, εμφανίζονται και μοτίβα απαντήσεων που υποδεικνύουν μια πολιτισμική οπτική που βασίζεται στην πίστη στους σημαντικούς διαπροσωπικούς δεσμούς, στο σύστημα και την τάξη, καθώς και σε μια γενικότερη αίσθηση ότι η ζωή έχει νόημα. Η χρησιμότητα των αποτελεσμάτων σχολιάζεται αναφορικά με τους φορείς χάραξης πολιτικών και παρεμβάσεων.

Λέξεις κλειδιά: κρίση, συμβολική αναπαράσταση, πολιτισμικό πλαίσιο, νόημα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 9 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Εκπαιδευτική ψυχολογία

Προεδρείο: Αθανάσιος Αϊδίνης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η κατανόηση της σχέσης μεταξύ των εννοιών «ταχύτητα» και «χρόνος» ως προς τον τύπο παρουσίασης και αναπαράστασης των προβλημάτων προς επίλυση

Αγνή Παύλου, Σταυρούλα Σαμαρτζή

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η παρούσα μελέτη εντάσσεται στο πεδίο της Γνωστικής Ανάπτυξης. Διερευνά την κατανόηση των εννοιών «ταχύτητα» και «χρόνος» κατά την επίλυση προβλημάτων. Δεδομένου ότι α) ο «χρόνος» δομείται επάνω στην έννοια του χώρου, με τη συνδρομή της έννοιας της ταχύτητας και β) η «ίση διάρκεια» κίνησης σωμάτων αποτελεί μια δύσκολη -προς κατανόηση- έννοια, σκοπός της έρευνας ήταν να προσδιοριστεί η εννοιολογική σχέση μεταξύ «άνισης ταχύτητας» και «ίσης διάρκειας» και ειδικότερα, εάν η κατανόηση της πρώτης διευκολύνει την κατανόηση της δεύτερης. Το ερώτημα εξετάστηκε ως προς τον τρόπο παρουσίασης του προβλήματος (αγώνας δρόμου, όπου οι δρομείς έτρεχαν για ίσο χρόνο αλλά με διαφορετική ταχύτητα), υποθέτοντας ότι διαφορετικές συνθήκες παρουσίασης οδηγούν σε διαφορετικούς τύπους αναπαράστασης, κατανόησης και επίλυσης. Στην έρευνα συμμετείχαν 304 παιδιά, ηλικίας περίπου 11 χρονών, χωρισμένα σε έξι ομάδες. Δύο ομάδες έλαβαν τις πληροφορίες του προβλήματος με *φυσική-ρεαλιστική μορφή* (οι συμμετέχοντες ήταν δρομείς ή θεατές), δύο ομάδες τις έλαβαν με *εικονική μορφή* (βίντεο ή σκίτσο) και δύο ομάδες με *λεκτική μορφή*

(γραπτές καταφατικές ή αρνητικές προτάσεις). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα: α) η κατανόηση της έννοιας «ταχύτητα» προηγείται της έννοιας «χρόνος», ενώ παρατηρείται θετική μεταβίβαση γνώσης από την πρώτη στη δεύτερη και β) η εικονική μορφή της πληροφορίας διευκολύνει την κατανόησή τους. Αναδεικνύεται επίσης η δυσκολία συσχέτισης και λειτουργικής χρήσης των δύο εννοιών και ο ρόλος της μορφής της πληροφορίας στην επίλυση προβλημάτων φυσικών εννοιών. Τα ευρήματα μπορούν να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών προσεγγίσεων και πολυμέσων για τη διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς και στην ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

**Πώς επιδρά η έκθεση στο γραπτό λόγο στην επεξεργασία των γραμμάτων;
Συμπεριφορικά και νευροφυσιολογικά δεδομένα από παιδιά Νηπιαγωγείου και
πρώτης Δημοτικού**

Μαρία Δημητροπούλου, Manuel Carreiras^{2,3,4}, Jon Andoni Duñabeitia².

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Basque Center on Cognition, Brain and Language, BCBL, ³Πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων, ⁴IKERBASQUE, Βάσκινο Ίδρυμα για την Επιστήμη

Η πειραματική γνωστική ψυχολογία έχει μελετήσει εκτενώς τις γνωστικές διεργασίες που λαμβάνουν χώρα κατά την ανάγνωση. Όμως, αν και στις αλφαβητικές γλώσσες η αναγνώριση των γραμμάτων αποτελεί τη βάση της αναγνωστικής ικανότητας, η γνώση των διεργασιών που την υποστηρίζουν είναι ελλιπής. Συνδυάζοντας συμπεριφορικές μετρήσεις με την καταγραφή προκλητών δυναμικών, ερευνήσαμε πώς μεταβάλλονται οι διεργασίες που υποστηρίζουν την αντίληψη των γραμμάτων ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης έκθεσης στο γραπτό λόγο στα αρχικά στάδια της αναγνωστικής πορείας. Παιδιά Νηπιαγωγείου, με γνώση των ταυτοτήτων των γραμμάτων, και παιδιά πρώτης Δημοτικού με τακτική έκθεση στο γραπτό λόγο, έκριναν ζευγάρια γραμμάτων ως προς το αν ήταν οπτικά όμοια ή διαφορετικά (Af-An=διαφορετικά/Af-Af=όμοια). Τόσο τα συμπεριφορικά δεδομένα όσο και τα νευροφυσιολογικά έδειξαν ότι τα παιδιά στο προ-αναγνωστικό αλλά και στο πρώτο αναγνωστικό στάδιο δυσκολεύτηκαν να διακρίνουν ως διαφορετικά, ζεύγη γραμμάτων που διέφεραν κατά το ένα τους γράμμα, όταν αυτά

τα γράμματα είτε έμοιαζαν μεταξύ τους (A_c-A_o), είτε μοιράζονταν την ταυτότητά τους (z_a-z_A). Εντούτοις, το κόστος διάκρισης των διαφορετικών γραμμάτων με κοινή ταυτότητα (a-A) ήταν σημαντικά μεγαλύτερο για τα παιδιά της πρώτης Δημοτικού παρά για τους προ-αναγνώστες, ενώ το αντίστροφο μοτίβο παρατηρήθηκε ανάμεσα στις δύο ομάδες παιδιών ως προς το κόστος διάκρισης οπτικά παρόμοιων γραμμάτων (c-o). Τα ευρήματα αυτά βρίσκουν εφαρμογή στη μεθοδολογία διδασκαλίας των γραμμάτων και της ανάγνωσης, αφού υποδεικνύουν ότι στα πρώτα στάδια της πρόσκτησης της ανάγνωσης, λαμβάνει χώρα μια ποιοτική μεταβολή προς την αυτοματοποιημένη αναγνώριση των γραμμάτων που πυροδοτείται από τη συστηματική επεξεργασία των γραμμάτων ενταγμένα σε λέξεις και προτάσεις με σκοπό την κατανόηση νοημάτων.

Η επίδραση του παράγοντα φύλο στην επίδοση μαθητών και μαθητριών στα Μαθηματικά: Μια μετα-ανάλυση

Χαρίκλεια Σταβάρα, Δημήτριος Σταμοβλάσης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της σχολικής επίδοσης των μαθητών/-τριών είναι κυρίως ψυχολογικοί και αποτελούν έννοιες από το χώρο των κινήτρων και της μάθησης, όπως είναι το ενδιαφέρον για τα μαθησιακά αντικείμενα και η αξία προσδίδουν οι μαθητές/-τριες σε αυτά, οι πεποιθήσεις για τον εαυτό τους (αυτοαντίληψη) και οι αναπαραστάσεις για τον εαυτό τους στο μέλλον (δυνητικοί εαυτοί). Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν τις επιδόσεις των παιδιών και των εφήβων σε κάθε μαθησιακό αντικείμενο διαφορετικά ανάλογα με το φύλο τους. Η διαπίστωση αυτή έχει οδηγήσει στη διεξαγωγή πληθώρας μελετών για τις διαφορές στις επιδόσεις των δύο φύλων, όμως δεν προκύπτει ομοφωνία από τα αποτελέσματα στα οποία καταλήγουν. Με αφορμή το γεγονός αυτό, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη της επίδρασης του φύλου στην επίδοση στα Μαθηματικά με τη μετα-ανάλυση ήδη υπάρχουσών σχετικών μελετών. Τα δεδομένα της έρευνας προήλθαν από διεθνείς μελέτες (N=767) που εξετάζουν τη μαθηματική επίδοση μαθητών/-τριών ηλικίας 7-18 ετών. Τα αποτελέσματα της μετα-ανάλυσης έδειξαν μια μικρή διαφορά στη μαθηματική επίδοση υπέρ των

αγοριών. Η εν λόγω διαφορά γίνεται εντονότερη όσο αυξάνεται η ηλικία των μαθητών/-τριών, ενώ μεταβάλλεται με την πάροδο του χρόνου, καθώς το χάσμα στις επιδόσεις των δύο φύλων τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί. Τα ευρήματα της έρευνας αποδεικνύουν ότι η λήψη μέτρων στην εκπαίδευση για την εξασφάλιση της ισότητας ευκαιριών ανεξαρτήτως φύλου κρίνεται απαραίτητη, διότι, παρόλο που παρατηρείται πρόοδος με τα τελευταία χρόνια, διαπιστώνεται πως τα έμφυλα στερεότυπα εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να επηρεάζουν τις επιδόσεις των παιδιών και των εφήβων.

Λεκτική βραχύχρονη μνήμη και γλωσσικές ικανότητες σε δίγλωσσα παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή

Ιωάννα Τάλλη, Σταυρούλα Σταυρακάκη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη αξιολογεί την επίδραση της διγλωσσίας στις γνωστικές και γλωσσικές ικανοτήτων παιδιών με *Ειδική Γλωσσική Διαταραχή* (ΕΓΔ). Συγκεκριμένα, εξετάζει τυχόν διαφορές μεταξύ μονόγλωσσων (ΜΟΝΟ) και δίγλωσσων (ΔΙ) παιδιών με ΕΓΔ στις λεξιλογικές, συντακτικές δεξιότητες και τη λεκτική βραχύχρονη μνήμη (ΛΒΜ). Διερευνούμε κατά πόσον τα παιδιά με ΔΙ-ΕΓΔ επωφελούνται από τυχόν καλύτερη ΛΒΜ στην επιτέλεση γλωσσικών έργων σε σύγκριση με παιδιά με ΜΟΝΟ-ΕΓΔ. Δεκαέξι μονόγλωσσα (Μ.Ο. 8,11 έτη) και 15 δίγλωσσα παιδιά με ΕΓΔ (Μ.Ο. 8,5 έτη), με πρώτη γλώσσα (Γ1) την Ελληνική και δεύτερη γλώσσα την Αλβανική ή τη Ρωσική συγκρίθηκαν με μια ομάδα ελέγχου 20 (ελληνόφωνων) μονόγλωσσων (Μ.Ο. 9,0 έτη) και 10 δίγλωσσων (Ελληνική ως Γ1) παιδιών τυπικής ανάπτυξης (ΤΑ) (Μ.Ο. 8,0 έτη) αντίστοιχα, σε έργα προσληπτικού λεξιλογίου, ΛΒΜ (επανάληψη ψευδολέξεων, μνήμη αριθμών, επανάληψη προτάσεων) και συντακτικής κατανόησης (αναφορικές προτάσεις, αυτοπαθή ρήματα και παθητική φωνή). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι και οι δύο κλινικές ομάδες είχαν χειρότερες επιδόσεις σε σύγκριση με την ομάδα ελέγχου μονόγλωσσων. Τα παιδιά με ΔΙ-ΕΓΔ είχαν χειρότερη επίδοση από ότι τα παιδιά με ΜΟΝΟ-ΕΓΔ στο λεξιλόγιο, ενώ δεν υπήρξε καμία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων σε δεξιότητες ΛΒΜ. Ατομική ανάλυση δεδομένων στην οποία ως κριτήριο ελλειμματικής επίδοσης

χρησιμοποιήθηκε η επίδοση με τυπική απόκλιση 1,5 κάτω από τον Μ.Ο. της τυπικής επίδοσης των μονόγλωσσων και δίγλωσσων παιδιών ΤΑ έδειξε ελλείμματα για παρόμοιο ποσοστό παιδιών με ΕΓΔ (μονόγλωσσων και δίγλωσσων) στους τομείς της σύνταξης, της ΛΒΜ και του λεξιλογίου. Συμπερασματικά, η ΛΒΜ δεν υπερέρχει στα παιδιά με ΔΙ-ΕΓΔ ούτε επιδρά στην επίδοσή τους στην μορφο-σύνταξη.

Λέξεις-κλειδιά: Ειδική Γλωσσική Διαταραχή, διγλωσσία, γλωσσικές ικανότητες, λεκτική βραχύχρονη μνήμη

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 10 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Ζητήματα φύλου

Προεδρείο: Κώστας Μυλωνάς

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βία εναντίον γυναικών που εργάζονται στο σεξ: δεδομένα από το κέντρο πρόληψης και ενδυνάμωσης εργαζομένων στο σεξ Red Umbrella Athens
Μαρία Ξανθάκη¹, Αντώνης Πούλιος², Αλέξανδρος Παπατρέχας¹, Δαμιανός Αντωνίου¹, Σοφοκλής Χάνος¹, Άννα Χριστοπούλου²

¹Θετική Φωνή – Σύλλογος Οροθετικών Ελλάδας, ²Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι εργαζόμενες στο σεξ αποτελούν έναν εξαιρετικά ευάλωτο σε βία πληθυσμό. Τα περιστατικά αυτά, τα οποία συχνά δεν τυγχάνουν της απαραίτητης αντιμετώπισης μεταξύ άλλων ένεκα της ανεπάρκειας του σχετικού νομικού πλαισίου και των διακρίσεων που υπόκειται ο εν λόγω πληθυσμός, αποτελούν καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η βία άλλωστε συνδέεται με υιοθέτηση συμπεριφορών, όπως η κατάχρηση ή και εξάρτηση από ουσίες, η πλημμελής πρόληψη περί σεξουαλικής υγείας κ.α. Δεδομένου του κενού που υπάρχει σε σχέση με τις πληροφορίες για το θέμα της βίας εναντίον των εργαζομένων στο σεξ, γίνεται μια πρώτη προσπάθεια από το κέντρο πρόληψης και ενδυνάμωσης εργαζομένων στο σεξ, Red Umbrella Athens, να παρουσιαστούν σχετικά δεδομένα. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από το ερωτηματολόγιο εργασίας στο σεξ (Abel, Fitzgerald & Brunton, 2007, AIDS information & support centre, 2002) παρουσιάζονται στοιχεία από 89 ωφελούμενες. Έχουν υποστεί στο σύνολό τους βία πολλαπλών μορφών, με

συχνότερες την αφαίρεση προφυλακτικού εν αγνοία τους, την άρνηση πληρωμής/πληρωμή με πλαστά χρήματα και την απόπειρα επίθεσης. Συχνότεροι δράστες είναι οι πελάτες. Αναφορά στις αρχές αναφέρει το 51,1% ενώ κύριες αιτιολογίες μη αναφορά είναι ότι η αστυνομία δε θα ασχοληθεί και τα αντίποινα από το δράστη. Ανάμεσα στους παράγοντες που προέκυψαν να συνδέονται σημαντικά με την υποκειμενική αίσθηση ανασφάλειας κατά την εργασία στο σεξ είναι η άρνηση πληρωμής, οι υβριστικές/απειλητικές συμπεριφορές, η ληστεία και η κράτηση παρά τη θέληση. Οφείλεται να υπάρξει μεγαλύτερη διερεύνηση και γνωστοποίηση σχετικά με τη βία που υπόκεινται οι εργαζόμενες στο σεξ καθώς και παρέμβαση σχετικά με την προστασία τους σε ατομικό, κοινωνικό και πολιτειακό επίπεδο.

Οι πολλαπλές ταυτότητες του άνδρα: προτυπική προσέγγιση στην κοινωνική και σεξουαλική του ταυτότητα

Ιωάννης Αθανασόπουλος

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Έχει τεκμηριωθεί ότι η παραδοσιακή ανδρική ταυτότητα σταδιακά αποδομείται στην ελληνική κοινωνία. Η επικαιρική αμφισβήτηση της συνοχής της στην κοινή αντίληψη επιβάλλει εμπειρική καταγραφή της απλολαϊκής αντίληψης για την ανδρική ταυτότητα και τους σεξουαλικούς προσανατολισμούς, που συμμετέχουν στον προσδιορισμό της. Στην παρούσα έρευνα υιοθετήσαμε την προτυπική προσέγγιση (Fehr, 1988) η οποία έχει χρησιμοποιηθεί για την «εκ των κάτω» απεικόνιση των χαρακτηριστικών των κοινωνικών αντικειμένων που παρουσιάζουν εννοιολογική ασάφεια στην κοινωνική ομάδα που ανακύπτουν. Συμμετείχαν 800 άτομα (17-70 ετών), χωρισμένα σε τέσσερις ισόποσες ομάδες. Αντίστοιχα, κάθε ομάδα περιέγραψε τα χαρακτηριστικά του «Άνδρα», του «Ετεροφυλόφιλου άνδρα», του «Ομοφυλόφιλου άνδρα» και του «Αμφιφυλόφιλου άνδρα». Καταμετρήθηκε η συχνότητα των χαρακτηριστικών. Κατόπιν, δημιουργήθηκαν κλειστά ερωτηματολόγια για να μετρηθεί η σημαντικότητα κάθε χαρακτηριστικού για τα αντίστοιχα πρότυπα του «άνδρα», του «ετεροφυλόφιλου άνδρα» κτλ. Στα ερωτηματολόγια αυτά αποκρίθηκαν διαφορετικοί συμμετέχοντες. Από τα

αποτελέσματα διαπιστώθηκε ότι χαρακτηριστικά με θετικά κοινωνικό πρόσημο (δύναμη, αυτονομία, ανεξαρτησία) προσδίδονται στον «άνδρα» και στον «ετεροφυλόφιλο άνδρα» από κοινού, ενώ ειδικότερα ο «άνδρας» εξιδανικεύεται και του προσδίδονται χαρακτηριστικά συναισθηματικής ευαισθησίας που έλειπαν από το παραδοσιακό πρότυπο. Αντίθετα, χαρακτηριστικά με αρνητικά κοινωνικό πρόσημο (αδυναμία, εξάρτηση, παθολογία) προσδίδονται στον «ομοφυλόφιλο άνδρα» και τον «αμφιφυλόφιλο άνδρα». Το πρότυπο του τελευταίου είναι ιδιαίτερα φτωχό και ασαφές. Η έρευνα συμπληρώνει ένα σημαντικό βιβλιογραφικό κενό γύρω από την κατανόηση της ανδρικής ταυτότητας. Η άνεση των ατόμων με την ταυτότητά τους συνδέεται με την κοινωνική τους προσαρμοστικότητα και ψυχική υγεία, επομένως η έρευνα αυτή μπορεί να συμβάλει στο σχεδιασμό κλινικών παρεμβάσεων στο άτομο και το ζευγάρι, αλλά και κοινωνικών πολιτικών.

Άνδρες και απειλή αρρενωπότητας: Επιδράσεις στην αυτοπαρατηρησία, την αυτοπαρουσίαση και την αλληλεπίδραση τους με στερεοτυπικά γκέι άνδρες
Αντώνιος Ρίτσης, Παναγιώτης Κορδούτης

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ελέγχθηκε η υπόθεση ότι η απειλή προς την κυρίαρχη αρρενωπότητα επιδρά στο βαθμό που οι άνδρες (α) παρατηρούν και προσαρμόζουν κοινωνικά προς αυτήν τη συμπεριφορά τους, (β) παρουσιάζουν τον εαυτό τους, (γ) αλληλεπιδρούν με στερεοτυπικούς γκέι άνδρες. Πραγματοποιήθηκαν δύο μελέτες με πειραματικό σχέδιο μεταξύ ατόμων. Ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν η Απειλή Αρρενωπότητας (3 συνθήκες = Αμφισβήτηση/ Επιβεβαίωση αρρενωπότητας/ Ουδέν) και εξαρτημένες η Αυτοπαρατηρησία, η Αυτοπαρουσίαση και η Πρόθεση αλληλεπίδρασης με στερεοτυπικά θηλυπρεπείς ή αρρενωπούς γκέι άνδρες. Ο χειρισμός της ανεξάρτητης μεταβλητής έγινε με το ερωτηματολόγιο Συμμόρφωσης σε Αρρενωπά Πρότυπα (CMNI) και ψευδή ανατροφοδότηση στους συμμετέχοντες ανά πειραματική συνθήκη. Μετά την ανατροφοδότηση, οι συμμετέχοντες εξετέθησαν σε τέσσερα σενάρια, δύο με θηλυπρεπείς γκέι ήρωες και δύο με αρρενωπούς. Κατόπιν αποκρίθηκαν στις εξαρτημένες μεταβλητές. Σε πρώτο εργαστηριακό πείραμα συμμετείχαν ομοφυλόφιλοι άνδρες. Σε αντίθεση με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι

συμμετέχοντες υπό απειλή ανέφεραν μεγαλύτερη ομοιότητα, συμπάθεια και συναισθηματική απόκριση προς τους θηλυπρεπείς γκέι άνδρες. Σε δεύτερο διαδικτυακό πείραμα συμμετείχαν ομοφυλόφιλοι και ετεροφυλόφιλοι άνδρες. Σε αντιδιαστολή προς το πρώτο πείραμα, τόσο οι ομοφυλόφιλοι όσο και οι ετεροφυλόφιλοι άνδρες, όταν δέχτηκαν απειλή αρρενωπότητας, αποστασιοποιήθηκαν από τους θηλυπρεπείς. Η άνεση των συμμετεχόντων με την ταυτότητα τους παίζει καίριο ρόλο στη συμπεριφορά τους έναντι ομοφυλόφιλων με μη συμβατή προς τα κυρίαρχα πρότυπα συμπεριφορά. Οι εργαστηριακοί συμμετέχοντες ίσως είχαν αυτοεπιλεγεί με βάση την αυτοπεποίθηση προς τη γκέι ταυτότητα τους. Γενικότερα, η κοινωνική πίεση για συμμόρφωση προς τα ηγεμονικά αρρενωπά πρότυπα αποτρέπει τα άτομα από την εκτίμηση σε διαφορετικές εκφράσεις της ανδρικής ταυτότητας. Γι' αυτό, οι παρεμβάσεις σε κοινοτικό και ατομικό επίπεδο θα πρέπει να υποκαθιστούν την κοινωνική πίεση συμμόρφωσης προς συλλογικά πρότυπα με την ανάγκη για αναγνώριση της ατομικής διαφοροποίησης.

Ιδιότυποι Τρόποι Απόκρισης: Σύγκριση μεταξύ παραδοσιακών συνθηκών μέτρησης και συνθηκών συμμετοχής σε διαδικτυακή έρευνα

Σοφία Παπάζογλου, Κώστας Μυλωνάς

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ένα σημαντικό θέμα μεθοδολογίας έρευνας στην ψυχολογία είναι οι ιδιότυποι τρόποι απόκρισης, που αφορούν σε τάσεις των συμμετεχόντων να απαντούν στα ερωτήματα ενός ερωτηματολογίου με βάση κάτι διαφορετικό από τη θεωρητική έννοια που αξιολογείται. Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκαν τρεις τέτοιοι ιδιότυποι τρόποι απόκρισης, η τάση για συμφωνία με ερωτήματα ανεξαρτήτως εννοιολογικού περιεχομένου (acquiescence), η τάση των συμμετεχόντων να δίνουν κοινωνικά επιθυμητές απαντήσεις (social desirability) και η τάση για επιλογή των ακραίων σημείων της κλίμακας μέτρησης (extremity response style). Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η σύγκριση της επίδρασης των τριών αυτών ιδιότυπων τρόπων απόκρισης στην έντυπη και στη διαδικτυακή μορφή του ίδιου ψυχομετρικού εργαλείου. Χορηγήθηκαν τόσο ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς (σχετικά με το

άγχος, τις οικογενειακές αξίες και την προσωπικότητα), όσο και ερωτήσεις γνώσεων ως συνθήκη ελέγχου, εφόσον στη δεύτερη αυτή κατηγορία ερωτήσεων αναμενόταν να μην υπάρχει διαφορά μεταξύ έντυπου και διαδικτυακού ερωτηματολογίου στους ιδιότυπους τρόπους απόκρισης. Σχετικά με την τάση για συμφωνία, βρέθηκε να υπάρχει κάποια μικρή επίδραση στο έντυπο ερωτηματολόγιο, ενώ στο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο δεν παρατηρήθηκε επίδραση. Η τάση για κοινωνικά επιθυμητές απαντήσεις ήταν κάπως μεγαλύτερη για το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο, ενώ δεν παρατηρήθηκε διαφορά των δύο τρόπων χορήγησης ως προς την τάση για ακραίες απαντήσεις. Οι διαφορές αυτές ήταν μικρές, επομένως το έντυπο και το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο βρέθηκαν να καταλήγουν σε αρκετά παρόμοιες μετρήσεις, εκτός κάποιων λίγων αλλά σημαντικών περιπτώσεων. Βάσει των παραπάνω ευρημάτων, τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια μπορούν να χορηγηθούν διαδικτυακά με αρκετή μετρική ασφάλεια, δεδομένων των πλεονεκτημάτων του τρόπου αυτού χορήγησης.

Επιλογή εναλλακτικών δεικτών συνάφειας και επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων

Κώστας Μυλωνάς, Ιωάννα Παπαχρήστου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων (CFA) στην ψυχολογική έρευνα διενεργείται τόσο ως και η διερευνητική μορφή της εδώ και πολλές δεκαετίες σε πίνακες συναφειών *Pearson's r*, που συνήθως προκύπτουν από αξιολογήσεις τύπου *Likert*. Σε συνέχεια προηγούμενων ερευνών, θέτουμε το ερώτημα εάν ο πλέον κοντινός στον *Pearson's r* αλλά απαλλαγμένος από μετρικές προϋποθέσεις δείκτης συνάφειας *Kendall's Tau-b* θα μπορούσε να αποτελεί χρήσιμη εναλλακτική προσέγγιση, ώστε ακόμη και υπό συνθήκες παραβίασης των στατιστικών προϋποθέσεων να περιγράψουμε δομικές διαστάσεις αποφεύγοντας πολώσεις. Αυτό μπορεί να συμβεί καθώς η ανομοιογένεια στα ερευνητικά δείγματα πιθανώς να αδρανοποιείται μερικώς λόγω χρήσης των εναλλακτικών δεικτών συνάφειας, με συνέπεια την ασφαλέστερη ανάλυση δομής στα δεδομένα. Για να μελετήσουμε τα ανωτέρω, αναλύσαμε δεδομένα Συνθηκοεξαρτώμενης Ενεργοποίησης Επιθετικών

Συμπεριφορών (υπό συνθήκες Πρόκλησης και Ματαίωσης, *STAR*, Lawrence, 2006. Mylonas et al., 2017) για πέντε χώρες (Πολωνία, Ελλάδα, Μ. Βρετανία, Η.Π.Α. και, Ν. Κορέα, $N=1219$) μέσω CFA, χρησιμοποιώντας α) συνάφειες *Pearson's r* και β) συνάφειες *Kendall's Tau-b*. Κατόπιν, χρησιμοποιώντας μέθοδο εντοπισμού και ελέγχου πολώσεων (Mylonas & Furnham, 2014) "διορθώσαμε" τις αρχικές τιμές με βάση τον δείκτη εκκεντρικότητας σε επίπεδο επιμέρους ομάδων για ποσοτικές και μη συνθήκες (X' και X'' , αντιστοίχως) και ελέγξαμε τις αντίστοιχες διορθωμένες τιμές ως προς την ανομοιογένεια των πληθυσμών τους. Οι επιβεβαιωτικές επιλύσεις παραγόντων επανυπολογίστηκαν και για τις διορθωμένες αρχικές τιμές (X' , X'') μέσω πινάκων συναφειών r και *Tau-b*, αντιστοίχως. Τέλος, επανελέγξαμε τις υποθέσεις μας για δεδομένα Επαγγελματικής Εξουθένωσης και τα συνολικά αποτελέσματα συζητώνται ως προς την πιθανότητα αποφυγής επίδρασης πολώσεων ανομοιογένειας στη δομή των ψυχολογικών ερευνητικών δεδομένων.

19.00 ΤΕΛΕΤΗ ΕΝΑΡΞΗΣ (ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1 ΚΕΔΕΑ)

19.30 ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ

Προεδρείο: Αριάδνη Στογιαννίδου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Αναδιφώντας το παρελθόν: οι άνθρωποι, ο θεσμός και το μέλλον της Ψυχολογίας στη χώρα

Σπυρίδων Τάνταρος

Πρόεδρος ΕΛΨΕ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αίθουσα: Αμφιθέατρο 1 (ΚΕΔΕΑ)

ΠΕΜΠΤΗ 11 ΜΑΪΟΥ

8.00 - 9.00 Προσέλευση συνέδρων | Εγγραφές: Φουαγιέ ΚΕΔΕΑ

9.00 – 10.30

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 1 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Η Παραγωγή του Γραπτού Λόγου στη σχολική ηλικία: Σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα και εκπαιδευτικές προεκτάσεις

Οργανώτριες/Πρόεδροι: Διαμάντω Φιλιππάτου, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Παναγιώτα Δημητροπούλου, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Συζητήτρια: Φωτεινή Πολυχρόνη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Στόχος του συμποσίου είναι η μελέτη της αλληλεπίδρασης γλωσσικών, γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών παραγόντων στην παραγωγή γραπτού λόγου σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Γ' και Ε' δημοτικού). Αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας που διεξάγεται τα δύο τελευταία χρόνια και η οποία μελετά τη συμβολή των παραπάνω παραγόντων τόσο στην αναγνωστική κατανόηση όσο και στην παραγωγή γραπτού λόγου συνδυαστικά, με στόχο να διερευνηθεί η αλληλεπίδραση των παραγόντων εκείνων που προβλέπουν μετρήσεις και των δύο γνωστικών έργων. Απώτερο στόχο του ευρύτερου ερευνητικού έργου αποτελεί η πρόταση ενός μοντέλου που θα συνδέει γλωσσικούς, γνωστικούς και ψυχοσυναισθηματικούς παράγοντες και θα απεικονίζει τη μεταξύ τους σχέση και την προβλεπτική τους αξία ως προς την αναγνωστική κατανόηση και την παραγωγή του γραπτού λόγου σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο συγκεκριμένο συμπόσιο θα παρουσιαστούν τα δεδομένα αναφορικά με την παραγωγή γραπτού

λόγου. Η παραγωγή γραπτού λόγου αποτελεί μια σύνθετη γνωστική και κοινωνικο-πολιτισμικά προσδιορισμένη διαδικασία η αξιολόγηση και η διδασκαλία της οποίας είναι πολύπλοκη και πολυπαραγοντική. Νεότερα θεωρητικά μοντέλα που επιχειρούν να αποτυπώσουν τη συγγραφική διαδικασία δίνουν έμφαση πλέον τόσο στο περιβάλλον όσο και σε ψυχοσυναισθηματικές (κίνητρα –συναισθήματα) διαστάσεις του συγγραφέα, πέραν των γνωστικών και γλωσσικών, οι οποίες επηρεάζουν τις γνωστικές διεργασίες. Η πρώτη ανακοίνωση (Φιλιππάτου και συν.) αποτελεί μια εισαγωγική παρουσίαση του σκεπτικού και των στόχων αυτής της έρευνας. Η δεύτερη ανακοίνωση (Ράλλη και συν.) εστιάζει στη συμβολή των γλωσσικών, γνωστικών και γραφοκινητικών δεξιοτήτων στην παραγωγή του γραπτού λόγου. Στην τρίτη ανακοίνωση (Διακογιώργη και συν.) συζητιούνται τα κριτήρια αξιολόγησης της παραγωγής γραπτών κειμένων μέσα από ποσοτικούς και ποιοτικούς γλωσσικούς δείκτες. Στην τέταρτη ανακοίνωση (Δημητροπούλου και συν.) μελετάται η συμβολή των ακαδημαϊκών συναισθημάτων και των κινήτρων και η προβλεπτική τους αξία σε επιμέρους μετρήσεις της παραγωγής γραπτού λόγου. Τέλος, επιχειρείται συζήτηση των ευρημάτων στο πλαίσιο της αξιοποίησής τους τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στην εκπαιδευτική πράξη.

Διερευνώντας τους προβλεπτικούς δείκτες της παραγωγής του γραπτού λόγου στη σχολική ηλικία

Ασημίνα Ράλλη¹, Κλεοπάτρα Διακογιώργη², Ελισάβετ Χρυσόχου³, Έλενα Καζάλη¹, Πέτρος Ρούσσο¹, Διαμάντω Φιλιππάτου⁴, Παναγιώτα Δημητροπούλου⁵

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Πατρών, ³City College, ⁴Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ⁵Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παραγωγή του γραπτού λόγου αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία. Η μελέτη των παραγόντων που σχετίζονται με την παραγωγή του γραπτού λόγου έχει αποτελέσει το επίκεντρο αρκετών μεμονωμένων ερευνών, χωρίς να προκύπτει από αυτές ένα συνθετικό μοντέλο που να αναδεικνύει τη συμβολή των διαφορετικών παραγόντων στην παραγωγή του γραπτού λόγου. Η παρούσα μελέτη έχει στόχο να διερευνήσει τη συμβολή των γνωστικών, γλωσσικών, και γραφοκινητικών παραγόντων στην παραγωγή του γραπτού λόγου. Στην έρευνα συμμετείχαν 108 μαθητές σχολικής

ηλικίας 8-9 και 10-11 ετών. Οι μαθητές αξιολογήθηκαν ως προς τις γνωστικές δεξιότητες: (α) τη μνήμη, (β) τη νοημοσύνη και (γ) τη λεκτική ευχέρεια, καθώς και τις επιτελικές λειτουργίες του ανασταλτικού ελέγχου, της γνωστικής ενημέρωσης, και της γνωστικής ευελιξίας, τις γλωσσικές δεξιότητες: (α) το λεξιλόγιο, (β) τη φωνολογική επίγνωση, τις γραφοκινητικές δεξιότητες: (α) τον οπτικοκινητικό συντονισμό, (β) την αυτοματοποιημένη γραφή και (γ) την αντιγραφή σχημάτων. Για την παραγωγή του γραπτού λόγου, ζητήθηκε από τα παιδιά να γράψουν ένα αφηγηματικό κείμενο με βάση μια σειρά από εικόνες. Σύμφωνα με τα πρώτα αποτελέσματα, οι γνωστικές, οι επιτελικές δεξιότητες (ικανότητες αναστολής και γνωστικής ευελιξίας) και οι γραφοκινητικές δεξιότητες συσχετίζονται με την παραγωγή του γραπτού λόγου και στις δύο ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον, όλες οι γλωσσικές δεξιότητες φάνηκε να συσχετίζονται με την παραγωγή του γραπτού λόγου για τα παιδιά 8-9 ετών, ενώ για τα παιδιά 11-12 ετών συσχετίσεις παρατηρήθηκαν μόνο ανάμεσα στο λεξιλόγιο και την παραγωγή του γραπτού λόγου. Συνολικά, τα αποτελέσματα συζητούνται ως πρωτογενή ευρήματα σχετικά με τη συμβολή των γνωστικών, επιτελικών, γλωσσικών, και γραφοκινητικών δεξιοτήτων στην παραγωγή του γραπτού λόγου σε παιδιά σχολικής ηλικίας.

Η αξιολόγηση της παραγωγής του γραπτού λόγου: τι είναι αυτό που έχει σημασία για την έρευνα και την εκπαιδευτική πράξη;

Κλεοπάτρα Διακογιώργη¹, Ασημίνα Ράλλη¹, Ελισάβετ Χρυσόχου³, Διαμάντω Φιλιππάτου⁴, Πέτρος Ρούσσο¹, Παναγιώτα Δημητροπούλου⁵

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Πατρών, ³City College, ⁴Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ⁵Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τα ερευνητικά δεδομένα και οι εκπαιδευτικές παρατηρήσεις συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι η παραγωγή του γραπτού λόγου είναι ένα από τα σημαντικότερα ακαδημαϊκά έργα για το παιδί. Είναι ταυτόχρονα όμως και ένα από τα δυσκολότερα καθώς η διεκπεραίωσή του απαιτεί ένα σύνολο δεξιοτήτων χαμηλής τάξης (π.χ. γραφοκινητικών και γλωσσικών όπως είναι οι φωνολογικές, οι ορθογραφικές και οι λεξιλογικές) και υψηλής (π.χ. οργάνωσης, ελέγχου, και επαναθεώρησης του κειμένου). Παρότι συνολικά η έρευνα πάνω στο γραπτό λόγο είναι σχετικά

πρόσφατη, η έρευνα πάνω σε μια σημαντικότερη παράμετρο της μελέτης του που είναι η αξιολόγησή του έχει μόνο τα τελευταία χρόνια απασχολήσει τους ειδικούς (Wagner et al., 2011; Yan et al., 2012). Μια σημαντική πρόκληση αυτού του ερευνητικού τομέα είναι η ανίχνευση κριτηρίων αξιολόγησης που να λαμβάνουν υπόψη τους την πολυπλοκότητα της φύσης του γραπτού λόγου αλλά και να διακρίνουν τα κρίσιμα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει ένα γραπτό κείμενο ώστε να μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα καλό κείμενο. Η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο την αξιολόγηση δεδομένων παραγωγής λόγου 193 παιδιών Γ' και Ε' τάξεων του δημοτικού σχολείου με τη χρήση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών δεικτών. Ένα σύνολο παραγόντων αξιολόγησης προτάθηκαν μεταξύ των οποίων η παραγωγικότητα που σχετίζεται με την έκταση του κειμένου, η πολυπλοκότητα σε επίπεδο πρότασης και κειμένου, η ορθογραφική ακρίβεια, η χρήση των σημείων στίξης, η χρήση των τόνων, η μορφο-συντακτική ορθότητα, η γραμματική της ιστορίας, η κειμενική οργάνωση η οποία περιλαμβάνει τους δείκτες της συνοχής και της συνεκτικότητας. Αυτοί οι τελευταίοι δείκτες φάνηκαν να είναι οι πιο δύσκολοι στην αξιολόγησή τους και ταυτόχρονα οι πιο σημαντικοί δείκτες της ποιότητας των γραπτού λόγου των παιδιών. Στον τομέα της κειμενικής οργάνωσης εντοπίστηκαν τα περισσότερα ελλείμματα των παιδιών. Τα αποτελέσματα αυτά συζητούνται στο πλαίσιο των πρακτικών και προτεραιοτήτων στο πλαίσιο της διδασκαλίας του γραπτού λόγου.

Λέξεις κλειδιά: παραγωγή γραπτού λόγου, δεξιότητες υψηλής τάξης, αξιολόγηση του γραπτού λόγου, διδασκαλία του γραπτού λόγου, σχολική ηλικία

Η συμβολή των ακαδημαϊκών συναισθημάτων και των κινήτρων στην παραγωγή του γραπτού λόγου σε παιδιά σχολικής ηλικίας

Παναγιώτα Δημητροπούλου¹, Διαμάντω Φιλιππάτου², Ελισάβετ Χρυσόχου³, Ασημίνα Ράλλη⁴, Πέτρος Ρούσσοσ⁴, Κλεοπάτρα Διακογιώργη⁵

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ³City College,⁴Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ⁵Πανεπιστήμιο Πατρών

Σύμφωνα με νεότερες έρευνες η επίδοση των μαθητών σε διάφορες διαστάσεις της μάθησης μπορεί να επηρεαστεί από ποικίλους παράγοντες που συνδέονται τόσο με

τη γνωστική τους ανάπτυξη όσο και με την ψυχοσυναισθηματική. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον έχει στραφεί στη μελέτη παραγόντων όπως τα ακαδημαϊκά συναισθήματα (ευχαρίστηση, ανία, άγχος, ελπίδα, θυμός, υπερηφάνεια, ντροπή) και τα κίνητρα και πώς αυτά επηρεάζουν τη στάση των μαθητών για μάθηση γενικότερα. Αντίστοιχα, η παραγωγή του γραπτού λόγου αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία για τους μαθητές στην οποία εμπλέκονται ένα σύνολο γνωστικών, γλωσσικών, και γραφοκινητικών δεξιοτήτων. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο τη διερεύνηση του ρόλου των κινήτρων μάθησης και των ακαδημαϊκών συναισθημάτων στην παραγωγή γραπτού λόγου, καθώς και του προβλεπτικού χαρακτήρα των επιμέρους παραγόντων των ψυχοσυναισθηματικών μετρήσεων στη γραφή σε μαθητές Δημοτικού. Ειδικότερα, μελετώνται τα ακαδημαϊκά συναισθήματα που αναδύονται στους μαθητές μέσα στην τάξη κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και της αξιολόγησης τους σε συγκεκριμένα έργα (Pekrun, Goetz, Frenzel, Barchfeld, & Perry, 2011) καθώς και διαστάσεις των κινήτρων των μαθητών και πώς αυτά επηρεάζουν την επίδοσή τους στην παραγωγή του γραπτού λόγου (π.χ. στην παραγωγικότητα του κειμένου, στη συνεκτικότητα, στη συνοχή του κ.ο.κ). Στη μελέτη συμμετείχαν 184 μαθητές Γ' και Ε' τάξης Δημοτικού από σχολεία διαφορετικών εκπαιδευτικών περιφερειών (Αθήνας, Πάτρας, Βόλου, Ιωαννίνων). Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν τη σημαντική επίδραση των αρνητικών ακαδημαϊκών συναισθημάτων (άγχος, ανία, απελπισία) και για τις δύο ηλικιακές ομάδες καθώς και συγκεκριμένων κινήτρων για κάθε ηλικιακή ομάδα στην ποιότητα της παραγωγής γραπτών κειμένων. Αποτελούν βασική πηγή πληροφόρησης για τους εκπαιδευτικούς για το σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων προκειμένου οι μαθητές να μπορούν να επενδύουν και να κινητοποιούνται περισσότερο στην παραγωγή του γραπτού λόγου και να βιώνουν ευχάριστα συναισθήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

Λέξεις-κλειδιά: Παραγωγή γραπτού λόγου, ακαδημαϊκά συναισθήματα, κίνητρα, σχολική ηλικία

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ευρυνόμη Αυδή, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητήτρια: Ευγενία Γεωργάκα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Τα τελευταία χρόνια αναγνωρίζεται ότι η έρευνα στην ψυχοθεραπεία θα πρέπει να συνδυάζει τη διερεύνηση της έκβασης της θεραπείας σε συνάρτηση με στοιχεία της διεργασίας που λαμβάνει χώρα μέσα στις συνεδρίες. Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζονται τέσσερις εργασίες που χρησιμοποιούν διαφορετικές προσεγγίσεις για να μελετήσουν με λεπτομέρεια όψεις της διεργασίας της ψυχοθεραπείας, καθώς αυτή αποτυπώνεται στη λεκτική και μη λεκτική αλληλεπίδραση. Οι εργασίες εστιάζουν σε διαφορετικές όψεις της διεργασίας, χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους ανάλυσης του ερευνητικού υλικού και μελετούν ψυχοθεραπείες διαφορετικού τύπου. Κοινό στοιχείο σε όλες είναι η εστίαση στη θεραπευτική αλληλεπίδραση καθώς αυτή εκτυλίσσεται μέσα στις συνεδρίες, και στην πορεία της θεραπείας συνολικά, όπως και η εστίαση σε μεθόδους που μελετούν το λόγο για να περιγράψουν τις διεργασίες επανανοηματοδότησης και διαπραγμάτευσης της υποκειμενικότητας των συμμετεχόντων, που συντελούνται μέσα από τον ψυχοθεραπευτικό διάλογο. Οι τρεις πρώτες εργασίες αντλούν υλικό από το ερευνητικό πρόγραμμα «Σχεσιακός Νους», το οποίο υλοποιείται από το Τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. σε συνεργασία με το Τμήμα Οικογενειακής Ψυχοθεραπείας του Ψ.Ν.Θ. και το Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών, Παράρτημα Θεσσαλονίκης. Στην πρώτη εργασία, η Μυλωνά και Αυδή μελετούν τη διεργασία μιας ψυχοθεραπείας ψυχοδυναμικής προσέγγισης εστιάζοντας στις ρήξεις και στις επιδιορθώσεις της θεραπευτικής συμμαχίας, καθώς αυτές εμφανίζονται μέσα στις συνεδρίες. Στη δεύτερη εργασία, οι Σουργκούνη και Αυδή εξετάζουν τις αλλαγές στη θέση υποκειμένου των πελατών στην πορεία μιας θεραπείας ζεύγους, μελετώντας την κατασκευαστική λειτουργία της λεκτικής αλληλεπίδρασης μεταξύ θεραπευτών και των μελών του ζεύγους, στο πλαίσιο της συνεδρίας αλλά και της αναστοχαστικής συζήτησης που ακολουθεί. Στη συνέχεια, η Αυδή παρουσιάζει ευρήματα από την προσπάθεια μελέτης της εναρμόνισης μεταξύ θεραπευτή και πελατών στην ψυχοθεραπεία, εξετάζοντας τις μεθοδολογικές και θεωρητικές προκλήσεις που εγείρονται στην προσπάθεια να μελετηθεί η αλληλεπίδραση σε

διαφορετικά επίπεδα, συμπεριλαμβάνοντας το σωματικό, συναισθηματικό και σημασιολογικό. Στην τελευταία εργασία, οι Βίου και Γεωργάκα μελετούν την εξέλιξη των αναστοχαστικών φωνών των θεραπευόμενων σε μακροχρόνια συστημική ομαδική θεραπεία, αντλώντας από τη διαλογική θεωρία. Σε όλες τις εργασίες του συμποσίου συζητώνται οι κλινικές και θεωρητικές προεκτάσεις της έρευνας στη διεργασία της ψυχοθεραπείας.

Η θεραπευτική συμμαχία σε μια περίπτωση ψυχοδυναμικής ψυχοθεραπείας

Άννα Μυλωνά, Ευρυνόμη Αυδή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια μελέτη διεργασίας και έκβασης της θεραπείας σε μια περίπτωση ψυχοδυναμικής ψυχοθεραπείας, υπό το πρίσμα της θεραπευτικής συμμαχίας, έναν από τους πιο σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες έκβασης της ψυχοθεραπείας ανεξαρτήτως ψυχοθεραπευτικής προσέγγισης. Η έρευνα στον τομέα της ψυχοθεραπείας τα τελευταία χρόνια εστιάζει σε παράγοντες που συμβάλλουν στη δόμηση της θεραπευτικής συμμαχίας, αλλά και στη διεργασία επίλυσης των ρήξεων που εμφανίζονται σε αυτήν, κάτι που έχει συνδεθεί με θετική θεραπευτική έκβαση. Το υλικό της εργασίας αποτελείται από δύο συνεδρίες ατομικής θεραπείας, μια σε αρχική και μια σε μεσαία φάση θεραπείας. Για την ανάλυση του υλικού χρησιμοποιείται ένα σύστημα κωδικοποίησης (Rupture Resolution Rating System- Eubanks, Muran & Safran, 2014), το οποίο εστιάζει στις ρήξεις που εμφανίζονται στη συμμαχία θεραπευτή και θεραπευόμενου, αλλά και στον τρόπο που αυτές «επιλύονται», τίθενται υπό διαπραγμάτευση στα πλαίσια της θεραπείας. Η ανάλυση εμπλουτίζεται από δεδομένα που συλλέγονται στην πορεία της ψυχοθεραπείας και αφορούν την αξιολόγηση της θεραπευτικής συμμαχίας μέσω ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς - τόσο από τη σκοπιά του θεραπευόμενου όσο και από τη σκοπιά της θεραπεύτριας. Ακόμη, αξιοποιούνται δεδομένα έκβασης της θεραπείας, αλλά και δεδομένα αίσθησης ψυχολογικής δυσφορίας σε διάφορους τομείς λειτουργικότητας, όπως αυτά αξιολογούνται από τον θεραπευόμενο. Η συγκεκριμένη εργασία επιχειρεί να φωτίσει τη διεργασία της

ψυχοθεραπευτικής αλλαγής αλλά και στο τι διαμείβεται μεταξύ θεραπεύτριας-θεραπευόμενου κατά την πορεία της ψυχοθεραπείας υπό το πρίσμα της θεραπευτικής συμμαχίας. Μέσω της ανάλυσης αναδεικνύεται η συμβολή της διεργασίας επίλυσης των ρήξεων της θεραπευτικής συμμαχίας στην έκβαση της ψυχοθεραπείας, μια γνώση που μπορεί να βελτιώσει τις ψυχοθεραπευτικές τεχνικές.

Η εξέλιξη των θέσεων υποκειμένου των θεραπευόμενων σε θεραπεία ζεύγους

Ειρήνη Σουργκούνη, Ευρυνόμη Αυδή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ποιοτική έρευνα στη ψυχοθεραπεία αποτελεί έναν σημαντικό και υποσχόμενο κλάδο του κόσμου της ψυχολογίας και της έρευνας. Η παρούσα εργασία στοχεύει να διερευνήσει επιμέρους θέματα που εμφανίζονται στη θεραπεία ζεύγους, με εστίαση στις θέσεις υποκειμένου στις οποίες τοποθετούνται οι θεραπευόμενοι, μέσα από το λόγο των ίδιων και των θεραπευτών. Στο παράδειγμα που μελετάται συμμετέχουν στη θεραπευτική διεργασία δύο θεραπεύτριες, η μία ως κύρια και η δεύτερη ως συνθεραπεύτρια σύμφωνα με το πρότυπο της λειτουργίας της ομάδας αναστοχασμού. Η ομάδα αναστοχασμού αναφέρεται στην ομάδα των θεραπευτών/τριών που παρακολουθούν τη συνεδρία πίσω από έναν μονόδρομο καθρέφτη και συμμετέχουν στη συζήτηση προς το τέλος της συνεδρίας, προσφέροντας κάποια σχόλια στην οικογένεια και στο/στη βασικό θεραπευτή/τρια. Στόχος της ομάδας αποτελεί η παροχή διαφορετικών φωνών και οπτικών στη θεραπεία (Andersen, 1987). Η μέθοδος ανάλυσης που χρησιμοποιείται είναι η ανάλυση λόγου, η οποία μελετά τη γλώσσα ως μια μορφή κοινωνικής δράσης που αναπαριστά και κατασκευάζει «υποκείμενα». Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την παρούσα έρευνα αφορούν την ανάδειξη των θέσεων υποκειμένων, οι οποίες εξελίσσονται κατά τη θεραπεία, ενώ αναδεικνύονται επίσης η σχεσιακή επαναανοηματοδότηση των θέσεων αυτών από τη συνθεραπεύτρια και η λειτουργία της στη συνολική θεραπεία. Η συμβολή της έρευνας αφορά την καλύτερη κατανόηση της διεργασίας της θεραπείας ζεύγους, καθώς εγείρονται ερωτήματα σχετικά με τη σημασία του λόγου στη θεραπευτική διεργασία και την εξέλιξή του

μέσα από αναστοχαστικές διεργασίες. Με βάση αυτή τη συνεισφορά, προσδοκείται η βελτίωση και ενδεχομένως αναπροσαρμογή της λειτουργίας της ψυχοθεραπείας ζεύγους, αλλά και ευρύτερα της ψυχοθεραπευτικής διεργασίας.

Η εναρμόνιση στην ψυχοθεραπεία: Σωματικές, συναισθηματικές και λεκτικές όψεις

Ευρυνόμη Αυδή, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Σε αυτή την παρουσίαση διερευνάται η εναρμόνιση μεταξύ των συμμετεχόντων στην ψυχοθεραπεία. Η εναρμόνιση είναι μια όψη της θεραπευτικής αλληλεπίδρασης που έχει συνδεθεί με την ποιότητα της θεραπευτικής σχέσης και της θεραπευτικής συμμαχίας, και κατά συνέπεια θεωρείται βασικός παράγοντας της πορείας και της έκβασης της ψυχοθεραπείας. Παρουσιάζεται ο σχεδιασμός και το σκεπτικό του ερευνητικού προγράμματος «Σχισιακός Νους», που μελετά την εναρμόνιση, εξετάζοντάς την σε πολλαπλά επίπεδα. Συγκεκριμένα, η εναρμόνιση προσεγγίζεται μέσω της μελέτης λεκτικών, συναισθηματικών και ψυχοφυσιολογικών όψεων της θεραπευτικής αλληλεπίδρασης, με έμφαση στην έννοια του συγχρονισμού. Το υλικό της έρευνας αποτελείται από βιντεοσκοπημένες συνεδρίες ψυχοθεραπείας -συμπεριλαμβάνονται συνεδρίες ατομικής ψυχοδυναμικής θεραπείας και θεραπείας ζεύγους- και από μετρήσεις της ψυχοφυσιολογικής διέγερσης των συμμετεχόντων σε αυτήν. Στην εργασία παρουσιάζονται οι μεθοδολογικές και θεωρητικές προκλήσεις που προκύπτουν στην προσπάθεια ανάλυσης των διαφορετικών επιπέδων της εναρμόνισης, όπως εκφράζεται σε επίπεδο συναισθηματικής και ενσώματης αλληλεπίδρασης και σε συνδυασμό με τον κλινικό διάλογο και τις διεργασίες που αφορούν την επαναανοηματοδότηση του προβλήματος και τη διαπραγμάτευση νέων θέσεων υποκειμένου μέσω του λόγου. Παρουσιάζονται ευρήματα της έρευνας και προτείνεται η ανάγκη να μελετάται με λεπτομέρεια η ψυχοθεραπευτική αλληλεπίδραση καθώς εκτυλίσσεται, και να προσεγγίζεται η ψυχοθεραπεία ως σύνθετη και πολυ-επίπεδη διεργασία, που συμπεριλαμβάνει τόσο συνειδητή λεκτική επικοινωνία όσο και ασυνείδητες, ενσώματες συναισθηματικές διαστάσεις.

Μιλώντας για μένα μέσα από τα μάτια των άλλων: Η εξέλιξη των αναστοχαστικών φωνών στη συστημική ομαδική ψυχοθεραπεία

Μαρία Βίου, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τα τελευταία χρόνια, οι ερευνητές έχουν προσπαθήσει να εντοπίσουν τους θεραπευτικούς παράγοντες που συνδέονται με τη θετική έκβαση της διεργασίας της ψυχοθεραπείας, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Η παρούσα μελέτη εστιάζει σε έναν από τους βοηθητικούς αυτούς θεραπευτικούς παράγοντες, την αναστοχαστικότητα, επιχειρώντας να χαρτογραφήσει την εξέλιξη των αναστοχαστικών φωνών των θεραπευόμενων στη μακροχρόνια συστημική ομαδική θεραπεία. Αρχικά, θα παρουσιαστεί το θεωρητικό υπόβαθρο της αναστοχαστικότητας μέσα από μια αφηγηματική και διαλογική οπτική. Στη συνέχεια, θα αναφερθεί η προτεινόμενη ποιοτική μεθοδολογία για τη μελέτη της εξέλιξης των αναστοχαστικών φωνών, οι οποίες εντοπίζονται στα εξής επίπεδα, τα οποία αλληλοσυνδέονται και αλληλεπιδρούν: i) αυτό-αναστοχαστική φωνή, ii) αναστοχαστική φωνή προς άλλα μέλη, iii) αναστοχαστική φωνή από άλλα μέλη, iv) αναστοχασμός της ομάδας ως ξεχωριστή οντότητα και v) θεραπευτικές παρεμβάσεις που εμπλουτίζουν την αναστοχαστικότητα. Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στα χαρακτηριστικά των αναστοχαστικών φωνών που συνδέονται με διαφορετικά στάδια της ψυχοθεραπείας. Η έρευνα αυτή στοχεύει στην καλύτερη κατανόηση του ρόλου της ομάδας στη θεραπευτική διαδικασία, καθώς και του τρόπου που εμφανίζονται και εξελίσσονται οι αναστοχαστικές φωνές ατομικά, αλλά και στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών της ομάδας στη διάρκεια της θεραπείας.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 3 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Συνδυασμός Γνωστικής Συμπεριφορικής Θεραπείας, Θεραπείας Σχημάτων και Ασκήσεων Εικόνας Σώματος στις Διατροφικές Διαταραχές

Διοργανώτρια/Πρόεδρος/ Συζητήτρια: Έλενα Χάιντς, *Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς-Παράρτημα Μακεδονίας*

Η εξέλιξη της ΓΣΘ σε ΓΣΘ-Ε (CBT-E) με την διαδιαγνωστική πλέον προσέγγιση στις Διατροφικές Διαταραχές φαίνεται να παρουσιάζει βελτιωμένα θεραπευτικά αποτελέσματα, αλλά με σημαντικούς ακόμα δυστυχώς περιορισμούς. Η σύνδεση μεταξύ των Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων, όπως περιγράφηκαν από τον Young (1994) και των Διατροφικών Διαταραχών γίνεται όλο και πιο εμφανής μέσα από πρόσφατες έρευνες και οδηγεί σε νέες υποθέσεις για το είδος της θεραπείας που είναι απαραίτητη στις Διατροφικές Διαταραχές. Επιπλέον, η μεταβλητή της Εικόνας Σώματος φαίνεται να παίζει καθοριστικό ρόλο στην έκβαση του θεραπευτικού αποτελέσματος των κλινικών παρεμβάσεων στις διατροφικές διαταραχές, σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες. Στο παρόν συμπόσιο περιγράφεται ένα μοντέλο παρέμβασης στις διατροφικές διαταραχές, το οποίο εφαρμόζεται ερευνητικά στο Παράρτημα Μακεδονίας της ΕΕΕΣ και όπου συνδυάζεται η Γνωστική Συμπεριφορική προσέγγιση με τη Θεραπεία Σχημάτων και με Ασκήσεις εικόνας σώματος. Η διαφορετικότητα της συγκεκριμένης παρέμβασης έγκειται στο ότι ενώ εφαρμόζονται οι βασικές αρχές παρέμβασης της ΓΣΘ στις διατροφικές διαταραχές, η ανάλυση της δυσλειτουργικής διατροφικής συμπεριφοράς γίνεται με όρους Θεραπείας Σχημάτων και η παρέμβαση περιλαμβάνει την νοηματοδότηση του υποκειμένου της εικόνας του σώματος του και τη βελτίωση της μέσω της εφαρμογής συγκεκριμένων τεχνικών και μέσω βιωματικών ασκήσεων που χρησιμοποιούνται στη Θεραπεία Σχημάτων. Ο τρόπος εφαρμογής του συγκεκριμένου μοντέλου περιγράφεται μέσα από την παρουσίαση κλινικών περιπτώσεων διαφόρων μορφών διατροφικής διαταραχής.

Αντιμετωπίζοντας την άτυπη βουλιμία: Θεωρητικό υπόβαθρο και Μελέτη περίπτωσης

Μαρία Αχτσελίδου, Θωμαή Σιώπη

Η άτυπη βουλιμία πληρή κάποια από τα χαρακτηριστικά της ψυχογενούς βουλιμίας, αλλά η συνολική κλινική εικόνα δε δικαιολογεί τη διάγνωση. Για παράδειγμα μπορεί να υπάρχουν επαναλαμβανόμενα επεισόδια υπερφαγίας και υπερβολική χρήση καθαρικών μία φορά το μήνα. Πολλοί υποθέτουν πως η λέξη “άτυπη” σημαίνει πιο

ήπιας μορφής διαταραχή που δεν χρειάζεται επαγγελματική βοήθεια. Οι άτυπες διαταραχές παραμελούνται, παρ'όλο που υπολογίζεται ότι το 60% των περιπτώσεων που πάσχουν από διατροφική διαταραχή είναι άτυπη. Μέσω της παρουσίασης του παρακάτω περιστατικού, δίνεται η ευκαιρία να παρατηρηθούν οι δυσκολίες και οι προκλήσεις στη θεραπεία. Η Σ. είναι σύζυγος και μητέρα δυο παιδιών. Έρχεται στη θεραπεία διότι δυσκολεύεται να αποδεχτεί τόσο την εικόνα της, όσο και το να αντιμετωπίσει τη συμπεριφορά των αυτοπροκαλούμενων εμετών, που έχει υιοθετήσει από την ηλικία των 16 ετών μέχρι και σήμερα. Απευθύνεται πρώτη φορά σε επαγγελματία ψυχικής υγείας. Υποφέρει από χρόνια οισοφαγίτιδα και έχει ενοχλήσεις στο στομάχι. Το κύριο αίτημα της είναι να αδυνατίσει, κάτι που έχει προσπαθήσει πολλές φορές στο παρελθόν. Παλιότερα ακολουθούσε εξαντλητικές-στερητικές δίαιτες, καταναλώνοντας μόνο υγρά για μια ολόκληρη εβδομάδα. Όταν τελικά δεν άντεχε, κατέφευγε σε υπερφαγικό επεισόδιο, με πλήρη απουσία ελέγχου. Έπειτα έκανε εμετό στην προσπάθειά της να απαλλαγεί από τις θερμίδες που έλαβε. Μέχρι σήμερα τα βουλιμικά επεισόδια υπάρχουν σχεδόν σε καθημερινή βάση. Σαν κύριος θεραπευτικός στόχος ορίστηκε η σταδιακή μείωση των βουλιμικών επεισοδίων και εμετών, με σκοπό την εξάλειψή τους. Κατά τη διάρκεια της θεραπείας χρησιμοποιήθηκαν συνδυαστικά τεχνικές από τη γνωστική-συμπεριφορική και από τη θεραπεία σχημάτων, καθώς η Στέλλα παρουσίαζε έντονα το σχήμα της αυτοθυσίας και της συναισθηματικής στέρησης.

Γνωστική-Συμπεριφοριστική Θεραπεία & Θεραπεία Σχημάτων: ένα προτεινόμενο μοντέλο στη θεραπεία της Ψυχογενούς Ανορεξίας

Χρυσούλα Πασαλίδου, Έλενα Χάιντς

Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς-Παράρτημα Μακεδονίας

Η Νευρική Ανορεξία, με την έναρξή της στην εφηβεία ή μετεφηβεία, αποτελεί την τρίτη συχνότερη ασθένεια στις έφηβες. Καθώς μπορεί να έχει πολύ δραματική κλινική εικόνα, φτάνοντας ακόμα και στο θάνατο, αποτελεί μία από τις δυσκολότερες και πιο σοβαρές Διατροφικές Διαταραχές και είναι η ψυχιατρική διαταραχή με το υψηλότερο ποσοστό θνησιμότητας (Vitiello and Lederhendler, 2000). Η θεραπεία είναι πάντα μακρόχρονη, γεμάτη αντίσταση και με συχνά

πισωγυρίσματα. Η ανάγκη για ένα θεραπευτικό μοντέλο πιο πολύπλευρο και περιεκτικό, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις σκέψεις, τις συμπεριφορές αλλά και τα χαρακτηριστικά στοιχεία που συνυπάρχουν στα άτομα με Νευρική Ανορεξία οδήγησε στον πρακτικό θεραπευτικό συνδυασμό της ενισχυμένης γνωστικής-συμπεριφοριστικής θεραπείας και της θεραπείας σχημάτων και την εφαρμογή του στη Νευρική Ανορεξία. Παρουσιάζεται μελέτη κλινικής περίπτωσης. Αναλύονται τα στάδια της θεραπευτικής παρέμβασης (στρατηγικές αυτορρύθμισης, ψυχοεκπαίδευση, διατύπωση περίπτωσης, γνωσιακή αναδόμηση, βιωματικές ασκήσεις, συμπεριφορική αλλαγή, πρόληψη υποτροπής) με κλινικά παραδείγματα και υπογραμμίζεται η θεραπευτική επίδραση των συγκεκριμένων κάθε φορά τεχνικών στη συμπτωματολογία της Νευρικής Ανορεξίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διατύπωση περίπτωσης με όρους σχημάτων και τη χρήση βιωματικών τεχνικών προκειμένου να επιτευχθεί ισχυρότερη θεραπευτική συμμαχία και μεγαλύτερο κίνητρο για αλλαγή, καθώς και καλύτερη διαχείριση των σύντονων με το Εγώ συμπτωμάτων. Η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης γίνεται εμφανής με τη σύγκριση των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν πριν και μετά τη θεραπεία και οδηγεί σε προτάσεις για παρόμοιες μελλοντικές παρεμβάσεις.

Γνωστική-Συμπεριφοριστική Θεραπεία & Θεραπεία Σχημάτων: ένα προτεινόμενο μοντέλο στη θεραπεία της Επεισοδιακής Υπερφαγίας

Αργυρούλα Αγγελοσοπούλου, Μαρούλα Κανδύλη, Έλενα Χάιντς
Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς-Παράρτημα Μακεδονίας

Ενώ η διαταραχή επεισοδιακής υπερφαγίας (binge eating disorder) έχει ταξινομηθεί σχετικά πρόσφατα (APA, 2013) ως μία ξεχωριστή κατηγορία διατροφικής διαταραχής, εντούτοις, αποτελεί την επικρατέστερη διαταραχή διατροφής, με επιδημιολογικές εκθέσεις να την τοποθετούν στο 2% του γενικού πληθυσμού (WHO, 2013). Η κλινική εικόνα ποικίλει καταδεικνύοντας την υψηλή συννοσηρότητα με άλλες ψυχιατρικές διαταραχές που κυμαίνονται από το νευρωτικό άξονα μέχρι τα χαρακτηριστικά τύπου προβλήματα. Η αντίσταση στη θεραπεία, αλλά και οι υποτροπές είναι συνήθεις στη ψυχοθεραπεία ασθενών με προβλήματα υπερφαγίας. Στο πλαίσιο της συνεχούς επέκτασης και συμπλήρωσης

ενός παρεμβατικού μοντέλου ικανού για την αντιμετώπιση της διαταραχής της επεισοδιακής υπερφαγίας, η παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζει την εφαρμογή της γνωστικής-συμπεριφοριστικής θεραπείας σε συνδυασμό με τη θεραπεία σχημάτων και τον τρόπο εφαρμογής αυτού του συγκεκριμένου μοντέλου στη συγκεκριμένη διαταραχή. Η μεθοδολογία ακολουθεί παραδείγματα κλινικών περιπτώσεων. Μέσα από αυτά, παρουσιάζονται τα στάδια του θεραπευτικού μοντέλου (ψυχοεκπαίδευση, γνωσιακή αναδόμηση, βελτίωση διεστραβλωμένης εικόνας σώματος, πρόληψη υποτροπής) και προτείνονται θεραπευτικά εργαλεία (στρατηγικές αυτο-ελέγχου, βιωματικές τεχνικές, έλεγχος αυτοκαταστροφικών συμπεριφορών, τεχνικές διαχείρισης του συναισθήματος, τεχνικές έκθεσης) κατάλληλα για την αντιμετώπιση της διαταραχής επεισοδιακής υπερφαγίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη βελτίωση της εικόνας σώματος και στην εκπαίδευση ανοχής δυσφορικών συναισθημάτων που αποτελούν κομβικά σημεία στη θεραπεία της διαταραχής επεισοδιακής υπερφαγίας. Η ανασκόπηση της κλινικής εμπειρίας, όπως εφαρμόστηκε και αξιολογήθηκε στην παρούσα έρευνα, σηματοδοτεί την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης και δίνονται κατευθυντήριες οδηγίες για την εφαρμογή του συγκεκριμένου μοντέλου.

Γνωστική – Συμπεριφορική Θεραπεία & Θεραπεία Σχημάτων: Ένα προτεινόμενο μοντέλο στη θεραπεία της Ψυχογενούς Βουλιμίας

Μαρία Δημητριάδου

Η έναρξη της ψυχογενούς βουλιμίας τοποθετείται στην όψιμη εφηβεία ή στην πρώιμη ενήλικη ζωή. Η συχνότητα αμιγούς βουλιμίας κυμαίνεται μεταξύ 4% με 8% στις γυναίκες και 2% ή λιγότερο στους άνδρες. Η θεραπεία της ψυχογενούς βουλιμίας είναι συνήθως μακροχρόνια. Απόπειρες αυτοκτονίας, μη ικανοποιητικές σχέσεις με τους συνομηλίκους ή/και με τους γονείς συνιστούν κακούς προγνωστικούς παράγοντες. Συχνά οι άνθρωποι με διαταραχές πρόσληψης τροφής πληρούν τα κριτήρια για διαταραχές προσωπικότητας και αυτό αποτελεί πρόκληση για την επιτυχή έκβαση της θεραπείας. Η εφαρμογή της Γνωστικής Συμπεριφορικής Θεραπείας σε συνδυασμό με τη Θεραπεία Σχημάτων αποπειρώνται να απαντήσουν

σ' αυτήν την πρόκληση. Προτείνεται ένα συγκεραστικό μοντέλο για την αντιμετώπιση των διαταραχών πρόσληψης της τροφής και συγκεκριμένα για τη διαταραχή βουλιμίας. Η παρούσα ανακοίνωση αφορά την μελέτη κλινικής περίπτωσης και αναλύονται τα στάδια της θεραπευτικής παρέμβασης (ψυχοεκπαίδευση για τον έλεγχο των βουλιμικών επεισοδίων και αποκατάσταση ενός σταθερού διατροφικού προγράμματος σε συνδυασμό με τη μείωση των αντισταθμιστικών συμπεριφορών, εκπαίδευση στη γνωστική αναδόμηση και τις τεχνικές αυτορρύθμισης, βιωματικές ασκήσεις, όπως νοερή απεικόνιση κ. α., τεχνικές για την βελτίωση της εικόνας σώματος, εκπαίδευση στη διεκδικητική συμπεριφορά, πρόληψη της υποτροπής). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ταχύ χρονικά θεραπευτικό αποτέλεσμα των παρεμβάσεων και πιο συγκεκριμένα των βιωματικών τεχνικών της θεραπείας σχημάτων. Η ανασκόπηση του θεραπευτικού αποτελέσματος επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης και παρουσιάζονται οι οδηγίες για την εφαρμογή του συγκεκριμένου συγκεραστικού μοντέλου.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 4 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Οργανωσιακοί Παράγοντες: οι επιδράσεις τους σε ψυχολογικούς παράγοντες στην εργασία των εκπαιδευτικών

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Γεώργιος Ιορδανίδης, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Συζητήτρια: Αικατερίνη Βάσιου, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Στο συμπόσιο παρουσιάζονται τέσσερις μελέτες, οι οποίες διεξήγαγαν ισάριθμες έρευνες σχετικά με το θεσμό του σχολείου. Οι δύο πρώτες έρευνες μελέτησαν το σχολικό κλίμα και την επίδρασή του στα κίνητρα και στην ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών. Από την πρώτη έρευνα προέκυψε, ότι το σχολικό κλίμα που προωθεί τη συνεργασία και την καινοτομία παρωθεί τους εκπαιδευτικούς να βελτιώνονται και οι ίδιοι στην εργασία τους. Από τη δεύτερη έρευνα προέκυψε, ότι το δημοκρατικό σχολικό κλίμα, σε συνδυασμό με τις συναισθηματικές ικανότητες, ενισχύει την ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών. Η τρίτη έρευνα εξέτασε το βαθμό που η υποστηρικτική ηγετική συμπεριφορά του διευθυντή του σχολείου, η επαγγελματική ικανοποίηση και το συναίσθημα στο χώρο εργασίας, αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες της αφοσίωσης των εκπαιδευτικών στο σχολείο που υπηρετούν. Από την έρευνα προέκυψε ότι η υποστηρικτική συμπεριφορά του

διευθυντή, σε συνδυασμό με το θετικό συναίσθημα, καθώς και η απουσία αρνητικού συναισθήματος, σε συνδυασμό με την ύπαρξη θετικού συναισθήματος και την υποστηρικτική ηγετική συμπεριφορά, καθιστούν τους εκπαιδευτικούς περισσότερο αφοσιωμένους στο σχολείο που υπηρετούν. Σκοπός της τέταρτης έρευνας ήταν η διερεύνηση πιθανής συσχέτισης του σχολείου που λειτουργεί ως επαγγελματική κοινότητα μάθησης με την εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών. Από την έρευνα προέκυψε, ότι το σχολείο που λειτουργεί ως επαγγελματική κοινότητα μάθησης, καθώς επίσης και όλες οι διαστάσεις του εν λόγω σχολείου αυξάνουν την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα είναι σημαντικά και θα συζητηθούν σε σχέση με την επίδραση των οργανωσιακών παραγόντων σε ψυχολογικούς παράγοντες στην εργασία των εκπαιδευτικών και την ανάγκη επιμόρφωσης τόσο των διευθυντών σχολικών μονάδων όσο και των εκπαιδευτικών για τη γενικότερη βελτίωση του θεσμού του σχολείου.

Σχολικό κλίμα: ο ρόλος του στα κίνητρα των εκπαιδευτικών στην εργασία τους
Αικατερίνη Βάσιου, Γεώργιος Ιορδανίδης, Ευγενία Περδίκη
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η μελέτη διεξήγαγε έρευνα σχετικά με το θεσμό του σχολείου και ειδικότερα με τις επιδράσεις του σχολικού κλίματος στην εργασία των εκπαιδευτικών. Δεδομένου ότι το σχολικό κλίμα μπορεί να καθορίσει και να επηρεάσει τη βελτίωση του σχολείου (Bryk & Schneider 2003; Daly 2008; Sailes 2008; Schoen & Teddlie 2008; Van Houtte 2005), θα ήταν σημαντικό τα σχολεία να δώσουν έμφαση σε παράγοντες του σχολικού κλίματος που ενδεχομένως να επηρεάζουν την εργασία των εκπαιδευτικών (Aldridge & Fraser, 2016). Σκοπός της έρευνας ήταν να μελετήσει το σχολικό κλίμα και την επίδρασή του στα κίνητρα που έχουν οι εκπαιδευτικοί στην εργασία τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 168 εκπαιδευτικοί Α/θμιας Εκπ/σης και χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες: Revised-School Level Environment Questionnaire (R-SLEQ; Johnson, Stevens, & Zvoch 2007), Teachers' Achievement Goals in Work Questionnaire (Papaioannou & Christodoulidis, 2007) και Ohio State Teacher Efficacy

Scale (OSTES, Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001). Τα αποτελέσματα από την έρευνα έδειξαν, ότι η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών συσχετίζεται θετικά με τον προσανατολισμό τους στο έργο, ενώ η εκπαιδευτική καινοτομία συσχετίζεται αρνητικά με την αποφυγή του έργου. Από τα αποτελέσματα προκύπτει, ότι το σχολικό κλίμα που προωθεί τη συνεργασία και την καινοτομία ωθεί τους εκπαιδευτικούς να βελτιώνονται και οι ίδιοι στην εργασία τους, χωρίς να φοβούνται τη μεταξύ τους σύγκριση. Τα αποτελέσματα μπορούν να εφαρμοστούν στη διαδικασία επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, με στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων τους για αναζήτηση βοήθειας και την εκμάθηση δεξιοτήτων για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων στα σχολεία.

Σχολικό κλίμα και συναισθηματική νοημοσύνη εκπαιδευτικών ως προβλεπτικοί παράγοντες για την ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών

Αικατερίνη Βάσιου, Γεώργιος Ιορδανίδης, Ιουλία Νέστορα

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η μελέτη διεξήγαγε έρευνα σχετικά με το θεσμό του σχολείου και ειδικότερα με τις επιδράσεις του σχολικού κλίματος στην ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών. Δεδομένου ότι το σχολικό κλίμα αναφέρεται στην ποιότητα της σχολικής ζωής, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων, των αξιών και των προσδοκιών που το σχολείο αποδέχεται και προωθεί (Brookover 1985), θα ήταν σημαντικό τα σχολεία να δώσουν έμφαση σε παράγοντες του σχολικού κλίματος που ενδεχομένως να επηρεάζουν την ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών και την ικανότητά τους να ξεπερνούν τα προβλήματα που προκύπτουν στην εργασία τους (Cicchetti 2003; Luthar 2006; Masten 2001; Rutter 2000). Η έρευνα μελέτησε το σχολικό κλίμα και την επίδρασή του στην ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών, σε αλληλεπίδραση με τις ικανότητες της συναισθηματικής τους νοημοσύνης. Στην έρευνα συμμετείχαν 168 εκπαιδευτικοί Α/θμιας Εκπ/σης και χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες: Revised-School Level Environment Questionnaire (R-SLEQ; Johnson, Stevens, & Zvoch 2007), Wong Law Emotional Intelligence Scale (WLEIS, Wong & Law, 2002) και Resilience Scale (Wagnild & Young, 1993). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, οι αντιλήψεις για τη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων και το σχολικό εξοπλισμό,

σε αλληλεπίδραση με τις ικανότητες αναγνώρισης και χρήσης του συναισθήματος, προβλέπουν θετικά την ψυχική ανθεκτικότητα των εκπαιδευτικών. Από τα αποτελέσματα προκύπτει, ότι το δημοκρατικό σχολικό κλίμα, το οποίο συγχρόνως εξασφαλίζει τους απαραίτητους υλικούς πόρους για την απρόσκοπτη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού έργου, καθιστά τους εκπαιδευτικούς ψυχικά ανθεκτικούς. Τα αποτελέσματα μπορούν να εφαρμοστούν στη διαδικασία επιμόρφωσης των διευθυντών σχολικών μονάδων, με στόχο την εφαρμογή ενός δημοκρατικού μοντέλου διοίκησης, που θα θωρακίζει ψυχικά τους εκπαιδευτικούς στην άσκηση του έργου τους.

Η αφοσίωση των εκπαιδευτικών στο σχολείο που υπηρετούν: Η υποστηρικτική ηγετική συμπεριφορά του διευθυντή του σχολείου, η επαγγελματική ικανοποίηση και το συναίσθημα στο χώρο εργασίας ως προβλεπτικοί παράγοντες

Βασίλειος Σταυρόπουλος, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Η μελέτη διερεύνησε το βαθμό που η υποστηρικτική ηγετική συμπεριφορά του διευθυντή του σχολείου, η επαγγελματική ικανοποίηση και το συναίσθημα στο χώρο εργασίας, αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες της αφοσίωσης των εκπαιδευτικών στο σχολείο που υπηρετούν. Η αφοσίωση των εκπαιδευτικών αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης επαγγελματικών αποφάσεων που αφορούν είτε σε παραμονή ή αποχώρηση από το σχολείο που υπηρετούν (Billingsley, 1993). Επιπλέον, τόσο η υποστηρικτική ηγετική συμπεριφορά όσο και η επαγγελματική ικανοποίηση και το συναίσθημα στο χώρο εργασίας συμβάλλουν σημαντικά στην αφοσίωση στο σχολείο (Littrell, Billingsley, & Cross, 1994; Fresko, Kfir, & Nasser, 1997; Wong, Yik, & Kwong, 2006). Στην έρευνα συμμετείχαν 343 εκπαιδευτικοί εκπαιδευτικοί Α/θμιας Εκπαίδευσης κλάδου ΠΕ70 (Δασκάλων), προερχόμενοι από πανελλαδικό τυχαίο δείγμα. Από τη βηματική ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης προέκυψε ότι η υποστηρικτική συμπεριφορά του διευθυντή από μόνη της προβλέπει σε σημαντικό βαθμό την αφοσίωση των εκπαιδευτικών στο σχολείο ($R^2=24,8\%$), ενώ το θετικό συναίσθημα προσθέτει σημαντικά στην πρόβλεψη της αφοσίωσης αυτής ($R^2=34,6\%$). Επιπλέον, το αρνητικό ταυτόχρονα με το θετικό συναίσθημα και την υποστηρικτική ηγετική συμπεριφορά

του διευθυντή προβλέπουν σε σημαντικό βαθμό την αφοσίωση στο σχολείο των εκπαιδευτικών της έρευνας ($R^2=35,8\%$). Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την αναγκαιότητα μιας υποστηρικτικής σχολικής διεύθυνσης η οποία προάγει αφενός το θετικό συναίσθημα και την αφοσίωση των εκπαιδευτικών στο σχολείο με την συνακόλουθη παραμονή τους σε αυτό και, αφετέρου, τη θεώρηση αντιμετώπισης δυσκολιών (coping perspective) μέσω ενεργητικών στρατηγικών (Wong et al., 2006) όπου το αρνητικό συναίσθημα υπό το πρίσμα μια θετικής σχέσης με την αφοσίωση αποτελεί δείκτη επιμονής και ανθεκτικότητας στο πλαίσιο βίωσης δύσκολων καταστάσεων στο χώρο του σχολείου.

Εργασιακή Ικανοποίηση στο Σχολείο που λειτουργεί ως Μανθάνων Οργανισμός Ευστάθιος Ξαφάκος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση πιθανής συσχέτισης του σχολείου, που ενσωματώνει χαρακτηριστικά μανθάνοντα οργανισμού (Learning Organization) (Silins & Mulford, 2002) (και των διαστάσεών του), με την εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών. Υπάρχουν ερευνητικές ενδείξεις, οι οποίες ενισχύουν την άποψη ότι η ενθάρρυνση οικοδόμησης σχολείων, που λειτουργούν ως μανθάνοντες οργανισμοί, συμβάλλει στην ενίσχυση της εργασιακή ικανοποίησης των εκπαιδευτικών, (Chang & Lee, 2007; McKinnon et al. 2003; Erdem et al. 2014), ενώ φαίνεται ότι στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς η εν λόγω σχέση. Πρόκειται για έρευνα επισκόπησης, στην οποία συμμετείχαν 304 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι εργάζονταν σε σχολεία που ήταν κατά τεκμήριο καινοτόμα. Το ερωτηματολόγιο αυτο-αναφοράς περιείχε δύο κλίμακες: α) η κλίμακα για το σχολείο που λειτουργεί ως επαγγελματική κοινότητα μάθησης, η οποία περιλαμβάνει 36 προτάσεις (Sleegers et al, 2013; Bowen et al, 2007) και β) η κλίμακα για την εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών (17 δηλώσεις). Για τη μέτρηση του βαθμού της επαγγελματική ικανοποίησης των εκπαιδευτικών αξιοποιήθηκαν αυτές των Bellingham (2004) και Liu & Ramsey (2008). Πρέπει να σημειωθεί ότι και οι δύο κλίμακες υπεβλήθησαν σε διερευνητική παραγοντική ανάλυση (EFA), από τις οποίες προέκυψαν συνιστώσες. Τα

αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν πως το σχολείο που ενσωματώνει χαρακτηριστικά μανθάνοντα οργανισμού, σύμφωνα με την άποψη των εκπαιδευτικών, συσχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με την επαγγελματική ικανοποίησή τους ($r=.635$), εύρημα το οποίο συμπίπτει με ευρήματα διεθνών μελετών (Erdem et al. 2014). Τα ευρήματα της έρευνας προκρίνουν την αναγκαιότητα οικοδόμησης, στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, σχολείων που λειτουργούν ως οργανισμοί μάθησης.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 11 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Κοινωνική ψυχολογία

Προεδρείο: Κωνσταντίνος Καφέτσιος, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η σχέση της οικονομικής κρίσης με την υποκειμενική ψυχολογική ευεξία των φοιτητών στα Ελληνικά ΑΕΙ

Ευαγγελία-Άννα Λουμάκου, Βασιλική Κανελλοπούλου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται αν και σε τι βαθμό οι αντιλαμβανόμενες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σχετίζονται με την υποκειμενική ψυχολογική ευεξία των φοιτητών σε ελληνικά ΑΕΙ. Το δείγμα της έρευνα ήταν 203 φοιτητές από μεγάλα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα της χώρας. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκαν δυο ερωτηματολόγια, το πρώτο μετρούσε τις αντιλαμβανόμενες επιπτώσεις της οικονομική κρίσης, δημιουργήθηκε μέσω μιας εστιασμένης ομάδας συζήτησης (focus group discussion), όπου εξέτασε τις αντιλήψεις των 8 φοιτητών για το πώς και πόσο τους έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση, και ύστερα ομαδοποιήθηκαν σε κατηγορίες όπου και αποτέλεσαν τους παράγοντες του ερωτηματολογίου. Το δεύτερο μετρούσε την γενική υποκειμενική ψυχολογική ευεξία τους (well-being Questionnaire, Bradley, 2013). Συμπεριλαμβανόντουσαν επίσης δημογραφικές ερωτήσεις σε σχέση με το φύλο, την ηλικία, την εργασία του ίδιου/ας και την ανεργία γονέα. Βρέθηκε ότι οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης έχουν αρνητική σχέση με την υποκειμενική ψυχολογική ευεξία των φοιτητών. Επίσης βρέθηκε ότι

οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται και έχουν υποστεί τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης σε μεγάλο βαθμό καθώς ανέφεραν ότι έχουν αναγκαστεί να μειώσουν το κόστος της καθημερινής τους ζωής, να προσαρμόσουν τις σπουδές τους στις συνθήκες οικονομικής κρίσης καθώς και δήλωσαν αρκετά απαισιόδοξοι για την εργασιακή τους προοπτική. Τα ευρήματα συζητούνται σε συνάρτηση με την διεθνή βιβλιογραφία για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στην ψυχολογία των νέων.

Η Ρητορική του Φόβου στις Προεκλογικές Εκστρατείες. Διερευνώντας την Διαλεκτική Κοινωνικής Ψυχολογίας και Πολιτικής Επικοινωνίας

Μυρσίνη Δογάνη, Αθανάσιος Σαμαράς

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Εντοπίζεται χρήση του φόβου στις προεκλογικές εκστρατείες; Ποια αφηγήματα συνηγορούν στην εσωτερίκευση του; Σε ποιόν βαθμό επιτρέπουν τα εργαλεία της Κοινωνικής Ψυχολογίας την μελέτη, την αποκρυπτογράφηση και την αποδόμηση των επιλογών της στρατηγικής επικοινωνίας; Πως νοηματοδοτούνται τα ευρήματα σε οντολογικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο; Στην παρούσα ανάλυση εξετάζεται η διαλεκτική των πεδίων Κοινωνικής Ψυχολογίας και Στρατηγικής Πολιτικής Επικοινωνίας μέσω της ανάλυσης της χρήσης των στρατηγικά δομημένων φοβικών μηνυμάτων στα αφηγήματα των προεκλογικών εκστρατειών. Η απειλή και το ρίσκο αποτελούν παραγωγικά αίτια του φόβου (Rogers, 1975) και μπορούν να αναλυθούν με είτε ως υποκειμενικό βίωμα, υπό το πρίσμα των θεωριών της Ψυχολογίας, είτε ως αντικειμενική κατασκευή, υπό το πρίσμα της στρατηγικής επικοινωνίας. Κεντρικό αναλυτικό εργαλείο είναι η «λογική της εκστρατείας» (campaign mode). Ως λογική της εκστρατείας ορίζεται ο τρόπος λειτουργίας της προεκλογικής εκστρατείας που συναρθρώνει την εστίαση στην εκλογική νίκη με τη συνεχή χρήση στρατηγικού στοχασμού (Burton & Shea, 2003:4). Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση κάθε πολιτική εκστρατεία προσεγγίζεται ως ένα φαινόμενο η λειτουργία του οποίου δεν αναλύεται ευθέως, αλλά τεκμαίρεται από την ανάλυση των εισροών και των εκροών του. Εκλαμβάνοντας ως εισροές τις αντικειμενικές συνθήκες της εκστρατείας και ως εκροές τις απεικονίσεις των στρατηγικών επιλογών στις διάφορες εκφάνσεις της προεκλογικής επικοινωνίας, συνάγονται οι σχέσεις που

συνδέουν τις εκροές με τις εισροές (Σαμαράς, 2008). Η προσέγγιση αυτή έχει χρησιμοποιηθεί για να αναλυθούν επιμέρους χαρακτηριστικά των προεκλογικών μηνυμάτων πειθούς όπως η αρνητική πολιτική διαφήμιση, τα αρνητικά ηθικά επιχειρήματα, τα ερμηνευτικά πλαίσια, οι χρονικές αναφορές και οι αποδώσεις αιτιότητας. Η παρούσα ανάλυση επεκτείνει αυτή την ερευνητική τάση επεκτείνοντας την στο φόβο, το ρίσκο και την απειλή. Η ανάλυση αντλεί από τρεις έρευνες με ποιοτική και ποσοτική ανάλυση περιεχομένου στις επικοινωνιακές εκροές της κυβέρνησης και της αντιπολίτευση κατά την προεκλογική εκστρατεία του 2012 στην Ελλάδα, καθώς και στις εκροές από τους δύο μηχανισμούς στρατηγικής επικοινωνίας στο Ελληνικό δημοψήφισμα του 2015 και στο Βρετανικό δημοψήφισμα του 2016. Τα ευρήματα συνεισφέρουν τόσο στην κατανόηση των παραγωγικών αιτιών των τελικών εκλογικών αποτελεσμάτων, όσο και στην συνολικότερη σχέση του φόβου με τα υψηλά πολιτικά διακυβεύματα.

Διακύμανση και συνδιακύμανση προσανατολισμών δεσμού και κατασκευής του εαυτού τα τελευταία δώδεκα χρόνια στην Ελλάδα

Κωνσταντίνος Καφέτσιος, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Προηγούμενες μελέτες έχουν υπογραμμίσει τη σχέση των ανασφαλών προσανατολισμών δεσμού με κοινωνικο-οικονομικούς (Mickelson et al., 1997) και κοινωνικο-ιστορικούς (Schmitt, 2003) παράγοντες. Πρόσφατες πειραματικές και συσχετιστικές μελέτες επιβεβαιώνουν τη σχέση του πολιτισμικού εαυτού με την ιδιοκεντρική και αλλοκεντρική κατασκευή του εαυτού. Στόχος της παρούσας ανάλυσης ήταν να εξετάσει την επίπτωση της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στον προσανατολισμό δεσμού, την πολιτισμική κατασκευή του εαυτού και τη σχέση τους. Αναλύσαμε δεδομένα από 15 ανεξάρτητα δείγματα (N = 1639) νέων ατόμων που συλλέχθηκαν ανάμεσα στο 2004 και το 2016 μιας περιόδου της οποίας μεγάλος μέρος κυριαρχείται από πολύ σημαντικές κοινωνικο-οικονομικές πιέσεις και αλλαγές. Ο προσανατολισμός δεσμού και η κατασκευή του εαυτού μετρήθηκαν με την ελληνική έκδοση της κλίμακας Βιωμάτων στις Διαπροσωπικές Σχέσεις (ECR-R Fraley et al., 2000) και με την κλίμακα κατασκευής εαυτού (Singelis, 1994) αντίστοιχα. Αποτελέσματα από πολυεπίπεδες αναλύσεις έδειξαν ότι σε σύγκριση με

τα προηγούμενα χρόνια, τα πιο πρόσφατα χρόνια οι συμμετέχοντες ανέφεραν μεγαλύτερη αποφυγή και εμμονή, και χαμηλότερα επίπεδα ιδιοκεντρισμού. Τα πιο πρόσφατα χρόνια παρατηρήθηκαν στατιστικά αυξημένα επίπεδα σχετική αναλογίας αλλοκεντρισμού σε σχέση με τον ιδιοκεντρισμό. Ο προσανατολισμός αποφυγής βρέθηκε να συσχετίζεται με χαμηλότερο ιδιοκεντρισμό, όπως αναμενόταν, και αυτή η σχέση ήταν ισχυρότερη σε πιο πρόσφατα από ότι προηγούμενα χρόνια σε στατιστικά σημαντικό βαθμό. Ο έμμονος προσανατολισμός δεσμού συσχετιζόταν με τον αλλοκεντρισμό και αυτή η σχέση ήταν πιο αδύναμη τα πιο πρόσφατα χρόνια από ότι παλαιότερα, σε στατιστικά σημαντικό βαθμό. Η παρουσίαση θα συζητήσει τα αποτελέσματα ως ενδείξεις των σχέσεων κοινωνικο-πολιτισμικών διαδικασιών με κοινωνικά και πιο προσωπικά επίπεδα μοντέλων του εαυτού.

Ασθένεια, αναπαραστάσεις και απόδοση ευθύνης: μια ψυχοκοινωνική προσέγγιση της ευθυνοποίησης στο πλαίσιο της μόλυνσης από τον HIV

Χρυσοβαλάντης Παπαθανασίου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Θεμιστοκλής Αποστολίδης, *Aix-Marseille Université*

Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των αναπαραστάσεων και των στάσεων απέναντι στα άτομα με HIV από ψυχοκοινωνική σκοπιά. Συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε –μέσω της εφαρμογής ενός ημι-πειραματικού χειρισμού– η μελέτη της απόδοσης ευθύνης βάσει του τρόπου μόλυνσης. Για το σκοπό αυτό σχεδιάστηκαν τέσσερις πειραματικές συνθήκες αναφορικά με τον τρόπο μετάδοσης του ιού στον πρωταγωνιστή ενός σεναρίου (ετεροφυλοφιλική σεξουαλική επαφή, ομοφυλοφιλική σεξουαλική επαφή, χρήση ενδοφλέβιων ουσιών και μετάγγιση αίματος). Το δείγμα της έρευνας αποτελέσαν φοιτητές/τριες (N=240) ελληνικών πανεπιστημίων, ενώ για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος ANOVA. Τα υποκείμενα υιοθέτησαν περισσότερο αρνητικές στάσεις απέναντι στον πρωταγωνιστή των πειραματικών συνθηκών «χρήστης ενδοφλέβιων ουσιών» και «ομοφυλόφιλος» από ό,τι στον πρωταγωνιστή των πειραματικών συνθηκών «μεταγγιζόμενος» και «ετεροφυλόφιλος». Ως προς την απόδοση ευθύνης, ο «χρήστης ενδοφλέβιων ουσιών» κρίθηκε ως προσωπικά και αποκλειστικά υπεύθυνος για τη μόλυνση από τον HIV, η οποία αποδόθηκε στον περιθωριακό και

επικίνδυνο τρόπο ζωής. Σε αντίθεση, ο «μεταγγιζόμενος» απαλλάχθηκε από κάθε είδους ευθύνη, καθώς το γεγονός της μόλυνσης ερμηνεύτηκε ως ατυχία. Η σύγκριση των απόψεων σε σχέση με τις δύο ομάδες που μολύνθηκαν μέσω σεξουαλικής επαφής (ετεροφυλοφιλική vs ομοφυλοφιλική) κατέδειξε ότι στον «ετεροφυλόφιλο» πρωταγωνιστή αποδόθηκε προσωπική ευθύνη ενώ στον «ομοφυλόφιλο» αποκλειστική ευθύνη. Το φύλο των υποκειμένων δεν φάνηκε να επηρεάζει τις στάσεις, σε αντίθεση με τη θρησκευτικότητα και τις προϋπάρχουσες αντιλήψεις για το είδος της ασθένειας (κολλητική vs μεταδοτική). Τα παραπάνω δεδομένα καταδεικνύουν ότι οι στάσεις απέναντι στα άτομα με HIV δεν διαμορφώνονται αποκλειστικά βάσει της πληροφόρησης, αλλά μορφοποιούνται μέσα από μια κοινωνικο-γνωστική δυναμική που σχετίζεται με αξίες, πρότυπα και κανόνες.

Το «φαινόμενο boomerang» στην Ελλάδα της κρίσης: Εμπειρίες νέων ενηλίκων που επιστρέφουν στο πατρικό σπίτι

Ευδοκία Ντάλη, Απόστολος Κούτριας, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Χαράλαμπος Τσέκερης, *Κέντρο Ερεύνης Ελληνικής Κοινωνίας Ακαδημίας Αθηνών*
Αθηνά Χατζούλη-Μαρούδα, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Υπό το βάρος της παρατεταμένης ελληνικής κρίσης, η ηλικιακή ομάδα των νέων ενηλίκων έρχεται αντιμέτωπη με καταστάσεις, όπως η ανεργία ή η εργασία υπό επισφαλείς εργασιακές συνθήκες. Ένα κρίσιμο φαινόμενο που παρουσιάζει αυξητική τάση αφορά στην επονομαζόμενη «γενιά Boomerang», δηλαδή σε νέους ενήλικες που επιστρέφουν στο πατρικό τους σπίτι υπό το βάρος των ανωτέρω συνθηκών, αναβάλλοντας τη μετάβαση σε έναν περισσότερο αυτόνομο τρόπο ζωής. Έχοντας ως σκοπό στην παρούσα ποιοτική έρευνα να κατανοηθούν οι εμπειρίες των νέων «boomerang» ενηλίκων, πραγματοποιήθηκαν ημι-δομημένες, εις βάθος συνεντεύξεις με 20 Έλληνες, ηλικίας 24-32 ετών, που είτε είναι άνεργοι είτε απασχολούνται εντός ενός επισφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος και ζουν με τους γονείς τους. Για την ανάλυση του υλικού που συλλέχθηκε χρησιμοποιήθηκε η Ερμηνευτική Φαινομενολογική Ανάλυση. Τα ευρήματα που προέκυψαν

διαρθρώνονται στους εξής άξονες: (α) την εμπειρία της κατάρρευσης των γραμμικών φαντασιακών του εαυτού, (β) την επακόλουθη ματαίωση και αίσθημα βιογραφικής ρήξης και (γ) τους τρόπους αντίδρασης στην παρούσα πραγματικότητα και τις στρατηγικές αντιμετώπισης που χρησιμοποιούν. Από τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας διαφαίνεται ότι η συγκατοίκηση με τους γονείς προσφέρει ασφάλεια μέσα από το μοίρασμα των οικογενειακών πόρων, από την άλλη όμως πλευρά λειτουργεί ως «ναρκισσιστικό πλήγμα» για το Υποκείμενο που καλείται να επαναπροσδιορίσει τις προσδοκίες του. Επίσης, αποτυπώνονται τα αναστοχαστικά ελλείμματα των συμμετεχόντων και η ισχυρή ψυχική επένδυσή τους σε μη ρεαλιστικές προσδοκίες, που φαίνεται να παρεμποδίζουν την μετάβασή τους στην πολυπόθητη κατάσταση ανεξαρτησίας. Τέτοιου είδους ερευνητικές προσπάθειες αναδεικνύουν την ανάγκη για μια κοινωνική και εργασιακή πολιτική, που θα δρα προστατευτικά προς τις βιοτικές και ψυχολογικές ανάγκες των νέων.

Λέξεις κλειδιά: γενιά Boomerang, κρίση, ανεργία, βιογραφική ρήξη

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 12 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Εκπαιδευτική ψυχολογία

Προεδρείο: Μαρία Πλατσίδου, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Εργασιακή παρενόχληση και ψυχική υγεία εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Ανθούλα Ντόλκερα, Ελένη Ανδρέου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η εργασιακή παρενόχληση είναι ένα εξαιρετικά διαβρωτικό φαινόμενο που ασκεί αρνητική επιρροή στην επαγγελματική υπόσταση και ψυχοκοινωνική ευημερία των εργαζομένων. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να καταγράψει το ποσοστό επικράτησης της εργασιακής παρενόχλησης στους εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα και να εξετάσει τη σύνδεση ανάμεσα στην εργασιακή παρενόχληση, την ψυχική υγεία

και την εργασιακή ζωή των εκπαιδευτικών. Το δείγμα αποτέλεσαν 508 εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Αρνητικών Πράξεων – Negative Acts Questionnaire (NAQ) και η Γενική Κλίμακα Ψυχικής Υγείας – General Health Questionnaire (GHQ). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η εργασιακή παρενόχληση πλήττει συστηματικά ένα ποσοστό 11,6% των εκπαιδευτικών. Παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της εργασιακής παρενόχλησης και της ψυχικής υγείας. Η σχέση αυτή αφορά τόσο για τις άμεσες όσο και για τις έμμεσες μορφές εργασιακής παρενόχλησης. Το εύρημα αυτό είναι σε συμφωνία με αντίστοιχα ευρήματα μελετών που έχουν υλοποιηθεί σε εκπαιδευτικούς άλλων χωρών, στις οποίες έχει καταγραφεί πως η εργασιακή παρενόχληση οδηγεί σε βλάβη της ψυχολογικής και ψυχοσωματικής υγείας, κλιμακούμενη απάθεια και αποδυνάμωση που συνδέεται με ελάττωση των επιπέδων προσωπικής ευημερίας, επιδείνωση της πνευματικής κατάστασης, αποπαρακίνηση, πτώση του ηθικού και συμπτώματα αγχωτικών διαταραχών. Επιπλέον, βρέθηκε πως όσο εντείνεται η έκθεση των εκπαιδευτικών σε άμεσες και έμμεσες συμπεριφορές παρενόχλησης τόσο μειώνονται τα επίπεδα εργασιακής τους ικανοποίησης, ενώ παράλληλα οι έμμεσες αρνητικές συμπεριφορές συνδέονται με μειωμένη αντιληπτή παραγωγικότητα. Οι περιορισμοί της έρευνας και οι πρακτικές εφαρμογές των αποτελεσμάτων της αναλύονται με βάση τα σχετικά με την εργασιακή παρενόχληση σύγχρονα ερευνητικά ευρήματα.

Ανίχνευση και διατύπωση των αναγκών ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών που διδάσκουν μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες σε μη αστικά-απομακρυσμένα σχολεία

Σωτηρία Τζιβινίκου, Δήμητρα Καγκαρά, Ευγενία Αναγνωστοπούλου, Κυράνω Γκόγια
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα έρευνα σχετίζεται με θεματικές που αφορούν την εκπαιδευτική και τη σχολική ψυχολογία. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που διδάσκουν μαθητές με

μαθησιακές δυσκολίες σε ΜΑΑΣ¹ έχουν ιδιαίτερες ανάγκες ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης οι οποίες ορίζονται από την απομακρυσμένη τοποθεσία του σχολείου τους και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο των περιοχών αυτών. Αποτελέσματα ερευνών σε διεθνές επίπεδο έχουν τεκμηριώσει επιστημονικά την ύπαρξη αυτών των αναγκών. Στο πλαίσιο μιας μεγαλύτερης έρευνας για την ψυχοεκπαιδευτική υποστήριξη των εκπαιδευτικών που διδάσκουν μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες σε ΜΑΑΣ, η παρούσα έρευνα στοχεύει στην ανίχνευση και διατύπωση των αναγκών ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών. Στην παρούσα έρευνα για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι, πιο συγκεκριμένα κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου το οποίο είχε ως βάση ημιδομημένες συνεντεύξεις, στις οποίες συμμετείχαν δέκα εκπαιδευτικοί με διάφορες ειδικότητες (σχολικοί σύμβουλοι, εκπαιδευτικοί απομακρυσμένων σχολείων προϊστάμενοι εκπαίδευσης και προϊστάμενοι ΚΕΔΔΥ). Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι πραγματικά οι εκπαιδευτικοί στα ΜΑΑΣ έχουν ιδιαίτερες ανάγκες ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης όπως είναι η ανάγκη καλύτερης πρόσβασης στους αρμόδιους φορείς διάγνωσης και υποστήριξης, η ανάγκη για άρση της αίσθησης της απομόνωσης, η ανάγκη ενός ολοκληρωμένου ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος υποστήριξης, καθώς και η ανάγκη για επαγγελματική επιμόρφωση και ανάπτυξη. Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι συνεπή προς τα αντίστοιχα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας. Παράλληλα αποτυπώνουν τις ανάγκες ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών που διδάσκουν μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες σε ΜΑΑΣ, μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα αξιοποιηθούν προκειμένου να αναπτυχθεί ένα μοντέλο ψυχοεκπαιδευτικής υποστήριξης που προσδοκά να καλύψει τις ανάγκες των εκπαιδευτικών.

Αύξηση Γνώσεων Εκπαιδευτικών σε Θέματα Σεξουαλικής Κακοποίησης των Παιδιών

Εύα-Μανόλια Συγγελάκη, Χρυσάνθη Νέγκα, Φωτεινή-Σόνια Απέργη

Η παιδική σεξουαλική κακοποίηση αποτελεί ένα παγκόσμιο πρόβλημα με σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Ταυτόχρονα, οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται γνώσεις και κατ' επέκταση ανάπτυξη δεξιοτήτων στην αναγνώριση και κατάλληλη αντιμετώπιση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να συγκρίνει την αποτελεσματικότητα δύο επιμορφώσεων εκπαιδευτικών, μια με μικρότερη διάρκεια δύο ωρών, και μιας ημερίδας. Μια δίωρη ομιλία ευαισθητοποίησης σε θέματα σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ($N=75$). Έννοιες που καλύφθηκαν αφορούσαν στα σημάδια και στα συμπτώματα αναγνώρισης σεξουαλικής κακοποίησης, όπως επίσης και η σχετική νομοθεσία και η διαδικασία αναφοράς ενός περιστατικού. Μια ημερίδα με θέμα τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην κακοποίηση του παιδιού πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανατολικής Αττικής ($N=87$). Στην ημερίδα καλύφθηκαν οι ίδιες θεματικές με την δίωρη ομιλία, αλλά αναπτύχθηκαν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια οι διαφορετικές μορφές της κακοποίησης των παιδιών, καθώς και η ιατρική και νομική διάσταση αυτών. Ένα ερωτηματολόγιο που μετρούσε τις γνώσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σε θέματα σεξουαλικής κακοποίησης, καθώς και την υποχρεωτική αναφορά περιστατικών (Goldman, 2007) χορηγήθηκε πριν από την έναρξη και στο τέλος των επιμορφώσεων. Βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στην αύξηση γνώσεων των εκπαιδευτικών ως προς περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, όσο και στην διαδικασία αναφοράς ενός περιστατικού πριν και μετά το τέλος και των δύο επιμορφώσεων. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την σημαντικότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα ψυχικής υγείας των παιδιών, ανεξαρτήτως της διάρκειας των εκπαιδευτικών ωρών. Μελλοντικές έρευνες χρειάζεται να αξιολογήσουν αν οι εκπαιδευτικοί υιοθετούν τις σχετικές πρακτικές.

Η συναδελφική αλληλοπαρακολούθηση και η συμβολή της στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών

Χρυστάλλα Καλογήρου, Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η συναδελφική αλληλοπαρακολούθηση αποτελεί βασική μορφή ενδοσχολικής επαγγελματικής μάθησης που χαρακτηρίζεται από συνέχεια και καθολικότητα και συνδυάζεται με άλλες δράσεις εντός της σχολικής μονάδας (π.χ. Παιδαγωγικές Συνεδρίες, συνδιδασκαλίες κλπ.). Στόχοι της αλληλοπαρακολούθησης είναι ο συνεχής εμπλουτισμός των γνώσεων των εκπαιδευτικών, η καλλιέργεια του κριτικού αναστοχασμού και η ενδυνάμωση του εκπαιδευτικών ως ατόμων και ως επαγγελματιών. Η επίδραση της συναδελφικής αλληλοπαρακολούθησης είναι εμφανής στην εξέλιξη της σχολικής μονάδας, ως κοινότητας μανθανόντων (community of practice) και συνδέει την επαγγελματική με την προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η εν λόγω μέθοδος εφαρμόστηκε στα πλαίσια έρευνας δράσης (action research) σε δημόσιο Δημοτικό σχολείο στην Κύπρο, τόσο σε επίπεδο σχολικής μονάδας όσο και σε επίπεδο τάξης. Η συναδελφική αλληλοπαρακολούθηση εφαρμόστηκε στοχευμένα, σε διαφορετικά αντικείμενα και με τη χρήση συγκεκριμένων εργαλείων παρατήρησης και αναστοχασμού. Η εφαρμογή αξιολογήθηκε με τη μέθοδο των προσωπικών συνεντεύξεων και της ομάδας εστίασης (focus group). Τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της στηρίζουν την άποψη ότι, παρά τις προκλήσεις που παρουσιάζονται στην εφαρμογή της μεθόδου, οι δυνατότητες που παρέχει η συναδελφική αλληλοπαρακολούθηση σε σχέση με τη στήριξη των εκπαιδευτικών μέσα στη σχολική μονάδα συνδέονται τόσο με την επαγγελματική όσο και με την προσωπική τους ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, η συναδελφική αλληλοπαρακολούθηση συμβάλει στη δημιουργία συνεργατικής κουλτούρας, εφόσον την παρατήρηση διδασκαλίας ακολουθεί αποτελεσματική συζήτηση -ανατροφοδότηση και στη διατήρηση και ανάπτυξη της επαγγελματικής μάθησης των εκπαιδευτικών.

Απόδοση Νοήματος στην εργασία εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Επιδράσεις δημογραφικών παραγόντων και σχέση με το εργασιακό στρες

Σοφία Μουτιάγκα, Μαρία Πλατσίδου

Η απόδοση προσωπικού νοήματος στην εργασία, η αίσθηση δηλαδή προσωπικής σημασίας και σκοπού που απορρέει από την εργασία, δεν έχει μελετηθεί ως τώρα στους Έλληνες εκπαιδευτικούς. Στηριζόμενη σε διεθνή βιβλιογραφικά δεδομένα που συνδέουν το εργασιακό νόημα με ευεργετικά αποτελέσματα σε άτομα και οργανισμούς, η παρούσα εργασία διερευνά το νόημα που αποδίδουν στην εργασία τους οι εκπαιδευτικοί, πώς επιδρούν σε αυτό οι δημογραφικοί παράγοντες και πώς σχετίζεται με το εργασιακό στρες που βιώνουν. Εξετάστηκαν 199 εκπαιδευτικοί με το «Ερωτηματολόγιο Νοήματος Εργασίας» (Steger, Dik & Duffy, 2012) και το «Ερωτηματολόγιο Εργασιακού Στρες των Εκπαιδευτικών» (Αντωνίου, 2006). Τα αποτελέσματα συνοψίζονται στα εξής: (α) Η απόδοση νοήματος στην εργασία των εκπαιδευτικών είναι υψηλή. (β) Η ηλικία, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η προϋπηρεσία, το είδος του σχολείου υπηρετήσης και η περιοχή της έδρας του σχολείου δεν επιδρούν στο νόημα που οι εκπαιδευτικοί αποδίδουν στην εργασία τους. (γ) Η ειδικότητα είναι ο μόνος από τους εργασιακούς παράγοντες που επιδρά σημαντικά στην απόδοση εργασιακού νοήματος, με τους φιλολόγους και τους θεολόγους να αποδίδουν περισσότερο νόημα στην εργασία από τους συναδέλφους τους άλλων ειδικοτήτων. (δ) Το συνολικό εργασιακό στρες των εκπαιδευτικών δε σχετίζεται με την απόδοση νοήματος στην εργασία τους. Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι το στρες που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί λόγω της ανεπαρκούς Υποστήριξης του Επαγγέλματός τους μπορεί να προβλεφθεί, μεταξύ άλλων, και από το νόημα που αποδίδουν στην εργασία τους. Τα παραπάνω ευρήματα συζητούνται ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής τους στην συμβουλευτική των εκπαιδευτικών.

10.30 – 10.45 Διάλειμμα

10.45 – 12.15 ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Προεδρείο: Μαρία Δικαίου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
«Amoris Laetitia»: σεξ, έρωτας και δεσμός, το δικαίωμα και η χαρά της αγάπης
Παναγιώτης Κορδούτης, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών
Επιστημών

Αίθουσα: Αμφιθέατρο Παναγής Παναγιωτόπουλος (Πολυτεχνική Σχολή)

12.15 – 12.45 Διάλειμμα καφέ

12.45 – 14.15

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 2 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Επαγγελματική εξουθένωση

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητήτρια: Δέσποινα Ξανθοπούλου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Στο παρόν συμπόσιο παρουσιάζονται τέσσερις εμπειρικές μελέτες που εξετάζουν το φαινόμενο της επαγγελματικής εξουθένωσης σε συσχέτιση με μια σειρά άλλων παραμέτρων καθώς και με τις επιπτώσεις που αυτό επιφέρει στην εν γένει ψυχοσωματική ευεξία των σύγχρονων εργαζόμενων σε διαφορετικά εργασιακά πλαίσια. Η πρώτη ανακοίνωση αφορά σε διαχρονική έρευνα όπου εξετάζονται οι γνωστικές λειτουργίες ως διαμεσολαβητικός μηχανισμός στην αρνητική σχέση μεταξύ επαγγελματικής εξουθένωσης και εργασιακής απόδοσης. Τα ευρήματα της έρευνας ανέδειξαν τις αρνητικές επιπτώσεις της εξουθένωσης στη γνωστική λειτουργικότητα των εργαζόμενων σε βάθος χρόνου και συνέβαλαν στην καλύτερη κατανόηση των μηχανισμών που εξηγούν τη σχέση επαγγελματική εξουθένωση-εργασιακή απόδοση. Η δεύτερη εισήγηση διερευνά τη σχέση της επαγγελματικής εξουθένωσης, της δέσμευσης προς την εργασία και της συναισθηματικής νοημοσύνης σε Έλληνες γιατρούς και προέκυψε σημαντική αρνητική συσχέτιση της επαγγελματικής εξουθένωσης που βιώνουν με την εργασιακή τους δέσμευση. Επίσης, η συναισθηματική νοημοσύνη φάνηκε να παρουσιάζει σημαντική αρνητική συσχέτιση με την επαγγελματική εξουθένωση. Η τρίτη εισήγηση εξετάζει την σχέση των αρνητικών και των θετικών σχέσεων στο χώρο εργασίας με την επαγγελματική εξουθένωση, την εργασιακή δέσμευση και την ανάγκη για ανάρρωση από την εργασία, η οποία -βάσει των ευρημάτων- εξηγήθηκε σημαντικά από την επαγγελματική εξουθένωση και την εργασιακή δέσμευση. Επίσης, η συναισθηματική εξάντληση και το σθένος λειτούργησαν ως διαμεσολαβητές στη σχέση μεταξύ θετικών και αρνητικών σχέσεων και ανάγκης για ανάρρωση από την

εργασία. Η τέταρτη ανακοίνωση εξετάζει τη σχέση της επαγγελματικής εξουθένωσης, της δέσμευσης προς την εργασία και των πεποιθήσεων αυτοαποτελεσματικότητας σε Έλληνες εργαζόμενους στην περίοδο της οικονομικής κρίσης. Τα ευρήματα έδειξαν σημαντική συσχέτιση της επαγγελματικής εξουθένωσης με την εργασιακή δέσμευση και η αυτοαποτελεσματικότητα φάνηκε να συσχετίζεται μόνο με τη διάσταση της αίσθησης προσωπικών επιτευγμάτων στο εργασιακό περιβάλλον. Συνολικά, τα ευρήματα και των τεσσάρων ανακοινώσεων θα συζητηθούν ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής προγραμμάτων παρέμβασης και το ρόλο των οργανωσιακών ψυχολόγων τόσο στην πρόληψη όσο και την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου.

Επαγγελματική εξουθένωση και εργασιακή απόδοση: Μια διαχρονική μελέτη για το διαμεσολαβητικό ρόλο των γνωστικών λειτουργιών.

Ροδάνθη Λεμονάκη¹, Δέσποινα Ξανθοπούλου², Παναγιώτης Σίμος¹, Ευάγγελος Καραδήμας¹

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Εμπειρικά δεδομένα επιβεβαιώνουν συστηματικά την αρνητική σχέση ανάμεσα στην επαγγελματική εξουθένωση και την εργασιακή απόδοση. Παρόλα αυτά, οι περισσότερες έρευνες εστιάζουν στην άμεση επίδραση της εξουθένωσης στην απόδοση, παραβλέποντας τους διαμεσολαβητικούς μηχανισμούς που μπορεί να εξηγούν τη σχέση αυτή. Στην παρούσα διαχρονική έρευνα εξετάστηκαν οι γνωστικές λειτουργίες ως ένας διαμεσολαβητικός μηχανισμός. Συγκεκριμένα, αναμενόταν ότι υψηλά επίπεδα επαγγελματικής εξουθένωσης οδηγούν διαχρονικά σε μειωμένη εργασιακή απόδοση επειδή η εξουθένωση προκαλεί έκπτωση στις γνωστικές λειτουργίες (επιτελικές, προσοχή, μνημονική ικανότητα) και αύξηση στις γνωστικές αποτυχίες των εργαζομένων. Για την εξέταση των υποθέσεων πραγματοποιήθηκαν δύο μετρήσεις σε διάστημα ενός έτους. Εκατόν δύο εργαζόμενοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς με τα οποία αξιολογήθηκε η επαγγελματική εξουθένωση, οι γνωστικές αποτυχίες και η εργασιακή απόδοση (εντός- και εκτός-ρόλου). Οι γνωστικές λειτουργίες εξετάστηκαν με μια ευρεία συστοιχία ψυχομετρικών τεστ. Στην έρευνα έλαβαν μέρος και 102 συνάδελφοι των

συμμετεχόντων, οι οποίοι αξιολόγησαν την εργασιακή απόδοση και τις γνωστικές αποτυχίες των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα αναλύσεων διαδρομών με την τεχνική bootstrap επιβεβαίωσαν την υπόθεση καθώς η περιορισμένη ικανότητα αναστολής & εναλλαγής, η ελλειμματική μνήμη και οι γνωστικές αποτυχίες (όπως αξιολογήθηκαν από τους συναδέλφους) βρέθηκε ότι διαμεσολαβούν πλήρως την αρνητική σχέση ανάμεσα στην επαγγελματική εξουθένωση και την εργασιακή απόδοση εντός- και εκτός-ρόλου (όπως αξιολογήθηκε από τους συναδέλφους των συμμετεχόντων). Τα παραπάνω ευρήματα αναδεικνύουν τις αρνητικές επιπτώσεις της εξουθένωσης στη γνωστική λειτουργικότητα των εργαζομένων σε βάθος χρόνου και συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των μηχανισμών που εξηγούν τη σχέση ανάμεσα στην επαγγελματική εξουθένωση και την εργασιακή απόδοση.

Λέξεις-Κλειδιά: Επαγγελματική εξουθένωση, γνωστικές λειτουργίες, εργασιακή απόδοση.

Επαγγελματική Εξουθένωση, Εργασιακή Δέσμευση και Συναισθηματική Νοημοσύνη σε Έλληνες Γιατρούς

Αλέξανδρος- Σταμάτιος Αντωνίου, Νίκος Δρόσος
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα εισήγηση έχει ως στόχο την διερεύνηση της σχέσης της επαγγελματικής εξουθένωσης, της δέσμευσης προς την εργασία και της συναισθηματικής νοημοσύνης σε γιατρούς που εργάζονται στην Ελλάδα. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 335 γιατροί, εκ των οποίων το 68,6% εργάζεται στον Δημόσιο Τομέα και το 31,4% σε ιδιωτικές κλινικές. Για τη μέτρηση της Επαγγελματικής Εξουθένωσης χρησιμοποιήθηκε το Maslach Burnout Inventory (MBI), για την εκτίμηση του βαθμού δέσμευσης στην εργασία χρησιμοποιήθηκε το Utrecht Work Engagement Scale (UWES) ενώ για την μέτρηση της συναισθηματικής νοημοσύνης χρησιμοποιήθηκε το Trait Emotional Intelligence Questionnaire-Short Form (TEIQue-SF). Ταυτόχρονα, επιδόθηκε ένα σύντομο αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, ενώ περιλαμβάνονταν ερωτήσεις σε σχέση με την αλλαγή της οικονομικής κατάστασης των συμμετεχόντων την περίοδο της κρίσης. Από τα ευρήματα προέκυψε ότι οι γιατροί παρουσιάζουν μέσο προς χαμηλό βαθμό

επαγγελματικής εξουθένωσης. Συγκεκριμένα, βιώνουν χαμηλό βαθμό αίσθησης μειωμένης προσωπικής επίτευξης και μέσο βαθμό συναισθηματικής εξάντλησης και αποπροσωποποίησης. Παράλληλα, σημειώνεται σημαντική αρνητική συνάφεια όλων των διαστάσεων της εργασιακής δέσμευσης με όλους τους παράγοντες της επαγγελματικής εξουθένωσης. Η συναισθηματική νοημοσύνη φάνηκε, επίσης, να έχει μικρή αλλά σημαντική αρνητική συνάφεια με την επαγγελματική εξουθένωση. Ειδικότερα, οι εργαζόμενοι σε ιδιωτικές κλινικές βρέθηκε: α) να έχουν μεγαλύτερο βαθμό συναισθηματικής εξάντλησης σε σχέση με τους εργαζομένους σε δημόσιες κλινικές, β) να βιώνουν χαμηλότερα επίπεδα αίσθησης μειωμένης προσωπικής επίτευξης και γ) να εμφανίζουν σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό εργασιακής δέσμευσης. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν επί τη βάση των αποτελεσματικών παρεμβάσεων ώστε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά η επαγγελματική εξουθένωση που βιώνουν οι Έλληνες γιατροί με ό,τι ενδεχομένως αυτό συνεπάγεται και για τους ασθενείς τους.

Λέξεις-κλειδιά: Επαγγελματική Εξουθένωση, Εργασιακή Δέσμευση, Πεποιθήσεις Αυτοαποτελεσματικότητας

Χρόνιοι κοινωνικοί στρεσογόνοι παράγοντες, θετικές εργασιακές σχέσεις και ανάγκη για ανάρρωση από την εργασία: Ο ρόλος της επαγγελματικής εξουθένωσης και της εργασιακής δέσμευσης

Κατερίνα Γεωργαντά, Anthony Montgomery
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Οι χρόνιοι κοινωνικοί στρεσογόνοι παράγοντες στο χώρο εργασίας έχουν συνδεθεί με την ανάγκη για ανάρρωση. Ο σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να εξετάσει εμπειρικά την σχέση των αρνητικών (χρόνιοι κοινωνικοί στρεσογόνοι παράγοντες) και θετικών σχέσεων (εμπιστοσύνη, διασκέδαση) στο χώρο εργασίας με την επαγγελματική εξουθένωση, την εργασιακή δέσμευση και την ανάγκη για ανάρρωση από την εργασία. Συμμετείχαν 433 εργαζόμενοι (ηλικία: 21 – 69, 59,6% γυναίκες) συμπληρώνοντας μία σειρά ερωτηματολογίων. Σε ιεραρχικές αναλύσεις παλινδρόμησης οι χρόνιοι κοινωνικοί στρεσογόνοι παράγοντες εξηγούσαν σημαντικά ποσοστά της διακύμανσης της επαγγελματικής εξουθένωσης και η

εμπιστοσύνη και το διασκεδαστικό κλίμα εξηγούσαν σημαντικά ποσοστά της διακύμανσης της δέσμευσης. Η ανάγκη για την ανάρρωση από την εργασία εξηγήθηκε σημαντικά από την επαγγελματική εξουθένωση και την εργασιακή δέσμευση. Σε περαιτέρω αναλύσεις η συναισθηματική εξάντληση και το σθένος λειτούργησαν ως διαμεσολαβητές στη σχέση μεταξύ θετικών και αρνητικών σχέσεων και ανάγκης για ανάρρωση από την εργασία, δηλαδή οι αρνητικές σχέσεις αυξάνουν την ανάγκη για ανάρρωση από την εργασία μέσω της διαδικασίας της συναισθηματικής εξάντλησης, ενώ οι θετικές μειώνουν την ανάγκη για ανάρρωση μέσω του σθένους. Περαιτέρω διερεύνηση αποκάλυψε ότι η διασκέδαση είναι σημαντικός παράγοντας όσον αφορά τη δημιουργία σθένους, όταν τα επίπεδα εμπιστοσύνης είναι μέτρια ή χαμηλά. Ενώ η εμπιστοσύνη είναι δύσκολο να καλλιεργηθεί, οι διασκεδαστικές δραστηριότητες είναι πιο εύκολο να εφαρμοστούν. Η οικοδόμηση θετικών σχέσεων στο χώρο εργασίας αποτελεί σημαντικό μέρος των αρμοδιοτήτων των επαγγελματιών διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού που δύσκολα όμως πετυχαίνει, όμως η προώθηση διασκεδαστικών δραστηριοτήτων μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα για την ψυχολογική υγεία των εργαζομένων.

Λέξεις-κλειδιά: στρες, επαγγελματική εξουθένωση, εργασιακή δέσμευση, θετικές σχέσεις

Επαγγελματική Εξουθένωση: Η σχέση της με τις Πεποιθήσεις Αυτοαποτελεσματικότητας και την Εργασιακή Δέσμευση

Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου, Νίκος Δρόσος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα εισήγηση έχει ως στόχο την διερεύνηση της σχέσης της επαγγελματικής εξουθένωσης, της δέσμευσης προς την εργασία και των πεποιθήσεων αυτοαποτελεσματικότητας σε εργαζόμενους στην Ελλάδα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 356 εργαζόμενοι, εκ των οποίων το 28,1% εργάζεται με υπαλληλική σχέση στον Δημόσιο Τομέα, το 50,5% στον Ιδιωτικό Τομέα και το 21,4% είναι αυτοαπασχολούμενοι. Για τη μέτρηση της Επαγγελματικής Εξουθένωσης χρησιμοποιήθηκε το Maslach Burnout Inventory -

General Survey (MBI-GS), για την εκτίμηση του βαθμού εργασιακής δέσμευσης χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Δέσμευσης του Utrecht Work Engagement Scale (UWES), ενώ για την μέτρηση των πεποιθήσεων αυτοαποτελεσματικότητας χρησιμοποιήθηκε το Generalized Self-Efficacy Scale (GSE). Επίσης, επιδόθηκε μαζί σύντομο αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων στο οποίο περιλαμβάνονταν ερωτήσεις σε σχέση με την αλλαγή της οικονομικής κατάστασης των συμμετεχόντων την περίοδο της κρίσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εργαζόμενοι εν γένει παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό επαγγελματικής εξουθένωσης. Συγκεκριμένα, σημειώνουν χαμηλό βαθμό αίσθησης μειωμένης προσωπικής επίτευξης και κυνισμού και μέτριο βαθμό συναισθηματικής εξάντλησης. Παράλληλα, παρατηρείται σημαντική αρνητική συνάφεια της δέσμευσης που αισθάνεται ο εργαζόμενος προς την εργασία με όλους τους παράγοντες της επαγγελματικής εξουθένωσης. Επίσης, οι πεποιθήσεις αυτοαποτελεσματικότητας βρέθηκε να σχετίζονται σε σημαντικό βαθμό μόνο με τη διάσταση της αίσθησης προσωπικών επιτευγμάτων της επαγγελματικής εξουθένωσης. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής προγραμμάτων παρέμβασης τόσο από οργανωσιακούς ψυχολόγους με σκοπό τη μείωση της επαγγελματικής εξουθένωσης, όσο και από επαγγελματικούς συμβούλους με σκοπό την ανάπτυξη/ενίσχυση ατομικών χαρακτηριστικών τα οποία θα λειτουργούν «προστατευτικά» σε πιθανή εκδήλωση επαγγελματικής εξουθένωσης σε διάφορες φάσεις του εργασιακού βίου.

Λέξεις- Κλειδιά: Επαγγελματική Εξουθένωση, Εργασιακή Δέσμευση, Πεποιθήσεις Αυτοαποτελεσματικότητας

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 5 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Η μάθηση υπό το πρίσμα της Εννοιολογικής Αλλαγής

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ειρήνη Σκοπελίτη, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Συζητητές: Νίκος Μακρής, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*, Δημήτρης Πνευματικός, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Η εννοιολογική αλλαγή είναι μία θεωρητική προσέγγιση της μάθησης σύμφωνα με την οποία οι μαθητές πριν εκτεθούν στις επιστημονικές πληροφορίες έχουν ήδη διαμορφώσει μία «αφελή» θεωρία για τον κόσμο η οποία βασίζεται σε διαισθητικά

εμπειρικά δεδομένα. Η έκθεση στις επιστημονικές αντιδραστικές πληροφορίες οδηγεί σε γνωστική σύγκρουση. Καθώς οι μαθητές μέσα από κατασκευαστικές διεργασίες προσπαθούν να ενσωματώσουν τις νέες πληροφορίες στις υπάρχουσες γνωστικές τους δομές δημιουργούν παρανοήσεις. Στο συμπόσιο θα παρουσιαστούν εργασίες που προσεγγίζουν το ζήτημα της μάθησης υπό το πρίσμα της εννοιολογικής αλλαγής και που περιγράφουν τους γνωστικούς μηχανισμούς που φαίνεται να συνδέονται με τη διαδικασία της εννοιολογικής αλλαγής. Θα παρουσιαστούν τέσσερις ερευνητικές εργασίες. Η πρώτη διερευνά την υπόθεση ότι η ανάγνωση επιστημονικών κειμένων μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία παρανοήσεων, εάν οι πληροφορίες του κειμένου αντικρούουν τις γνώσεις των παιδιών και ότι οι παρανοήσεις αυτές είναι παρόμοιες με αυτές που καταγράφονται στις αναπτυξιακές έρευνες που μελετούν τις διαδικασίες της μάθησης και της εννοιολογικής αλλαγής. Η δεύτερη εργασία εξετάζει την υπόθεση ότι οι εκτελεστικές λειτουργίες, ιδιαίτερα αυτές που διευκολύνουν την εναλλαγή μεταξύ διαφορετικών αναπαραστάσεων στην εργαζόμενη μνήμη, εμπλέκονται στη διαδικασία της εννοιολογικής αλλαγής και ότι οι αρχικές πεποιθήσεις των μαθητών κατά τη διαδικασία της μάθησης δεν αντικαθίστανται από τις επιστημονικές αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν, εμποδίζοντας την πρόσβαση στις επιστημονικές έννοιες. Η τρίτη διερευνά τρία ερωτήματα: Υπάρχει κάποια συσχέτιση ανάμεσα στους γνωστικούς μηχανισμούς της Θεωρίας του Νου των παιδιών, της Προσωπικής Επιστημολογίας και της Θεωρίας του Φυσικού Κόσμου; Υπάρχει ένα αναπτυξιακό μονοπάτι σε αυτούς τους μηχανισμούς; Υπάρχει μία αναπτυξιακή πορεία ανάμεσα στους μηχανισμούς της ΘτΝ και της μάθησης; Η τελευταία εργασία υποστηρίζει ότι η γνωστική διεργασία της κατηγοριοποίησης και επανακατηγοριοποίησης των εννοιών είναι προαπαιτούμενο για την διεργασία της μάθησης και στηρίζει την συγκεκριμένη υπόθεση μέσα από την εφαρμογή μίας διδακτικής παρέμβασης.

Η διαδικασία της εννοιολογικής αλλαγής μέσα από την ανάγνωση επιστημονικών κειμένων: Παραποιήσεις νοήματος και Παρανοήσεις

Ειρήνη Σκοπελίτη, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Στέλλα Βοσνιάδου, *Flinders University*

Αναπτυξιακές έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά δυσκολεύονται να κατανοήσουν τις αντιδραστικές επιστημονικές πληροφορίες που έρχονται σε αντίθεση με τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους. Όταν εκτίθενται σε αυτές χρησιμοποιούν συνήθως προσθετικούς μηχανισμούς προκειμένου να τις ενσωματώσουν στο υπάρχον επεξηγηματικό πλαίσιο. Η διαδικασία αυτή οδηγεί στη δημιουργία παρανοήσεων. Γίνεται διάκριση των παρανοήσεων σε «αρχικές», (πριν την έκθεση στις επιστημονικές πληροφορίες) και «εναλλακτικές» (μετά την έκθεση στις επιστημονικές πληροφορίες). Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η υπόθεση ότι η ανάγνωση επιστημονικών κειμένων, των οποίων οι πληροφορίες είναι μη-συμβατές με το επεξηγηματικό πλαίσιο των παιδιών, μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία παρανοήσεων, παρόμοιων με αυτές που καταγράφονται στις αναπτυξιακές έρευνες. Εβδομήντα-εννέα μαθητές 3ης και 5ης δημοτικού χωρίστηκαν τυχαία σε 2 ομάδες. Στην πρώτη ομάδα δόθηκε ένα κείμενο που έδινε μία αφελή εξήγηση της εναλλαγής μέρας/νύχτας συμβατή με το αρχικό επεξηγηματικό πλαίσιο των μαθητών. Το δεύτερο έδινε την επιστημονική εξήγηση, που ήταν μη-συμβατή με το επεξηγηματικό πλαίσιο των μαθητών. Οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ερωτήσεις για τη μέρα/νύχτα πριν και μετά την ανάγνωση του κειμένου και σε μία ερώτηση ανάκλησης του κειμένου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά που έδωσαν αφελείς εξηγήσεις στον προέλεγχο παραποίησαν τις πληροφορίες του επιστημονικού κειμένου. Δεν συνέβη το ίδιο με τα παιδιά που διάβασαν την αφελή εξήγηση αλλά έδωσαν επιστημονικές εξηγήσεις στον προέλεγχο. Επιπλέον από τον μεταέλεγχο φάνηκε ότι η ανάγνωση επιστημονικών κειμένων από παιδιά με αρχικές παρανοήσεις οδηγεί στη δημιουργία νέων εναλλακτικών παρανοήσεων, ανάλογων με αυτές που καταγράφονται αναπτυξιακά. Θα συζητηθούν περαιτέρω οι προεκτάσεις των ευρημάτων αυτών στις θεωρίες της εννοιολογικής αλλαγής.

Σχέση Έργων Εννοιολογικής Αλλαγής και Έργων Εναλλαγής Κανόνων σε μαθητές του Δημοτικού Σχολείου

Στέλλα Βοσνιάδου¹, Καλλιόπη Εικοσπεντάκη^{1,4}, Δέσποινα Λεπενιώτη^{1,4}, Δημήτρης Πνευματικός², Νίκος Μακρής³, Άννα Χουντάλα¹, Γιώργος Κυριανάκης²

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ³Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Μητροπολιτικό Κολέγιο/University of East London

Η απόκτηση πολλών επιστημονικών εννοιών απαιτεί σημαντικές εννοιολογικές αλλαγές στις αρχικές, διαισθητικές έννοιες που κατασκευάζουν τα παιδιά πριν εκτεθούν σε συστηματική διδασκαλία. Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι οι αρχικές αυτές έννοιες που οικοδομήθηκαν στη βάση των διαισθητικών εμπειριών δεν αντικαθίστανται από τις επιστημονικές αλλά συνεχίζουν να υπάρχουν και να εμποδίζουν την πρόσβαση στις επιστημονικές έννοιες. Αν τα παραπάνω ισχύουν, τότε πρέπει να υποθέσουμε ότι η διαδικασία της οικοδόμησης επιστημονικών εννοιών εμπλέκει τις εκτελεστικές λειτουργίες, ιδιαίτερα αυτές οι οποίες διευκολύνουν την εναλλαγή μεταξύ διαφορετικών αναπαραστάσεων στην εργαζόμενη μνήμη. Η παρούσα μελέτη διερεύνησε την παραπάνω υπόθεση. Στην έρευνα συμμετείχαν περίπου 100 μαθητές, της 4^{ης} και 6^{ης} τάξης Δημοτικού. Οι συμμετέχοντες εξετάστηκαν σε τρία χρονομετρικά έργα εκτελεστικών λειτουργιών: έργα εναλλαγής κανόνων. Η εννοιολογική αλλαγή μετρήθηκε με δύο χρονομετρικά έργα εννοιολογικής αλλαγής, το έργο Κατηγοριοποίησης και το έργο Επαλήθευσης Προτάσεων και Εικόνων (Recategorization Task, Sentence-Picture Verification Task). Στα έργα εννοιολογικής αλλαγής οι μαθητές έπρεπε να απαντήσουν σε ερεθίσματα που ήταν συνεπή είτε με τις αρχικές-διαισθητικές έννοιες είτε με τις επιστημονικές. Τα αποτελέσματα έδειξαν μεγαλύτερη ακρίβεια και μικρότερη ταχύτητα στην εκτέλεση των έργων που ήταν συμβατά με τις διαισθητικές έννοιες σε σύγκριση με αυτά που ήταν συμβατά με τις επιστημονικές έννοιες και απαιτούσαν εννοιολογική αλλαγή. Η ακρίβεια στην εκτέλεση των έργων της εννοιολογικής αλλαγής είχε θετική συσχέτιση με την ακρίβεια στα έργα εναλλαγής κανόνων και προέκυψαν σχετικά ευρήματα ως προς τους χρόνους απόκρισης. Τα ευρήματα υποστηρίζουν τις υποθέσεις μας σχετικά με την εμπλοκή των εκτελεστικών λειτουργιών στην απόκτηση επιστημονικών και μαθηματικών εννοιών που απαιτούν εννοιολογική αλλαγή.

Όταν η Θεωρία του Νου συναντά τη Θεωρία για τον Φυσικό Κόσμο: Κοινές γνωστικές δομές

Νατάσσα Κυριακοπούλου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Στέλλα Βοσνιάδου, *Flinders University*

Θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα δυο εμπειρικών μελετών όπου διερευνήθηκαν οι υποθέσεις ότι 1) υπάρχει υψηλή συσχέτιση ανάμεσα στη Θεωρία του Νου των παιδιών, την Προσωπική Επιστημολογία και την Θεωρία του Φυσικού Κόσμου, 2) υπάρχει ένα αναπτυξιακό μονοπάτι με κατεύθυνση Θ.τ.Ν. → ΠΕ → Θ.τ.ΦΚ και 3) η σχέση ανάμεσα στην ικανότητα Θ.τ.Ν. και Θ.τ.ΦΚ ακολουθεί αναπτυξιακή πορεία. Στην πρώτη μελέτη δόθηκε σε 63 μαθητές δημοτικού (μ.ο. ηλικίας: 10 έτη και 8 μήνες) μια σειρά έργων προκειμένου να διερευνηθεί 1) η ικανότητα Θ.τ.Ν., 2) η ΠΕ και 3) ο επιστημονικός συλλογισμός στις Φυσικές Επιστήμες. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν τις δύο πρώτες υποθέσεις μας και έδειξαν ότι α) η Θ.τ.Ν. αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα για τις επιστημικές πεποιθήσεις των μαθητών και β) η Θ.τ.Ν. και η ΠΕ αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες για την ικανότητα των παιδιών να συλλογίζονται σε μοντέλα του φυσικού κόσμου.

Προκειμένου να διερευνηθεί η αναπτυξιακή οπτική στις παραπάνω σχέσεις διεξήχθη δεύτερη μελέτη όπου δόθηκαν παρόμοια έργα ΘτΝ και ΘτΦΚ σε 74 μαθητές της 4^{ης} και 6^{ης} δημοτικού. Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στη Θ.τ.Ν. και στη ΘτΦΚ. Όπως αναμενόταν, υψηλότερη συσχέτιση φάνηκε για τους μαθητές της 6ης τάξης. Η ιεραρχική ανάλυση παλινδρόμησης ήταν στατιστικά σημαντική για τους μεγαλύτερους μαθητές, αλλά όχι για τους μαθητές της 4^{ης}. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η ικανότητα Θ.τ.Ν. είναι καλύτερος προβλεπτικός παράγοντας για την επίδοση στις ΦΕ για τα μεγαλύτερα παιδιά. Η παρούσα έρευνα υποδηλώνει την πιθανότητα ύπαρξης μιας κοινής γνωστικής-επιστημολογικής δομής ανάμεσα στη Θ.τ.Ν., την ΠΕ και τη ΘτΦΚ, η οποία αναφέρεται στη συνεχή αναθεώρηση της διαδικασίας απόκτησης γνώσης.

Επανακατηγοριοποίηση υλικών σωμάτων και αλλαγές στις ερμηνείες των φυσικών φαινομένων με τη βοήθεια του μοντέλου του μικροκόσμου

Ουρανία Γκικοπούλου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Στην παρούσα εργασία υποστηρίζεται ότι η δυσκολία πολλών μαθητών να κατανοήσουν τις επιστημονικές ερμηνείες των φυσικών φαινομένων οφείλεται στο ότι κατηγοριοποιούν τα σώματα βάσει μακροσκοπικών ιδιοτήτων και όχι βάσει μικροσκοπικών δομών, αποδίδοντάς τους τις ιδιότητες της αντίστοιχης κατηγορίας, οι οποίες λειτουργούν ως περιορισμοί στην κατανόηση των επιστημονικών ερμηνειών. Σε προηγούμενη έρευνά μας διαπιστώσαμε αναπτυξιακή αλλαγή στις κατηγοριοποιήσεις των συμμετεχόντων. Στην εργασία αυτή εξετάζουμε αν μια διδακτική παρέμβαση βασισμένη στο εκπαιδευτικό μοντέλο του μικροκόσμου (με κατάλληλες προσομοιώσεις) μπορεί να βοηθήσει μαθητές του δημοτικού να επανακατηγοριοποιήσουν τα σώματα με κριτήριο όχι τη φυσική κατάσταση αλλά τη σωματιδιακή δομή. Επίσης εξετάζουμε αν αυτή η επανακατηγοριοποίηση συσχετίζεται με τις εξηγήσεις για τις φυσικές μεταβολές της ύλης. Τριάντα-έξι μαθητές της Ε΄ Δημοτικού χωρίστηκαν σε δύο ομάδες (ελέγχου-πειραματική) και συμμετείχαν σε ένα έργο κατηγοριοποίησης και δύο έργα ερμηνείας φαινομένων. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την υπόθεση για την αλλαγή στις κατηγοριοποιήσεις των σωμάτων μετά την παρέμβαση, καθώς προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων υπέρ της πειραματικής. Επίσης διαπιστώθηκε υψηλή συσχέτιση ανάμεσα στις κατηγοριοποιήσεις των συμμετεχόντων και στις ερμηνείες τους για τα φαινόμενα, καθώς συμμετέχοντες, που κατηγοριοποίησαν τα σώματα βάσει της σωματιδιακής δομής, παρείχαν ερμηνείες για τα φαινόμενα που προσέγγιζαν περισσότερο τις επιστημονικές. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν την άποψη ότι η μικροσκοπική προσέγγιση της ύλης βοηθά τους μαθητές να προσεγγίσουν καλύτερα έννοιες που χωρίς αυτή δεν είναι εύκολο να ερμηνευτούν, και επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι η επανακατηγοριοποίηση των σωμάτων βάσει της σωματιδιακής δομής είναι προαπαιτούμενη για την κατανόηση των επιστημονικών εξηγήσεων για τις φυσικές μεταβολές της ύλης.

Η έρευνα έγινε με την οικονομική ενίσχυση του Ιδρύματος Παιδείας και Ευρωπαϊκού Πολιτισμού (Ιδρυτές Νίκος και Λύντια Τρίχα, Λυσικράτους 12, Πλάκα)

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 6 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Η χρήση του διαδικτύου στην ανίχνευση των μαθησιακών δυνατοτήτων των μαθητών

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Νικόλαος Ζυγούρης, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Συζητητής: Αντώνιος Δαδαλιάρης, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Η ανάπτυξη του διαδικτύου τα τελευταία 15 χρόνια έχει προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες στην ανάπτυξη συστοιχιών ανίχνευσης των Μαθησιακών Δεξιοτήτων και Δυσκολιών των παιδιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Μεγάλη Βρετανία έχει παράδοση στην ανάπτυξη λογισμικών ανίχνευσης Μαθησιακών Δυσκολιών που έχουν σταθμιστεί και χρησιμοποιούνται σε παιδιά από την προσχολική ηλικία έως τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ωστόσο, παρουσιάζεται έλλειψη συγκεκριμένων λογισμικών στην Ελλάδα, παρά τις σημαντικές προσπάθειες που έχουν γίνει με την δημιουργία του eMaDys και του ΛΑΜΔΑ, δύο λογισμικών που αξιολογούν την αναγνωστική και την ορθογραφική ικανότητα των παιδιών. Τα τελευταία δύο χρόνια κατασκευάστηκε από το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας μια διαδικτυακή εφαρμογή ανίχνευσης των γνωστικών λειτουργιών και των αναγνωστικών, ορθογραφικών και μαθηματικών ικανοτήτων παιδιών σχολικής ηλικίας. Στο παρόν συμπόσιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πιλοτικής έρευνας που διεξήχθη σε 142 παιδιά (71 αγόρια και 71 κορίτσια) ηλικίας 8 – 11 ετών (Μ.Ο. 9.99 Τ.Α. 0.807) που φοιτούν σε σχολεία της Α/βαθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων των παρουσιάσεων προκύπτει το συμπέρασμα ότι μια διαδικτυακή εφαρμογή μπορεί να ανιχνεύσει τις προαναφερθείσες μαθησιακές και γνωστικές ικανότητες των παιδιών και να οδηγήσει στη βελτίωση του προγράμματος διδασκαλίας συγκεκριμένων μαθητών που παρουσιάζουν μαθησιακές αδυναμίες στην ύλη του αναλυτικού σχολικού προγράμματος.

Λέξεις Κλειδιά: Διαδίκτυο, γνωστικές λειτουργίες, μαθησιακές ικανότητες, μαθητές.

Η χρήση διαδικτυακής εφαρμογής ελέγχου των γνωστικών λειτουργιών σε τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές

Νικόλαος Ζυγούρης, Αντώνιος Δαδαλιάρης, Γεώργιος Σταμούλης, Διονύσιος Βαβουγιός

Οι ανώτερες γνωστικές λειτουργίες αποτελούν βασικό προαπαιτούμενο για την απόκτηση της γνώσης. Συνεπώς, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μάθηση. Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι η παρουσίαση μιας διαδικτυακής εφαρμογής ανίχνευσης των ανώτερων γνωστικών λειτουργιών των παιδιών. Αναλυτικότερα, η εφαρμογή παρέχει δοκιμασίες που αποσκοπούν στον έλεγχο των εκτελεστικών λειτουργιών, της οπτικοχωρικής αντίληψης και της εργαζόμενης μνήμης. Στην έρευνα συμμετείχαν 142 τυπικά αναπτυσσόμενοι μαθητές (71 αγόρια και 71 κορίτσια) ηλικίας από 8 – 11 ετών (Μ.Ο. 9.99 Τ.Α. 0.807) που φοιτούν σε σχολεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Από τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης διακύμανσης (ANOVA) που χρησιμοποιήθηκε, καταδεικνύεται ότι τα παιδιά βελτιώνουν της προαναφερθείσες γνωστικές λειτουργίες με την πάροδο της ηλικίας. Αναλυτικότερα, στο σύνολο των γνωστικών λειτουργιών που εξετάστηκαν, τα μεγαλύτερα σε ηλικία παιδιά συγκέντρωσαν περισσότερες σωστές απαντήσεις. Αναλυτικότερα, τα παιδιά 11 ετών συγκέντρωσαν στατιστικά σημαντικές περισσότερες σωστές απαντήσεις τόσο στην οπτικοχωρική αντίληψη ($p < 0.01$), στην εργαζόμενη μνήμη ($p < 0.01$) και στις εκτελεστικές λειτουργίες ($p < 0.05$). Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε με ανεξάρτητη μεταβλητή το φύλο, κατέδειξε ότι τα κορίτσια παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικές περισσότερες σωστές απαντήσεις στον έλεγχο των γνωστικών λειτουργιών ($p < 0.05$), σε αντίθεση με τα αγόρια που συγκέντρωσαν στατιστικά σημαντικές περισσότερες σωστές απαντήσεις στην εργαζόμενη μνήμη με παρουσίαση οπτικών ερεθισμάτων ($p < 0.05$). Τέλος, στην οπτικοχωρική αντίληψη δεν σημειώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ($p > 0.05$) με βάση το φύλο των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, επιβεβαιώνουν αντίστοιχες μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί με χρήση κλασικών δοκιμασιών που παρουσιάζονται και εκτελούνται από τον εξεταζόμενο με μολύβι και χαρτί. Είναι σημαντικό, ωστόσο, το γεγονός ότι μια διαδικτυακή εφαρμογή που απαιτεί λιγότερη προετοιμασία, εκτελείται σε λιγότερο χρόνο και παρουσιάζεται ελκυστικότερη λόγω της χρήσης του υπολογιστή στο μαθητή, μπορεί να εντοπίσει τις προαναφερθείσες διαφορές μεταξύ μαθητών που φοιτούν στην Α/βάθμια εκπαίδευση.

Η χρήση διαδικτυακής εφαρμογής ελέγχου της αναγνωστικής ικανότητας σε τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές.

Νικόλαος Χατζηγιάννου, Ευάγγελος Καραγκος, Νικόλαος Ζυγούρης, Αντώνιος Δαδαλιάρης, Αικατερίνη Στριφτού

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Με τον όρο ανάγνωση νοείται η αναγνώριση και αποκωδικοποίηση ενός κώδικα γραφημάτων και η μεταφορά του σε ένα κώδικα φωνημάτων. Όμως, η ανάγνωση δεν είναι εγγενής δεξιότητα, σε αντίθεση με την ομιλία και την βάδιση που έχουν βιολογική βάση. Είναι εμφανές, ότι όλα τα παιδιά διέρχονται από συγκεκριμένα και διακριτά στάδια, η διάρκεια των οποίων διαφέρει από παιδί σε παιδί και επηρεάζεται σε μεγάλο ποσοστό από την ποιότητα της εκπαίδευσης. Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι η παρουσίαση μιας διαδικτυακής εφαρμογής ανίχνευσης της ανάγνωσης και της κατανόησης κειμένων που κατασκευάστηκε από το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αναλυτικότερα, η εφαρμογή εξετάζει τόσο την αναγνωστική ικανότητα του μαθητή όσο και την ικανότητά του να κατανοήσει και να ανακαλέσει κείμενο που του παρουσιάζεται ακουστικά. Στην έρευνα συμμετείχαν 142 τυπικά αναπτυσσόμενοι μαθητές (71 αγόρια και 71 κορίτσια) ηλικίας από 8 – 11 ετών (Μ.Ο. 9.99 Τ.Α. 0.807) που φοιτούν σε σχολεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Από τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης διακύμανσης (ANOVA) που χρησιμοποιήθηκε καταδεικνύεται ότι οι μαθητές ηλικίας 11 ετών σημείωσαν στατιστικά σημαντικά ($p < 0.05$) καλύτερο ποσοστό σωστών απαντήσεων τόσο στο κείμενο που τους παρουσιάστηκε οπτικά όσο και σε αυτό που τους παρουσιάστηκε ακουστικά σε σύγκριση με τα παιδιά των υπόλοιπων ηλικιακών ομάδων. Επιπλέον, στη μεταβλητή χρόνος ανάγνωσης και ηλικία, τα παιδιά ηλικίας 10 ετών σημείωσαν καλύτερο χρόνο ανάγνωσης. Στη μεταβλητή φύλο και αναγνωστική ικανότητα, παρόλο που τα κορίτσια παρουσίασαν περισσότερες σωστές απαντήσεις και στις δύο δοκιμασίες καθώς και καλύτερο χρόνο απάντησης, δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ($p > 0.05$). Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει το συμπέρασμα ότι η κατάκτηση της ανάγνωσης τελειοποιείται εξελικτικά τόσο σε ταχύτητα όσο και σε βαθμό σωστών απαντήσεων με την ηλικιακή ωρίμανση του αναγνώστη. Τέλος, μια διαδικτυακή

εφαρμογή ανίχνευσης της αναγνωστικής ικανότητας μπορεί να καταδείξει τις προαναφερθείσες διαφορές.

Η χρήση διαδικτυακής εφαρμογής ελέγχου της αριθμητικής ικανότητας σε τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές

Ελένη Κολυνδρίνη, Ευαγγελία Ωραιοπούλου, Νικόλαος Ζυγούρης, Αντώνιος Δαδαλιάρης, Αικατερίνη Στριφτού

Τμήμα Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα μαθηματικά αποτελούν ένα δύσκολο αντικείμενο το οποίο προαπαιτεί από το παιδί να έχει κατακτήσει γλωσσικές, χωρικές και ποσοτικές ικανότητες. Επίσης, η εκμάθηση της αριθμητικής προϋποθέτει την κατάκτηση πολύπλοκων γνωστικών λειτουργιών, όπως η αντίληψη της ποσότητας των αριθμών, ο χειρισμός των αριθμητικών πράξεων καθώς και η επίλυση μαθηματικών προβλημάτων. Στο παρόν ερευνητικό πρωτόκολλο χορηγήθηκε σε 142 τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές (71 αγόρια και 71 κορίτσια) ηλικίας από 8 – 11 ετών (Μ.Ο. 9.99 Τ.Α. 0.807) που φοιτούν σε σχολεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, μια διαδικτυακή εφαρμογή ανίχνευσης της μαθηματικής ικανότητας. Η εφαρμογή περιελάμβανε μία δοκιμασία εκτέλεσης αριθμητικών πράξεων, μία δοκιμασία ελέγχου της μαθηματικής ορολογίας και μία δοκιμασία επίλυσης προβλημάτων. Η στατιστική ανάλυση διακύμανσης (ANOVA) που χρησιμοποιήθηκε κατέδειξε ότι τα παιδιά ηλικίας 10 ετών, παρουσίασαν στατιστικά σημαντικά ($p < 0.05$) περισσότερες σωστές απαντήσεις αφενός και αφετέρου λιγότερο χρόνο ($p < 0.05$) στη δοκιμασία εκτέλεσης αριθμητικών πράξεων. Ωστόσο, στη δοκιμασία εκτέλεσης αριθμητικών προβλημάτων, τα παιδιά ηλικίας 11 ετών παρουσίασαν στατιστικά σημαντικά ($p < 0.05$) μεγαλύτερο αριθμό σωστών απαντήσεων. Αναφορικά με το φύλο, τα αγόρια συγκέντρωσαν στατιστικά σημαντικά ($p < 0.05$) περισσότερες σωστές απαντήσεις στη δοκιμασία ελέγχου της μαθηματικής ορολογίας σε σχέση με τα κορίτσια. Από την παρουσίαση των ερευνητικών αποτελεσμάτων γίνεται κατανοητό το γεγονός, ότι η χρήση μιας διαδικτυακής δοκιμασίας ανίχνευσης παρέχει τη δυνατότητα εξέτασης των μαθηματικών ικανοτήτων των παιδιών.

Η χρήση διαδικτυακής εφαρμογής ελέγχου της ορθογραφικής ικανότητας σε τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές.

Νικόλαος Δόλλας, Στυλιανή Καλλιτσοπούλου, Νικόλαος Ζυγούρης, Αντώνιος Δαδαλιάρης, Αικατερίνη Στριφτού
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο άνθρωπος μέσα από διάφορες γνωστικές λειτουργίες, μπορεί να κωδικοποιήσει πληροφορίες με την χρήση γραπτών συμβόλων αλλά και να τις αποκωδικοποιήσει, μετατρέποντας δηλαδή τον προφορικό λόγο σε γραπτό και το αντίστροφο, ακολουθώντας τους κανόνες του εκάστοτε ορθογραφικού συστήματος. Στην παρούσα εργασία εξετάζουμε και παρουσιάζουμε το θεωρητικό πλαίσιο για την κατανόηση της ορθογραφίας και την ανάπτυξη της ορθογραφημένης γραφής στην ελληνική γλώσσα. Βασικός στόχος της παρούσας ανακοίνωσης, είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων μιας διαδικτυακής εφαρμογής που κατασκευάστηκε και χορηγήθηκε σε 142 (71 αγόρια και 71 κορίτσια) ηλικίας από 8 – 11 ετών (Μ.Ο. 9.99 Τ.Α. 0.807) τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές που φοιτούν σε σχολεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Αναλυτικότερα, μέσω της διαδικτυακής εφαρμογής χορηγήθηκαν στους μαθητές δύο δοκιμασίες ελέγχου της ορθογραφικής ικανότητας, με στόχο να εξεταστούν οι επιδόσεις τους τόσο στην καταληκτική όσο και στη θεματική ορθογραφία των λέξεων. Από τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης διακύμανσης (ANOVA) που χρησιμοποιήθηκε καταδεικνύεται ότι τα παιδιά ηλικίας 11 ετών, είχαν στατιστικά σημαντικά ($p < 0.05$) περισσότερες σωστές απαντήσεις και στις δύο δοκιμασίες ανίχνευσης της ορθογραφικής δεξιότητας. Επιπλέον, τα παιδιά ηλικίας 11 ετών ολοκλήρωσαν και τις δύο δοκιμασίες στατιστικά σημαντικά πιο γρήγορα ($p < 0.05$) σε σύγκριση με τα παιδιά των υπόλοιπων ηλικιακών ομάδων. Ωστόσο, στη μεταβλητή φύλο του εξεταζόμενου και επίδοση στην ορθογραφία, δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ($p > 0.05$). Τέλος, στη μεταβλητή χρόνος ολοκλήρωσης της δοκιμασίας και φύλο του εξεταζόμενου, δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική ($p > 0.05$) διαφορά. Από τη στατιστική ανάλυση προκύπτει το συμπέρασμα ότι η κατάκτηση της ορθογραφικής ικανότητας είναι μια διαδικασία που καλύπτει όλες τις τάξεις της Α/βαθμιας

εκπαίδευσης αφενός και αφετέρου ότι μια εφαρμογή που παρέχεται μέσω διαδικτύου μπορεί να καταδείξει τις προαναφερθείσες διαφορές.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 7 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Η επαγγελματική εξουθένωση των Συμβούλων και των Συμβουλευτικών Ψυχολόγων

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Καλλιόπη Κουνενού, *ΑΣΠΑΙΤΕ*

Συζητητής: Γεώργιος Τσίτσας, *Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*

Αν και η επαγγελματική εξουθένωση διαφόρων επαγγελματιών ψυχικής υγείας έχει διερευνηθεί επαρκώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, στην Ελλάδα ελάχιστη προσοχή έχει δοθεί στην επαγγελματική ομάδα των συμβούλων και συμβουλευτικών ψυχολόγων (Kounenou et al., 2011). Ο σύμβουλος που παρουσιάζει το σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης, βιώνει αλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα, καθώς την ίδια στιγμή που επιθυμεί να βοηθήσει τον συμβουλευόμενο, την ίδια στιγμή επιθυμεί διακαώς να τον αποφύγει. Παράμετροι όπως η ηλικία, η επαγγελματική εμπειρία φαίνεται να επηρεάζουν το βαθμό της εμπειρίας αυτής, ενώ το ίδιο το σύνδρομο φαίνεται να συνδέεται με την επιθυμία για αλλαγή σταδιοδρομίας και έλλειψη ικανοποίησης από το επάγγελμα του συμβούλου (Layne, Hohenshil, & Singh, 2004; Osborn, 2004; Thompson, 1999). Το συμπόσιο αυτό πραγματεύεται το σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης στον Ελληνικό πληθυσμό των συμβούλων και συμβουλευτικών ψυχολόγων που ασκούν τη συμβουλευτική σε οργανωμένο πλαίσιο. Η πρώτη ανακοίνωση διερευνά το ρόλο της προσωπικότητας με βάση τη θεωρία των πέντε παραγόντων και των δεξιοτήτων συμβουλευτικής στο βαθμό εμπειρίας της επαγγελματικής εξουθένωσης συμβούλων που έχουν ως κύριο έργο τους την παροχή επαγγελματικής συμβουλευτικής στο σχολικό πλαίσιο. Η δεύτερη ανακοίνωση αναφέρεται στην ερευνητική προσπάθεια στάθμισης της μοναδικής κλίμακας αξιολόγησης της επαγγελματικής εξουθένωσης των συμβούλων με ενδιαφέροντα ευρήματα για τον Ελληνικό πληθυσμό. Η τρίτη ανακοίνωση επιχειρεί να φωτίσει το χώρο των συμβούλων που παρέχουν υποστηρικτικό έργο σε ανέργους, την επαγγελματική εξουθένωση που αυτοί βιώνουν και τα αίτια της.

Η επαγγελματική εξουθένωση των Ελλήνων συμβούλων σταδιοδρομίας, οι δεξιότητες συμβουλευτικής και ο ρόλος της προσωπικότητας

Καλλιόπη Κουνενού, Γεωργία Κουμουνδούρου

ΑΣΠΑΙΤΕ

Η επαγγελματική εξουθένωση των συμβούλων επαγγελματικής σταδιοδρομίας στο χώρο του σχολείου έχει ελάχιστα ερευνηθεί τόσο στην Ελλάδα, όσο και διεθνώς. Αν και η βιβλιογραφία, αναγνωρίζει τα προσωπικά στοιχεία και τις δεξιότητες ως διαφοροποιητικούς παράγοντες στα επίπεδα της επαγγελματικής εξουθένωσης για τους συμβούλους, δεν έχει πραγματοποιηθεί μέχρις ώρας έρευνα που να εξετάζει τη σχέση των τριών αυτών παραμέτρων. Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται το θέμα της επαγγελματικής εξουθένωσης των Ελλήνων συμβούλων σταδιοδρομίας, τη σχέση της επαγγελματικής εξουθένωσης με τις δεξιότητες συμβουλευτικής που οι σύμβουλοι πρέπει να κατέχουν προκειμένου να ασκούν με επάρκεια τον επαγγελματικό τους ρόλο, αλλά και τις παραμέτρους της προσωπικότητας που επηρεάζουν αυτή τη σχέση. Το δείγμα αποτελείται από 187 συμβούλους σταδιοδρομίας, οι οποίοι συμπλήρωσαν τα εξής ερωτηματολόγια: α) (IAEVG, 2003; ελληνική απόδοση, Κουνενού & Κουμουνδούρου, 2009), β) το ερωτηματολόγιο επαγγελματικής εξουθένωσης Maslach Burnout Inventory-General Survey (Shaufeli, Leiter, Maslach, & Jackson, 1996; ελληνική απόδοση, Demerouti, Bakker, Vardakou, & Kantas, 2003), και γ) το ερωτηματολόγιο προσωπικότητας των πέντε παραγόντων Profiler (Τσαούσης, 2009).

Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την επίδραση της προσωπικότητας και ιδιαίτερα του νευρωτισμού σε σχέση με τα επίπεδα της επαγγελματικής εξουθένωσης από τους συμμετέχοντες, καθώς και το ρόλο που διαδραματίζει η προσωπικότητα στις δεξιότητες που αξιοποιούν οι σύμβουλοι που πλήττονται από την επαγγελματική εξουθένωση.

Το Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης της Επαγγελματικής Εξουθένωσης των Συμβούλων: Η περίπτωση των συμβούλων που εργάζονται σε σχολικό πλαίσιο

Καλλιόπη Κουνενού, Σ. Γκεμίση, *ΑΣΠΑΙΤΕ*
Π. Νανόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πειραιά*
Γεώργιος Τσίτσας, *Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*

Το φαινόμενο της επαγγελματικής εξουθένωσης επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την επαγγελματική απόδοση, αλλά και την ποιότητα ζωής των επαγγελματιών ψυχικής υγείας. Αν και η διεθνής και ελληνική βιβλιογραφία έχει ασχοληθεί με τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας, ελάχιστη προσοχή έχει δοθεί στους συμβούλους και κυρίως σε όσους εργάζονται σε σχολικό πλαίσιο, παρά το γεγονός ότι ασκούς ένα πολυποίκιλο έργο. Η παρούσα έρευνα είχε ως σκοπό τη διερεύνηση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων του Ερωτηματολογίου Αξιολόγησης Επαγγελματικής Εξουθένωσης των Συμβούλων (Counselor Burnout Inventory; CBI;) που έχει κατασκευαστεί από τον Lee και τους συνεργάτες του (2007) και αποτελεί το μοναδικό εργαλείο μέτρησης της επαγγελματικής εξουθένωσης για τους επαγγελματίες συμβούλους. Η Ελληνική έκδοση του CBI χορηγήθηκε σε 200 συμβούλους που ασχολούνται με την ψυχολογική και επαγγελματική συμβουλευτική στο σχολείο. Η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση ανέδειξε για το Ελληνικό δείγμα τους τέσσερις από τους πέντε παράγοντες και συγκεκριμένα την εξουθένωση, τον αποπροσανατολισμό στην προσωπική ζωή, την αίσθηση της ανικανότητας και το αρνητικό εργασιακό περιβάλλον. Επίσης αναδείχθηκαν επαρκείς ψυχομετρικές ιδιότητες. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με την πέμπτη παράμετρο που δεν εμφανίστηκε στο Ελληνικό δείγμα, την απαξίωση του συμβουλευομένου, και σε σχέση με τις πρακτικές πρόληψης που πρέπει να υιοθετηθούν από τους συμβούλους και από το πλαίσιο στο οποίο εργάζονται.

**Η Επαγγελματική Εξουθένωση των υπαλλήλων του Οργανισμού Απασχόλησης
Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)**
Αλκμήνη Μάτσια, Καλλιόπη Κουνενού
ΑΣΠΑΙΤΕ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η έννοια της επαγγελματικής εξουθένωσης ορίζεται ως σωματική και ψυχολογική εξάντληση και ως αδυναμία εργασιακής απόδοσης, που δηλώνει την εκμηδένιση της προσωπικής και της επαγγελματικής υπόστασης των εργαζομένων, η παρούσα ερευνητική μελέτη επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην διερεύνηση της εν λόγω έννοιας στο πλαίσιο του δημόσιου τομέα και ειδικότερα στον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού. Σκοπός της έρευνας είναι να προσδιορίσει τα συγκεκριμένα εκείνα δημογραφικά χαρακτηριστικά αλλά και άλλες πληροφορίες, τα οποία, όταν συγκριθούν με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου επαγγελματικής εξουθένωσης (Maslach Burnout Inventory) και της Ελληνικής έκδοσης του Counselor Burnout Inventory (Κουνενού, Γκεμίση, Νανόπουλος & Τσίτσας, 2016) να αναγνωρίζουν το προφίλ ενός διοικητικού υπαλλήλου, καθώς και συμβούλου του ΟΑΕΔ πιο επιρρεπή από άλλους υπαλλήλους στην επαγγελματική εξουθένωση και να γίνουν προτάσεις, έτσι ώστε να μειωθεί όσο είναι δυνατόν ο βαθμός εξάντλησης τον οποίο βιώνουν καθημερινά στον εργασιακό τους χώρο. Στο δείγμα της έρευνας συμπεριλαμβάνονται 104 διοικητικοί υπάλληλοι και 75 σύμβουλοι εργασίας του ΟΑΕΔ. Προσδοκώμενα αποτελέσματα είναι η επιβεβαίωση κάποιων από των αρχικών υποθέσεων: Μεγάλο ποσοστό των υπαλλήλων να παρουσιάζει υψηλά επίπεδα επαγγελματικής εξουθένωσης όσο περισσότερο μεγαλώνουν τα χρόνια υπηρεσίας του. Όσον αφορά τη συσχέτιση του φύλου με την επαγγελματική εξουθένωση, οι γυναίκες να εμφανίζουν υψηλότερες τιμές στη διάσταση της συναισθηματικής εξάντλησης, ενώ οι άνδρες στις διαστάσεις της αποπροσωποποίησης και των προσωπικών επιτευγμάτων και τη συσχέτιση της ηλικίας με την επαγγελματική εξουθένωση, η ηλικιακή ομάδα 45+ να εμφανίζει υψηλότερη τιμή στη διάσταση της αποπροσωποποίησης. Αναμένεται η επιβεβαίωση των 4 παραμέτρων της κλίμακας μέτρησης της επαγγελματικής εξουθένωσης στους συμβούλους (CBI) και αρνητική συσχέτιση αυτών με την ηλικία.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 13 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Κλινική ψυχολογία

Προεδρείο: Σοφία Τριλίβα, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Μεγαλώνοντας με γονείς εξαρτημένους από ουσίες: το βίωμα των παιδιών τους
Αλεξάνδρα Κερασιώτη, Θάλεια Μπελλάλη, Δανάη Παπαδάτου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η εξάρτηση από ουσίες έχει αναγνωριστεί παγκοσμίως ως πηγή σωματικών και ψυχοκοινωνικών προβλημάτων για τα παιδιά που μεγαλώνουν με εξαρτημένους γονείς. Η εξαιρετικά περιορισμένη δημοσίευση ελληνικών και ξενόγλωσσων μελετών και η αντιφατικότητα των ευρημάτων σχετικά με τις ψυχικές επιπτώσεις της χρήσης στα παιδιά, οδήγησε στη διεξαγωγή της παρούσας μελέτης, με σκοπό την αναδρομική διερεύνηση του βιώματος νεαρών ενηλίκων που μεγάλωσαν με γονιό/γονείς χρήστες. Για την εκπόνηση της μελέτης, επιλέχθηκε η ποιοτική μεθοδολογία της θεμελιωμένης θεωρίας, βασισμένη σε εμπειρικά δεδομένα (grounded theory) και συγκεκριμένα η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση της Charmaz (2006), η οποία στοχεύει στη διατύπωση θεωρητικών προτάσεων που ερμηνεύουν κοινωνικές διαδικασίες και φαινόμενα σε συγκεκριμένα χωρικά, κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια. Το δείγμα περιελάμβανε 16 ενήλικα παιδιά εξαρτημένων γονιών, με τα οποία διενεργήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις. Για τη διασφάλιση της πιστότητας των ευρημάτων εφαρμόστηκε τριγωνωποίηση ερευνητών. Από την ανάλυση των ευρημάτων αναδύθηκε ένα θεωρητικό μοντέλο με τρεις θεματικές κατηγορίες και υποκατηγορίες το οποίο επεξηγεί πώς είναι να μεγαλώνει κανείς με εξαρτημένους γονείς. Η δυναμική των σχέσεων, τόσο στο πλαίσιο της εξαρτημένης από τη χρήση οικογένειας, όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, διαμορφώνει το βίωμα των παιδιών, επηρεάζοντας γενικότερα την αντίληψη εαυτού, το σχετίζεσθαι και τις επιλογές στην ενήλικη ζωή. Καταλυτική επίσης βρέθηκε να είναι η επίδραση της θεραπείας στην επεξεργασία και ένταξη του βιώματος στην ιστορία ζωής τους, καθώς και στη διαμόρφωση της οικογενειακής και κοινωνικής δυναμικής. Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης μπορούν να συμβάλλουν στην αρτιότερη εκπαίδευση επαγγελματιών στο χώρο των εξαρτήσεων και στον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό προγραμμάτων παρέμβασης και πρόληψης.

Νέοι και Διαδίκτυο: ψυχική υγεία, εθισμός και ο ρόλος της οικογένειας
Χρυσάνθη Λιούπη, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Μαρία Λουμάκου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στην ανάδειξη και κατανόηση των παραγόντων που σχετίζονται με την υπερβολική χρήση του διαδικτύου. Συμμετείχαν 904 μαθητές και 826 γονείς από αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Θεσσαλίας. Δόθηκαν ερωτηματολόγια στους μαθητές σχετικά με δημογραφικά χαρακτηριστικά, την εξάρτηση στο διαδίκτυο, συμπτώματα ψυχικής υγείας, τη σχέση με τους γονείς, καθώς και με τις πεποιθήσεις για την αποτελεσματικότητά τους στο σχολείο και τις κοινωνικές σχέσεις, ενώ στους γονείς δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με την οικογενειακή συνοχή και προσαρμοστικότητα. Τα αποτελέσματα έδειξαν μεγάλα ποσοστά υπερβολικής χρήσης που διέφεραν ανάλογα με την περιοχή, ενώ παράλληλα η εξάρτηση στο διαδίκτυο συσχετίστηκε με συμπτώματα της ψυχικής υγείας, όπως η κατάθλιψη και το άγχος, με χαμηλές προσδοκίες αποτελεσματικότητας σχετικά με το σχολείο και τις κοινωνικές σχέσεις, καθώς και με την απόρριψη και την υπερπροστασία των γονέων. Επίσης φάνηκε ότι όσο πιο αρνητικές ήταν οι αντιλήψεις των γονέων για το συναισθηματικό δέσιμο μεταξύ των μελών της οικογένειας, τόσο μεγαλύτερη ήταν και η εξάρτηση στο διαδίκτυο. Συμπερασματικά, οι έφηβοι στην Ελλάδα φαίνεται να είναι επιρρεπείς στην υπερβολική χρήση του διαδικτύου και η εθιστική συμπεριφορά σχετίζεται τόσο με την ψυχική τους ευημερία όσο και με τις διαπροσωπικές και οικογενειακές τους σχέσεις.

Διαδικτυακός εθισμός - συμπεράσματα πολλαπλών συσχετίσεων

Ανάργυρος Καραπέτσας, Απόστολος Φώτης, Βασίλειος Καραπέτσας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι ψηφιακές τεχνολογίες έχοντας ως αιχμή του δόρατος το διαδίκτυο αποτελούν καταλύτη στη μάθηση, την εκπαίδευση και την επικοινωνία διαμορφώνοντας εκτός των άλλων ένα νέο πλαίσιο ψυχολογίας. Εκτός όμως από τις πολλές θετικές εκφάνσεις των νέων τεχνολογιών η ευρεία διάδοση του διαδικτύου, ιδιαίτερα στους νέους, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας μορφής εθισμού, που αποτελεί πεδίο έντονης έρευνας για την επιστημονική κοινότητα. Ως εθισμό στο διαδίκτυο

ορίζουμε μία νέα ψυχική διαταραχή, η οποία προκύπτει, όταν η υπερβολική χρήση του διαδικτύου επηρεάζει αρνητικά τη ζωή του ατόμου. Σκοπός της προφορικής ανακοίνωσής μας είναι να παρουσιάσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εθισμένων χρηστών του διαδικτύου, όπως αυτά έχουν καταγραφεί μετά από πολυετή επιστημονική έρευνα που έχει λάβει χώρα στο εργαστήριο νευροψυχολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Προκειμένου να εξάγουμε τα συμπεράσματα που ευελπιστούμε να παρουσιάσουμε στο συνέδριο της ΕΛΨΕ χρησιμοποιήσαμε α) το εργαλείο καταγραφής κοινωνικών και δημογραφικών στοιχείων του Εργαστηρίου Νευροψυχολογίας, β) το σταθμισμένο εργαλείο μέτρησης χρήσης του διαδικτύου InternetAddictionTest της Dr. KimberlyYoung, και γ) το εργαλείο εντοπισμού των πεποιθήσεων των μαθητών «TheRoyalFreeInterviewforReligiousandSpiritualBeliefs» μεταφρασμένο και σταθμισμένο στα ελληνικά δεδομένα από την Δρ. Σαπουντζή. Στην έρευνα συμμετείχαν 543 μαθητές σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και εκτός από το υψηλό ποσοστό εθισμού που διαπιστώθηκε, καταγράφηκαν συσχετίσεις ψυχοπαθολογικών καταστάσεων που αλληλεπιδρούν άμεσα με το φαινόμενο του εθισμού. Δεδομένης της έκτασης που έχει λάβει το φαινόμενο του διαδικτυακού εθισμού θεωρούμε ότι τα πολλαπλά συμπεράσματα της έρευνας μας θα μπορούσαν να συνεισφέρουν την προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου του διαδικτυακού εθισμού.

Η Επίδραση του Είδους Ηλεκτρονικών Παιχνιδιών και οι Ώρες Παιχνιδιών στην Αλεξιθυμία και στην Εκδήλωση Επιθετικής Συμπεριφοράς

Ελένη Καρδαρά., Ζωή Κυριακίδου, Μαρία Λυριστή, Στεφανία Αθανασιάδη, Μαρία Ζαννίκου

IST Studies-University of Limerick

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης της αλεξιθυμίας και της επιθετικής συμπεριφοράς, με το είδος των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και τις ώρες ενασχόλησης με αυτά σε νέους ενήλικες. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες Trait (Cattell, 1961) και State (Burisch, 1984) με στόχο την διερεύνηση του τύπου της προσωπικότητας και του στρες. Όσον αφορά

την αλεξιθυμία, χρησιμοποιήθηκε η Toronto Alexithymia Scale (Bressi et al, 1996) και για την μέτρηση της επιθετικής συμπεριφοράς χρησιμοποιήθηκε η Aggressiveness Scale (Orpinas & Frankowski, 2001). Οι ώρες ενασχόλησης και ο τύπος ηλεκτρονικού παιχνιδιού συλλέχθηκαν μέσω σύντομου ερωτηματολογίου που δημιούργησε η ερευνητική ομάδα. Οι παραπάνω κλίμακες χορηγήθηκαν σε δείγμα 100 ατόμων ηλικίας 18 έως 30 ετών. Τα αποτελέσματα δείχνουν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ της προσωπικότητας και του είδους ηλεκτρονικού παιχνιδιού, καθώς και στατιστικά σημαντικές θετικές συσχετίσεις μεταξύ των ωρών ενασχόλησης με το παιχνίδι, του στρες και της αλεξιθυμίας. Όσον αφορά την επιθετική συμπεριφορά, υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, τόσο στον τύπο του παιχνιδιού όσο και στον βαθμό της επιθετικής συμπεριφοράς. Πέρα από το φύλο, στα αποτελέσματα διαφαίνεται ότι όσο πιο νεαρή η ηλικία του ατόμου τόσο μεγαλύτερη η επιθετική συμπεριφορά σε συνδιακύμανση με τις ώρες ενασχόλησης. Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης αποδεικνύουν πως ο τύπος του ηλεκτρονικού παιχνιδιού και των ωρών ενασχόλησης με αυτό συμβάλλουν στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς και στην δυσκολία αναγνώρισης της συναισθηματικής κατάστασης του ίδιου του ατόμου.

Η σχέση της χρήσης των Διαδικτυακών Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης με τα Big Five στοιχεία προσωπικότητας και τον Εθισμό στο Διαδίκτυο

Κωνσταντίνος Λιανός

Η ραγδαία αύξηση του αριθμού των ατόμων που χρησιμοποιούν διαδικτυακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΔΜΚΔ), συνδεδεμένοι από οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη, έχει τραβήξει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας στο να διερευνήσουν και να κατανοήσουν το φαινόμενο. Ένας αυξανόμενος αριθμός βιβλιογραφίας είναι αφιερωμένος στον εντοπισμό συνδέσεων ανάμεσα σε στοιχεία προσωπικότητας και στην χρήση των ΔΜΚΔ. Η παρούσα έρευνα διερεύνησε την σχέση της χρήσης του Facebook, του Twitter, του Instagram και του Tumblr με τα στοιχεία προσωπικότητας Big Five και τον εθισμό στο διαδίκτυο. Διακόσιοι δεκαεφτά (N =

217) χρήστες ΔΜΚΔ συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα μέσα από την συμπλήρωση ενός “online” ερωτηματολογίου, που αποτελείτο από το Big Five Inventory, το Internet Addiction Test και ένα ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της έρευνας και εξερευνούσε την χρήση των τεσσάρων ΔΜΚΔ. Πραγματοποιήθηκαν στατιστικές αναλύσεις παλινδρόμησης προκειμένου, να διερευνηθούν πιθανές διαφορές ανάμεσα στα τέσσερα site, και να εντοπισθεί, εάν ο εθισμός στο διαδίκτυο και τα στοιχεία προσωπικότητας μπορούν να προβλέψουν την χρήση των ΔΜΚΔ. Δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα, ούτε ανάμεσα σε συμμετέχοντες που ήταν φοιτητές και τους υπολοίπους. Οι αναλύσεις παλινδρόμησης ανέδειξαν ότι υπάρχουν πράγματι διαφορές ανάμεσα στους χρήστες των διαφόρων ΔΜΚΔ. Ο εθισμός στο διαδίκτυο διαφαίνεται να είναι ο δυνατότερος προβλεπτικός παράγοντας για την χρήση του Facebook, ενώ τα Big Five χαρακτηριστικά προσωπικότητας δεν αποδείχθηκαν τόσο δυνατοί προβλεπτικοί παράγοντας. Οι έρευνες για τα ΔΜΚΔ είναι ακόμα σε αρχικό στάδιο. Χρειάζεται να βελτιωθούν τα εργαλεία με τα οποία θα ελέγχεται η χρήση των ΔΜΚΔ, καθώς και οι έρευνες που περιλαμβάνουν πολλά διαφορετικά site, να στοχεύουν σε αυξημένο αριθμό συμμετεχόντων.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 14 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Ψυχολογία της υγείας

Προεδρείο: Ευάγγελος Καραδήμας, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Διερεύνηση Θετικών ψυχολογικών παραγόντων σε γαστρεντερολογικούς ασθενείς: Ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του αναφερόμενου πόνου και η σχέση τους με τα επίπεδα ψυχολογικής ευημερίας.

Αντώνιος Μπόζας, *Α Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.*

Στέργιος Γκαγκάλης, *Νοσοκομείο Παπαγεωργίου*

Αθανάσιος Καλαμπάκας, *Νοσοκομείο Παπαγεωργίου*

Βασιλική Χολέβα, *Α Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.*

Στόχος: Διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των θετικών χαρακτηριστικών και του αναφερόμενου πόνου σε ασθενείς με λειτουργικές γαστρεντερικές νόσους (FGIDs) και Ιδιοπαθείς φλεγμονώδεις νόσους του εντέρου (ΙΦΝΕ).

Σχεδιασμός: Οι συμμετέχοντες ασθενείς (N = 100) συμπλήρωσαν τη κλίμακα ανθεκτικότητας ενηλίκων (Resilience scale), τη κλίμακα της Ενσυνειδητότητας – Προσοχής εστιασμένης στο παρόν (MAAS), τη κλίμακα Ικανοποίησης από τη ζωή (SWLS) και τη κλίμακα Ψυχολογικού Ευ ζην (PWBS) προκειμένου να διερευνηθούν οι θετικές διαστάσεις τους. Παράλληλα συμπλήρωσαν και τη αριθμητική κλίμακα πόνου για τη μέτρηση του αναφερόμενου πόνου τους στα πλαίσια της γαστρεντερολογικής τους συμπτωματολογίας.

Αποτελέσματα: Οι ασθενείς στο σύνολό τους, βρέθηκε να εμφανίζουν σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις ανάμεσα στη συμπτωματολογία του πόνου τον οποίο παρουσιάζουν και τις θετικές ψυχολογικές διαστάσεις τους. Δεν υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των γαστρεντερολογικών διαγνώσεων αναφορικά με τις θετικές διαστάσεις εκτός της ομάδας ασθενών με νόσο του Crohn, όπου θετικά χαρακτηριστικά βρέθηκε να λειτουργούν ως σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες του πόνου. Επίσης, το επίπεδο εκπαίδευσης βρέθηκε να επηρεάζει την ψυχολογική ευημερία και η εργασιακή κατάσταση βρέθηκε ότι επηρεάζει τη συνολική ανθεκτικότητα και την ικανοποίηση από τη ζωή.

Συμπεράσματα: Δεν υπήρξαν διαφοροποιήσεις μεταξύ των τεσσάρων κύριων διαγνώσεων, εκτός της νόσου του Crohn, όπου ο πόνος βρέθηκε να επηρεάζεται από τους θετικούς ψυχολογικούς παράγοντες. Θετικά συναισθήματα, όπως στρατηγικές αντιμετώπισης μπορούν να βοηθήσουν σε μια ιδιαίτερη στρεσογόνο κατάσταση, όπως μια φλεγμονή. Παράλληλα, η εκδήλωση πόνου ίσως επηρεάζεται και από άλλα χαρακτηριστικά και πιο ειδικά από την ενσυνειδητότητα, την αναφερόμενη ικανοποίηση από τη ζωή και την αυτονομία. Η ανθεκτικότητα είναι ένας θετικός ψυχολογικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει τη συνολική ψυχολογική ευημερία.

Κατάθλιψη και Ποιότητα Ζωής ασθενών μετά από Αγγειακό Εγκεφαλικό Επεισόδιο (ΑΕΕ) στα πλαίσια προγράμματος αποκατάστασης
Σουλτάνα Παπαδοπούλου, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων

Βασιλική Σιαφάκα, *ΤΕΙ Ηπείρου*

Σωτηρία Μπέκου, Γιολάντα Ζήκα, *Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων*

Αβραάμ Πλούμης, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Ασθενείς που νοσηλεύονται σε Κέντρα Αποκατάστασης λόγω ΑΕΕ εμφανίζουν απώλεια της λειτουργικότητας, η οποία ακολουθείται από εκδήλωση συμπτωμάτων κατάθλιψης με άμεσο και δυσμενή αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής (ΠΖ). Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η εκτίμηση της ΠΖ ασθενών με ΑΕΕ που νοσηλεύονται σε Κέντρο Αποκατάστασης, καθώς και η εκτίμηση των παραμέτρων που την επηρεάζουν, όπως είναι η λειτουργικότητα και η κατάθλιψη. Το δείγμα συγκροτήθηκε από 50 ασθενείς στους οποίους χορηγήθηκαν τα παρακάτω ερευνητικά εργαλεία σε δυο χρονικές περιόδους, πριν την έναρξη του προγράμματος αποκατάστασης και μετά την ολοκλήρωσή του: α. Fruhreha Barthel Index (FBI) για την εκτίμηση της λειτουργικότητας, β. PHQ-9 για την εκτίμηση της κατάθλιψης και γ. WHOQoL-Brief για την εκτίμηση της ΠΖ. Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι υπήρχε στατιστικά σημαντική συσχέτιση των τιμών του PHQ-9 με τη συνολική τιμή FBI, καθώς και με τη σωματική, την ψυχική, αλλά και με τη σχετιζόμενη με το περιβάλλον διάσταση του WHOQoL-Brief. Οι τιμές που αφορούσαν στη λειτουργικότητα και την ΠΖ παρουσίαζαν βελτίωση όσο μεγαλύτερη ήταν η μείωση του δείκτη της κατάθλιψης (PHQ). Επίσης, στατιστικά σημαντική ήταν η συσχέτιση του φύλου με το συνολικό FBI και τη σωματική διάσταση του WHOQoL. Στους άνδρες (N=28) παρατηρήθηκε καλύτερη λειτουργικότητα, αλλά και υψηλότερο επίπεδο ΠΖ, σχετιζόμενη με τη σωματική διάσταση. Διαπιστώθηκε ότι η κατάθλιψη ήταν ο σημαντικότερος παράγοντας για τον καθορισμό του επιπέδου λειτουργικότητας, αλλά και της σχετιζόμενης με την υγεία ΠΖ. Συνεπώς, η διάγνωση και η αντιμετώπιση της κατάθλιψης θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των παρεμβάσεων μετά το ΑΕΕ για καλύτερη κλινική έκβαση.

Παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση των νέων απέναντι στον εμβολιασμό κατά του ιού HPV

Βασιλική Σιαφάκα, *ΤΕΙ Ηπείρου*

Νικόλαος Τσάγκας, *Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων*
Αλέξανδρος Τζάλλας, *ΤΕΙ Ηπείρου*
Καλλιόπη Ζέρζη, Μαρία Ζωγράφου, Ευάγγελος Παρασκευαΐδης, *Πανεπιστήμιο*
Ιωαννίνων

Ο ιός HPV (Human Papilloma Virus) αποτελεί μια από τις συχνά μεταδιδόμενες λοιμώξεις και αιτία για μισό εκατομμύριο περιπτώσεις καρκίνου ετησίως στις αναπτυγμένες χώρες. Το εμβόλιο κατά του ιού συνιστάται για την πρόληψη του καρκίνου του τραχήλου της μήτρας, αλλά και άλλων μορφών νεοπλασίας. Μελέτες διεθνώς έχουν εκτιμήσει ποικίλους παράγοντες που επηρεάζουν την αποδοχή του εμβολιασμού. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να εκτιμηθεί το επίπεδο ενημέρωσης των νεαρών Ελλήνων σχετικά με τον ιό, καθώς και να ταυτοποιηθούν τα εμπόδια, αλλά και οι παράγοντες που συμβάλλουν σε θετική στάση απέναντι στον εμβολιασμό. Το δείγμα αποτέλεσαν 825 άτομα 15-35 ετών, στα οποία χορηγήθηκε ένα αυτοσυμπληρούμενο ερωτηματολόγιο. Από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι η στάση των γυναικών απέναντι στον εμβολιασμό συσχετίζεται με: τη γενικότερη στάση απέναντι στα εμβόλια, το μορφωτικό επίπεδο και τη στάση της μητέρας απέναντι στον εμβολιασμό, τη στάση του γιατρού, το επίπεδο γνώσεων σχετικά με τον ιό και την πηγή της ενημέρωσης. Η απόφαση για εμβολιασμό συσχετίζεται με: το μορφωτικό επίπεδο, την οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο και των δυο γονέων, καθώς και με το οικογενειακό εισόδημα. Επίσης, σημαντικούς παράγοντες για τη λήψη της απόφασης για εμβολιασμό αποτελούν: η γενικότερη στάση απέναντι στα εμβόλια, το επίπεδο γνώσεων γύρω από τον ιό, οι πηγές ενημέρωσης, αλλά και η στάση της μητέρας και του γιατρού ως προς τον εμβολιασμό. Οι στρατηγικές παρέμβασης με στόχο την προστασία των νέων έναντι της HPV λοίμωξης θα πρέπει να εστιαστούν στην επαρκή και έγκυρη ενημέρωση των επαγγελματιών υγείας ποικίλων ειδικοτήτων, των γονέων, αλλά και των ΜΜΕ.

Θεραπευτική Εκπαίδευση Ασθενών και Βαριϊατρική Κατάθλιψη.
Σάββας Καρασαββίδης, *University of Eastern Finland*

Η κατάθλιψη έχει καταγραφεί ως επιπλοκή σε πολλές μετεγχειρητικές διαδικασίες. Θεωρίες εξήγησης αιτών της ποικίλουν: παρενέργειες από την αναισθησία, αντίδραση στον μετεγχειρητικό πόνο, προεγχειρητικές προσδοκίες και ανεξήγητοι βιολογικοί μηχανισμοί. Η βαριϊατρική κατάθλιψη εγείρει ερωτήματα αναφορικά με τις αντιλήψεις, τη γνώση, τα συναισθήματα και τις κλινικές ή συμπεριφορικές αντιδράσεις των ασθενών ενόψει των νέων συνθηκών ζωής, ρόλων, ταυτότητας και προσδοκιών μετά το βαριϊατρικό χειρουργείο. Η Θεραπευτική Εκπαίδευση Ασθενών (ΘΕΑ) αποτελεί συστηματική πελατοκεντρική μαθησιακή διαδικασία, σχεδιασμένη να εκπαιδεύσει ασθενείς σε δεξιότητες αυτοδιαχείρισης ή προσαρμογής των αλλαγών ζωής εφοδιάζοντάς τους με ικανότητες και διαδικασίες όπως η ενδυνάμωση, η αυτοαποτελεσματικότητα, η επίλυση προβλημάτων, η λήψη αποφάσεων, η χρήση πηγών, η ενεργή συνεργασία με το σύστημα υγείας και ο σχεδιασμός δράσης. Ενσωματώνει τις ανάγκες των ασθενών, τους στόχους τους, και τις εμπειρίες ζωής με κριτήρια βασισμένα σε αποδείξεις. Συνεισφέρει στη βελτίωση της γνώσης του ασθενή για την κατάσταση υγείας του, την προσλαμβανόμενη υγειακή πληροφορία και την ικανοποίηση από το να μετατρέπει μόνος του σκέψεις και αντιλήψεις για τον έλεγχο του σωματικού βάρους, την παχυσαρκία και τις συνέπειές της στην εικόνα του σώματος, την αυτοεκτίμηση και την ποιότητα ζωής. Η Θεραπευτική Εκπαίδευση Ασθενών (ΘΕΑ) για θέματα παχυσαρκίας προσφέρει τη δυνατότητα στους επαγγελματίες να αλλάζουν ή να προσαρμόζουν γνώση, συμπεριφορά και τεχνικές προς τους ασθενείς που πρέπει να είναι καλά πληροφορημένοι, προετοιμασμένοι και εφοδιασμένοι με ικανότητες, κίνητρο, επιστημονική γνώση και νέες υγειακές συνήθειες για τη μοναδική προσωπική εμπειρία του περάσματος από την παχυσαρκία στην κανονικότητα και την πιθανότητα εμφάνισης βαριϊατρικής κατάθλιψης.

Αφηγήσεις Ζωής: Η εμπειρία της Πολλαπλής Σκλήρυνσης

Εμμανουέλα Νιράκη, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η παρούσα μελέτη είναι μια προσπάθεια διερεύνησης της εμπειρίας των ατόμων που βιώνουν τη χρόνια αυτοάνοση πάθηση της Πολλαπλής Σκλήρυνσης. Αντλώντας από τον αφηγηματικό λόγο που αρθρώνουν σε συνθήκες συνέντευξης, πέντε ενήλικα άτομα (2 άνδρες και 3 γυναίκες) αφηγούμενα την εμπειρία τους και τις κοινωνικές προεκτάσεις που αυτή έχει σε πολλαπλά επίπεδα ζωής, η έρευνα εστιάζεται στη θεματική ανάλυση του λόγου των υποκειμένων και τον εντοπισμό των διαφορετικών «τύπων αφηγήματος» που αυτά εκφέρουν. Απώτερος στόχος της ανάλυσης είναι να διαφανεί το νόημα και η σημασία του κάθε αφηγήματος, καθώς και οι επιπτώσεις του στην πορεία ζωής των υποκειμένων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, προέκυψαν διαφορετικά είδη αφηγημάτων που πληροφορούν τον αναγνώστη για τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις των ατόμων απέναντι στην ασθένεια από τη στιγμή της διάγνωσης στο αφηγηματικό «τώρα». Διαμορφώθηκαν «αφηγήματα αναζήτησης του νοήματος», «αφηγήματα αδιεξόδου και χάους» και «μικτά αφηγήματα» που εμπεριέχουν στοιχεία από τα άλλα δύο. Στο πλαίσιο αυτών των αφηγημάτων δίνονται πληροφορίες για τον εαυτό στα πλαίσια του συστήματος, την προσαρμογή στη νέα συνθήκη αλλά και την εμμονή στην απώλεια και τέλος, για τη σχέση του ατόμου με την κοινωνία. Όλα αυτά συνθέτουν ένα κοινωνιοψυχολογικό πλαίσιο το οποίο διαφωτίζει τον τρόπο που τα υποκείμενα προσλαμβάνουν και αντιμετωπίζουν την εν λόγω πάθηση.

14.15 – 15.15 Διάλειμμα

15:15 – 16:45

Γνωρίζουμε ότι η ανάπτυξη υποδειγματικών και επιτυχημένων παρεμβάσεων για την νεανική παραβατικότητα προϋποθέτει την κατανόηση και την νοηματοδότηση των συγκεκριμένων εμπειριών που συνδέονται με την παραβατική συμπεριφορά, τόσο από την πλευρά των ανηλίκων, όσο και από την πλευρά των φορέων που καλούνται να ανταποκριθούν στα αιτήματα και τις ανάγκες τους. Από την άλλη, είναι δεδομένο ότι κανένα θεσμικό πλαίσιο από μόνο του (Δικαιοσύνη, Δομές ψυχικής υγείας, Εκπαίδευση, Κοινωνική Φροντίδα) δεν μπορεί να αντιμετωπίσει την παραβατικότητα στα παιδιά και στους νέους, καθώς απαιτούνται πολυ-επίπεδες και καλά συντονισμένες υπηρεσίες. Το συγκεκριμένο συμπόσιο, μέσα από μια διεπιστημονική προσέγγιση, επιχειρεί να φωτίσει τους ποικίλους λόγους για τις περιθωριοποιημένες βιογραφίες, την "ακατάστατη" πραγματικότητα της νεανικής παραβατικότητας και τους τρόπους με τους οποίους εφαρμόζεται η κοινωνική δικαιοσύνη στον "πραγματικό" κόσμο. Θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη πρόταση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς τεκμηριώνει διεπιστημονικά τις δυνατότητες και τους περιορισμούς των επαγγελματιών που ασχολούνται με την ανήλικη παραβατικότητα, σε μια χρονική περίοδο που χαρακτηρίζεται από την παρατεταμένη οικονομική κρίση, τον κερματισμό των υπηρεσιών, τις θεσμικές αλλαγές (νομοθεσία) και τις πολιτικές αβεβαιότητας (και) σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο.

Παραβατικότητα των ανηλίκων: Βασικές αιτίες και τρόποι αντιμετώπισης.

Ελισάβετ Συμεωνίδου-Καστανίδου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην εισήγηση παρουσιάζονται οι βασικές αιτίες για την παραβατικότητα των ανηλίκων. Εξετάζεται η ειδικότερη σχέση της παραβατικότητας με την ενδοοικογενειακή κακοποίηση και παραμέληση των παιδιών και παρουσιάζονται τα μέτρα που έχει υιοθετήσει το κράτος για την αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας, καθώς και ο τρόπος εφαρμογής τους.

Ο Λόγος περί «παραβατικότητας ανηλίκων»: οι απαρχές και οι σύγχρονες (προεκ)τάσεις

Φωτεινή Κουγιουμουτζάκη, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Ο Λόγος για την παραβατικότητα ο οποίος διαπερνάει τις πρακτικές διαχείρισης των ανήλικων παραβατών, εμπεριέχει μια αντιφατική απεικόνιση της παιδικής ηλικίας και της νεότητας, οι ρίζες της οποίας ανιχνεύονται στα κείμενα των ουμανιστών και των ηθικολόγων του ύστερου Μεσαίωνα: τα παιδιά και οι έφηβοι γίνονται αντιληπτά αφενός ως αθώα, αδύναμα και αγνά, αφετέρου ως ψυχικά και συναισθηματικά ευμετάβλητα, απειλητικά και επικίνδυνα –σε κάθε περίπτωση, χρήζουν ελέγχου και επιτήρησης από τους ενήλικες. Ο ανήλικος παραβάτης υιοθετώντας μια αντικοινωνική και κοινωνικά μη αποδεκτή συμπεριφορά, που αντιβαίνει το ποινικό δίκαιο, καταλαμβάνει έναν κοινωνικό τόπο εκτός των ορίων ελέγχου των ενηλίκων, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τις παγιωμένες πεποιθήσεις περί εγγενούς αθωότητας και τις προσδοκίες ως προς το τι είναι αποδεκτό και αναμενόμενο για ένα παιδί ή έναν νέο άνθρωπο γενικότερα. Σε αυτό το πλαίσιο, η παραβίαση των κοινωνικών κανόνων από τους ανήλικους, διαρθρώνεται ως ένα σοβαρό «κοινωνικό πρόβλημα», το οποίο προσλαμβάνει σήμερα, μέσω των κυβερνήσεων και των ΜΜΕ, διαστάσεις ηθικού πανικού. Στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο θεώρησης της κοινωνίας, η ευθύνη για την παραβατικότητα μετατίθεται στα ίδια τα νεαρά άτομα και στις οικογένειές τους, την ίδια στιγμή που παρατηρούνται μεταβολές προς την κατεύθυνση ενός Λόγου και μιας πρακτικής, πιο τιμωρητικής και περιοριστικής της ελευθερίας των νέων ατόμων (αυστηροποίηση ποινών, μείωση ηλικιακών ορίων απόδοσης ποινικών ευθυνών, εντατικοποίηση πρακτικών καταστολής και ελέγχου της συμπεριφοράς). Ως επιχείρημα τίθεται η ανάγκη προστασίας τόσο των ίδιων των ανήλικων ατόμων όσο και της κοινωνίας, αποκρύπτοντας ωστόσο το πραγματικό διακύβευμα που είναι η διατήρηση της κοινωνικής τάξης πραγμάτων.

Πηγαίνοντας σχολείο στη φυλακή: ένα παράθυρο στην ομαλή κοινωνική (επαν)ένταξη των ανήλικων παραβατών του νόμου

Όλγα Θεμελή, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Η φυλακή αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό ίδρυμα ολοκληρωτικού χαρακτήρα και επιδρά καταλυτικά στην προσωπικότητα του ατόμου. Έχει το δικό της υποπολιτισμό, τις δικές της αξίες και τους δικούς της κανόνες. Η πολιτική επιλογή περιχαράκωσης του χώρου που προάγει τον κοινωνικό αποκλεισμό, περιορίζει σημαντικά κάθε προσπάθεια βελτιωτικής παρέμβασης. Με την προτεραιοποίηση του φυλακτικού της χαρακτήρα ακυρώνεται η βασική επιταγή του Σωφρονιστικού Κώδικα που είναι η επανένταξη. Αν και αποτελεί ένα εξ ορισμού παθογόνο περιβάλλον στο οποίο οι δυνατότητες παρέμβασης είναι εξαιρετικά περιορισμένες, ο κρατούμενος κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής του είναι και παραμένει υποκείμενο δικαιωμάτων. Υπογραμμίζεται μάλιστα ότι τα δικαιώματα του έγκλειστου πληθυσμού είναι θεσμικά τα ίδια ως προς το περιεχόμενο τους με τα αντίστοιχα δικαιώματα των ελεύθερων πολιτών, διαφέροντας μόνο ως προς τον τρόπο άσκησής τους. Ωστόσο παρά τις συνταγματικές επιταγές του νόμου, η στέρηση της ελευθερίας δεν περιορίζει ως όφειλε μόνο «την προς τόπο κίνηση», καταλύοντας συχνά πλήθος εννόμων αγαθών μεταξύ των οποίων εκείνο της υγείας, της επικοινωνίας, της εργασίας, της εκπαίδευσης κ.ά. Μέσα στην καφκική αυτή κατάσταση, όπου ο εγκλεισμός λειτουργεί ως χώρος «αποθήκευσης» κοινωνικά εκτοπισμένων ατόμων, η εκπαίδευση στη φυλακή ανοίγει ένα παράθυρο ελπίδας αποτελώντας τη μοναδική εξαίρεση σε ένα σύστημα που οδηγεί στον ιδρυματισμό και την παθητικοποίηση του υποκειμένου. Το δικαίωμα των κρατουμένων στην εκπαίδευση σύμφωνα με τις διατάξεις του Συντάγματος (άρθρο 16, παράγραφος 4), του Σωφρονιστικού Κώδικα (Ν. 2776/1999, άρθρο 35), και τους κανόνες του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού δικαίου όχι μόνο αναγνωρίζεται αλλά γεννάται και η υποχρέωση εξασφάλισης των κατάλληλων συνθηκών άσκησής του. Έρευνες έδειξαν ότι η συμμετοχή στο σχολικό προγράμμα μειώνει το δείκτη υποτροπής των φυλακισμένων που τα παρακολουθούν, υπογραμμίζοντας την ευεργετική επίδραση που ασκούν κυρίως στην περίπτωση της ιδιαίτερης ομάδας των ανήλικων παραβατών του νόμου. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί το παράδειγμα της λειτουργίας του σχολείου του Καταστήματος Κράτησης Ανηλίκων στην Κόρινθο, το μοναδικό στη χώρα όπου έχει διαμορφωθεί τμήμα αποκλειστικά για κρατούμενους κάτω των 18 ετών. Με την μέθοδο της θεματικής ανάλυσης, θα παρουσιαστούν οι εμπειρίες των παιδιών που φοιτούν στο μοναδικό αυτό σχολείο

και θα αναδυθούν τα οφέλη της σωφρονιστικής εκπαίδευσης ανηλίκων που αποτυπώνονται τόσο στην ελαχιστοποίηση των δεινών που συνεπάγεται η στέρηση της ελευθερίας όσο και στην τόνωση της αυτοεκτίμησης, την απόκτηση δεξιοτήτων απαραίτητων για την ομαλή κοινωνική επανένταξη, την κινητοποίηση και ενδυνάμωση για χάραξη προσωπικών στόχων.

Ψυχοκοινωνική αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας: Κλινικές και θεραπευτικές πρακτικές.

Παναγιώτης Νικηφορίδης, *Κλινικός Ψυχολόγος*

Η κλινική ψυχολογία ως προς την θεωρία και τις πρακτικές της προϋποθέτει πολυ-επίπεδα προγράμματα πρόληψης και θεραπευτικές προτάσεις (στο επίπεδο της κοινότητας, του σχολείου, της οικογένειας και των νέων). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο καλείται να κατανοήσει ερωτήματα όπως: πώς και πόσο συχνά οι νέοι εμπλέκονται σε αδικήματα, για πόσο διάστημα συνεχίζουν, ποιες επιρροές λειτουργούν ως παράγοντες κινδύνου και προστασίας και πώς οι νέοι πρέπει να αναγνωρίζονται και να υποστηρίζονται με κατάλληλους και αποτελεσματικούς τρόπους. Οι θεραπευτικοί (και όχι μόνο) παράγοντες που συνοδεύουν την απόφαση ενός νέου για αλλαγή αφορούν, μεταξύ άλλων, την αίσθηση προσωπικού ελέγχου, την ενεργητική δράση, γνωστικές αλλαγές, αλλαγές στις πεποιθήσεις (σε συνάρτηση με την επαφή των νέων με την Δικαιοσύνη και εμπειρίες νομικής "κοινωνικοποίησης"), και αλλαγές στα κοινωνικά πλαίσια (παρέες, οικογένεια, πολιτισμικό και πολιτικό πλαίσιο αναφοράς). Τα τελευταία χρόνια, κρίνεται αναγκαία η μετατόπιση από τις αιτίες της νεανικής παραβατικότητας σε παράγοντες που συντελούν στην αποχή των νέων από ανάλογες πρακτικές, καθώς φαίνεται να γνωρίζουμε περισσότερο για τις σύνθετες ερμηνείες της παραβατικότητας και ελάχιστα για πρακτικές που τους "βγάζουν" από αυτήν την θέση. Η παρουσίαση επικεντρώνεται σε επαρκείς και ανεπαρκείς θεραπευτικές παρεμβάσεις και τονίζει την αναγκαιότητα για διεπαγγελματική και διεπιστημονική συνεργασία που θα συνδέεται με το σχεδιασμό πολιτικής για τη δικαιοσύνη των ανηλίκων (από τις καθημερινές

αποφάσεις των δικαστών ανηλίκων και των επιμελητών ως την άσκηση της κρατικής πολιτικής).

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 8 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Αντιμετωπίζοντας την αντίσταση στη γνωστική συμπεριφορική θεραπεία

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Περσεφόνη Χατζηλάμπου, *Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς – Παράρτημα Μακεδονίας*

Συζητήτρια: Κωνσταντίνα Διαμαντίδου, *Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς – Παράρτημα Μακεδονίας*

Η αντίσταση στη θεραπεία αποτελεί έναν παράγοντα της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας που επηρεάζει καθοριστικά το θεραπευτικό αποτέλεσμα καθώς επιδρά στη θεραπευτική συμμαχία. Η εκδήλωσή της συνδέεται με την θεραπευτική αλλαγή και αφορά είτε το πλαίσιο της θεραπείας, είτε τη σχέση με το θεραπευτή. Στη γνωστική συμπεριφορική προσέγγιση οι συμπεριφορές αντίστασης που εκδηλώνει ο πελάτης, αντανακλούν τους μαθημένους τρόπους αντιμετώπισης που έχει υιοθετήσει και τις γνωστικές διαστρεβλώσεις που μεσολαβούν, είτε προς τους στόχους αλλαγής, είτε στην αλληλεπίδραση με το θεραπευτή. Ως εκ τούτου, ο τρόπος που εκδηλώνεται η αντίσταση πληροφορεί το θεραπευτή για σημαντικές πλευρές της λειτουργικότητας του πελάτη και των σχέσεων του με σημαντικούς άλλους. Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται τρεις μελέτες περίπτωσης γνωστικής συμπεριφορικής προσέγγισης, με σκοπό να αναδειχθούν οι μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται η αντίσταση και οι θεραπευτικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν για την αντιμετώπισή της. Στις μελέτες αυτές η αντίσταση προσεγγίζεται ως ένα αναπόφευκτο φαινόμενο της θεραπευτικής αλλαγής κι όχι απλώς ως εμπόδιο, που αντανακλά την αμφιθυμία του θεραπευόμενου απέναντι στις επιδιωκόμενες αλλαγές. Αναλύεται η επίδραση που έχει η αντίσταση του πελάτη στη θεραπευτική σχέση δίνοντας έμφαση στον τρόπο που η κάθε θεραπεύτρια βίωσε το θεραπευτικό της ρόλο. Επίσης, η αναστοχαστική διαδικασία με την οποία οι θεραπεύτριες προσέγγισαν την αναδιατύπωση της θεραπευτικής πορείας, αναδεικνύεται ως μία αποτελεσματική παράμετρος στη διαδικασία αντιμετώπισης της αντίστασης και της αποκατάστασης της θεραπευτικής συμμαχίας.

Αποφεύγοντας τη θεραπευτική σχέση: η περίπτωση του Νίκου

Δέσποινα Ζηλιασκοπούλου, Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς – Παράρτημα Μακεδονίας

Η παρουσία συννοσηρότητας στον άξονα I και στον άξονα II του DSM επιφέρει σημαντικές δυσκολίες που διατρέχουν όλα τα στάδια της θεραπευτικής παρέμβασης και δυσχεραίνουν την επίτευξη θεραπευτικών αλλαγών. Η παρούσα εισήγηση αφορά την περίπτωση πελάτη, ο οποίος προσήλθε στο Ψυχολογικό Κέντρο «Στήριξις» με αίτημα την αντιμετώπιση του άγχους και της δυσκολίας στη χρήση της τουαλέτας παρουσία άλλων στο χώρο και αντιμετωπίστηκε θεραπευτικά μέσω της γνωστικής-συμπεριφορικής προσέγγισης. Η αρχική ψυχολογική εκτίμηση και η λήψη του ιστορικού οδήγησαν στη διάγνωση της παρούρησης, που αποτελεί μια μορφή κοινωνικού άγχους, και στοιχείων ψυχαναγκαστικής-καταναγκαστικής διαταραχής προσωπικότητας. Περιγράφονται συνοπτικά η γνωστική διατύπωση, ο θεραπευτικός σχεδιασμός και οι παρεμβάσεις που εφαρμόστηκαν. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις δυσκολίες που προέκυψαν στην εδραίωση της θεραπευτικής συμμαχίας, οι οποίες εκφράζονταν μέσα από την επιθετική και καχύποπτη στάση προς τη θεραπεύτρια, την προσπάθεια ελέγχου της συνεδρίας και τη μη εφαρμογή των θεραπευτικών τεχνικών που προτεινόταν. Παράλληλα, παρουσιάζονται οι στρατηγικές που αξιοποιήθηκαν με στόχο την αντιμετώπιση της αντίστασης του πελάτη, οι οποίες επικεντρώθηκαν στην ενίσχυση της θεραπευτικής σχέσης. Συγκεκριμένα, η παρέμβαση στόχευσε στην αναγνώριση, κατανόηση, αμφισβήτηση και αναδόμηση των δυσλειτουργικών σχημάτων του πελάτη σχετικά με τη διαμόρφωση της σχέσης του με τη θεραπεύτρια αρχικά στο ασφαλές θεραπευτικό πλαίσιο και στη συνέχεια στη γενίκευση των γνωστικών, συναισθηματικών και συμπεριφορικών αλλαγών στις σχέσεις με το περιβάλλον του.

Επιθυμώντας και αποφεύγοντας την αλλαγή: η περίπτωση της Άννας

Μαρία Ευαγγελοπούλου, Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς- Παράρτημα Μακεδονίας

Η παρούσα εισήγηση αφορά στην παρουσίαση της κλινικής περίπτωσης μιας θεραπευόμενης, που προσήλθε στο ιδιωτικό γραφείο της θεραπεύτριας, με συμπτωματολογία από τον Άξονα 1 (άγχος και κρίσεις πανικού) και χαρακτηριστικά στοιχεία Διαταραχών Προσωπικότητας. Τα αιτήματα της περιελάμβαναν τη διαχείριση του άγχους και των κρίσεων πανικού, δευτερευόντως την απώλεια βάρους, με στόχο τη βελτίωση της εικόνας σώματος και τέλος τις ερωτικές διαπροσωπικές της σχέσεις. Η θεραπευτική αντιμετώπιση περιελάμβανε τεχνικές από τη Γνωστική Συμπεριφορική Θεραπεία και από τη Θεραπεία Σχημάτων. Σκοπός της παρουσίασης είναι η συνοπτική περιγραφή της διατύπωσης περίπτωσης, του θεραπευτικού σχεδιασμού και των παρεμβάσεων που εφαρμόστηκαν, με ιδιαίτερη έμφαση στις συμπεριφορές αντίστασης που εκδήλωνε η θεραπευόμενη. Η αμφιθυμική στάση απέναντι στις αλλαγές, οι ακυρώσεις, η επιφανειακή “συμμόρφωση”, αλλά ουσιαστική υπονόμηση των παρεμβάσεων, ήταν, μεταξύ άλλων, κάποιες από τις δυσκολίες που ανέκυψαν στη θεραπευτική διαδικασία. Αφού αναγνωριστούν οι παράγοντες εκείνοι που συνετέλεσαν στην εκδήλωση της αντίστασης, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο πως η θεραπεύτρια βίωσε τον ρόλο της και στην εφαρμογή των στρατηγικών για την αντιμετώπιση των δυσλειτουργικών στάσεων της θεραπευόμενης. Η ανασκόπηση όλης της θεραπευτικής πορείας και τα συμπεράσματα αυτής της κλινικής μελέτης, στοχεύουν στο να συμβάλλουν στην κατανόηση του σύνθετου φαινομένου της αντίστασης. Τελικός σκοπός είναι η αναγνώριση των στοιχείων εκείνων που συνέβαλαν στην εδραίωση μιας θεραπευτικής συμμαχίας, αλλά και εκείνων που την υπονόμισαν.

Υπονομεύοντας την αλλαγή: η περίπτωση της Δώρας

Ζωή Ντουλαπτσή, Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς – Παράρτημα Μακεδονίας

Η αντίσταση στην ψυχοθεραπευτική διαδικασία, έχει αποτελέσει σημαντική πρόκληση ακόμα και για τον πεπειραμένο θεραπευτή. Φαινόμενα αντίστασης παρουσιάζονται συχνά και ενοχοποιούνται για την παρεμπόδιση του θεραπευτικού αποτελέσματος, σε περιπτώσεις ατόμων που ξεκινούν και σταματούν την ψυχοθεραπεία, εναλλάσσοντας θεραπευτές και διαιωρίζοντας μια αίσθηση

«ανολοκλήρωτης» θεραπείας. Η παρούσα εισήγηση αφορά στην περίπτωση της «Δώρας», η οποία προσήλθε στο Ψυχολογικό Κέντρο «Στήριξις» με αίτημα να προχωρήσει στη φάση της «αλλαγής», καθώς έχει αναγνωρίσει προσωπικά προβλήματα σε προηγούμενες θεραπείες που είχε διακόψει πρόωρα, δηλώνοντας το ενδιαφέρον να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες της στις διαπροσωπικές και οικογενειακές σχέσεις και στην επαγγελματική επιλογή. Οι δυσκολίες της Δώρας εντάσσονταν στο πλαίσιο της ψυχαναγκαστικής διαταραχής προσωπικότητας, χωρίς ωστόσο να πληρούνται τα κριτήρια για μια ολοκληρωμένη διάγνωση. Παρουσιάζονται συνοπτικά η ερμηνευτική διατύπωση για την κατανόηση της περίπτωσης της Δώρας, ο θεραπευτικός σχεδιασμός και οι παρεμβάσεις αντιμετώπισης των δυσκολιών της, στο πλαίσιο της γνωστικής συμπεριφορικής θεραπείας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάλυση των συμπεριφορών αντίστασης που εκδήλωνε κατά η θεραπευτική διαδικασία, τόσο στη σχέση της με τη θεραπεύτρια όσο και στους θεραπευτικούς στόχους, οι οποίες αντανάκλουν την ενοχική και άκαμπτη στάση που χαρακτήριζε την προσπάθεια αντιμετώπισης των δυσκολιών της. Η δυσκολία της Δώρας να αναγνωρίσει τον εαυτό της ως ενεργό παράγοντα αλλαγής, η απουσία στόχων και ενεργούς συμμετοχής στη θεραπευτική διαδικασία αποτέλεσε βασικό κορμό στην διαδικασία θεραπευτικής αντιμετώπισης που ακολουθήθηκε.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 9 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Δουλεύοντας με την κοινότητα και τους άμεσα ενδιαφερόμενους με ένα χειραφετητικό προσανατολισμό: Η αξιοποίηση των πρακτικών αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Σωτήρης Λαϊνάς, *Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Α.Π.Θ*

Συζητήτρια: Μαρία Δικαίου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί διάφορα κριτικά ρεύματα σε πεδία όπως Κλινική και η Κοινωνική Ψυχολογία, με κοινά χαρακτηριστικά και ελπιδοφόρα αποτελέσματα. Τα κοινά χαρακτηριστικά αφορούν στην έμφαση στο συμμετοχικό σχεδιασμό των υλοποιούμενων παρεμβάσεων με τη χρήση των πρακτικών της έρευνας δράσης, στην αξιοποίηση της βιωματικής γνώσης των άμεσα

ενδιαφερομένων και των πρακτικών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας, την τροποποίηση του μοντέλου παροχής βοήθειας προς ένα μοντέλο υποστήριξης προς την αυτοοργάνωση. Ταυτόχρονα χαρακτηρίζονται από ένα συμπαγές πλαίσιο αξιών και στόχων όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, η προσωπική και συλλογική ευημερία και η χειραφέτηση όλων των εμπλεκόμενων στις παρεμβάσεις. Τα Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας (Π.Π.Α.) του Α.Π.Θ. αποτελούν ένα εγχείρημα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εξάρτησης και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, που βασίζεται στις παραπάνω προσεγγίσεις. Στο παρόν συμπόσιο παρουσιάζονται ολοκληρωμένες έρευνες δράσης και εν εξελίξει δράσεις με βάση αυτή τη λογική στα Π.Π.Α. Οι εισηγήσεις αφορούν στη συγκρότηση εναλλακτικών μεθοδολογιών αντιμετώπισης ή πρόληψης ψυχοκοινωνικών προβλημάτων ή προβλημάτων υγείας με άξονα τις πρακτικές αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας. Η πρώτη, βασισμένη σε μακρόχρονη έρευνα δράσης, περιγράφει τη διαδικασία δόμησης του Π.Π.Α. Θεσσαλονίκης με βάση αρχές της Κοινοτικής Ψυχολογίας και την ακολουθούμενη μεθοδολογία υποστήριξης εξαρτημένων, με βάση τις αρχές της Ανθρωπιστικής Ψυχολογίας/ Ψυχοθεραπείας. Η δεύτερη, βασισμένη σε διετή έρευνα δράσης στο Π.Π.Α. Σητείας, επιχειρεί να σκιαγραφήσει έναν διαφορετικό τρόπο δόμησης ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων με στόχο την πρόληψη, ο οποίος βασίζεται στις αρχές της Κοινοτικής Ψυχολογίας. Η τρίτη, παρουσιάζει τα κρίσιμα ερωτήματα που αναδύονται από την εργασία στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης πρώην εξαρτημένων. Αντίθετα με τις κυρίαρχες μηχανιστικές προσεγγίσεις, η διαδικασία της κοινωνικής ένταξης οφείλει να αποκτά χειραφετητικά χαρακτηριστικά και παράλληλα να στρέφεται προς τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Η τέταρτη, αφορά στην νέα δράση των Π.Π.Α. η οποία σχετίζεται με την προαγωγή των πρακτικών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας σε ζητήματα υγείας, παρουσιάζει την ακολουθούμενη μεθοδολογία σχεδιασμού και υλοποίησης της παρέμβασης.

Μεθοδολογίες δόμησης και λειτουργίας ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων στο πεδίο των εξαρτήσεων με άξονα τις πρακτικές αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας.
Σωτήρης Λαϊνάς, Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Α.Π.Θ

Η ιδέα και οι πρακτικές της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στο πεδίο των εξαρτήσεων έχουν διαδραματίσει διαχρονικά πολύ σημαντικό ρόλο. Τόσο τα αυτόνομα εγχειρήματα των άμεσα ενδιαφερομένων πολιτών, όσο και οι επιρροές που έχει ασκήσει η φιλοσοφία της αυτοβοήθειας στη δόμηση των πλέον αποτελεσματικών επαγγελματικών προτάσεων αντιμετώπισης της εξάρτησης είναι αποτυπωμένα στη σύγχρονη διεθνή βιβλιογραφία και έρευνα. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται ένα διακριτό πλαίσιο υποστήριξης ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες με άξονα τις αρχές και τις πρακτικές της αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας, όπως αυτό αποτυπώθηκε μέσα από μακρόχρονη έρευνα δράσης στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας (Π.Π.Α.) του Α.Π.Θ. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζεται: α) η διαδικασία δόμησης της εν λόγω ψυχοκοινωνικής παρέμβασης (του Π.Π.Α.) με βάση τις αρχές της συμμετοχικής έρευνας δράσης. Β) η μεθοδολογία υποστήριξης εξαρτημένων, η οποία με βάση το στόχο του αυτοπροσδιορισμού και της χειραφέτησης, διαφοροποιείται από τις κυρίαρχες προσεγγίσεις του πεδίου. Η αναδυόμενη θεωρία, που προκύπτει από την έρευνα μέσα από τη σύζευξη της έρευνας δράσης με τη μεθοδολογία της θεμελιωμένης θεωρίας, προτείνει ένα μοντέλο υποστήριξης εξαρτημένων με άξονα τις πρακτικές αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας, το οποίο βασίζεται στις αρχές της Κοινωνικής Ψυχολογίας για τη δόμηση των ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων και στις αρχές του ρεύματος της Ανθρωπιστικής Ψυχολογίας/ Ψυχοθεραπείας για την συγκρότηση αποτελεσματικών μεθοδολογιών υποστήριξης και κινητοποίησης εξαρτημένων. Τέλος τα ευρήματα της έρευνας τίθενται στο πλαίσιο της ευρύτερης συζήτησης για αλλαγές και τροποποιήσεις στο πεδίο των εξαρτήσεων συνολικότερα.

Αξιοποιώντας τις αρχές της κοινωνικής ψυχολογίας στις παρεμβάσεις πρόληψης της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών.

Ευγενία Αδαμοπούλου, Δήμητρα Γαβριηλίδου
Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Α.Π.Θ

Η συγκεκριμένη εισήγηση βασίζεται στο παράδειγμα του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας και σε διετή έρευνα δράσης που

πραγματοποιήθηκε αναφορικά με τις δράσεις του. Η εισήγηση εστιάζει στις παρεμβάσεις του προγράμματος που πραγματοποιούνται από κοινού με την τοπική κοινότητα, με κύριο στόχο την πρόληψη της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Βασικούς άξονες των παρεμβάσεων αυτών αποτελούν οι αρχές της κοινοτικής ψυχολογίας και η μεθοδολογία της έρευνας δράσης. Αρχικά, λοιπόν, γίνεται μια περιγραφή των αρχών αυτών, τόσο ως κεντρικά σημεία της φιλοσοφίας πάνω στην οποία βασίζονται οι παρεμβάσεις, αλλά και όπως αυτές προκύπτουν από την ερευνητική αποτύπωση των παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά την υπό μελέτη διετία. Στη συνέχεια, υποστηρίζεται ότι η δόμηση ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων πρόληψης πάνω στις υπό συζήτηση αρχές, διαμορφώνει και διαφορετικούς στόχους για τις παρεμβάσεις, οι οποίοι παρουσιάζονται βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας. Η εισήγηση κλείνει συζητώντας το πώς η αξιοποίηση των αρχών της κοινοτικής ψυχολογίας και ο επαναπροσδιορισμός των στόχων και του περιεχομένου των παρεμβάσεων που προκύπτει από αυτή, είναι δυνατό να οδηγήσει και στον επαναπροσδιορισμό της ίδιας της έννοιας της πρόληψης και του προσανατολισμού της.

Λέξεις κλειδιά: Κοινοτική Ψυχολογία, Εξαρτήσεις, Ψυχοκοινωνικά Προβλήματα, Πρόληψη, Έρευνα Δράσης, Ψυχοκοινωνικές Παρεμβάσεις

Απεξάρτηση και κοινωνική ένταξη: πλαίσιο, μεθοδολογία, εμπειρίες και πρακτικές

Κώστας Φραγκιαδάκης, *Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Α.Π.Θ*

Η κοινωνική ένταξη απεξαρτημένων ατόμων αποτελεί μια σύνθετη και δυναμική διαδικασία με ψυχολογικές, υπαρξιακές, ηθικές, κοινωνικές, οικονομικές, ιδεολογικές και πολιτικές διαστάσεις. Η πολυπλοκότητα της βρίσκεται σε αναντιστοιχία με τον περιορισμένο επιστημονικό διάλογο στο πεδίο, με το περιεχόμενο των κυρίαρχων παρεμβάσεων και τη φιλοσοφία των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Σε αντίθεση με την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, η κοινωνική ένταξη αποτελεί μια ελάχιστα προσδιορισμένη θεωρητικά και εμπειρικά έννοια, οι αναφορές στην οποία χαρακτηρίζονται από ταυτολογίες και ιδεαλισμό. Συχνότατα, η κοινωνική ένταξη υποβιβάζεται σε τεχνικό - οικονομικό ζήτημα, καθώς

αγνοούνται ή παραβλέπονται τα δομικά εμπόδια της διαδικασίας και ομογενοποιούνται οι ανάγκες των απεξαρτημένων. Η αδυναμία ακύρωσης των διεργασιών του αποκλεισμού προσδίδει στις παρεμβάσεις μηχανιστικό χαρακτήρα. Αναπόφευκτα, τέτοιου είδους προσεγγίσεις αναπαράγουν την κουλτούρα του θύματος, εστιάζουν μονοδιάστατα στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων και οργανώνουν την ομαλοποίηση του ατόμου, ώστε να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις μιας δυσλειτουργούσας κοινωνίας. Στην παρούσα εισήγηση αναπτύσσονται οι θεωρητικοί προβληματισμοί και οι πρακτικές δυσκολίες που σχετίζονται με την κοινωνική ένταξη απεξαρτημένων μέσα από την εμπειρία του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας (Π.Π.Α.). Το Π.Π.Α συνιστά μια παρέμβαση σε διαρκή εξέλιξη, η οποία -μεταξύ άλλων- υλοποιείται βάσει των αρχών της συμμετοχικής έρευνας δράσης. Οι δράσεις επανένταξης του προγράμματος διαμορφώνονται με την ενεργό συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων και εστιάζουν στην ανάδειξη των αναγκών τους, στην κινητοποίησή τους, καθώς και στην ενεργοποίηση των τοπικών κοινοτήτων. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει να προωθούνται -παράλληλα με τα πρακτικά ζητήματα- τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της διαδικασίας όπως η ανάπτυξη δικτύων κοινωνικής υποστήριξης και η δημιουργία συνθηκών κοινωνικής συμμετοχής.

Δίνοντας πρωταγωνιστικό ρόλο στους άμεσα ενδιαφερόμενους στα ζητήματα υγείας: Μεθοδολογίες σχεδιασμού και υλοποίησης παρεμβάσεων προαγωγής των πρακτικών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας σε ζητήματα υγείας.

Κυριακή Δημητριάδου, Σωτήρης Λαϊνάς

Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Α.Π.Θ

Τα πολλαπλά οφέλη, που αποκομίζουν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι/ες από τη συμμετοχή τους σε αυτοδιαχειριζόμενα εγχειρήματα με αλληλοϋποστηρικτικό ή/και χειραφετητικό προσανατολισμό, έχουν αποτυπωθεί σε πλήθος ερευνών και μελετών τις τελευταίες δεκαετίες. Επιπλέον, η έρευνα δράσης αποτελεί πολύτιμο εργαλείο αναφορικά με την πλαισίωση, βελτίωση και ενδυνάμωση της λειτουργίας των ομάδων αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο, το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας (Π.Π.Α.) του Α.Π.Θ. έχει ξεκινήσει την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου

παρέμβασης με στόχο την προαγωγή της φιλοσοφίας και των πρακτικών αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας στη σωματική υγεία. Στη συγκεκριμένη εισήγηση παρουσιάζεται η μεθοδολογία σχεδιασμού και υλοποίησης της παραπάνω παρέμβασης, η οποία διέπεται από τις αρχές της έρευνας δράσης. Η εν λόγω παρέμβαση έχει διττή στόχευση: αφενός την υποστήριξη άμεσα ενδιαφερομένων πολιτών, ώστε να αναπτύξουν ομάδες αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας για διάφορα ζητήματα υγείας και αφετέρου την εκπαίδευση λειτουργών υγείας που θα αναλάβουν στους χώρους ευθύνης τους, την ανάπτυξη και υποστήριξη ανάλογων πρωτοβουλιών. Επιμέρους ζητήματα που παρουσιάζονται στο πλαίσιο της εισήγησης είναι τα εξής:

- Η συνάφεια της έρευνας δράσης με τις πρακτικές αυτοβοήθειας/ αλληλοβοήθειας των άμεσα ενδιαφερομένων πολιτών.
- Η φιλοσοφία και μεθοδολογία πλαισίωσης των πρωτοβουλιών των άμεσα ενδιαφερομένων πολιτών με στόχο την ακηδεμόνευτη δράση τους, όπως αυτές ορίζονται από τις κριτικές προσεγγίσεις της Ψυχολογίας και άλλων κοινωνικών επιστημών.
- Τα βήματα σχεδιασμού και υλοποίησης της παρέμβασης και τα χρησιμοποιούμενα εργαλεία, τα οποία προκύπτουν με βάση τις αναδυόμενες ανάγκες.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 10 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Κοινωνική Επιρροή: διαρκή θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα και νέες πειραματικές απεικονίσεις

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Γεράσιμος Προδρομίτης, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Συζητητής: Αντώνης Γαρδικιώτης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο χώρος μελέτης των διαδικασιών κοινωνικής επιρροής αποτελεί ένα από τα κεντρικότερα αντικείμενα ενασχόλησης της Κοινωνικής Ψυχολογίας. Τα σαράντα και πλέον χρόνια, που ακολούθησαν την πρωτοποριακή θεωρητική και ερευνητική παρέμβαση του Moscovici, αποκάλυψαν πολλούς μηχανισμούς σχετικούς με τα φαινόμενα αλλαγής των κοινωνικών εκτιμήσεων, της συμπεριφοράς αλλά και του τρόπου σημασιοδότησης του πεδίου κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Η μακρόχρονη

θεωρητική και ερευνητική παραγωγή του χώρου θέτει μόνιμα προς εξέταση ζητήματα: σχέση μειονοτικής επιρροής με τα μοντέλα πειθούς “διπλής διαδικασίας”, θεωρητική επαναδιατύπωση και μεθοδολογική προσέγγιση της διάκρισης άμεσης και έμμεσης επιρροής, παρέμβαση ταυτοτικών διεργασιών και εν γένει της διομαδικής διάστασης στην επιρροή, πολλαπλές μορφές και σημασίες των “μειονοτικών” και «πλειοψηφικών» πηγών. Τα εν λόγω ζητήματα συνιστούν τη βάση της αναγκαίας ανάδειξης της κοινωνιακής διάστασης των φαινομένων κοινωνικής επιρροής, αφενός μέσω του φωτισμού της ιδεολογικής φόρτισης των επιμέρους παραμέτρων μιας απόπειρας επιρροής και αφετέρου μέσω της θεωρητικής αξιοποίησης και της μεθοδολογικής αποτύπωσης των πολύμορφων και πολυεπίπεδων κοινωνιο-γνωστικών διεργασιών του δέκτη-στόχου επιρροής. Οι ανακοινώσεις που απαρτίζουν το συμπόσιο, αναδεικνύουν τα προαναφερόμενα θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα, διατυπώνοντας ταυτόχρονα, μέσω των μεθοδολογικών επιλογών και των ευρημάτων τους, συγκεκριμένες προτάσεις για την επέκταση και εμβάθυνση της γνώσης πάνω στα φαινόμενα επιρροής αλλά και για την ανάδειξη της ευρύτερης κοινωνικής -και ευρύτερα πολιτικής- σημασίας του συγκεκριμένου χώρου της κοινωνιοψυχολογικής γνώσης.

Η επιλεκτική ενεργοποίηση κοινωνιογνωστικών επεξεργασιών ως στρατηγική ενίσχυσης της επιρροής

Σοφία Γκουμάση, Στάμος Παπαστάμου, Γεράσιμος Προδρομίτης,

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Πρωταρχικός στόχος αυτής της έρευνας είναι να διερευνηθεί σε ποιο βαθμό, η επιλεκτική ενεργοποίηση κοινωνιογνωστικών επεξεργασιών και κοινωνιοψυχολογικών μηχανισμών μπορεί να λειτουργήσει ενισχυτικά στην άσκηση κοινωνικής επιρροής, λαμβάνοντας υπόψη το πλειοψηφικό ή μειονοτικό καθεστώς της πηγής. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι η πειραματική και στην έρευνα αξιοποιήθηκε το πειραματικό υπόδειγμα της νομιμοποίησης της εκούσιας ευθανασίας. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές της πειραματικής έρευνας ήταν: α) το καθεστώς της πηγής, που αποτυπώνεται με τη ρητή αναφορά του ποσοστού του

πληθυσμού που συμφωνεί με τις συγκεκριμένες θέσεις. β) η κοινωνική στήριξη προς το μήνυμα επιρροής, η οποία εκφράζεται με δύο τρόπους: είτε με την επισήμανση του ομαδικού της χαρακτήρα, είτε χωρίς οποιονδήποτε επιπλέον κοινωνικό προσδιορισμό, πέραν του αριθμητικού ποσοστού. γ) η ποιότητα των επιχειρημάτων που περιλαμβάνονται στο μήνυμα της πηγής και η διάκρισή τους σε ισχυρά και ασθενή. Τέλος, δ) η τεχνική της καταγραφής των σκέψεων προσανατόλισε τους συμμετέχοντες είτε προς την διατύπωση σκέψεων σχετικά με το περιεχόμενο του μηνύματος, είτε προς την διατύπωση σκέψεων σχετικά με τους συγγραφείς του μηνύματος. Τα πειραματικά ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο της διττότητας των διαδικασιών κοινωνικής επιρροής και στηρίζουν την υπόθεση ότι η πρωμοδότηση της κοινωνικής σύγκρισης ενισχύει την επιρροή μιας πλειοψηφικής πηγής, ενώ η πρωμοδότηση της γνωστικής επικύρωσης ενισχύει την επιρροή μιας μειονοτικής πηγής.

Ο αντίκτυπος της γνωστικής επεξεργασίας του καθεστώτος της πηγής: μέγεθος vs ένταση της πλειοψηφικής/μειοψηφικής κοινωνικής στήριξης

Στάμος Παπαστάμου, Γεράσιμος Προδρομίτης,

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Δύο πειράματα μελετούν την άμεση και έμμεση επίδραση του καθεστώτος της πηγής σε συνάρτηση με το είδος της ενεργοποιημένης γνωστικής επεξεργασίας και την ποιότητα της επιχειρηματολογίας του κειμένου επιρροής.

Σε ένα πρώτο πείραμα (2x3) οι συμμετέχοντες καλούνται, μετά την ανάγνωση ενός κειμένου που αποδίδεται σε μια πλειοψηφική ή μειοψηφική κοινωνική ομάδα, ανάλογα με την πειραματική συνθήκη, να εκφράσουν την προσωπική τους γνώμη (*συνθήκη μη επεξεργασίας*) για την εθελοντική ευθανασία (μέτρηση άμεσης επιρροής), το δικαίωμα στην έκτρωση και στην αυτοκτονία (μετρήσεις έμμεσης επιρροής), ή (*συνθήκη επεξεργασίας του μεγέθους της κοινωνικής συναίνεσης*) να εκτιμήσουν πριν την έκφραση της προσωπικής τους γνώμης το μέγεθος της κοινωνικής συναίνεσης που προσφέρεται στην πηγή επιρροής, ή να εκτιμήσουν (*συνθήκη επεξεργασίας της έντασης της κοινωνικής συναίνεσης*) την ένταση της κοινωνικής συναίνεσης που προσφέρεται στη πηγή επιρροής. Τα αποτελέσματα δείχνουν μια στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μόνο για την έμμεση επιρροή:

στη συνθήκη απουσίας επεξεργασίας της κοινωνικής συναίνεσης η πλειοψηφία ασκεί μεγαλύτερη επιρροή από τη μειοψηφία αλλά και από την πλειοψηφία στις δυο συνθήκες επεξεργασίας της κοινωνικής συναίνεσης. Επίσης, στη συνθήκη μη επεξεργασίας της κοινωνικής συναίνεσης η μειοψηφία ασκεί μικρότερη έμμεση επιρροή από αυτήν που ασκεί στις συνθήκες επεξεργασίας της κοινωνικής συναίνεσης.

Το δεύτερο πείραμα (2x2x3) αναπαραγάγει τον προηγούμενο πειραματικό σχεδιασμό και προσθέτει ως τρίτη ανεξάρτητη μεταβλητή την ασθενή ή ισχυρή ποιότητα των επιχειρημάτων του μηνύματος. Τα αποτελέσματα του προηγούμενου πειράματος επιβεβαιώνονται μόνο στις συνθήκες χρήσης ισχυρών επιχειρημάτων από την πηγή. Επιπλέον, η μειοψηφία ανεπεξέργαστης κοινωνικής συναίνεσης ασκεί μεγαλύτερη έμμεση επιρροή όταν χρησιμοποιεί ασθενή παρά ισχυρή επιχειρηματολογία.

Τα πειραματικά ευρήματα συζητούνται υπό το φως της θεωρίας της μεταστροφής του Moscovici (1980) αλλά και από τη σκοπιά των θεωριών πειθούς και αλλαγής κοινωνικών στάσεων (Chaikem 1987; Petty & Cacioppo, 1987).

Έκταση και ένταση στήριξης του μηνύματος επιρροής ή οι εικόνες του πλήθους και της ομάδας ως παράμετροι της πηγής

Γεράσιμος Προδρομίτης, Στάμος Παπαστάμου, Εύη Καραλάγα
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Στο πείραμα που παρουσιάζεται, το μέγεθος της συναίνεσης και η ένταση υποστήριξης του μηνύματος επιρροής διασταυρώνονται ως ανεξάρτητες μεταβλητές και ερευνάται η επίδρασή τους στην άμεση και έμμεση επιρροή, ως συνθετικών μοτίβων «πλήθους» ή «ομάδας», που αντιστοιχούν σε διαφορετικές μορφές πηγών επιρροής, τις οποίες συναντάμε στον πραγματικό κόσμο. Πέρα από την επιβεβαίωση κλασικών ευρημάτων, σχετικών με την ανωτερότητα της πλειοψηφίας στην άσκηση άμεσης και την αντίστοιχη δυνατότητα της μειονότητας στην πρόκληση έμμεσης επιρροής, εμφανίζεται αυξημένη άσκηση επιρροής στις συνθήκες έντονης υποστήριξης του μηνύματος από την πηγή. Επίσης, εξετάζεται ο διαμεσολαβητικός ρόλος των άρρητων θεωριών επιρροής, ως θετικών και

αρνητικών σημασιοδοτήσεων πάνω στον πλειοψηφικό και μειοψηφικό χαρακτήρα ενός μηνύματος και στα χαρακτηριστικά του περιεχομένου του. Οι μεθοδολογικές ιδιαιτερότητες και τα ευρήματα του πειραματικού σχεδιασμού συζητούνται ως προς τη συνεισφορά τους στην ανανέωση των πειραματικών προσεγγίσεων στην κοινωνική επιρροή και στην (επανα)σύνδεση των πειραματικών περιστάσεων με τα πεδία της πραγματικότητας.

Γιατί να τους βοηθήσουμε; Στάσεις και συμπεριφορά βοήθειας απέναντι στους πρόσφυγες κάτω από την επιρροή της πηγής και της πλαισίωσης ενός μηνύματος επιρροής.

Αντώνης Γαρδικιώτης, Στέλλα Μαργαρίτη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το παρόν πείραμα (N=158) εξετάζει τους παράγοντες που επηρεάζουν τις στάσεις απέναντι στους πρόσφυγες και την πρόθεση για προσφορά βοήθειας προς αυτούς κάτω από την επιρροή ενός μηνύματος επίκλησης για βοήθεια. Ειδικότερα ερευνά τη σημασία (α) του κύρους της πηγής του μηνύματος επιρροής, δηλαδή εάν πρόκειται για μια πλειοψηφία ή μειοψηφία, και (β) της πλαισίωσης του μηνύματος, δηλαδή εάν κάνει επίκληση στη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ή της απελπισίας και του φόβου που βιώνουν, ή των καθημερινών κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες μέχρι να φτάσουν στα Ελληνικά παράλια. Εξετάζεται επίσης η σημασία των υποκείμενων διαδικασιών όπως η πολιτισμική ιδεολογία (αφομοίωση, πολυπολιτισμικότητα, και πολιτισμική 'αχρωματοψία'), η γνωστική επεξεργασία του μηνύματος, η ενσυναίσθηση και το συναίσθημα της ενοχής. Οι αναλύσεις αναδεικνύουν κύριες και επιδράσεις αλληλεπίδρασης, καθώς και διαφορετικά πρότυπα ψυχολογικών διαδικασιών πρόβλεψης των στάσεων και της πρόθεσης βοήθειας ανάλογα με την πηγή και την πλαισίωση του μηνύματος επιρροής. Τα αποτελέσματα ερμηνεύονται στα πλαίσια της βιβλιογραφίας της κοινωνικής επιρροής και της πλαισίωσης των μηνυμάτων επίκλησης για βοήθεια.

Ο ρόλος της αποδοχής γονέων-δασκάλου στη σχολική και ψυχοκοινωνική προσαρμογή μαθητών δημοτικού σχολείου: παρεμβάσεις πρόληψης για την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας των μαθητών

Μαρία Σμυρνάκη, *ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ*, Ηλίας Κουρκούτας, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*,
Χρυσή Χατζηχρήστου, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Στην παρούσα μελέτη διερευνάται η σχέση ανάμεσα στην εκλαμβανόμενη αποδοχή γονέων-δασκάλου, στη σχολική επάρκεια και στα εξωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς (επιθετικότητα, παραβατικότητα) μαθητών δημοτικού σχολείου. Πρόκειται για μελέτη περίπτωσης και ειδικότερα συγκριτική ποσοτική έρευνα ανάμεσα σε 55 μαθητές με εξωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς και σε 55 μαθητές χωρίς εξωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς από τις Δ', Ε' και Στ' τάξεις των τριών δημοτικών σχολείων του Γαζίου Ηρακλείου Κρήτης, μιας ημιαστικής περιοχής με υψηλά ποσοστά επιθετικής και παραβατικής συμπεριφοράς των ενηλίκων. Για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν: 1) Έντυπο Αναφοράς για Εκπαιδευτικούς Παιδιών Ηλικίας 6-18 ετών/Teacher Report Form (Achenbach & Rescorla, 2003), 2) Εργαλείο Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής/Κλίμακα Εκπαιδευτικού για Παιδιά 7-12 ετών (Χατζηχρήστου κ.α., 2008), 3) Parental Acceptance-Rejection (PARQ) Short Form/Κλίμακα Γονικής Αποδοχής-Απόρριψης (Rohner & Khaleque, 2005) και 4) Teacher's Acceptance-Rejection (TARQ) Short Form/Κλίμακα Αποδοχής-Απόρριψης Δασκάλου (Kourkoutas & Propersi, 2013. Rohner & Khaleque, 2005). Σύμφωνα με τα κυριότερα αποτελέσματα της Ανάλυσης Διαδρομών/Path Analysis, τα υψηλά επίπεδα εξωτερικευμένων προβλημάτων συμπεριφοράς των μαθητών συνδέονται με τη χαμηλή ζεστασιά/στοργή μητέρας, η οποία διαμεσολαβεί και εξηγεί τη χαμηλή σχολική επάρκεια των συγκεκριμένων μαθητών. Πρόκειται για δεδομένα που τονίζουν τη σημαντικότητα της μητρικής σχέσης αποδοχής στη σχολική και ψυχοκοινωνική προσαρμογή των παιδιών και είναι ωφέλιμο να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό παρεμβάσεων πρόληψης για την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας των μαθητών.

Η ανάγκη ενίσχυσης των κοινωνικών –συναισθηματικών δεξιοτήτων στο σχολικό περιβάλλον. Ο ρόλος των Καινοτόμων Προγραμμάτων

Μαριάννα Αποστόλου, *ΑΣΠΑΙΤΕ*

Αντιγόνη Τάσιου, *Οδοντίατρος*

Πριν από μερικές δεκαετίες οι έννοιες συμπεριληπτική και διαπολιτισμική εκπαίδευση ήταν άγνωστες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι έννοιες αυτές θεωρούνται ταυτόσημες από κάποιους ερευνητές και από κάποιους άλλους θεωρούνται διαφορετικές. Στην Ευρώπη, τα τελευταία χρόνια τόσο η έννοια της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης όσο και η έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης κατέχουν περίοπτη θέση κάτι που δεν συμβαίνει στη χώρα μας. Δειλά - δειλά σήμερα γίνονται ορισμένες προσπάθειες για ισότιμη συνεκπαίδευση. Η παρούσα εργασία αναφέρεται στις εκπαιδευτικές προσπάθειες που γίνονται για ισότιμη συνεκπαίδευση. Θα περιγράψουμε ότι αφορά τη δημιουργία των Τμημάτων Ένταξης και της Παράλληλης Στήριξης-συμπερίληψης και στη συνέχεια θα αναφερθούμε στα προαιρετικά καινοτόμα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Αγωγής Σταδιοδρομίας, Πολιτιστικών Θεμάτων, eTwinning, Comenius και Erasmus⁺. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση κατέδειξε ότι η συμπερίληψη-ισότιμη συνεκπαίδευση άρχισε άτυπα πριν 25 χρόνια με τα καινοτόμα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Αγωγής Σταδιοδρομίας, Πολιτιστικών Θεμάτων, eTwinning, Comenius και Erasmus⁺. Εν κατακλείδι ή προαιρετική συμμετοχή των μαθητών στα καινοτόμα προγράμματα: Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Αγωγής Σταδιοδρομίας, Πολιτιστικών Θεμάτων, eTwinning, Comenius και Erasmus⁺ δύναται να βοηθήσει τους μαθητές/ριες να ενισχύσουν τις κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες, να αποκτήσουν δεξιότητες συνεργασίας, αποδοχής της διαφορετικότητας, να μάθουν να συνυπάρχουν ειρηνικά με μαθητές/ριες διαφορετικούς/ές, διότι «μόνο ότι δέχεσαι με τη ψυχή σου, αυτό μόνο μαθαίνεις και αυτό ενσωματώνεις στη ζωή σου και το χαρακτήρα σου» μας λέει ο Dewey.

Κοινωνική υπόσταση, κοινωνική αυτοαντίληψη και ποιότητα καλύτερης φιλίας μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε γενικά σχολεία: μία διαχρονική αξιολόγηση

Ηλίας Αβραμίδης, Κατερίνα Αρώνη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σύμφωνα με πρόσφατες κοινωνιομετρικές έρευνες, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) που φοιτούν σε γενικά σχολεία είναι λιγότερο αποδεκτοί και απορρίπτονται συχνότερα από τους συμμαθητές τους, έχουν χαμηλότερη δημοτικότητα και λιγότερες φιλίες, και γενικά βιώνουν περισσότερες κοινωνικές δυσκολίες συγκρινόμενοι με τους συμμαθητές τυπικής ανάπτυξης. Σε αντίθεση με τις περισσότερες έρευνες, οι οποίες περιλαμβάνουν μετρήσεις σε ένα χρονικό σημείο, η παρούσα έρευνα εξετάζει τους παραπάνω κοινωνικούς δείκτες κατά τη διάρκεια μίας περιόδου 3 ετών. Η αρχική συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε το ακαδημαϊκό έτος 2013-2014 και περιλάμβανε την εφαρμογή μίας κοινωνιομετρικής τεχνικής σε δείγμα 31 μαθητών με ΕΕΑ και στους 381 τυπικής ανάπτυξης συμμαθητές τους, οι οποίοι φοιτούσαν στην Δ', Ε' και ΣΤ' τάξη πέντε γενικών δημοτικών σχολείων. Επιπρόσθετα, μετρήθηκαν η κοινωνική αυτοαντίληψη και η ποιότητα των καλύτερων φιλικών σχέσεων όλων των συμμετεχόντων μαθητών. Η δεύτερη αξιολόγηση διενεργήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017 και περιλάμβανε τον εντοπισμό των ίδιων μαθητών με ΕΕΑ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την εφαρμογή του ίδιου ερευνητικού σχεδιασμού. Σε συμφωνία με προηγούμενες μελέτες, οι μαθητές με ΕΕΑ βρέθηκαν να είναι περισσότερο απομονωμένοι και απορριπτόμενοι στο κοινωνικό δίκτυο της τάξης τους. Ωστόσο, οι μαθητές με ΕΕΑ δε διέφεραν από τους συμμαθητές τους όσον αφορά στην κοινωνική αυτοαντίληψη και την ποιότητα της καλύτερης φιλίας τους. Όλοι οι παραπάνω δείκτες παρέμειναν σταθεροί στο χρόνο όπως φάνηκε από τη δεύτερη αξιολόγηση τρία σχολικά έτη αργότερα. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τη σημασία της ποιότητας φιλίας για την ψυχο-κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών και υπογραμμίζουν την ανάγκη εφαρμογής παρεμβάσεων κοινωνικής ενδυνάμωσης σε σχολικά πλαίσια.

Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος για την διαχείριση του θυμού και την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων μαθητών Δημοτικού Σχολείου

Ανδρέας Μπρούζος, Πλουσία Μισαηλίδη, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Στέφανος Βασιλόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Κωνσταντίνα Καλύβα, *Βασιλική Μπαούρδα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται η εφαρμογή και η αξιολόγηση ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος οκτώ συναντήσεων με σκοπό την διαχείριση του συναισθήματος του θυμού και την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων μαθητών της Β' και Γ' τάξης Δημοτικού Σχολείου. Στην έρευνα συμμετείχαν 117 παιδιά, τα οποία διαχωρίστηκαν στην ομάδα παρέμβασης ($n = 56$) και την ομάδα ελέγχου ($n = 61$). Τα παιδιά και των δύο ομάδων συμπλήρωσαν πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ, Goodman, 1997) και το ερωτηματολόγιο Συμπεριφοριστικών Απαντήσεων στο Θυμό (Behavioral Anger Response Questionnaire, BARQ, Linden et al., 2003). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κοινωνικές δεξιότητες της ομάδας παρέμβασης βελτιώθηκαν κατά την διάρκεια του προγράμματος, με τις υποκλίμακες του ερωτηματολογίου να παρουσιάζουν σημαντική διαφορά στους μέσους όρους μεταξύ της πριν και της μετά μέτρησης. Αντίθετα δεν παρουσιάστηκε κάποια αλλαγή στην ομάδα ελέγχου. Όσον αφορά στο συναίσθημα του θυμού, οι υποκλίμακες του ισχυρισμού, της κοινωνικής υποστήριξης, του συλλογισμού, της αποφυγής και της εξάπλωσης θυμού παρουσίασαν στατιστικά σημαντική αύξηση των μέσων όρων. Αντίθετα, η υποκλίμακα των έντονων εκφράσεων θυμού μειώθηκε στατιστικά σημαντικά. Επιπλέον, η follow up μέτρηση, η οποία πραγματοποιήθηκε μετά την πάροδο πέντε μηνών, έδειξε ότι τα αποτελέσματα διατηρήθηκαν για τα παιδιά της ομάδας παρέμβασης. Συνολικά, τα ευρήματα της έρευνας υποστηρίζουν την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων και τη διαχείριση του θυμού των παιδιών.

Διερεύνηση της επίδρασης πειραματικών συνθηκών επίτευξης στην κάλυψη των βασικών ψυχολογικών αναγκών μαθητών δημοτικού σχολείου

Νικόλαος Γκερτσάκης, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Γεώργιος Σιδερίδης, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Για τη Θεωρία του Αυτοπροσδιορισμού (Self Determination Theory) η ανάπτυξη του εσωτερικού κινήτρου μάθησης του ατόμου, εντός κοινωνικών πλαισίων, επιτυγχάνεται μέσα από την κάλυψη τριών βασικών ψυχολογικών αναγκών (επάρκεια, αυτονομία, σύναψη σχέσεων). Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται η επίδραση των στόχων επίτευξης της τάξης στην κάλυψη των αναγκών αυτών. Στην έρευνα συμμετείχαν 49 μαθητές της Στ΄ τάξης δημοτικού σχολείου αστικού κέντρου της Κρήτης. Οι συμμετέχοντες, σε τρία μαθήματα ελληνικής γλώσσας, κλήθηκαν να μελετήσουν μέρη του λόγου, σε διαφορετικές κάθε φορά συνθήκες επίτευξης (μάθησης, επίδοσης-προσέγγισης & επίδοσης-αποφυγής), που δημιουργήθηκαν μέσα από τις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών. Στο τέλος κάθε μαθήματος οι συμμετέχοντες μαθητές συμπλήρωσαν κλίμακες για τους αντιλαμβανόμενους στόχους (μάθησης/επίδοσης-προσέγγισης/επίδοσης-αποφυγής) και τις βασικές ψυχολογικές ανάγκες. Πριν από την εφαρμογή των πειραματικών συνθηκών είχαν αναφέρει τις αντιλήψεις τους για τους στόχους επίτευξης της τάξης τους. Λόγω της επαναλαμβανόμενης μέτρησης των αντιλήψεων των ίδιων ατόμων χρησιμοποιήθηκαν πολυ-επίπεδα μοντέλα ανάλυσης (στατιστικό πρόγραμμα HLM 7). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι : α) η συνθήκη μάθησης υπερείχε των συνθηκών επίδοσης στην κάλυψη των αναγκών για αυτονομία και σύναψη σχέσεων, β) η κάλυψη της ανάγκης για επάρκεια (ικανότητα) στη συνθήκη επίδοσης – αποφυγής ήταν μικρότερη από τη συνθήκη μάθησης και τη συνθήκη επίδοσης – προσέγγισης, που δε διέφεραν μεταξύ τους, γ) οι προϋπάρχουσες αντιλήψεις για τους στόχους της τάξης δεν επηρέασαν την επίδραση των πειραματικών συνθηκών στην κάλυψη των βασικών ψυχολογικών αναγκών, αναδεικνύοντας τη σημασία των συγκεκριμένων διδακτικών πρακτικών. Τα παραπάνω ευρήματα επιβεβαίωσαν το θετικό ρόλο των στόχων μάθησης και κατέδειξαν την ανάγκη για εφαρμογή ανάλογων διδακτικών πρακτικών στην εκπαίδευση.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 16 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Γνωστική ψυχολογία

Προεδρείο: Δέσποινα Μωραΐτου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Εξάσκηση γνωστικών λειτουργιών σε ηλικιωμένους μέσω της χρήσης τεχνολογίας εικονικής πραγματικότητας και ηλεκτρονικών παιχνιδιών: μια προκαταρκτική μελέτη σύγκρισης δύο προγραμμάτων παρέμβασης

Βασιλική Μπάπκα, Ειρήνη Μπίκα, Θεόδωρος Σαββίδης, Ευδόκιμος Κωνσταντινίδης, Δέσποινα Μωραΐτου, Παναγιώτης Μπαμίδης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*, Γεωργία Παπαντωνίου, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Η εφαρμογή Ηλεκτρονικών Παιχνιδιών (ΗΠ) και Προγραμμάτων Εικονικής Πραγματικότητας (ΠΕΠ), ως μέσα γνωστικής αποκατάστασης, έχει γίνει ιδιαίτερα δημοφιλής στον τομέα της γεροντολογίας τα τελευταία χρόνια. Η σύγχρονη βιβλιογραφία φαίνεται να ενθαρρύνει τη χρήση αυτών των καινοτόμων πρακτικών σε άτομα Τρίτης ηλικίας, καθώς η έρευνα έδειξε ότι τόσο τα ΗΠ, όσο και τα ΠΕΠ μπορούν να ενισχύσουν τις γνωστικές λειτουργίες. Ωστόσο, υπάρχουν μελέτες που απέτυχαν να αναπαράγουν τα αποτελέσματα αυτά, τονίζοντας την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα στον χώρο αυτό. Η παρούσα μελέτη εξέτασε τον αντίκτυπο δυο διαφορετικών παρεμβάσεων (ένα εμπορικό ΗΠ και ένα ειδικά διαμορφωμένο ΠΕΠ). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 19 ηλικιωμένοι και των δύο φύλων που ζουν στην κοινότητα, ηλικίας 65-79 ετών. Από τους συμμετέχοντες, οι 10 εξασκήθηκαν σε ένα αγωνιστικό βιντεοπαιχνίδι (super Mario kart) με χρήση της κονσόλας Wii, και οι υπόλοιποι 9 σε ένα ΠΕΠ (Fit For All), προσαρμοσμένο έτσι ώστε να εξασκεί εκτελεστικές λειτουργίες. Η παρέμβαση και για τις δύο ομάδες περιελάμβανε 18 συνεδρίες, διάρκειας 40 λεπτών, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε διάστημα 6 εβδομάδων. Μετρήσεις των εκτελεστικών λειτουργιών (εργαζόμενη μνήμη, ανασταλτικός έλεγχος, εναλλαγή, σχεδιασμός) διενεργήθηκαν πριν και αμέσως μετά από τις παρεμβάσεις, καθώς επίσης και ένα μήνα μετά το πέρας τους, προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι ενδεχόμενες αλλαγές διατηρήθηκαν. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες βελτίωσαν σημαντικά τις εκτελεστικές τους λειτουργίες μετά την εξάσκησή τους στις δύο παρεμβάσεις, με το ΠΕΠ να είναι αποτελεσματικότερο στη διατήρηση της βελτίωσης αυτής.

Μνήμη, Γνωστικός Έλεγχος και Θεωρία του Νου, επιδόσεις ηλικιωμένων με διάγνωση Ήπιας Γνωστικής Διαταραχής και ηλικιωμένων με επιβάρυνση αγγειακής παθολογίας

Γλυκερία Τσεντίδου, Δέσποινα Μωραΐτου, Παναγιώτης Μπερεδήμας, Χριστίνα Πετρίδου, Δήμητρα Πετρίδου, Φωτεινή Κουντή, Μωυσής Γιαλαουζίδης, Μαγδαληνή Τσολάκη, Γεωργία Παπαντωνίου και Ελβίρα Μασούρα
Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Γενικό Νοσοκομείο Κατερίνης, Αποκαταστασιακές Δομές – Ψυχιατρικός Τομέας
Ελληνική Εταιρία Νόσου Alzheimer και Συγγενών Διαταραχών
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τα τελευταία χρόνια αρκετές μελέτες έχουν συνδέσει την αδιάγνωστη αγγειακή παθολογία με τη νοητική εξασθένηση. Αναμενόμενα, εφόσον η αγγειακή νόσος επηρεάζει τον εγκέφαλο, επηρεάζει εξίσου και τις γνωστικές λειτουργίες και ειδικά αυτές που υποστηρίζονται από τους μετωπιαίους λοβούς. Η «αγγειακή υπόθεση της γνωστικής γήρανσης» καταδεικνύει ως επιβαρυντικούς παράγοντες την υπερλιπιδαιμία, την υπέρταση και τον σακχαρώδη διαβήτη. Από την άλλη, η πιο διαδεδομένη γνωστική εξασθένηση στους ηλικιωμένους συνδέεται με τον όρο «Ήπια Γνωστική Διαταραχή» και είναι αποτέλεσμα πρωτογενούς διαταραχής της ίδιας της γνωστικής λειτουργίας. Μάλιστα θεωρείται προκλινικό στάδιο αρχόμενης ανοικής συνδρομής. Οι πάσχοντες από Η.Γ.Δ. εμφανίζουν ένα σύνολο ελλειμμάτων που άπτονται της μνημονικής λειτουργίας, του γνωστικού ελέγχου ή/και της Θεωρίας του Νου. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο τη διερεύνηση των διαφορών στις επιδόσεις των τριών βασικών διαστάσεων του γινώσκειν (μνήμη, γνωστικός έλεγχος, Θεωρία του Νου), σε διαγνωσμένους ασθενείς με ΗΓΔ (n=50) και σε φέροντες αγγειακούς παράγοντες κινδύνου (n=50). Οι ομάδες είναι εξισωμένες ως προς το φύλο, την ηλικία και το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Από τη στατιστική ανάλυση και την ερμηνεία φάνηκε ότι οι ασθενείς με ΗΓΔ έχουν σημαντικά χειρότερες επιδόσεις στην υποκλίμακα δοκιμασίας ΘtN που σχετίζεται με την αναγνώριση και την κατανόηση συναισθημάτων και προθέσεων τρίτων προσώπων, καθώς επίσης και σε έργα που απαιτούν συνδυασμό σύνθετων γνωστικών λειτουργιών.

Η άνοια και η μουσική

Ελενίτσα Κιτρομηλίδη, Ελένη Αθανασίου
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Το 2009 ανά το παγκόσμιο τα άτομα που εμφάνιζαν άνοια ξεπερνούσαν τα 35.6 εκατομμύρια. Το 2015 ο αριθμός αυτός άγγιξε σχεδόν τα 47 εκατομμύρια. Μέσα στα επόμενα 20 χρόνια αναμένεται πως τα κρούσματα θα διπλασιαστούν. Τα συμπτώματα της άνοιας επιφέρουν υποβάθμιση της ποιότητας ζωής τόσο των ασθενών όσο και των φροντιστών που είναι υπεύθυνοι για την περίθαλψή τους, συμβάλλουν στην ταχεία επιδείνωση της λειτουργικότητας των ασθενών και συνεπάγονται την κατακόρυφη αύξηση του οικονομικού κόστους περίθαλψής τους. Επιπλέον, συνοδεύονται συχνά από αύξηση της συχνότητας εισαγωγής των ασθενών σε τμήματα οξέων ψυχιατρικών περιστατικών. Η έρευνα γύρω από την επίδραση της μουσικής στις ανοϊκές διαταραχές είναι στα αρχικά στάδια εφόσον εξελίσσεται τα τελευταία 20 χρόνια. Η μουσική φαίνεται να μειώνει κάποια συμπεριφορικά και ψυχολογικά συμπτώματα της άνοιας. Επιπρόσθετα, συμβάλλει στη βελτίωση και στη διατήρηση κάποιων γνωστικών ελλειμμάτων όπως στη μνήμη εργασίας, την προσοχή, τις εκτελεστικές λειτουργίες και τον προσανατολισμό (Sarkamo et al., 2015). Γενικότερα φαίνεται πως η μουσική μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα ζωής των ανοϊκών ασθενών όπως τη σωματική και ψυχική τους ευεξία. Η ιδέα χρήσης της μουσικής για καταπράυνση κάποιων συμπεριφορικών συμπτωμάτων και «διόρθωσης» γνωστικών ελλειμμάτων βασίζεται εν μέρει στην πλαστικότητα του εγκεφάλου, η οποία συμβάλλει στην αναδιαμόρφωσή του (από ένα νευρώνα μέχρι ολόκληρες περιοχές). Γεγονός που καθορίζει την αντίληψη και την αντίδραση των ατόμων σε εξωτερικά ερεθίσματα. Η συγκεκριμένη έρευνα σε συνεργασία με ένα χώρο κλειστής περίθαλψης ηλικιωμένων επιχειρεί να μετρήσει την επίδραση της μουσικής σε ανοϊκούς ασθενείς χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες νευροψυχολογικές εκτιμήσεις όπως συνεντεύξεις και ψυχομετρικά εργαλεία.

Διαφορές στη Θεωρία του Νου νέων, μεσηλικών, ηλικιωμένων: Η συνεισφορά του γνωστικού ελέγχου και της αναγνώρισης συναισθημάτων

Έλενα-Ιωάννα Ναζλίδου¹, Δέσποινα Μωραΐτου¹, Δημήτριος Νατσόπουλος², Γεωργία Παπαντωνίου³

¹ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ² Πανεπιστήμιο Κύπρου, ³ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τις τελευταίες δεκαετίες, έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον έχει προσελκύσει η διερεύνηση της πορείας της Θεωρίας του Νου (ΘτΝ) κατά τη διά βίου ανάπτυξη και γήρανση. Παρά την ύπαρξη αντιφατικών ευρημάτων, προκύπτει μια σχετικά συνεπής εικόνα ως προς την ύπαρξη ελλειμμάτων των ατόμων προχωρημένης ηλικίας. Ωστόσο, δεν υπάρχει σαφής εικόνα σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζουν άλλες γνωστικές λειτουργίες ή ατομικοί-δημογραφικοί παράγοντες στην εμφάνιση των ελλειμμάτων. Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στη διερεύνηση της σχέσης διαφόρων διαστάσεων της ΘτΝ με τον γνωστικό έλεγχο και τη μακρόχρονη μνήμη, με την ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων, με ατομικούς-δημογραφικούς παράγοντες, καθώς και με αυτοαναφορερόμενους βιοδείκτες συνδεόμενους με την αγγειακή γήρανση, σε νέους ενήλικες, μεσήλικες και ηλικιωμένους. Το δείγμα αποτέλεσαν 70 ενήλικες, ηλικίας 18-83 ετών, κατανομημένοι σε τρεις ομάδες κατ' ηλικία, εξισωμένες ως προς το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο. Χορηγήθηκαν πέντε δοκιμασίες εξέτασης της ΘτΝ, μία δοκιμασία μέτρησης της μακρόχρονης μνήμης, τέσσερις δοκιμασίες εκτίμησης του γνωστικού ελέγχου και μία δοκιμασία αναγνώρισης συναισθημάτων. Βάσει του τελικού μοντέλου διαδρομών που επιβεβαιώθηκε, φάνηκε ότι η ηλικία επιδρά αρνητικά μόνον στις ικανότητες ΘτΝ που συνδυάζουν γνωστικά και θυμικά στοιχεία, μέσω του γνωστικού ελέγχου. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι υπάρχουν ικανότητες ΘτΝ οι οποίες διατηρούνται σε ικανοποιητικό επίπεδο κατά τη φυσιολογική γήρανση. Επιπλέον, η ηλικία δεν αποτελεί από μόνη της ερμηνευτικό παράγοντα των ελλειμμάτων που παρατηρούνται σε μερικές διαστάσεις της ΘτΝ, καθώς αυτά διαμεσολαβούνται πλήρως από τις δυσκολίες που η πρόοδος της ηλικίας συνεπάγεται για τις λειτουργίες του γνωστικού ελέγχου.

Έμμεση επαφή με την Τουρκοκυπριακή κοινότητα: Μια παρεμβατική προσέγγιση δύο φάσεων

Αντρέας Μιχαήλ, Νεκτάρια Ιωάννου, Χάρης Ψάλτης
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στη παρούσα έρευνα αποτελούμενη από δύο φάσεις, εξετάστηκε ο ρόλος που διαδραματίζει η έμμεση επαφή στη μείωση της διομαδικής προκατάληψης των φοιτητών του Πανεπιστημίου Κύπρου προς τους Τουρκοκύπριους. Στην πρώτη

φάση συμμετείχαν 160 Ελληνοκύπριοι φοιτητές του Πανεπιστημίου Κύπρου. Οι συμμετέχοντες (άτομα που είχαν πρόθεση συμφιλίωσης, άτομα που ήταν ουδέτερα και άτομα που ήταν ενάντια στη συμφιλίωση), συμπλήρωναν ερωτηματολόγια τριών χρονικών στιγμών. Τα αποτελέσματα της έρευνας πρώτης φάσης, έδειξαν ότι η πιο αποτελεσματική συνθήκη μείωσης της προκατάληψης ήταν η λήψη οπτικής της άλλης κοινότητας, εύρημα το οποίο αποτέλεσε την βάση για τον πειραματικό σχεδιασμό της δεύτερης φάσης της παρούσας ερευνητικής διαδικασίας. Στην δεύτερη φάση της έρευνας, διερευνήθηκε κατά πόσο τέσσερις διαφορετικές παραλλαγές μιας πειραματικής παρέμβασης που στηρίζεται στη λήψη της προοπτικής της άλλης κοινότητας (βασική συνθήκη λήψης οπτικής γωνίας, συναισθηματική συνθήκη, συνθήκη έμμεσης επαφής, συνθήκη εξω-ομαδικής θυματοποίησης) μπορούν να μειώσουν τα επίπεδα προκατάληψης για μέλη της Τουρκοκυπριακής κοινότητας ταυτόχρονα με την αύξηση λήψης προοπτικής της άλλης κοινότητας σε τρεις διαφορετικές χρονικές στιγμές. Το δείγμα της δεύτερης φάσης αποτελούνταν από 240 φοιτητές του Πανεπιστημίου. Τα αποτελέσματα, φανερώνουν ότι δεν επιτεύχθηκε μείωση της προκατάληψης ως αποτέλεσμα της συμμετοχής των υποκειμένων στην πειραματική διαδικασία. Μόνο οι συμμετέχοντες της συνθήκης εξω-ομαδικής θυματοποίησης βελτίωσαν τα επίπεδα της λήψης οπτικής της άλλης κοινότητας. Τέλος, και στις δύο πειραματικές φάσεις διαπιστώθηκε βελτίωση μόνο στην καθυστερημένη μεταμέτρηση στα επίπεδα προκατάληψης των συμμετεχόντων που προηγουμένως είχαν άκαμπτη στάση.

Λέξεις κλειδιά: έμμεση επαφή, προκατάληψη, λήψη οπτικής γωνίας της άλλης κοινότητας

16.45 - 17.15 Διάλειμμα καφέ

17.15 – 18.45

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών : Σύγχρονες Προκλήσεις

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Άννα Χριστοπούλου, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητήτρια: Βάσω Παππά, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζεται το έργο του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, δίνοντας έμφαση σε σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο φοιτητής ειδικά σε σχέση με την οικογένεια του. Η πρώτη εισήγηση εστιάζει στις βασικές διαστάσεις του αναπτυξιακού σταδίου της μετεφηβείας, ειδικά όσων άφορα την σχέση με την οικογένεια. Επίσης, παρουσιάζει τους σκοπούς του Εργαστηρίου, την ιστορική του εξέλιξη και τις υπηρεσίες και δραστηριότητες του. Οι επόμενες δυο εισηγήσεις αφορούν σε δύο περιστατικά όπου η σχέση με την οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο. Στην τέταρτη παρουσίαση σχολάζονται τα περιστατικά αυτά και η πορεία της συμβουλευτικής και πως συνδέονται με τις εξελικτικές προκλήσεις.

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Ντιάνα Χαρίλα, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ο φοιτητικός πληθυσμός βρίσκεται σε ένα ιδιαίτερο αναπτυξιακό στάδιο, την αναδυόμενη ενηλικίωση, η οποία αποτελεί ουσιαστικά ένα μεταβατικό στάδιο από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή. Λόγω της φοιτητικής τους ιδιότητας, οι φοιτητές/τριες έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία πολλές φορές καθιστούν δύσκολη την μετάβαση στην ενηλικίωση. Κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση, μέσα από την αυτονομία από την οικογένεια και την σύναψη διαπροσωπικών σχέσεων ολοκληρώνεται η υποκειμενική ταυτότητα ή στην αντίθετη περίπτωση υπάρχει σύγχυση των ρόλων.

Οι δυσκολίες με την οικογένεια μπορεί αποτελούν συχνά πρωταρχική πηγή άγχους για τους/τις φοιτητές/τριες και επηρεάζουν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ζωή τους. Συνήθεις τύποι δυσκολιών με την οικογένεια είναι προσπάθειες αυτονομίας σε οικογένειες με συγκρούσεις/κρίση, δυσκολίες λόγω απώλειας γονιού, καθώς και δυσκολίες στην ανεξαρτητοποίηση από την οικογένεια Ο/η φοιτητής/τρια πολλές

φορές βιώνει μια αμφιθυμία ανάμεσα στην επιθυμία για αυτονομία και ενασχόληση με την δική του ζωή και τον φόβο να αφήσει την οικογένεια σε κρίση, μια αμφιθυμία που μπορεί να εκφρασθεί με διάφορες δυσλειτουργικές συμπεριφορές. Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών αποτελεί ένα ασφαλές πλαίσιο όπου ο/η φοιτητής/τρια μπορεί να βοηθηθεί να διαχειριστεί τις δυσκολίες του με την οικογένεια με πιο υγιή τρόπο και να επιλύσει τα αμφιθυμικά του συναισθήματα, έτσι ώστε να μπορέσει να εκπληρώσει τους αναπτυξιακούς στόχους της φάσης που διανύει.

Παρουσίαση Περιστατικού

Όλγα Κουμουτσέα, Ντιάνα Χαρίλα

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θα παρουσιασθεί εν συντομία η περίπτωση μιας φοιτήτριας υψηλόβαθμης σχολής του ΕΚΠΑ που απευθύνθηκε στο Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών λόγω δυσκολίας προσαρμογής στις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν με την είσοδό της στο πανεπιστήμιο (αλλαγή του τόπου διαμονής, αποχωρισμός από οικογένεια, διαπροσωπικές σχέσεις). Πρόκειται για μια θεραπεία ακόμα εν εξελίξη, κατά την οποία αναδύθηκαν ιδιαίτερα ζητήματα που είχαν να κάνουν με την αναδυόμενη ενηλικίωση και την εξατομίκευση από την πατρική οικογένεια.

Παρουσίαση Περιστατικού

Μαρία Φωτεινού, Ντιάνα Χαρίλα

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το δεύτερο περιστατικό αφορά στην παρουσίαση μιας γυναίκας, 24 ετών, η οποία διανύει το 1^ο έτος των μεταπτυχιακών σπουδών της σε τμήμα των θετικών επιστημών του Ε.Κ.Π.Α. Κυρίαρχο αίτημα της ίδιας αποτέλεσαν οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε σε διαπροσωπικό επίπεδο, οι οποίες φάνηκε να συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τη δυσκολία κατάκτησης μιας πιο απαρτιωμένης ενήλικης στάσης ζωής (υπό το βάρος οικονομικών αλλά και βαθύτερων οικογενειακών και συναισθηματικών δεσμεύσεων). Η παρουσίαση που θα αναλυθεί περιλαμβάνει τα

βασικά σημεία που προέκυψαν μέσα από την οκτάμηνη συστηματική παρακολούθηση και συνεργασία μαζί της.

Σχολιασμός Περιστατικών- Θεωρητικές και Κλινικές Διαστάσεις

Βάσω Παππά, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η πρώτη ενήλικη ζωή (18-25 ετών) είναι μια περίοδος δραματικών αλλαγών. Η ολοκλήρωση της σχολικής φοίτησης, η σύναψη πιθανότατα πιο μακροπρόθεσμων ερωτικών σχέσεων, η έναρξη των σπουδών και της δόμησης μιας πρώτης επαγγελματικής ταυτότητας σε συνδυασμό, σε αρκετές περιπτώσεις, με την απομάκρυνση από την οικογενειακή εστία αποτελούν ορόσημα αυτής της περιόδου. Τι σημαίνει όμως αυτή η μετάβαση, από την τρικυμία της εφηβείας στην ενήλικη ζωή, για την πορεία των οικογενειακών σχέσεων των νεαρών ατόμων; Είναι η περίοδος αυτή, κληρονόμος των οικογενειακών συγκρούσεων και σχέσεων της εφηβείας ή ευκαιρία για αλλαγή και επίλυσή τους; Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο της να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο η δυναμική των οικογενειακών σχέσεων μπορεί να επηρεάζει τη δόμηση της προσωπικής ταυτότητας και τη σύναψη διαπροσωπικών σχέσεων των νεαρών ενηλίκων και πως η κλινική πράξη, όπως αυτή διαμορφώνεται υπό τις ιδιαίτερες θεραπευτικές συνθήκες του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών δύναται να απαντήσει στα ερωτήματα αυτά. Πιο συγκεκριμένα, θα προσεγγίσουμε τα ζητήματα αυτά μέσα από μια σύντομη θεωρητική πλαισίωση, την παρουσίαση δύο μελετών περίπτωσης ασθενών και το σχολιασμό του κλινικού υλικού.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 12 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Εφαρμογές της Θετικής Ψυχολογίας στην οικογένεια, στην εκπαίδευση και στην κοινότητα

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ειρήνη Καρακασίδου, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών*

Συζητητής: Αναστάσιος Σταλίκας, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών*

Η Θετική Ψυχολογία είναι ο κλάδος της ψυχολογίας ο οποίος ασχολείται με την προαγωγή της ευζωίας, της ευημερίας και της ανάπτυξης των ανθρώπων, ώστε αυτοί να απολαμβάνουν το δυνατόν περισσότερο τη ζωή τους. Την τελευταία δεκαετία αυξάνονται διαρκώς τα ερευνητικά ευρήματα που καταδεικνύουν ότι οι παρεμβάσεις της Θετικής Ψυχολογίας μπορούν να συνδράμουν ουσιαστικά στην προσπάθεια των ατόμων και των οργανισμών να λειτουργήσουν εύρυθμα και αποτελεσματικά, σε αρμονία με το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον. Η Θετική Ψυχολογία στηρίζεται αποκλειστικά στη συστηματική μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς και αναπτύσσεται μέσα από τα ευρήματα των επιστημονικών ερευνών. Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζουμε τέσσερις διαφορετικές εφαρμογές της Θετικής Ψυχολογίας. Στην πρώτη παρουσίαση εστιάζομαστε στο ρόλο της θετικής γονεϊκότητας. Η δεύτερη παρουσίαση εστιάζεται στην έννοια της θεραπείας της Δέσμευσης και της Αποδοχής της Συμπεριφοράς και πιο συγκεκριμένα στην σχέση της με τη Θετική Ψυχολογία. Στην τρίτη παρουσίαση εστιάζομαστε στους τρόπους που η θετική ψυχολογία και η βίωση θετικών συναισθημάτων συμβάλλουν στην σφυρηλάτηση και εμπέδωση ηθικών και κοινωνικών αξιών σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, που με τη σειρά τους καταλήγουν στη δόμηση λειτουργικών θεσμών και υγιών σχέσεων μεταξύ ατόμων και συλλογικοτήτων, και αυξάνουν αυτό που ονομάζεται κοινωνικό κεφάλαιο. Τέλος, η τέταρτη παρουσίαση επιχειρεί να αποτυπώσει τη συμβολή της ψυχολογίας στην εκπαίδευση και να προτείνει γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ του ατόμου, των θεσμών και της κοινωνίας.

Θετική Γονεϊκότητα ή Γονεϊκότητα Θετικής Ψυχολογίας;

Θεόδωρος Κυριάζος, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών*

Τα μοτίβα γονεϊκής συμπεριφοράς διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Καθημερινά, χιλιάδες νέοι γονείς θα δοκιμάσουν τις συγκινήσεις της γονεϊκότητας. Χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο Walker & Avant (2010) προκειμένου να ορισθεί εννοιολογικά η θετική γονεϊκότητα, υπό το πλαίσιο των αρχών της Θετικής Ψυχολογίας. Ενώ η θετική γονεϊκότητα έχει διερευνηθεί διαθεματικά από διάφορους κλάδους, τα θεμελιώδη συστατικά της έννοιας παραμένουν ασαφή. Η

Γονεϊκότητα της Θετικής Ψυχολογίας, συχνά συγχέεται με τη θετική γονεϊκότητα. Η Γονεϊκότητα Θετικής Ψυχολογίας ασχολείται με τις δυνάμεις, όχι μόνο με τις αδυναμίες του παιδιού, επενδύει στο να χτίσει πάνω στα όμορφα κομμάτια της ζωής και όχι μόνο να επιδιορθώσει τα άσχημα, ενδιαφέρεται να γίνουν οι ζωές των παιδιών αλλά και των γονέων γεμάτες νόημα, ενισχύοντας τα ταλέντα του καθενός. Η θετική γονεϊκότητα παρόλο που υιοθετεί εργαλεία της θετικής ψυχολογίας, εστιάζεται κυρίως στην προληπτική ή όχι αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς. Οι εννοιολογικοί πυλώνες της Γονεϊκότητας της Θετικής Ψυχολογίας, αποτελούν με τον τρόπο αυτό εφελτήριο, έτσι ώστε σε ένα δεύτερο επίπεδο στόχων (α) η έννοια να μετρηθεί με ένα εργαλείο μέτρησης θετικής γονεϊκότητας υπό το πρίσμα της Θετικής Ψυχολογίας και (β) να διευκολυνθούν παρεμβάσεις προώθησης της Γονεϊκότητας Θετικής Ψυχολογίας.

Χτίζοντας γέφυρα ανάμεσα στη Θεραπεία Δέσμευσης και Αποδοχής και τη Θετική Ψυχολογία

Κατερίνα Κοτσώνη, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Αυτή η παρουσίαση αποσκοπεί να αναδείξει τα σημεία σύγκλισης μεταξύ της Θεραπείας Αποδοχής και Δέσμευσης (ΘΑΔ) και των θετικών παρεμβάσεων από το χώρο της Θετικής Ψυχολογίας. Αρχικά θα παρουσιαστούν οι δύο έννοιες και η μέχρι σήμερα πορεία τους. Η ΘΑΔ ανήκει στο τρίτο ρεύμα των Γνωσιακών Συμπεριφορικών θεραπειών και η αποτελεσματικότητα έχει αποδειχθεί για ασθενείς με χρόνια πόνο, κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές και εξαρτήσεις (A-Tjak et al, 2015). Η ΘΑΔ αποσκοπεί στην ενίσχυση της ψυχολογικής ευελιξίας του ατόμου μέσω παρεμβάσεων σε γνωστικό και συμπεριφορικό επίπεδο. Ο θεραπευτής βοηθάει το άτομο να αναπτύξει την ενσυνειδητότητα του και να αποδεχτεί τις σκέψεις του, ενώ παράλληλα υπογραμμίζεται τη σημασία της δέσμευσης σε συμπεριφορές και πράξεις που πηγάζουν από τις αξίες του ατόμου. Παράλληλα με τη ΘΑΔ, τα τελευταία 20 χρόνια παρατηρείται άνθιση στον τομέα της Θετικής Ψυχολογίας. Η Θετική Ψυχολογία υπογραμμίζει τη σημαντικότητα αναγνώρισης και βίωσης των θετικών συναισθημάτων και έχει αναπτύξει τις θετικές παρεμβάσεις για την επίτευξη αυτού του στόχου. Έρευνες δείχνουν ότι οι θετικές παρεμβάσεις για την ευγνωμοσύνη, την αυτο-συμπόνοια, την καλοσύνη, την

συγχώρεση κ.α. αυξάνουν την ευζωία και μειώνουν τα συμπτώματα κατάθλιψης (Bolier et al, 2013). Οι μελέτες για τις θετικές παρεμβάσεις έχουν κυρίως πραγματοποιηθεί σε μη κλινικό πληθυσμό. Η ΘΑΔ και η Θετική Ψυχολογία έχουν διαφορές σε θεωρητικό επίπεδο, όμως η συνύπαρξη τους δίνει την προοπτική για αύξηση της αποτελεσματικά τους. Οι πρώτες προσπάθειες δείχνουν θετικά αποτελέσματα για τον κλινικό πληθυσμό (Burckhardt et al., 2016)

Θετικά συναισθήματα και δημιουργία εμπιστοσύνης

Γιάννης Αραμπατζής, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Σε αυτή τη παρουσίαση εστιάζοματε στους τρόπους που η θετική ψυχολογία και η βίωση θετικών συναισθημάτων συμβάλλουν στην σφυρηλάτηση και εμπέδωση ηθικών και κοινωνικών αξιών σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, που με τη σειρά τους καταλήγουν στη δόμηση λειτουργικών θεσμών και υγιών σχέσεων μεταξύ ατόμων και συλλογικοτήτων, και αυξάνουν αυτό που ονομάζεται κοινωνικό κεφάλαιο. Τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αποτελούν μια πρώτη συστηματική καταγραφή που θα αποτελέσει τη βάση και πολύτιμο εργαλείο/οδηγό για την επικαιροποίηση του περιεχομένου της Εκπαίδευσης και θα βοηθήσουν στον επαναπροσδιορισμό του πλαισίου δράσης πολιτών και συλλογικοτήτων. Οι κοινωνικές ανισότητες δημιουργούν στις μέρες μας συγκρουσιακές συνθήκες που απειλούν την κοινωνική ειρήνη και, διαβρώνουν την κατακτηθείσα ευημερία και τις σταθερές, στις οποίες δομήθηκαν οι κοινωνίες και οι σύγχρονες συλλογικότητες. Κατα συνέπεια, αυτές οι νέες πραγματικότητες αποτελούν την πραγματική ανάγκη για νέους τρόπους διαχείρισης και με καινοτομους προσεγγίσεις. Στην παρούσα έρευνα ακολουθήθηκε η μελέτη και επισκόπηση της σχετικής διεπιστημονικής βιβλιογραφίας (Ψυχολογία, Δίκαιο, Εκπαίδευση, Φιλοσοφία, κτλ), και διερευνήθηκαν τα αντίστοιχα στατιστικά δεδομένα, αρμόδιων Διεθνών Οργανισμών, Πανεπιστημίων, και Ινστιτούτων. Πλείστα ευρήματα και στατιστικές καταδεικνύουν ότι άτομα με υψηλό δείκτη βίωσης Θετικών Συναισθημάτων δήλωναν αντίστοιχα υψηλό υποκειμενικής ευημερίας. Διαπιστώθηκε επίσης ότι

άτομα ή κοινωνίες με υψηλό δείκτη υποκειμενικής ευημερίας χαρακτηρίζονται επίσης από σεβασμό και υιοθέτηση στη όποια δράση ή στάση τους υψηλών ηθικών και κοινωνικών Αξιών. Σύμφωνα λοιπόν με την σύγχρονη άποψη ερευνητών η επίτευξη του δύσκολου στόχου (θεσμική αναθεώρηση, επαναπροσδιορισμός μεθόδων) περνά μέσα από την δημιουργία ενός νέου τύπου πολίτη. Ενός πολίτη που σκέφτεται και ενεργεί εμπνεόμενος από ηθικές και κοινωνικές αξίες. Αυτός ο νέος τύπος πολίτη πρέπει να διαθέτει ανάλογο συναισθηματικό εξοπλισμό, και να ενστερνίζεται και χαρακτηρίζεται από αυτό που ονομάστηκε «Κοσμοπολίτικη Συναισθηματική ταυτότητα».

Η θετική ψυχολογία στη διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες

Αθανασία Ευσταθίου, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να αποτυπώσει τη συμβολή της ψυχολογίας στην εκπαίδευση και να προτείνει γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ του ατόμου, των θεσμών και της κοινωνίας. Η θετική ψυχολογία αποτελεί τον σχετικά καινούργιο κλάδο της ψυχολογίας, ο οποίος εστιάζει στη μελέτη και ανάπτυξη των ικανοτήτων και των θετικών χαρακτηριστικών του ατόμου. Η θετική εκπαίδευση είναι αντίστοιχα μια προσέγγιση που αφορά την αξιοποίηση και εφαρμογή των αρχών της θετικής ψυχολογίας στην εκπαίδευση έτσι ώστε να προαχθεί η ευημερία και η ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών παράλληλα με αυτή του γνωστικού τους τομέα. Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζουν συχνά σχολική ματαίωση και έναν αριθμό ψυχοσυναισθηματικών δυσκολιών που επιδρούν στη μάθηση. Συνεπώς, διαμορφώνονται επιτακτικές ανάγκες διαφοροποιημένης διδασκαλίας για τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και ιδιαίτερα στο μάθημα των Αγγλικών. Στην παρουσίαση επικεντρωνόμαστε στις παρεμβάσεις θετικής εκπαίδευσης που στοχεύουν στην ταυτόχρονη ενίσχυση του ψυχοκοινωνικού και του μαθησιακού τομέα των μαθητών. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει την επίδραση των αρχών της θετικής ψυχολογίας στην εκπαίδευση των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες. Για τον σκοπό αυτό ακολουθείται βιβλιογραφική ανασκόπηση των συγκεκριμένων πεδίων. Στο πρώτο στάδιο συλλέξαμε και οργανώσαμε τις βιβλιογραφικές καταχωρίσεις αναφορικά με τη

θετική εκπαίδευση. Στη συνέχεια συνδέσαμε τις θετικές παρεμβάσεις με τη διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας ως ξένης γλώσσας σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Στα πλαίσια αυτά αναλύονται οι δραστηριότητες και τα προγράμματα θετικής εκπαίδευσης στη διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας. Τα συμπεράσματα της έρευνας βοηθούν να αναγνωρίσουμε ότι η θετική εκπαίδευση προσφέρει απαραίτητα εργαλεία διδασκαλίας σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και διαφοροποιημένες ευκαιρίες ισότιμης συμμετοχής τους στο μάθημα των Αγγλικών. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συμβάλλουν στην προσβασιμότητα των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες στην εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 13 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Σχολική Βία: Μία συνολική προσέγγιση και πρόταση για την αντιμετώπιση και πρόληψη του φαινομένου

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Ιωάννης Δημάκος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Συζητήτρια: Αναστασία Ψάλτη, *ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης*

Σκοπός του προτεινόμενου συμποσίου είναι να παρουσιάσει μια συνολική εικόνα του προβλήματος της σχολικής βίας: από την τυπολογία και το προφίλ του θύτη, στις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων που επιλέγουν οι μαθητές, στην αντιμετώπιση και πρόληψη του φαινομένου στο πλαίσιο της εφαρμογής Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας, στις πρακτικές εφαρμογές και συγκεκριμένες δράσεις που μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας. Η πρώτη παρουσίαση αφορά στην τυπολογία των μαθητών-θυτών. Με την εφαρμογή μοντέλων δομικών εξισώσεων παρουσιάζονται συγκεκριμένα εσωτερικά χαρακτηριστικά των μαθητών που ασκούν βία στους συμμαθητές τους. Η δεύτερη παρουσίαση αναφέρεται στις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων που επιλέγουν οι ίδιοι οι μαθητές απαντώντας σε υποθετικά σενάρια περιστατικών βίας και συγκρούσεων. Η τρίτη παρουσίαση αφορά στις διαθέσιμες δράσεις αντιμετώπισης και πρόληψης περιστατικών σχολικής βίας στο πλαίσιο εφαρμογής Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας στο σχολείο. Τέλος, η τέταρτη παρουσίαση αφορά σε συγκεκριμένες δράσεις που μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας από

κοινού με μαθητές, γονείς, και εκπαιδευτικούς για την γενικότερη ενίσχυση και βελτίωση του ενδοσχολικού κλίματος.

Τυπολογία Θυτών Εκφοβιστικών Συμπεριφορών στο Σχολείο: Διαφορετικά Δομικά Μοντέλα (SEM)

Χριστίνα Καούρη, Ιωάννης Δημάκος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε προσωπικά χαρακτηριστικά, οικογενειακούς και σχολικούς παράγοντες που επιδρούν στην επιθετική συμπεριφορά των μαθητών στο σχολείο, με σκοπό να σκιαγραφήσει το ψυχολογικό προφίλ για τον Θύτη Εκφοβιστικών Συμπεριφορών στο σχολείο. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 2076 μαθητές τυχαία επιλεγμένων Γυμνασίων του νομού Αχαΐας. Οι μαθητές συμπλήρωσαν συστοιχία κλιμάκων (τα τελικά εργαλεία μέτρησης περιλαμβάνουν 186 ερωτήσεις που διαχωρίζονταν σε 16 διασκευασμένες κλίμακες) που αφορούσαν διαφορετικές πτυχές του ζητήματος της ενδοσχολικής βίας. Η στατιστική ανάλυση έδειξε πως οι Θύτες επιλέγουν: (1) *ορθολογιστικά να είναι βίαιοι*, (2) *να έχουν θετική στάση απέναντι στη βία*, (3) *είναι ευερέθιστοι*, (4) *στερούνται φιλοκοινωνικών δεξιοτήτων*, (5) *βιώνουν συγκρούσεις στο οικογενειακό τους πλαίσιο*, (6) *χάνουν το ενδιαφέρον τους για τα μαθήματα και*, (7) *ενώ νιώθουν ότι απειλούνται στο σπίτι, υιοθετούν το ρόλο του δυνατού στο σχολείο*. Στο πλαίσιο επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης ελέγχθηκαν ξεχωριστά Μοντέλα Δομικών Εξισώσεων για τον 'Θύτη Σωματικών Επιθέσεων', τον 'Θύτη Λεκτικών Επιθέσεων', τον 'Θύτη Έμμεσων Επιθέσεων' και τον 'Θύτη – Βανδαλιστή', με τους δείκτες προσαρμογής τους να είναι πολύ υψηλοί. Συγκεκριμένα, επιβεβαιώθηκαν στατιστικά σημαντικές θετικές και αρνητικές επιδράσεις ανάμεσα σε προσωπικούς, οικογενειακούς και σχολικούς παράγοντες και στους παράγοντες: *Σωματική Βία (SEM 1)*, *Λεκτική Βία (SEM 2)*, *Κοινωνικός Αποκλεισμός (SEM 3)*, *Βανδαλισμός (SEM 4)*. Από τις αυτοαναφορές των μαθητών προκύπτει ότι η στάση των θυτών επηρεάζεται από μια μακιαβελλική τάση να κυριαρχήσουν στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, καθώς ωφελούνται από τις ενέργειες τους (Andreou, 2004. Bandura, 1986). Επιπρόσθετα, οι σχέσεις μεταξύ μαθητών, γονέων και εκπαιδευτικών επιδρούν στις

στάσεις των ίδιων των μαθητών απέναντι στη βία (Swearer et al., 2010). Συνεπώς, τα διάφορα προγράμματα παρέμβασης και πρόληψης της ενδοσχολικής βίας δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τους εμπλεκόμενους θύτες αποκομμένα από το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν, αλλά να διερευνήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους μέσα από μία οικολογική προσέγγιση (Bronfenbrenner, 1979).

Στρατηγικές Επίλυσης Συγκρούσεων που επιλέγουν οι μαθητές

Αμιλία Μίχαλου, Ιωάννης Δημάκος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Το σχολείο αποτελεί ένα χώρο, στον οποίο παιδιά με διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο, διαφορετικά αξιακά συστήματα, ενδιαφέροντα, στόχους αλλά και προσωπικά χαρακτηριστικά καλούνται να συνυπάρξουν. Ως εκ τούτου η ανάδυση συγκρούσεων μεταξύ των εμπλεκόμενων στη μαθησιακή διαδικασία είναι συχνό φαινόμενο. Τα συνεχώς αυξανόμενα περιστατικά επιθετικών συμπεριφορών και σχολικού εκφοβισμού έχουν στρέψει το ενδιαφέρον στους προληπτικούς αλλά και στις σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Η εκπαίδευση σε θέματα διαχείρισης των συγκρουσιακών περιστατικών από τους ίδιους μαθητές μέσω προγραμμάτων διαμεσολάβησης και εκπαίδευσης σε κοινωνικές δεξιότητες φαίνεται να αποτελεί ένα από τα μέτρα πρόληψης. Οι συγκρούσεις που θα εκδηλωθούν στο σχολικό πλαίσιο, μεταξύ μαθητών, αφορούν πεποιθήσεις, σχέσεις, σωματικές επιθέσεις ή λεκτικές προσβολές (Bilgin, 2008). Η επίλυση συγκρούσεων ως μια διαδικασία απαιτεί ένα σύνολο δεξιοτήτων, η απόκτηση των οποίων ξεκινά από πολύ μικρή ηλικία και συνεχίζεται μέχρι και την εφηβεία. Η επιλογή του τρόπου επίλυσης φαίνεται να επηρεάζεται από ένα σύνολο παραγόντων όπως το φύλο, η ηλικία, η ύπαρξη αδερφών, τα πρότυπα, η παρουσία ή όχι κάποιου ενήλικα αλλά και τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών. Στην διεθνή βιβλιογραφία γίνεται προσπάθεια καταγραφής και κατηγοριοποίησης των στρατηγικών που υιοθετούν οι μαθητές προκειμένου να διαχειριστούν αποτελεσματικά συγκρουσιακές καταστάσεις που ανακύπτουν, ενώ στην ελληνική πραγματικότητα τα δεδομένα είναι περιορισμένα (DePaula & Befi- Lopes, 2011; Χατζηχρήστου, 2011; French, Pidada, Demona, McDonald & Lawton, 2005; Bilgin, 2008; Atici, 2007; Rinaldi & Heath, 2006; Rose &

Asher, 2004; Killen & Hart, 1995;). Στην παρούσα εργασία εστιάζουμε στις συγκρούσεις που αναδύονται μεταξύ των μαθητών και κυρίως στον τρόπο που αυτοί επιλέγουν να τις διαχειριστούν ή επιλύσουν.

Προγράμματα Αγωγής Υγείας και η Αντιμετώπιση της Σχολικής Βίας

Αρτεμισία Παπακωνσταντινοπούλου, Ιωάννης Δημάκος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η βία, ο εκφοβισμός, και η παραβατικότητα είναι μερικά από τα φαινόμενα που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη κοινωνία και συνδέονται σε υψηλό ποσοστό με τη σχολική αποτυχία και διαρροή, καθώς επίσης και με τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η αντιμετώπιση αυτών των κοινωνικών προβλημάτων σχετίζεται με την ανάπτυξη ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων και συνδέεται άμεσα με προγράμματα πρόληψης και προαγωγής ψυχικής υγείας στα ελληνικά σχολεία. Η Αγωγή Υγείας, ως μια συγκροτημένη εκπαιδευτική διαδικασία διεπιστημονικού χαρακτήρα, στηρίζεται στην ενεργητική-βιωματική μάθηση και έχει γενικό σκοπό την προάσπιση, βελτίωση και προαγωγή της ψυχικής, σωματικής και κοινωνικής ευεξίας των μαθητών, την ενδυνάμωσή τους με την ανάπτυξη προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, την υιοθέτηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών, αλλά και τη συλλογική δράση ως προς την αναβάθμιση του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος. Τα προγράμματα που υλοποιούνται στο πλαίσιο αυτό τοποθετούν τους μαθητές στο κέντρο του ενδιαφέροντος, προσαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες τους και τις ιδιαιτερότητές τους, ενθαρρύνουν τις ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες και μεθόδους μάθησης και με συμμετοχικές διαδικασίες, αναπτύσσουν νέες διόδους συνεργασίας σχολείου, οικογένειας και κοινότητας. Μπορούν να αναλυθούν σε υποενότητες αναφορικά με τη συναισθηματική και ψυχοκινητική ανάπτυξη του ατόμου, τις διαπροσωπικές σχέσεις, την αγωγή του ενεργού πολίτη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ποιότητα ζωής και τη σχέση με το περιβάλλον. Επιπλέον, η λειτουργία Δικτύων μεταξύ σχολικών μονάδων δίνει τη δυνατότητα σχεδιασμού και υλοποίησης δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην ενεργό, γνωστική, κοινωνική και ψυχολογική εμπλοκή του μαθητή, την δημιουργική χρήση της φαντασίας του, την πρόκληση των παραδοχών του, την κινητοποίηση και την

ενσωμάτωση στην καθημερινότητά του εννοιών, όπως η διαφορετικότητα, η ισότητα και η αξιοπρέπεια με τη χρήση σύγχρονων μαθητοκεντρικών τεχνικών.

Συνεργασία Γονέων, Εκπαιδευτικών και Μαθητών για την Αντιμετώπιση Συγκρούσεων στη Σχολική Κοινότητα

Βασιλική Ρεσβάνη, Μαριάννα Μπαρτζάκλη, Ιωάννης Δημάκος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η σχολική βία και ο εκφοβισμός (ΣΒΕ) είναι ένα σύνθετο και πολυεπίπεδο πρόβλημα. Ως τέτοιο, η ΣΒΕ αφορά ολόκληρη τη σχολική κοινότητα και όχι μόνο τους μαθητές (θύτες, θύματα, παρατηρητές) που εμπλέκονται σε περιστατικά βίας. Για το λόγο αυτό, η αντιμετώπιση και πρόληψη τέτοιων φαινομένων επιτάσσει στοχευμένες συστημικές δράσεις και προγράμματα παρέμβασης. Στις δράσεις και τα προγράμματα αυτά συμμετέχουν τόσο οι μαθητές (και οι γονείς τους) όσο και οι εκπαιδευτικοί σε μία προσπάθεια για την ενίσχυση και προαγωγή ενός θετικού κλίματος εντός της σχολικής κοινότητας. Απώτερος σκοπός η ανάπτυξη φιλοκοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών, η άμεση επικοινωνία οικογένειας και σχολείου, η υιοθέτηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών από όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει συγκεκριμένες δράσεις, που έχουν ήδη υλοποιηθεί με επιτυχία στη σχολική μονάδα και που ενθαρρύνουν τη συνεργασία μαθητών, εκπαιδευτικών, και γονέων. Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία εθελοντικών ομάδων εικαστικής αναμόρφωσης της σχολικής μονάδας, τη δημιουργία ψυχοεκπαιδευτικών ομάδων μαθητών για την ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών, της διοργάνωσης ενημερωτικών εκδηλώσεων, ομιλιών και εκδηλώσεων για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων αλλά και για την παροχή ευκαιριών επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων. Τα συμπεράσματα που απορρέουν από την εφαρμογή αυτών των δράσεων αναλύονται και προτείνονται περαιτέρω δράσεις στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας.

Η σημασία της μελέτης των ομαδικών διαδικασιών στο πλαίσιο της εφαρμογής ψυχοεκπαιδευτικών προγραμμάτων

Βασιλική Μπαούρδα¹, Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος²,

¹*Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*, ²*Πανεπιστήμιο Πατρών*

Ο όρος «ομαδικές διαδικασίες» αναφέρεται στο σύνολο των συμβάντων που εκδηλώνονται σε μια ομάδα και ασκούν συνειδητή ή ασυνείδητη επιρροή στο κάθε μέλος. Η περιγραφή και η κατανόηση των ομαδικών διαδικασιών συμβάλει στη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών, ώστε τα μέλη των ομάδων να μπορούν να επωφεληθούν τα μέγιστα από τις ομαδικές παρεμβάσεις. Στην παρούσα εργασία αναλύονται οι βασικότερες ομαδικές διαδικασίες που μελετώνται στα πλαίσια ομαδικών ψυχοεκπαιδευτικών παρεμβάσεων, δηλαδή οι θεραπευτικοί παράγοντες, το ομαδικό κλίμα και η θεραπευτική συμμαχία. Οι θεραπευτικοί παράγοντες αποτελούν τους μηχανισμούς αλλαγής που ενεργοποιούνται κατά τις ομαδικές παρεμβάσεις και συμβάλουν στην αποτελεσματικότητά τους. Η μελέτη των θεραπευτικών παραγόντων είναι ιδιαίτερως σημαντική, καθώς υποδεικνύει τα στοιχεία της ομάδας που λειτουργούν βοηθητικά για τα μέλη της. Το ομαδικό κλίμα αποτελεί σύνθετη μεταβλητή η οποία περιλαμβάνει τη συνεκτικότητα της ομάδας σε συνδυασμό με τα επίπεδα της συμμετοχής, της αποφυγής και της σύγκρουσης εντός της ομάδας. Η διαμόρφωση ενός θετικού ομαδικού κλίματος επιτρέπει την αποτελεσματική αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών και την εμφάνιση των θεραπευτικών παραγόντων. Τέλος, η θεραπευτική συμμαχία (ή θεραπευτική σχέση) αναφέρεται στην ποιότητα και τη δύναμη της συνεργατικής σχέσης ανάμεσα σε κάθε μέλος και τον συντονιστή. Παρά το γεγονός ότι η θεραπευτική συμμαχία είναι πολυδιάστατη, καθώς συμπεριλαμβάνει τους στόχους μιας θεραπευτικής παρέμβασης, τον τρόπο που γίνεται η παρέμβαση και το συναισθηματικό δεσμό με τον θεραπευτή, οι περισσότερες έρευνες εξετάζουν κυρίως τη διάσταση του δεσμού και δείχνουν ότι η θεραπευτική συμμαχία προβλέπει με στατιστικά σημαντικό τρόπο το θετικό αποτέλεσμα της θεραπευτικής παρέμβασης.

Η διερεύνηση της παρουσίας των θεραπευτικών παραγόντων σε ένα ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα ενίσχυσης της σχολικής προσαρμογής παιδιών Α΄ Δημοτικού Σχολείου

Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος², Β. Σταύρου¹, Βασιλική Μπαούρδα¹
¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Οι θεραπευτικοί παράγοντες διερευνήθηκαν κατά τη διάρκεια ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος επτά συναντήσεων, το οποίο επιχείρησε να ομαλοποιήσει την σχολική προσαρμογή 22 παιδιών (*M.O. ηλικίας* = 6,53, *T.A.* = 0,21) της Α΄ Δημοτικού Σχολείου. Τα παιδιά συμπλήρωναν το Ερωτηματολόγιο Κρίσιμων Συμβάντων (Kivlighan & Goldfine, 1991) στο σπίτι με τη βοήθεια των γονέων τους, έπειτα από κάθε συνάντηση του προγράμματος. Οι απαντήσεις ταξινομήθηκαν με βάση τις δέκα κατηγορίες θεραπευτικών παραγόντων των Bloch, Reibstein, Holroyd, & Themen (1979) και έξι επιπλέον κατηγορίες κρίσιμων συμβάντων (Μπαούρδα, 2013). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα μέλη αξιολόγησαν την καθοδήγηση και την αποδοχή ως τους πιο επιβοηθητικούς παράγοντες, απέδωσαν μικρότερη σημασία στη μάθηση από διαπροσωπικές δράσεις, την αυτοαποκάλυψη και την αυτοκατανόηση και εκτίμησαν περισσότερο τους γνωστικούς και συμπεριφορικούς παράγοντες και όχι τους συναισθηματικούς. Οι θεραπευτικοί παράγοντες επικράτησαν κυρίως στο αρχικό και μεσαίο στάδιο του προγράμματος, δίνοντας σταδιακά τη θέση τους σε άλλες κατηγορίες κρίσιμων συμβάντων. Τα μέλη πολλές φορές απάντησαν με σχόλια ή κριτική και αναφορές στη διασκέδαση ή τις δραστηριότητες. Γενικά, ο ψυχοεκπαιδευτικός χαρακτήρας του προγράμματος και η μορφή των δραστηριοτήτων επηρέασε την παρουσία των θεραπευτικών παραγόντων. Τέλος, συζητάται η ανάγκη για σύνθεση μίας πληρέστερης ταξινόμησης που θα αντιπροσωπεύει το σύνολο των κρίσιμων συμβάντων που περιγράφουν τα μέλη μίας ομάδας.

Οι ομαδικές διαδικασίες σε ένα ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη διαχείριση του θυμού σε μαθητές Δημοτικού Σχολείου

Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος², Π. Κάτσιου¹, Βασιλική Μπαούρδα¹
¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Στην παρούσα έρευνα μελετώνται η θεραπευτική συμμαχία και οι αντιλήψεις των μελών για τη στάση της συντονίστριας κατά τη διάρκεια ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος, οκτώ συναντήσεων, για τη διαχείριση του θυμού. Στην παρέμβαση συμμετείχαν 56 μαθητές της Δευτέρας και της Τρίτης Δημοτικού ενός σχολείου των Ιωαννίνων και ενός σχολείου της Θεσπρωτίας ($M.O. = 7,75$ ετών, $T.A. = 0,61$). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν την Κλίμακα Συμμαχίας σε Ψυχοεκπαιδευτικές Ομάδες για Παιδιά (Psychoeducational Group Alliance Scale for Children: Brouzos, Vassilopoulos, Baourda, under review) στο τέλος κάθε συνάντησης, ενώ συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Σχέσεων (Relationship Inventory: Barrett-Lennard, 1978) μετά τη δεύτερη και την όγδοη (τελευταία) συνάντηση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η θεραπευτική συμμαχία, καθώς και οι αντιλήψεις των μελών για την αναγνώριση, την ενσυναίσθηση, την απουσία όρων και τη συνέπεια της συντονίστριας αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της παρέμβασης. Επιπρόσθετα, υπήρχε σημαντική συσχέτιση μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών. Η συζήτηση των αποτελεσμάτων επικεντρώνεται στη σημασία των στάσεων και των συμπεριφορών του συντονιστή μιας ψυχοεκπαιδευτικής ομάδας για την ανάπτυξη της θεραπευτικής συμμαχίας.

Οι ομαδικές διαδικασίες σε ένα ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη διευκόλυνση της διαδικασίας μετάβασης των μαθητών Δημοτικού στο Γυμνάσιο
Στέφανος Βασιλόπουλος², Ανδρέας Μπρούζος¹, Ε. Λιόντου¹, Βασιλική Μπαούρδα¹
¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Η αποτελεσματικότητα των ομαδικών παρεμβάσεων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους θεραπευτικούς παράγοντες, δηλαδή τους μηχανισμούς αλλαγής που ενεργοποιούνται στη διάρκεια μιας ομαδικής παρέμβασης. Η παρούσα έρευνα μελετά την εμφάνιση των θεραπευτικών παραγόντων σε μια ψυχοεκπαιδευτική ομαδική παρέμβαση πέντε συναντήσεων σε μαθητές της Έκτης Δημοτικού με στόχο τη διευκόλυνση της διαδικασίας μετάβασης των μαθητών στο Γυμνάσιο. Στην έρευνα συμμετείχαν 56 μαθητές της Έκτης Δημοτικού ενός Δημοτικού σχολείου των Ιωαννίνων ($M.O.$ ηλικίας = 11,81). Οι μαθητές συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Κρίσιμων Συμβάντων (Critical Incident Questionnaire: Bloch, Reibstein, Crouch,

Holroyd, & Thermen, 1979) και την Κλίμακα Συμμαχίας σε Ψυχοεκπαιδευτικές Ομάδες για Παιδιά (Psychoeducational Group Alliance Scale for Children: Brouzos, Vassilopoulos, Baourda, under review) στο τέλος κάθε συνάντησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές έκαναν συχνότερα αναφορά σε γνωστικούς και συναισθηματικούς παράγοντες και λιγότερο συχνά σε συμπεριφορικούς. Επίσης, οι θεραπευτικοί παράγοντες που αναφέρθηκαν συχνότερα ήταν η καθοδήγηση και η αποδοχή. Τέλος, παρατηρήθηκε αύξηση της θεραπευτικής συμμαχίας με την πρόοδο των συναντήσεων. Τα ευρήματα συζητούνται σε σχέση με την αναγκαιότητα σχεδιασμού και υλοποίησης ψυχοεκπαιδευτικών ομάδων για παιδιά.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 15 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Συναισθήματα, Σεξουαλικότητα, Αποδοχή και Κοινωνική Πραγματικότητα στα Νέα Ψηφιακά Περιβάλλοντα

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Αγγελική Γαζή, *Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Συζητήτρια: Ευαγγελία Κούρτη

Οι συνεχείς αλλαγές στο χώρο των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας υπεισέρχονται σε κάθε πτυχή της φυσικής πραγματικότητας θέτοντας ερωτήματα ως προς τον τρόπο κατανόησης την ανθρώπινης εμπειρίας στα διαμεσολαβημένα τεχνολογικά περιβάλλοντα. Η μετάβαση από την εποχή των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας στις διαδικτυακές πλατφόρμες προσδιορίζει μια νέα υβριδική πολυμεσική πραγματικότητα με άμεσες επιδράσεις στην ψυχική ζωή του ατόμου. Η τεχνολογία πλέον ορίζει νέα εργαλεία κοινωνικής πρακτικής και πεδία κοινωνικής πραγματικότητας. Τα νέα τεχνολογικά συστήματα παρέχουν την δυνατότητα στο άτομο να δημιουργήσει νέες ψηφιακές αφηγήσεις για την ταυτότητα, νέα ατομικά και κοινωνικά προφίλ, νέες αναπαραστάσεις τον εαυτό, μια τεχνολογικά εν τέλει διαμεσολαβημένη αίσθηση της παρουσίας. Οι αντιλήψεις για την σεξουαλικότητα, τα συναισθήματα, την κοινωνική αποδοχή, το σώμα καθώς και οι επιδράσεις στην συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ζωή της ψηφιακής πραγματικότητας αναδεικνύονται στο συγκεκριμένο συμπόσιο. Πώς το άτομο

αντιλαμβάνεται και κατασκευάζει τον εαυτό με την χρήση της τεχνολογίας; Ποια τα κριτήρια επιλογής ερωτικών συντρόφων στις γεω-κοινωνικές εφαρμογές γνωριμιών και πώς διαμεσολαβείται και κατασκευάζεται ψηφιακά η σεξουαλικότητα, η ερωτική, φιλική και κοινωνική συνεύρεση; Ποια η συναισθηματική σημασία που αποδίδουν οι νέοι στα ψηφιακά μέσα επικοινωνίας, διασκέδασης και ψυχαγωγίας και πως αυτά διαμεσολαβούν στην διαμόρφωση και διατήρηση κοινωνικών σχέσεων; Πώς νοηματοδοτούν τις στιγμές της μοναξιάς και της εργασίας; Ποια η σχέση των στρατηγικών αυτοπαρουσίασης και αναζήτησης αποδοχής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Το μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook, η γεω-κοινωνική εφαρμογή γνωριμιών για άντρες Grindr, τα videogames, το κινητό τηλέφωνο, το διαδίκτυο εν γένει αλλά και η τηλεόραση ορίζουν τα υπό διερεύνηση ψηφιακά περιβάλλοντα εντός των οποίων διαμορφώνεται μια πολύπλευρη κοινωνική πραγματικότητα.

Προδιαθέσεις και αντιλήψεις για τη σύνδεση του σεξ με την αγάπη στις ερωτικές σχέσεις και κριτήρια επιλογής συντρόφου στο Grindr

Ιωάννης Αθανασόπουλος, Λουίζα Σταματή, Νένα Ξανθοπούλου, Παναγιώτης Κορδούτης

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η αποεπενδυμένη συναισθηματικά σεξουαλικότητα ή το «επιτρεπτικό» σεξ θεωρείται ότι συμβάλει ετεροβαρώς στην ανδρική γκέι ταυτότητα, εις βάρος της συναισθηματικής επένδυσης στις σχέσεις. Η παρούσα έρευνα εξετάζει αν το επιτρεπτικό σεξ απεικονίζεται περισσότερο, α) στις αντιλήψεις των γκέι ανδρών για τις ερωτικές σχέσεις και στις γενικές ερωτικές προδιαθέσεις τους καθώς και, β) στα κριτήρια επιλογής τους στην εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης «Grindr». Το Grindr αφορά Άνδρες που κάνουν Σεξ με Άνδρες (Men having Sex with Men). Ο χρήστης δημιουργεί προσωπικό προφίλ (όνομα, ηλικία, σωματικά χαρακτηριστικά, φωτογραφία, ενδιαφέροντα, σεξουαλικές προτιμήσεις-ρόλοι, προτιμήσεις τύπου άνδρα, αυτοπεριγραφές) και εντοπίζει άλλους πλησιόχωρους γεωγραφικά χρήστες. Στην έρευνα, χορηγήθηκε σε γκέι άνδρες συμμετέχοντες (N=150) το ερωτηματολόγιο, α) Αντιλήψεων για την Αγάπη και το Σεξ στις σχέσεις (Hendrick & Hendrick, 2002) και β) της Κοινωνιοσεξουαλικότητας (Simpson & Gangestad, 1991. Penke & Asendorpf, 2008), που μετρά προδιάθεση για επιτρεπτικό-μη επιτρεπτικό

σεξ. Επίσης, καταγράφηκε σε 100 προφίλ γκέι ανδρών χρηστών στο Grindr, το είδος της επαφής/σχέσης που επιθυμούν και η αυτοπαρουσίασή τους (ψευδώνυμο, φωτογραφία, αυτοπεριγραφικό κείμενο). Από τη μελέτη και τη σύγκριση αντιλήψεων, προδιαθέσεων και προφίλ θα κατανοηθεί εάν η αποεπενδυμένη συναισθηματικά σεξουαλική έκφραση υπερτερεί της ανάγκης για δημιουργία συναισθηματικών σχέσεων αγάπης. Επίσης, θα διαπιστωθεί εάν οι αυτοαναφερόμενες αντιλήψεις και προδιαθέσεις συγκλίνουν με ότι αποτυπώνεται στο Grindr, που είναι κατασκευασμένο για να διευκολύνει την έκφραση του μεγαλύτερου δυνατού εύρους κριτηρίων επιλογής συντρόφων. Η μελέτη καλύπτει κενό της ελληνικής βιβλιογραφίας, βοηθώντας να αντιληφθούμε καλύτερα τόσο την ανδρική γκέι ταυτότητα όσο και το ρόλο των εφαρμογών κοινωνικής δικτύωσης στην έκφρασή της.

Εικονική Ταυτότητα Των Ανδρών Χρηστών Γεω-κοινωνικών Εφαρμογών

Γνωριμιών. Μελέτη Περίπτωσης: GRINDR

Αντρέας Χρυσοστόμου, Αγγελική Γαζή

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η ανάπτυξη των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε συνάρτηση με την πρόοδο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην εξέλιξη των μέσων γνωριμιών. Οι γεω-κοινωνικές εφαρμογές γνωριμιών χρησιμοποιούνται τόσο από ομόφυλα όσο και ετερόφυλα άτομα με στόχο την ψηφιακή και φυσική γνωριμία με άλλα άτομα. Για την χρήση των εφαρμογών αυτών απαιτείται η κατασκευή ενός διαδικτυακού προφίλ από τον χρήστη προκειμένου ο τελευταίος να συμμετάσχει στο «φόρουμ» αναζήτησης γνωριμιών. Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στην διερεύνηση της κατασκευής της εικονικής ταυτότητας των αντρών χρηστών της εφαρμογής Grindr στην Κύπρο. Η γεω-κοινωνική εφαρμογή Grindr χρησιμοποιείται από άντρες χρήστες με σκοπό την αναζήτηση ερωτικών, φιλικών αλλά και κοινωνικών σχέσεων.

Πιο συγκεκριμένα η έρευνα επικεντρώνεται στην διερεύνηση της κατασκευής της εικονικής ταυτότητας 200 χρηστών της εφαρμογής Grindr μέσω της μελέτης της εικόνας προφίλ, του προβαλλόμενου μέσω φωτογραφιών σώματος, των quoted

texts, των πληροφοριών των χρηστών για τα ατομικά τους χαρακτηριστικά (ύψος, βάρος, εθνικότητα), των στόχων αναζήτησης γνωριμίας (αναζήτηση βάσει ηλικίας, σωματικών χαρακτηριστικών «μυώδεις», αισθητικών χαρακτηριστικών «θηλυπρεπείς κ.α.), των συγκεκριμένων «λέξεων κλειδιά» που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της ταυτότητας του χρήστη της εφαρμογής. Παράλληλα θα διενεργηθεί ποιοτική έρευνα μέσω ημιδομημένων εις βάθος συνεντεύξεων με άντρες χρήστες της εφαρμογής. Η ανάλυση του περιεχομένου του προφίλ θα οδηγήσει στην κατανόηση της εικονικής ταυτότητας του χρήστη του Grindr στην Κύπρο ενώ παράλληλα θα διερευνηθούν και θα αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά εκείνα που αποκρύπτονται ή αναδεικνύονται στο εικονικό περιβάλλον ανάλογα με τον βαθμό αποδοχής της αντρικής γκέι σεξουαλικής ταυτότητας από τον ίδιο το άτομο/χρήστη.

Η ψηφιακή γενιά ενηλικιώθηκε: Νεαροί ενήλικες και η τεχνολογικά διαμεσολαβημένη καθημερινότητα τους

Ανθή Σιδηροπούλου, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα πιλοτική μελέτη επικεντρώθηκε στις επιδράσεις που ενδεχομένως έχει επιφέρει η συνύπαρξη με τα ψηφιακά μέσα, στην συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ζωή των νεαρών ενηλίκων, ηλικίας 18 - 22 ετών. Δεδομένου ότι πρόκειται για την πρώτη γενιά που αναπτύχθηκε στο νέο ψηφιακό περιβάλλον, η γενιά αυτή προσφέρεται για τη μελέτη ενδεχόμενων μετατροπών στις έως, πριν την έλευση των νέων μέσων, τυπικές διαδικασίες γνωστικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Μας ενδιαφέρει η συναισθηματική σημασία που αποδίδουν οι νέοι στα ψηφιακά μέσα επικοινωνίας, διασκέδασης και ψυχαγωγίας και πως αυτά διαμεσολαβούν στην διαμόρφωση και διατήρηση κοινωνικών σχέσεων και νοηματοδοτούν τις στιγμές της μοναξιάς και της εργασίας. Η πιλοτική μελέτη πραγματοποιήθηκε με την ποιοτική μέθοδο των ημερολογίων, στα οποία 31 συμμετέχοντες (τριτοετείς φοιτητές) κατέγραφαν την χρήση των μέσων (κινητό, διαδίκτυο, τηλεόραση) για 5 ημέρες με έμφαση σε συγκεκριμένες εφαρμογές και κοινωνικά δίκτυα και την συναισθηματική επίδραση που κατά την άποψη τους είχε αυτή η χρήση. Επίσης, μας ενδιέφεραν τα κίνητρα χρήσης (διασκέδαση,

επικοινωνία, πληροφόρηση, κ.α.) και αν υπήρχε παράλληλη χρήση διαφορετικών μέσων (multitasking). Από την ανάλυση των ημερολογίων των νεαρών ενηλίκων προκύπτει ότι βιώνουν ένα έντονο αίσθημα ανίας και ανάγκης διαφυγής από αυτό. Την ίδια στιγμή φαίνεται ότι χρησιμοποιούν τα μέσα, για να αποτρέψουν την βίωση οποιουδήποτε αισθήματος μοναξιάς, όπως αναφέρουν συχνά οι ίδιοι, αλλά και για να ανασυστήσουν μια εικόνα οικογενειακής θαλπωρής και συντροφικότητας. Η ανάγκη της βίωσης της οικογενειακής ατμόσφαιρας ικανοποιείται κατά την ώρα του φαγητού, η οποία συνοδεύεται ως επί το πλείστον από τους ήχους της τηλεόρασης. Στο τέλος όμως κάθε συνομιλίας διαμεσολαβημένης από τα μέσα, οι νεαροί ενήλικες περιγράφουν μια κοινή αίσθηση, αυτήν της χαρμολύπης, καθώς μπόρεσαν να συνυπάρξουν με τα αγαπημένα τους πρόσωπα, αλλά αυτή η συνύπαρξη δεν κάλυψε πλήρως τις ψυχικές τους ανάγκες. Μέσα από το υλικό που συγκεντρώθηκε είναι έκδηλη μια σύγκρουση μεταξύ της ανάγκης των νεαρών ενηλίκων να αποφύγουν στιγμές μοναξιάς αλλά και της ανάγκης τους για αυθεντική έκφραση και επικοινωνία (που σύμφωνα με τους ίδιους δεν ευνοείται από τα μέσα) που τους αφήνει μετέωρους και μουδιασμένους στο πλαίσιο μιας βαρετής και κουραστικής καθημερινότητας.

Παράγοντες πρόβλεψης της αυτοπαρουσίασης και της αναζήτησης αποδοχής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Μελίνα Φιλιππίδου, Αντώνης Γαρδικιώτης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα συσχετιστική μελέτη (N=250) διερευνά τους παράγοντες που προβλέπουν δύο βασικές χρήσεις των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, της αυτοπαρουσίασης και της αναζήτησης της κοινωνικής αποδοχής. Οι νέοι συχνά χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook, για να εκφράσουν διαφορετικές όψεις του εαυτού τους ή και για να αναζητήσουν την αποδοχή από τους άλλες χρήστες. Αναζητήθηκε η σχέση των στρατηγικών αυτών (οι οποίες μετρήθηκαν χρησιμοποιώντας προσαρμοσμένες κλίμακες της Seidman, 2013) με παράγοντες σε ατομικό επίπεδο, όπως είναι η αξιολόγηση που έχουν οι χρήστες για τον εαυτό τους (αυτοεκτίμηση, Rosenberg, 1965) καθώς και μια

ιδιαίτερη όψη αυτής, την υπερβολική εκτίμηση της σημασίας του εαυτού τους (ναρκισσισμός, Ames et al., 2006). Επίσης, εξετάστηκε η σχέση των στρατηγικών αυτοπαρουσίασης και αναζήτησης αποδοχής με το βαθμό ψυχολογικής σύνδεσης των συμμετεχόντων με τους άλλους χρήστες (συλλογική ταυτότητα, Doosje et al., 1995). Η μελέτη υπογραμμίζει τη σημασία που έχει η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τους νέους ώστε να επιτελούν ατομικούς και κοινωνικούς στόχους.

18.45 – 19.00 Διάλειμμα

19.00 – 20.30 ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Προεδρείο: Μαρία-Ελένη Κοσμίδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

The empathic brain and its contributions to behavior

Christian Keysers, *Netherlands Institute for Neuroscience*

Αίθουσα: Αμφιθέατρο Παναγής Παναγιωτόπουλος (Πολυτεχνική Σχολή)

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΜΑΪΟΥ

8.00 - 9.00 Προσέλευση συνέδρων | Εγγραφές: Φουαγιέ ΚΕΔΕΑ

9.00 – 10.30

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 4 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Το γνωστικό «πλεονέκτημα» των δίγλωσσων υπό συζήτηση: Μια αναπτυξιακή-νευροεπιστημονική προσέγγιση

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ελισάβετ Χρυσοχόου, *City College*

Συζητήτρια: Ana Vivas, *City College*

Οι μηχανισμοί ελέγχου που εφαρμόζονται κατά την εναλλαγή των γλωσσών στην καθημερινότητα ενός δίγλωσσου, θεωρούνται ότι αντανακλώνται και σε μη-λεκτικές μετρήσεις των επιτελικών λειτουργιών (π.χ. του ανασταλτικού ελέγχου ή της γνωστικής ευελιξίας), στις οποίες οι δίγλωσσοι φάνηκαν να υπερτερούν έναντι των μονόγλωσσων σε σειρά μελετών (Bialystok, 2011). Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, υπήρξαν ερευνητές που αμφισβήτησαν αυτό το γνωστικό πλεονέκτημα (Duñabeita et al, 2014. Ladas et al, 2015. Vivas et al, 2017), με βάση ευρήματά τους

για σημαντικά ασθενέστερες ή και ασήμαντες διαφοροποιήσεις δίγλωσσων και μονόγλωσσων σε γνωστικές μετρήσεις, μετά από κατάλληλη εξίσωση των γλωσσικών ομάδων (ως προς το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο ή τη μη-λεκτική νοημοσύνη). Τα αντιφατικά σχετικά ευρήματα αποδόθηκαν επίσης στη μη ομοιογενή σύσταση της ομάδας των δίγλωσσων (π.χ. διαφοροποιήσεις στα ζεύγη των γλωσσών, στον τύπο διγλωσσίας κλπ.), καθώς και στις διαφορετικές απαιτήσεις που έθεταν τα γνωστικά έργα. Στο παρόν συμπόσιο παρουσιάζονται μελέτες που επιχειρούν τη συνδυαστική διερεύνηση των παραπάνω, με βάση την προσεκτική εξίσωση των γλωσσικών ομάδων ως προς το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, το φύλλο, την ηλικία και τη μη-λεκτική νοημοσύνη. Στην πρώτη μελέτη, ταυτόχρονα δίγλωσσοι συμμετέχοντες, που μιλούν ελληνικά και γαλλικά, συγκρίνονται ως προς τις επιδόσεις τους σε έργα αναστολής διασπαστικών ερεθισμάτων, γνωστικής ευελιξίας και γνωστικής ενημέρωσης, διαβαθμισμένης δυσκολίας. Στη δεύτερη μελέτη, επιχειρείται η συνολική αξιοποίηση δεδομένων από 314 ελληνο-αλβανόφωνους δίγλωσσους και ελληνόφωνους μονόγλωσσους διαφορετικών ηλικιών (παιδιά και ενήλικες 18-80 ετών) στους οποίους χορηγήθηκαν μετρήσεις ανασταλτικού ελέγχου (*Simon*) και δικτύων της προσοχής (*ANT*). Στην τρίτη μελέτη, ανάλογες γλωσσικές ομάδες ενήλικων συμμετεχόντων διαφορετικών ηλικιών συγκρίνονται ως προς τις επιδόσεις τους σε έργα ανασταλτικού ελέγχου (τύπου *Stroop* και *Simon*) διαβαθμισμένης δυσκολίας. Παράλληλα, διερευνώνται παράμετροι (ένταση και χρονική καθυστέρηση ως προς το ερέθισμα) των προκλητών εγκεφαλικών δυναμικών κατά την εκτέλεση των γνωστικών έργων. Η συζήτηση των ευρημάτων στοχεύει να συμβάλει, τόσο στην κατανόηση της σχέσης διγλωσσίας και γνωστικής ανάπτυξης, όσο και στην ανάδειξη παραγόντων που είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη σε μελλοντικές ερευνητικές προσπάθειες.

Λέξεις κλειδιά: διγλωσσία, επιτελικές λειτουργίες, ανασταλτικός έλεγχος, γνωστική ευελιξία, γνωστική ενημέρωση, προκλητά εγκεφαλικά δυναμικά

Επιτελικές λειτουργίες σε ταυτόχρονα δίγλωσσους: εις αναζήτηση των προτεινόμενων πλεονεκτημάτων...

Ελισάβετ Χρυσόχοου, Ana Vivas, Σ. Κανάκη
City College

Στο πλαίσιο της καθημερινής τους ζωής, οι δίγλωσσοι εναλλάσσουν συχνά τα δύο γλωσσικά συστήματα, αναστέλλοντας παρεμβολές από το γλωσσικό σύστημα που δεν χρησιμοποιούν τη δεδομένη στιγμή. Αυτή η γνωστική εξάσκηση θεωρείται ότι επηρεάζει την επίδοσή τους και σε μη-γλωσσικές δραστηριότητες. Ωστόσο, το αποκαλούμενο «γνωστικό πλεονέκτημα» των δίγλωσσων αμφισβητείται πλέον από σειρά μελετών (Duñabeita et al, 2014. Ladas et al, 2015. Vivas et al, 2017). Η παρούσα μελέτη στοχεύει στη διερεύνηση βασικών επιτελικών λειτουργιών σε 28 νέους δίγλωσσους, που εκτέθηκαν ταυτόχρονα στη γαλλική και την ελληνική γλώσσα από τη βρεφική ηλικία και συνεχίζουν να τις χρησιμοποιούν συστηματικά στην καθημερινή τους ζωή. Οι επιδόσεις τους σε έργα γνωστικής ενημέρωσης, γνωστικής ευελιξίας και ανασταλτικού ελέγχου, διαβαθμισμένης δυσκολίας, συγκρίθηκαν με αυτές ελληνόφωνων μονόγλωσσων ενηλίκων, αντίστοιχου φύλου, ηλικίας, μη-λεκτικής νοημοσύνης και κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου. Τα ευρήματα δεν επιβεβαιώνουν το προτεινόμενο πλεονέκτημα των δίγλωσσων σε μετρήσεις του επιτελικού συστήματος. Στο έργο γνωστικής ευελιξίας, ωστόσο, καταγράφηκε μικρότερη διαφοροποίηση για τους δίγλωσσους ως προς το χρόνο αντίδρασής τους στις δοκιμασίες όπου δεν άλλαζε ο κανόνας, όταν αυτές εμφανίζονταν εντός των απλών συστοιχιών του έργου (συστοιχίες με σταθερό κριτήριο απόκρισης) και στις αντίστοιχες δοκιμασίες των σύνθετων συστοιχιών (συστοιχίες με εναλλαγή του κανόνα απόκρισης). Αντιθέτως, οι γλωσσικές ομάδες δεν διαφοροποιήθηκαν ως προς την επίδραση που είχε στο μέσο χρόνο αντίδρασης η εναλλαγή του κανόνα απόκρισης εντός των σύνθετων συστοιχιών. Τέλος, οι παραπάνω μετρήσεις γνωστικής ευελιξίας, καθώς και οι μετρήσεις του ανασταλτικού ελέγχου δεν συσχετίστηκαν με την επίδοση των δίγλωσσων σε έργο όπου συγκρίνεται η ταχύτητα εναλλαγής των ελληνικών με τα αλβανικά και αντιστρόφως και έτσι εκτιμάται το πόσο ισορροπημένη ή μη είναι η διγλωσσία. Τα ευρήματά μας είναι σε συμφωνία με προτάσεις ερευνητών που υποστηρίζουν την εξασθένιση ή ακόμα και εξάλειψη διαφοροποιήσεων σε μελέτες όπου ομοιογενείς ομάδες δίγλωσσων (π.χ. ως προς τον τύπο διγλωσσίας και τις γλώσσες που ομιλούνται) εξισώνονται με μονόγλωσσους ως προς το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και τη μη-λεκτική νοημοσύνη.

Λέξεις κλειδιά: επιτελικές λειτουργίες, διγλωσσία, ανασταλτικός έλεγχος, γνωστική ευελιξία, γνωστική ενημέρωση

Δια βίου γνωστική ανάπτυξη και διγλωσσία: Μια συγχρονική μελέτη με ελληνο-αλβανόφωνους δίγλωσσους

Ana Vivas, Ελισάβετ Χρυσοχόου, Α. Λαδά, Β. Σαλβάρη
City College

Την τελευταία δεκαετία, οι προτάσεις ερευνητών για την ύπαρξη γνωστικών πλεονεκτημάτων σε δίγλωσσους έχουν προκαλέσει έντονη αντιπαράθεση. Τα πρώτα σχετικά πορίσματα έγιναν σύντομα δημοφιλή, λόγω των σημαντικών πιθανών εφαρμογών τους στο σχολικό πλαίσιο, καθώς και σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής. Αργότερα, υποστηρίχθηκε ότι η διγλωσσία ενδέχεται να καθυστερεί την εμφάνιση γνωστικής έκπτωσης στην τρίτη ηλικία. Ωστόσο, τον αρχικό αυτό ενθουσιασμό ακολούθησε έναν κύμα σκεπτικισμού, το οποίο συνεχίζει να τροφοδοτείται από μελέτες (Duñabeita et al, 2014. Ladas et al., 2015. Vivas et al., 2017) που δεν επιβεβαιώνουν τα προτεινόμενα γνωστικά πλεονεκτήματα όταν συγκρίνουν ομοιογενείς ομάδες δίγλωσσων (με κοινό τύπο διγλωσσίας, κοινό ζεύγος γλωσσών, κλπ.) με μονόγλωσσους αντίστοιχου κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου και νοημοσύνης. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να διερευνήσει το γνωστικό προφίλ ελληνο-αλβανόφωνων δίγλωσσων διαφορετικών ηλικιών (123 παιδιών, ηλικίας 5-12 ετών και 191 ενήλικων, ηλικίας 18-80 ετών), οι οποίοι εξισώθηκαν με ελληνόφωνους μονόγλωσσους ως προς το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο (χαμηλό), τη νοημοσύνη, το φύλο και την ηλικία. Οι συμμετέχοντες αξιολογήθηκαν με βάση τις επιδόσεις τους σε έργα προσοχής και ανασταλτικού ελέγχου. Δεδομένα συλλέχθηκαν επίσης για τη γλωσσική επάρκεια και τη χρήση των γλωσσών. Σε συμφωνία με τη βιβλιογραφία, στο δείγμα των παιδιών, η ηλικία συσχετίστηκε θετικά με μετρήσεις του ανασταλτικού ελέγχου της προσοχής και της κατανομής της προσοχής και αρνητικά με το γενικό μέσο χρόνο αντίδρασης στις δοκιμασίες του έργου ANT. Στο δείγμα των ενηλίκων οι αναλύσεις επιβεβαίωσαν την αναμενόμενη με την ηλικία γνωστική εξασθένιση. Συγκεκριμένα, η ηλικία συσχετίστηκε θετικά με το γενικό μέσο χρόνο αντίδρασης και αρνητικά με τη μέτρηση της εγρήγορσης. Σε

κανένα ηλικιακό επίπεδο ωστόσο, οι παρατηρούμενες σχέσεις δεν ρυθμίστηκαν από τον παράγοντα της διγλωσσίας. Τα ευρήματά μας συζητούνται σε σχέση με τις, αμφισβητούμενες πλέον, γενικευμένες θετικές επιδράσεις της διγλωσσίας στην ανάπτυξη των επιτελικών λειτουργιών. Παράλληλα, αναδεικνύεται η αξία διερεύνησης της γνωστικής ανάπτυξης των δίγλωσσων σε σχέση με το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και τον τύπο της διγλωσσίας

Λέξεις κλειδιά: γνωστική ανάπτυξη, ανασταλτικός έλεγχος, διγλωσσία, γήρανση

Μια νευροφυσιολογική διερεύνηση του γνωστικού πλεονεκτήματος σε ελληνο-αλβανόφωνους δίγλωσσους

Ana Vivas, B. Σαλβάρη, *City College*

Χ. Α., Φραντζίδης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Ελισάβετ Χρυσόχου, *City College*

Π. Δ. Μπαμίδης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Σημαντικός αριθμός μελετητών έχει εστιάσει τα τελευταία χρόνια στη μελέτη της γλωσσικής, αλλά και γνωστικής ανάπτυξης δίγλωσσων ατόμων, διαφορετικών ηλικιών, εθνοτήτων και χαρακτηριστικών. Συγκεκριμένα, η εξάσκηση ενός δίγλωσσου στον έλεγχο και την εναλλαγή των δύο γλωσσών στην καθημερινότητά του, θεωρείται ότι επεκτείνεται και ενισχύει παράλληλα την ανάπτυξη βασικών επιτελικών λειτουργιών, όπως ο ανασταλτικός έλεγχος και η γνωστική ευελιξία. Στην παρούσα μελέτη συμμετέχουν ελληνο-αλβανόφωνοι δίγλωσσοι, πληθυσμός που, σε προγενέστερες μελέτες μας, δεν βρέθηκε να διαφοροποιείται από ελληνόφωνους μονόγλωσσους σε μετρήσεις επιτελικών λειτουργιών (Ladas et al., 2015. Vivas et al., 2017). Τα ευρήματά μας είναι σύμφωνα με τα ευρήματα αρκετών σύγχρονων μελετών, που θέτουν υπό αμφισβήτηση το προτεινόμενο γνωστικό πλεονέκτημα (Duñabeita et al, 2014. Kousaie et al., 2014. Paap & Greenberg, 2013). Θεωρήσαμε ωστόσο ενδιαφέρον να διερευνήσουμε την πιθανή διαφοροποίηση των γλωσσικών ομάδων σε νευροφυσιολογικό επίπεδο, θέμα που έχει απασχολήσει μέχρι σήμερα μικρότερο αριθμό μελετών (βλ. Kousaie & Phillips, 2012. Morales et al., 2015). Στη μελέτη συμμετέχουν 66 ελληνο-αλβανόφωνοι δίγλωσσοι ενήλικες και ελληνόφωνοι μονόγλωσσοι. Οι γλωσσικές ομάδες εξισώθηκαν ως προς την ηλικία, το φύλο, τη μη λεκτική νοημοσύνη και το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο. Διερευνήσαμε τις

παραμέτρους (ένταση και χρονική καθυστέρηση ως προς το ερέθισμα) των προκλητών δυναμικών, ενώ οι συμμετέχοντες διενεργούσαν έργα που ενεργοποιούν επιτελικές λειτουργίες με μεταβλητό βαθμό δυσκολίας. Τα έργα αυτά ήταν το Stroop και το Simon. Ειδικότερα, αναλύσαμε τα πρώιμα (P100, N100) και μεσαία προκλητά δυναμικά (P200, N200), καθώς και το P300, που εμφανίζεται με χρονική καθυστέρηση ως προς το ερέθισμα. Κάθε κατηγορία δυναμικών αντιστοιχεί σε διαφορετικές πτυχές της αισθητηριακής επεξεργασίας και της λειτουργίας της προσοχής. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με υπάρχοντα ευρήματα από το χώρο της γνωστικής ψυχολογίας και της νευροεπιστήμης, με παράλληλο στόχο την διερεύνηση αναπτυξιακών διαφοροποιήσεων.

Λέξεις κλειδιά: επιτελικές λειτουργίες, ανασταλτικός έλεγχος, διγλωσσία, προκλητά εγκεφαλικά δυναμικά

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 16 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Δυνατότητες και εμπόδια για την κοινωνική ένταξη και τον αυτοπροσδιορισμό των ανθρώπων με νοητική αναπηρία

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Γιώργος Μπάρμπας, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητήτρια: Μαρία Τζουριάδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Οι κοινωνικές σχέσεις, η ένταξη στη ζωή και στην κοινότητα, η μέγιστη δυνατή ικανότητα για ανεξάρτητη διαβίωση, αποτελούν διεθνώς τις δυο τελευταίες δεκαετίες τα πιο σημαντικά θέματα στην έρευνα για την ποιότητα ζωής των ανθρώπων με νοητική ανεπάρκεια/ αναπηρία και των ανθρώπων με αναπηρία γενικότερα. Η έρευνα ανέδειξε ζητήματα που αποτελούν βασικά συστατικά αυτού του προσανατολισμού, με αφετηρία το περιεχόμενο και τον τρόπο ανάπτυξης λειτουργικών δεξιοτήτων ζωής και ειδικότερα κοινωνικών δεξιοτήτων στους ανθρώπους με νοητική αναπηρία. Η ανεξάρτητη διαβίωση και η κοινωνική ένταξη είναι άμεσα συνδεδεμένες με τον αυτοπροσδιορισμό και γενικότερα με την ικανότητα του ατόμου να κάνει επιλογές και να αποφασίζει ανεξάρτητα. Επιπλέον,

ο αυτοπροσδιορισμός αλλά και η ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων συνδέονται στενά με την αυτοαντίληψη και τη συναισθηματική ανάπτυξη των ατόμων με αναπηρία, χωρίς να μειώνεται ο επιδραστικός ρόλος του πλαισίου. Στο σχολικό περιβάλλον, όλα τα παραπάνω ζητήματα επηρεάζουν και επηρεάζονται από τη σχέση των ατόμων με νοητική ανεπάρκεια/ αναπηρία με τους συνομηλικούς χωρίς αναπηρία. Η ένταξη στις παρέες και στην κουλτούρα των συνομηλικών, οι κοινωνικές δεξιότητες που συνθέτουν την κοινωνική επάρκεια για την ισότιμη αλληλεπίδραση μαζί τους αποτελούν ένα ιδιαίτερο πεδίο έρευνας και παιδαγωγικής πράξης. Στην Ελλάδα η έρευνα σε όλα αυτά τα πεδία που προαναφέρθηκαν είναι σχετικά πρόσφατη. Στο παρόν συμπόσιο εξετάζονται ζητήματα που αφορούν πλευρές της κοινωνικής και της προσωπικής ανάπτυξης μαθητών με αναπηρία διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, όπως η κοινωνική επάρκεια και η κοινωνική ένταξη μαθητών προσχολικής ηλικίας, η αυτοαντίληψη και συναισθηματική ανάπτυξη μαθητών σχολικής ηλικίας, η ενίσχυση δεξιοτήτων ζωής μαθητών που φοιτούν σε ΕΕΕΕΚ. Στόχος του συμποσίου είναι να αναδείξει τα ζητήματα αυτά, την αναγκαιότητα του ερευνητικού προσανατολισμού σ' αυτή την κατεύθυνση και στη χώρα μας, παράλληλα με την αναζήτηση των τρόπων παιδαγωγικής αξιοποίησης των ερευνητικών ευρημάτων μέσα αλλά και έξω από το σχολικό πλαίσιο.

Η κοινωνική θέση των νηπίων με νοητική ανεπάρκεια στην ομάδα των συνομηλικών τους στο γενικό νηπιαγωγείο

Γιώργος Μπάρμπας, Πολυχρόνιος Ευκαρπίδης, Αρτεμάκη Αλεξία, Χριστίνα Ευθυμίου, Αγγελική Εφραιμίδου, Αρχοντία Καθάρου, Ιωάννα Καλτσά, Γεωργία Μανάβη, Ελισάβετ Μπακαλίδου, Παναγιώτα Μωυσίδου, Νίκη Παντέκη, Ιωάννα Παρασκευά, Δήμητρα Παρουσάκη, Σοφία Πέρκα, Πασχαλίνα Σιώπη, Σοφία Τακοπούλου, Μιχαέλα Φωτιάδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της έρευνας ήταν η μελέτη της κοινωνικής θέσης των παιδιών με νοητική ανεπάρκεια (ν.α.) στην ομάδα των συνομηλικών τους στο γενικό νηπιαγωγείο. Η προσέγγιση της κουλτούρας των συνομηλικών αναδεικνύει τα κοινά κριτήρια που διαμορφώνουν οι ίδιοι οι μαθητές για την αποδοχή ενός συνομηλικού στις ομάδες τους. Γι' αυτό, στην έρευνα υιοθετήθηκε το «κοινωνιομετρικό ερώτημα» ως

εργαλείο συλλογής δεδομένων, το οποίο πληροί την προϋπόθεση «από όλους, για όλους», δίχως να στοχοποιεί τα παιδιά με ν.α. Στην έρευνα συμμετείχαν 424 νήπια από 29 νηπιαγωγεία. Τα 75 από αυτά ήταν νήπια με ν.α. (22 φοιτούσαν σε τμήμα ένταξης και 53 όχι). Η επιλογή τους έγινε με τη χορήγηση στο σύνολο των 424 νηπίων του διαγνωστικού κριτηρίου DTLA-3. Από την επεξεργασία των δεδομένων προέκυψε ότι το 52% των νηπίων με ν.α. τοποθετούνταν από τους συνομηλικούς τους σε μια δυσμενή κοινωνικά θέση (απορριπτόμενοι ή αφανείς) σε αντίθεση με τα υπόλοιπα νήπια που το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 16,2 %. Η φοίτηση στο Τ.Ε. φάνηκε ότι δεν επηρεάζει την κοινωνική θέση των νηπίων με ν.α. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η κοινωνική θέση των νηπίων σχετίζεται με το επίπεδο μαθησιακής επάρκειας τόσο συνολικά, όσο και σε όλες τις επιμέρους διαστάσεις της. Από τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύεται ως μείζον παιδαγωγικό θέμα στο νηπιαγωγείο τα σοβαρά εμπόδια στην ένταξη και αποδοχή από τους συνομηλικούς των παιδιών με ν.α. και η ανάγκη υποστήριξής τους στο γνωστικό επίπεδο για τη βελτίωση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων. Ταυτόχρονα προκύπτουν σημαντικά ερωτήματα για την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων που υλοποιούνται στα τμήματα ένταξης στα νηπιαγωγεία.

Η μελέτη των χαρακτηριστικών της κοινωνικής επάρκειας για την ένταξη στην κουλτούρα των συνομηλικών παιδιών προσχολικής ηλικίας που βρίσκονται σε δυσμενή κοινωνικά θέση στη σχολική ομάδα

Γιώργος Μπάρμπας, Αρχοντία Καθάρη, Αλεξία Αρτεμάκη, Πολυχρόνιος

Ευκαρπίδης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της έρευνας ήταν η μελέτη των χαρακτηριστικών της κοινωνικής επάρκειας για την αποδοχή στις παρέες των συνομηλικών, μαθητών που βρίσκονταν σε δυσμενή κοινωνικά θέση στη σχολική ομάδα. Τα κριτήρια ένταξης στην κουλτούρα των συνομηλικών, όπως περιγράφονται από τον Corsaro, προϋποθέτουν κοινωνικές δεξιότητες στην μεταξύ τους αλληλεπίδραση, οι οποίες συνθέτουν κατά τον Gurinick την κοινωνική επάρκεια του παιδιού. Οι κοινωνικές αυτές δεξιότητες εκδηλώνονται με στρατηγικές ανάλογα με τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης κάθε φορά ομάδας συνομηλικών. Επιλέχθηκαν 16 μαθητές που τοποθετήθηκαν από τους

συμμαθητές τους - μέσω της διαδικασίας του κοινωνιομετρικού ερωτήματος - στην κατηγορία των απορριπτόμενων και αφανών· οκτώ μαθητές νηπιαγωγείων, τέσσερις από την Α΄ και τέσσερις από την Στ΄ Δημοτικού· πέντε μαθητές με νοητική ανεπάρκεια και έντεκα με χαμηλή ή μέση φυσιολογική γνωστική ανάπτυξη. Καταγράφηκαν και μελετήθηκαν συμβάντα από την αλληλεπίδραση αυτών των μαθητών με ομάδες συμμαθητών τους στο διάλειμμα και στις ελεύθερες δραστηριότητες. Η ανάλυση των συμβάντων βασίστηκε στα κριτήρια της κοινωνικής επάρκειας του Guralnick. Από την επεξεργασία των συμβάντων αναδείχτηκαν αδυναμίες στις στρατηγικές των μαθητών του δείγματος σε τρεις τομείς: στην είσοδο στην ομάδα, στη διαχείριση των συγκρούσεων μέσα σ' αυτήν και στη διατήρηση του παιχνιδιού ή του σεναρίου που εκτυλίσσεται μέσα στην ομάδα. Επιπλέον αναδείχτηκαν αδυναμίες στην λεκτική επικοινωνία, που δυσχεραίνουν την αποδοχή τους από τους συνομηλίκους. Τα παραπάνω ευρήματα δίνουν τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να υλοποιήσει παρεμβάσεις για την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων των συγκεκριμένων μαθητών στους τομείς που εντοπίστηκαν αλλά ταυτόχρονα και του συνόλου των μαθητών της τάξης για τη βελτίωση της συλλογικής τους λειτουργίας.

Η επίδραση της αυτοαντίληψης στην αναγνώριση των συναισθημάτων σε μαθητές της Α/θμιας εκπαίδευσης με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) ή/και Αναπηρίες

Λευκοθέα Καρτασίδου, Μαρία Πλατσίδου, Ελένη Τσιαμούλου
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η αυτοαντίληψη και η ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων συνδέονται με σημαντικές πτυχές της ζωής των ανθρώπων όπως οι κοινωνικές σχέσεις. Στην περίπτωση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) ή/και αναπηρίες παρατηρείται ότι η αυτοαντίληψη και η ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει την επίδραση της αυτοαντίληψης στην ικανότητα αναγνώρισης των έξι βασικών συναισθημάτων (χαρά, λύπη, θυμός, αγδία, φόβος, έκπληξη). Στην έρευνα συμμετείχαν 35 μαθητές με ΕΕΑ ή/και αναπηρίες ηλικίας 6 έως 12 ετών. Η

αυτοαντίληψη των μαθητών αξιολογήθηκαν με το ερωτηματολόγιο «Πώς αντιλαμβάνομαι των εαυτό μου» (Μακρή-Μπότσαρη, 2013) σε αντιστοιχία με την ηλικία των μαθητών. Η ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων αξιολογήθηκε με υποθετικά σενάρια που βασίστηκαν στους Stewart και Singh (1995) και χρησιμοποιούσαν φωτογραφικό υλικό από το Pictures of Facial Action Coding System (Ekman, 2003). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η αυτοαντίληψη δεν επηρεάζει την ικανότητα αναγνώρισης των συναισθημάτων. Εξαιρείται η υποκλίμακα που αφορά στις σχέσεις με τους συνομηλίκους που σχετίζεται θετικά με την αναγνώριση του φόβου. Επιπλέον, η ηλικία σχετίζεται αρνητικά με την αυτοαντίληψη της σχολικής ικανότητας, τη γενική αυτοαντίληψη και την αναγνώριση του συναισθήματος της χαράς. Συμπερασματικά, το επίπεδο της αυτοαντίληψης και των διαστάσεων της (αλλά όχι και η ικανότητα αναγνώρισης των συναισθημάτων) διαφοροποιείται από την ηλικία και το φύλο. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση παρεμβατικών προγραμμάτων για την ενίσχυση της αυτοαντίληψης και για την ανάπτυξη της ικανότητας αναγνώρισης συναισθημάτων των μαθητών με ΕΕΑ ή/και αναπηρίες.

Διδασκαλία δεξιοτήτων ζωής σε μαθητές με νοητική αναπηρία στη βάση ενός μοντέλου αυτοπροσδιοριζόμενης μάθησης (SDLMI)

Κωνσταντίνος Γιάνναρος, Παναγιώτα Σταυρούση, Αναστασία Βλάχου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής που συμβάλλουν στην αποτελεσματική λειτουργικότητα στο κοινωνικό πλαίσιο καθώς και η παροχή ευκαιριών για την ενίσχυση της αυτοπροσδιοριζόμενης συμπεριφοράς, αναγνωρίζονται ως βασικές παράμετροι στην διαδικασία προώθησης της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με νοητική αναπηρία. Σκοπός της παρουσίασης αυτής είναι η εξέταση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής μιας παρέμβασης που στόχευε στην ενίσχυση συγκεκριμένων δεξιοτήτων που εντάσσονται στο ευρύτερο πεδίο των δεξιοτήτων ζωής σε τρεις μαθητές με νοητική αναπηρία. Η διδακτική αυτή παρέμβαση σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε στη βάση του Μοντέλου Διδασκαλίας Αυτοπροσδιοριζόμενης Μάθησης (SDLMI, Wehmeyer, Palmer, Agran, Mithaug, & Martin, 2000· Palmer & Wehmeyer, 2002). Οι προς επίτευξη στόχοι για τους

συμμετέχοντες μαθητές αφορούσαν συγκεκριμένες συμπεριφορές που συνδέονται με δεξιότητες ατομικής φροντίδας, επικοινωνίας και θετικής διεκδίκησης. Οι δύο συμμετέχοντες ήταν 18 ετών, ενώ ο τρίτος συμμετέχων ήταν 17 ετών και φοιτούσαν όλοι σε ΕΕΕΕΚ. Εφαρμόστηκε ατομικός πειραματικός σχεδιασμός και το πρόγραμμα παρέμβασης υλοποιήθηκε σε πέντε φάσεις (δράσεις πριν τη γραμμή βάσης, γραμμή βάσης, παρέμβαση, διατήρηση, επαναληπτική μέτρηση). Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω συστηματικής παρατήρησης. Επιπλέον εφαρμόστηκε η διαδικασία Goal Attainment Scaling για την εκτίμηση της επίτευξης των στόχων για κάθε μαθητή. Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων έδειξε πως η εφαρμογή του προγράμματος παρέμβασης είχε γενικότερα θετική επίδραση στην ενίσχυση των συμπεριφορών-στόχων των μαθητών, κι ειδικότερα, οι επιδόσεις των δύο μαθητών που ολοκλήρωσαν πλήρως το πρόγραμμα παρουσίασαν ικανοποιητική έως σημαντική αύξηση. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με την προοπτική εφαρμογής εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του σχολείου για την προαγωγή της κοινωνικής αποτελεσματικότητας και του αυτοπροσδιορισμού των μαθητών με νοητική αναπηρία.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 17 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Προβλήματα προσαρμογής στην εφηβεία

Διοργανωτές: Σπυρίδων Τάνταρος, Παναγιώτης Σταυρινίδης

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Πρόεδρος: Ηλίας Μπεζεβέγκης, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητητής: Σπυρίδων Τάνταρος, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η εφηβεία αποτελεί μια ηλικιακή περίοδο ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα από αναπτυξιακής πλευράς. Στην διάρκειά της, το αναπτυσσόμενο άτομο έρχεται αντιμέτωπο με πολλές και ποικίλες αλλαγές – προκλήσεις, πολλές από τις οποίες είναι πιθανόν να εξελιχθούν σε προβλήματα προσαρμογής. Πράγματι, είτε μιλάμε για την μείζονα αναπτυξιακή κρίση της εφηβικής ηλικίας, δηλαδή την διαμόρφωση της ταυτότητας και τη σχέση της με το άγχος της εφηβείας. είτε για τις σχέσεις με τους γονείς, τους άλλους ενήλικους και τους συνομηλίκους στο σχολείο και όχι μόνο, είτε ακόμη για την τεχνολογία, το διαδίκτυο και την δυναμική των σχέσεων

μέσω αυτού, είτε, τέλος, τα πιο «σύγχρονα» προβλήματα κυβερνο-εκφοβισμού, το αναπτυσσόμενο άτομο καλείται να αντεπεξέλθει σε ένα πλήθος προκλήσεων, από την επιτυχημένη αντιμετώπιση των οποίων εξαρτάται η καλύτερη προσαρμογή του και η λειτουργικότερη ενήλικη ζωή του. Στο συμπόσιο αυτό, προσεγγίζονται διαφορετικά είδη προβλημάτων προσαρμογής των εφήβων. Η πρώτη εργασία εξετάζει τις σχέσεις της διαμόρφωσης της ταυτότητας με την αντιμετώπιση αγχογόνων καταστάσεων από τους εφήβους (αλλά και του ζανδυόμενους ενήλικες), η δεύτερη αφορά στη σχέση ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών και της χρήσης αλκοόλ, η τρίτη διερευνά τις σχέσεις γονικών πρακτικών με τα φαινόμενα του κυβερνο-εκφοβισμού και της κυβερνο-θυματοποίησης και, τέλος, η τέταρτη εξετάζει τις σχέσεις της γονικότητας με τη χρήση του διαδικτύου, την επιθετική συμπεριφορά και την αυτοεκτίμηση.

Ο ρόλος των στρατηγικών αντιμετώπισης του άγχους στη διαμόρφωση της ταυτότητας εφήβων και αναδυόμενων ενηλίκων

Ηλίας Μπεζεβέγκης, Σπυρίδων Τάνταρος, Βασίλης Παυλόπουλος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έρευνα αυτή ασχολείται με τη διαμόρφωση της ταυτότητας σε εφήβους και αναδυόμενους ενήλικες και με τον τρόπο που η διαδικασία αυτή σχετίζεται με την αντιμετώπιση αγχογόνων καταστάσεων-coping. Συμμετείχαν 420 μαθητές γυμνασίου (14,5-15,5 ετών, 56,5% θήλεις) και 300 αναδυόμενοι ενήλικες (18-28 ετών, 64% θήλεις), που προέρχονταν από οικογένειες μέσου κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου της ευρύτερης περιοχής Αθηνών. Χρησιμοποιήθηκαν τα ερωτηματολόγια: (α) The Coping Across Situations Questionnaire (CASQ, Seiffge-Krenke, 1995), που μετρά τη συχνότητα με την οποία τα άτομα χρησιμοποιούν στρατηγικές coping, όπως: Κοινωνική Στήριξη, Ενεργή Διαπραγμάτευση, Εκδραμάτιση, Άρνηση /Αποφυγή και Συμβιβασμός και (β) Dimensions of Identity Development Scale (DIDS, Luyckx, et al., 2008), το οποίο αποτελείται από τρία είδη διερεύνησης (Διερεύνηση

σε Εύρος, Μηρυκαστική Διερεύνηση και Διερεύνηση σε Βάθος) και από δύο είδη δέσμευσης (Δέσμευση και Ταύτιση με Δέσμευση). Η Κοινωνική Στήριξη και η Ενεργή Διαπραγμάτευση ήταν οι συχνότερες στρατηγικές coping, ενώ η Εκδραμάτιση ήταν η πιο σπάνια και στις δύο ηλικιακές ομάδες. Οι διαδικασίες διερεύνησης ήταν συχνότερες στους εφήβους σε σύγκριση με τους αναδυόμενους ενήλικες, ενώ το αντίθετο ίσχυσε με τις διαδικασίες δέσμευσης. Η Ενεργή Διαπραγμάτευση είχε την ισχυρότερη θετική συνάφεια με την Ταύτιση με Δέσμευση, μια μέτρια συνάφεια με τη Δέσμευση και αρνητική συνάφεια με τη Μηρυκαστική Διερεύνηση και στις δύο ηλικιακές ομάδες. Η Εκδραμάτιση συσχετίστηκε αρνητικά με τη Δέσμευση, την Ταύτιση με Δέσμευση και τη Διερεύνηση σε Βάθος, αλλά θετικά με τη Μηρυκαστική Διερεύνηση. Γενικώς, παρατηρήθηκαν ισχυρότερες συσχετίσεις μεταξύ στρατηγικών coping και διαμόρφωσης της ταυτότητας στους εφήβους παρά στους αναδυόμενους ενήλικες. Το εύρημα αυτό αποτελεί ένδειξη ότι η διαδικασία διαμόρφωσης της ταυτότητας συνεπάγεται περισσότερο άγχος για τους εφήβους, πιθανώς διότι σχετίζεται με ένα σημαντικό αναπτυξιακό ορόσημο αυτής της ηλικίας.

Ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά και χρήση αλκοόλ στην εφηβεία

Παναγιώτης Σταυρινίδης, Στέλιος Γεωργίου, Κυριάκος Χαραλάμπους
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ενώ υπάρχει βιβλιογραφία για την μελέτη της σχέσης ανάμεσα στα ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά και την χρήση αλκοόλ από εφήβους, εντούτοις ελάχιστα είναι τα διαχρονικά εμπειρικά δεδομένα για την μελέτη της πιθανής αμφίδρομης σχέσης ανάμεσα στα δύο. Ο στόχος αυτής της έρευνας ήταν να εξετάσει τις διαχρονικές συσχετίσεις ανάμεσα στα ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά και την χρήση αλκοόλ από εφήβους, έτσι ώστε να εξακριβωθεί η κατεύθυνση της αιτιώδους σχέσης ανάμεσα στα δύο, αφού ελεγχθούν οι επιρροές δημογραφικών στοιχείων. Οι συμμετέχοντες ήταν 334 Κύπριοι έφηβοι οι οποίοι συμπλήρωσαν σε δύο διαχρονικές μετρήσεις τις μεταφρασμένες εκδοχές του Youth Psychopathic Inventory (YPI) και του Alcohol Use Disorder Identification Test (AUDIT). Τα δεδομένα έτυχαν επεξεργασίας με την τεχνική του cross-lagged structural equation modeling και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα Συμπτώματα εξάρτησης στον Χρόνο 1 ήταν σημαντικός προγνωστικός

παράγοντας της διαπροσωπικής διάστασης των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών στον Χρόνο 2. Από την άλλη, η συμπεριφορική διάσταση των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών στον Χρόνο 1, ήταν σημαντικός προγνωστικός παράγοντας των συμπτωμάτων εξάρτησης στον Χρόνο 2, ακόμη και αφότου είχαν ελεγχθεί οι επιρροές των προηγούμενων επιπέδων των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών, της προηγούμενης χρήσης αλκοόλ, του φύλου και της ηλικίας.

Ο διαμεσολαβητικός ρόλος της γονικής επίβλεψης στη σχέση ανάμεσα στο γονικό στυλ και τον κυβερνοεκφοβισμό-κυβερνοθυματοποίηση

Λουκία Τρίχα, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης, είναι να εξετάσει το διαμεσολαβητικό ρόλο της γονικής επίβλεψης στη σχέση ανάμεσα στο γονικό στυλ και τον κυβερνοεκφοβισμό-κυβερνοθυματοποίηση. Για το σκοπό αυτό επιλέχθηκε δείγμα 725 μαθητών από σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Κύπρου (μέση ηλικία 12 έτη). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το PECK (Personal Experiences Checklist) που αξιολογεί τις προσωπικές εμπειρίες παιδιών και εφήβων σε 4 παράγοντες: λεκτικός εκφοβισμός, κυβερνο-εκφοβισμός, σωματικός εκφοβισμός και εκφοβισμός βάσει κουλτούρας (PECK; Hunt & Rapee, 2012), το PAQ (Parental Authority Questionnaire) που εντοπίζει τις απόψεις παιδιών και εφήβων σχετικά με τις γονικές πρακτικές οι οποίες συγκροτούν 3 γονικά στυλ: αυταρχικό, διαλεκτικό και παραχωρητικό (PAQ; Bari, 1991) και το Parental Monitoring in Cyberspace (Bryce, Unpublished:) που μετρά τη γονική επίβλεψη στο κυβερνοχώρο. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων βασίστηκε στην παραγοντική ανάλυση και στην ανάλυση διαμεσολάβησης. Τα αποτελέσματα της μελέτης εισηγούνται ότι υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο γονικό στυλ και τον κυβερνοεκφοβισμό-κυβερνοθυματοποίηση. Συγκεκριμένα, το διαλεκτικό στυλ σχετίζεται αρνητικά με τον κυβερνοεκφοβισμό-κυβερνοθυματοποίηση ενώ το αυταρχικό και το παραχωρητικό στυλ, σχετίζεται θετικά. Επιπλέον, η γονική επίβλεψη βρέθηκε να διαμεσολαβεί στη σχέση ανάμεσα στο διαλεκτικό στυλ και τον κυβερνοεκφοβισμό-κυβερνοθυματοποίηση.

Χρήση διαδικτύου, γονικός έλεγχος, επιθετικότητα και αυτοεκτίμηση στην εφηβεία

Ειρήνη Μπαϊρακτάρη, Σπυρίδων Τάνταρος
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στη σχετική βιβλιογραφία, η υπερβολική χρήση του διαδικτύου συσχετίζεται με δυσλειτουργικές πρακτικές στην οικογένεια, πιο συχνή εμπλοκή σε επιθετικά γεγονότα και χαμηλότερη αυτοεκτίμηση. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των σχέσεων αυτών των μεταβλητών σε δείγμα ελλήνων προ/εφήβων. Συμμετείχαν 600 προέφηβοι και έφηβοι (300 Ε΄- Στ΄ Δημοτικού και 300 Β΄- Γ΄ Γυμνασίου) οι οποίοι συμπλήρωσαν: α) την Κλίμακα Εθισμού Εφήβων στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, (Σιώμος & συν. 2009), β) το Ερωτηματολόγιο Ανίχνευσης Επιθετικής Συμπεριφοράς στο σχολείο, (Buri, J. R., 1991), (προσαρμογή: Πάσχου, 2008), γ) το Ερωτηματολόγιο Ανίχνευσης Μορφών Άσκησης Γονικού Ελέγχου, (EMBU-C. Perris et al., 1980, προσαρμογή: Λιανός, 2012), δ) την Κλίμακα Αυτοεκτίμησης, (Rosenberg, M., 1979) και ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Τα αποτελέσματα, μεταξύ άλλων, έδειξαν ότι η απόρριψη της μητέρας προβλέπει σχεδόν όλες τις μορφές επιθετικότητας, ενώ η υπερπροστασία της μητέρας προβλέπει τις απειλές και τον εκφοβισμό. Η συναισθηματική ζεστασιά του πατέρα όταν απουσιάζει προβλέπει την άσκηση σωματικής βίας, ενώ η απόρριψη του πατέρα προβλέπει την άσκηση λεκτικής βίας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η αυτοεκτίμηση φαίνεται να μην προβλέπει τις μορφές άσκησης επιθετικής συμπεριφοράς. Ως προς το φύλο φαίνεται ότι τα κορίτσια ασκούν περισσότερο έμμεσες μορφές επιθετικής συμπεριφοράς ενώ τα αγόρια άμεσες.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 18 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Οι δυαδικές επιδράσεις στην υγεία και ευεξία: Από τη μεθοδολογία της έρευνας στην καλύτερη κατανόηση των φαινομένων

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Ευάγγελος Καραδήμας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συζητητής: Θεόδωρος Γιοβαζολιάς, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι περισσότερες έρευνες που αφορούν σε θέματα υγείας και ευεξίας/ευημερίας έχουν εστιάσει κυρίως στο άτομο και σε φαινόμενα που αναφέρονται σε αυτό όπως, για παράδειγμα, οι σκέψεις, το συναίσθημα και η συμπεριφορά του. Αυτή η έμφαση σε ατομικές ή αυτο-ρυθμιστικές διαδικασίες υπήρξε όντως βοηθητική για την κατανόηση και πρόβλεψη πολλών παραγόντων που σχετίζονται με την υγεία. Παράλληλα, όμως είναι και ατελής, καθώς επικεντρώνεται στο άτομο, «αγνοώντας» τις παράλληλες επιδράσεις του άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντος. Οι συμπεριφορές των γύρω σημαντικών προσώπων, για παράδειγμα, έχει φανεί ότι μαζί με προσωπικούς παράγοντες συγκαθορίζουν την προσαρμογή σε ένα στρεσογόνο ερέθισμα. Η έλλειψη συγκεκριμένων και ειδικών θεωρητικών προσεγγίσεων αλλά και τρόπων στατιστικής ανάλυσης των σχετικών δεδομένων είναι πιθανό να συντέλεσαν στη σχετική απουσία τέτοιων ερευνών ως και πρόσφατα. Καθώς, όμως, άρχισαν να εμφανίζονται θεωρίες που περιγράφουν τους τρόπους αλληλεπίδρασης με τους σημαντικούς άλλους (π.χ., η θεωρία του Bodenmann), όπως και προηγμένες διαδικασίες στατιστικής ανάλυσης δεδομένων (π.χ., το Actor-Partner Interdependence Model), έγιναν συχνότερες οι έρευνες που προσπαθούν να καλύψουν το κενό αυτό. Αν και οι μελέτες που εστιάζουν σε δυαδικά δεδομένα δεν είναι ακόμα πολλές, έχουν να προσφέρουν ενδιαφέροντα και, συχνά, αναπάντεχα ευρήματα. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, το παρόν συμπόσιο περιλαμβάνει τέσσερις πολύ πρόσφατες έρευνες. Όλες διερευνούν φαινόμενα γύρω από την υγεία (ψυχική ή σωματική) και την ευεξία/ευημερία και έχουν όλες υιοθετήσει ένα «δυαδικό» μεθοδολογικό σχεδιασμό και ανάλογους τρόπους ανάλυσης των δεδομένων. Επίσης, περιλαμβάνουν διαφορετικές ομάδες συμμετεχόντων: γονείς και παιδιά, ασθενείς σε θεραπεία και τους θεράποντες ιατρούς τους, χρόνιους ασθενείς και τους συντρόφους τους. Στόχος του συμποσίου είναι, μέσα από την ποικιλία των ερευνητικών δεδομένων, να αναδειχθεί η σημασία των δυαδικών σχέσεων, καθώς και να δοθεί έμφαση στην ανάγκη διεξαγωγής περισσότερων παρόμοιων μελετών με στόχο την καλύτερη κατανόηση πολύπλοκων φαινομένων όπως η υγεία και η ευεξία.

Η επίδραση της εργασίας των γονιών στην ευημερία των παιδιών τους: Ο διαμεσολαβητικός ρόλος της γονεϊκής υποστήριξης και της κοινωνικής υποβάθμισης των παιδιών από τους γονείς

Δέσποινα Ξανθοπούλου, Ειρήνη Παυλίδου, Μαριαλένα Κωστούλη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Προηγούμενες έρευνες επιβεβαιώνουν ότι οι αρνητικές εμπειρίες που βιώνουν οι εργαζόμενοι στη δουλειά μεταφέρονται στο σπίτι και επηρεάζουν τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους. Οι έρευνες αυτές επικεντρώνονται κυρίως στη μεταβίβαση των αρνητικών εμπειριών από τον ένα σύντροφο στον άλλο, ενώ οι πιθανές επιπτώσεις των εργασιακών εμπειριών των γονιών στην ευημερία των παιδιών τους δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς. Στη βάση του μοντέλου υπερχειλίσης-μεταβίβασης (spillover-crossover model) διατυπώθηκε η υπόθεση ότι ο εργασιακός φόρτος των γονιών σχετίζεται θετικά με την εξάντληση που βιώνουν στο σπίτι δια μέσου της αύξησης της εργασιακής εξάντλησης. Επίσης, αναμενόταν ότι η εξάντληση που βιώνουν οι γονείς στο σπίτι θα επηρεάσει αρνητικά την ευημερία των παιδιών τους δια μέσου της (χαμηλής) γονεϊκής υποστήριξης και της (υψηλής) υποβάθμισης των παιδιών από τους γονείς τους. Εκατόν δύο ζευγάρια εργαζομένων και τα παιδιά τους συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς. Τα παιδιά αξιολόγησαν την κοινωνική υποβάθμιση που βιώνουν από τους γονείς τους και την ευημερία τους (αρνητικά συναισθήματα και ικανοποίηση με τη ζωή). Αναλύσεις διαδρομών επιβεβαίωσαν την υπερχειλίση των αρνητικών εμπειριών από την εργασία στο σπίτι και για τους δύο συντρόφους. Η έμμεση σχέση από τον εργασιακό φόρτο των γονιών στα αρνητικά συναισθήματα των παιδιών (δια μέσου της εργασιακής εξάντλησης και της εξάντλησης στο σπίτι) επιβεβαιώθηκε μόνο για τις γυναίκες και μόνο μέσω της μειωμένης γονεϊκής υποστήριξης. Επιπλέον, η κοινωνική υποβάθμιση των παιδιών από τους πατέρες βρέθηκε ότι σχετίζεται θετικά με τα αρνητικά συναισθήματα που βιώνουν τα παιδιά. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τις διεργασίες που εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο οι εργασιακές εμπειρίες των γονιών επηρεάζουν την ευημερία των παιδιών τους, καθώς και τις διαφορές φύλου στις διεργασίες αυτές. Ο εργασιακός επανασχεδιασμός που αποσκοπεί στη προστασία της υγείας και της ευζωίας των

εργαζομένων θα μπορούσε να αποτρέψει τις αρνητικές επιπτώσεις τόσο για τους ίδιους, όσο και για τα παιδιά τους.

Οι Αναπαραστάσεις και οι τρόποι Διαχείρισης της Ασθένειας σε Δείγμα Καρκινοπαθών Ασθενών και των Θεραπόντων Ιατρών τους: Μια Δυαδική Προσέγγιση

Αντωνία Πασχάλη, Μιχάλης Χατζούλης, Άντζελα Παπαδημητρίου, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ευάγγελος Καραδήμας, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Σύμφωνα με το μοντέλο της «κοινής λογικής» του Leventhal, οι ασθενείς αναπτύσσουν τις δικές τους αναπαραστάσεις για την ασθένεια τους, οι οποίες συνδέονται με την υιοθέτηση συμπεριφορών που μπορεί να συμβάλλουν στην διαχείριση της ασθένειας τους και να επιδράσουν στην υγεία και την ποιότητα ζωής τους. Μέχρι στιγμής δεν έχει εξεταστεί ακόμη ο ρόλος που μπορεί να παίξει η συμβολή των θεραπόντων γιατρών στο πλαίσιο μιας δυαδικής προσέγγισης. Οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται μεταξύ ασθενών και επαγγελματιών υγείας είναι ένας κρίσιμος καθοριστικός παράγοντας για τη σχέση τους, αλλά και την ευημερία των ασθενών. Η παρούσα μελέτη εξετάζει, α) αν οι αναπαραστάσεις ασθένειας διαμεσολαβούν στην ποσότητα των πληροφοριών που δίνονται από τους θεράποντες ιατρούς στους ασθενείς τους και πόσο αυτό βοηθά την προσαρμογή των ασθενών στην νόσο τους, β) κατά πόσο η συμφωνία ιατρού και ασθενούς σχετικά με τις πληροφορίες που παρέχει ο πρώτος έχει επιπτώσεις στη σχέση τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 93 ασθενείς με νεοπλασία που υποβαλλόταν σε χημειοθεραπεία και οι θεράποντες γιατροί τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όσες περισσότερες πληροφορίες παρέχονταν από τους ιατρούς, τόσο πιο θετικές ήταν οι αναπαραστάσεις ασθένειας όπως αναφέρθηκαν από τους ασθενείς. Με τη σειρά τους, αυτές οι αναπαραστάσεις ασθένειας σχετίζονταν με καλύτερη φυσική λειτουργία και καλύτερη προσαρμογή των ασθενών στην πάθηση τους. Αυτό που φαίνεται να είναι πιο κρίσιμο για την προσαρμογή των ασθενών με καρκίνο κατά τη διάρκεια της θεραπείας τους, είναι η ποσότητα των πληροφοριών που παρέχονται από τους θεράποντες ιατρούς, παρά η συμφωνία ιατρών και ασθενών σχετικά με τον τύπο των παρεχόμενων πληροφοριών. Τα ευρήματα αυτά διαφωτίζουν

περισσότερο τη σχέση μεταξύ γιατρών και ασθενών και είναι σημαντικά για το σχεδιασμό προγραμμάτων εκπαίδευσης των γιατρών σε ζητήματα επικοινωνίας.

Γονεϊκή συνεργασία, γονεϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα και ψυχολογική προσαρμογή παιδιών: Διαμεσολαβητικά και δυαδικά μοντέλα ανάλυσης
Μαρία Κοτσαμπάσογλου, Θεόδωρος Γιοβαζολιάς
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η έννοια της γονικής συνεργασίας προτάθηκε από τον Feinberg προκειμένου να περιγράψει την ικανότητα των γονέων να συμφωνούν σε ζητήματα ανατροφής των παιδιών τους, να καταμερίζουν τις ευθύνες του γονικού ρόλου και να υποστηρίζονται μεταξύ τους. Η σχέση συνεργασίας μεταξύ των γονέων έχει φανεί ότι μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα της σχέσης που θα αναπτύξουν με τα παιδιά τους και, συνεπώς, την ψυχολογική προσαρμογή των παιδιών τους. Ακόμη, η γονική συνεργασία έχει συνδεθεί με την ικανότητα των ατόμων να ανταποκρίνονται με αποτελεσματικότητα στα γονικά τους καθήκοντα, ικανότητα που αποτελεί σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα και της ομαλής ψυχολογικής προσαρμογής των παιδιών. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν παντρεμένα ζευγάρια με τουλάχιστον ένα παιδί προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Σκοπό της έρευνας αποτέλεσε η εξέταση της γονικής αυτό-αποτελεσματικότητας ως πιθανού διαμεσολαβητικού παράγοντα της σχέσης μεταξύ γονικής συνεργασίας και ψυχολογικής προσαρμογής των παιδιών. Ως επιπλέον στόχο της μελέτης τέθηκε η διερεύνηση πιθανών επιδράσεων πράττοντος και συμπράττοντος (δυαδικές σχέσεις) της γονικής αυτό-αποτελεσματικότητας στη γονική συνεργασία. Τα ευρήματα της εξεταζόμενης διαμεσολάβησης αλλά και της επίδρασης πράττοντος-συμπράττοντος μπορούν να αξιοποιηθούν στο πεδίο της συμβουλευτικής γονέων και οικογένειας, καθώς αναδεικνύουν τη σημασία της επεξεργασίας και ενδυνάμωσης της σχέσης συνεργασίας μεταξύ των γονέων.

Οι αναπαραστάσεις της ασθένειας ως ενδιάμεσες μεταξύ γενικής συναισθηματικής διάθεσης και ποιότητας ζωής καρδιολογικών ασθενών και των συντρόφων τους: Μια προδρομική δυαδική μελέτη

Ευάγγελος Καραδήμας, Ειρήνη Μπαρουξή, Γεώργιος Μαυροειδής, Ιωάννης
Τσαούσης
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η γενική θετική και αρνητική συναισθηματική διάθεση των χρόνιων ασθενών έχει συσχετιστεί με την προσαρμογή τους στην ασθένεια. Η συναισθηματική διάθεση φαίνεται να αποτελεί φορέα σημαντικών πληροφοριών για την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμου και περιβάλλοντος και έτσι επιδρά στη σκέψη και τη συμπεριφορά του και, εμμέσως, την υγεία του. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει κατά πόσο ο τρόπος αντίληψης ασθενών με καρδιολογικό πρόβλημα για την ασθένειά τους λειτουργεί ως ενδιάμεση μεταβλητή στη σχέση μεταξύ γενικής συναισθηματικής διάθεσης και ποιότητας ζωής. Επιπρόσθετα, είναι γνωστή η επίδραση που το κοινωνικό περιβάλλον του ασθενούς, κυρίως οι σύντροφοι, ασκούν στην προσαρμογή στην ασθένεια. Έτσι, ένας περαιτέρω στόχος της μελέτης ήταν η εξέταση της παραπάνω έμμεσης σχέσης σε δυαδικό επίπεδο (ασθενείς και σύζυγοι). Εκατόν-τέσσερα ζευγάρια καρδιολογικών ασθενών (25% γυναίκες) και των συντρόφων τους συμμετείχαν στην έρευνα. Αρχικά, συμπλήρωσαν μια κλίμακα γενικής διάθεσης, 2 περίπου μήνες αργότερα, κλίμακες αναπαραστάσεων της ασθένειας και 2 μήνες κατόπιν, κλίμακες ποιότητας ζωής. Βρέθηκε ότι η θετική και η αρνητική διάθεση των ασθενών συσχετιζόταν με τη σωματική και ψυχική ποιότητα ζωής τόσο των ιδίων όσο και των συντρόφων τους μέσω των δικών τους μόνο αναπαραστάσεων της ασθένειας. Η θετική και η αρνητική διάθεση των συντρόφων σχετιζόταν με την ποιότητα ζωής και των δύο μελών της δυάδας, τόσο μέσω των δικών τους αναπαραστάσεων της ασθένειας όσο και μέσω εκείνων των ασθενών. Τα ευρήματα αυτά φανερώνουν τη σημασία της διάθεσης και των δύο συντρόφων για τις διαδικασίες προσαρμογής στην ασθένεια και την υγεία και των δύο και έχουν θεωρητικές και πρακτικές επιπτώσεις.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 17 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Εκπαιδευτική/γνωστική ψυχολογία

Προεδρείο: Ελβίρα Μασούρα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η επίδραση της εργαζόμενης μνήμης και της νοημοσύνης στις επιδόσεις μαθητών Δημοτικού στο μάθημα της αριθμητικής

Χρύσα Σουμελίδου, Ελβίρα Μασούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη συμβολή της εργαζόμενης μνήμης και της νοημοσύνης στην επίδοση μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο μάθημα της αριθμητικής. Συμμετείχαν συνολικά 106 παιδιά ηλικίας 8.1 έως 10.11 χρόνων (*M.O.* = 9.6 έτη), τα οποία φοιτούσαν στην Δ΄ και Ε΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Για την εκτίμηση της εργαζόμενης μνήμης χρησιμοποιήθηκαν τέσσερα έργα από το Working Memory Test Battery for Children (Gathercole & Pickering, 2001). Συγκεκριμένα, δόθηκαν τα εξής έργα: έργο απλής λεκτικής συγκράτησης (ανάκληση ψηφίων), έργο σύνθετης λεκτικής συγκράτησης (αντίστροφη ανάκληση ψηφίων), έργο απλής οπτικοχωρικής συγκράτησης (ανάκληση πορείας σε λαβύρινθο) και ένα έργο σύνθετης οπτικοχωρικής συγκράτησης (περιστρεφόμενη φιγούρα). Η νοημοσύνη των παιδιών εκτιμήθηκε με δύο έργα από το Wechsler Intelligence Scale for Children (Γεώργας, Παρασκευόπουλος, Μπεζεβέγκης & Γιαννίτσας, 1997) συγκεκριμένα, δόθηκε το έργο εκφραστικού λεξιλογίου και η κατασκευή σχεδίων με κύβους. Επιπλέον, έγινε αξιολόγηση της επίδοσης όλων των παιδιών στην αριθμητική με δύο έργα από το Wechsler Objective Numerical Dimensions (Wechsler, 2005), τα οποία ήταν κατασκευασμένα ώστε να εκτιμούν α) την πραγματοποίηση αριθμητικών πράξεων και β) την ικανότητα επίλυσης μαθηματικών προβλημάτων. Οι αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξαν ότι ο ισχυρότερος παράγοντας πρόβλεψης της επίδοσης στην επίλυση προβλημάτων είναι το εκφραστικό λεξιλόγιο, με τις μεταβλητές λεκτική εργαζόμενη μνήμη και απλή οπτικοχωρική μνήμη να συμβάλουν λιγότερο αλλά στατιστικά σημαντικά στην πρόβλεψη της επίδοσης στην επίλυση μαθηματικών προβλημάτων. Ισχυρότερος παράγοντας πρόβλεψης της επίδοσης των παιδιών στην πραγματοποίηση αριθμητικών πράξεων ήταν επίσης το εκφραστικό λεξιλόγιο, χωρίς οι άλλες μεταβλητές να αποτελούν σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες. Βάσει των συγκεκριμένων ευρημάτων κατανοούμε πως ακόμα και για την επίδοση στην αριθμητική βασικό παράγοντα αποτελεί η γλώσσα. Τα παρόντα ευρήματα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο σχολικό πλαίσιο

γνωστοποιώντας σε εκπαιδευτικούς τις ανάγκες των μαθητών στο συγκεκριμένο μάθημα και διαμορφώνοντας πιθανές παρεμβάσεις.

Ορθογραφική απόδοση θεματικών μορφημάτων και παραγωγικών επιθημάτων:

Η επίδραση της μορφολογικής επίγνωσης

Αθανάσιος Αϊδίνης, Παναγιώτα Τσιρώνη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η αναπτυξιακή πορεία της ορθογραφημένης γραφής ολοκληρώνεται σε πέντε στάδια με τα δύο τελευταία να σχετίζονται με τη χρήση μορφολογικών στρατηγικών για τη σωστή ορθογραφία των λέξεων. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι (α) να αναδειχθεί η ηλικία που τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου εισέρχονται σε αυτά τα στάδια ανάπτυξης της ορθογραφημένης γραφής μέσω της ανάλυσης των στρατηγικών που τα παιδιά χρησιμοποιούν για τη γραφή θεματικών μορφημάτων και παραγωγικών επιθημάτων, (β) να ελεγχθεί η σχέση ανάμεσα στην ορθή γραφή θεματικών μορφημάτων και παραγωγικών επιθημάτων με τη μορφολογική επίγνωση και (γ) να εξεταστεί η ανάπτυξη της μορφολογικής επίγνωσης. Στην έρευνα συμμετείχαν 234 μαθητές και μαθήτριες της Δ', Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Στα παιδιά δόθηκαν δύο έργα ορθογραφίας και δέκα έργα μορφολογικής επίγνωσης. Στο πρώτο έργο ορθογραφίας τα παιδιά έπρεπε να γράψουν 96 λέξεις που τους υπαγορεύτηκαν. Οι λέξεις αυτές συνδέονταν με 16 θεματικά μορφήματα για κάθε ένα από τα οποία επιλέχθηκαν 5 λέξεις και μία ψευδολέξη. Στο δεύτερο έργο τα παιδιά έπρεπε να γράψουν 54 λέξεις που συνδέονταν με 9 παραγωγικά επιθήματα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα περισσότερα λάθη παρουσιάζονται στο παραγωγικό επίθημα και όχι στο κλιτικό. Το ποσοστό των μαθητών/τριών που έγραψαν σωστά και τις έξι λέξεις των θεματικών μορφημάτων και των παραγωγικών επιθημάτων ήταν αρκετά μικρό και δεν ήταν σταθερά το ίδιο για όλα τα θεματικά μορφήματα και τα παραγωγικά επιθήματα. Τα αποτελέσματα αυτά αναλύονται στη βάση των αναπτυξιακών μοντέλων για την ανάπτυξη της ορθογραφημένης γραφής και των στρατηγικών που χρησιμοποιούνται σε κάθε στάδιο ανάπτυξης.

Μελετώντας τη σχέση του χρόνου οπτικής επιθεώρησης με τη νοημοσύνη στα παιδιά

Γιώργος Σπανούδης, Άννα Τούρβα

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η δοκιμασία του χρόνου επιθεώρησης (inspection time task, IT) συνιστά δείκτη των ατομικών διαφορών στην αντιληπτική ταχύτητα διάκρισης και ταυτόχρονα αξιόπιστο προγνωστικό δείκτη της ψυχομετρικής νοημοσύνης (IQ). Ωστόσο, οι λόγοι που υπαγορεύουν τη σχέση μεταξύ του IT και της νοημοσύνης δεν είναι σαφείς καθώς λίγες μελέτες διερεύνησαν τους παράγοντες που επηρεάζουν ταυτόχρονα και τις δύο έννοιες. Η παρούσα μελέτη εξέτασε πώς η επίδοση σε μια τροποποιημένη έκδοση της δοκιμασίας του χρόνου επιθεώρησης σχετίζεται με τις ατομικές διαφορές στην από πάνω προς τα κάτω επεξεργασία και πώς αυτή η σχέση επηρεάζεται από την ηλικία. Συνολικά 157 παιδιά από 7 έως 18 ετών εξετάστηκαν σε μια δοκιμασία χρόνου επιθεώρησης, μια δοκιμασία χρόνου αντίδρασης (go/ no-go task), μια δοκιμασία αντιστοίχισης γραμμάτων (letter-matching task) και τη συντομευμένη κλίμακα νοημοσύνης του Wechsler (WASI). Η ανάλυση διάχυσης (diffusion modeling) έδειξε ότι η δοκιμασία IT σχετίζεται τόσο με την ταχύτητα των διαδικασιών επεξεργασίας από κάτω προς τα πάνω (bottom-up) όσο και από πάνω προς τα κάτω (top-down) οι οποίες διέπουν τη σχέση IT-IQ. Περαιτέρω, οι ατομικές διαφορές στο ρυθμό εκτροπής (drift rate) των βασικών γνωστικών διεργασιών (elementary cognitive tasks, ECTs) προβλέπουν τις ατομικές διαφορές στη νοημοσύνη. Συνοπτικά θα λέγαμε ότι τόσο η από κάτω προς τα πάνω όσο κι οι από πάνω προς τα κάτω επιδράσεις των ECTs στη νοημοσύνη συμβάλουν με μοναδικό τρόπο στην πρόβλεψη του IQ.

Stability of Reading Difficulties from Grade 2 to Grade 6

Maria Psyridou, Minna Torppa, Asko Tolvanen, Anna-Maija Poikkeus, Marja-Kristiina Lerkkanen, Jari-Erik Nurmi

University of Jyväskylä

We examine the stability of the development of reading fluency (RF) and reading comprehension (RC) from grade 2 to grade 6 and whether kindergarten skills predict RF and RC development. The study is part of a large longitudinal study in which approximately 2000 children participated. RF was assessed with three tasks and RC using a subtest of a nationally normed reading test battery. The assessed kindergarten factors were: initial phoneme identification, naming letters, Peabody picture vocabulary, rapid serial naming of objects, number sequences, and listening comprehension. First we estimated cross-lagged factor path models to examine the correlative associations between RF and RC across grades 2 to 6. Next, we focused on reading difficulties (RD) (lowest 10 % in RF and/or RC) and their stability across time. Using the cross-lagged factor models as a basis, we simulated 200.000 cases, which provided a way to omit measurement error from the stability analysis. Finally, we modeled the relative contributions of the kindergarten factors to RF and RC in grades 2 and 6 in SEM framework by using Cholesky decomposition. Our results indicated that RF is more stable than RC. Moreover, RD are not stable across time since 6.9% of the children had late-emerging RD (2.2% in RF, 4.4% in RC) and 6.5% had resolving RD (2.5% in RF, 3.5% in RC). RF better linked with letter naming and rapid naming while RC with letter naming, phoneme identification and vocabulary. Children's reading skills change and should be followed beyond the early grades.

Key words: reading difficulties, reading fluency, reading comprehension, reading development, cognitive skills, quantitative methods

Σύγκριση παιδιών με ΔΑΦ και δυσλεξία ως προς τις γλωσσικές τους επιδόσεις
Αναστάσιος Διαμαντόπουλος, *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η παρούσα μελέτη αποτελεί βιβλιογραφική ανασκόπηση που αφορά στη σύγκριση των επιδόσεων παιδιών με Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) και μαθητών με δυσλεξία ως προς το φωνολογικό, μορφολογικό, συντακτικό, πραγματολογικό και σημασιολογικό επιπέδου του λόγου. Παρόλο που οι ΔΑΦ και η δυσλεξία έχουν διαφορετική αιτιολογία, αρκετές έρευνες δείχνουν ότι οι δύο διαταραχές περιλαμβάνουν κοινά ελλείμματα στην κατανόηση των σχημάτων λόγου, καθώς και ανεπάρκεια στις εκτελεστικές λειτουργίες. Το φωνολογικό

επίπεδο αποτελεί τη βασική περιοχή αδυναμίας των δυσλεξικών, καθώς τα παιδιά αυτά παρουσιάζουν ελλειμματικές δεξιότητες αποκωδικοποίησης. Ωστόσο, πολλά παιδιά με ΔΑΦ εμφανίζουν επίσης χαμηλό επίπεδο ακρίβειας κατά την ανάγνωση – εύρημα που πιθανόν υποδηλώνει φτωχές δεξιότητες αποκωδικοποίησης. Όσον αφορά στο μορφο-συντακτικό επίπεδο, οι έρευνες δείχνουν ότι τα δυσλεξικά άτομα, συγκρινόμενα με μη δυσλεξικούς συνομηλικούς τους, εμφανίζουν ελαφρές δυσκολίες στη νοηματική επεξεργασία των προτάσεων εξαιτίας της δυσχέρειάς τους στη φωνολογική αποκωδικοποίηση. Από την άλλη πλευρά, τα άτομα με ΔΑΦ δυσκολεύονται περισσότερο στην κατανόηση σε σχέση με τους δυσλεξικούς. Ως προς το πραγματολογικό επίπεδο, τα δυσλεξικά παιδιά δυσκολεύονται στην κατανόηση των σχημάτων λόγου. Οι πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών με ΔΑΦ είναι ωστόσο ιδιαίτερα ελλειμματικές. Το βασικό αυτό έλλειμμα που χαρακτηρίζει τις ΔΑΦ αποδίδεται είτε σε ελλειμματική ικανότητα θεωρίας νου είτε σε ελλιπή ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, τα παιδιά με ΔΑΦ εμφανίζουν έντονη δυσχέρεια στην κατανόηση του προφορικού λόγου, καθώς και τη λεκτική και εξωλεκτική επικοινωνία από μικρή ήδη ηλικία. Τα μέχρι τώρα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι οι ΔΑΦ αποτελούν παράγοντα επικινδυνότητας για μαθησιακές δυσκολίες, ενώ τα παιδιά με δυσλεξία έχουν συχνά και πραγματολογικές δυσκολίες.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 18 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Κοινωνική ψυχολογία

Προεδρείο: Ευθαλία Κωνσταντινίδου, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Η κατασκευή της εθνικής και έμφυλης ταυτότητας στην αφήγηση διεθνών πολέμων στα σχολικά βιβλία ιστορίας: Γεφυρώνοντας την κοινωνική ψυχολογία του λόγου με τη φεμινιστική διατομεακή ανάλυση

Ευθαλία Κωνσταντινίδου, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Η κοινωνικοψυχολογική ερευνητική οπτική που παρουσιάζεται εντάσσεται στο πλαίσιο της μελέτης της ταυτότητας στην εκπαίδευση. Ειδικότερα επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στα σχολικά βιβλία ιστορίας ως κειμένων εθνικής και έμφυλης

ταυτότητας. Σκοπός της παρουσίασης είναι η περιγραφή ενός συνδυασμού της μελέτης αυτών των δύο πεδίων ταυτότητας στο πλαίσιο των θεωρητικών και μεθοδολογικών επιλογών της κοινωνικής ψυχολογίας του λόγου και της φεμινιστικής διατομεακής ανάλυσης. Πιο συγκεκριμένα, η παρουσίαση εστιάζει στην ανάλυση της αφήγησης διεθνών πολέμων στα σχολικά βιβλία ιστορίας ως κειμενικού πλαισίου, όπου κατασκευάζεται τόσο η εθνική ταυτότητα όσο και η έμφυλη, η αρρενωπότητα στην περίπτωση αυτή, η πρώτη με ρητό τρόπο ενώ η δεύτερη με άρρητο. Μεθοδολογικά η ανάλυση αντλεί από την κοινωνικοψυχολογική ανάλυση λόγου, τη λειτουργική γλωσσολογία, την ανάλυση κειμενικών ειδών και την αφηγηματολογία. Πρώτα, η ανάλυση εστιάζει στα γραμματικά-συντακτικά χαρακτηριστικά και το λεξιλόγιο του κειμένου ως πρακτικές κειμένου (μικρο-επίπεδο), στη συνέχεια διευρύνει την οπτική της στην ανάλυση της αφήγησης ως πρακτικής κειμενικού είδους (μεσο-επίπεδο), και καταλήγει στην τοποθέτηση του συγκεκριμένου κειμένου ως συνόλου πρακτικών λόγου μέσα στις παραδόσεις της εθνικής και σχολικής ιστοριογραφίας που έχουν ως συνέπεια την «κυβέρνηση» της ταυτότητας στην εκπαίδευση (μακρο-επίπεδο). Η αναλυτική οπτική που παρουσιάζεται μπορεί να αναδείξει την τόσο την πολλαπλότητα όσο και την πολυπλοκότητα της ταυτότητας ως κατασκευής του λόγου αλλά και να συμβάλει στον προβληματισμό σχετικά με την αυθεντία της επίσημης ιστορικής σχολικής γνώσης και τις συνέπειές της στη θεσμοθετημένη ρύθμιση της ταυτότητας παρέχοντας αποθέματα για συνεχή κριτική και αναθεώρηση.

Ριζοσπαστικοποιημένη συλλογική ταυτότητα: Η ρητορεία του ισλαμικού εξτρεμισμού

Γκέλυ Κωνσταντινίδη, Γεράσιμος Προδρομίτης

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Αναλύοντας το περιεχόμενο των ανακοινώσεων με τις οποίες οι τζιχαντιστικές οργανώσεις της Al Qaeda και του ISIS ανέλαβαν την ευθύνη ορισμένων εκ των πιο «ηχηρών» τρομοκρατικών χτυπημάτων στη Δύση κατά την τελευταία 20ετία, σκοπεύουμε να αναδείξουμε τον τρόπο με τον οποίο οι ρητορικές τους επιλογές ακολουθούν μία πορεία από τη μουσουλμανική συλλογική ταυτότητα, που ουδεμία

εξτρεμιστική βία δεν εσωκλείει αναγκαστικά, μέχρι την ριζοσπαστικοποιημένη μουσουλμανική ταυτότητα, που τα τελευταία χρόνια έχει κατ' επανάληψη συνδεθεί με μία σειρά τρομοκρατικών χτυπημάτων. Σε αυτό το πλαίσιο οι ανακοινώσεις των ισλαμικών εξτρεμιστικών οργανώσεων εξετάζονται υπό το πρίσμα της θεωρίας της πολιτικοποιημένης συλλογικής ταυτότητας των Simon και Klandermans (2001). Ορμώμενοι από την εν λόγω θεωρία βλέπουμε στις ανακοινώσεις ανάληψης ευθύνης για τις τρομοκρατικές επιθέσεις πώς η τριγωνοποίηση της σχέσης ενδοομάδα (εξτρεμιστές μουσουλμάνοι)-εξωομάδα (Δύση) μέσω της εμπλοκής ενός τρίτου μέρους (ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο: μουσουλμανικός πληθυσμός), στοχεύει τελικά στη ριζοσπαστικοποίηση της μουσουλμανικής ταυτότητας με απώτερο στόχο, αφενός, την υποστήριξη των ενεργειών των τρομοκρατικών οργανώσεων και, αφετέρου, την ενεργή συμμετοχή στις επιθέσεις και στην οργάνωση.

Γονικές εθνοθεωρίες και οικο-πολιτισμικό πλαίσιο: Απόψεις για την «εικόνα» του παιδιού των 6 ετών, τσιγγάνων και πλειονοτικών μητέρων από την Κομοτηνή
Ευθυμία Πεντέρη, Κωνσταντίνος Πετρογιάννης
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Βασικό συστατικό του «αναπτυξιακού θύλακα» των Super και Harkness αποτελούν οι γονικές αντιλήψεις ή εθνοθεωρίες. Οι γονικές εθνοθεωρίες αποτελούν κύριο μοχλό των διεργασιών του θύλακα καθώς φαίνεται ότι λειτουργούν ως ρυθμιστές των ομοιοστατικών δυνάμεων που ενεργοποιούνται όταν αλλαγές εισάγονται στα συστήματα του θύλακα και λειτουργούν άλλοτε ως στοιχεία συντήρησης και άλλοτε ως στοιχεία προόδου για το θύλακα. Η παρούσα εργασία μελετά τις απόψεις ελληνίδων μητέρων από την Κομοτηνή, 10 πλειονοτικές πολύτεκνες και 10 τσιγγάνες σε οικισμό εντός του οικιστικού ιστού της πόλης, που διαβιούν στην ίδια περιοχή, για τη συμπεριφορά του παιδιού τους, ηλικίας 6 ετών. Εστιάζει στα «κεντρικά πιστεύω» των μητέρων που αναφέρονται α. στην εικόνα που έχουν για το «ιδανικό παιδί» αντανakλώντας τις αξίες για την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού και β. στο πως βλέπουν το δικό τους παιδί. Πραγματοποιήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις στα σπίτια των οικογενειών, οι οποίες απομαγνητοφωνήθηκαν και

αναλύθηκαν ακολουθώντας διαδικασίες εθνογραφικής ανάλυσης περιεχομένου. Οι απόψεις των γονιών όπως και οι εκτιμήσεις τους για το επιθυμητό ή ανεπιθύμητο της συμπεριφοράς των παιδιών τους, εκφράζουν γενικότερα πρότυπα τα οποία είναι κοινά, αν και συνήθως με υπονοούμενο τρόπο, στα πλαίσια της κοινότητας. Η σύγκριση των απόψεων των μητέρων επιτρέπει να αναδειχθούν οι πολιτισμικές αξίες ανατροφής στις δύο κοινωνικο-πολιτισμικές ομάδες αλλά και να διαφανεί το επίπεδο προόδου και «αλλαγής» στις αξίες της τσιγγάνικης κοινωνίας από τη διαβίωση σε ένα αστικό περιβάλλον και την αλληλεπίδραση με την κυρίαρχη κουλτούρα.

Η κατασκευή της πολιτειότητας στο λόγο γηγενών και μεταναστών στην Ελλάδα: διαπραγματεύσεις, σχέση λόγου πλειοψηφίας – μειοψηφίας και το διακύβευμα της διεκδίκησης και συμπερίληψης

Μαρία Ξενιτίδου, *University of Surrey*

Αντώνης Σαπουντζής, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Η μελέτη εμπίπτει στις μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια της κοινωνικής ψυχολογίας της πολιτειότητας, με έμφαση τη σχέση μεταξύ θεσμικού και καθημερινού λόγου. Η ανακοίνωση εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους κατασκευάζεται η πολιτειότητα στην Ελλάδα στο λόγο γηγενών και μεταναστών με αφορμή τον νόμο για την απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας. Το εγχείρημα αντλεί εμπειρικά από μια έρευνα με ημιδομημένες ομαδικές και ατομικές συνεντεύξεις (N=50) με άτομα που ζουν στη Θεσσαλονίκη και είναι γηγενείς (γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην Ελλάδα, έχουν ελληνική καταγωγή και ιθαγένεια), είτε εγκαταστάθηκαν και ζουν στην Ελλάδα (με ή χωρίς ελληνική καταγωγή και ιθαγένεια). Οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν και απομαγνητοφωνήθηκαν και η ανάλυση των απομαγνητοφωνημένων κειμένων βασίστηκε στις αρχές της ρητορικής ψυχολογίας και της κριτικής κοινωνικής λογοψυχολογίας. Η ανακοίνωση διερευνά τις γραμμές επιχειρηματολογίας που αναπτύσσονται στο λόγο γηγενών και μεταναστών για τον νόμο. Οι συμμετέχοντες φαίνεται να διαπραγματεύονται τα κριτήρια του νόμου ως ανεπαρκή ή μη ουσιαστικά. Οι γηγενείς κατασκευάζουν το νόμο ως ανεπαρκή στη βάση του εάν οι

μετανάστες πληρούν τα κριτήρια κτήσης ιθαγένειας ή όχι ενώ οι μετανάστες κατασκευάζουν άλλα κριτήρια ως σημαντικότερα και άλλους «άλλους». Οι συμμετέχοντες φαίνεται να κατασκευάζουν την πολιτειότητα με όρους «ανήκειν» μεριμνώντας για την κοινωνική τους λογοδοσία. Αντλώντας από τις παραπάνω γραμμές επιχειρηματολογίας, η ανακοίνωση συζητά τη σχέση μεταξύ του λόγου γηγενών και μεταναστών πάνω στην πολιτειότητα και αναπτύσσει προβληματική πάνω στις συνέπειές τους για διεκδικήσεις από την πλευρά των μεταναστών και τις συνθήκες συμπερίληψης.

Αντίληψη χαρακτηριστικών ηγεσίας και κοινωνικότητας στις εκφράσεις συναισθημάτων ηγετών: Επιδράσεις πολιτισμικών προσανατολισμών

Κωνσταντίνος Καφέτσιος, *Πανεπιστήμιο Κρήτη*

Shlomo Hareli, *University of Haifa*

Ursula Hess, *Humboldt University*

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για ζητήματα ταυτότητας στην περιοχή της ηγεσίας. Εξετάσαμε την επίδραση της χρόνιας και στιγμιαία προεργεμένης κατασκευής εαυτού στην αντίληψη χαρακτηριστικών ηγεσίας και κοινωνικότητας. Συμμετέχοντες (N = 100) κατανεμήθηκαν τυχαιοποιημένα σε τέσσερις συνθήκες όπου αξιολόγησαν εκφράσεις προσώπου ηγετών (ενός άνδρα και μίας γυναίκας) που εξέφραζαν θυμό, λύπη, χαρά ή ουδέτερου συναισθήματος σε ομάδα. Πριν το έργο, συμπλήρωσαν την κλίμακα κατασκευής εαυτού του Singelis και προεγέρθηκαν είτε με ιδιοκεντρικό ή με αλλοκεντρικό σχήμα. Οι τέσσερις ομάδες δεν διέφεραν στη κατασκευή εαυτού ή σε άλλα χαρακτηριστικά προσωπικότητας. Αποτελέσματα από πολυεπίπεδες αναλύσεις έδειξαν ότι οι εκφράσεις λύπης και ουδέτερων συναισθημάτων των ηγετών αξιολογήθηκαν στο ίδιο επίπεδο κοινωνικότητας και ηγεσίας· οι εκφράσεις θυμού αξιολογήθηκαν σε υψηλότερο βαθμό στην ηγεσία από ότι στην κοινωνικότητα, ενώ το αντίστροφο παρατηρήθηκε για τις εκφράσεις χαράς. Συμμετέχοντες με υψηλό βαθμό χρόνιου αλλοκεντρισμού που προεγέρθηκαν αλλοκεντρικά, αντιλήφθηκαν τις εκφράσεις θυμού και ουδέτερου συναισθήματος ως λιγότερο ηγετικές, ενώ τις εκφράσεις χαράς ως λιγότερο κοινωνικές. Συμμετέχοντες με υψηλό βαθμό χρόνιου

ιδιοκεντρισμού αντιλήφθηκαν τις εκφράσεις θυμού και τις ουδέτερες εκφράσεις ως λιγότερο ηγετικές και τις εκφράσεις χαράς ως λιγότερο κοινωνικές όταν προεγέρθηκαν με σχήμα αλλοκεντρικότητας. Συμμετέχοντες με υψηλό ιδιοκεντρισμό όταν προεγέρθηκαν αλλοκεντρικά αντιλήφθηκαν τις εκφράσεις θυμού των γυναικών-ηγετών με υψηλότερη κοινωνικότητα από τους άνδρες, σε αντίθεση με τους συμμετέχοντες με υψηλό αλλοκεντρισμό που τις αξιολόγησαν ως περισσότερο ηγετικές όταν προεγέρθηκαν αλλοκεντρικά. Τα αποτελέσματα υπογραμίζουν την επίδραση των πολιτισμικών προσανατολισμών των οπαδών στην αντίληψη ηγεσίας και θα συζητηθούν από τη σκοπιά της προσέγγισης της πολιτισμικά κατασκευασμένης κοινωνικής νόησης.

10.30 – 10.45 Διάλειμμα

10.45 – 12.15 ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Προεδρείο: : Νίκος Μακρής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Οι περιπέτειες της συγκίνησης: Από την κινητοποίηση στη δράση

Μπετίνα Ντάβου, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αίθουσα: Αμφιθέατρο Παναγής Παναγιωτόπουλος (Πολυτεχνική Σχολή)

12.15 – 12.45 Διάλειμμα καφέ

12.45 – 14.15

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 5 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Γονεϊκή Αποδοχή-απόρριψη, Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα και Ευαισθησία στην Απόρριψη: Μπορούν να εξηγήσουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων Στυλ Διαπροσωπικών Σχέσεων;

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Θεόδωρος Γιοβαζολιάς, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Γρηγόρης Σίμος, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Συζητητής: Γρηγόρης Σίμος, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η θεωρία της Διαπροσωπικής αποδοχής-απόρριψης (Interpersonal Acceptance-Rejection Theory/IPARTheory, Rohner, 2005, 2014), είναι μια φυλογενετική θεωρία κοινωνικοποίησης, η οποία προσπαθεί να προβλέψει τις επιπτώσεις της απόρριψης από τους σημαντικούς άλλους στην ψυχολογική προσαρμογή παιδιών και ενηλίκων. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη θεωρία προβλέπει ότι οι αντιλαμβανόμενη γονική απόρριψη κατά την παιδική ηλικία θα επιδράσει με αρνητικό τρόπο στην διαμόρφωση των διαπροσωπικών (κυρίως ρομαντικών) σχέσεων κατά την ενήλικη ζωή. Παρόλα αυτά, μέχρι σήμερα δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς οι διαδικασίες οι οποίες οδηγούν στην ανάπτυξη αυτών των δυσλειτουργικών συλ σχέσεων. Το συγκεκριμένο συμπόσιο παρουσιάζει τα πρώτα ευρήματα από μια ερευνητική συνεργασία η οποία μέσα από το συγκεκριμένο/ενσωμάτωση διαφορετικών θεωρητικών παραδειγμάτων προσπαθεί να ρίξει φως στο υπο εξέταση θέμα. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται η συνεισφορά των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων (μέσα από την Θεωρία Σχημάτων του Jounq, 1994) αλλά και της Ευαισθησίας στην Απόρριψη (μέσα από το μοντέλο των Downey & Feldman, 1996) με σκοπό την καλύτερη κατανόηση της επίδρασης την γονικής απόρριψης στον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται τα άτομα κατά την ενήλικη ζωή με άλλα για αυτά σημαντικά πρόσωπα.

Το συμπόσιο αποτελείται από τέσσερις παρουσιάσεις: η 1^η παρουσίαση μελετά με έναν ενδελεχή τρόπο της σχέση ανάμεσα σε εμπειρίες γονεϊκής αποδοχής-απόρριψης στην παιδική ηλικία και την ανάπτυξη Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων (ΠΔΣ) στη νεαρή ενήλικη ζωή. Μέσα από την αναλυτική εξέταση των διαφόρων τύπων γονεϊκής απόρριψης, η συγκεκριμένη έρευνα προτείνει ότι ο συνδυασμός της σωματικά και λεκτικά επιθετικής μητέρας με την φυσική και ψυχολογική απουσία (και κατ' επέκταση αδιαφορία στις ανάγκες των άλλων) πατέρα φαίνεται πως μπορούν να προβλέψουν τη δημιουργία και διαίωνιση μιας σειράς συγκεκριμένων δυσλειτουργικών σχημάτων.

Η δεύτερη παρουσίαση εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στα Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα (ΠΔΣ) και την ανάπτυξη συγκεκριμένων συλ Διαπροσωπικής σχέσης στη νεαρή ενήλικη ζωή. Τα ευρήματα της έρευνας υποστηρίζουν πως ανεκπλήρωτες συναισθηματικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας, έτσι όπως εκφράζονται από τα ΠΔΣ, επηρεάζουν σημαντικά τα επίπεδα του σχετίζεσθαι με τους άλλους στην ενήλικη

ζωή. Η τρίτη παρουσίαση εξετάζει αρχικά την σχέση ανάμεσα στη γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη και τα διαφορετικά στυλ διαπροσωπικών σχέσεων, ενώ στη συνέχεια εστιάζει στο διαμεσολαβητικό ρόλο που έχουν τα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα στην παραπάνω σχέση. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων επιβεβαίωσαν τη συγκεκριμένη διαμεσολαβητική σχέση, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες του δείγματος.

Η τέταρτη παρουσίαση ενσωματώνει τις παραπάνω μεταβλητές σε ένα ενιαίο μοντέλο διαδρομών, σύμφωνα με το οποίο προβλέπεται ότι η γονεϊκή (πατρική και μητρική) απόρριψη επιδρά στο στυλ διαπροσωπικών σχέσεων κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση, μέσω της ανάπτυξης πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων και ευαισθησίας στην απόρριψη. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν το θεωρητικό μοντέλο επεκτείνοντας την κατανόηση του μηχανισμού ανάπτυξης δυσλειτουργικών στυλ διαπροσωπικών δυσκολιών λόγω της ενθουμούμενης γονεϊκής απορριπτικής στάσης.

Η συζήτηση των επιμέρους παρουσιάσεων θα επικεντρωθεί στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για αποτελεσματικές συμβουλευτικές παρεμβάσεις (κυρίως) σε νεαρούς ενήλικες.

Λέξεις κλειδιά: γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη, πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα, ευαισθησία στην απόρριψη, στυλ διαπροσωπικών σχέσεων

Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα (ΠΔΣ) στη νεαρή ενήλικη ζωή και εμπειρίες γονεϊκής αποδοχής-απόρριψης στην παιδική ηλικία

Γρηγόρης Σίμος, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Θεόδωρος Γιοβαζολιάς, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Σύμφωνα με τη γνωστική θεωρία, οι πυρηνικές πεποιθήσεις ή σχήματα διαμορφώνονται νωρίς στην παιδική μας ηλικία μέσα κυρίως από τη διαντίδραση με το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον. Σύμφωνα με τον Jeffrey Young, τα σχήματα προκύπτουν από τις ανεκπλήρωτες συναισθηματικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας και είναι σε σημαντικό βαθμό δυσλειτουργικά (Young, 1990). Ταυτόχρονα, μια γενική άποψη συνδέει ποικίλα προβλήματα της ενήλικης ζωής με εμπειρίες απόρριψης, κυρίως από τους γονείς, στην παιδική ηλικία. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η εξέταση της σχέσης ανάμεσα σε εμπειρίες γονεϊκής αποδοχής-

απόρριψης στην παιδική ηλικία και τα Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα (ΠΔΣ) στη νεαρή ενήλικη ζωή. Το ερωτηματολόγιο Young Schema Questionnaire (YSQ-S3) και Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ) χορηγήθηκαν σε μια ομάδα 1512 νεαρών ενηλίκων (63% γυναίκες) μέσης ηλικίας 21,8 (ΤΑ: 3,6) ετών. Από τη διαδικασία των συσχετίσεων βρέθηκαν σημαντικές σχέσεις ανάμεσα στη συνολική βαθμολογία του YSQ και των πέντε Κατηγοριών σχημάτων με τη συνολική βαθμολογία του PARQ για τον πατέρα» και τη μητέρα. Οι επιμέρους υποκλίμακες του PARQ «Ψυχρότητα», «Εχθρικότητα», «Αδιαφορία» και «Απόρριψη», τόσο για τον πατέρα, όσο και για τη μητέρα, εμφάνισαν επίσης σημαντικές συσχετίσεις, με τις πέντε Κατηγορίες σχημάτων (και ιδιαίτερα την κατηγορία «Αποσύνδεσης και Απόρριψης») και με σχεδόν όλα τα Σχήματα. Από τη διαδικασία της βηματικής παλινδρόμησης, βρέθηκε πως η «Επιθετικότητα» της μητέρας και η «Αδιαφορία» του πατέρα ήταν κυρίως οι παράμετροι που μπορούσαν να προβλέψουν τη συνολική YSQ και τις Κατηγορίες σχημάτων. Συμπερασματικά, ο συνδυασμός της σωματικά και λεκτικά επιθετικής μητέρας με την φυσική και ψυχολογική απουσία (και κατ' επέκταση αδιαφορία στις ανάγκες των άλλων) πατέρα φαίνεται πως μπορούν να προβλέψουν τη δημιουργία και διαίωνιση μιας σειράς σχημάτων, ιδιαίτερα αυτών της Συναισθηματικής Στέρησης, της Κοινωνικής Απομόνωσης ή της Ελαττωματικότητας/Ντροπής που ανήκουν στη γενική κατηγορία της «Αποσύνδεσης και Απόρριψης», της διαρκούς αίσθησης δηλαδή ότι οι συναισθηματικές μας ανάγκες, αλλά και οι ανάγκες μας για ασφάλεια και αγάπη δεν θα ικανοποιηθούν ποτέ με έναν προβλέψιμο τρόπο.

Διαπροσωπική εγγύτητα ή απομόνωση; Ο ρόλος των Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων

Μερόπη Σίμου, Γρηγόρης Σίμος, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Θεόδωρος Γιοβαζολιάς, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Η κοινωνική διάσταση των ανθρώπων απαιτεί την ισορροπία ανάμεσα στην ανεξαρτησία και την αυτεπάρκεια από τη μια και τη διαπροσωπική εγγύτητα και οικειότητα από την άλλη, την εμπιστοσύνη στον εαυτό, αλλά και τους άλλους, τα αυτόνομα επιτεύγματα, αλλά και την αποδοχή της πρόσφορης έξωθεν βοήθειας. Οι

παράγοντες που συνεισφέρουν σε μια περισσότερο ή λιγότερο ισορροπημένη στάση στο δίπολο εξάρτηση-αποστασιοποίηση είναι πολλές, πρώιμες όμως εμπειρίες, ιδιαίτερα στο οικογενειακό πλαίσιο, μπορεί να είναι καθοριστικές και να εκφράζονται μέσα από τις πυρηνικές απόψεις ή σχήματα για τον εαυτό μας και τον κόσμο. Η εξέταση της σχέσης ανάμεσα στη στάση μας στον άξονα εγγύτητα-απομόνωση και τα Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα (ΠΔΣ) στη νεαρή ενήλικη ζωή αποτελεί το σκοπό της παρούσας έρευνας. Το ερωτηματολόγιο Relationship Profile Test (RPT) που αξιολογεί την Καταστροφική Υπερ-εξάρτηση (ΚΥ), Δυσλειτουργική Αποστασιοποίηση (ΔΑ) και Υγιή Εξάρτηση (ΥΕ), καθώς και το ερωτηματολόγιο Young Schema Questionnaire (YSQ-S3) χορηγήθηκαν σε μια ομάδα 1512 νεαρών ενηλίκων. Οι υποκλίμακες της RPT (ΚΥ, ΔΑ και ΥΕ) συσχετίστηκαν σημαντικά με τη συνολική βαθμολογία του YSQ και τις πέντε Κατηγορίες σχημάτων, με τις πιο σημαντικές σχέσεις ανάμεσα σε ΚΥ και «Ανεπαρκή αυτονομία και επίδοση» και «Προσανατολισμό στους άλλους», καθώς και της ΔΑ με «Υπερεπαγρύπνιση και αναστολή». Οι υποκλίμακες της RPT συσχετίστηκαν σε διαφορετικά επίπεδα σημαντικότητας και με τα 18 Σχήματα. Υψηλή βαθμολογία στην κατηγορία «Ανεπαρκής αυτονομία και επίδοση» μπορούσε να προβλέψει την Υπερ-εξάρτηση, υψηλή βαθμολογία στην κατηγορία «Υπερεπαγρύπνιση και αναστολή» την Αποστασιοποίηση, ενώ η χαμηλή βαθμολογία στην κατηγορία «Αποσύνδεση και απόρριψη» μπορούσε να προβλέψει την Υγιή Εξάρτηση. Στην πρώτη περίπτωση συνεισέφερε σημαντικά το σχήμα της Υποτακτικότητας και λιγότερο αυτό της Εγκατάλειψης/Αστάθειας, ενώ στη δεύτερη και τρίτη περίπτωση σημαντικό ήταν το σχήμα κυρίως της Καχυποψίας/Κακοποίησης και δευτερευόντως αυτό της Συναισθηματικής Αναστολής. Τα παρόντα ευρήματα υποστηρίζουν πως ανεκπλήρωτες συναισθηματικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας, έτσι όπως εκφράζονται από τα ΠΔΣ, επηρεάζουν σημαντικά τα επίπεδα του σχετίζεσθαι με τους άλλους στην ενήλικη ζωή.

Γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη και το στυλ των διαπροσωπικών σχέσεων του ατόμου: Ο ρόλος των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων

Αναστασία Γεωργιοπούλου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Θεόδωρος Γιοβαζολιάς, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Γρηγόρης Σίμος, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Η γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη αποτελεί μια εμπειρία της παιδικής ηλικίας, η οποία έχει συνδεθεί με αρκετά προβλήματα στην ενήλικη ζωή του ατόμου και κυρίως στον τρόπο που αυτό σχετίζεται με τους άλλους. Έρευνες δείχνουν ότι άτομα που νιώθουν ότι έχουν απορριφθεί από τους γονείς τους τείνουν να αναφέρουν διάφορες δυσκολίες σχετικά με τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, όπως εχθρικότητα, επιθετικότητα, εξαρτητικότητα, αμυντική ανεξαρτησία. Σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο του Bornstein για την κατανόηση της σχέσης, υπάρχουν 3 στυλ σχέσης: η υγιής εξάρτηση, η καταστρεπτική υπερβολική εξάρτηση και η δυσλειτουργική αποσύνδεση. Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η σχέση ανάμεσα στην γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη είναι ένα θέμα που έχει ερευνηθεί αρκετά στο παρελθόν. Παρόλα αυτά δεν έχει ερευνηθεί ιδιαίτερα είναι ο τρόπος, με τον οποίο η γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη επηρεάζει τις διαπροσωπικές σχέσεις του ατόμου. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει αρχικά την σχέση ανάμεσα στη γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη και τα διαφορετικά στυλ διαπροσωπικών σχέσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω, ενώ στη συνέχεια να εστιάσει στο διαμεσολαβητικό ρόλο που έχουν τα πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα στην παραπάνω σχέση. Το δείγμα μας αποτελείται από 1512 φοιτητές ηλικίας 18-25 ετών, άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι συμπλήρωσαν το Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire, για την γονεϊκή αποδοχή-απόρριψη, το Young Schema Questionnaire-Short Form 3 (YSQ-SF3), για την μέτρηση των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων και το Relationship Profile Test (RPT), για το στυλ των διαπροσωπικών σχέσεων. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων έδειξαν ότι υπάρχει πλήρης διαμεσολάβηση των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων στην σχέση της γονεϊκής αποδοχής-απόρριψης και του στυλ των διαπροσωπικών σχέσεων, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες.

Επίσης, το ίδιο ισχύει όσον αφορά και την πατρική αλλά και την μητρική αποδοχή-απόρριψη. Μέσω της συγκεκριμένης μελέτης μας δίνεται η ευκαιρία να διερευνήσουμε σε ποιον βαθμό επεκτείνονται οι επιδράσεις την παιδικής απόρριψης στην ενήλικη ζωή του ατόμου, ερώτημα το οποίο έχει απασχολήσει αρκετούς ερευνητές στο παρελθόν.

Με ποιο τρόπο επηρεάζει η γονεϊκή απόρριψη τις διαπροσωπικές σχέσεις στην ενήλικη ζωή; Ένα μοντέλο διαδρομών.

Θεόδωρος Γιοβαζολιάς, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Γρηγόρης Σίμος, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Η επίδραση της γονεϊκής αποδοχής-απόρριψης στην ανάπτυξη διαπροσωπικών ρομαντικών σχέσεων στην ενήλικη ζωή έχει μελετηθεί εκτενώς στη σχετική βιβλιογραφία. Αυτό που δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς είναι ο μηχανισμός μέσω του οποίου επισυμβαίνει αυτή η σύνδεση. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει ένα μοντέλο διαδρομών (path model) το οποίο προσπαθεί να εξηγήσει την επίδραση της γονεϊκής (πατρικής και μητρικής) απόρριψης στο στυλ διαπροσωπικών σχέσεων κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση, μέσω της ανάπτυξης πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων και ευαισθησίας στην απόρριψη. Το δείγμα αποτελούνταν από 1512 φοιτητές ($M_{\etaλικία} = 21.8$, 63% γυναίκες), από 5 διαφορετικά πανεπιστήμια στην Ελλάδα. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο Ενθυμούμενης Γονεϊκής Αποδοχής-Απόρριψης, το Ερωτηματολόγιο Ευαισθησίας στην Απόρριψη, το Ερωτηματολόγιο Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων, και το Ερωτηματολόγιο του Στυλ των Διαπροσωπικών Σχέσεων. Οι έμμεσες (διαμεσολαβητικές) επιδράσεις εξετάστηκαν με το πρόγραμμα PROCESS. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν το υποθετικό μοντέλο καθώς βρέθηκε ότι η ενθυμούμενη γονεϊκή απόρριψη επιδρά στην ανάπτυξη συγκεκριμένων πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων τα οποία με τη σειρά τους επηρεάζουν την ευαισθησία στην απόρριψη, οδηγώντας τους νεαρούς ενήλικες του δείματός μας (άντρες και γυναίκες) στην ανάπτυξη δυσλειτουργικών στυλ διαπροσωπικών σχέσεων. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τις βασικές διατυπώσεις της IPARTheory, επεκτείνοντας την κατανόηση του μηχανισμού ανάπτυξης

δυσλειτουργικών στυλ διαπροσωπικών δυσκολιών μέσα από τη θεωρητική ενσωμάτωση της Θεωρίας των Σχημάτων αλλά και της Ευαισθησίας στην Απόρριψη. Οι προεκτάσεις των ευρημάτων για αποτελεσματικές συμβουλευτικές παρεμβάσεις συζητούνται επίσης στα πλαίσια αυτής της παρουσίασης.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 19 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (ΑΓΔ) και Δυσλεξία: Χαρτογράφηση των δυνατοτήτων και των δυσκολιών των παιδιών

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ασημίνα Ράλλη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητήτρια: Φαίη Αντωνίου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (ΑΓΔ) είναι μια μακροχρόνια γλωσσική δυσκολία, η οποία δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα άλλων γνωστικών, αντιληπτικών και νευρολογικών ελλειμμάτων. Μελέτες επιπολασμού δείχνουν ότι η ΑΓΔ επηρεάζει περίπου το 7% των παιδιών σχολικής ηλικίας. Από την άλλη πλευρά, οι ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, και συγκεκριμένα, η δυσλεξία σχετίζεται με ελλείμματα στην ανάπτυξη των αναγνωστικών δεξιοτήτων και επηρεάζει αντίστοιχα ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών. Το συμπόσιο παρουσιάζει δεδομένα που χαρτογραφούν τόσο τις δυνατότητες και τις δυσκολίες των παιδιών με ΑΓΔ και με Μαθησιακές δυσκολίες στην παραγωγή του γραπτού λόγου, όσο και τις απόψεις των εκπαιδευτικών και των ειδικών σε θέματα ορολογίας, διάγνωσης και αξιολόγησης. Η οργάνωση του συμποσίου περιλαμβάνει μια αρχική παρουσίαση (Γιαννίτσα και συν.) σχετικά με το προφίλ των παιδιών με Α.Γ.Δ ως προς τις γνωστικές γλωσσικές, γραφοκινητικές, ψυχοκοινωνικές δεξιότητες καθώς και τις δεξιότητες της παραγωγής του γραπτού λόγου. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μελέτης σχετικά με τις γνώσεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών για την Τυπική Γλωσσική Ανάπτυξη και τα Προβλήματα Λόγου και Ομιλίας των μαθητών του δημοτικού σχολείου (Γεωργαλή και Dockrell) καθώς και τα πορίσματα πανελλαδικής μελέτης σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών και των ειδικών σε θέματα ορολογίας, διάγνωσης και αξιολόγησης της Α.Γ.Δ. (Ράλλη, και συν.). Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας σχετικά με την αξιολόγηση της παραγωγής του γραπτού λόγου σε παιδιά με δυσλεξία (Γεωργούλια, και συν.). Τα

αποτελέσματα αναμένεται να συμβάλλουν στην κατανόηση των δυνατοτήτων και των δυσκολιών των παιδιών με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή καθώς και των παιδιών με δυσλεξία, αλλά και στη χαρτογράφηση των απόψεων των εκπαιδευτικών και των ειδικών για αυτές τις ομάδες των παιδιών.

Διερεύνηση της σχέσης γνωστικών, γλωσσικών, γραφοκινητικών και ψυχοκοινωνικών παραγόντων με την παραγωγή γραπτού λόγου παιδιών στα παιδιά με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή

Σωτηρία Αγγελάκη, Αγγελική-Παρασκευή Γιαννίτσα, Ασημίνα Ράλλη
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα παιδιά με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (Α.Γ.Δ.) παρουσιάζουν ελλείμματα, τόσο στον προφορικό, όσο και στον γραπτό λόγο. Τα τελευταία χρόνια αυξάνεται το ερευνητικό ενδιαφέρον σχετικά με τη διερεύνηση των δυσκολιών που διέπουν την παραγωγή γραπτού λόγου, σε αυτή την ομάδα των παιδιών. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να διευρύνει την περιορισμένη γνώση σχετικά με τη συμβολή των γνωστικών, γλωσσικών, γραφοκινητικών και ψυχοκοινωνικών παραγόντων στην παραγωγή γραπτού λόγου, σε μαθητές με Α.Γ.Δ. συγκριτικά με μαθητές τυπικής ανάπτυξης. Στην έρευνα συμμετείχαν 30 παιδιά με ΑΓΔ και 30 παιδιά τυπικής ανάπτυξης τα οποία φοιτούσαν στη Β' δημοτικού. Οι μαθητές αξιολογήθηκαν με δοκιμασίες προφορικού λόγου, λεκτικής εργαζόμενη; μνήμης, αυτοματοποιημένης γραφής, φωνολογικής επίγνωσης, οπτικής μνήμης, οπτικοκινητικού συντονισμού, ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων και παραγωγής γραπτού λόγου. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα παιδιά με Α.Γ.Δ. σημείωσαν χαμηλότερες επιδόσεις στον προφορικό λόγο, στην λεκτική εργαζόμενη μνήμη, στην αυτοματοποιημένη γραφή, στην φωνολογική επίγνωση, στον οπτικοκινητικό συντονισμό στα κριτήρια της παραγωγής του γραπτού λόγου και στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή, συγκριτικά με τα Τ.Α. παιδιά. Βρέθηκε επίσης, στατιστικώς σημαντική επίδραση του προφορικού λόγου σε όλα τα κριτήρια αξιολόγησης της παραγωγής του γραπτού λόγου, ενώ η λεκτική εργαζόμενη μνήμη, είχε σημαντική επίδραση στο κριτήριο της ορθογραφίας και στο σύνολο των λέξεων των γραπτών κειμένων. Οι επιδράσεις αυτές εμφανίζονται με διαφορετικό τρόπο και ένταση μεταξύ των δύο ομάδων ή της

εκάστοτε ομάδας και του συνόλου των παιδιών. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο της ανάδυσης των παραγόντων που συνδέονται με την παραγωγή του γραπτού λόγου, με στόχο το σχεδιασμό κατάλληλων προγραμμάτων παρέμβασης για την υποστήριξη των παιδιών με Α.Γ.Δ.

Οι γνώσεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών για την Τυπική Γλωσσική Ανάπτυξη και τα Προβλήματα Λόγου και Ομιλίας των μαθητών του δημοτικού.

Κωνσταντίνα Γεωργαλή, Julie Dockrell

University College London

Ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζει Προβλήματα Λόγου και Ομιλίας (ΠΛΟ) ή γενικότερες γλωσσικές δυσκολίες με άμεσο αντίκτυπο στη σχολική επίδοση. Το ερώτημα που τίθεται και που εξετάζει η παρούσα έρευνα είναι κατά πόσο οι Έλληνες εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα ΠΛΟ στους μαθητές τους, να τα διαφοροποιούν από την Τυπική Γλωσσική Ανάπτυξη (ΤΓΑ) και να χρησιμοποιούν στρατηγικές διδασκαλίας που ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες αυτών των μαθητών μέσα στη γενική τάξη. Η παρούσα μελέτη βασίστηκε σε ένα μικτό ερευνητικό μοντέλο (Mixed Methods Sequential Exploratory Design) που περιελάμβανε τρεις διαδοχικές φάσεις συλλογής δεδομένων: (1^η-2^η φάση, ποιοτική-ποσοτική) συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια τα οποία εξέτασαν το γνωστικό υπόβαθρο των δασκάλων σε θέματα ΤΓΑ και ΠΛΟ και τρόπους διδασκαλίας και (3^η φάση-ποσοτική) αντιπαράθεση αξιολογήσεων εκπαιδευτικών μαθητών τους με ΠΛΟ και ΤΓΑ με τα αποτελέσματα σταθμισμένων τεστ. Συνολικά, 137 εκπαιδευτικοί και 60 μαθητές Α, Β και Γ δημοτικού έλαβαν μέρος στην έρευνα σε μεγάλη αστική περιοχή της χώρας. Τα ευρήματα της πρώτης και δεύτερης φάσης κατέδειξαν μια μικτή εικόνα γνώσεων και αδυναμιών σε θέματα ΤΓΑ, σύγχυση για τη φύση των ΠΛΟ και ελλιπή κατάρτιση σε τρόπους διδασκαλίας παιδιών με ΠΛΟ. Ωστόσο, στην τρίτη φάση υπήρξε μια σημαντικά θετική εμπειρική αποτίμηση της δυνατότητας των Ελλήνων εκπαιδευτικών να αναγνωρίζουν τα ΠΛΟ, κυρίως στις τάξεις Α και Γ και λιγότερο στη Β. Τα ευρήματα παρείχαν όμως και μια διαφορετική θεώρηση των γλωσσικών αναγκών των παιδιών με ΠΛΟ αλλά και μια διαφορετική προοπτική για το πώς μπορούν να

αντιμετωπιστούν μέσα στη γενική τάξη, η οποία συμπίπτει με σύγχρονες, διεθνείς αντιλήψεις γύρω από τα ΠΛΟ. Προεκτάσεις υπάρχουν και για την κατάρτιση των Ελλήνων εκπαιδευτικών σε θέματα γλωσσικής ανάπτυξης.

Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή: Απόψεις των εκπαιδευτικών και ειδικών για θέματα ορολογίας, διάγνωσης και αξιολόγηση

Ασημίνα Ράλλη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ολυμπία Παληκαρά, *University of Roehampton*

Η Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (ΑΓΔ) είναι μια μακροχρόνια γλωσσική δυσκολία, η οποία δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα άλλων γνωστικών, αντιληπτικών και νευρολογικών ελλειμμάτων. Μελέτες επιπολασμού δείχνουν ότι η ΑΓΔ επηρεάζει περίπου το 7% των παιδιών σχολικής ηλικίας. Αν και το ποσοστό επιπολασμού της Α.Γ.Δ. είναι μεγαλύτερο συγκριτικά με άλλες αναπτυξιακές διαταραχές όπως η Διαταραχή του φάσματος του αυτισμού, παρόλα αυτά η έρευνα στον τομέα αυτό, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης (εκπαιδευτικοί, ειδικοί, γονείς, κλπ) είναι συγκριτικά σημαντικά πιο περιορισμένη. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τις απόψεις εκπαιδευτικών και ειδικών σχετικά με θέματα ορολογίας, διάγνωσης και αξιολόγησης στο χώρο της ΑΓΔ. Η πανελλαδική έρευνα πραγματοποιήθηκε με ηλεκτρονική συμπλήρωση ανώνυμου ερωτηματολογίου. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ανέδειξε τη χρήση πληθώρας όρων για την περιγραφή της ΑΓΔ. Επιπρόσθετα, ασυμφωνία παρουσιάζεται ανάμεσα στους ειδικούς σχετικά με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται τόσο για τη διάγνωση της ΑΓΔ όσο και για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά αυτά. Θέματα σχετικά με την έλλειψη σταθμισμένων ψυχομετρικών εργαλείων αναδείχθηκαν επίσης από την ανάλυση των δεδομένων. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα συζητηθούν στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών και κλινικών προεκτάσεων που έχουν για τα παιδιά με ΑΓΔ.

Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων παραγωγής γραπτού λόγου σε παιδιά σχολικής ηλικίας με δυσλεξία

Φωτεινή Γεωργούλια¹, Βασιλική Καλογερά¹, Κλεοπάτρα Διακογιώργη¹, Ασημίνα Μ. Ράλλη²

¹Πανεπιστήμιο Πατρών, ²Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ικανότητα παραγωγής λόγου είναι μια σημαντικότερη παράμετρος της ακαδημαϊκής επιτυχίας και βασικό κριτήριο που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για την αξιολόγησή της. Οι επιδημιολογικές έρευνες δείχνουν ότι οι δυσκολίες στο γραπτό λόγο συγκαταλέγονται στα πιο συχνά και επίμονα προβλήματα για τα παιδιά σχολικής ηλικίας (Hooper et al., 2002; Mayes & Calhoun, 2006). Αυτά τα προβλήματα είναι ακόμα πιο σοβαρά στα παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στη μάθηση και την επεξεργασία του γραπτού λόγου από τις οποίες η πιο γνωστή είναι η ειδική ή εξελικτική δυσλεξία. Σύμφωνα με τα ακόμα σχετικά περιορισμένα ερευνητικά δεδομένα, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτά τα παιδιά στην παραγωγή του γραπτού λόγου είναι μεγαλύτερα και ξεπερνιούνται δυσκολότερα από αυτά που αντιμετωπίζουν στην ανάγνωση (Berninger, 2006). Στην παρούσα εργασία αναλύονται οι παραγωγές γραπτού λόγου 12 μαθητών του δημοτικού σχολείου (Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων του δημοτικού σχολείου) με δυσλεξία. Για την αξιολόγηση των δεξιοτήτων παραγωγής του γραπτού λόγου δόθηκε στα παιδιά μια σειρά από εικόνες και τους ζητήθηκε, αφού τις βάλουν στη σειρά, να αφηγηθούν γραπτά την ιστορία. Οι παράγοντες ως προς τους οποίους αξιολογήθηκαν τα γραπτά κείμενα των παιδιών ήταν η παραγωγικότητα που σχετίζεται με την έκταση του κειμένου, η πολυπλοκότητα σε επίπεδο πρότασης και κειμένου, η ορθογραφική ακρίβεια, η χρήση των σημείων στίξης, η χρήση των τόνων, η χρήση των μορφο-συντακτικών κανόνων, η γραμματική της ιστορίας, η κειμενική οργάνωση η οποία περιλαμβάνει τη συνοχή και τη συνεκτικότητα. Τα κείμενα των παιδιών αυτών συγκρίθηκαν, ως προς τα ίδια κριτήρια, με αντίστοιχα κείμενα παιδιών τυπικής ανάπτυξης Γ' και Ε' τάξεων του δημοτικού σχολείου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της σύγκρισης, τα κείμενα των παιδιών με δυσλεξία υστερούσαν σημαντικά από τα κείμενα των παιδιών χωρίς δυσλεξία σε όλους τους τομείς που ελέγχθηκαν ενώ εντοπίστηκαν και προβλήματα τα οποία, σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, συνδέονται με τα ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά της ειδικής αυτής μαθησιακής δυσκολίας. Τα ευρήματα αυτά σε συνδυασμό με τις μικρές αναπτυξιακές διαφορές

που παρατηρήθηκαν συζητούνται σε σχέση με τα υπάρχοντα ερευνητικά ευρήματα καθώς και με πιθανές προεκτάσεις τους στην εκπαίδευση.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 20 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Σχέσεις παιδιών δημοτικού σχολείου με οικογένεια και συνομηλίκους:

Παράγοντες που τις επηρεάζουν

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Αικατερίνη Αντωνοπούλου, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Συζητήτρια: Αγλαΐα Σταμπολτζή, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Οι σχέσεις του παιδιού με την οικογένεια και τους συνομηλίκους του παίζουν σημαντικό ρόλο στην ψυχο-κοινωνική, γνωστική και συναισθηματική του ανάπτυξη, καθώς και στην προσαρμογή του στο σχολικό περιβάλλον. Ο τρόπος που οι γονείς ασκούν το γονεϊκό τους ρόλο, η ποιότητα των σχέσεων με τα αδέρφια και τους φίλους, η κατανόηση και η ρύθμιση των συναισθημάτων, η ελπίδα, η μοναξιά, η εμπιστοσύνη, η αυτοεκτίμηση επιδρούν στη συμπεριφορά των παιδιών εντός και εκτός σχολικού πλαισίου. Κατά τη διάρκεια της προεφηβείας, οι σχέσεις μεταξύ αδερφών και συνομηλίκων αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα για το άτομο, αφού συμβάλλουν στην ανεξαρτητοποίησή του από τον έλεγχο των ενηλίκων, στην απόκτηση κοινωνικής θέσης και ταυτότητας και στην ανταλλαγή συναισθηματικής υποστήριξης, εμπειριών και αξιών. Γίνεται εύκολα κατανοητό ότι οι μαθητές με δυσκολίες στη δημιουργία και διατήρηση φιλικών σχέσεων με τους συνομηλίκους, αλλά και ικανοποιητικών σχέσεων με γονείς και αδέρφια, όπως είναι και τα άτομα με εκπαιδευτικές ανάγκες, βιώνουν συναισθήματα μοναξιάς, μειωμένη εμπιστοσύνη προς τον κοινωνικό περίγυρο και χαμηλή αυτοεκτίμηση. Όλες οι έρευνες που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια αφορούν σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου, αστικών και ημιαστικών περιοχών, με τυπική ανάπτυξη, αλλά και με δυσλεξία και διαταραχή ελλειμματικής προσοχής-υπερκινητικότητα. Τα αποτελέσματα κρίνονται σημαντικά, αφού μπορεί να προκαλέσουν το έναυσμα για την εφαρμογή προγραμμάτων με στόχο την καλλιέργεια κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων μέσα στην τάξη.

Σχέσεις παιδιών δημοτικού σχολείου με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής- υπερκινητικότητα και με τυπική ανάπτυξη με τα αδέρφια και τους φίλους τους
Σοφία Κουβαβά, Αικατερίνη Αντωνοπούλου, Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Οι σχέσεις του ατόμου με τα αδέρφια του διαρκούν όλη του τη ζωή. Οι εμπειρίες που μοιράζεται κάποιος με τα αδέρφια του είναι πολύ σημαντικές, καθώς επηρεάζουν την κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική του ανάπτυξη. Οι φιλίες μεταξύ συνομηλίκων, οι οποίες εμφανίζονται από μικρή ηλικία, παίζουν επίσης ουσιαστικό ρόλο στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Αδερφικές και φιλικές σχέσεις έχουν κοινά χαρακτηριστικά· είναι δυαδικές, αμοιβαίες και συχνά προσφέρουν στο άτομο ασφάλεια και οικειότητα. Ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι τα παιδιά με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) αντιμετωπίζουν δυσκολίες στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει τις αδερφικές και φιλικές σχέσεις παιδιών δημοτικού σχολείου με τυπική ανάπτυξη και με ΔΕΠ-Υ, αξιολογώντας τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 30 παιδιά με ΔΕΠ-Υ, με διάγνωση από κρατικό φορέα και 30 παιδιά με τυπική ανάπτυξη, ηλικίας 8-12 ετών (μέση ηλικία= 10,51 και τ.α.=1,30), που φοιτούσαν στην Γ' ως και την Στ' τάξη, σε διάφορα σχολεία της Αττικής. Οι μαθητές συμπλήρωσαν ένα έντυπο με δημογραφικά στοιχεία, το ερωτηματολόγιο για την αδερφική σχέση και την κλίμακα αξιολόγησης της ποιότητας της φιλίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στις σχέσεις με τα αδέρφια εντοπίζονται ποιοτικές διαφορές ανάλογα με το φύλο, τη διαφορά σε χρόνια και τη θέση που έχει το παιδί που ερωτάται στην αδερφική σχέση. Επίσης, τα παιδιά, από πολύ νωρίς δημιουργούν αμοιβαίες φιλίες με τους συμμαθητές τους, αρκετές από τις οποίες είναι μακροχρόνιες και θεωρούνται ικανοποιητικές. Αντίθετα, οι αδερφικές και οι φιλικές σχέσεις των παιδιών με ΔΕΠ-Υ διακρίνονται από περισσότερα αρνητικά ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Φιλία και ψυχολογική-σχολική προσαρμογή σε παιδιά δημοτικού
Αναστασία Χαϊδεμένου, Αικατερίνη Αντωνοπούλου, Σοφία Κουβαβά
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Η παρούσα έρευνα ασχολείται με τη φιλία και τη σχέση της με την ψυχολογική και σχολική προσαρμογή παιδιών δημοτικού σχολείου. Συγκεκριμένα μελετά τη σχέση ανάμεσα στην αντιλαμβανόμενη ποιότητα της φιλίας με τον καλύτερο φίλο και τον αριθμό αμοιβαίων φίλων από τη μία και τη μοναξιά, την αυτοεκτίμηση, τη σχολική συμπάθεια και τη σχολική αποφυγή από την άλλη. Η ποιότητα της φιλίας αναλύθηκε σε τέσσερις θετικές διαστάσεις (συντροφικότητα, βοήθεια, ασφάλεια, οικειότητα) και μία αρνητική (σύγκρουση). Οι συμμετέχοντες ήταν 180 μαθητές Δ', Ε' και Στ' τάξης τριών επαρχιακών σχολείων. Όλες οι μεταβλητές αξιολογήθηκαν με ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, εκτός από τον αριθμό φίλων που αξιολογήθηκε με τη μέθοδο των κατονομασιών. Οι αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξαν ότι η αντιλαμβανόμενη βοήθεια από τον φίλο/τη φίλη επιδρούσε θετικά στην αυτοεκτίμηση και αρνητικά στη σχολική αποφυγή, ενώ η ασφάλεια επιδρούσε θετικά στη σχολική συμπάθεια και μαζί με τη συντροφικότητα επιδρούσαν αρνητικά στη μοναξιά. Οι παραπάνω σχέσεις ήταν χαμηλής έντασης, εκτός από αυτή ανάμεσα στην ασφάλεια και τη μοναξιά. Δεν βρέθηκε καμία επίδραση του αριθμού φίλων. Η εύρεση ασθενών σχέσεων ερμηνεύεται από την άποψη ότι και άλλοι πολλοί παράγοντες εμπλέκονται και αλληλεπιδρούν στην εξέλιξη των παιδιών. Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι για τα παιδιά της εν λόγω τοπικής κοινωνίας ισχύει ό,τι και για πολλές άλλες κοινωνίες διεθνώς: η φιλία επηρεάζει την ψυχολογική και σχολική τους προσαρμογή. Επισημαίνεται έτσι η αξία εφαρμογής μέσα στην τάξη προγραμμάτων με στόχο την καλλιέργεια κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων.

Κατανόηση και ρύθμιση συναισθημάτων και ποιοτικά χαρακτηριστικά φιλιών παιδιών δημοτικού σχολείου με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής-υπερκινητικότητα, δυσλεξία και με τυπική ανάπτυξη

Αικατερίνη Αντωνοπούλου, Σοφία Κουβαβά

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Η κατανόηση των συναισθημάτων είναι μια δεξιότητα η οποία εμφανίζεται στην πρώιμη παιδική ηλικία και διαμορφώνεται καθώς το άτομο μεγαλώνει. Ως ρύθμιση των συναισθημάτων ορίζονται οι στρατηγικές που χρησιμοποιεί το άτομο για να τονώσει ή να κατευνάσει το πώς βιώνει τα διάφορα συναισθήματα. Τόσο η

κατανόηση, όσο και η ρύθμιση των συναισθημάτων παίζουν καθοριστικό ρόλο στην προσαρμογή της συμπεριφοράς του ατόμου, επηρεάζοντας τις διαπροσωπικές του σχέσεις, όπως είναι οι φιλίες. Φίλοι είναι άτομα που μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα, προτιμούν ο ένας τη συντροφιά του άλλου, νιώθουν ασφάλεια και οικειότητα μεταξύ τους και προσπαθούν να ξεπεράσουν τις συγκρούσεις. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει πώς κατανοούν και πώς ρυθμίζουν τα συναισθήματά τους παιδιά δημοτικού σχολείου και πώς αυτό επηρεάζει τις φιλίες τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 35 παιδιά με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής-υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ), 35 παιδιά με δυσλεξία και 35 παιδιά με τυπική ανάπτυξη, Γ' ως και Στ' δημοτικού (μέση ηλικία= 10,7, τ.α.=1,2), από διάφορα σχολεία της Αττικής. Οι μαθητές συμπλήρωσαν το τεστ κατανόησης των συναισθημάτων και ερωτηματολόγια που αφορούσαν σε δημογραφικά στοιχεία, στη ρύθμιση των συναισθημάτων και στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των φιλιών τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά τείνουν να δημιουργούν φιλίες με συνομηλίκους τους, με τους οποίους μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά και συμπεριφορές. Η κατανόηση και ρύθμιση των συναισθημάτων συμβάλλουν στη δημιουργία και διατήρηση φιλικών σχέσεων με θετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Τα παιδιά με δυσλεξία, αλλά κυρίως με ΔΕΠ-Υ έχουν δυσκολίες τόσο στην κατανόηση, όσο και στη ρύθμιση των συναισθημάτων τους και οι φιλίες τους χαρακτηρίζονται από περισσότερα αρνητικά ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Γονεϊκή τυπολογία και ψυχοκοινωνική συμπεριφορά των παιδιών προεφηβικής ηλικίας

Δημήτριος Αλεξόπουλος, Αικατερίνη Αντωνοπούλου, Αικατερίνη Μαριδάκη-Κασσωτάκη

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Η δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων και η αποδοχή από τους συνομηλίκους είναι βασική ανάγκη των παιδιών. Ωστόσο, κάποιες φορές δεν γίνονται αποδεκτά και αναγκάζονται να αποσυρθούν, βιώνοντας μοναξιά. Τη σχέση τους με τους συνομηλίκους την καθορίζει και η εμπιστοσύνη. Τα τελευταία χρόνια η ψυχολογική έρευνα, εκτός από τη μελέτη των αρνητικών συναισθημάτων, έχει στρέψει το ενδιαφέρον της και στη μελέτη των θετικών ψυχολογικών χαρακτηριστικών του ατόμου, όπως η ελπίδα. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τη σχέση

μεταξύ των τριών ανωτέρω διαστάσεων (μοναξιά, εμπιστοσύνη στους συνομήλικους και ελπίδα) στα παιδιά, καθώς και τη σχέση αυτών με το γονεϊκό στυλ, δηλαδή τον τρόπο που οι γονείς ασκούν τον γονεϊκό τους ρόλο. Στην παρούσα έρευνα έλαβαν μέρος 50 οικογένειες (50 πατέρες, 50 μητέρες και 50 παιδιά προεφηβικής ηλικίας), από αστικό, ημιαστικό και αγροτικό περιβάλλον. Οι πατέρες συμπλήρωσαν το «Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας Του Έλληνα Πατέρα», οι μητέρες το «Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας Της Ελληνίδας μητέρας», τα παιδιά την «Κλίμακα Μέτρησης της Μοναξιάς», την «Κλίμακα Εμπιστοσύνης στους Συνομήλικους» (υποκλίμακα της “Children’s Interpersonal Trust Belief Scale”) και την «Κλίμακα Μέτρησης της Ελπίδας». Από τα ευρήματα προκύπτει πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ του γονεϊκού στυλ και των τριών διαστάσεων στα παιδιά. Επιπλέον, στατιστικά σημαντική συσχέτιση υπάρχει μεταξύ της μοναξιάς, της εμπιστοσύνης προς τους συνομήλικους και της ελπίδας. Τέλος, το γονεϊκό στυλ βρέθηκε πως αποτελεί σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα και για τις τρεις ανωτέρω διαστάσεις. Τα βασικά ευρήματα της παρούσας μελέτης μπορούν να αξιοποιηθούν στον χώρο της παιδικής ψυχολογίας, της οικογενειακής συμβουλευτικής και του σχολείου.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 21 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Η Κλινική και Συμβουλευτική Πράξη στην Περίοδο της Κρίσης: Εφαρμογή Ποιοτικών Μεθοδολογιών Έρευνας στη Διερεύνηση των Εμπειριών Επαγγελματιών Ψυχικής Υγείας

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Εύα Φραγκιαδάκη, *Hellenic American University*

Συζητήτρια: Σοφία Τριλίβα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Ο χώρος της παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας έχει επηρεαστεί σημαντικά από την κοινωνικό-οικονομική κρίση των τελευταίων ετών στην Ελλάδα. Οι κοινωνικές και οικονομικές εκφάνσεις των εξελίξεων έχουν αυξήσει την ευαλωτότητα και την ανισότητα ανάμεσα στους πολίτες. Μέσα σε αυτό το κλίμα, οι ειδικοί ψυχικής υγείας προσπαθούν να αναδιαμορφώσουν τις παρεμβάσεις τους και εξελίσσονται επαγγελματικά με στόχο τη βέλτιστη παροχή υποστήριξης και φροντίδας στους εξυπηρετούμενους. Στα πλαίσια του συμποσίου θα παρουσιαστούν τρεις ποιοτικές

ερευνητικές μελέτες με στόχο τη διερεύνηση της εμπειρίας επαγγελματιών ψυχικής υγείας και τις επιρροές στην πρακτική τους ως αποτέλεσμα της κρίσης. Αρχικά θα παρουσιαστεί μια μελέτη η οποία εστιάζεται στην επίδραση της κοινωνικό-οικονομικής κρίσης στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία με παιδιά όπως αναδύθηκε από τη φαινομενολογική θεματική ανάλυση των συνεντεύξεων εικόσι ένα επαγγελματιών ψυχικής υγείας οι οποίοι εργάζονται σε δημόσιους φορείς (Κυριακίδου & Τριλίβα). Σε μια δεύτερη έρευνα, έξι θεραπευτές που εργάζονται σε ιδιωτικά αλλά και κοινοτικά πλαίσια ξεδιπλώνουν τις αντιλήψεις τους σχετικά με την ηθική και τη δεοντολογία στην κλινική πρακτική και η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση των δεδομένων μέσα σε μια ομάδα νέων ποιοτικών ερευνητών ανέδειξε μεταξύ άλλων τις επιρροές της κρίσης σε αυτή (Φραγκιαδάκη, Εξάρχου, Καραμάνη, Καραμούζη – Παπαδημητρίου, Παππά – Κατσιάφα, Καρούσου & Κολίρη). Τέλος, οι επιδράσεις των μέτρων λιτότητας θα αναλυθούν μεταξύ άλλων στην παρουσίαση μιας πανελλαδικής ποιοτικής έρευνας σχετικά με την εργασιακή εμπειρία συμβούλων και θεραπευτών στους χώρους απεξάρτησης (Φραγκιαδάκη, Τριλίβα, Νατσοπούλου & Τζανάκης). Οι ανακοινώσεις εκπροσωπούν τις εμπειρίες ψυχολόγων, συμβούλων και θεραπευτών από διάφορα πλαίσια κλινικής πρακτικής προσφέροντας μια αντιπροσωπευτική εικόνα του των επιρροών της κρίσης στα τελευταία χρόνια στο χώρο της Ψυχολογίας και των υπηρεσιών παροχής ψυχικής υγείας. Επίσης, θα παρουσιαστεί ένα ευρύ φάσμα εφαρμογών ποιοτικών μεθοδολογιών συντελλώντας στη συζήτηση για την προσφορά της ποιοτικής έρευνας στο χώρο της Ψυχολογίας και της κλινικής πράξης.

Επιρροές της Κοινωνικό-Οικονομικής Κρίσης στη Ψυχοθεραπευτική Διαδικασία: οι Απόψεις και οι Εμπειρίες Ειδικών που Εργάζονται σε Δημόσιες Δομές Ψυχικής Υγείας

Νίκη Κυριακίδου, *Κέντρο Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων (Δ.Ε.Κ.ΠΟ.ΤΑ) Δήμου Δράμας*

Σοφία Τριλίβα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Η παρούσα μελέτη διερευνά τον τρόπο με τον οποίο, οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας που ασχολούνται θεραπευτικά με τα παιδιά σε δημόσιες δομές ψυχικής υγείας, βιώνουν και συζητούν την επίδραση της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στην

ψυχοθεραπευτική διαδικασία. Ο στόχος της έρευνας είναι να καταστήσει κατανοητές τις πιθανές αλλαγές στο ρόλο των επαγγελματιών, στα θεραπευτικά αιτήματα των γονέων, στα προβλήματα και τις ανησυχίες των παιδιών και των εφήβων, και τις μεταβολές στις μεθόδους που εφαρμόζουν οι επαγγελματίες. Διεξήχθησαν εικοσιμία (21) ημι-δομημένες συνεντεύξεις, η ανάλυσή των οποίων επιτεύχθηκε με την φαινομενολογικώς ενημερωμένη θεματική ανάλυση, μετά από απομαγνητοφώνηση λέξη προς λέξη των απαντήσεων των συμμετεχόντων/χουσών. Τα αποτελέσματα συγκλίνουν σε δύο γενικές θεματικές ενότητες με επιμέρους υπο-θεματικές: Α) *Η οικονομική κρίση ως κατακλυσμαίος χείμαρρος*, στην οποία διατυπώνεται ότι η κρίση έχει διεισδύσει στην κοινωνία και στη θεραπευτική διαδικασία των επαγγελματιών ψυχικής υγείας ως κατακλυσμαίος και διαρκής χείμαρρος. Αναδεικνύονται οι σοβαρές επιπτώσεις που προκύπτουν στο θεραπευτικό έργο των επαγγελματιών, στην παροχή υπηρεσιών των δημόσιων δομών ψυχικής υγείας και στις οικογένειες που απευθύνονται σε αυτές, Β) *Η βιωματική εμπειρία των επαγγελματιών ψυχικής υγείας κατά την οποία*, αναδεικνύεται ότι η εργασία των επαγγελματιών ψυχικής υγείας, σηματοδοτεί μια εμπειρία συνεχούς διελκυστίνδας που τις περισσότερες φορές είναι δημιουργική αφού βοηθούν στη διαχείριση των υπαρχουσών συνθηκών, ενώ παράλληλα ταυτίζονται με τα βιώματα των χρηστών των υπηρεσιών υγείας κατά τη διάρκεια της κρίσης. Απαιτείται δημιουργικότητα και ευελιξία όταν πρόκειται να παρέμβουν, αντί ενός κοινωνικού συστήματος και συστήματος υγείας που παραπαίει, και αυτό φαίνεται να είναι συναισθηματικά επιβαρυντικό, παρακινώντας τους όμως, προς την εύρεση νέων μεθόδων παρέμβασης. Τα συμπεράσματα περιλαμβάνουν τη σύνδεση των ευρημάτων με την πρακτική και προτάσεις για μελλοντικές μελέτες.

Το Προσωπικό Νόημα που Αποδίδουν οι Θεραπευτές στη Δεοντολογία και την Ηθική: η 'Γκρίζα Ζώνη' της Κλινικής Πρακτικής

Εύα Φραγκιαδάκη, Αργυρώ Εξάρχου, Ευγενία Καραμάνη, Ευαγγελία Καραμούζη-Παπαδημητρίου, Αλεξάνδρα Παππά-Κατσιάφα, Δήμητρα Καρούσου, Μαρία Κολίρη
Hellenic American University

Κάθε επαγγελματικός ελεγκτικός φορέας στο χώρο της Ψυχολογίας, της Ψυχοθεραπείας και της Συμβουλευτικής που αποδίδει επαγγελματικά δικαιώματα

δημοσιεύει τον Κώδικα Δεοντολογίας (APA, BPS κ.α.). Οι επαγγελματίες εγγεγραμμένοι σε κάθε σύλλογο ακολουθούν τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που ανταποκρίνονται σε αυτόν και υφίστανται κυρώσεις αν τους παραβούν. Η βιβλιογραφία επικεντρώνεται σε θέματα όπως η επίδραση της τεχνολογίας και των social media στα επαγγελματικά όρια, τις αξίες του θεραπευτή και πώς μπορούν να επιβληθούν στον πελάτη, πώς επηρεάζει η διαφορετική κουλτούρα των δύο μερών της θεραπευτικής σχέσης τα όρια και τους περιορισμούς που επιβάλλει στην πρακτική η εκπαίδευση του θεραπευτή. Στην Ελλάδα η ηθική και η δεοντολογία στο χώρο της Ψυχοθεραπείας και της Συμβουλευτικής καθορίζεται από την εκπαίδευση κάθε επαγγελματία, ακαδημαϊκή ή/ και κλινική. Στην περίοδο της κρίσης είναι σημαντικό να διερευνηθούν τα θέματα δεοντολογίας όπως τα βιώνουν και τους δίνουν νόημα επαγγελματίες μέσα από την εμπειρία της πρακτικής τους. Το παρόν ερευνητικό έργο εκπονήθηκε στα πλαίσια της κλινικής εκπαίδευσης στο Hellenic American University. Οι εκπαιδευόμενοι διεξήγαγαν έξι συνεντεύξεις με επαγγελματίες ψυχικής υγείας που εργάζονται σε ιδιωτικά και δημόσια θεραπευτικά πλαίσια σχετικά με τον κώδικα δεοντολογίας όπως ο κάθε επαγγελματίας τον αντιλαμβάνεται και εφαρμόζει. Οι αφηγήσεις των επαγγελματιών αναλύθηκαν με βάση τις αρχές της Ερμηνευτικής Φαινομενολογικής Ανάλυσης. Τα κύρια θέματα που αναδύθηκαν στα αρχικά αποτελέσματα είναι η εμπιστευτικότητα, η δικαιοσύνη, η αντικειμενικότητα, η πολυπολιτισμικότητα, η εξατομικευμένη δεοντολογία (εποπτεία, εκπαίδευση, πλαίσιο εργασίας, χρόνια εμπειρίας) και ηθικό βάρος (παραβίαση ορίων στην πρακτική συναδέλφων). Η κρίση αναδύθηκε ως θέμα μέσα από τις συνεντεύξεις όπως επέφερε συνέπειες στα όρια που θέτουν οι θεραπευτές με τους πελάτες τους: ελαστικότητα στο πότε πρέπει να ενημερώσουν λόγω της κρίσης, επίδραση του δημοψηφίσματος και του 'αξιακού διαχωρισμού' της περιόδου, δωρεάν συνεδρίες, αύξηση προβλημάτων που εμφανίζονται και 'συζητήσεις' μέσω τηλεφώνου αντί συνεδριών. Η μεθοδολογία στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων όπως και οι αναστοχαστικές σκέψεις της ομάδας των νέων ερευνητών της ποιοτικής έρευνας θα ξεδιπλωθούν μέσα από την παρουσίαση της μελέτης. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν μέσα από τη σχετική βιβλιογραφία και τις πρακτικές εφαρμογές τους.

Personal Self Interrupted: Επαγγελματικοί και Προσωπικοί Μετασχηματισμοί ως αποτέλεσμα της Εργασιακής Εμπειρίας Κοινωνικών Λειτουργών που Εργάζονται στον τομέα Απεξάρτησης στην Ελλάδα

Εύα Φραγκιαδάκη, *Hellenic American University*

Σοφία Τριλίβα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Ουρανία Νατσοπούλου, *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης*

Εμμανουήλ Τζανάκης, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Τα ανθρωπιστικά επαγγέλματα βρίσκονται υψηλά στη λίστα των επαγγελμάτων με συμπτώματα επαγγελματικής εξουθένωσης, σωματικής και συναισθηματικής κόπωσης. Ιδιαίτερως, η δουλειά του κοινωνικού λειτουργού ως συμβούλου στο χώρο της απεξάρτησης έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα πλαίσια όπου μπορεί να εργαστεί ένας ειδικός ψυχικής υγείας. Οι ιδιαιτερότητες του πληθυσμού σε αυτό το πλαίσιο, η ματαίωση και οι απώλειες που βιώνουν οι επαγγελματίες καθιστούν την εργασία σωματικά, γνωστικά και συναισθηματικά απαιτητική. Στις δυσκολίες αυτές έρχεται να προστεθεί η μείωση της κρατικής επιδότησης στα πλαίσια απεξάρτησης λόγω της κοινωνικό-οικονομικής κρίσης που μαστίζει την Ελλάδα. Η μείωση των πόρων και των παροχών προς τους επαγγελματίες καθιστά το έργο μια μεγαλύτερη πρόκληση. Δεκατέσσερις (14) σύμβουλοι που εργάζονται σε δομές απεξάρτησης σε όλη την Ελλάδα συμμετείχαν σε αυτή την ποιοτική μελέτη στα πλαίσια έρευνας στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης. Μέσα από τις συνεντεύξεις με τους συμμετέχοντες ξεδιπλώθηκαν οι εμπειρίες τους και τα κείμενα αναλύθηκαν με βάση της αρχές της Θεμελιωμένης Θεωρίας και συγκεκριμένα με γνώμονα την κονστρουκτιβιστική διάσταση της μεθόδου (Charmaz, 2006). Τα αρχικά αποτελέσματα ανέδειξαν ορισμένες κεντρικές κατηγορίες οι οποίες σχετίζονται με τη δομή του συγκεκριμένου πλαισίου και τις ψυχοκοινωνικές διεργασίες μορφοποίησης του επαγγελματικού εαυτού. Συγκεκριμένα, αναδεικνύονται ως κρίσιμης σημασίας για τη διαμόρφωση του επαγγελματικού εαυτού και τη μορφή δέσμευσης στο πλαίσιο: α) η αναζήτηση ισορροπίας και η αναγκαιότητα «επινόησης» διασυνδέσεων και ορίων μεταξύ προσωπικής και επαγγελματικής σφαίρας (σύμβουλος, γονιός, πρόσωπο), β) οι ιδιαιτερότητες αφενός του συμβούλου της απεξάρτησης (αναγκαιότητα για προσωπική δέσμευση) και του πλαισίου-γονέα (ρόλος του πλαισίου ως γονεϊκός,

ανάγκη για γνωστική κατανόηση/ συμφωνία με πλαίσιο, το πλαίσιο που φροντίζει), γ) η ένταση και το βάθος των επαγγελματικών σχέσεων, σε σχέση με έναν αυστηρό καταμερισμό του έργου (ιεραρχία, εποπτεία, σχέσεις με συναδέλφους, σχέσεις με εξυπηρετούμενους, υποχρεωτική εναλλαγή επαγγελματικών θέσεων), δ) η αναγκαιότητα «αυτοφροντίδας» και αναζήτησης πηγών υποστήριξης (εκπαίδευση, εποπτεία κ.ά.) σε μια περίοδο κρίσης (λιγότερη εκπαίδευση, λιγότερη εποπτεία, λιγότερα χρήματα, λιγότερες ευκαιρίες για άλλη εργασία, αβεβαιότητα). Τα τελικά θέματα που προκύπτουν θα παρουσιαστούν μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία και τις πρακτικές εφαρμογές.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 19 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Σεξουαλική ψυχολογία

Προεδρείο: Αναστάσιος Σταλίκας, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών*

Σεξουαλικές φαντασιώσεις και σεξουαλική συμπεριφορά των Ελλήνων: Η επιρροή του φύλου, του συντηρητισμού και της προοδευτικότητας

Φανή Τράικου, *Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Η παρούσα μελέτη κατατάσσεται στον τομέα της Κοινωνικής Ψυχολογίας και μπορεί να θεωρηθεί μία καινοτόμος έρευνα στον τομέα μελέτης των αξιών ζωής και της σεξουαλικής συμπεριφοράς των Ελλήνων. Η ιστορία αποδεικνύει πως οι Έλληνες έχουν τάση να καινοτομούν σε τομείς όπως η λογοτεχνία, η φιλοσοφία και η επιστήμη. Παρ' όλα αυτά στις μέρες μας πολλοί Έλληνες φαίνεται να κρατούν μια συντηρητική στάση απέναντι στη ζωή όπως αποδεικνύεται από τις συντηρητικές πολιτικές ιδέες τους και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους. Ο συντηρητισμός τους γίνεται επίσης έκδηλος σε θέματα εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα στο θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης τ' οποίο διδάσκονται ελάχιστα έως καθόλου οι Έλληνες μαθητές. Στην παρούσα μελέτη διερευνάται αν υπάρχει σχέση μεταξύ των αξιών ζωής (συντηρητισμός, φιλελευθερισμός) των Ελλήνων και των σεξουαλικών συμπεριφορών και φαντασιώσεων τους. Με έμφαση στις διαφορές των δυο φύλων, ο συντηρητισμός και ο φιλελευθερισμός αξιολογούνται και συνδέονται με τις

σεξουαλικές φαντασιώσεις και συμπεριφορές των Ελλήνων. Έλληνες κι Ελληνίδες απάντησαν σε δύο ερωτηματολόγια (Wilson's Fantasy Questionnaire, 2010 και Schwartz's Value Scale, 1992). Τα αποτελέσματα δείχνουν πως οι συντηρητικές ή φιλελεύθερες αξίες στη ζωή δεν επηρεάζουν τον φιλελευθερισμό και την προοδευτικότητα στις σεξουαλικές φαντασιώσεις και συμπεριφορές των Ελλήνων. Πιο συγκεκριμένα, οι Ελληνίδες δείχνουν να είναι περισσότερο σεξουαλικά συντηρητικές σε σχέση με τους Έλληνες. Επιπροσθέτως, οι φιλελεύθεροι Έλληνες φαίνεται να έχουν πιο πολλές σεξουαλικές φαντασιώσεις από τους συντηρητικούς Έλληνες, ενώ οι συντηρητικές Ελληνίδες έχουν περισσότερες σεξουαλικές φαντασιώσεις από τις φιλελεύθερες Ελληνίδες. Με βάση τα συγκεκριμένα αποτελέσματα θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν έρευνες για τη μελέτη συσχέτισης φιλελευθερισμού, συντηρητισμού, σεξουαλικών φαντασιώσεων και συμπεριφορών με μεταβλητές όπως είναι η ηλικία ή η σεξουαλική εμπειρία των συμμετεχόντων.

Υπογονιμότητα: Εμπειρίες από τη συναισθηματική και ψυχοκοινωνική κατάσταση των γυναικών που υποβάλλονται σε εξωσωματική γονιμοποίηση

Ελπίδα Ανδρέου, Βασιλική Μπρουσκέλη, Μαρία Λουμάκου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το φαινόμενο της υπογονιμότητας προκαλεί ψυχοσυναισθηματικές δυσκολίες στην γυναίκα ενώ τα τελευταία έτη οι επιστήμονες της ψυχικής υγείας αντιλαμβάνονται την σημαντικότητα του ζητήματος και παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το θέμα. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθούν τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες με υπογονιμότητα στην Ελλάδα, να αποσαφηνιστούν οι καταστάσεις και οι εμπειρίες τους και να προστεθούν επιπλέον γνώσεις σχετικά με τις επιπτώσεις της υπογονιμότητας στην ψυχοκοινωνική ζωή των Ελληνίδων γυναικών που αναζητούν θεραπεία. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε με τη χρήση της φαινομενολογικής προσέγγισης, σε μια ποιοτική ανάλυση οχτώ γυναικών που πλήττονται από υπογονιμότητα και έχουν απευθυνθεί είτε σε δημόσιες, είτε σε ιδιωτικές μονάδες Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με

τη χρήση ημι-δομημένων συνεντεύξεων και αναλύθηκαν με τη συμβατική μέθοδο ανάλυσης περιεχομένου. Τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούσαν τον τρόπο διαχείρισης της υπογονιμότητας και της εξωσωματικής γονιμοποίησης, τα συναισθήματα και τις σχέσεις με τους σημαντικούς άλλους. Τα ευρήματα έδειξαν μεταξύ άλλων, ανάγκη για προσωπικό έλεγχο, για κατανόηση και διακριτικότητα από την πλευρά του κοινωνικού περιβάλλοντος, ενώ εμφανίστηκαν ζητήματα που προκαλούσαν επιπλέον στρες στις γυναίκες και διαφορές ως προς τον τρόπο που βιώνεται η υπογονιμότητα και η εξωσωματική γονιμοποίηση σε σχέση με το φύλο. Η μελέτη προσφέρει επιστημονικά δεδομένα και δημιουργεί ερωτήματα αναφορικά με τα θέματα που προέκυψαν, ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο σε επιστήμονες που προάγουν την σωματική και ψυχική υγεία καθώς και στο ευρύτερο κοινό που αντιμετωπίζει αντίστοιχα ζητήματα.

Γυναικεία σεξουαλική δυσλειτουργία, ατομική και σχεσιακή προσαρμοστικότητα

Δέσποινα Γαζή, Παναγιώτης Κορδούτης

Παντειο Πανεπιστημιο Κοινωνικων Και Πολιτικων Επιστημων

Ο βαθμός και η συχνότητα της σεξουαλικής δραστηριότητας συνδέονται με τις ποιοτικές διαστάσεις της ερωτικής σχέσης όπως είναι η σχεσιακή και σεξουαλική ικανοποίηση, η αγάπη, η ισοτιμία, η διάρκεια- σταθερότητα της σχέσης αλλά και η σύγκρουση. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να ελέγξει την παραπάνω σχέση, όμως υπό ένα νέο πρίσμα, ορίζοντας τον βαθμό και την συχνότητα της σεξουαλικής δραστηριότητας αντίστροφα, ως μειωμένη σεξουαλική λειτουργικότητα, ως σεξουαλική διαταραχή. Βασική υπόθεση της παρούσας έρευνας είναι ότι η μειωμένη σεξουαλική λειτουργικότητα –σεξουαλική διαταραχή- θα συνδέεται αρνητικά με την σχεσιακή ικανοποίηση, αγάπη, ισοτιμία, διάρκεια της σχέσης, πάθος, εμπιστοσύνη, δέσμευση, εγγύτητα και θετικά με τον σεξουαλικό εξαναγκασμό. Χορηγήθηκε ανώνυμο ερωτηματολόγιο (σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή) σε 608 γυναίκες εκ των οποίων 24 διαγνωσμένες με σεξουαλική διαταραχή. Το ερωτηματολόγιο περιείχε τις εξής κλίμακες: Sexual History Form, Perceived Relationship Quality Component, Global Measure of Inequity/Equity και το The revised Conflict Tactics Scales. Η σεξουαλική δυσλειτουργικότητα προβλέφθηκε θετικά από την εμπιστοσύνη και τη διάρκεια της σχέσης και αρνητικά από το πάθος

και την γενική ικανοποίηση από τη σχέση. Ο σεξουαλικός εξαναγκασμός προέκυψε να είναι σε συστηματικά χαμηλότερα επίπεδα στις διαγνωσμένες συμμετέχουσες με σεξουαλική δυσλειτουργικότητα, χωρίς ωστόσο να καταφέρει να προβλέψει στο συνολικό δείγμα το δείκτη σεξουαλικής δυσλειτουργικότητας. Επομένως, υψηλά επίπεδα σεξουαλικής δυσλειτουργικότητας στην σχέση συνδέονται με μακροχρόνιες σχέσεις, υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης και με χαμηλά επίπεδα σχεσιακής ικανοποίησης και πάθους. Επίσης, υψηλά επίπεδα ποιότητας στην σχέση συνδέονται αρνητικά με χαμηλά επίπεδα στην σεξουαλική δυσλειτουργικότητα. Αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στο χώρο της θεραπείας των σεξουαλικών διαταραχών καθώς και στην ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού σχετικά με τις πολυδιάστατες επιπτώσεις των γυναικείων σεξουαλικών διαταραχών τόσο στην γυναίκα, στον σύντροφό της όσο και στην σχέση της.

Παραδοσιακές και σύγχρονες αντιλήψεις προς τους ομοφυλόφιλους: ηθική, ωμή προκατάληψη και έμμεση, «πολιτικώς ορθή» ομοαρνητικότητα

Ηρακλής Γρηγορόπουλος/Γρηγόρογλου, *Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης*, Ανθούλα Δελημάρου, Ιμάν Σαλήμ, Παναγιώτης Κορδούτης
Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων έχουν τροποποιηθεί στην Ελλάδα με σειρά νόμων κατά των εναντίον τους διακρίσεων από το 2005 έως το 2015, οπότε θεσμοθετήθηκε και το «σύμφωνο συμβίωσης». Οι αλλαγές αυτές ενδέχεται να συμπλέουν με τροπή της κοινής γνώμης προς ηπιότερες στάσεις προκατάληψης προς τους ομοφυλόφιλους, ωστόσο οφείλουμε να καταγράψουμε εμπειρικά την ένταση και τη φύση τους. Εκφράζονται παραδοσιακές ωμές προκαταλήψεις ηθικού χαρακτήρα ή περισσότερο μοντέρνες, έμμεσες, «πολιτικώς ορθές» προκαταλήψεις, γνωστές ως «ομοαρνητικότητα»; Εξετάσθηκε αν υπάρχει διαφοροποίηση ως προς τις μορφές της εκφραζόμενης προκατάληψης και αν αυτές προβλέπονται διακριτά από δημογραφικούς και ιδεολογικούς παράγοντες καθώς και από την επαφή ή μη με ομοφυλόφιλα πρόσωπα. Συμμετείχαν, διαδικτυακά, 396 άτομα, από την Αθήνα, 18-86 ετών, τα οποία αποκρίθηκαν σε δημογραφικές ερωτήσεις, σε ερωτηματολόγιο παραδοσιακότερων στάσεων προκατάληψης προς του

ομοφυλόφιλους (ATLG-R, Herek, 1988) και σε ερωτηματολόγιο «σύγχρονης Ομοαρνητικότητας» («Modern Homonegativity Scale», Morrisson & Morrison 2002), που ελέγχθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα για εγκυρότητα και αξιοπιστία. Η «σύγχρονη ομοαρνητικότητα» ήταν εντονότερη από την παραδοσιακή προκατάληψη. Εντονότερη παραδοσιακή προκατάληψη εκδηλωνόταν από άνδρες παρά από γυναίκες, από άτομα μεγαλύτερα σε ηλικία, με χαμηλότερο εισόδημα, περισσότερο θρησκευόμενα, ιδεολογικά συντηρητικότερα και μη έχοντα επαφή με ομοφυλόφιλα πρόσωπα. Συγκριτικά, λιγότερη σύγχρονη ομοαρνητικότητα παρά παραδοσιακή προκατάληψη εξέφραζαν οι περισσότερο θρησκευόμενοι, ενώ περισσότερη οι έχοντες υψηλότερη μόρφωση και επαφή με ομοφυλόφιλους. Συμπεραίνεται, ότι οι στάσεις του πληθυσμού έναντι των ομοφυλόφιλων συνεχίζουν να συνδέονται με τους ίδιους παράγοντες. Είναι μεν ηπιότερες αλλά έχουν άλλη μορφή, υπό την οποία εκφράζονται ακόμη και από άτομα με χαρακτηριστικά που δεν συνδέονται εμφανώς με ωμές προκαταλήψεις προς τους ομοφυλόφιλους.

Αντιλήψεις για το σεξ και τον έρωταγάπη και κριτήρια επιλογής ερωτικού συντρόφου στο Grindr: ο ρόλος της σεξουαλικής έκφρασης, του δεσμού και της φροντίδας

Ιωάννης Αθανασόπουλος, Παναγιώτης Κορδούτης

Παντειο Πανεπιστημιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Η σεξουαλικότητα θεωρείται ότι συμβάλει ετεροβαρώς στην γκέι ταυτότητα, εις βάρος της ανάγκης για δημιουργία δεσμών και σχέσεων φροντίδας. Η παρούσα έρευνα διερευνά κατά πόσον η σεξουαλικότητα, πράγματι, απεικονίζεται περισσότερο, α) στις αντιλήψεις των γκέι για τον επιθυμητό ερωτικό σύντροφο και, β) στα κριτήρια επιλογής σε προφίλ εφαρμογών κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Grindr. Το Grindr αφορά Άνδρες που κάνουν Σεξ με Άνδρες (Men having Sex with Men). Στην εφαρμογή ο χρήστης δημιουργεί προφίλ και αυτοπαρουσιάζεται ποικιλοτρόπως (όνομα, ηλικία, σωματικά χαρακτηριστικά, φωτογραφία, ενδιαφέροντα, σεξουαλικές προτιμήσεις-ρόλοι, προτιμήσεις συγκεκριμένων τύπων ανδρών, αυτοπεριγραφές). Η εφαρμογή απεικονίζει γεωγραφική απόσταση μεταξύ

χρηστών. Συγκεκριμένα, χορηγήθηκε σε γκέι άνδρες συμμετέχοντες (N=100) το ερωτηματολόγιο των αντιλήψεων για την αγάπη και το σεξ (Hendrick, S. S., & Hendrick, C., 2002). Το ερωτηματολόγιο μετρά αντιλαμβανόμενη σχέση του έρωτα/αγάπης με το σεξ. Επίσης, καταγράφηκε σε 100 προφίλ ανδρών στο Grindr, α) το είδος της επαφής/σχέσης που επιθυμούν, β) η αυτοπαρουσίαση (ψευδώνυμο, φωτογραφία, αυτοπεριγραφικό κείμενο). Από τη μελέτη και τη σύγκριση αντιλήψεων και των προφίλ αναμένεται να γίνει κατανοητό σε ποιο βαθμό η σεξουαλική έκφραση υπερτερεί της ανάγκης για δημιουργία σταθερών συναισθηματικών σχέσεων. Σημαντικό είναι επίσης να διαπιστωθεί εάν το “επιθυμητό” σε επίπεδο αντιλήψεων συγκλίνει με ότι εκφράζεται στο Grindr, το οποίο είναι ειδικά κατασκευασμένο για να διευκολύνει την έκφραση του μεγαλύτερου δυνατού εύρους κριτηρίων επιλογής. Η μελέτη καλύπτει σοβαρό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία και βοηθά να αντιληφθούμε καλύτερα τόσο την έκφραση της ανδρικής γκέι ταυτότητας όσο και το ρόλο που μπορεί να παίξει μία εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης στην έκφρασή της.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 20 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Σχολική ψυχολογία

Προεδρείο: Αφροδίτη Μπάκα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Πρόληψη φαινομένων ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού στο νηπιαγωγείο μέσω της ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών με τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας

Χριστίνα Βαλσαμάκη, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Το ζήτημα της αντικοινωνικής συμπεριφοράς των μαθητών στο σχολείο βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της εκπαιδευτικής κοινότητας. Το ζήτημα αυτό, φαίνεται, να απασχολεί εξίσου και τους γονείς των μαθητών, οι οποίοι πιστεύουν ότι τα παιδιά τους θυματοποιούνται από συμμαθητές τους. Ωστόσο οι εκπαιδευτικοί-νηπιαγωγοί δηλώνουν ανήμποροι να αντιμετωπίσουν την κατάσταση χωρίς βοήθεια. Σκοπός αυτής της ερευνητικής εργασίας ήταν να ενημερωθούν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί τι είναι και τι δεν είναι ενδοσχολική βία, εκφοβισμός και με ποιες πρακτικές μπορούν να υποστηρίξουν τα νήπια, να

αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες όπως ο αυτοέλεγχος, η αυτορρύθμιση και η ενσυναίσθηση, οι οποίες πιστεύεται, ότι θα τα βοηθήσουν στη μετέπειτα πορεία τους, ως μαθητές και ως ενήλικες, να μην γίνουν ούτε θύματα, ούτε θύτες, αλλά ούτε και παθητικοί παρατηρητές τέτοιων φαινομένων. Η εργασία αυτή αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται το ερευνητικό πρόγραμμα, το οποίο ήταν προαιρετικό και διεξήχθη στη Ροδόπη. Συμμετείχαν 180 γονείς, κηδεμόνες, νηπιαγωγοί. Τα σεμινάρια ήταν διάρκειας 64 ωρών (Από τον Οκτώβριο 2015 έως τον Μάρτιο 2016), ενώ σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους οι συμμετέχοντες, όπου χρειαζόταν, δέχονταν υποστήριξη και ενίσχυση στην προσπάθειά τους να εφαρμόσουν τις προτεινόμενες στα σεμινάρια πρακτικές, σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας. Για την αξιολόγηση του προγράμματος χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με ανοικτές ερωτήσεις. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι βελτιώθηκαν σε πολύ καλό βαθμό οι σχέσεις των συμμετεχόντων με τα παιδιά, αλλά και μεταξύ τους (γονέων-εκπαιδευτικών). Από τις δηλώσεις των νηπιαγωγών φάνηκε ότι η συμπεριφορά των παιδιών στην τάξη βελτιώθηκε σημαντικά. Τέλος, φάνηκε, ότι η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο ερευνητικό πρόγραμμα συνέβαλλε στην προσωπική και επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Γνώσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών και μελλοντικών εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας

Εκπαίδευσης για τις Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ).

Μαριάνθη Αντωνιάδου, Αγγαΐα Σταμπολτζή

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Οι Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) αποτελούν ένα ευρύ φάσμα νευροαναπτυξιακών διαταραχών και έχουν τρία κοινά χαρακτηριστικά: περιορισμένα και επαναλαμβανόμενα μοτίβα συμπεριφοράς, ελλείμματα στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία και ελλείμματα στην κοινωνική αλληλεπίδραση. Οι εκπαιδευτικοί συναντούν στη σχολική τάξη μαθητές με ΔΑΦ και αναγνωρίζουν την ανάγκη εξειδίκευσης τους με σκοπό την καλύτερη εκπαίδευση των μαθητών με ΔΑΦ στο γενικό σχολείο. Η πλειονότητα των ελληνικών ερευνών εστιάζει στη

συνεκπαίδευση των παιδιών με ειδικές ανάγκες και όχι συγκεκριμένα στους μαθητές με ΔΑΦ. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των γνώσεων των εν ενεργεία εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και των μελλοντικών εκπαιδευτικών καθώς επίσης και των απόψεων, στάσεων και αντιλήψεων τους σχετικά με το θέμα των Διαταραχών Αυτιστικού Φάσματος. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 42 εν ενεργεία εκπαιδευτικοί του νομού Κιλκίς και 40 μελλοντικοί εκπαιδευτικοί. Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο Autism Attitude Scale for Teachers (AAST) (Kosmerl, 2011) και ερωτήσεις από το ερωτηματολόγιο της έρευνας των Schwartz & Drager (2008). Τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύουν την έλλειψη γνώσεων και την ύπαρξη λανθασμένων αντιλήψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΔΑΦ. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών φαίνεται να επηρεάζουν τις γνώσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών. Με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας γίνονται προτάσεις για την επιμόρφωση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα νέα δεδομένα που αφορούν στις ΔΑΦ.

Λέξεις κλειδιά: Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, γνώσεις, αντιλήψεις

Στρατηγικές διαχείρισης της συμπεριφοράς στην τάξη από τους καθηγητές

Γυμνασίου: Οι απόψεις των μαθητών

Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, Σχολική Σύμβουλος Εκπαιδευτικών Μουσικής Θεσσαλίας

Ελένη Διδασκάλου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι η επιτυχής ή ανεπιτυχής διαχείριση της συμπεριφοράς των μαθητών στην τάξη έχει επιπτώσεις τόσο στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας όσο και στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τις αντιλήψεις μαθητών Β΄/θμιας εκπαίδευσης ως προς τις στρατηγικές που επιλέγουν οι καθηγητές τους των Αρχαίων Ελληνικών και της Μουσικής για να διαχειριστούν την ανεπιθύμητη συμπεριφορά στην τάξη. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 803 μαθητές δεύτερης τάξης γυμνασίου επιλεγμένοι τυχαία από γυμνάσια αστικών περιοχών της Θεσσαλίας. Για τη συλλογή των δεδομένων οι συμμετέχοντες

συμπλήρωσαν τη σύντομη έκδοση, του ερωτηματολογίου «Developmental Classroom Management and Student Responsibility» του Lewis (2001), το οποίο προσαρμόστηκε στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Τα αποτελέσματα, έδειξαν πως: οι εκπαιδευτικοί των μαθητών-υποκειμένων της έρευνας χρησιμοποιούν περισσότερο από «μερικές φορές» τους λεκτικούς υπαινιγμούς για τη συμπεριφορά των μαθητών τους και τις ποινές προς τους μαθητές που συμπεριφέρονται ανεπιθύμητα. Με μικρότερη συχνότητα, χρησιμοποιούν τις επιβραβεύσεις προς τους μαθητές που συμπεριφέρονται με βάση τις υποδείξεις και αναζητούν τις απόψεις μεμονωμένων μαθητών, όταν διερευνούν τους λόγους της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς τους. Λιγότερο συχνά χρησιμοποιούν την επιθετική συμπεριφορά (θυμό, φωνές, σαρκασμό), όπως και τη συμμετοχή των μαθητών τους στη λήψη αποφάσεων που αφορούν τους κανόνες της τάξης. Μεταξύ των εκπαιδευτικών των Αρχαίων Ελληνικών και της Μουσικής βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στη συχνότητα χρήσης συγκεκριμένων στρατηγικών διαχείρισης της συμπεριφοράς. Τα αποτελέσματα σχολιάζονται σε σχέση με τα δεδομένα σχετικών μελετών στο διεθνή χώρο και διατυπώνονται προτάσεις για την εκπαιδευτική κοινότητα και τους αρμόδιους εκπαιδευτικούς φορείς.

Η χρήση του Συστήματος Παρατήρησης και Αξιολόγησης της Τάξης CLASS σε περιβάλλοντα προσχολικής εκπαίδευσης.

Χρύσα Νίτσιου, Μαργαρίτα Ιωάννου, *Πανεπιστήμιο Frederick*

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης ανακοίνωσης, και μέσα από την σκοπιά της εκπαιδευτικής ψυχολογίας, θα κοινοποιηθούν τα αποτελέσματα από την χρήση ενός συστήματος παρατήρησης και αξιολόγησης τάξεων νηπιαγωγείου. Συγκεκριμένα, η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση της ερευνητικής μεθόδου της παρατήρησης εφαρμόζοντας μια προσαρμογή του Συστήματος Παρατήρησης και Αξιολόγησης της Τάξης - CLASS (Classroom Assessment Scoring System-CLASS (La Paro, Hamre, & Pianta, 2012). Το συγκεκριμένο εργαλείο παρέχει δεδομένα, μεταξύ άλλων, που αφορούν το πλαίσιο, το είδος, αλλά και την ποιότητα των αλληλεπιδράσεων μεταξύ εκπαιδευτικού και παιδιού σε προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης. Το Classroom Assessment

Scoring System απολαμβάνει ευρείας αποδοχής ως μέσο για την τεκμηρίωση των πολλαπλών διαστάσεων των αλληλεπιδράσεων στην τάξη που έχουν επιπτώσεις στα μαθησιακά επιτεύγματα των παιδιών. Ειδικότερα, το CLASS είναι ένα εργαλείο παρατήρησης και αξιολόγησης της ποιότητας της τάξης στις διαστάσεις της Συναισθηματικής Υποστήριξης, της Οργάνωσης της Τάξης και της Διδακτικής Υποστήριξης. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο παρατήρησης του CLASS οι διαστάσεις της Συναισθηματικής Υποστήριξης είναι το θετικό κλίμα, το αρνητικό κλίμα, η ευαισθησία του εκπαιδευτικού και το ενδιαφέρον για τους μαθητές. Το εργαλείο χρησιμοποιήθηκε σε πιλοτική βάση σε τάξεις νηπιαγωγείων στην Κύπρο και η παρατήρηση, διάρκειας δύο ωρών κάθε φορά σε κάθε τάξη, πραγματοποιήθηκε βάσει ειδικού πρωτοκόλλου. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι τάξεις διέφεραν όσον αφορά τις συνθήκες Συναισθηματικής Υποστήριξης μέσα στις οποίες παρέχονταν η μάθηση των παιδιών. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων αυτών μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη μελλοντική λήψη μέτρων, από την μεριά των εκπαιδευτικών, με σκοπό την βελτίωση και ενδυνάμωση της συναισθηματικής στήριξης που παρέχουν στα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Το «προφίλ» των μαθητών με χαμηλή σχολική επίδοση: Ερμηνείες και αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών του Ν. Λέσβου

Ειρήνη Βαρελτζή, ΥΠΕΠΘ

Παναγιώτης Γιαβρίμης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η χαμηλή σχολική επίδοση αποτελεί έκφραση της σχολικής αποτυχίας και εννοιολογείται πολλαπλώς. Έτσι, αυτή εκφράζεται μέσα από χαμηλές βαθμολογίες ή και σχολική διαρροή κι αναφέρεται στην αδυναμία του μαθητή να ανταποκριθεί και να προσαρμοστεί στους στόχους του σχολείου, καθώς και σε χαμηλή απόδοση σε επίπεδο δεξιοτήτων γνωστικού, ψυχοκινητικού και συναισθηματικού περιεχομένου. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Γενικής Αγωγής του Ν. Λέσβου για το «προφίλ» του μαθητή με χαμηλή επίδοση. Το δείγμα μας αποτέλεσαν 16 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Λέσβου. Από αυτούς 8 ήταν άντρες και 8 γυναίκες. Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήσαμε το εργαλείο της συνέντευξης, που μας έδωσε

τη δυνατότητα να διερευνήσουμε σε βάθος τις απόψεις των εκπαιδευτικών του Ν. Λέσβου για τον ορισμό της χαμηλής σχολικής επίδοσης και να σκιαγραφήσουμε το «προφίλ» των μαθητών με χαμηλή σχολική επίδοση. Από τα ευρήματα της έρευνας διαφάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί: α) ορίζουν τη χαμηλή σχολική επίδοση αποδίδοντας σε αυτή συγκεκριμένα «ταυτοποιητικά» στοιχεία, β) δυσκολεύονται να την «αποδώσουν» στην πραγματική της διάσταση και γ) σκιαγραφούν το «προφίλ» του μαθητή με χαμηλή σχολική επίδοση με βάση τις δυσκολίες στη μάθηση, την «κακή» απόδοση στα γνωστικά αντικείμενα, την αδιαφορία και την αμέλεια για τις σχολικές υποχρεώσεις, που συνοδεύονται από προβλήματα συμπεριφοράς, τις δυσκολίες στις κοινωνικές συναναστροφές, την παραβατικότητα και την κοινωνικο-οικονομική τάξη.

12.15 - 15.15 Διάλειμμα

15.15 – 16.45

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 6 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Διαπολιτισμικές - διομαδικές σχέσεις και η προάσπισή τους: η πολυπολιτισμική οπτική

Διοργανώτριες/Πρόεδροι: Αντωνία Παπαστυλιανού, Αικατερίνη Γκαρή, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητητής: Ευάγγελος Καραδήμας, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Στο συμπόσιο αυτό εξετάζονται θεωρητικές υποθέσεις με τις οποίες διερευνώνται η αίσθηση ασφάλειας, η διομαδική επαφή, η ψυχολογική προσαρμογή και κοινωνική ένταξη διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων στην ελληνική κοινωνία ενώ από την άλλη μελετώνται οι στάσεις και συμπεριφορά των (εν δυνάμει) επαγγελματιών ψυχικής υγείας αναφορικά με την ευαισθητοποίησή τους καθώς και την ανάπτυξη του βαθμού εμπλοκής τους σε θέματα Κοινωνικής Δικαιοσύνης και προάσπισης της πολυπολιτισμικότητας σε συνάρτηση με τις πολιτισμικές αξίες τους και τους παράγοντες προσωπικότητας. Σε ανάλογο πλαίσιο εξετάζονται τα θέματα αυτά με τα επίκαιρα ζητήματα συνύπαρξης των παιδιών των διαφορετικών πολιτισμικών

ομάδων προσφύγων και μεταναστών στα ελληνικά σχολεία, σε σχέση με τις στάσεις και προκαταλήψεις των γονέων απέναντι στο Ισλάμ. Τέλος, παρουσιάζονται τα ευρήματα μελέτης για τα ζητήματα εθνικής και Ευρωπαϊκής ταυτότητας των πολιτών, τα οποία συνυπάρχουν με τα προηγούμενα ζητήματα επιπολιτισμοποίησης προσφύγων και μεταναστών και τα οποία βιώνονται σε συνθήκες βαθιάς οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε στην Ελλάδα από το 2010 παράλληλα με τη μαζική προσέλευση προσφύγων και μεταναστών στη χώρα.

Περί (αν)ασφάλειας, επαφής και ένταξης: Ελέγχοντας τρεις υποθέσεις για τις αμοιβαίες διαπολιτισμικές σχέσεις στην Ελλάδα

Βασίλης Παυλόπουλος, Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρουσίαση αυτή αφορά στον εμπειρικό έλεγχο τριών υποθέσεων για τις διαπολιτισμικές σχέσεις στην ελληνική κοινωνία, χρησιμοποιώντας δείγματα Ελλήνων ($N=449$) και μεταναστών ($N=147$). Η έρευνα εντάσσεται σε ευρύτερο διεθνές πρόγραμμα (βλ. Berry, 2017). Οι τρεις βασικές υποθέσεις έχουν ως εξής: Πρώτον, εάν τα άτομα αισθάνονται ασφάλεια σχετικά με τη θέση τους στην κοινωνία, θα είναι διατεθειμένα να δεχτούν όσους είναι διαφορετικοί από τους ίδιους (υπόθεση της πολυπολιτισμικότητας). Δεύτερον, η επαφή με πολιτισμικά διαφορετικά άτομα προάγει την αμοιβαία αποδοχή (υπόθεση της επαφής). Τρίτον, όταν τα άτομα αναπτύσσουν σχέσεις και δεσμούς τόσο με την εθνοπολιτισμική καταγωγή τους, όσο και με την κοινωνία υποδοχής, θα επιτύχουν θετικότερη έκβαση όσον αφορά την ψυχολογική προσαρμογή και την κοινωνική ένταξή τους (υπόθεση της εναρμόνισης). Επιπλέον, ελέγχθηκαν ενοποιητικά μοντέλα των παραπάνω υποθέσεων αξιοποιώντας κοινωνικοψυχολογικές θεωρίες για τις διομαδικές σχέσεις. Στα μοντέλα αυτά το αίσθημα ασφάλειας και οι διομαδικές στάσεις των Ελλήνων εξήγησαν τη σχέση ανάμεσα στην επαφή και τις προσδοκίες επιπολιτισμοποίησης, ενώ οι στρατηγικές επιπολιτισμοποίησης των μεταναστών εξήγησαν τη σχέση ανάμεσα στο αίσθημα ασφάλειας και την προσαρμογή. Το αίσθημα ασφάλειας νοηματοδοτήθηκε διαφορετικά στις δύο ομάδες. Αντίθετα με τους Έλληνες, στους μετανάστες η επαφή δεν συνδέθηκε με τις διομαδικές σχέσεις.

Θα συζητηθούν οι μεθοδολογικοί περιορισμοί της έρευνας, καθώς και οι προεκτάσεις των ευρημάτων όσον αφορά το σχεδιασμό μεταναστευτικής πολιτικής.

Αυτοαποτελεσματικότητα για Κοινωνική Δικαιοσύνη και η σχέση με τους Παράγοντες Προσωπικότητας, τον Ιδιοκεντρισμό-Αλλοκεντρισμό, τις στάσεις για Δίκαιο Κόσμο και την Φιλοκοινωνική Συμπεριφορά και τον Εθελοντισμό: Διαπολιτισμική έρευνα

Αντωνία Παπαστυλιανού, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Οι συνθήκες κρίσης και οι μετατοπίσεις ομάδων (μετανάστευση, προσφυγοποίηση πληθυσμών, κοινωνικά κινήματα), ανέδειξαν την ανάγκη για περαιτέρω δράσεις προκειμένου να υποστηριχθούν συνθήκες και θεσμοί που μπορούν να προάγουν την ευημερία των ανθρώπων που δεν ανήκουν στις ευνοημένες κοινωνικές ομάδες. Η πολυπολιτισμικότητα που ως πολιτική δέχεται κριτική την εποχή αυτή υπό την πίεση πολυτικών κοινωνικών συνθηκών, διευρύνεται με την ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών ψυχικής υγείας και των εκπαιδευτικών καθώς και την ανάπτυξη του βαθμού εμπλοκής τους σε θέματα Κοινωνικής Δικαιοσύνης που αναδεικνύεται σε «Πέμπτη Δύναμη» κατά τους Ratts και Pedersen (2014). Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού μελετήθηκαν σε δείγμα φοιτητών και επαγγελματιών ψυχικής υγείας από την Ελλάδα, την Κύπρο, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Πορτογαλία, η σχέση των Πέντε Παραγόντων της Προσωπικότητας, ο Ιδιοκεντρισμός-Αλλοκεντρισμός και οι Πεποιθήσεις για Δίκαιο Κόσμο με τις απόψεις για Φιλοκοινωνική Συμπεριφορά και Εθελοντισμό, λαμβάνοντας ως διαμεσολαβημένη μεταβλητή την Αυτοαποτελεσματικότητα για Κοινωνική Δικαιοσύνη - Κοινωνική Συνηγορία. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν τη βαρύτητα της Ευσυνειδησίας (Five-Factor Model, Costa & McCrae, 1992) και του Αλλοκεντρισμού με διαμεσολαβημένη τη μεταβλητή της Αυτοαποτελεσματικότητας για Κοινωνική Δικαιοσύνη και Κοινωνική Συνηγορία, στην έκφραση Φιλοκοινωνικής Συμπεριφοράς και Εθελοντικής δράσης, στους διαφορετικούς πολιτισμούς.

Λέξεις-κλειδιά: Κοινωνική Δικαιοσύνη, Κοινωνική Συνηγορία,

αυτοαποτελεσματικότητα, Παράγοντες Προσωπικότητας, Φιλοκοινωνική

Συμπεριφορά, Εθελοντισμός, «Δίκαιος Κόσμος»

Στάσεις των Ελλήνων ως προς την Ελληνική και Ευρωπαϊκή ταυτότητα αναφορικά με κοινωνικο-οικονομικά και πολιτικά ζητήματα

Πέννυ Παναγιωτοπούλου, Αικατερίνη Γκαρή
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα έρευνα μελετά τις στάσεις των Ελλήνων ως προς την εθνική τους ταυτότητα εν μέσω κρίσης. Η εθνική ταυτότητα, όπως διαμορφώνεται μέσα από την αλληλεπίδραση του ατόμου με το κοινωνικο-οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον του (Markus & Kitayama, 1991), διέρχεται αλλαγές κατά τις πρόσφατες μετακινήσεις πληθυσμών. Μετά από ανάλυση των δεδομένων που συνελέγησαν το 2012 (N=468) και το 2016 (N=577), παρουσιάζονται τα ευρήματα που αφορούν στο βαθμό συνύπαρξης της Ελληνικής και της Ευρωπαϊκής ταυτότητας σε Έλληνες ενήλικες από ολόκληρη τη χώρα. Παρουσιάζονται οι θετικές/αρνητικές και οι παραδοσιακές/σύγχρονες διαστάσεις όπως προκύπτουν από την πολυδιάστατη γεωμετρική βαθμονόμηση ομοιοτήτων (multidimensional scaling). Επιπλέον, φαίνεται ότι, εξαιτίας της ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Έλληνες αισθάνονται πιο ασφαλείς σε σχέση εθνικά και οικονομικά ζητήματα, καθώς και δικαιώματα και ευκαιρίες για ανάπτυξη. Ακόμη, το 2016 τείνουν να συμφωνούν περισσότερο με την άποψη ότι η πολιτική ισχύς και οι πολιτικές συγκρούσεις σχετίζονται κυρίως με την Ευρώπη, συγκριτικά με την Ελλάδα, αλλά «όταν η Ελλάδα συμμετέχει στη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής πολιτικής» τότε σχετίζονται με την Ελλάδα.

Λέξεις-κλειδιά: εθνική ταυτότητα, Ευρωπαϊκή ταυτότητα, παραδοσιακές διαστάσεις εθνικής ταυτότητας

Εργασιακές αξίες και στάσεις για εργασιακά και επαγγελματικά ζητήματα εν μέσω της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα

Αικατερίνη Γκαρή, Iriina Mironjak, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Πέννυ Παναγιωτοπούλου, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Μελετώνται οι εργασιακές αξίες και οι στάσεις σχετικά με τις συνθήκες εργασίες, την ανεργία και την επιρροή των εργασιακών σχέσεων στα συναισθήματα και στην επαγγελματική ικανοποίηση του ατόμου, στο πλαίσιο της εξελισσόμενης οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Τα δεδομένα συνελέγησαν από ενήλικους, σε δύο ερευνητικές φάσεις, το 2012 ($n= 468$) and το 2016 ($n = 577$) με τη χρήση ερωτηματολογίου που αποτελείται από 17 εργασιακές αξίες σε δίτιμη κλίμακα που προέρχονται από το Ερωτηματολόγιο της European Value Study (EVS, 2008 wave) και από 10 επιπλέον ερωτήσεις σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert που αφορούν στάσεις σχετικά με θέματα απασχόλησης, ανεργίας και επαγγελματικής κινητικότητας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι ερωτώμενοι, αν και φαίνεται να νιώθουν περισσότερο ασφαλείς το 2016 όταν αντιμετωπίζουν ζητήματα οικονομικού χαρακτήρα, συνεχίζουν να αναγνωρίζουν, και μάλιστα με στατιστικά σημαντικές διαφορές το 2016, συγκριτικά με το 2012, ότι η παρουσία του Ευρωπαϊκού νομίματος στην Ελλάδα κάνει την καθημερινή ζωή των Ελλήνων πολύ ακριβή. Συζητούνται τα ευρήματα ως προς τις εργασιακές αξίες που οι συμμετέχοντες υιοθετούν και ως προς το βαθμό που εμφανίζονται αλλαγές των στάσεων στο διάστημα 2012-2016, σε θέματα που άπτονται των συνθηκών εργασίας, του φόβου της ανεργίας και των ευκαιριών που έχουν οι εργαζόμενοι να μετακινούνται εντός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Λέξεις-κλειδιά: εργασιακές αξίες, στάσεις σχετικά με την εργασιακή απασχόληση, στάσεις σχετικά με την ανεργία, European Value Study

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 22 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Επικαιροποίηση του Συστήματος Επιλογής Προσωπικού των Ενόπλων Δυνάμεων

Οργανωτές: Χριστόφορος Θωμαδάκης, Διακλαδικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Ε.Δ.

Συζητητής: Χρήστος Πεζηρκιανίδης, Διακλαδικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Ε.Δ.

Στα πλαίσια της προσπάθειας αναμόρφωσης του συστήματος επιλογής προσωπικού των Ενόπλων Δυνάμεων, το Τμήμα Επιλογής και Ανάπτυξης Προσωπικού του Διακλαδικού Κέντρου Ψυχικής Υγείας Ενόπλων Δυνάμεων με την επιστημονική συνεργασία του Πανεπιστημίου Κρήτης ανέλαβε την κατασκευή ψυχομετρικών εργαλείων επιλογής των υποψηφίων σπουδαστών των στρατιωτικών σχολών. Η

προσπάθεια αυτή στοχεύει στον εκσυγχρονισμό του συστήματος επιλογής και αποτελεί μεγάλη επιστημονική πρόκληση αλλά και ευκαιρία για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Σκοπός αυτής της επιστημονικής συνεργασίας είναι η εισαγωγή αντικειμενικών κριτηρίων στην επιλογή προσωπικού και απώτερος στόχος η αύξηση της αποδοτικότητας των ένστολων στελεχών. Αναλυτικά, στα πλαίσια αυτού του εγχειρήματος, κατασκευάστηκαν μεταξύ άλλων τέσσερα τεστ γνωστικών ικανοτήτων (λεκτικού, αριθμητικού, διαγραμματικού και χωρικού συλλογισμού) και ένα ερωτηματολόγιο προσωπικότητας με βάση τη θεωρία των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων (trait theory) και τη λεξικολογική προσέγγιση (lexical approach). Η ανάπτυξη των παραπάνω εργαλείων, περιελάμβανε συλλογή δεδομένων και ανάλυση των στοιχείων τους, προκειμένου να διαμορφωθεί η τελική μορφή των τεστ. Σε δεύτερο χρόνο, σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν μελέτες ελέγχου της αξιοπιστίας και εγκυρότητάς τους. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων κατέδειξαν ότι και τα πέντε εργαλεία έχουν επαρκή ψυχομετρικά χαρακτηριστικά και παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για όλο το εύρος των εννοιών, που επιχειρούν να μετρήσουν. Συνολικά, το πρόγραμμα επικαιροποίησης του συστήματος επιλογής των Ενόπλων Δυνάμεων έχει ως όραμα την ανάλυση των προσφερόμενων θέσεων εργασίας, τη δημιουργία τράπεζας στοιχείων για τα εργαλεία που κατασκευάστηκαν, την αξιοποίησή τους στην αξιολόγηση του υπάρχοντος εν ενεργεία προσωπικού και την παροχή υπηρεσιών επαγγελματικής συμβουλευτικής στα στελέχη και τα μέλη των οικογενειών τους. Οι ομιλίες στα πλαίσια αυτού του συμποσίου θα αναλύσουν τις διαδικασίες ανάπτυξης και ελέγχου των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών των πέντε εργαλείων και, επιπλέον, θα συζητηθούν τα εμπόδια που προέκυψαν αλλά και οι ευκαιρίες για την περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα της Οργανωτικής Ψυχολογίας και της Ψυχομετρίας στις Ένοπλες Δυνάμεις.

**Παραγοντική Ισοδυναμία του Ερωτηματολογίου Προσωπικότητας «ΠΡΩΤΕΑΣ»
ανάμεσα σε Άνδρες και Γυναίκες**

Χριστόφορος Θωμαδάκης, Χρήστος Πεζηρκιανίδης, Ιωάννης Παυλίδης, Ευανθία Κωστοπούλου, Διακλαδικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Ε.Δ.

Τσαούσης Ιωάννης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τα ερωτηματολόγια προσωπικότητας αποτελούν έναν από τους πιο δημοφιλείς και διαδομένους τρόπους επιλογής και αξιολόγησης προσωπικού τόσο στον δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Ένα από τα πιο διαδεδομένα μοντέλα προσωπικότητας τα τελευταία χρόνια είναι το μοντέλο των έξι παραγόντων HEXACO, που είναι παραλλαγή του μοντέλου των πέντε παραγόντων (big five model) και έχει αποτελέσει το θεωρητικό πλαίσιο για την ανάπτυξη αρκετών εργαλείων μέτρησης της προσωπικότητας. Ένα από αυτά τα εργαλεία είναι και το ερωτηματολόγιο προσωπικότητας ΠΡΩΤΕΑΣ, το οποίο αναπτύχθηκε για την αξιολόγηση των υποψήφιων σπουδαστών στις παραγωγικές σχολές, αλλά και του ήδη υπάρχοντος προσωπικού των Ενόπλων Δυνάμεων. Σκοπός της συγκεκριμένης ομιλίας είναι η εξέταση της παραγοντικής δομής του ελληνικού ερωτηματολογίου ΠΡΩΤΕΑΣ, το οποίο βασίζεται στο μοντέλο HEXACO, καθώς και της παραγοντικής ισοδυναμίας του ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες. Το δείγμα αποτέλεσαν 6000 άτομα στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλογής των υποψήφιων σπουδαστών στις παραγωγικές σχολές των Ενόπλων Δυνάμεων. Όσον αφορά την παραγοντική δομή του ερωτηματολογίου, τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν το αρχικό μοντέλο των έξι παραγόντων επαρκώς. Επιπλέον, η ανάλυση ανέδειξε ότι το μοντέλο HEXACO εμφανίζει παραγοντική ισοδυναμία μεταξύ αντρών και γυναικών. Παρατίθενται στοιχεία για τη σημαντικότητα και κριτική των αποτελεσμάτων καθώς και για μελλοντικές αξιοποιήσεις. Με βάση τα δεδομένα ερευνητικά στοιχεία, αποδεικνύεται ότι ο «ΠΡΩΤΕΑΣ» είναι ένα ψυχομετρικά ισχυρό και αξιόπιστο εργαλείο για την αξιολόγηση της προσωπικότητας.

Ανάπτυξη και ψυχομετρικά χαρακτηριστικά του τεστ Λεκτικού Συλλογισμού «ΠΛΑΤΩΝ»

Χαρίκλεια Κρούπη, Ιωάννης Παυλίδης, Χρήστος Πεζηρκιανίδης, Ευανθία Κωστοπούλου, Διακλαδικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Ε.Δ.
Ιωάννης Τσαούσης, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το τεστ λεκτικού συλλογισμού ΠΛΑΤΩΝ είναι ένα νέο εργαλείο μέτρησης του λεκτικού συλλογισμού, το οποίο βασίζεται στο θεωρητικό μοντέλο των δύο παραγόντων της νοημοσύνης κατά Spearman. Αποτελείται από 30 στοιχεία λεκτικών

αναλογιών. Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 910 υποψήφιοι των προκαταρκτικών εισαγωγικών εξετάσεων στις στρατιωτικές σχολές. Η ανάλυση των στοιχείων της τελικής έκδοσης πραγματοποιήθηκε με τη χρήση της Θεωρίας Απόκρισης Στοιχείων (Item Response Theory - IRT) και πιο συγκεκριμένα με το μοντέλο Rasch. Οι μελέτες εγκυρότητας και αξιοπιστίας επιβεβαίωσαν ότι όλα τα στοιχεία που επιλέχθηκαν καλύπτουν σχεδόν όλο το φάσμα της ικανότητας του λεκτικού συλλογισμού, ανταποκρίνονται σε όλες τις προϋποθέσεις για την ορθή εφαρμογή του μοντέλου Rasch (π.χ. μονοδιάστατη έννοια, ανεξαρτησία μετρήσεων, κλπ.), ενώ δεν υπάρχουν ενδείξεις για μεροληψία ως προς κάποια ομάδα (π.χ. άνδρες – γυναίκες). Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα αποδεικνύουν ότι ο ΠΛΑΤΩΝ είναι ένα εργαλείο με επαρκή ψυχομετρικά χαρακτηριστικά το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση της έννοιας του λεκτικού συλλογισμού.

Το τεστ Αριθμητικού Συλλογισμού «ΘΑΛΗΣ»: Δημιουργία Στοιχείων, Εγκυρότητα και Αξιοπιστία

Σοφία Θεοδώρου, Ιωάννης Παυλίδης, Χρήστος Πεζηρκιανίδης, Ευανθία Κωστοπούλου, Διακλαδικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Ε.Δ.
Ιωάννης Τσαούσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το τεστ ΘΑΛΗΣ είναι ένα εργαλείο μέτρησης του αριθμητικού συλλογισμού, με βάση τη θεωρία του Spearman για τη νοητική ικανότητα. Αποτελείται από 30 στοιχεία, που μετρούν την έννοια του συλλογισμού (reasoning) με τη χρήση αριθμητικών σειρών και πινάκων. Το δείγμα αποτέλεσαν 719 υποψήφιοι των προκαταρκτικών εξετάσεων στις στρατιωτικές σχολές. Τα στοιχεία της τελικής έκδοσης επιλέχθηκαν με βάση τη Θεωρία Απόκρισης Στοιχείων (Item Response Theory-IRT) και συγκεκριμένα με τη χρήση του μοντέλου Rasch. Κατά τη διαδικασία ανάπτυξης του εργαλείου, πραγματοποιήθηκαν μελέτες εγκυρότητας και αξιοπιστίας σε δείγμα 150 ατόμων για τον περαιτέρω έλεγχο των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών του. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα στοιχεία που επιλέχθηκαν στο πλαίσιο της ανάλυσης στοιχείων καλύπτουν σχεδόν όλο το φάσμα της ικανότητας του λεκτικού συλλογισμού, ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις για την ορθή εφαρμογή του μοντέλου Rasch (π.χ. μονοδιάστατη έννοια, ανεξαρτησία

μετρήσεων, κλπ.), ενώ δεν υπάρχουν ενδείξεις για μεροληψία ως προς κάποια ομάδα (π.χ. άνδρες – γυναίκες). Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο ΘΑΛΗΣ αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο μέτρησης της ικανότητας του αριθμητικού συλλογισμού με επαρκή ψυχομετρικά χαρακτηριστικά.

Κατασκευή των Τεστ Διαγραμματικού και Χωρικού Συλλογισμού «MENTΩΡ» και «ΑΡΙΑΔΝΗ»: Πρώτα ευρήματα μέτρησης

Ευγενία Σουραή, Χρήστος Πεζηρκιανίδης, Ιωάννης Παυλίδης, Ευανθία Κωστοπούλου, Διακλαδικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Ε.Δ.
Ιωάννης Τσαούσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο ΜΕΝΤΩΡ και η ΑΡΙΑΔΝΗ είναι δύο νέα εργαλεία μέτρησης γνωστικών ικανοτήτων και, συγκεκριμένα, της διαγραμματικής και χωρικής ικανότητας. Η κατασκευή των τεστ αυτών βασίστηκε στο θεωρητικό μοντέλο των δύο παραγόντων της νοημοσύνης του Charles Spearman, σύμφωνα με το οποίο διακρίνεται ένας γενικός παράγοντας νοημοσύνης (g) και επιμέρους γνωστικοί παράγοντες (s). Εμπειρογνώμονες, εξειδικευμένοι στο κάθε γνωστικό αντικείμενο, ανέλαβαν την κατασκευή των στοιχείων των δύο εργαλείων. Η αρχική εκδοχή του Τεστ Χωρικού Συλλογισμού (Αριάδνη Τεστ) αποτελούνταν από 60 στοιχεία και η αντίστοιχη εκδοχή του Τεστ Διαγραμματικού Συλλογισμού (Μέντωρ Τεστ) από 54 στοιχεία. Η ανάλυση των στοιχείων αυτών πραγματοποιήθηκε σε δείγμα υποψηφίων στρατιωτικών σχολών με τη χρήση της Θεωρίας Απόκρισης Στοιχείων (Item Response Theory-IRT). Απώτερος σκοπός της διαδικασίας αυτής ήταν να επιλεγούν τα στοιχεία που θα αξιολογούν με τον πλέον ικανοποιητικό τρόπο από ψυχομετρικής πλευράς τις έννοιες-στόχους. Οι εκδοχές αυτές θα υποβληθούν στη συνέχεια σε μελέτες εγκυρότητας και αξιοπιστίας, ώστε να αξιολογηθούν η εσωτερική συνοχή των στοιχείων τους, η χρονική συνέπεια και σταθερότητά τους καθώς και η ικανότητά τους να μετρούν τις έννοιες-στόχους.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 23 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Αφηγηματική ανάλυση ζωής: Ψυχοβιογραφίες τριών διάσημων γυναικών του πνεύματος και της τέχνης

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Αθηνά Ανδρουτσοπούλου, *‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία*
Συζητήτρια: Κία Θανοπούλου, *Μονάδα Οικογενειακής Θεραπείας ΨΝΑ*

Η αφηγηματική μελέτη ζωής βασίζεται στη θεώρηση πως οι άνθρωποι νοηματοδοτούν την εμπειρία τους μέσω της εξιστόρησης ιστοριών. Ορισμένες από αυτές τις μελέτες εμπίπτουν στην ευρύτερη κατηγορία της ψυχοβιογραφίας, που ασχολείται με τη μελέτη γνωστών προσωπικοτήτων. Στο συμπόσιο, η αφηγηματική ανάλυση προσωπικών κειμένων της Αγγλίδας συγγραφέως Virginia Woolf, της Μεξικανής ζωγράφου Frida Kahlo και της Αμερικανίδας ζωγράφου Georgia O'Keeffe καλείται να διαφωτίσει συγκεκριμένα ζητήματα της ζωής τους, που κέντρισαν το ενδιαφέρον τριών ερευνητικών ομάδων αντίστοιχα. Πιο συγκεκριμένα, η εξιστόρηση της Woolf στη «Λέσχη Απομνημονευμάτων» του Bloomsbury τελειώνει με μια αναπάντεχη αποκάλυψη σεξουαλικής κακοποίησης της. Η ανάλυση αφηγηματικής μορφής έδειξε πως η Woolf χρησιμοποίησε συγκεκριμένες αφηγηματικές στρατηγικές, και πως η αποκάλυψη αποτέλεσε την κορύφωση αυτών. Δεν έγινε απροσχεδίαστα για λόγους εντυπωσιασμού, όπως ορισμένοι βιογράφοι της προτείνουν. Η Kahlo έγραψε ένα δοκίμιο για τον άντρα της Diego Rivera, με τον οποίο είχε τραυματική σχέση. Ορισμένοι βιογράφοι μιλούν για «ύμνο στον Rivera», όμως η ανάλυση αφηγηματικής μορφής δείχνει την χρήση διάφορων μορφών της «γλώσσας του ανείπωτου» για να ρυθμιστεί το συναίσθημα του θυμού. Η O'Keeffe υπήρξε μια ιδιαίτερα δημιουργική καλλιτέχνης, γνωστή για τη μακροζωία της, αλλά και τη μνημειώδη μοναχικότητά της. Η θεματική αφηγηματική ανάλυση των πρώιμων αναμνήσεών της, αλλά και των τελευταίων καταχωρήσεων στην αυτοβιογραφία της αντανακλά την σημασία που απέδιδε στην εξερεύνηση και τη δημιουργικότητα στα 86 της χρόνια, καθώς και την εξέλιξή της στην προσπάθεια για ανθρώπινη σύνδεση και επαφή. Οι ερευνητές και των τριών ψυχοβιογραφιών τονίζουν τις κλινικές προεκτάσεις των ευρημάτων τους, και προτείνουν τρόπους αξιοποίησης τους στη θεραπευτική διαδικασία.

‘Ομιλίες στη Λέσχη Απομνημονευμάτων’: Αφηγηματικές στρατηγικές στις αναμνήσεις σεξουαλικής κακοποίησης της Virginia Woolf

Ευγενία Ρόζου, Μαίρη Βακονδίου, Νάντια Νιώτη, Αθηνά Ανδρουτσοπούλου
‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Η συνειδητή ή μη συνειδητή χρήση αφηγηματικών στρατηγικών από τους θεραπευόμενους κατά την αποκάλυψη μιας κακοποίησης, δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών. Παρουσιάζεται αφηγηματική ανάλυση της πρώτης και δεύτερης ομιλίας της Virginia Woolf (VW) (1882-1941), στη Λέσχη Απομνημονευμάτων (Memoir Club) του Bloomsbury στις αρχές της δεκαετίας του 1920, σε ένα κοινό που έχει ορισμένες ομοιότητες με μια θεραπευτική ομάδα. Το ενδιαφέρον μας προκάλεσε η φαινομενικά αναπάντεχη αποκάλυψη της VW σχετικά με τη σεξουαλική της κακοποίηση από τον μεγαλύτερο ετεροθαλή αδελφό της, τον George Duckworth, στην τελευταία παράγραφο της πρώτης ομιλίας της. Στόχος μας ήταν η διερεύνηση των αφηγηματικών στρατηγικών στην αυτοβιογραφική της αφήγηση, κατά την αποκάλυψη της κακοποίησης σε ένα φιλικά διακείμενο κοινό. Στην αφηγηματική ανάλυση, το πρώτο κείμενο χωρίστηκε σε ιστορίες, όπου κάθε μια περιείχε επιμέρους επεισόδια και γεγονότα. Η δομή τους και η ακολουθία τους αποτέλεσε το επίκεντρο της ανάλυσης. Η ανάλυση έδειξε πως η VW επιχείρησε μια «καθυστερημένη είσοδο» στο θέμα της κακοποίησης στην πρώτη αυτή ομιλία, και χρησιμοποίησε τουλάχιστον δύο στρατηγικές: την προοικονομία και την κλιμάκωση. Στη δεύτερη ομιλία, το συμβάν αναφέρεται εξ αρχής και χωρίς καθυστέρηση. Παρουσιάζεται όμως ως μια αναγκαία παρένθεση, η οποία διακόπτεται απότομα, προκειμένου να συνεχίσει την αφήγηση με διαφορετικό θέμα και περίοδο της ζωής της. Συζητούνται κλινικές προεκτάσεις, με έμφαση στην ανάγκη προσεκτικής ακρόασης της μορφής των ιστοριών που λέγονται στη θεραπεία, και κυρίως της χρήση αφηγηματικών στρατηγικών, που ίσως προμηνύουν την αποκάλυψη κακοποίησης ή άλλου ‘ευαίσθητου’ θέματος.

‘Σύζυγος καμιάς’: Αφηγηματική ανάλυση του δοκιμίου της Frida Kahlo «Πορτρέτο του Diego»

Ιωάννα Πασσά, Ελένη Ταρναρά, Ιωάννης Καλυβόπουλος, Εμμανουήλ Κουκίδης,
Γεωργία Κουτσαγουστή, Χαρά Τσατσαρώνη, Αθηνά Ανδρουτσοπούλου
‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Η μελέτη βιογραφιών προσφέρει στους θεραπευτές ένα πολύτιμο εργαλείο για την κατανόηση της ζωής ως μια ολοκληρωμένη ιστορίας, επιτρέποντας την πρόσβαση σε διάφορες πηγές, οι οποίες δε θα τους ήταν συνήθως διαθέσιμες στην καθημερινή πρακτική. Στην παρούσα έρευνα, μας ενδιέφερε ο τρόπος που η Μεξικανή ζωγράφος Frida Kahlo (1907-1954) βίωνε τη σχέση της με τον σύζυγό της, επίσης ζωγράφο Diego Rivera, μια σχέση γνωστή για τις αναταράξεις της και τον πόνο που προκάλεσε στη Frida. Η ερευνητική μας ομάδα ανέλυσε αφηγηματικά το κείμενό της, "Portrait of Diego" (1949), αξιοποιώντας ως μεθόδους ανάλυσης τις «γλώσσες του ανείπωτου» (Rogers et al, 1998), καθώς και το εργαλείο QCCN (Androutsoroulou et al., 2004). Συνδυάσαμε τα ευρήματα με άλλες πηγές εκείνης της περιόδου, όπως προσωπογραφίες του Diego και του ζευγαριού, ζωγραφισμένες από τη Frida, καθώς και γράμματα προς τον Diego. Η ανάλυση έδειξε τη δυσκολία της Frida να μιλήσει (ή να ζωγραφίσει) με τη «φωνή του θυμού», σε ό,τι αφορά τη σχέση της με τον Diego, αν και ήταν γνωστή για τον ευέξαπτο χαρακτήρα της. Αν και η «φωνή του θυμού» ήταν ιδιαίτερως ισχνή στο κείμενό της, ήταν παρόλα αυτά περισσότερο παρούσα, από όσο στους πίνακες και στα γράμματα της. Πώς θα διέφερε η ζωή της Frida αν η φωνή αυτή είχε περισσότερο χώρο έκφρασης; Συζητείται η ανάγκη παροχής χώρου σε ανείπωτες φωνές στο πλαίσιο της θεραπείας, και ιδιαίτερα στη θεραπεία ζεύγους.

Λέξεις κλειδιά: ψυχοβιογραφία, ανείπωτες φωνές, αφηγηματική ανάλυση, ζευγάρι.

‘Να αγαπώ, να παίζω, να δουλεύω’: Αφηγηματική ανάλυση των αρχικών και τελικών επεισοδίων στην αυτοβιογραφία της Georgia O’Keeffe.

Σοφία Παπαγεωργίου, Θεοδώρα Παπανικολάου, Φιλιώ Γκιώνη, Ευγενία Δήμα, Διονυσία Ρέγκλη, Αθηνά Ανδρουτσοπούλου

‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Η παρούσα ψυχοβιογραφική εργασία προωθεί και εμπλουτίζει την έννοια του εαυτού ως αυτοβιογραφία. Αυτή η αυτοβιογραφία συνεχώς ενημερώνεται ώστε να νοηματοδοτούνται οι τρέχουσες έγνοιες και να προωθείται η προσωπική ανάπτυξη. Παρουσιάζεται η αφηγηματική ανάλυση τριών πρώιμων αναμνήσεων της Georgia O’Keeffe (GOK) (1887-1986), που αποτελούν στην κυριολεξία τα αρχικά επεισόδια

της αυτοβιογραφίας της, την οποία η Αμερικανίδα ζωγράφος δημοσίευσε στην ηλικία των 86 ετών. Αυτές οι αναμνήσεις συγκρίθηκαν κατόπιν με τα τελικά τρία επεισόδια που αναφέρονται στην ίδια αυτοβιογραφία. Επιπλέον υλικό από άλλες πηγές, «με τη δική της φωνή», χρησιμοποιήθηκε για λόγους τριγωνοποίησης. Στα αρχικά επεισόδια αναγνωρίστηκε ένα βασικό θέμα στην εξιστόρηση: «να αγαπώ, να παίζω, να δουλεύω», ή με άλλες λέξεις «σχέσεις, εξερεύνηση, δημιουργία». Η σύγκριση μεταξύ αρχικών και τελικών επεισοδίων έδειξε εξέλιξη στο θέμα αυτό, και κυρίως στην πτυχή «σχέσεις», οι οποίες στα τελικά επεισόδια εκλαμβάνονταν ως λιγότερο παραβιαστικές και χρωματίζονταν θετικά. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με την αφηγηματική οπτική για την έννοια του εαυτού, καθώς και σε σχέση με θεωρίες ευ ζην και ψυχικής ανθεκτικότητας. Οι κλινικές προεκτάσεις αφορούν κυρίως τη θεραπευτική δουλειά με τις αναμνήσεις, με στόχο την κατασκευή ενός πιο αισιόδοξου εαυτού, όπου το θετικό συναίσθημα προς τον εαυτό και τους άλλους θα είναι περισσότερο παρόν και ενδυναμωμένο.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 24 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Παιδιά που δοκιμάζονται: Ειδικά Μοντέλα παρέμβασης και ευρήματα

Οργανωτές: Αναστασία Ζήση, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Συζητήτρια: Σοφία Τριλίβα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Στο επίκεντρο αυτού του συμποσίου είναι η θεωρητική επόπτευση των προκλήσεων και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σε ειδικές πτυχές και περιβάλλοντα της ανάπτυξης τους, όπως είναι η σφαίρα της οικογενειακής ζωής, της καθημερινής διαπροσωπικής διάδρασης, αλλά και σε ειδικές συνθήκες της ζωής, όπως η απώλεια και το πένθος. Το σκεπτικό της οργάνωσης του συγκεκριμένου συμποσίου είναι η διασταύρωση της κλινικής πρακτικής με την ερευνητική μέσα από την ανάπτυξη ειδικών μοντέλων παρέμβασης, όπως και της εμπειρικής τους υποστήριξης. Ειδικότερα, το συμπόσιο φιλοξενεί το θεωρητικό μοντέλο της «μη βίαιης αντίστασης» το οποίο αναπτύχθηκε από τον Haim Omer και στοχεύει στην στήριξη των προσώπων φροντίδας για την αντιμετώπιση βίαιων συμπεριφορών από τα παιδιά. Φιλοξενεί, επίσης, ένα βιωματικό μοντέλο παρέμβασης για παιδιά και εφήβους που στοχεύει στη διαχείριση του πένθους και

της απώλειας στο σχολείο, όπως και ένα γνωσιακό μοντέλο παρέμβασης που στοχεύει στην καλλιέργεια του εναλλακτικού συλλογισμού ως βασικού στοιχείου της διαπροσωπικής κατανόησης, και της κοινωνικής συνεργασίας. Τα ειδικά μοντέλα παρέμβασης παρουσιάζονται ως προς τις βασικές τους αρχές, τη μεθοδολογία της υλοποίησης τους και τους καρπούς που έχουν κομίσει. Το συμπόσιο ολοκληρώνεται με μια θεωρητική συζήτηση για την θέση των παιδιών στην σύγχρονη εποχή της οικονομικής τυραννίας.

Η Μη Βίαη Αντίσταση στην Οικογένεια

Δημήτρης Φιλοκώστας, *Ψυχίατρος Παιδιών & Εφήβων, Οικογενειακός Θεραπευτής*

Το μοντέλο της Μη Βίαης Αντίστασης αναπτύχθηκε από τον καθηγητή Haim Omer προκειμένου να υποστηρίξει τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς ώστε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις βίαιες συμπεριφορές των παιδιών. Ο στόχος αυτού του μοντέλου είναι να περιορίσει τις αρνητικές εκφράσεις του παιδιού, να ενδυναμώσει τις σχέσεις μέσα στην οικογένεια και το σχολείο, και να βοηθήσει τα πρόσωπα φροντίδας ώστε να αναλάβουν δράση όταν αισθάνονται αβοήθητα. Η Μη Βίαη Αντίσταση εστιάζει στην πρόληψη της κλιμάκωσης και βασιζόμενη σε μια στάση σεβασμού, έχει αναδειχθεί όχι μόνο σε ένα μέσο για την αντιμετώπιση των δυσκολιών συμπεριφοράς των παιδιών, αλλά και σε ένα νέο μοντέλο για την άσκηση του γονεϊκού ρόλου. Οι αρχές που διέπουν τη Μη Βίαη Αντίσταση είναι: 1) Ο Αυτοέλεγχος, 2) Η Παρουσία και η Επαγρυπνούσα Φροντίδα, 3) Το Υποστηρικτικό Δίκτυο, 4) Η Δομή – Πρόγραμμα, 5) Ο Σεβασμός στην Ανεξαρτησία του Άλλου. Πρόκειται να παρουσιάσω τις παραπάνω αρχές αναφερόμενος στις πρακτικές και τις στρατηγικές της Μη Βίαης Αντίστασης, μέσα από δύο κλινικά περιστατικά που αφορούν προκλητικές και βίαιες συμπεριφορές των παιδιών μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο.

Ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη διαχείριση της απώλειας στο σχολείο: Ένα βιωματικό μοντέλο παρέμβασης για παιδιά και εφήβους

Τάνια Αναγνωστοπούλου, *Ινστιτούτο Ψυχολογίας & Υγείας*

Σοφία Χατζηνικολάου, *Σύμβουλος Β' Περιφέρειας Καβάλας*

Η απώλεια και το πένθος είναι μέρος της ζωής μας, συχνά από την παιδική ηλικία. Πολλοί εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν ζητήματα πένθους στην τάξη τους, από τα πλέον αναμενόμενα – απώλεια κατοικίδιου, θάνατος παππού ή γιαγιάς- έως τα πλέον δύσκολα– θάνατος γονιού ή αδελφού. Εάν δεν αντιμετωπιστεί με κατάλληλο τρόπο, το πένθος που βιώνει ένα παιδί συχνά εγκυستώνεται, γίνεται μια κρυφή πληγή που δημιουργεί μια σειρά από συμπτώματα, όπως επιθετικότητα, διάσπαση προσοχής, αδυναμία συγκέντρωσης στα μαθήματα, σωματοποίηση, διαταραχές στην πρόσληψη τροφής και τον ύπνο, απόσυρση. Η προετοιμασία και η ανάπτυξη δεξιοτήτων για μια καλύτερη προσέγγιση της απώλειας αποτελούν τον στόχο πολλών προγραμμάτων που εφαρμόζονται διεθνώς σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σε αυτό το πλαίσιο αναπτύξαμε ένα πρόγραμμα που εφαρμόστηκε σε 10 Δημοτικά Σχολεία της Θεσσαλονίκης κατά το σχολικό έτος 2007-08 με την επίβλεψη της κ. Σοφίας Χατζηνικολάου, υπεύθυνης Αγωγής Υγείας Π.Ε. Ανατολ. Θεσσαλονίκης, του Κέντρου Πρόληψης Σείριος και του Ινστιτούτου Ψυχολογίας και Υγείας. Το πρόγραμμα βασίζεται στις αρχές της βιωματικής μάθησης και απαρτίζεται από τους ακόλουθους 5 διαδοχικούς κύκλους ενημέρωσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων: α) αναγνώριση και επεξεργασία συναισθημάτων, β) κατανόηση του κύκλου της ζωής και της μεταμόρφωσης, γ) κατανόηση της έννοιας της απώλειας και του θανάτου, δ) αναφορά στις προσωπικές απώλειες και τα συναισθήματα που βιώθηκαν, ε) γνωριμία με τρόπους στήριξης στην απώλεια, στ) η σημασία του αποχαιρετισμού και του συνεχιζόμενου δεσμού με το πρόσωπο που χάσαμε. Παρά τις αρχικές επιφυλάξεις διαπιστώσαμε πως τα παιδιά ήταν πολύ πιο έτοιμα από ό,τι περιμέναμε να συζητήσουν για αυτά τα θέματα. Επιπλέον επιβεβαιώθηκε πως ένα βιωματικό και ολοκληρωμένο μοντέλο παρέμβασης για την απώλεια και το πένθος στη σχολική τάξη συμβάλλει στην ανάπτυξη της συναισθηματικής και κοινωνικής νοημοσύνης και προετοιμάζει τα παιδιά για τις μικρές και μεγάλες απώλειες που αναπόφευκτα θα συναντήσουν στη ζωή τους.

Δεξιότητες διαπροσωπικής κατανόησης: Η κατάκτηση τους στην παιδική ηλικία και η σημασία τους κατά την ενήλικη ζωή

Βάνα Χίου, Αναστασία Ζήση
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Οι δεξιότητες επίλυσης διαπροσωπικών προβλημάτων αποτελούν μια ειδική κατηγορία κοινωνικών δεξιοτήτων που συνδέονται με την ικανότητα του ατόμου να αντεπεξέρχεται δημιουργικά μέσω της διαπροσωπικής κατανόησης στις διαπροσωπικές προκλήσεις της καθημερινότητας. Ερευνητικά ευρήματα δείχνουν ότι τα παιδιά μεγαλώνοντας διαθέτουν περισσότερο ενισχυμένες τις δεξιότητες επίλυσης των διαπροσωπικών τους δυσκολιών έχοντας την ικανότητα να σκεφτούν μεγαλύτερο αριθμό εναλλακτικών στρατηγικών επίλυσης σε υποθετικές βινιέτες διαπροσωπικών δυσκολιών (Shure, 1980. White & Blackman, 1985. Feldman & Dodge, 1987. Mayeux & Cillessen, 2003. Χίου, 2016). Οι πρώτες έρευνες της Shure και των συνεργατών της (Shure, Spivack, & Jaeger, 1971. Shure & Spivack, 1980. 1982. Shure, 1984) διέκριναν πέντε επιμέρους δεξιότητες επίλυσης: α) τη δεξιότητα σκέψης εναλλακτικών λύσεων σε διαπροσωπικά προβλήματα, β) τη δεξιότητα σκέψης εναλλακτικών συνεπειών σε διαπροσωπικά προβλήματα, γ) τη δεξιότητα σκέψης αιτίας - αποτελέσματος, δ) τη δεξιότητα σκέψης μέσου-σκοπού και ε) τη δεξιότητα να ζυγίζει κανείς τα υπέρ και τα κατά μιας ενέργειας. Αυτές οι δεξιότητες βρέθηκαν από διεθνείς μελέτες και μια εγχώρια εφαρμογή παρέμβασης (Χίου, 2016) να συμβάλλουν σημαντικά στην ευαισθητοποίηση των παιδιών απέναντι στα κίνητρα και τις διαφορετικές επιλογές των άλλων παιδιών μειώνοντας τις περιστάσεις συγκρούσεων κατά τις καθημερινές διαδράσεις στο σχολείο ή/ και στο σπίτι.

Παιδιά στη σύγχρονη εποχή της οικονομικής τυραννίας: Οι συνέπειες
Αναστασία Ζήση, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Η όξυνση του εισοδηματικού χάσματος στην Ελλάδα και οι ραγδαίες μεταβολές στην οικογενειακή οικονομία στρέφουν επιτακτικά την προσοχή μας στις συνέπειες που αυτές προκαλούν στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και την ποιότητα της ζωής τους. Από ένα εύρωστο σώμα ερευνών γνωρίζουμε ότι ο φαύλος κύκλος της φτώχειας, ειδικά στα μονογονεϊκά νοικοκυριά, δημιουργεί αλυσιδωτές

διασυνδέσεις που παγιδεύουν τα μέλη της οικογένειας σε μια συνθήκη χρόνιας δυσχέρειας με ισχυρές μακροπρόθεσμες συνέπειες στην ανάπτυξη του παιδιού και την μετέπειτα ενήλικη ζωή του. Αν ένα παιδί έχει βιώσει επίμονη φτώχεια κατά τα πρώτα πέντε χρόνια της ζωής του, αυτό θα επηρεάσει τη μετέπειτα αναπτυξιακή του πορεία ακόμη και ανεξάρτητα μιας θετικής μελλοντικής μεταβολής στην οικονομική του ζωή. Η αναπτυξιακή περίοδος της πρώιμης παιδικής ηλικίας είναι καθοριστική για τη διαμόρφωση δεσμών με τους σημαντικούς άλλους, και η ποιότητα των δεσμών με την σειρά της είναι καθοριστική για τα εσωτερικά μοντέλα εργασίας και κατανόησης που το παιδί διαμορφώνει κατά την ανάπτυξη του. Μόνες μητέρες ή φτωχοί γονείς χωρίς θεσμικά αντιστηρίγματα βιώνουν ισχυρά αισθήματα ανασφάλειας και αγωνίας, είναι ευάλωτοι σε συνθήκες διακινδύνευσης και μιας συνεχούς κρίσης που εξαντλούν τα ψυχικά τους αποθέματα και τους οδηγούν σε αρνητικές εμπειρίες της συναισθηματικής και γονικής τους ζωής, δοκιμάζοντας τις αντοχές της οικογενειακής λειτουργικότητας. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον υλικής και συναισθηματικής κακουχίας, τα παιδιά και οι γονείς είναι αντιμέτωποι με ιδιαίτερες προκλήσεις τις οποίες θα μελετήσουμε θεωρητικά και εμπειρικά.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 21 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Ψυχοθεραπεία

Προεδρείο: Σαμπίκα Μπαφίτη, *Λόγω Ψυχής – Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία*

Θεραπευτική σχέση & συστημική ψυχοθεραπεία: Μια ποιοτική προσέγγιση

Σαμπίκα Μπαφίτη, Μαρία Βίου, Χριστίνα Μοσχάκη, Ανδρονίκη Νικολάο

‘Λόγω Ψυχής’ – Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Η σύγχρονη βιβλιογραφία έχει επισημάνει τη θεραπευτική σχέση ως έναν από τους σημαντικότερους μηχανισμούς ψυχοθεραπευτικής αλλαγής. Οι έρευνες έχουν αναδείξει κάποια χαρακτηριστικά του θεραπευτή τα οποία συμβάλλουν στη θεραπευτική συμμαχία, όπως η ενσυναίσθηση, η αποδοχή και η αυθεντικότητα. Η μελέτη που θα παρουσιάσουμε εντάσσεται στα πλαίσια μιας ευρύτερης σειράς

ερευνών με επίκεντρο τη θεραπευτική σχέση και το ρόλο της στη συστημική ψυχοθεραπεία. Αρχικά θα παρουσιαστεί το θεωρητικό υπόβαθρο και οι σύγχρονες έρευνες για τη θεραπευτική σχέση και τις βασικές παραμέτρους της. Στη συνέχεια θα αξιοποιηθούν δυο παραδείγματα προηγούμενων ποιοτικών ερευνών μας, με τη μέθοδο της Ερμηνευτικής Φαινομενολογικής Ανάλυσης, μέσα από τα οποία αναδεικνύεται ο τρόπος που οι θεραπευόμενοι βιώνουν και προσδιορίζουν αυτές τις βασικές παραμέτρους της θεραπευτικής σχέσης. Στην πρώτη έρευνα οι συμμετέχοντες ήταν ομοφυλόφιλοι και αμφιφυλόφιλοι θεραπευόμενοι και στη δεύτερη ήταν θεραπευόμενοι οι οποίοι έχουν ολοκληρώσει τη θεραπευτική διαδικασία. Μέσα από τις έρευνες αυτές, αναδύθηκαν επιπλέον χαρακτηριστικά του θεραπευτή που συντελούν στη θεραπευτική σχέση, όπως είναι η ηθική, η ειλικρίνεια, το χιούμορ, η ανοιχτότητα και η ηρεμία, αλλά και εμπειρίες της θεραπευτικής διεργασίας σε διάφορα στάδια της θεραπείας, όπως οι αντιστάσεις και τα θεραπευτικά αδιέξοδα.

Η διαχείριση της λήξης στη βραχεία ψυχοθεραπεία: Μία φαινομενολογική ερμηνευτική ανάλυση

Ειρήνη Πασχαλίδη, Αντιγόνη Αποστολοπούλου, Μαρίνα Μουλάκη, Μαρίνα Σκουρτέλη

Κέντρο Ημέρας Ψυχοκοινωνικών Παρεμβάσεων στην Κοινότητα 'Franco Basaglia'
ΕΠΑΨΥ

Η λήξη της θεραπείας σε πλαίσιο βραχείας ψυχοθεραπείας και η ορθή διαχείριση αυτής συχνά αποτελεί πρόκληση για τους θεραπευτές που εργάζονται σε πρωτοβάθμιες ή κοινοτικές δομές, όπου η έναρξη και λήξη της θεραπευτικής σχέσης είναι ταχύρυθμη και απαιτητική. Οι αξίες, οι πεποιθήσεις, και το ιστορικό του θεραπευτή αναφορικά με την απώλεια φαίνεται να επηρεάζουν την στάση του σχετικά με την διαχείριση της λήξης της θεραπευτικής σχέσης στη βραχεία ψυχοθεραπεία. Στόχος της έρευνας είναι να κατανοήσει την εμπειρία της λήξης, όπως αυτή βιώνεται από ειδικούς ψυχικής υγείας μέσα σε πλαίσιο βραχείας ψυχοθεραπείας. Ειδικότερα, επιχειρεί να κατανοήσει και να καταγράψει το βίωμα του ζητήματος του τέλους της βραχείας ψυχοθεραπείας καθώς και τους παράγοντες εκείνους από την πλευρά του θεραπευτή, οι οποίοι ενδεχομένως επηρεάζουν τη

διαχείριση της λήξης. Στην έρευνα συμμετέχουν οκτώ (8) ειδικοί ψυχικής υγείας με κυμαινόμενα επίπεδα εμπειρίας σε κοινοτικό πλαίσιο βραχείας ψυχοθεραπείας, ενώ η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω ημί-δομημένων συνεντεύξεων διάρκειας 50-60 λεπτών. Η ανάλυση των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε μέσω IPA (Interpretative Phenomenological Analysis- Ερμηνευτική Φαινομενολογική Ανάλυση), η οποία είναι η καταλληλότερη μέθοδος διερεύνησης υποκειμενικών βιωμάτων και απόδοσης νοήματος σε αυτά. Από την ανάλυση αναδύθηκαν θεματικές που αφορούν τον ρόλο του ψυχοθεραπευτή και τη διαχείριση της λήξης σε πλαίσιο βραχείας ψυχοθεραπείας, όπως τα προηγούμενα βιώματα λήξης από την πλευρά του θεραπευτή, η νοηματοδότηση του ρόλου του ως επαγγελματία ψυχικής υγείας, η χρήση τεχνικών και πρακτικών που αφορούν τη διαχείριση της λήξης και άλλες. Συμπερασματικά η έρευνα αναδεικνύει την επίδραση των προσωπικών βιωμάτων του θεραπευτή στη διαχείριση της λήξης, καθώς και τη σημασία του αναστοχασμού στον θεραπευτικό ρόλο.

Παρεμβαίνουσα Μη Κατευθυντικότητα (NonDirectivité Intervenante - NDI): Μια νέα στάση και αντίληψη για την εκπαιδευτική και κλινική πράξη

Στέλιος Γκιουζέπας, Κωνσταντίνος Μπακιρτζής

Ινστιτούτο Βιωματικής Παρέμβασης NDI

Η Παρεμβαίνουσα Μη Κατευθυντικότητα αποτελεί θεωρία κατανόησης των ανθρωπίνων λειτουργιών σε ψυχολογικό, θεσμικό και κοινωνικό επίπεδο και συγχρόνως μέθοδος διευκόλυνσης της πορείας μάθησης, ανάπτυξης και ψυχοθεραπείας. Πρόκειται για θεωρία που επεξεργάζεται ο Γάλλος καθηγητής Michel Lobrot τη δεκαετία του '60 και ολοκληρώνει στα τέλη της δεκαετίας του '80. Πρόκειται για φιλοσοφία του ανθρώπου και των σχέσεών του, για αντίληψη και στάση ζωής που βασίζεται στο σεβασμό της αυτονομίας, της ελευθερίας του εαυτού και του άλλου, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, προσωπικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων. Η NDI ακολουθεί τις βασικές αρχές της μη-κατευθυντικότητας (K.Lewin, C.Rogers) προεκτείνοντάς τες βασιζόμενη στη σημασία της επιθυμίας και στη διάκριση μεταξύ **επιρροής** και **επιβολής**. Η έννοια της **παρέμβασης** είναι κεντρική. Αναγνωρίζεται η μη-κατευθυντικότητα ως επιρροή και όχι ως επιβολή. Μ'αυτή την έννοια, η NDI επιδιώκει τη δημιουργία προτάσεων καλλιέργειας επιθυμιών, μάθησης, δημιουργικότητας, έκφρασης, επικοινωνίας. Η

μεθοδολογία της NDI βασίζεται στο τρίπτυχο **Ακούω-Προτείνω-Συνοδεύω**, με **Ενσυναίσθηση, Γνησιότητα και Ανεπιφύλακτα Θετική Αποδοχή**. Το έργο της εμπύχωσης ομάδων εκπαίδευσης, ψυχοθεραπείας, προσωπικής ανάπτυξης κ.α. είναι έργο από κοινού δημιουργίας εμπυχωτών και μελών. Οι βασικές αρχές της NDI είναι συνεπείς και συστηματικές ως προς τη δημιουργία συνθηκών έκφρασης και επικοινωνίας, κλίματος αποδοχής, εμπιστοσύνης και συνεργασίας, μέσω της διευκόλυνσης και της συνοδείας. Η συμπεριφορά, οι εκτιμήσεις, οι απόψεις και προτάσεις των εμπυχωτών είναι αυτονόητο ότι επηρεάζουν τους συμμετέχοντες. Αυτό θεωρητικά και μεθοδολογικά είναι αποδεκτό και επιδιώκεται, πάντοτε με την προϋπόθεση της ικανοποίησης αναγκών, ενδιαφερόντων και επιθυμιών των συμμετεχόντων. Επιδιώκεται σταθερά η έκφραση των υπάρχοντων επιθυμιών και η δημιουργία νέων σε τομείς στους οποίους οι συμμετέχοντες επιθυμούν να εξερευνήσουν.

Η αξία του σχετίζεσθαι στην ομαδική συμβουλευτική παρέμβαση

Άννα Πατρικάκου, Μαρία Ντούνη, Δανάη Βαϊκούση

ΑΣΠΑΙΤΕ

Η συμβουλευτική είναι δυνατό να αλλάζει τον εγκέφαλο και όχι μόνο την σκέψη; Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού, διαπραγματευόμαστε τη σύνδεση της νευροεπιστήμης με την ομαδική επαγγελματική συμβουλευτική παρέμβαση και τα οφέλη που προκύπτουν από αυτή. Ο ανθρώπινος νους αναπτύσσεται μέσα από την αλληλεπίδραση των νευροφυσιολογικών διεργασιών και των διαπροσωπικών σχέσεων. Γνωρίζουμε επίσης, ότι η σχέση με τους άλλους αλλάζει τις νευρωνικές οδούς και ενισχύει τις συνάψεις, ιδιαίτερα όταν αυτή συμβαίνει μέσα σε ένα πλαίσιο συναισθηματικής εγρήγορσης, συντονισμού, αισθήματος ασφάλειας και ισχυρών συναισθηματικών δεσμών, στοιχεία που αναπτύσσονται έντονα μέσα σε μια ομάδα και δη συμβουλευτικού χαρακτήρα. Έχουν διατυπωθεί διάφορες θεωρίες για την επίδραση της ομάδας στο άτομο, με όλες να συνηγορούν στο γεγονός ότι η δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών μιας ομάδας είναι καταλυτική για κάθε μέλος ξεχωριστά. Παρατηρείται ότι τα μέλη μιας ομάδας αναπτύσσουν στενή σχέση μεταξύ τους και επενδύουν σημαντική ενέργεια σε αυτήν τη σχέση. Οι σύγχρονες απόψεις για τη σύνδεση της νευροπλαστικότητας και

του σχετίζεσθαι υποστηρίζουν, ότι οι σχέσεις και ιδιαίτερα αυτές που δίνουν έμφαση στο θετικό, αποτελούν τον κύριο παράγοντα της αλλαγής του ατόμου. Στο πλαίσιο αυτό, εγείρονται προκλήσεις για την ομαδική επαγγελματική συμβουλευτική παρέμβαση και την εκτενέστερη υιοθέτησή της στη συμβουλευτική πρακτική. Η γνώση του επιστημονικού πεδίου της νευροεπιστήμης και η σύνδεση με την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής παρέμβασης σε ομάδες είναι απαραίτητα στοιχεία στην επαγγελματική φαρέτρα του συμβούλου.

Χρησιμοποιώντας την Εικονική Πραγματικότητα ως παρέμβαση για το Άγχος της Δημόσιας Ομιλίας: Αυτο-αναφορές και Ψυχοφυσιολογικές Μετρήσεις

Στέφανη Ναζίρη, Χριστιάνα Θεοδώρου, Γεωργία Παναγιώτου, Δώρα Γεωργίου
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να μελετήσει την αποτελεσματικότητα της Εικονικής Πραγματικότητας (ΕΠ), ως μια παρέμβαση για τη μείωση του άγχους της δημόσιας ομιλίας, σε μία εξατομικευμένη συνεδρία έκθεσης. Σαράντα Κύπριοι φοιτητές στην αρχή κατά τη διαλογή και στο τέλος της παρέμβασης συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο PRCS. Όλοι οι συμμετέχοντες προετοίμασαν μια 2-λεπτη ομιλία για τον εαυτό τους, την οποία παρουσίασαν στην αρχή και στο τέλος της διαδικασίας. Τα άτομα στην ομάδα παρέμβασης εκτέθηκαν στα 5 πιο φοβικά ακροατήρια για τους ίδιους (3-5 φορές στο κάθε ακροατήριο). Η ομάδα ελέγχου δεν έλαβε κάποια παρέμβαση. Η βαθμολογία του άγχους έγινε με τη χρήση της κλίμακας SUDs (0-100) και όλες οι ομιλίες γίνονταν φωνακτά. Οι αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν με επαναλαμβανόμενες μετρήσεις ANOVA. Βρέθηκε σημαντική μείωση στο άγχος των συμμετεχόντων, μεταξύ της πρώτης και της τελευταίας έκθεσης σ' όλα τα ακροατήρια. Στα άτομα που είχαν λάβει τη παρέμβαση της ΕΠ υπήρχε σημαντική διαφορά στο άγχος της ομιλίας που έκαναν στην αρχή και στο τέλος, ενώ στην ομάδα ελέγχου δεν υπήρχε καμία σημαντική διαφορά. Στο ερωτηματολόγιο PRCS δεν υπήρχαν σημαντικές διαφορές σε καμία από τις δύο ομάδες. Τα ευρήματα αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητα της ΕΠ και η έρευνα συνεχίζεται με στόχο να αυξηθεί ο αριθμός των συμμετεχόντων. Θα συζητηθούν ψυχοφυσιολογικά αποτελέσματα.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 22 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Κοινωνική Ψυχολογία

Προεδρείο: Πολυξένη Χρυσόχου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Διερευνώντας τον ρόλο του συναισθήματος και της ταυτότητας στην πολιτική διαμαρτυρία

Χρύσα Ζήρου, *Cardiff Metropolitan University-City Unity College*, Εμμανουήλ Τάκας *Advanced Media Institute*

Πώς αντιδρά το άτομο στην ελληνική πραγματικότητα; Δέχεται παθητικά την πολιτική, κοινωνική και οικονομική κρίση; Ποιοι είναι οι παράγοντες που ενεργοποιούν (ή όχι) τη συλλογική δράση; Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών δομών που διέπουν την συλλογική δράση δίνοντας έμφαση στο ρόλο της ταυτότητας και του συναισθήματος. Προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει ότι η συλλογική ταυτότητα επηρεάζει σημαντικά την προθυμία των ατόμων να εμπλακούν σε συλλογικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην κοινωνική αλλαγή, αποτελώντας έτσι ισχυρό προγνωστικό παράγοντα της συμμετοχής τους σε διαμαρτυρία (Simon & Klandermans, 2001). Τα ερευνητικά ευρήματα που επιβεβαιώνουν τον ρόλο του συναισθήματος ως πιθανής εξηγητικής μεταβλητής για την εμπλοκή σε συλλογικές διαμαρτυρίες είναι λιγοστά. Πρόσφατα, ωστόσο, ο θυμός και η περιφρόνηση έχουν βρεθεί σε ορισμένες μελέτες ως πιθανά κίνητρα της συμμετοχής σε διαμαρτυρίες (Van Stekelenburg & Klandermans, 2013). Η συγκεκριμένη έρευνα υιοθετεί την ποιοτική προσέγγιση, όπου μέσω θεματικής ανάλυσης διερευνάται ο ρόλος του συναισθήματος και της ταυτότητας στην πολιτική διαμαρτυρία σε οκτώ άτομα, τέσσερα πολιτικά κινητοποιημένα και τέσσερα πολιτικά μη κινητοποιημένα άτομα, μέσω αντίστοιχων ημι-δομημένων συνεντεύξεων. Σύμφωνα με την υπάρχουσα συναφή βιβλιογραφία τα ευρήματα τείνουν να αναδείξουν ότι τα πολιτικά κινητοποιημένα άτομα παρουσιάζουν ισχυρότερη αίσθηση της συλλογικής ταυτότητας και πιο έντονα συναισθήματα θυμού και περιφρόνησης σε σχέση με τα μη-κινητοποιημένα άτομα. Η παρούσα έρευνα στοχεύει στο να συμβάλει στην ήδη υπάρχουσα βιβλιογραφία

αναγνωρίζοντας το σημαντικό γεγονός ότι η συλλογική συμπεριφορά των ατόμων επηρεάζεται συχνά από σύνθετες δυνάμεις όπως είναι η ανάγκη για τη δημιουργία μιας ταυτότητας και η έκφραση βασικών συναισθημάτων.

Η συναισθηματική σημασία της οδύνης ως παράγοντας συμμετοχής ή απόκλισης από τη συλλογική δράση: Η περίπτωση των ανέργων ηλικίας 25-35 ετών

Λέμπερου Δάφνη, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ξεκινώντας από την παραδοχή ότι οι άνεργοι διακατέχονται από ένα αίσθημα οδύνης για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται, η παρούσα εργασία διερευνά τη σχέση μεταξύ της ψυχολογικής και συναισθηματικής κατάστασης των ανέργων ηλικίας 25-35 και του τρόπου που αντιμετωπίζουν την κατάστασή τους. Βασική ερευνητική υπόθεση είναι ότι ανάλογα με τον τρόπο που μεταφράζουν γνωστικά και ψυχολογικά τη συναισθηματική τους κατάσταση, διαφοροποιείται η αντίληψή τους περί δράσης και οι τρόποι που επιλέγουν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση ανεργίας. Επίκεντρο αποτελεί η συλλογική δράση (π.χ. συλλογικότητες υπέρ των ανέργων) και πιο συγκεκριμένα η απομάκρυνση ή παρακίνηση σε συλλογική ενεργοποίηση και ανάληψη συλλογικής δράσης. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή δεδομένων ήταν η ποιοτική, με τη διεξαγωγή ημι-δομημένων συνεντεύξεων, με οχτώ (8) ανέργους (τέσσερις άντρες και τέσσερις γυναίκες), του παραπάνω ηλικιακού φάσματος. Συντάχθηκε οδηγός συνέντευξης με ερωτήσεις που εστίαζαν στην αντίληψη περί της δυνατότητας δράσης, ως εξαρτημένη μεταβλητή, και στη γνωστική και ψυχολογική διαχείριση της συναισθηματικής κατάστασης του ανέργου, ως ανεξάρτητη μεταβλητή. Παρατηρήθηκε ότι τα κυρίαρχα συναισθήματα του άγχους, της ανασφάλειας για το μέλλον και του θυμού για την υφιστάμενη κατάσταση, δεν αποδεικνύονται επαρκή για την ανάληψη συλλογικής δράσης. Αντίθετα, η αποκόμιση κάποιου οφέλους είτε οικονομικού, είτε επαγγελματικού (π.χ. εύρεση εργασίας), είτε ψυχολογικού (π.χ. συναισθηματική στήριξη) αναδεικνύονται ως αναγκαία κίνητρα. Ως βασικές αιτίες αυτού αναδεικνύονται, η εργαλειακή αντίληψη της εκπαίδευσης και η καχυποψία απέναντι στις συλλογικές δράσεις, οι οποίες, αν και δεν απορρίπτονται εξ'

ολοκλήρου, εξετάζονται, ωστόσο, κριτικά. Η συλλογική ενεργοποίηση προτείνεται ως ατομικό μέσο εξέυρεσης εργασίας, παρά ως συλλογικός τρόπος αντιμετώπισης.

Κοινωνικές Αναπαραστάσεις των Αυτοδιαχειριζόμενων Εγχειρημάτων στην Ελλάδα της Κρίσης

Στυλιανή-Μαρία Παπαγεωργίου, Άννα Μαντόγλου, Παναγιώτα Ροπόκη

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση του περιεχομένου των κοινωνικών αναπαραστάσεων της αυτοδιαχείρισης και οι διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο, την πολιτική και επαγγελματική ταυτότητα των συμμετεχόντων. Στην έρευνα συμμετείχαν 50 φοιτήτριες/ές, 18-25 ετών (μη εργαζόμενοι) και 50 εργαζόμενες/οι, 30-50 ετών, οι οποίοι απαντούσαν σε ανοιχτή συνειρμική ερώτηση για την έννοια της αυτοδιαχείρισης και σε κλειστές ερωτήσεις σχετικές με τους σκοπούς των αυτοδιαχειριζόμενων ενεργειών, τα συναισθήματα που τους προκαλούν και την πολιτική τους τοποθέτηση. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι το αναπαραστασιακό περιεχόμενο των αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων περιλαμβάνει την ιδέα μιας καινοτόμας πρωτοβουλίας που αποκρίνεται στην οικονομική κρίση, όπου ενεργοί πολίτες προσφέρουν κοινωνικό έργο αλληλεγγύης. Οι αριστεροί φοιτητές προσλαμβάνουν περισσότερο την καινοτόμα και αλληλέγγυα δράση της αυτοδιαχείρισης, ενώ οι συμμετέχοντες που πολιτικά τοποθετούνται δεξιά αναφέρονται στις θετικές και αρνητικές πτυχές της αυτοδιαχείρισης, συνδέοντάς την με την κοινωνική προσφορά ενεργών πολιτών που στοχεύουν στην κοινωνικοποίηση. Όσο για τα άτομα που πολιτικά τοποθετούνται στο κέντρο προσλαμβάνουν την αυτοδιαχείριση ως μια εναλλακτική μορφή οικονομικής οργάνωσης της περιόδου της οικονομικής κρίσης. Η αναπαραστάση των σκοπών των αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων οργανώνονται γύρω από δύο βασικούς άξονες, έναν νομικο-θεσμικό και έναν κοινωνικό, με τους αριστερούς να τονίζουν κυρίως τη νομικο-θεσμική σημασία τους. Τέλος, τα συναισθήματα που εγείρουν οι αυτοδιαχειριζόμενες πρωτοβουλίες είναι κατεξοχήν θετικά (ελπίδα, αισιοδοξία, ασφάλεια/σιγουριά, χαλάρωση/ηρεμία) και συναινετικά.

Κοινωνικά υποκείμενα σε δράση: ερμηνείες για την οικονομική κρίση, υποστήριξη και συμμετοχή σε μορφές συλλογικής δράσης

Σπυριδούλα Ντάνη, Ξένια Χρυσοχόου, Γεράσιμος Προδρομίτης

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο της οικονομικής κρίσης και της πολύμορφης συλλογικής δράσης που αναπτύχθηκε σε σχέση με αυτή. Εξετάζονται υποθέσεις που προέρχονται από τις θεωρίες της Κοινωνικής Κυριαρχίας και της Κοινωνικής Ταυτότητας για την κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στην αναζήτηση ερμηνειών που ενεργοποιεί η εφαρμογή θεσμικών μέτρων που αλλάζουν ριζικά την καθημερινή διαβίωση και τις μορφές συλλογικής δράσης που αναπτύσσονται απέναντι σε αυτά. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το Δεκέμβρη του 2011. Στην έρευνα πήραν μέρος 91 γυναίκες και 59 άνδρες ηλικίας από 18 έως 77 ετών για την εύρεση των οποίων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της χιονοστιβάδας. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε η σχέση ανάμεσα σε διαφορετικές ερμηνείες για την οικονομική κρίση (οι οικονομικά αδύναμοι και όσοι τους υπερασπίζονται ή το οικονομικό σύστημα) και την υποστήριξη ή πρόθεση συμμετοχής σε μορφές συλλογικής δράσης (οργανωμένη συλλογική δράση και νέες μορφές συλλογικής ριζοσπαστικής δράσης). Επιπλέον, εξετάζεται ο ρόλος που μπορεί να παίζουν σε αυτή τη σχέση η πεποίθηση ότι η πολιτική συμμετοχή μπορεί να έχει κάποιο αποτέλεσμα (political efficacy), η πολιτική συμμετοχή ως σημαντικό κομμάτι της ταυτότητας (political identity) και ο προσανατολισμός στις κοινωνικές ιεραρχίες (SDO). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως διαφορετικές ερμηνείες για την οικονομική κρίση επιδρούν στην υποστήριξη ή μη διαφορετικών τύπων συλλογικής δράσης και ότι αυτή η επίδραση εξηγείται από παράγοντες όπως η πολιτική συμμετοχή και η αμφισβήτηση των κοινωνικών ανισοτήτων. Η συζήτηση τροφοδοτεί το πρόσφατο θεωρητικό και ερευνητικό ενδιαφέρον για την κατανόηση των διαδικασιών συμμετοχής σε μορφές συλλογικής δράσης.

16.45 - 17.15 Διάλειμμα καφέ

17.15 – 18.45

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 25 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Υποστηρίζοντας το έργο Συλλόγων Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία (Σ.Ο.Ψ.Υ.):
Παραδείγματα συνεργατικής έρευνας

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ευγενία Γεωργάκα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης*

Συζητητής: Ιωάννης Παπάζογλου, *Πρόεδρος Συλλόγου Οικογενειών για την Ψυχική
Υγεία Θεσσαλονίκης*

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί διεθνώς σύλλογοι συγγενών και φροντιστών ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας, στο πλαίσιο του κινήματος της αυτο-οργάνωσης και αυτό-βοήθειας στο χώρο της ψυχικής υγείας. Στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα Σύλλογοι Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία σε αρκετές πόλεις, οι οποίοι εκπροσωπούνται σε εθνικό επίπεδο από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία. Οι Σύλλογοι Οικογενειών, πέρα από την εκπροσώπηση των οικογενειών και φροντιστών στην εθνική πολιτική για την ψυχική υγεία, αναπτύσσουν διάφορες δράσεις ευαισθητοποίησης της κοινότητας και υποστήριξης των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και των οικογενειών τους. Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζεται ερευνητική δουλειά που έχει εκπονηθεί με σκοπό την υποστήριξη και ανάδειξη του έργου των Συλλόγων Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία και σε συνεργασία μαζί τους. Καταρχήν παρουσιάζεται μία ποιοτική μελέτη της εμπειρίας μητέρων ενήλικων παιδιών με εμπειρία ψύχωσης, που βασίστηκε σε συνεντεύξεις με μέλη του Σ.Ο.Ψ.Υ. Θεσσαλονίκης, η οποία αναδεικνύει τις στρατηγικές διαχείρισης που οι μητέρες αναπτύσσουν και το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει για τις ίδιες η ενεργοποίησή τους στο Σύλλογο. Στη δεύτερη ανακοίνωση παρουσιάζεται το αποκαταστασιακό πρόγραμμα του Σ.Ο.Ψ.Υ. Θεσσαλονίκης για άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, με έμφαση τόσο στις ιδιαιτερότητες του προγράμματος όσο και στις δυσκολίες και τις ανάγκες του εγχειρήματος. Στη συνέχεια παρουσιάζονται δύο εθνογραφικές μελέτες ομάδων δραστηριοτήτων του Σ.Ο.Ψ.Υ. Θεσσαλονίκης, στις οποίες, κατά το πρότυπο της συμμετοχικής παρατήρησης, οι ερευνητές/φοιτητές ήταν και εθελοντές/συντονιστές των εν λόγω ομάδων, οι οποίες καταδεικνύουν τον τρόπο λειτουργίας, τα οφέλη και τους περιορισμούς των ομάδων αυτών. Η τελευταία

εισήγηση, αντλώντας από εθνικά και ευρωπαϊκά δεδομένα, συζητά τους παράγοντες που εμποδίζουν τους συλλόγους οικογενειών και φροντιστών ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας να επιτύχουν τους σκοπούς τους, καταλήγοντας σε προτάσεις για ερευνητικά εγχειρήματα και δράσεις ενδυνάμωσης που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν το έργο των Συλλόγων Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία στην προσπάθειά τους για βελτίωση της φροντίδας ψυχικής υγείας.

Εμπειρίες μητέρων ενήλικων παιδιών με εμπειρία ψύχωσης: Κατανόηση, διαχείριση και αντίκτυπος της εμπειρίας στη ζωή και τη σχέση τους

Μαρία Κριτσινιώτη, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η μετατόπιση του κέντρου φροντίδας της ψυχικής υγείας στην κοινότητα και η συνεπακόλουθη ανάληψη της κύριας ευθύνης φροντίδας από τις οικογένειες των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας οδήγησαν στη συστηματική μελέτη των οικογενειών και της εμπειρίας τους σε πολλές χώρες, όπως και στην ανάπτυξη οικογενειακών παρεμβάσεων και οργανώσεων οικογενειών. Στην Ελλάδα, ωστόσο, η έρευνα στο πεδίο αυτό, ιδίως η ποιοτική, είναι περιορισμένη. Η παρούσα μελέτη επιχείρησε να μελετήσει σε βάθος το βίωμα μητέρων με ενήλικα παιδιά με εμπειρία ψύχωσης, οι οποίες ενεργοποιούνται σε οργανώσεις οικογενειών. Για την καλύτερη διερεύνηση των παραπάνω επιλέχθηκε η φαινομενολογικά ενημερωμένη θεματική ανάλυση, ενώ τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων με 7 μητέρες, μέλη συλλόγου οικογενειών για την ψυχική υγεία. Από την ανάλυση προέκυψαν στοιχεία αναφορικά με την κατανόηση και τη διαχείριση της εμπειρίας από τη πλευρά των μητέρων, τον αντίκτυπο στη ζωή τους και τη σχέση με τα παιδιά τους. Συμπερασματικά, φάνηκε ότι οι μητέρες καλούνται να κατανοήσουν και να αυτοδιαχειριστούν μια πολύπλευρη εμπειρία με σημαντικό και συνεχιζόμενο στα χρόνια αντίκτυπο, αντιμετωπίζοντας σοβαρές ανεπάρκειες και δυσκολίες σε επίπεδο συστήματος ψυχικής υγείας, κράτους και κοινωνίας. Σε αυτή τη δύσκολη πορεία η δραστηριοποίησή τους στον σύλλογο, αλλά και συνολικά, φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο, ιδίως στην πρόσβαση σε πληροφόρηση και στην προσωπική και κοινωνική ενδυνάμωσή τους. Τα συγκεκριμένα ευρήματα μπορούν να

αξιοποιηθούν από το κράτος, τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας και τους φροντιστές για την ανάπτυξη ενός δικτύου μακροχρόνιας υποστήριξης των φροντιστών στην Ελλάδα, με τη μορφή παροχών και υπηρεσιών ψυχικής υγείας, αλλά και διαφόρων τύπων αυτο-οργάνωσης.

Σ.Ο.Ψ.Υ. Θεσσαλονίκης: Το πλαίσιο ενός αποκαταστασιακού προγράμματος και οι προοπτικές του

Νίκος Πολυχρονιάδης, Σ.Ο.Ψ.Υ. Θεσσαλονίκης

Ο Σύλλογος Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία (Σ.Ο.Ψ.Υ.) Θεσσαλονίκης είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο, ιδρύθηκε το 2001, λειτουργεί σε εθελοντική βάση και έχει ως στόχο την παροχή υποστήριξης και ενημέρωσης στις οικογένειες ανθρώπων που πάσχουν από χρόνιες και σοβαρές ψυχικές διαταραχές. Κατά τα τελευταία 3 χρόνια έχει οργανωθεί ένα εβδομαδιαίο, δομημένο, αποκαταστασιακό πρόγραμμα για τους λήπτες (ασθενείς) – μέλη του Συλλόγου. Περιγράφεται συνοπτικά το πλαίσιο και το περιεχόμενο λειτουργίας του προγράμματος, πιο συγκεκριμένα η γενικότερη λειτουργία του Σ.Ο.Ψ.Υ., οι χώροι, οι συντονιστικοί ρόλοι στην ομάδα των εθελοντών, οι διαδικασίες αρχικής συνέντευξης και υποδοχής του λήπτη στο πρόγραμμα, οι ομάδες, το πλαίσιο και οι στόχοι τους, η επίβλεψη. Ακολουθεί αναφορά στις ιδιαιτερότητες του εγχειρήματός μας, στους δυνητικούς θεραπευτικούς παράγοντες και στους προβληματισμούς σχετικά με τη λειτουργία του, καθώς η λειτουργία του προγράμματος βασίζεται στην εθελοντική εργασία και οι πόροι είναι περιορισμένοι, η εμπειρία αποκτάται προοδευτικά, οι συντονιστές των ομάδων σε βάθος χρόνου αποχωρούν και αλλάζουν, ζητήματα συνοχής και διακίνησης της πληροφορίας χρειάζεται να αντιμετωπιστούν. Κάθε θεραπευτική ή αποκαταστασιακή παρέμβαση χρειάζεται, με βάση τους στόχους της, να αξιολογείται ως προς την αποτελεσματικότητά της. Απαιτούνται ψυχομετρικά εργαλεία, τα οποία θα εφαρμόζονται κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα και τα οποία θα μας βοηθούν να εξάγουμε συμπεράσματα σχετικά με παράγοντες, όπως η ψυχοπαθολογία, η λειτουργικότητα, η ποιότητα ζωής, οι ανάγκες νοσηλείας κατά την παρακολούθηση του προγράμματος σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, η

οικογενειακή επιβάρυνση, η ικανοποίηση από τις παρεχόμενες υπηρεσίες, η αξιολόγηση των θεραπευτικών παραγόντων από τους λήπτες.

Εθνογραφική καταγραφή και αποτίμηση ομάδων δραστηριοτήτων του Σ.Ο.Ψ.Υ. Θεσσαλονίκης

Παναγιώτα Γκουτζάνη, Γεώργιος Μακρής, Σωτηρία Μαχαϊρίδου, Ευγενία Γεωργάκα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εισήγηση βασίζεται σε δυο εργασίες που μελέτησαν τις ομάδες δραστηριοτήτων του Συλλόγου Οικογενειών για τη Ψυχική Υγεία (Σ.Ο.Ψ.Υ) Θεσσαλονίκης. Οι συγκεκριμένες ομάδες στοχεύουν ως επί το πλείστον στη δημιουργική απασχόληση και ενδυνάμωση των μελών του Συλλόγου που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα ψυχικής υγείας. Αρχικά παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο, πάνω στο οποίο βασίστηκε η εργασία, το οποίο αναφέρεται κυρίως στην αποδυνάμωση που συνοδεύει τα άτομα με κάποια ψυχική διαταραχή, τα θεραπευτικά-ενδυναμωτικά στοιχεία των ομάδων, καθώς και τις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής τους. Η συλλογή του ερευνητικού υλικού έγινε μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης των ερευνητών και η ανάλυση των αποτελεσμάτων είναι θεματική. Συνοπτικά, τα κύρια ευρήματα της έρευνας κινούνται γύρω από το πλαίσιο του συλλόγου και την λειτουργία των ομάδων, τις σχέσεις μεταξύ των μελών και το προφίλ αυτών, και ενδότερα τους παράγοντες που συμβάλλουν ή όχι στην συμμετοχή και εμπλοκή των συμμετεχόντων στις ομάδες του Συλλόγου. Τέλος, γίνεται λόγος για την γενικότερη αποτίμηση των ομάδων και του συλλόγου από τους λήπτες, η οποία και κρίθηκε ως επί το πλείστον θετική.

Τα προβλήματα στους συλλόγους ληπτών και οικογενειών στην ψυχική υγεία σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο

Παναγιώτης Χονδρός, Στέλιος Στυλιανίδης

Πάντειο Πανεπιστήμιο & Εταιρεία Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ψυχικής Υγείας (ΕΠΑΨΥ)

Η φωνή των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας έχει υπάρξει ιστορικά αδύναμη να εκφράσει τα αιτήματα και τις διεκδικήσεις για καλύτερη φροντίδα, κατάργηση

των αποκλεισμών, εξάλειψη των φαινομένων καταπάτησης των δικαιωμάτων, βίας και κακοποίησης. Στην προσπάθεια μεταρρύθμισης και βελτίωσης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην Ελλάδα αναφέρεται συχνά, από ειδικούς με διαφορετικούς επαγγελματικούς και θεσμικούς ρόλους σε σχέση με τον ψυχιατρικό χώρο, ως κεντρικής σημασίας πρόβλημα η έλλειψη ενός κοινωνικού κινήματος που να υποστηρίζει τη φιλοσοφία του όλου εγχειρήματος. Είναι σημαντικό να περιγράψουμε και μελετήσουμε τα προβλήματα που δεν επιτρέπουν στους συλλόγους ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των συγγενών τους να επιτύχουν στους σκοπούς τους, να συμβάλλουν στην αλλαγή που διαπιστωμένα απαιτείται και να ενδυναμώσουν το λόγο τους. Θα παρουσιάσουμε ερευνητικά δεδομένα από τον ευρωπαϊκό και τον ελληνικό χώρο. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας δείχνει ότι, ενώ υπάρχουν ποσοτικά δεδομένα σχετικά με τον βαθμό και το είδος εκπροσώπησης των συλλόγων σε διάφορα επίπεδα, λείπουν δεδομένα σχετικά με τους κανονισμούς, τις συγκεκριμένες διαδικασίες που ακολουθούνται από τους συλλόγους και τους συνεργαζόμενους φορείς και κυρίως η μελέτη των ποιοτικών χαρακτηριστικών της εμπλοκής και των σχέσεων μεταξύ των συλλόγων και των άλλων εμπλεκόμενων φορέων. Γίνονται προτάσεις για την περαιτέρω μελέτη των δεδομένων που λείπουν και για δράσεις ενδυνάμωσης της ικανότητας των συλλόγων να επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους και να προωθούν μεταρρυθμίσεις για μια καλύτερη φροντίδα ψυχικής υγείας.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 26 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Η γλωσσική ικανότητα μαθητών προσχολικής ηλικίας που ανήκουν σε ειδικούς πληθυσμούς

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ασημίνα Ράλλη, Φαίη Αντωνίου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητήτρια: Φωτεινή Πολυχρόνη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η επικοινωνία, η βασική λειτουργία του λόγου, θεωρείται η ικανότητα του ανθρώπου να εκφράζει ιδέες και πληροφορίες και να τις μεταβιβάζει σε άλλα όντα με στόχο την επιρροή της συμπεριφορά τους. Παρόλα αυτά, η επικοινωνία επιτυγχάνεται μόνο όταν ο ομιλητής συνδυάσει με επιτυχία συγκεκριμένους

φωνολογικούς, μορφοσυντακτικούς, σημασιολογικούς και πραγματολογικούς κανόνες. Στην περίπτωση όμως παιδιών που ανήκουν σε ειδικούς πληθυσμούς, όπως είναι οι μαθητές με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ), Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ), Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ/Υ) και Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) παρουσιάζονται δυσκολίες τόσο στην παραγωγή όσο και στην κατανόηση του λόγου μέσω των συγκεκριμένων λειτουργιών που προαναφέρθηκαν οι οποίες οδηγούν και σε σχολική αποτυχία. Ως εκ τούτου είναι σημαντικό να αναδειχθεί το γλωσσικό προφίλ των ειδικών αυτών ομάδων ώστε να αντιμετωπιστεί έγκαιρα η εμφάνιση των μετέπειτα ακαδημαϊκών δυσκολιών αλλά και να υποστηριχθούν αποτελεσματικά τα ελλείμματα που παρουσιάζουν στο λόγο. Η ανάγκη για έγκαιρο εντοπισμό των παιδιών που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου για εμφάνιση δυσκολιών που σχετίζονται με το λόγο και η έγκαιρη παροχή ειδικά σχεδιασμένης παρεμβατικής διδασκαλίας οδήγησαν στη δημιουργία μιας νέας συστοιχίας για την αξιολόγηση της γλωσσικής ικανότητας σε παιδιά ηλικίας 4-7 ετών. Στόχος του συμποσίου είναι η παρουσίαση των επιμέρους δεξιοτήτων στο λόγο παιδιών που ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες ειδικού πληθυσμού. Η πρώτη ανακοίνωση αποσκοπεί στην περιγραφή του γλωσσικού και γνωστικού προφίλ παιδιών με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή, με υψηλή επικινδυνότητα για εμφάνιση Μαθησιακών Δυσκολιών και παιδιών τυπικής ανάπτυξης. Η δεύτερη ανακοίνωση αποσκοπεί στην ανάδειξη των διαφορών μεταξύ μαθητών με ΔΑΦ και ΜΔ στην ακουστική κατανόηση και φωνολογική επίγνωση, ενώ η τρίτη παρουσίαση αφορά στη διαφορά στην επίδοση στην πραγματολογική επάρκεια τριών ομάδων μαθητών προσχολικής ηλικίας: μαθητών με ΔΑΦ, ΔΕΠ/Υ και τυπικής ανάπτυξης. Τέλος, η τέταρτη παρουσίαση αναδεικνύει τη σημασία της λεξιλογικής γνώσης στην κοινωνική επάρκεια μαθητών με ΜΔ

Περιγραφή του γλωσσικού και του γνωστικού προφίλ παιδιών με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή και παιδιών που ανήκουν σε ομάδα υψηλού κινδύνου να εμφανίσουν Δυσλεξία: ομοιότητες ή διαφορές;

Αλίκη Χαλικά¹, Ασημίνα Μ. Ράλλη¹, Ε. Καρατζά¹, Θάλεια Μέγγουρα¹, Δήμητρα Νουβέλογλου¹, Α. Γέρμανου¹, Α. Μουζάκη², Φαίη Αντωνίου¹, Β. Διαμαντή³, Σοφία Παπαϊωάννου²

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Κρήτης, ³Πανεπιστήμιο του Όσλο

Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) και η Δυσλεξία είναι αναπτυξιακές διαταραχές με σημαντική επίδραση στις σχολικές επιδόσεις. Η ΕΓΔ σχετίζεται με προβλήματα του προφορικού λόγου (σημασιολογία, συντακτικό, μορφολογία), ενώ η Δυσλεξία με τη δυσκολία κατάκτησης του γραμματισμού, που αποδίδεται κυρίως στην ελλειμματική φωνολογική επίγνωση. Συχνά και οι δύο διαταραχές μπορεί να συνυπάρχουν τόσο σε παιδιά όσο και σε εφήβους. Η σχέση μεταξύ της Ειδικής Γλωσσικής Διαταραχής και της Δυσλεξίας αποτελεί τα τελευταία χρόνια ένα από τα κεντρικά θέματα που απασχολούν τους ερευνητές. Η σχέση αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των δύο διαταραχών έχει περιγραφεί με τρία θεωρητικά μοντέλα: το μοντέλο της σοβαρότητας του ελλείμματος, το μοντέλο των πρόσθετων γνωστικών ελλειμμάτων και το μοντέλο της συννοσηρότητας. Διατυπώνεται λοιπόν η υπόθεση ότι τα αλληλεπικαλυπτόμενα χαρακτηριστικά των δύο διαταραχών ίσως να οφείλονται σε κοινούς αιτιολογικούς παράγοντες. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τις γνωστικές και γλωσσικές δεξιότητες παιδιών με ΕΓΔ συγκριτικά με παιδιά αντίστοιχης χρονολογικής ηλικίας που άνηκαν σε ομάδα υψηλού κινδύνου να εμφανίσουν Δυσλεξία και παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Για το σκοπό αυτό αξιολογήθηκαν συνολικά 42 παιδιά ηλικίας 6-7 ετών (ισάριθμα κατανεμημένα στις 3 ομάδες) σε δοκιμασίες ανάγνωσης, λεξιλογίου, μορφολογικής και φωνολογικής επίγνωσης και φωνολογικής βραχύχρονης μνήμης. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των τριών ομάδων και συζητούνται στο πλαίσιο της υπόθεσης του φωνολογικού ελλείμματος σε συνάρτηση με το *μοντέλο της σοβαρότητας του ελλείμματος* τόσο ως προς τις θεωρητικές όσο και ως προς τις κλινικές τους προεκτάσεις.

Η συμβολή της Φωνολογικής Επίγνωσης στην Ακουστική Κατανόηση παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες και Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος

Δήμητρα Νουβέλογλου¹, Φαίη Αντωνίου¹, Α. Γέρμανου¹, Θάλεια Μέγγουρα¹, Α. Μουζάκη², Ασημίνα Ράλλη¹, Β. Διαμαντή³, Σοφία Παπαϊωάννου²

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Κρήτης,

³Πανεπιστήμιο του Όσλο

Η φωνολογική επίγνωση αποτελεί απαραίτητη δεξιότητα για την αποτελεσματική ακουστική κατανόηση. Έχει φανεί ότι βάσει της Φωνολογικής Επίγνωσης οι μαθητές με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) αντιλαμβάνονται καλύτερα το νόημα των λέξεων και τη σύνταξη των προτάσεων. Παρόλα αυτά μαθητές με ΔΑΦ παρουσιάζουν ικανοποιητικές επιδόσεις μόνο στα στοιχεία της φωνολογικής επίγνωσης σε σχέση με τα υπόλοιπα συστατικά του προφορικού λόγου, ενώ η επίδοσή τους στην ακουστική κατανόηση συχνά παρουσιάζεται στο ίδιο επίπεδο με εκείνη των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ). Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η ανάδειξη της επίδοσης στη φωνολογική επίγνωση και την ακουστική κατανόηση των μαθητών με ΔΑΦ και ΜΔ και η συμβολή της ΦΕ στην ακουστική κατανόηση των δύο ομάδων. Συμμετέχοντες ήταν 47 μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες ηλικίας 5,30 έως 7,00 ετών (Α΄ Δημοτικού) και 8 μαθητές με ΔΑΦ ηλικίας 6,00 έως 9,00 ετών. Κριτήριο για τη συμμετοχή των παιδιών στην κάθε ομάδα ήταν η επιβεβαίωση των ΜΔ και της ΔΑΦ μέσω της χρήσης σταθμισμένων τεστ και δείκτη νοημοσύνης ανώτερο του 85 όπως αυτός μετρήθηκε μέσω του μη λεκτικού τεστ νοημοσύνης Raven (Σιδερίδης, Αντωνίου, Μουζάκη & Σίμος, 2015). Οι δραστηριότητες φωνολογικής επίγνωσης και ακουστικής κατανόησης αποτελούν μέρος της ψηφιοποιημένης και σταθμισμένης δοκιμασίας Λογόμετρο (Μουζάκη και συν., 2017), η οποία χορηγείται εντός μίας διδακτικής ώρας μέσω μίας ηλεκτρονικής φορητής συσκευής (τάμπλετ). Η αξιολόγηση της φωνολογικής επίγνωσης αξιολογήθηκε μέσω δραστηριοτήτων σύνθεσης, ανάλυσης και απαλοιφής συλλαβών και φωνημάτων καθώς και η ακουστική κατανόηση σε δραστηριότητες αναδιήγησης μιας ιστορίας, την οποία ο μαθητής άκουγε παρακολουθώντας τις αντίστοιχες εικόνες. Η μέτρηση της κατανόησης ακουστικών οδηγιών πραγματοποιήθηκε μέσω της κατανόησης οδηγιών όπως αυτές παρουσιάζονται σε εικόνες. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν έδειξαν ότι α) οι μαθητές με ΔΑΦ παρουσίασαν υψηλότερη επίδοση στη φωνολογική επίγνωση ως προς το φώνημα σε σχέση με τους μαθητές με ΜΔ, ενώ δεν υπήρξε περαιτέρω διαφορές

μεταξύ των δύο ομάδων. Η επίδοση στην ΦΕ πρόβλεψε σημαντικά την επίδοση στην ακουστική κατανόηση και των δύο ομάδων.

Αξιολόγηση της πραγματολογικής επάρκειας σε παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας με ΔΑΦ, ΔΕΠ-Υ και τυπική ανάπτυξη.

Ιωάννα Βασινά¹, Σοφία Παπαϊωάννου², Φαίη Αντωνίου¹, Α. Γέρμανου¹, Θάλεια Μέγγουρα¹, Α. Μουζάκη², Ασημίνα Ράλλη¹, Β. Διαμαντή³

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Κρήτης, ³Πανεπιστήμιο του Όσλο

Η ύπαρξη πραγματολογικών δεξιοτήτων συνιστά βασική παράμετρο για την επίτευξη επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Σκοπός της παρούσας έρευνας αποτελεί η σύγκριση της πραγματολογικής επάρκειας των παιδιών πρώτης Δημοτικού (Μ.Ο. ηλικίας 6,8 ετών) με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) (N=11) και Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ/Υ) (N=31) με αυτή των εξισωμένων, σε επιμέρους χαρακτηριστικά, παιδιών τυπικής ανάπτυξης (N=11 και 31 αντίστοιχα). Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω της δοκιμασίας πραγματολογικής επάρκειας του σταθμισμένου εργαλείου γλωσσικής αξιολόγησης Λογόμετρο (Μουζάκη και συν., 2017). Εξετάστηκαν οι πραγματολογικές δεξιότητες που αφορούν: την κατανόηση κι ερμηνεία των επικοινωνιακών συνθηκών, του επικοινωνιακού πλαισίου, την εκδήλωση επικοινωνιακής πρόθεσης και ανταπόκρισης. Ειδικότερα, εξετάστηκαν, με τη χρήση του στατιστικού ελέγχου t-test, οι διαφορές στη συνολική βαθμολογία της δοκιμασίας αλλά και οι διαφορές σε κάθε έναν από τους τέσσερις παράγοντες ανάμεσα στα παιδιά με ΔΑΦ και με τυπική ανάπτυξη, στα παιδιά με ΔΕΠ-Υ και με τυπική ανάπτυξη, αλλά και οι διαφορές μεταξύ των μαθητών με ΔΑΦ και ΔΕΠ-Υ. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης είχαν σαφώς καλύτερη επίδοση από τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ με στατιστικά σημαντικές διαφορές τόσο ως προς τη συνολική βαθμολογία αλλά και ως προς τους τέσσερις επιμέρους παράγοντες. Αντίθετα, δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στη συνολική βαθμολογία της πραγματολογικής επάρκειας ανάμεσα στα παιδιά με ΔΑΦ και σε αυτά με τυπική ανάπτυξη, όμως υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την επίδοσή τους

στον παράγοντα της επικοινωνιακής ανταπόκρισης. Τέλος, η σύγκριση των ειδικών ομάδων πληθυσμού ανέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές στην πραγματολογική τους επάρκεια συνολικά, με τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ να εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις ιδιαίτερα στους παράγοντες της επικοινωνιακής πρόθεσης, ανταπόκρισης και του πλαισίου.

Η σημασία της πραγματολογικής επάρκειας και της λεξιλογικής γνώσης στην κοινωνική προσαρμογή μαθητών Α' δημοτικού με Μαθησιακές Δυσκολίες

Θάλεια Μέγγουρα¹, Φαίη Αντωνίου¹, Α. Γέρμανου¹, Δήμητρα Νουβέλογλου¹, Ιωάννα Βασιανά¹, Α. Μουζάκη², Ασημίνα Ράλλη¹, Β. Διαμαντή³, Σοφία Παπαϊωάννου²

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Κρήτης, ³Πανεπιστήμιο του Όσλο

Η πραγματολογική επάρκεια χαρακτηρίζεται ως η συνθετότερη γλωσσική λειτουργία και προωθεί την ανάπτυξη της επικοινωνίας. Ταυτόχρονα, εντάσσεται στις γλωσσικές δεξιότητες ενώ συνιστά έναν τομέα που αποτελείται από τις υποκατηγορίες του συντακτικού, της σημασιολογικής, καθώς και της πραγματολογικής διάστασης της γλώσσας. Τέτοιου τύπου δυσκολίες φαίνεται να αντιμετωπίζουν τα παιδιά με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ). Παρόμοια, οι μαθητές με πραγματολογικές δυσκολίες φέρονται να αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα και ελλείμματα στη γλωσσική ικανότητα, δηλαδή στη λεξιλογική γνώση, το προσληπτικό και το εκφραστικό λεξιλόγιο. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω ελλειμμάτων δυσκολίες φαίνεται να υπάρχουν και στην κοινωνική επάρκεια των παιδιών αυτών, δηλαδή στις δεξιότητες διεκδίκησης/ηγετικές ικανότητες, τη διαπροσωπική επικοινωνία, καθώς και τη συνεργασία με τους συνομηλίκους. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η ανάδειξη της σημασίας της πραγματολογικής επάρκειας και της λεξιλογικής γνώσης στην κοινωνική επάρκεια μαθητών πρώτης σχολικής ηλικίας με ΜΔ. Συμμετέχοντες ήταν 47 μαθητές της Α' δημοτικού με Μαθησιακές Δυσκολίες. Οι μαθητές αξιολογήθηκαν ατομικά μέσω των κλιμάκων της πραγματολογικής επάρκειας και της λεξιλογικής γνώσης της ψηφιοποιημένης σταθμισμένης δοκιμασίας αξιολόγησης της γλωσσικής ικανότητας Λογόμετρο (Μουζάκη και συν., 2017). Η κοινωνική τους επάρκεια αξιολογήθηκε μέσω του

σταθμισμένου εργαλείου ψυχοκοινωνικής προσαρμογής παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας (Χατζηχρήστου και συν., 2008). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μόνο η ικανότητα των παιδιών με ΜΔ να ορίζουν λέξεις προβλέπει σημαντικά την κοινωνική τους επάρκεια, καθώς και τα επιμέρους χαρακτηριστικά της, όπως οι διεκδικητικές/ηγετικές τους ικανότητες στην ομάδα, και τη συναναστροφή με συνολικούς. Τα αποτελέσματα συζητώνται σε συνάρτηση με την ανάγκη για πρώιμη παρέμβαση και την ενίσχυση της λεξιλογικής γνώσης στην πρώτη σχολική ηλικία.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 27 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Θεραπευτικές διαδρομές στο φάσμα του αυτισμού: Προσδοκίες και απογοητεύσεις των εταίρων μιας επιθυμητής θεραπευτικής συμμαχίας

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Αναστασία Ζήση, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Συζητήτρια: Μαρία-Ελένη Κοσμίδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Το συμπόσιο αυτό οργανώνεται για να συζητήσει την έννοια της «θεραπείας» στο φάσμα του αυτισμού μέσα από την οπτική των βασικών εταίρων της θεραπευτικής σχέσης, τους γονείς και τους επαγγελματίες. Οι επιστημονικές εξηγήσεις του αυτισμού και οι θεραπευτικές προσεγγίσεις που τον συνοδεύουν αντιπαραβάλλονται με τις «καθημερινές» εξηγήσεις των γονέων, τις στάσεις τους απέναντι στη θεραπεία και τις πρακτικές που υιοθετούν. Το συμπόσιο βάζει στο επίκεντρο τα νοητικά πρότυπα και τις προσδοκίες των εταίρων ως βασικό συστατικό για την μεταξύ τους συνεννόηση και συνεργασία.

Θεραπευτικές διαδρομές, εξηγήσεις και προσδοκίες: Η φωνή των μητέρων

Αναστασία Ζήση¹, Σοφία Μαυροπούλου², Χριστίνα Δαρδάνη¹

Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ²University of New England

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις θεραπευτικές διαδρομές μητέρων που μεγαλώνουν παιδί/ά στο φάσμα του αυτισμού, τις αποτιμήσεις της θεραπευτικής διαδικασίας και τη σημασία της θεραπευτικής σχέσης για τις ίδιες αλλά και την οικογένεια. Η έρευνα βασίστηκε σε εμπειρικό υλικό που συγκεντρώθηκε από εις βάθος συνεντεύξεις με 83 μητέρες που προέρχονται από διαβαθμισμένα κοινωνικά

στρώματα. Η ποιοτική ανάλυση ακολουθώντας έναν συνδυασμό προσεγγίσεων, όπως τη διαγραμματική θεματική ανάλυση, τη φαινομενολογία και την εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία, ανέδειξε γνωστικά δίκτυα στα οποία συνομαδώνονται εμπειρίες και βιώματα, ερμηνείες και εξηγήσεις, πρακτικές και προσδοκίες σχετικά με την θεραπευτική πορεία των παιδιών και τις εκβάσεις αυτής. Πιο συγκεκριμένα, μητέρες οι οποίες είχαν βιώσει αρνητικές διαγνωστικές εμπειρίες και ήταν αντιμέτωπες με δύσκολες συμπεριφορές των παιδιών τους, είχαν την τάση να αποδίδουν την αιτιοπαθογένεια του αυτισμού σε «δύσπιστα σενάρια», να έχουν μια πεσιμιστική στάση ως προς την θεραπευτική πορεία και να φέρουν μη ρεαλιστικές προσδοκίες για το μέλλον των παιδιών τους. Από την άλλη, βρέθηκαν μητέρες οι οποίες υπερασπίστηκαν την ιδέα της θεραπευτικής συμμαχίας ως την πιο σημαντική θεραπευτική διαδρομή για τα παιδιά τους και την οικογένεια συνολικά. Αυτές οι μητέρες είχαν την τάση να αποδίδουν τη διαταραχή σε βιολογικούς και γενετικούς παράγοντες. Η σύνδεση των νοητικών προτύπων με τις πρακτικές είναι στο επίκεντρο αυτής της ανακοίνωσης.

Εκπαίδευση γονέων παιδιών με ΔΑΦ με έμφαση στη σχέση γονέα-παιδιού

Αγγελική Γενά, Αγγελική Δροσινού

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών & Ινστιτούτο Συστημικής Ανάλυσης της Συμπεριφοράς

Η παρούσα έρευνα εστιάζονται σε μεταβλητές που σχετίζονται με την πρώιμη παρέμβαση και τη σχέση μητέρας και πατέρα με το παιδί τους με ΔΑΦ. Για τους σκοπούς της έρευνας δημιουργήθηκε ένα καινούργιο μοντέλο εκπαίδευσης γονέων που μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε ως νατουραλιστικό, συστημικό και συμπεριφορικό-αναλυτικό. Βάσει αυτού του μοντέλου, επιχειρήθηκε και επιτεύχθηκε μια συστηματική προσέγγιση που βοηθά τους γονείς να εξελίσουν τη σχέση τους με το παιδί τους με ΔΑΦ με τρόπο που αφενός βελτιώνει την επικοινωνία τους και αφετέρου προάγει την εξέλιξη του παιδιού σε βασικούς τομείς της ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, συμμετείχαν τέσσερα αγόρια νηπιακής και

πρωτοσχολικής ηλικίας με διάγνωση ΔΑΦ και οι γονείς τους. Το πλαίσιο της εκπαίδευσης ήταν η δυαδική αλληλεπίδραση γονέα-παιδιού υπό συνθήκες ελεύθερου παιχνιδιού. Η ποιοτική και η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας καταδεικνύει σημαντικά οφέλη από την εφαρμογή της παρέμβασης, τόσο για τα ίδια τα παιδιά, όσο και για τους γονείς τους. Συγκεκριμένα, σημειώθηκε σημαντική βελτίωση σε καίριες δεξιότητες που σχετίζονται με: (α) την εξέλιξη του ίδιου του παιδιού, (β) την προσέγγιση των γονέων προς το παιδί και (γ) τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση. Η παρούσα έρευνα είναι η πρώτη που διεξάγεται στην πατρίδα μας με στόχο την εκπαίδευση γονέων με παιδί με ΔΑΦ και η αποτελεσματικότητά της αποδίδεται στο ότι διευρύνεται η θεραπευτική παρέμβαση συμπεριλαμβάνοντας συστηματικές παρεμβάσεις όχι μόνο με το ίδιο το παιδί αλλά και με τα μέλη του οικογενειακού του περιβάλλοντος.

Θεραπευτικές Εφαρμογές Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης Στα Άτομα με Αυτισμό Θεοπέμπτη Ναγοπούλου, *Εργοθεραπεύτρια S.I., N.D.T.*

Αισθητηριακή Ολοκλήρωση ή Αισθητηριακή Επεξεργασία (S.I.) είναι η φυσιολογική νευρολογική διαδικασία της οργάνωσης των αισθητηριακών πληροφοριών από το περιβάλλον και το σώμα στον εγκέφαλο για την πρόκληση μιας προσαρμοστικής απάντησης. Κατά τη διαδικασία αυτή ο εγκέφαλος επεξεργάζεται πληροφορίες από όλες τις αισθήσεις και τις χρησιμοποιεί με σκοπό να ρυθμίσει κινητικές συμπεριφορές. Είναι μια θεωρία σχέσεων μεταξύ εγκεφάλου και συμπεριφοράς που χρησιμοποιείται για να εξηγήσει γιατί συμπεριφερόμαστε όπως συμπεριφερόμαστε, για να σχεδιάσει την θεραπευτική παρέμβαση και για να προβλέψει αλλαγές στη συμπεριφορά μέσω της παρέμβασης. Η δυσλειτουργία της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης είναι μια αναπτυξιακή διαταραχή η οποία επιφέρει διαρκώς αυξανόμενες δυσκολίες στην κίνηση, στη μάθηση, στην επικοινωνία, στην κοινωνικοποίηση, στην οργάνωση, στην προσαρμογή, στη συναισθηματική ισορροπία, στην αυτοπεποίθηση και στην ανεξαρτητοποίηση του ατόμου. Έχει παρατηρηθεί ότι τα άτομα με αυτισμό παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην εγγραφή, στον προσανατολισμό και στην επεξεργασία αισθητηριακών πληροφοριών. Οι δυσκολίες αυτές συνοδεύουν συχνά την κλινική εικόνα του αυτισμού με

αποτέλεσμα το άτομο να αναπτύσσει αμυντικές ή αυτοερεθιστικές συμπεριφορές, αισθητηριακό λήθαργο, κινητικές δυσκολίες και δυσκολίες ένταξης. Η θεραπεία αποσκοπεί στην ωρίμανση του Νευρικού Συστήματος με αύξηση της ικανότητας προώθησης και ρύθμισης μέσω της χρησιμοποίησης ελεγχόμενων αισθητηριακών ερεθισμάτων. Στόχος στην θεραπευτική παρέμβαση στο παιδί με αυτισμό είναι η βελτίωση της αισθητηριακής επεξεργασίας έτσι ώστε περισσότερα αισθητηριακά ερεθίσματα να μπορέσουν να καταγραφούν και να μορφοποιηθούν με πιο αποτελεσματικό τρόπο.

Η Έννοια της Θεραπείας στον Αυτισμό και οι Θεραπευτικές Προσεγγίσεις

Βάγια Παπαγεωργίου, *Certified Advanced TEACCH Consultant*

Ο αυτισμός, διαταραχή συναισθηματικής απορρύθμισης, εξαιτίας νευρολογικών δυσλειτουργιών στην επιλογή και την επεξεργασία των ερεθισμάτων, επηρεάζει σοβαρά την αντίληψη του εαυτού και των άλλων, την κοινωνική συνδιαλλαγή, την επικοινωνία και την ποιότητα των προσαρμοστικών δεξιοτήτων μακροχρόνια. Η συνύπαρξη άλλων αναπτυξιακών και ψυχικών διαταραχών είναι υψηλή και περιπλέκει σοβαρά, σε πολλές περιπτώσεις, τη λειτουργικότητα και την ποιότητα ζωής. Οι ψυχο- εκπαιδευτικές, οι αναπτυξιακές και οι συμπεριφορικές προσεγγίσεις κυριαρχούν στην αντιμετώπιση, ενώ ο ρόλος των γονέων είναι κεντρικός. Ωστόσο, σήμερα δεν υπάρχει θεραπεία με την έννοια της ίασης ή της φυσιολογικοποίησης, για την αποκατάσταση των κεντρικών συμπτωμάτων. Η έλλειψη αυτή προκαλεί σύγχυση και απογοήτευση στους γονείς. Με τα σημερινά δεδομένα, η έννοια της θεραπείας στον αυτισμό διευρύνεται εκ των πραγμάτων και εστιάζει στην αμοιβαία κατανόηση αυτιστικών και νευροτυπικών, στη λειτουργική επικοινωνία και στην αμοιβαία προσαρμογή. Σκοπός είναι η προώθηση της ευεξίας και της ποιότητας ζωής όλων.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 28 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Ψυχική άνθιση και ανθεκτικότητα στις ανθρώπινες σχέσεις

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Αντιγόνη Μερτίκα, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών*

Από την αρχή της δημιουργίας της η Θετική Ψυχολογία επιχειρεί να απαντήσει ένα βασικό και θεμελιώδες ερώτημα: Πως οι άνθρωποι γίνονται πιο ευτυχείς και με ποιους τρόπους μπορούν να φτάσουν το δυναμικό τους, δηλαδή, να «ανθίσουν». Με τον όρο «άνθιση» αναφερόμαστε στη διαδικασία εκείνη κατά την οποία οι άνθρωποι αισθάνονται πλήρεις, και ευτυχείς με την συνειδητοποίηση ότι ζουν μια ζωή με νόημα, έχουν καταφέρει σημαντικούς στόχους στη ζωή τους, βιώνουν θετικά συναισθήματα και έχουν θετικές σχέσεις στο κοινωνικό και οικογενειακό τους περιβάλλον. Στο παρόν συμπόσιο θα παρουσιάσουμε αναλυτικά διαφορετικούς παράγοντες που συμβάλουν στην άνθιση των ατόμων. Καταρχήν θα δώσουμε έμφαση στον τρόπο με τον οποίο δημιουργούνται οι θετικές σχέσεις και στη γνώση που έχουμε συσσωρεύσει μέχρι στιγμής από την έρευνα και τη θεωρία στον τομέα αυτό. Η Βιβλιογραφία και η ποιοτική έρευνα θα μας βοηθήσουν να φωτίσουμε έναν τομέα της θετικής ψυχολογίας σημαντικό αλλά μέχρι στιγμής ακροθιγώς διερευνημένο. Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με δύο ειδικούς πληθυσμούς που και οι δύο, ο καθένας με τις δικές του δυσκολίες και εμπόδια, πασχίζει για το ίδιο αποτέλεσμα. Από τη μία θα εξετάσουμε τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας, οι οποίοι συχνά εξουθενώνονται στην προσπάθεια να βοηθήσουν άλλα άτομα να ανθίσουν και, από την άλλη, θα μελετήσουμε τις γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, οι οποίες δίνουν στον εαυτό τους μια δεύτερη ευκαιρία για να ευτυχίσουν και να ανθίσουν. Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις θα εξετάσουμε σημαντικές παρεμβάσεις που έχουν αναπτυχθεί για τη στήριξη των ομάδων αυτών.

«Θετικές Σχέσεις» και η επίδρασή τους στην ευζωία: μία συστηματική καταγραφή της υπάρχουσας έρευνας

Αντιγόνη Μερτίκα, Πασχαλιά Μυτσκίδου, Μαρία Παπουτσάκη, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τα τελευταία χρόνια οι έρευνες στον χώρο της θετικής ψυχολογίας έχουν ήδη καταφέρει να εντοπίσουν παράγοντες οι οποίοι συντελούν στην ευζωία όπως είναι

η ενσυνειδητότητα, η θετική νοηματοδότηση και η βίωση θετικών συναισθημάτων. Παράλληλα, διαπιστώνουμε από τις ίδιες έρευνες ότι το πλήθος και η ποιότητα των ανθρώπινων επαφών-σχέσεων παίζει καθοριστικό ρόλο στην ευτυχία. Παρόλα αυτά μια ενδελεχής βιβλιογραφική ανασκόπηση αναδεικνύει ότι γνωρίζουμε πολύ λίγα για τους μηχανισμούς με τους οποίους οι σχέσεις προάγουν την ευτυχία και γίνονται βασικό συστατικό αυτής. Στην παρούσα εργασία επικεντρωνόμαστε στις κοινωνικές σχέσεις και συγκεκριμένα στις σχέσεις που περιγράφουμε ως «θετικές». Θα παρουσιάσουμε τα ευρήματα μια εξαντλητικής βιβλιογραφικής έρευνας, η οποία καταγράφει την υπάρχουσα γνώση στους τομείς των κοινωνικών σχέσεων και της ευτυχίας. Θα αναδείξουμε ένα σημαντικό κενό στη βιβλιογραφία καθώς διαπιστώσαμε την απουσία ερευνών οι οποίες με τρόπο συστηματικό επιχειρούν να αποκωδικοποιήσουν τους μηχανισμούς με τους οποίους οι «θετικές σχέσεις» προάγουν την ευτυχία. Θα εξετάσουμε πιθανές συγκλίσεις και αποκλίσεις στα ευρήματα των δύο μεγάλων κατηγοριών μελετών (έρευνες κοινωνικών σχέσεων και έρευνες θετικής ψυχολογίας) με στόχο να αναδείξουμε αφενός την υπάρχουσα γνώση και αφετέρου τους τομείς που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης. Συμπερασματικά, διαπιστώνουμε ότι η σχέση μεταξύ κοινωνικών σχέσεων και ευτυχίας θεωρείται σε μεγάλο βαθμό προφανής και δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς ώστε να κατανοήσουμε τη διαδικασία μέσα από την οποία οι σχέσεις ενισχύουν την ευτυχία και ευζωία και αντίστροφα. Επιπλέον, προτείνουμε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία πρέπει να κατευθύνουν την μελλοντική έρευνα καθώς και ένα ερευνητικό πρωτόκολλο που θα διερευνά συστηματικά και πολυμεθοδικά τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές σχέσεις επηρεάζουν την ευζωία.

«Θετικές Σχέσεις»: μια ποιοτική μελέτη για τον ορισμό, την περιγραφή και τη συμβολή τους στην ευζωία

Πασχαλιά Μυτσκίδου, Αντιγόνη Μερτίκα, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Οι κοινωνικές σχέσεις αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ζωής μας και παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ευτυχία, την υγεία, την επαγγελματική επιτυχία και την ικανοποίηση από την οικογενειακή ζωή. Η Θετική Ψυχολογία υποστηρίζει ότι οι

κοινωνικές σχέσεις έχουν ένα κεντρικό ρόλο στην «άνθιση» των ατόμων και τις χαρακτηρίζει «θετικές». Ωστόσο, οι «θετικές» σχέσεις δεν είναι ξεκάθαρα ορισμένες και περιγεγραμμένες. Συνήθως ορίζονται αυθαίρετα ως «θετικές» δύο είδη σχέσεων: εκείνες που συμβάλλουν στην προσωπική εξέλιξη και εκείνες που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των δυσκολιών στη ζωή.

Στην παρούσα εργασία διερευνούμε ποιες σχέσεις θεωρούν οι άνθρωποι «θετικές» καθόλη τη διάρκεια της ζωής τους. Ο ερευνητικός μας σχεδιασμός στηρίζεται σε συστηματική βιβλιογραφική έρευνα, η οποία ανέδειξε μια σειρά ερευνητικών ερωτημάτων. Για την διερεύνηση τους επιλέξαμε ως καταλληλότερη μέθοδο την ποιοτική έρευνα. Ειδικότερα, αναπτύξαμε ένα πρωτόκολλο όπου καταγράφεται η αφήγηση των ατόμων για τις «θετικές» σχέσεις τους χρησιμοποιώντας ως λειτουργικό ορισμό για τον όρο «θετικές» όλες τις σχέσεις ανεξαρτήτως διάρκειας, εγγύτητας ή αμοιβαιότητας που το άτομο θεωρεί ότι συνέβαλλαν στην επίτευξη της ευτυχίας του. Θα πραγματοποιήσουμε συνεντεύξεις σε ανθρώπους που φαίνεται να εκτιμούν την ευδαιμονία τους ως σημαντικά υψηλή και σε ανθρώπους που στην συγκεκριμένη στιγμή της ζωής τους βρίσκονται σε μια κρίση, ώστε να καλύψουμε την επίδραση της παρούσας φάσης στην αξιολόγηση των σχέσεων. Στόχος μας είναι ο ορισμός και η περιγραφή της «θετικής» σχέσης, των χαρακτηριστικών και του ρόλου της στην γενικότερη ευζωία, της μεταβολή της μέσα στο χρόνο καθώς και η διερεύνηση των διαφορετικών συναισθημάτων με τα οποία συνδέεται.

Παράγοντες ψυχικής ανθεκτικότητας των επαγγελματιών ψυχικής υγείας

Αγάθη Λακιώτη, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τα επαγγέλματα ψυχικής υγείας συνεπάγονται μια σειρά από προκλήσεις, δυσκολίες και στρεσογόνους παράγοντες για εκείνους που τα ασκούν. Οι δυσκολίες αυτές ενδέχεται ακόμα και να οδηγήσουν τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας στην επαγγελματική εξουθένωση, το δευτερογενές τραυματικό στρες, την επαγγελματική δυσλειτουργία και ποικίλα συναισθηματικά προβλήματα, τα οποία δεν επηρεάζουν μόνο την ατομική ψυχική υγεία και το ευ ζην τους αλλά έχουν σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο και στην κλινική τους επάρκεια και αποτελεσματικότητα. Η διαφύλαξη

της ψυχικής τους υγείας και λειτουργικότητας, επομένως, αποτελούν ζητήματα εξαιρετικής σημασίας και σπουδαιότητας τόσο για τους ίδιους όσο και για τα άτομα που εξυπηρετούν. Ο σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ανασκόπηση και παρουσίαση των παραγόντων που έχουν συνδεθεί με την ψυχική ανθεκτικότητα των επαγγελματιών ψυχικής υγείας απέναντι στις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους. Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στους προστατευτικούς παράγοντες και τις θετικές στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες που παρουσιάζουν αυξημένη ψυχική ανθεκτικότητα προκειμένου να αντεπεξέρχονται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και να διατηρούν το ευ ζην και την καλή προσωπική και επαγγελματική λειτουργικότητα τους.

Εκπαιδύοντας γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας στην αυτό-συμπόνια

Ειρήνη Καρακασίδου, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένας εντατικοποιημένος διάλογος μεταξύ της ανατολικής φιλοσοφικής σκέψης και της δυτικής ψυχολογίας (Watson, Batchelor, & Claxton, 1999), ο οποίος οδηγεί σε νέους τρόπους προσέγγισης, μελέτης και κατανόησης της ψυχικής υγείας. Μια σημαντική έννοια που έχει πρόσφατα αναδυθεί και σχετίζεται άμεσα με τον εαυτό είναι η έννοια της αυτο-συμπόνιας (Bennett-Goleman, 2001), η οποία ορίζεται ως "η ικανότητα του ατόμου να στέκεται με κατανόηση απέναντι στον εαυτό του, όταν υποφέρει, αποτυγχάνει ή αισθάνεται ανεπαρκής, αντί να του ασκεί κριτική ή να αγνοεί τον πόνο και τα αρνητικά του συναισθήματα" (Neff, 2003). Έρευνες δείχνουν ότι η αυτό-συμπόνια συνδέεται με υψηλά επίπεδα θετικών συναισθημάτων και χαμηλά επίπεδα αρνητικών συναισθημάτων (Neff & Vonk, 2009), με λιγότερο άγχος, στρες και κατάθλιψη (Raes, 2010), καθώς και με υψηλά επίπεδα ευτυχίας και συνολικού ευ ζην (Neely et al., 2009). Επιπλέον, η αυτό-συμπόνια θεωρείται ένα υγιές τρόπος να σχετίζεται κάποιος με τον εαυτό του κυρίως όταν βιώνει τραυματικές καταστάσεις ((Neff, 2009). Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση ενός δομημένου προγράμματος εκπαίδευσης της αυτοσυμπόνιας που πραγματοποιήθηκε σε γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 27 γυναίκες

θύματα ενδοοικογενειακής βίας από το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών του Δήμου Χαλανδρίου. Οι γυναίκες συμπλήρωσαν πριν την έναρξη του προγράμματος και στο τέλος αυτού ένα πακέτο ερωτηματολογίων για τον έλεγχο τόσο των επιπέδων της αυτό-συμπόνιας όσο και άλλων συνιστωσών της ψυχικής υγείας. Το πρόγραμμα διήρκησε 8 εβδομάδες και περιελάμβανε 2ωρες εβδομαδιαίες συναντήσεις. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την ενίσχυση τόσο των επιπέδων της αυτό-συμπόνιας όσο και των συστατικών του ευζην. Η διερεύνηση της αυτο-συμπόνιας δύναται να συμβάλει στην εξελισσόμενη πορεία της θετικής ψυχολογίας (Seligman & Csikzentmihalyi, 2000) και να διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό των δράσεων και των συμπεριφορών που συντελούν στη διαδικασία αυτόπραγμάτωσης και ικανοποίησης από την ζωή (Diener, 2000).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 23 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Εκπαιδευτική ψυχολογία

Προεδρείο: Αναστασία Ψάλτη, *ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης*

Γνώσεις και αντιλήψεις παιδιών και καθηγητών για τις δυσκολίες στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας σε μαθητές με δυσλεξία

Αγλαΐα Σταμπολτζή, Μαρίνα Τσιφτοπούλου, *Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Αγγελική Παππά, *I Love Dyslexia*

Στις μέρες μας η γνώση της αγγλικής γλώσσας θεωρείται απαραίτητη. Για το λόγο αυτό η εκμάθησή της ξεκινά ήδη από το δημοτικό σχολείο. Αν και αποτελεί την πιο διαδεδομένη ξένη γλώσσα στην Ελλάδα, η αγγλική θεωρείται ταυτόχρονα και μια από τις πιο δύσκολες γλώσσες για τα άτομα με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (δυσλεξία). Η παρούσα εργασία είναι πιλοτική και διερευνά τις γνώσεις των παιδιών και των καθηγητών αγγλικής σχετικά με τη δυσλεξία, και σε ένα δεύτερο επίπεδο τις αντιλήψεις και τις πεποιθήσεις τους σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με δυσλεξία κατά την εκμάθησης της Αγγλικής ως Ξένης Γλώσσας (ΑΞΓ). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 13 μαθητές με δυσλεξία (9 αγόρια και 5 κορίτσια, ηλικίας 10-14 ετών) και 13 καθηγήτριες που τους δίδασκαν αγγλικά. Τα 8 παιδιά φοιτούσαν σε τυπικό φροντιστήριο αγγλικών ενώ τα υπόλοιπα

5 διδάσκονταν με το εξατομικευμένο πρόγραμμα διδασκαλίας αγγλικής I Love Dyslexia. Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν πως οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με δυσλεξία στην αγγλική γλώσσα έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στη μητρική τους γλώσσα. Επιπλέον, οι απόψεις και οι αντιλήψεις των μαθητών που διδάσκονταν με εξειδικευμένη μέθοδο ήταν θετικότερες σε σύγκριση με τους μαθητές που διδάσκονταν σε τυπικό φροντιστήριο. Αντίστοιχα ευρήματα βρέθηκαν και για τις καθηγήτριες. Αναγνωρίζεται συνεπώς η σπουδαιότητα της επιμόρφωσης των διδασκόντων πάνω σε θέματα δυσλεξίας ώστε να μπορέσουν να διδάξουν αποτελεσματικά την ξένη γλώσσα σε παιδιά με δυσλεξία.

Λέξεις κλειδιά: δυσλεξία, Αγγλική ως Ξένη Γλώσσα, αντιλήψεις μαθητών και εκπαιδευτικών

Αξίες εκπαιδευτικών: Απόψεις εκπαιδευτικών για τη Δημοκρατία και τους Θεσμούς

Χριστίνα Ζήση, ΥΠΕΠΘ

Παναγιώτης Γιαβρίμης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Λεμονιά Πέτρα, ΥΠΕΠΘ

Οι αξίες είναι νοητικές κατασκευές που σε μικρο-επίπεδο λειτουργούν ως εσωτερικευμένα κίνητρα ενώ σε μακρο-επίπεδο ως κοινά αποδεκτές αντιλήψεις της κοινωνικής ομάδας. Οι αξίες αντιμετωπίζονται ως κοινωνικές ιδέες εσωτερικευμένες και ανεξάρτητες από την ανθρώπινη δράση και ως μια ευρεία κοινωνική προσπάθεια επηρεασμού της κοινής γνώμης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δικαιολογήσει τις δράσεις –πράξεις των πολιτών. Όλες οι θεωρητικές προσεγγίσεις θεωρούν καθοριστική τη σημασία της εκπαίδευσης στη μετάδοση των κυρίαρχων αξιών. Η συμβολή των εκπαιδευτικών ως δρώντων υποκειμένων μπορεί να είναι καίρια στη μετάδοση αυτή. Επαγγελματικές και προσωπικές αξίες του εκπαιδευτικού μεταφέρονται στην τάξη, επιδρούν στους μαθητές και αλληλεπιδρούν με τις αξίες που οι μαθητές μεταφέρουν από το σπίτι τους. Η παρούσα εργασία διερευνά τις αξίες των εκπαιδευτικών που εργάζονται στη νήσο Λέσβο. Η έρευνα έγινε σε 400 εκπαιδευτικούς με τη χρήση ερωτηματολογίου

και μελετήθηκαν οι κοινωνικές αξίες σχετικές με τη Δημοκρατία και τους Θεσμούς και η τροποποίησή τους λόγω της εργασιακής εμπειρίας. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι τροποποιήθηκαν οι αξίες τους από την ένταξή τους στο επάγγελμα και μετά. Εκφράζουν κυρίως μετα-υλιστικές αξίες. Οι εκπαιδευτικοί είναι κατά της αναξιοκρατίας, των διακρίσεων και της παράβασης των νόμων και υπέρ της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων. Απαξιώνουν την πολιτική και είναι επιφυλακτικοί με τους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς. Είναι υπέρ της δημοκρατίας αλλά είναι δυσαρεστημένοι με τη λειτουργία της. Θεωρούν ότι οι μετανάστες που θα μείνουν στη χώρα πρέπει να έχουν δικαιώματα ενώ οι εκπαιδευτικοί είναι περισσότερο συνδεδεμένοι με τη χώρα τους παρά με την Ευρώπη ή τον κόσμο.

Λέξεις – κλειδιά: Αξίες, Δημοκρατία, Θεσμοί, εκπαιδευτικοί

Σχέση επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών με της αντιλαμβανόμενης αυτό-αποτελεσματικότητας της προσοχής τους σε καθημερινά έργα

Μαρία Αγγελή, Μαριλένα Μουσουλίδου

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Στο σύγχρονο κόσμο, η ποικιλία των εργασιών σχέσεων και παραγόντων είναι δυνατό να οδηγήσουν τον άνθρωπο σε επαγγελματική εξουθένωση και κατ' επέκταση σε μειωμένη αυτο-αποτελεσματικότητα της προσοχής του. Οι εκπαιδευτικοί ασκώντας ένα κατεξοχήν ανθρωπιστικό επάγγελμα είναι περισσότερο ευάλωτοι. Σκοπός της παρούσας έρευνας η διερεύνηση της σχέσης της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών με την αντιλαμβανόμενη αυτό – αποτελεσματικότητα της προσοχής τους σε καθημερινά έργα. Τα δεδομένα που αναλύθηκαν και ερμηνεύτηκαν προέρχονται από έρευνα στην οποία συμμετείχαν 99 εκπαιδευτικοί από δημόσια σχολεία της Κύπρου, 61 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 38 ειδικοί παιδαγωγοί. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν δύο ερωτηματολόγια αυτό-αναφορών σε ηλεκτρονική μορφή. Δόθηκαν, η Κλίμακα Διερεύνησης της Αυτοεκτίμησης και της Επαγγελματικής Εξουθένωσης Στελεχών Εκπαίδευσης και το Ερωτηματολόγιο Μεταγνωστικής

Γνώσης για την Προσοχή. Στη συσχέτιση με Pearson r βρέθηκε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις μεταβλητές προσωπικά επιτεύγματα και αποπροσωποποίηση, με τη διαμερισμένη και τη συντηρούμενη προσοχή. Η συναισθηματική εξάντληση δε φαίνεται να επηρεάζεται στατιστικά σημαντικά από το είδος προσοχής. Επιπλέον τα αποτελέσματα φανερώουν μια θετική συσχέτιση, που αναδεικνύει ότι με την αύξηση της μεταβλητής προσωπικά επιτεύγματα αυξάνεται και η διαμερισμένη ή συντηρούμενη προσοχή και μάλιστα το αποτέλεσμα αυτό είναι στατιστικά σημαντικό. Τέλος, τα χαμηλά προσωπικά επιτεύγματα σχετίζονται κατά κύριο λόγο με μεσαία επίπεδα διαμερισμένης και συντηρούμενης προσοχής, ενώ τα μεσαίου επιπέδου προσωπικά επιτεύγματα σχετίζονται με αύξηση του επιπέδου της προσοχής. Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι παρά τη συναισθηματική εξάντληση των εκπαιδευτικών, δεν επηρεάζεται η προσοχή τους. Οι εκπαιδευτικές προεκτάσεις των πιο πάνω αποτελεσμάτων επιβάλλουν την διατήρηση των μεταβλητών αποπροσωποποίησης και προσωπικών επιτευγμάτων σε χαμηλά επίπεδα αφού επηρεάζουν την προσοχή.

Λέξεις κλειδιά: επαγγελματική εξουθένωση, μεταγνωστική γνώση της προσοχής, εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,

Συναισθηματική νοημοσύνη, κίνητρα και διδακτική αυτο-επάρκεια τελειόφοιτων υποψήφιων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Σταυρούλα Καλδή, Ευστάθιος Ξαφάκος, Διαμάντω Φιλιππάτου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης της αντιλαμβανόμενης συναισθηματικής νοημοσύνης, των κινήτρων και της διδακτικής αυτο-επάρκειας των τελειόφοιτων υποψήφιων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στην παρούσα εργασία η συναισθηματική νοημοσύνη (ΣΝ) ορίζεται, με βάση το μοντέλο των ικανοτήτων, ως η ικανότητα να μπορεί το άτομο να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του, να τα διακρίνει από τα συναισθήματα των άλλων και να χρησιμοποιεί αυτές τις πληροφορίες για να καθοδηγεί τη σκέψη και τις πράξεις του. Η αναγκαιότητα της έρευνας αυτής έγκειται στο γεγονός ότι δεν έχει διερευνηθεί η εν λόγω σχέση στο ελληνικό πλαίσιο της τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης. Πρόκειται για έρευνα επισκόπησης, στην οποία συμμετείχαν 125 τελειόφοιτοι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ένα Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης της χώρας. Το ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς περιείχε τρεις κλίμακες: α) κλίμακα για τη μέτρηση του βαθμού αντιλαμβανόμενης συναισθηματικής νοημοσύνης (The Quick Emotional Intelligence Self-Assessment) βασισμένη στο μοντέλο ΣΝ των Meyer & Salovey (1997), β) κλίμακα για τα κίνητρα άσκησης του διδακτικού έργου στο πλαίσιο της σχολικής πρακτικής άσκησης βασισμένη στο WTMST των Fernet, et al. (2008) και γ) κλίμακα για τη μέτρηση της αντιλαμβανόμενης διδακτικής αυτο-επάρκειας (Kaldi, 2009). Οι κλίμακες υπεβλήθησαν σε διερευνητική παραγοντική ανάλυση (EFA), από τις οποίες προέκυψαν υποκλίμακες. Η ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων εντόπισε συσχετίσεις ανάμεσα στη συναισθηματική νοημοσύνη, τα κίνητρα και την αυτοεπάρκεια των τελειόφοιτων υποψήφιων εκπαιδευτικών, όμως η ανάλυση παλινδρόμησης κατά βήματα έδειξε ότι οι υποκλίμακες της συναισθηματικής νοημοσύνης αποτελούν τους ισχυρότερους προβλεπτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη της διδακτικής αυτο-επάρκειάς τους. Τα ευρήματα της έρευνας προκρίνουν την αναγκαιότητα ενδυνάμωσης της συναισθηματικής νοημοσύνης των υποψήφιων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Συναισθηματική νοημοσύνη των εκπαιδευτικών: Η επίδρασή της στην αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας, τη διαχείριση της τάξης, του άγχους και της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών

Κωνσταντίνα Τσαρούχα, Παναγιώτα Δημητροπούλου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η συγκεκριμένη παρουσίαση αφορά στην πολύπλευρη διερεύνηση της συναισθηματικής νοημοσύνης των εκπαιδευτικών και στη συσχέτισή της με ποικίλες διαστάσεις. Η σημασία της προς συζήτηση έρευνας έγκειται στην πληθώρα μεταβλητών που εξετάστηκαν ταυτόχρονα. Αναλυτικότερα, μελετήθηκε η συσχέτιση και η επίδραση της συναισθηματικής νοημοσύνης 307 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην επαγγελματική τους εξουθένωση, στην αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας, στο άγχος και στην

αποτελεσματικότητα στη διαχείριση της σχολικής τάξης. Για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας συμπληρώθηκαν οι κλίμακες *Wong Law Emotional Scale*, *Maslach Burnout Inventory*, *Teacher Stress Inventory*, *The teacher Sense of efficacy scale*, *Individualized Classroom Environment Questionnaire*. Από τα αποτελέσματα των ελέγχων συσχέτισης και των αναλύσεων παλινδρόμησης που πραγματοποιήθηκαν προέκυψε ότι η συναισθηματική νοημοσύνη του εκπαιδευτικού φαίνεται να επιδρά τόσο στην αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας, όσο και στην καλύτερη διαχείριση της σχολικής τάξης. Επιπλέον, οι συναισθηματικά νοήμονες εκπαιδευτικοί φάνηκε να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα το άγχος που βιώνουν στην εργασιακή τους καθημερινότητα. Αναφορικά με την επαγγελματική εξουθένωση των εκπαιδευτικών, από την μελέτη προκύπτει ότι οι συναισθηματικά νοήμονες εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα αίσθησης προσωπικής επίτευξης και αποπροσωποποίησης. Ενδιαφέρον σημείωσε η συσχέτιση της αίσθησης της αυτοαποτελεσματικότητας με τις υπόλοιπες μεταβλητές, η οποία φαίνεται να συμβάλει στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που βιώνει ο εκπαιδευτικός στο επαγγελματικό του περιβάλλον. Τα αποτελέσματα της έρευνας ενισχύουν τη σημασία της καλλιέργειας της συναισθηματικής νοημοσύνης των εκπαιδευτικών. Κατά αυτόν τον τρόπο, αναμένεται να ωφεληθούν τόσο οι ίδιοι, και οι μαθητές τους, καθώς βιώνοντας ένα θετικό κι ευχάριστο κλίμα στο σχολικό πλαίσιο ενδέχεται να ενδυναμωθούν στην ακαδημαϊκή τους πορεία και στην γενικότερη κοινωνική τους συμπεριφορά.

Λέξεις κλειδιά: Συναισθηματική νοημοσύνη, αυτοαποτελεσματικότητα, άγχος, επαγγελματική εξουθένωση, διαχείριση σχολικής τάξης

18.45 - 19.00 Διάλειμμα

19.00 – 20.30 ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Προεδρείο: : Παγώνα Ρούσση, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Impulsiveness and Constraint, Dual Process Models, and What Depression and Impulsive Aggression Have in Common

Charles Carver, University of Miami

Αίθουσα: Αμφιθέατρο Παναγής Παναγιωτόπουλος (Πολυτεχνική Σχολή)

ΣΑΒΒΑΤΟ 13 ΜΑΪΟΥ

9.00 – 10.30

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 7 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Εφαρμογές της Θετικής Ψυχολογίας στην Εργασία. Νέες κατευθύνσεις και σύγχρονα ερευνητικά πορίσματα

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Μιχάλης Γαλανάκης, *Ελληνική Εταιρεία Θετικής Ψυχολογίας*

Συζητητής: Αναστάσιος Σταλίκας, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Το συμπόσιο επικεντρώνεται σε κυρίαρχες αλλά και νεότερες μεταβλητές θετικής ψυχολογίας στον χώρο της εργασίας στην Ελλάδα, τόσο σε επίπεδο ιδιωτικού όσο και σε επίπεδο δημοσίου τομέα. Θα παρουσιαστούν πρωτότυπα ερευνητικά ευρήματα σχετικά με την επίδραση παραγόντων όπως η συναισθηματική νοημοσύνη, οι κοινωνικές σχέσεις και τα δίκτυα και το μοντέλο PERMA στην ψυχική υγεία των εργαζομένων, στην παραγωγικότητα και στην προσαρμοστικότητα στο εργασιακό πλαίσιο.

Λέξεις κλειδιά: θετική ψυχολογία, συναισθηματική νοημοσύνη, ψυχική υγεία

Επιδράσεις της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Ανεργία, στα Θετικά Συναισθήματα και στην Ψυχική Υγεία στην Ελλάδα της κρίσης

Μιχάλης Γαλανάκης, *Ελληνική Εταιρεία Θετικής Ψυχολογίας*

Αναστάσιος Σταλίκας, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Καθώς η οικονομική και θεσμική κρίση επιδεινώνεται τα τελευταία οχτώ έτη, ειδικά στην Ελλάδα, το ενδιαφέρον των ερευνητών για μεταβλητές που θωρακίζουν απέναντι στην ψυχική νόσο και διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις για ψυχική υγεία αυξάνονται. Μια από τις κύριες μεταβλητές που φαίνεται να επηρεάζει την

ανθεκτικότητα απέναντι σε στρεσογόνους παράγοντες που σχετίζονται με την κρίση είναι η Συναισθηματική Νοημοσύνη. Σύμφωνα με το μοντέλο του Goleman (1995) στοιχεία όπως η ενσυναίσθηση και ο αυτοέλεγχος επηρεάζουν τον τρόπο αντίληψης της πραγματικότητας και συμβάλλουν στην αύξηση της ψυχολογικής ευεξίας. Η συγκεκριμένη θεώρηση αποτελεί κοινή συνισταμένη ερευνητικών σχεδιασμών σε παγκόσμιο επίπεδο. Με βάση αυτή έχουμε σχεδιάσει ένα ερευνητικό πρωτόκολλο με το οποίο προσεγγίζουμε χωριστά τις διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης και επιχειρούμε να συνδέσουμε την επίδραση τους στην εύρεση εργασίας, στην μακροχρόνια ανεργία καθώς και στην βίωση θετικών συναισθημάτων όπως η ικανοποίηση από την ζωή και η αισιοδοξία. Απώτερος στόχος της παρουσίασης είναι η διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων και η εύρεση στρατηγικών σχετικά με την αξιοποίηση της συναισθηματικής νοημοσύνης ειδικά για ομάδες του πληθυσμού που είναι πιο ευάλωτες στην οικονομική κρίση.

Λέξεις κλειδιά: Συναισθηματική Νοημοσύνη, Θετικά συναισθήματα, Θετική Ψυχολογία, Ανεργία, Ψυχική Υγεία, Ψυχολογική ευδαιμονία.

Διερεύνηση της Επίδρασης των Θετικών Συναισθημάτων στην Επίλυση Συγκρούσεων και την Ενίσχυση των Διαπραγματευτικών Ικανοτήτων του Ατόμου: Η Συμβολή της Θετικότητας στις Επιχειρησιακές Διαπραγματεύσεις
Κωνσταντίνα Πρασά, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η διαπραγμάτευση αποτελεί μια κοινωνική αλληλεπίδραση που στοχεύει στην αποφυγή ή την επίλυση συγκρούσεων. Ως σύγκρουση ορίζεται μια κατάσταση όπου επικρατεί ασυμφωνία στόχων ή αξιών μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων και καταβάλλονται προσπάθειες από τα μέρη που την απαρτίζουν προκειμένου να ασκηθεί έλεγχος. Τόσο στις συγκρούσεις όσο και στον βασικό μηχανισμό διαχείρισής τους, τη διαπραγμάτευση, τα συναισθήματα των ατόμων που εμπλέκονται διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της επίδρασης των θετικών συναισθημάτων στην αποφυγή και επίλυση συγκρούσεων και ο βαθμός στον οποίο η βίωση θετικών συναισθημάτων δύναται να συμβάλει στην ενίσχυση των διαπραγματευτικών ικανοτήτων του ατόμου. Σύμφωνα με τη θεωρία συνεργασίας-ανταγωνισμού, μια σύγκρουση μπορεί να

επιλυθεί είτε μέσω της συνειδητοποίησης ότι πρόκειται για ένα αμοιβαίο πρόβλημα το οποίο θα πρέπει να επιλυθεί συνεργατικά, είτε μέσω διαμάχης για ανάδειξη νικητή που συχνότερα επιφέρει αμοιβαία ήττα. Στην πράξη ωστόσο έχει φανεί ότι τις περισσότερες φορές τα εμπλεκόμενα μέρη μιας διαπραγμάτευσης αποτυγχάνουν να συνεργαστούν, γεγονός που παρεμποδίζει την ευόδωση της διαπραγματευτικής διαδικασίας και μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική απώλεια πόρων. Η θεωρία της διεύρυνσης και δόμησης, η οποία πρεσβεύει ότι η βίωση θετικών συναισθημάτων ενισχύει τις σωματικές, γνωστικές, ψυχολογικές και κοινωνικές λειτουργίες του ατόμου θα αναλυθεί σε βάθος προκειμένου να κατανοηθεί και εντέλει να αποδειχθεί ότι τα συναισθήματα μπορούν να καθορίσουν την έκβαση μιας διαπραγματευτικής διαδικασίας και στην περίπτωση βίωσης θετικών συναισθημάτων όπως χαρά, ευχαρίστηση ή ενδιαφέρον, να διευκολυνθεί η επιτυχής διεξαγωγή της. Παρόλο που η μελέτη των συναισθημάτων και η συμβολή τους στην επίλυση συγκρούσεων και τη διαπραγματευτική διαδικασία βρίσκεται ακόμη σε εμβρυϊκό στάδιο, αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι τα άτομα που βιώνουν θετικά συναισθήματα είναι πιο αποδοτικά στις διαπραγματεύσεις, αποφέροντας πολλαπλά οφέλη στους οργανισμούς για τους οποίους εργάζονται. Δεδομένου λοιπόν ότι η σύγκρουση είναι μια συνθήκη που δε μπορεί να αποφευχθεί, αλλά αντιθέτως είναι αναμενόμενη και ιδιαίτερα στο πλαίσιο των επιχειρήσεων είναι συχνά παρούσα λόγω των εγγενών αλληλεξαρτήσεων, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη κατανόησης και ενίσχυσης των συναισθημάτων που ευνοούν την αποτελεσματική διαχείρισή της.

Λέξεις «κλειδιά»: θετικά συναισθήματα, επίλυση συγκρούσεων, διαπραγμάτευση, επιχειρήσεις.

Εργασιακή Δέσμευση: αναζητώντας ευτυχισμένες επιτυχίες προς όφελος όλων

Αιμίλιος Καραμανλής, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Χάρη στην ανάπτυξη της Θετικής Ψυχολογίας (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000), η σχετική με την εργασία ευεξία γίνεται πλέον καλύτερα κατανοητή, όχι μόνο ως απουσία δύσκολων καταστάσεων, όπως το σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης, αλλά και ως παρουσία μιας πραγματικά θετικής κατάστασης, όπως η

εργασιακή δέσμευση. Η εργασιακή δέσμευση (work engagement) του ανθρώπινου δυναμικού είναι μια από τις σημαντικότερες μεταβλητές που διερευνάται τα τελευταία χρόνια, λόγω της θετικής της συνάφειας με μεταβλητές, όπως η ικανοποίηση των εργαζομένων από τη ζωή τους, η «εξέχουσα» προσπάθεια (Discretionary Effort), που καταβάλλουν για την ολοκλήρωση των έργων που αναλαμβάνουν και η παραγωγικότητα τους (Rigoni & Asplund, 2016; Hakanen and Schaufeli, 2012). Η εργασιακή δέσμευση μπορεί να οριστεί ως μια ψυχολογική κατάσταση, κατά την οποία το άτομο ικανοποιείται από την εργασία του, βιώνοντας θετικά την ενασχόλησή του με αυτή, ενώ παράλληλα επιδεικνύει υψηλά επίπεδα ενεργητικότητας, συγκέντρωσης και επιμονής για την ολοκλήρωσή της (Schaufeli et al., 2002; Schaufeli & Baker, 2004). Αξιοσημείωτο είναι ότι παγκοσμίως, μόνο ένας στους 10 απασχολούμενους συνδυάζει τα παραπάνω επαγγελματικά χαρακτηριστικά στην εργασία του (Rigoni & Asplund, 2016). Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση της έννοιας της εργασιακής δέσμευσης και ο εννοιολογικός της διαχωρισμός από άλλες συγγενείς έννοιες, όπως η ροή, η εργασιακή ικανοποίηση και η δέσμευση των εργαζομένων απέναντι στον οργανισμό. Η περαιτέρω διερεύνηση της εργασιακής δέσμευσης δύναται να συμβάλει στην εξελισσόμενη πορεία της Θετικής Οργανωσιακής Μελέτης και να διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό διαδικασιών, δομών και μεθόδων, μέσω των οποίων οι οργανισμοί θα επιτυγχάνουν θετικά αποτελέσματα, προς όφελος, τόσο της δικής τους βιωσιμότητας και ευημερίας, όσο και των ανθρώπων που τους στελεχώνουν και δραστηριοποιούνται στους κόλπους τους (Cameron, Dutton & Quinn, 2003).

Λέξεις κλειδιά: εργασιακή δέσμευση, ροή, θετική ψυχολογία

Φιλία: Οι μύθοι και η πραγματικότητα για τη σχέση της με την ψυχική άνθιση των ατόμων

Χρήστος Πεζηρκιανίδης, Αναστάσιος Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η ψυχική άνθιση αποτελεί βασικό σκοπό του ατόμου και κεντρικό μέλημα της Θετικής Ψυχολογίας και της ψυχοθεραπείας. Η κοινωνική υποστήριξη φαίνεται ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη μίας πληθώρας θετικών ατομικών χαρακτηριστικών, που συμβάλλουν στην επίτευξη του ευ ζην. Πιο αναλυτικά, η υπάρχουσα γνώση σχετικά με την κοινωνική στήριξη τονίζει ότι η αντιλαμβανόμενη κοινωνική στήριξη επηρεάζει περισσότερο από κάθε άλλη μεταβλητή το ευ ζην των ατόμων κάθε ηλικίας και κουλτούρας. Σημαντική πηγή πρακτικής και συναισθηματικής στήριξης για τους ενήλικες αποτελούν οι φιλικές σχέσεις. Μελέτες έχουν δείξει ότι οι σχέσεις αυτές συμβάλλουν στο ευ ζην και την ανάπτυξη θετικής θεώρησης για τη ζωή μέσω της βίωσης θετικών συναισθημάτων, τη μείωση της μοναξιάς και των καταθλιπτικών συμπτωμάτων και την εμπλοκή σε δραστηριότητες, που προάγουν το νόημα της ζωής. Αντίθετα, έχει βρεθεί ότι, όταν τα άτομα δε δέχονται υποστήριξη από τους φίλους τους, βιώνουν σημαντικά επίπεδα δυσφορίας και επιδεινώνεται η ψυχική και σωματική τους υγεία. Οι παραπάνω μελέτες και οι εννοιολογικές εξελίξεις στον χώρο της Θετικής Ψυχολογίας φαίνεται ότι προτάσσουν το χτίσιμο θετικών κοινωνικών, και ειδικότερα φιλικών, σχέσεων ως μία αναγκαιότητα για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και την παροχή βοήθειας στα άτομα. Σκοπός της παρούσας ομιλίας είναι να παρουσιάσει τα πρώτα αποτελέσματα μίας σειράς ερευνών, που διεξάγονται με στόχο τη διερεύνηση της πιθανής προβλεπτικής σχέσης μεταξύ στοιχείων του ευ ζην και μεταβλητών που αφορούν σε χαρακτηριστικά των φιλικών σχέσεων ενηλίκων. Τα αποτελέσματα αυτά θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός θεωρητικού μοντέλου αναφορικά με τη συμβολή των φίλων στο χτίσιμο των επιπέδων του ευ ζην ενηλίκων ατόμων.

Λέξεις-κλειδιά: Φιλία, Κοινωνική στήριξη, Ευ ζην, Θετική ψυχολογία

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 29 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση Καίριων Αναγκών Παιδιών και Εφήβων με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Αγγελική Γενά, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητήτρια: Παναγιώτα Σταυρούση

Το παρόν συμπόσιο περιλαμβάνει τέσσερις εισηγήσεις που αφορούν ερευνητικές δράσεις με παιδιά και εφήβους με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος. Και οι τέσσερις έρευνες είχαν σκοπό να αναδείξουν τις ιδιαιτερότητες της ευαίσθητης αυτής πληθυσμιακής ομάδας και να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισής τους. Το πρώτο ερευνητικό πόνημα, αυτό των Στάβερη, Γενά και Γκόγκου συνιστά μια πιλοτική παρέμβαση με έφηβο με ΔΑΦ και Νοητική Υστέρηση σε τομείς που άπτονται της σεξουαλικής εκπαίδευσης. Μέσω αυτής της προσπάθειας διερευνώνται τα πολλαπλά οφέλη που μπορεί μια τέτοια παρέμβαση να έχει, συμπεριλαμβανομένης της περιστολής προβληματικών αντιδράσεων. Η δεύτερη εισήγηση αφορά σε μια επίσης εν εξελίξει έρευνα η οποία μας εισαγάγει σε ένα πεδίο που διερευνάτε σε παιδιά με ΔΑΦ για πρώτη φορά στην πατρίδα μας, αυτό των επιτελικών λειτουργιών. Η έρευνα των Θεοδωροπούλου, Τσιρέμπολου και Γενά περιλαμβάνει μια ενδεδειγμένη αξιολόγηση των επιτελικών λειτουργικών ενός επτάχρονου κοριτσιού με ΔΑΦ, αλλά και παρέμβαση που αποσκοπεί στην αποκατάσταση αυτών των δυσκολιών. Η τρίτη εισήγηση, αυτή των Αντωνίου και Στούμπου αφορά στην αξιολόγηση των επιμέρους δεικτών νοημοσύνης παιδιών με ΔΑΦ και τη σύγκρισή τους με την επίδοση παιδιών τυπικής ανάπτυξης. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας επιβεβαιώνουν και σε ελληνικό πληθυσμό βασικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων και διαπιστώνουν την ελλειμματική ανάπτυξη λόγου στα παιδιά με ΔΑΦ. Η τέταρτη και τελευταία παρουσίαση, αυτή της Βασινιά και των συνεργατών της, αφορά στην ανάδειξη της σημασίας της αξιολόγησης της πραγματολογικής επάρκειας των παιδιών με ΔΑΦ. Χρησιμοποιώντας το τεστ «Λογόμετρο», αναδείχθηκαν οι διαφορές των παιδιών με ΔΑΦ από ομηλικούς τους τυπικής ανάπτυξης σε τρεις τομείς: στην αναγνώριση των επικοινωνιακών χαρακτηριστικών, όπως αυτές αποτυπώνονται σε εικόνες, στην ανταπόκριση στην επικοινωνία και στην κατανόηση του επικοινωνιακού πλαισίου. Η εντόπιση αυτών των δυσκολιών είναι πολύ σημαντική, όχι μόνο σε επίπεδο αξιολόγησης αναγκών, αλλά και για την αντιμετώπισή τους.

Πιλοτική Έρευνα για τη Σεξουαλική Εκπαίδευση ενός Έφηβου με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) και Νοητική Υστέρηση

Μαρία Στάβερη, Αγγελική Γενά, Γ. Γκόγκος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι μείζονος σημασίας για τα άτομα που εισέρχονται στην εφηβεία εφόσον η σεξουαλικότητα επηρεάζει σημαντικά τη σωματική, κοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη. Η σεξουαλική αγωγή είναι μια πλευρά της ΔΑΦ και άλλων αναπτυξιακών διαταραχών που δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς λόγω προκαταλήψεων σχετικά με τη σεξουαλικότητα των ατόμων αυτών. Σκοπός της παρούσας πιλοτικής έρευνας είναι η δημιουργία ενός προγράμματος σεξουαλικής παρέμβασης που απευθύνεται σε άρρενες έφηβους με ΔΑΦ οι οποίοι, αν και καταφεύγουν σε προσπάθειες αυτό-ικανοποίησης, δεν καταφέρνουν να ολοκληρώνουν τις προσπάθειες αυτές επιτυχώς. Ταυτόχρονα, θα διερευνηθεί η συσχέτιση της βελτιούμενης σεξουαλικής συμπεριφοράς με τον περιορισμό προβληματικών μορφών συμπεριφοράς. Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της παρέμβασης χρησιμοποιείται ο πειραματικός σχεδιασμός πολλαπλών γραμμών βάσεων ανά κατηγορία αντιδράσεων και συγκεκριμένα ο σχεδιασμός multiple probe. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα είναι ένας έφηβος ηλικίας 15 ετών, με διάγνωση αυτισμού και νοητικής υστέρησης, καθώς και ο πατέρας του, ο οποίος θα εκπαιδευτεί για να διεξάγει με τον γιο του το τέταρτο σκέλος της παρέμβασης που αφορά στην αυτοϊκανοποίηση. Τα άλλα τρία σκέλη αφορούν στους εξής τομείς: ιδιωτικότητα, εφηβεία-εφηβικές αλλαγές και προσωπική υγιεινή. Το υποκείμενο της έρευνας παρουσιάζει μια μορφή προβληματικής συμπεριφοράς η οποία αναμένεται να εξαλειφθεί με την ολοκλήρωση της σεξουαλικής εκπαίδευσης. Η παρέμβαση είναι απολύτως εξατομικευμένη στις ανάγκες του συγκεκριμένου έφηβου και βασίζεται στις αρχές της Εφαρμοσμένης Ανάλυσής της.

Αξιολόγηση και Διδασκαλία Δεξιοτήτων Επιτελικών Λειτουργιών σε παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)

Αλεξάνδρα Θεοδωροπούλου, Ε. Τσιρέμπολου, Αγγελική Γενά

Οι επιτελικές λειτουργίες αποτελούν έναν τομέα εξ ορισμού ελλειμματικό σε άτομα που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού. Τα ελλείμματα στις δεξιότητες των επιτελικών λειτουργιών έχουν ως αποτέλεσμα δυσλειτουργίες σε σημαντικούς τομείς της καθημερινότητας του ατόμου, όπως η προσαρμοστική συμπεριφορά καθημερινής διαβίωσης, η σχολική επίδοση και η κοινωνική αλληλεπίδραση. Σκοπός της παρούσας πιλοτικής έρευνας είναι η αξιολόγηση και η διδασκαλία δεξιοτήτων επιτελικών λειτουργιών και ειδικότερα της μνήμης εργασίας, του ελέγχου παρόρμησης και της γνωστικής ευελιξίας. Θα διερευνηθεί επίσης κατά πόσο η πρόσκτηση αυτών των δεξιοτήτων θα επηρεάσει τις κοινωνικές δεξιότητες της συμμετέχουσας υπό συνθήκες ομαδικού δομημένου παιχνιδιού με συνομηλίκους της με αναπτυξιακές διαταραχές. Η συμμετέχουσα είναι ένα κορίτσι ηλικίας 7 ετών με διάγνωση ΔΑΦ, η οποία φοιτά στο γενικό σχολείο χωρίς στήριξη. Η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης – η οποία βασίστηκε σε τεχνικές της Ανάλυσης Συμπεριφοράς, όπως η θετική ενίσχυση, η παροχή τμηματικής βοήθειας και η μίμηση προτύπου – αξιολογείται με άμεση παρατήρηση και χρήση πειραματικού σχεδιασμού πολλαπλών γραμμών βάσεων ανά κατηγορία αντιδράσεων. Η αξιοπιστία των ευρημάτων ελέγχεται από ανεξάρτητους παρατηρητές. Αναμένεται ότι ο συνδυασμός των τεχνικών που προαναφέρθηκαν θα έχει ως αποτέλεσμα σημαντική βελτίωση στις δεξιότητες επιτελικών λειτουργιών που θα διδαχθούν και θα υπάρξει γενίκευση στις κοινωνικές δεξιότητες της συμμετέχουσας, χωρίς πρόσθετη διδασκαλία. Εφόσον επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα θα μπορούμε να αντιμετωπίζουμε τις επιτελικές λειτουργίες ως λειτουργική συμπεριφορά η οποία δεν θα εξαρτάται μόνο από αναπτυξιακούς αλλά και από περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Φαίη Αντωνίου, Ε. Στούμπου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο ρυθμός μάθησης των παιδιών που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις και εξαρτάται άμεσα από το δείκτη νοημοσύνης τους. Η σύγχρονη βιβλιογραφία επισημαίνει ότι οι γνωστικές διεργασίες επηρεάζονται καθοριστικά από την πρώιμη παρέμβαση του παιδιού, για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να αξιολογούνται έγκαιρα. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η αξιολόγηση της επίδοσης παιδιών με ΔΑΦ στις γνωστικές διεργασίες, όπως αυτές αξιολογούνται από το Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence (WPPSI-III) και η ανάδειξη των διαφορών τους στις επιμέρους δοκιμασίες από μία εξισωμένη ομάδα παιδιών τυπικής ανάπτυξης. Συμμετέχοντες ήταν 26 παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος και 26 παιδιά Τυπικής Ανάπτυξης, τα οποία είχαν εξισωθεί κατά φύλο, ηλικία, γλώσσα ομιλίας στο σπίτι και δημογραφική περιοχή. Προκειμένου να ενταχθούν στην έρευνα, οι συμμετέχοντες του ειδικού πληθυσμού έπρεπε να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια, όπως το να είναι από 4 έως 7,3 ετών, να παρακολουθούν θεραπευτικό πρόγραμμα παρέμβασης για τον αυτισμό βασισμένο στις αρχές της Εφαρμοσμένης Ανάλυσης της Συμπεριφοράς, να έχουν λόγο σε επίπεδο κατονομασίας εικόνων και απλού περιγραφικού λόγου και γραφοκινητικές δεξιότητες με δυνατότητα εκτέλεσης απλών δραστηριοτήτων όπως προέκυπτε από μίμηση προτύπου. Όλοι οι συμμετέχοντες αξιολογήθηκαν με τη συστοιχία δοκιμασιών αξιολόγησης της WPPSI- III (Σιδερίδης & Αντωνίου, 2015) σε ατομικές συνεδρίες. Τα αποτελέσματα μέσω αναλύσεων ROC έδειξαν ότι οι δοκιμασίες που σχετίζονται με το Λεκτικό Δείκτη Νοημοσύνη κατηγοριοποιούν σωστά τα παιδιά με ΔΑΦ. Επιπρόσθετα, φάνηκε ότι τα παιδιά με τυπική ανάπτυξη είχαν σημαντικά καλύτερη επίδοση στις δοκιμασίες που σχετίζονταν με το Λεκτικό Δείκτη Νοημοσύνης (Πληροφορίες και Λεκτικός Συλλογισμός) και με το Γενικό Γλωσσικό Δείκτη (Προσληπτικό Λεξιλόγιο και Κατονομασία Εικόνων), ενώ δεν υπήρχε στατιστικώς σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων στις δοκιμασίες που σχετίζονται με τον Πρακτικό Δείκτη Νοημοσύνης.

Η συμβολή της πραγματολογικής επάρκειας στην ακριβή διάκριση των παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)

Ιωάννα Βατσινά¹, Φαίη Αντωνίου¹, Α. Μουζάκη², Ασημίνα Ράλλη¹, Β. Διαμαντή³, Σ. Παπαιωάννου²

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ² Πανεπιστήμιο Κρήτης,

³Πανεπιστήμιο του Όσλο

Η πραγματολογία συνιστά μια ιδιαίτερα σημαντική και πολύπλοκη διεργασία, η οποία λειτουργεί ως απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή επικοινωνία και κοινωνική αλληλεπίδραση. Πρόκειται για τη χρήση της γλώσσας ως κοινωνικό κανόνα, ως αναγνώριση των προθέσεων των κοινωνικών καταστάσεων, στρατηγικών και προθέσεων των ομιλητών, αλλά και ως κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου και των δυνατοτήτων αλληλεπίδρασης μέσα σε αυτό. Οι δυσκολίες που ενδέχεται να αντιμετωπίζει κάποιος στον πραγματολογικό τομέα της γλώσσας και ιδιαίτερα οι ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού, όπως είναι τα παιδιά με ΔΑΦ, κάνουν ακόμη δυσχεραίστερη την ομαλή επικοινωνία. Είναι σημαντικό να γίνει ακριβής ανίχνευση της πραγματολογικής ανεπάρκειας έγκαιρα και να αναδειχθεί η σημασία της στη διάκριση των παιδιών με ΔΑΦ, καθώς η αξιολόγησή της μπορεί να συνεισφέρει επίσης στη διαφοροδιάγνωση των ΔΑΦ από άλλες αναπτυξιακές διαταραχές. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η χρήση της κλίμακας της πραγματολογικής επάρκειας για την ανάδειξη των χαρακτηριστικών εκείνων που συμβάλουν στην ακριβή αναγνώριση των παιδιών με ΔΑΦ. Συμμετέχοντες ήταν 11 μαθητές της Α' δημοτικού με ΔΑΦ και 11 μαθητές τυπικής ανάπτυξης. Οι δύο ομάδες είχαν εξισωθεί κατά φύλο, ηλικία και γλωσσική επίδοση. Όλοι οι μαθητές εξετάστηκαν ατομικά μέσω της σταθμισμένης δοκιμασίας αξιολόγησης της γλωσσικής ανάπτυξης ΛΟΓΟΜΕΤΡΟ (Μουζάκη και συν, 2017), και συγκεκριμένα με τις υποκλίμακες που αφορούν στην κατανόηση κι ερμηνεία των επικοινωνιακών συνθηκών και εικόνων, του πλαισίου, την εκδήλωση επικοινωνιακής πρόθεσης και ανταπόκρισης. Οι αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν μέσω των καμπυλών χαρακτηριστικού λειτουργικού δέκτη (Receiver Operating Characteristic Curves, ROC). Οι καμπύλες ROC αξιολογούν αντικειμενικά την απόδοση ενός διαγνωστικού τεστ βάσει των διαχωριστικών ορίων θετικών και αρνητικών αποτελεσμάτων κατατάσσοντας έτσι το δείγμα που χαρακτηρίζεται με μια ιδιότητα και αυτό που δε χαρακτηρίζεται. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η κλίμακα της πραγματολογικής επάρκειας κατηγοριοποιεί σωστά και στατιστικώς σημαντικά ($p < .05$) το 75% των

παιδιών με ΔΑΦ. Αναλυτικότερα, η αναγνώριση των επικοινωνιακών χαρακτηριστικών των εικόνων ταυτοποίησε σωστά το 73.6% των παιδιών με ΔΑΦ, η ανταπόκριση στην επικοινωνία το 81% και τη κατανόηση του επικοινωνιακού πλαισίου το 70.1% των παιδιών με ΔΑΦ.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 30 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Ενταξιακή Πολιτική και Εκπαιδευτικές Παρεμβάσεις στη Γενική Εκπαίδευση για Άτομα με Αναπηρίες ή Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες

Διοργανώτρια: Καλλιόπη Εικοσπεντάκη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Μητροπολιτικό Κολέγιο Αθήνας/ University of East London*

Πρόεδρος: Βασιλική Πλιόγκου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μητροπολιτικό Κολέγιο Θεσσαλονίκης/ University of East London*

Συζητήτρια: Ελένη Ραχανιώτη, *Α' ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης*

Η ανάγκη για διαφοροποιημένη διδασκαλία στη γενική εκπαίδευση αποτελεί σήμερα ένα από τα κρίσιμότερα θέματα συζήτησης και έρευνας στη θεωρία της διδασκαλίας αλλά και στις διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες πρέπει ή θα πρέπει να εφαρμόζονται για την αποτελεσματική διδασκαλία τάξεων μεικτών ικανοτήτων. Για να επιτρέψουν σε όλους τους/τις μαθητές/-ήτριες να επιτύχουν τις εκπαιδευτικές τους δυνατότητες, τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εντοπίσουν τα μαθησιακά τους εμπόδια και να τους βοηθήσουν να τα ξεπεράσουν. Κατ' επέκταση οι εκπαιδευτικοί για να οδηγηθούν σε μια αποτελεσματική διδασκαλία, δεν θα πρέπει μόνο να εξετάζουν εις βάθος "αυτό που διδάσκουν", αλλά "ποιους διδάσκουν", κυρίως όμως "με ποιον τρόπο".

Συνεπώς, θα πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην επίτευξη των στόχων για όλους/-ες τους μαθητές/-τριες, εστιάζοντας στην αύξηση της ευελιξίας στις παροχές (π.χ. προγράμματος σπουδών, περιβάλλοντος, στελέχωσης, εξειδικευμένων και επιμορφωμένων εκπαιδευτικών), για να μπορέσουν όλα τα παιδιά να μάθουν με τον καλύτερο τρόπο. Για να επιτευχθεί αυτό, ιδίως για τα άτομα με πολυπλοκότερες μαθησιακές δυσκολίες, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να προσωποποιήσουν τη μάθηση σύμφωνα με τις ανάγκες του/της μαθητή/-ήτριας. Στο συμπόσιο αυτό θα παρουσιαστούν πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα που αποδεικνύουν τα ευεργετικά αποτελέσματα των διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων σε μαθητές

και νεαρά άτομα με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά και την ανάγκη των εκπαιδευτικών να επιμορφωθούν και να αποκτήσουν τα εκπαιδευτικά εκείνα εφόδια, είτε σε προσωπικό επίπεδο, είτε και σε επίπεδο σχολικού περιβάλλοντος, ώστε να βοηθήσουν έμπρακτα τους μαθητές τους. Στην πρώτη εισήγηση παρουσιάζεται μια ειδικά σχεδιασμένη εκπαιδευτική παρέμβαση στο μάθημα της Ιστορίας της Δ' τάξης του Δημοτικού με τη χρήση της πολυαισθητηριακής μεθόδου. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται μια εκπαιδευτική παρέμβαση, με βάση την ανάγνωση παραμυθιού, η οποία οδήγησε στη βελτίωση του λόγου και της ομιλίας ενός νεαρού ατόμου με νοητική αναπηρία. Ακολουθεί η παρουσίαση μιας ακόμα διαφοροποιημένης διδασκαλίας με τη χρήση των βίντεο animation στο μάθημα της Ιστορίας της Ε' Δημοτικού σε μαθητές/ριες με δυσλεξία και μη, η οποία φαίνεται να έχει οδηγήσει σε βαθμολογικά καλύτερες επιδόσεις κατά τη γραπτή αξιολόγηση των μαθητών/ριών. Τέλος, θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν οι απόψεις εκπαιδευτικών ειδικής και γενικής αγωγής για την ένταξη μαθητών/ριών με προβλήματα όρασης στα γενικά σχολεία.

Εκπαιδευτική παρέμβαση στο μάθημα της Ιστορίας της Δ' Δημοτικού σε άτομο με Σύνδρομο Down. Μια μελέτη περίπτωσης

Θεοπούλα Παπαδοπούλου, Λαμπρινή Κόνιαρη, Βασιλική Πλιόγκου
Μητροπολιτικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης/University of East London

Η χρήση των νέων τεχνολογιών και της πολυαισθητηριακής μεθόδου διδασκαλίας θα έπρεπε να αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά μιας σύγχρονης, εφαρμοζόμενης και στην ελληνική ειδικής εκπαίδευση, διαδικασίας για τη διδασκαλία παιδιών με Σύνδρομο Down. Η παρούσα μελέτη διερεύνησε την εφαρμογή μιας ανάλογης εκπαιδευτικής παρέμβασης στο μάθημα της Ιστορίας της Δ' Δημοτικού σε ένα παιδί με Σύνδρομο Down. Σκοπός της ήταν η καταγραφή των δυσκολιών που παρατηρείται ότι προκύπτουν κατά τη διδασκαλία των θεωρητικών μαθημάτων σε άτομα με Σύνδρομο Down, καθώς και των μεθόδων που χρησιμοποιούν οι γονείς με τα παιδιά στο σπίτι κατά τη μελέτη των μαθημάτων τους. Επιμέρους στόχο αποτελεί η διερεύνηση των εκπαιδευτικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία των θεωρητικών μαθημάτων, καθώς και η

εφαρμογή της εκπαιδευτικής παρέμβασης, η οποία σχεδιάστηκε για τη διευκόλυνση της κατανόησης και της μελέτης του μαθήματος της Ιστορίας. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα δράσης, στην οποία ερευνητικά της δεδομένα έχουν συλλεχθεί μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων και εκπαιδευτικής παρέμβασης. Συγκεκριμένα, κατά την εκπαιδευτική παρέμβαση, ως εκπαιδευτικό υλικό χρησιμοποιήθηκαν σχεδιαγράμματα, παρουσιάσεις μέσω υπολογιστή, χρονολογικός πίνακας, τρισδιάστατος χάρτης και δύο εκπαιδευτικά επιτραπέζια παιχνίδια που χρησιμοποιήθηκαν για την επανάληψη των εννοιών του μαθήματος της Ιστορίας. Εν κατακλείδι προέκυψε ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών και της πολυαισθητηριακής μεθόδου διδασκαλίας, μπορούν να αποτελέσουν δομικά στοιχεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας των παιδιών με Σύνδρομο Down, καθώς φαίνεται να ενδυναμώνουν την ανάπτυξη της οπτικοακουστικής αντίληψης παρέχοντας συγχρόνως κίνητρα μάθησης και γνώσεις.

Εκπαιδευτική παρέμβαση σε άτομο με μέτρια νοητική αναπηρία. Μια μελέτη περίπτωσης

Ιωάννα Περτσιούνη, Πολυξένη Βουρουτζίδου, Βασιλική Πλιόγκου
Μητροπολιτικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης/University of East London

Πρόσφατες έρευνες πραγματεύονται το θέμα της εκπαιδευτικής αντιμετώπισης των ατόμων με μέτρια νοητική αναπηρία. Ερευνητικά ερωτήματα, όπως ποιες είναι οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις αλλά και οι ελλείψεις στην εκπαίδευση των ατόμων με μέτρια νοητική αναπηρία, καθώς και ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να ενισχυθεί η εκπαίδευσή τους, αποτελούν ζητήματα διερεύνησης και στην παρούσα έρευνα. Για να επιτευχθεί ο σκοπός της προτάθηκε μία έρευνα δράσης με τη χρήση και την ανάλυση δεδομένων από ποιοτικές συνεντεύξεις σε ειδικούς παιδαγωγούς σε εκπαιδευτική-υποστηρικτική δομή της Θεσσαλονίκης, στην οποία φοιτούν άτομα με νοητική αναπηρία, ενώ στην ίδια δομή πραγματοποιήθηκε και η εκπαιδευτική παρέμβαση σε ένα άτομο, ηλικίας 20 ετών, με μέτρια νοητική αναπηρία. Σκοπός της παρέμβασης ήταν να βοηθηθεί στο λόγο και την ομιλία. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιήθηκε ως μέσο η ανάγνωση παραμυθιών με θέμα τα συναισθήματα, ενώ με το πέρας της παρέμβασης πραγματοποιήθηκαν κατάλληλα

επιλεγμένες δραστηριότητες, όπως ιχνογράφημα με θέμα τα συναισθήματα που είχε διδαχθεί κατά την παρέμβαση, ώστε να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης και του διαφοροποιημένου προγράμματος. Από την παρούσα έρευνα παρατηρήθηκε μια πρόοδος ως προς το λόγο και την ομιλία του. Επιπλέον, από τις συνεντεύξεις με τους/τις εκπαιδευτικούς φαίνεται ότι τα άτομα με νοητική αναπηρία με τα κατάλληλα ερεθίσματα μπορούν να αναπτύξουν σημαντικά τις δεξιότητές τους. Τέλος, προέκυψε ότι οι ειδικοί παιδαγωγοί αν και εφαρμόζουν το αναλυτικό πρόγραμμα ομαδικά αλλά και εξατομικευμένα με στόχο την επίτευξη μαθησιακών στόχων για τα άτομα με νοητική αναπηρία, αναδεικνύονται συχνά κενά στην εκπαιδευτική πολιτική που απευθύνεται στη συγκεκριμένη μαθητική ομάδα.

Η αποτελεσματικότητα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και η χρήση των βίντεο animation στο μάθημα της Ιστορίας της Ε' Δημοτικού σε μαθητές/ριες με δυσλεξία και μη. Μια μελέτη περίπτωσης

Μαρία Τρανού, Μακρίνα Ζαφείρη, Βασιλική Πλιόγκου

Μητροπολιτικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης/University of East London

Η ελληνική εκπαίδευση απευθύνεται στο «μέσο μαθητή», από τον οποίο λιγότερο πιθανό και περισσότερο σίγουρο να αποκλίνει ένας/μία μαθητής/ρια με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ). Πιο συγκεκριμένα, το μάθημα της ιστορίας αποτελεί μία πρόκληση γνωστικών δεξιοτήτων για μαθητές/ριες με ΜΔ και ειδικότερα με δυσλεξία. Μαθητές/ριες με δυσλεξία παρουσιάζουν δυσκολίες σε δεξιότητες που είναι σημαντικές για την επιτυχημένη εκμάθηση της ιστορίας, όπως στη διαδικασία ανάγνωσης, παραγωγής γραπτού λόγου, επεξεργασίας πληροφοριών κειμένου, ανάκλησης δεδομένων και απομνημόνευσης. Έρευνες έχουν δείξει ότι η οπτική μνήμη είναι ισχυρότερη της λεκτικής και πως για τα παιδιά με δυσλεξία συνίσταται η αξιοποίηση της πολυαισθητηριακής μεθόδου. Μια πρόταση, που θα εναρμόνιζε τις πραγματικές ανάγκες των παιδιών με ΜΔ με τις απαιτήσεις του σχολείου, είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία (Δ.Δ.), εντός των τυπικών σχολικών τάξεων, ως μια πρόταση αλλαγής, σύμφωνα με την οποία η διαφορά προσεγγίζεται με την προοπτική της εξέλιξης και όχι ως εμπόδιο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Για τους

παραπάνω λόγους υλοποιήθηκε μία έρευνα δράσης σε δέκα μαθητές της Ε' Δημοτικού, στο μάθημα της ιστορίας, από τους οποίους οι τρεις ήταν μαθητές με δυσλεξία και οι επτά τυπικής ανάπτυξης. Στόχος της έρευνας ήταν να εξετάσουμε αν η παρουσίαση διδακτικού περιεχομένου μέσω κινουμένων σχεδίων μπορεί να συντελέσει στην ενίσχυση της κατανόησής του, επιφέροντας βαθμολογικά καλύτερες επιδόσεις κατά τη γραπτή αξιολόγηση, τόσο των μαθητών με δυσλεξία, όσο και των μαθητών τυπικής ανάπτυξης συγκριτικά με τη μετωπική, αφηγηματική διδασκαλία.

Απόψεις των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής εκπαίδευσης για την ένταξη μαθητών με προβλήματα όρασης στο γενικό σχολείο. Διαφοροποιημένη διδασκαλία ατόμων με προβλήματα όρασης.

Ελευθερία Κωνσταντιού¹, Καλλιόπη Εικοσπεντάκη^{1,2}

¹Μητροπολιτικό Κολέγιο Αθήνας/University of East London, ²Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ενταξιακή διαδικασία των εκ γενετής τυφλών ή μερικώς βλεπόντων παιδιών στις δομές τις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης είναι ακόμα σε πιλοτικό στάδιο και φαίνεται να προβληματίζει ιδιαίτερα τους εκπαιδευτικούς της γενικής εκπαίδευσης. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσθηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την ένταξη των μαθητών με προβλήματα όρασης στο γενικό σχολείο. Επιπλέον, διερευνήθηκε η πιθανή διάσταση απόψεων για το ζήτημα της ένταξης μεταξύ των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης που εργάζονται στην πρωτοβάθμια και αυτών που εργάζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ταυτόχρονα εξετάστηκε και εάν οι νεότεροι σε ηλικία και κατ' επέκταση σε χρόνια προϋπηρεσίας εκπαιδευτικοί γενικής και ειδικής εκπαίδευσης εκφράζουν θετικότερες απόψεις για την ένταξη σε σχέση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία και εμπειρία εκπαιδευτικούς. Τέλος, μελετήθηκαν και οι προθέσεις των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης για το αν είναι πρόθυμοι να επιμορφωθούν ώστε να διδάσκουν αποτελεσματικά σε μαθητές με προβλήματα όρασης.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας και τη συγκέντρωση των δεδομένων χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια σε τριάντα εκπαιδευτικούς γενικής και τριάντα εκπαιδευτικούς ειδικής εκπαίδευσης. Για την ποιοτική έρευνα πραγματοποιήθηκαν τρεις ημι-

δομημένες συνεντεύξεις, όπου συμμετείχαν εκπαιδευτικοί ειδικής εκπαίδευσης με ειδικευση στη διδασκαλία ατόμων με προβλήματα όρασης. Τα σημαντικότερα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα είναι πως τόσο οι εκπαιδευτικοί γενικής όσο και οι εκπαιδευτικοί ειδικής εκπαίδευσης εξέφρασαν κατά πλειοψηφία θετικές απόψεις για την ένταξη των μαθητών με προβλήματα όρασης. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί της γενικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης εξέφρασαν θετικές απόψεις για την ένταξη των μαθητών με προβλήματα όρασης σε σχέση με τους συναδέλφους τους της δευτεροβάθμιας. Όμοιες απόψεις εξέφρασαν και οι νεότεροι σε ηλικία και σε χρόνια προϋπηρεσίας εκπαιδευτικοί γενικής και ειδικής αγωγής συγκριτικά με τους μεγαλύτερους. Τέλος, το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης τάχθηκε υπέρ της υποχρεωτικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 31 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

"Πέρα από το Οιδιπόδειο": Αφηγηματική ανάλυση προβλητικού και ονειρικού υλικού ενήλικων και παιδιών σε συστημική θεραπεία

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Αθηνά Ανδρουτσοπούλου, *‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία*

Συζητήτρια: Μαρία Βίου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η αφηγηματική στροφή των τελευταίων δεκαετιών στο χώρο της έρευνας και της ψυχοθεραπείας έχει οδηγήσει στην αξιοποίηση γνώριμων εργαλείων με λιγότερο γνώριμους τρόπους. Οι ομάδες των ερευνητών που συμμετέχουν στο συμπόσιο ανέλυσαν γραπτό υλικό από εργαλεία προερχόμενα από την ψυχαναλυτική παράδοση: ονειρικές αφηγήσεις, αφηγήσεις μυθοπλαστικού έργου της επιλογής του θεραπευόμενου («fiction tool»), καθώς και υλικό από το προβλητικό τεστ CAT. Για τα δύο πρώτα εργαλεία, οι ερευνητές βασίστηκαν σε δύο προηγούμενες κλινικές μελέτες (Androutsopoulou, 2001, 2011), θέλοντας να εξετάσουν τη χρησιμότητα των συμπερασμάτων τους. Στην πρώτη εργασία αναλύθηκε μια σειρά 15 ονείρων από σύνολο 50, που μια θεραπευόμενη κατέγραψε σε συγκεκριμένο στάδιο της μακρόχρονης συστημικής θεραπείας της. Οι αφηγήσεις στο ξύπνιο δεν παρουσίαζαν ορατή πρόοδο, σε αντίθεση με τις ονειρικές αφηγήσεις που αποκάλυπταν την πάλη

για προσωπική εξέλιξη. Στη δεύτερη εργασία αναλύθηκαν 10 αγαπημένες μυθολογικές ιστορίες αντίστοιχου αριθμού θεραπευόμενων με τραυματικά γεγονότα στο ιστορικό τους. Στο πλαίσιο της μακρόχρονης συστημικής θεραπείας, οι ιστορίες τους έμοιαζαν διασπασμένες. Όμως, κατά την αφήγηση των «δανεικών» ιστοριών οι προσωπικές ιστορίες συμπληρώνονταν, και αποκαλύπτονταν κομμάτια εαυτού προς αναζήτηση μιας «φωνής». Στην τρίτη εργασία, αναλύθηκε το υλικό από 8 συνεντεύξεις με παιδιά σε συμβουλευτικό πλαίσιο, οι οποίες βασίστηκαν στο τεστ CAT. Η ανάλυση έδειξε ότι τα παιδιά αποκάλυπταν κλιμακωτά ζητήματα που τα απασχολούσαν σε σχέση με την οικογενειακή ζωή και το ρόλο τους. Η κλιμάκωση συνοδευόταν από αυξανόμενη χρήση γλωσσικών στρατηγικών και «γλωσσών του ανείπωτου» για τη ρύθμιση του συναισθηματικού αντίκτυπου των αποκαλύψεων. Προτείνονται τρόποι αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των τριών ερευνών σε ψυχοθεραπείες πέραν των ψυχαναλυτικών.

Καταγραφή της θεραπευτικής προόδου μέσα από ανάλυση σειράς ονείρων: Μια αφηγηματική μελέτη περίπτωσης

Πάυλος Βασιλάκης, Αιμιλία Αντωνογιαννάκη, Ουρανία Παπαγεωργοπούλου, Μελίνα Πισιμίση, Μαρία-Μαρδίτσα Στεφάνου, Κλεονίκη Τσιούγκου

‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Η φαινομενολογική οπτική αντιλαμβάνεται την ονειρική σκέψη ως συνέχεια της συνειδητής σκέψης, και επομένως το περιεχόμενο των ονείρων θεωρείται συνδεδεμένο με τις τρέχουσες έγνοιες του ονειρευόμενου. Σε αυτή την αφηγηματική μελέτη περίπτωσης, οι ονειρικές αφηγήσεις προσεγγίζονται φαινομενολογικά, ως ιστορίες που εξιστορούνται σε μια προσπάθεια νοηματοδότησης των εμπειριών από την πλευρά του ονειρευόμενου. Όπως και στο ξύπνιο, τα αφηγηματικά θέματα σε μια σειρά ονείρων αναμένεται να εξελίσσονται, έστω και ελάχιστα, καθώς η νοηματοδότηση των εμπειριών εξελίσσεται επίσης. Η οπτική αυτή εξετάσθηκε σε μια σειρά 15 ονείρων από σύνολο 50 ονείρων που μια θεραπευόμενη κατέγραψε στο ημερολόγιό της κατά τη διάρκεια δύο ετών. Η θεραπευόμενη συμμετείχε σε μακρόχρονη θεραπεία συστημικής-αφηγηματικής προσέγγισης, και στη συγκεκριμένη περίοδο της θεραπείας της έμοιαζε να μην

προοδεύει. Τα όνειρα αναλύθηκαν με στόχο την αναγνώριση επαναλαμβανόμενων θεμάτων στην ονειρική αφήγηση και τη διερεύνηση της τυχόν εξέλιξης τους. Η ανάλυση αποκάλυψε την σταδιακή και επώδυνη προσπάθεια της θεραπευόμενης να αναθεωρήσει τα περιοριστικά θέματα που ήταν κυρίαρχα στη ζωή της, όπως τη δυσκολία της διαφοροποίησης από την οικογένειά της, και να βρει «ανοίγματα» προς ένα πιο απελευθερωτικό τρόπο ύπαρξης. Ως προς τις κλινικές προεκτάσεις των ευρημάτων, η θεραπευτική δουλειά με τις ονειρικές αφηγήσεις προσφέρει σε θεραπευτή και θεραπευόμενο έναν προσιτό μέσο για την παρακολούθηση της προόδου στη θεραπεία, ακόμα και στις φάσεις που αυτή η πρόοδος δεν είναι ορατή σε επίπεδο συνειδητό.

Συμπληρώνοντας τις διασπασμένες αφηγήσεις του τραύματος: Μια αφηγηματική μελέτη των μυθοπλαστικών ιστοριών που επιλέγουν οι θεραπευόμενοι

Σοφία Ηλιοπούλου, Δήμητρα Τσιαφούτη, Μαρία-Κωσταντίνα Βιτάλη, Αθανάσιος, Κανελλόπουλος, Χαρίκλεια Μπαρούτα, Γρηγόριος Σκαράκης

‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Οι τραυματικές εμπειρίες αφήνουν συχνά τους θεραπευόμενους με μια αίσθηση αδυναμίας στην προσπάθεια σχηματισμού ολοκληρωμένων αφηγήσεων σχετικά με τις εμπειρίες αυτές. Το εργαλείο “fiction” (Androutsopoulou, 2001), ζητά από τους θεραπευόμενους να πουν ή να γράψουν για τις αγαπημένες τους μυθοπλαστικές ιστορίες. Η χρήση του εργαλείου βασίζεται στην υπόθεση ότι ιστορίες και μύθοι δανεισμένοι από την «πίσω αυλή της κουλτούρας μας», μπορούν να βοηθήσουν στη νοηματοδότηση προσωπικών εμπειριών και να συμπληρώσουν προσωπικές αφηγήσεις. Στην παρούσα αφηγηματική μελέτη, 10 θεραπευόμενοι που συμμετείχαν σε μακρόχρονη συστημική-αφηγηματική θεραπεία, συμπλήρωσαν γραπτά την οδηγία του εργαλείου. Όλοι είχαν βιώσει διάφορα είδη τραυμάτων, συμπεριλαμβανομένων της σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης, της χρόνιας ασθένειας, και της πρώιμης απώλειας γονιού. Η αφηγηματική ανάλυση πραγματοποιήθηκε σε διάφορα επίπεδα: (i) ανάλυση μορφής των περιλήψεων, (ii) θεματική ανάλυση συναισθημάτων και εξέλιξης ζωής τριών επιλεγμένων ηρώων, (iii) τριγωνοποίηση των ευρημάτων με ιστορικά και με πληροφορίες από τους

θεραπευτές για το περιεχόμενο των θεραπευτικών συζητήσεων. Η ανάλυση έδειξε πως το εργαλείο “fiction” βοηθά τους θεραπευόμενους να συμπληρώσουν τις τραυματικές αφηγήσεις τους, δίνοντας χώρο σε αποσιωπημένες φωνές, φωνές που συχνά εμφανίζονταν απρόσμενα, καθώς δεν ήταν άμεσα παρούσες στα ιστορικά και στην θεραπευτική συζήτηση.

‘Μιλώντας για ευαίσθητες οικογενειακές ιστορίες’: Αφηγηματική ανάλυση αποτελεσμάτων από το CAT (Children’s Apperception Test)

Θεοδώρα Παπανικολάου, Ευγενία Ηλιοπούλου, Κωνσταντίνα Καλαμάκη-Στραβοσκούφη, Χρήστος Κοροβήλας, Ιωάννα-Ελπίδα Παπανδρέου, Μαρίνα Χουρμούζογλου

‘Λόγω Ψυχής’-Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Οι προβλητικές μέθοδοι, όπως το τεστ CAT, μπορούν να ιδωθούν από σκοπιές πέραν της ψυχαναλυτικής, ως τρόποι διευκόλυνσης της αφήγησης προσωπικών ιστοριών. Μπορούν έτσι να βοηθήσουν τη δουλειά θεραπευτών που είναι προσανατολισμένοι στις οικογενειακές σχέσεις και στο παιδί, ενώ παράλληλα ενδιαφέρονται για την αφήγηση. Το υλικό της έρευνας προέρχεται από συνεντεύξεις με 8 παιδιά που είχαν παραπεμφθεί σε μια σχολική συμβουλευτική υπηρεσία, συνεντεύξεις που βασίστηκαν στις κάρτες του CAT. Οι αφηγήσεις τους αναλύθηκαν ως προς τη μορφή και το περιεχόμενό τους. Όσο αφορά το περιεχόμενο, καταγράφηκαν κοινά θέματα τόσο ανάμεσα στις ιστορίες των 8 παιδιών, όσο και μεταξύ των ιστοριών του κάθε παιδιού. Όσο αφορά τη μορφή, σημειώθηκε η χρήση των «γλωσσών του ανείπωτου» (άρνηση, αναθεώρηση, υπεκφυγή, σιωπή). Η ανάλυση αποκάλυψε ευαίσθητα θέματα σε σχέση με τον τρόπο που τα παιδιά αντιλαμβάνονταν τη λειτουργία της οικογένειας τους και το ρόλο τους, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης συναισθηματικής φροντίδας, τους ακατάλληλους ηλικιακούς ρόλους, τη γονική αυστηρότητα, τη μοναξιά, και τη βία. Η εκφρασμένη δυσφορία κλιμακωνόταν καθώς η εξιστόρηση προχωρούσε, και οι αποκαλύψεις γίνονταν περισσότερες ευθείς, παρόλο που «οι γλώσσες το ανείπωτου» μετρίαζαν τον συναισθηματικό αντίκτυπο. Ως εργαλείο που διευκολύνει την αφήγηση ιστοριών, το CAT προσφέρει ένα ασφαλές πλαίσιο στα

παιδιά να μιλήσουν για ευαίσθητα ή και τραυματικά οικογενειακά ζητήματα. Αυτή η χρήση του εργαλείου εξυπηρετεί μια συστημική-σχεσιακή παρά μια ψυχαναλυτική-ατομική οπτική στην κατανόηση και στη αντιμετώπιση των παιδικών προβλημάτων και δυσκολιών.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 24 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Οργανωτική/εργασιακή ψυχολογία

Προεδρείο: Ανδρέας Μπρούζος, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Μία μέρα στη δουλειά. Ο ρόλος του ψυχολόγου στην ΕΛ.ΑΣ.: Συγκλίσεις, αποκλίσεις και προκλήσεις

Ερατώ-Μαρία Ιωαννίδου, *ΚΕ.Μ.Ε. (Κέντρο Μελέτης του Εγκλήματος)*

Το επάγγελμα του αστυνομικού, όπως είναι γνωστό, συγκαταλέγεται ανάμεσα στα πιο στρεσογόνα επαγγέλματα. Η ίδια η φύση της δουλειάς του, διάφορα οργανωτικά ζητήματα αλλά και η γνώμη των πολιτών για εκείνους, συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Πώς μπορεί ένας αστυνομικός να νιώσει ασφάλεια και να αποφορτιστεί χωρίς το στίγμα της συμμετοχής σε μια ομάδα υποστήριξης; Πώς μπορεί να μάθει να διαχειρίζεται πιο αποτελεσματικά τους πολίτες (ψυχικά πάσχοντες και μη) χωρίς να αισθανθεί ότι ένας ψυχολόγος πάει να «του μάθει τη δουλειά του»; Παράλληλα, οι απαιτήσεις των πολιτών από κάθε υπηρεσία της Αστυνομίας είναι πολλές. Πώς γίνεται αποτελεσματικά μία παραπομπή σε άλλη υπηρεσία (εκτός Αστυνομίας); Πώς γίνεται καλύτερη διαχείριση των πολιτών όταν το ζήτημά τους δεν αφορά την Αστυνομία; Και πώς όταν την αφορά; Πώς γίνεται στην πράξη μία πραγματογνωμοσύνη για την ικανότητα ανήλικου να καταθέσει προσπαθώντας να αποφευχθεί η δευτερογενής θυματοποίηση και λαμβάνοντας υπόψιν όσα γνωρίζουμε από τη θεωρία; Πώς γίνεται παράλληλη διαχείριση και αποφόρτιση του θύματος, της οικογένειας, των εμπλεκόμενων αστυνομικών και του εαυτού μας; Στην παρούσα εισήγηση θα επιχειρηθεί να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα μέσα από την πρακτική περιγραφή μιας μέρας δουλειάς ενός ψυχολόγου στην Αστυνομία και αντλώντας υλικό και παραδείγματα από ένα πιλοτικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε πέρσυ και στο οποίο η εισηγήτρια

εργάστηκε ως ψυχολόγος στη Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της ΕΛ.ΑΣ. Η εισήγηση θα ακολουθήσει τη φιλοσοφία με την οποία επιχειρήθηκαν όλα τα παραπάνω: την εκπαίδευση των αστυνομικών επί τω έργω (on the spot & to the spot).

Ο προβλεπτικός ρόλος της αυτόνομης παρακίνησης στη πρωτόβουλη εργασιακή συμπεριφορά

Κωνσταντίνος Παπαχριστόπουλος, Όλγα Βικεντίου

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στη ταχέως μεταβαλλόμενη οικονομία της γνώσης, η οποία χαρακτηρίζει την εποχή μας, οι οργανισμοί επενδύουν όλο και περισσότερο στη ενεργή συμμετοχή στο οργανωσιακό γίνεσθαι και τη δημιουργικότητα των εργαζομένων (Grant, & Ashford, 2008). Πέρα από την απλή εκτέλεση των καθηκόντων τους, η ανάληψη προσωπικής πρωτοβουλίας (*proactive behavior*) των εργαζομένων στη διαμόρφωση της εργασίας τους συχνά προσφέρει οφέλη στους οργανισμούς προωθώντας την καινοτομία, την εργασιακή απόδοση και την προσαρμοστικότητα (Bakker, Tims, & Derks, 2012, Bakker, Rodríguez-Muñoz, & Vergel, 2016) ενώ παράλληλα σειρά ερευνών παρέχουν ενδείξεις για τη σχέση της πρωτόβουλης εργασιακής συμπεριφοράς με την εργασιακή ευημερία (Bakker, Rodríguez-Muñoz, & Vergel, 2016, Vogt, Hakanen, Brauchli, Jenny, & Bauer, 2016). Μικρότερη, ωστόσο, ερευνητική έμφαση έχει δοθεί στη σχέση μεταξύ των ποιοτικών χαρακτηριστικών της εργασιακής παρακίνησης (αυτόνομη vs ελεγχόμενη, Deci & Ryan, 2008) και εκφάνσεις της πρωτόβουλης συμπεριφοράς στο χώρο της εργασίας. Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει την προβλεπτική αξία της αυτόνομης και παρακίνησης και μορφών αυτής όπως η ταύτιση και η ενσωμάτωση στην ανάληψη πρωτόβουλης δράσης στο χώρο της εργασίας και ειδικότερα στην αύξηση των δομικών πόρων (*structural job resources*), των κοινωνικών εργασιακών πόρων (*social job resources*) όπως επίσης στην αύξηση των εργασιακών απαιτήσεων-προκλήσεων (*challenging job demands*) και τη μείωση των «προβληματικών» εργασιακών απαιτήσεων (*hindering job demands*). Στην έρευνα συμμετείχαν 261 εργαζόμενοι από διαφορετικούς χώρους εργασίας και τα αποτελέσματα βοηθούν

να κατανοήσουμε πώς διαφορετικά είδη παρακίνησης αποτελούν προβλεπτικό παράγοντα για τις μελετώμενες μορφές πρωτόβουλης συμπεριφοράς ενώ παράλληλα καταγράφονται οι σχετικοί προβληματισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Η διαχείριση της σταδιοδρομίας στο πλαίσιο της ρευστότητας των σημερινών κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών - Το παράδειγμα των συνεδριών επαγγελματικής συμβουλευτικής σε απολυμένους από το χώρο των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας (Μ.Μ.Ε.)

Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Κατερίνα Αργυροπούλου, Νίκος Δρόσος, Αριστείδης Λορέντζος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν η διαδικασία και τα συμπεράσματα της ενέργειας επαγγελματική συμβουλευτική που πραγματοποιήθηκε σε απολυμένους από τον χώρο των επιχειρήσεων των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στο πλαίσιο του προγράμματος Attica Broadcasting Activities, το οποίο υλοποιήθηκε από το Εργαστήριο Επαγγελματικού Προσανατολισμού & Συμβουλευτικής του Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ο τύπος της προσέγγισης που ακολουθήθηκε βασίστηκε σε ένα σύγχρονο μοντέλο επαγγελματικής συμβουλευτικής που επεδίωξε να ενσωματώσει: α) το παραδοσιακό μοντέλο της επαγγελματικής συμβουλευτικής (Nathan & Hill, 2006), β) το μοντέλο κατασκευής της σταδιοδρομίας (Savickas, 2014) και γ) την αφηγηματική προσέγγιση και μεθοδολογία στην επαγγελματική συμβουλευτική (Savickas, Nota, Rossier, Dauwalder, Duarte, & van Vianen, 2009). Για την υλοποίηση της ενέργειας επαγγελματική συμβουλευτική χρησιμοποιήθηκαν ψυχομετρικά εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί ή προσαρμοστεί στα ελληνικά σε μεγάλο δείγμα πληθυσμού στο πλαίσιο των ερευνητικών δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Συμβουλευτικής ή ανεξάρτητα από αυτές και έχουν ευρέως χρησιμοποιηθεί, ενώ οι βιωματικές δραστηριότητες έχουν εφαρμοστεί από την επιστημονική ομάδα του Εργαστηρίου για την επαγγελματική ανάπτυξη γενικών και ειδικών πληθυσμών (Sidiropoulou-Dimakakou, Argyropoulou, Drosos, Kaliris & Mikedaki, 2015). Τα αποτελέσματα της παραπάνω ενέργειας έδειξαν ότι η

επαγγελματική συμβουλευτική καλείται να αντιμετωπίσει τις ανάγκες και προσδοκίες των ατόμων που αναφύονται από τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα και να στηρίξει το άτομο στη διεκδίκηση προοπτικών για το μέλλον του. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να αποκτήσει ένα χαρακτήρα ενδυνάμωσης, εκπαίδευσης και πρόληψης. Αυτές οι νέες προκλήσεις θα οδηγήσουν στη βελτίωση των χρησιμοποιούμενων μεθόδων και τεχνικών και στην αξιοποίηση νέων επιστημονικών προσεγγίσεων επαγγελματικής συμβουλευτικής και καθοδήγησης.

Ο ελεύθερος χρόνος των εργαζομένων και των ανέργων ηλικίας 18-35 ετών

Σταυρούλα Αλεξάνδρου, Γεωργία Κουνάδη

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε πώς βιώνουν εργαζόμενοι και άνεργοι τον ελεύθερο χρόνο στην περίοδο της οικονομικής κρίσης. Σκοπός ήταν η διερεύνηση του ελεύθερου χρόνου τους, πώς τον ορίζουν, αν ο χρόνος ανεργίας βιώνεται από τους ανέργους ως ελεύθερος χρόνος, αν ο χρόνος μη εργασίας ταυτίζεται από τους εργαζόμενους με τον ελεύθερο χρόνο και ποιες είναι οι αναπαραστάσεις του. Πραγματοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις σε δείγμα 5 ανέργων και 5 εργαζομένων και των δύο φύλων ηλικίας 18-35 ετών, που απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν με βάση τη θεματική ανάλυση. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν τρία επίπεδα ανάλυσης με επιμέρους θεματικούς άξονες: 1. σύγκριση μεταξύ εργαζομένων (χρόνος μη εργασίας, ανικανοποίητο από την εργασία και ελεύθερος χρόνος), 2. σύγκριση μεταξύ ανέργων (η ανεργία ως ελεύθερος χρόνος, η καθημερινότητα των ανέργων, η προστατευτική ιδιότητα του φοιτητή, η μακροχρόνια ανεργία), 3. σύγκριση μεταξύ εργαζομένων και ανέργων (ασχολίες του ελεύθερου χρόνου, μη εκπληρούμενες επιθυμίες του ελεύθερου χρόνου, επιπτώσεις οικονομικής κρίσης, καταναλωτισμός, χειρονακτικές δραστηριότητες, το σκότωμα του χρόνου, ο παράγοντας της οικογένειας στον ελεύθερο χρόνο, συναισθήματα κατά τη διάρκεια της ημέρας, η αναπαράσταση του ελεύθερου χρόνου, ορισμός ελεύθερου χρόνου). Συμπερασματικά προκύπτει ότι α. η απουσία διάθεσης, η οικονομική δυσχέρεια και ο καταναλωτισμός επηρεάζουν το πώς περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους οι δύο ομάδες και β. ο ελεύθερος χρόνος

ταυτίζεται ενίοτε με τον χρόνο ανεργίας αλλά όχι με το χρόνο μη εργασίας. Προτείνεται στο πλαίσιο της συμβουλευτικής να διερευνάται ο ελεύθερος χρόνος ως σημαντική πτυχή της ζωής των ατόμων και να υπάρξει θεσμική μέριμνα για τη δημιουργική αξιοποίηση του διαθέσιμου χρόνου των ανέργων.

Εφαρμογή και Αξιολόγηση ενός Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος για την ενίσχυση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης, της Ενσυναίσθησης, της Ψυχικής Ανθεκτικότητας και της Διαχείρισης στρες σε Αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας

Βασιλική Ρομοσιού¹, Ανδρέας Μπρούζος¹, Στέφανος Βασιλόπουλος²

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Πατρών

Μεγάλος αριθμός μελετών αναδεικνύουν την αναγκαιότητα εφαρμογής παρεμβάσεων για την ενίσχυση της συναισθηματικής νοημοσύνης, της ενσυναίσθησης, της ψυχικής ανθεκτικότητας και της διαχείρισης στρες των αστυνομικών, προκειμένου να επιτευχθούν διάφορα θετικά αποτελέσματα στην ψυχική και σωματική υγεία και την εργασιακή τους απόδοση. Ωστόσο, ελάχιστες είναι οι σχετικές έρευνες. Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό την εφαρμογή και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος τεσσάρων τετράωρων συναντήσεων για την ενίσχυση της συναισθηματικής νοημοσύνης, της ενσυναίσθησης, της ψυχικής ανθεκτικότητας και της διαχείρισης στρες σε Αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 50 Αξιωματικοί, οι 23 εκ των οποίων αποτέλεσαν την ομάδα παρέμβασης και οι 27 την ομάδα ελέγχου. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν πέντε εργαλεία αυτοαναφοράς (EQ-i 2.0, SEIS, IRI, PSS, CD-RISC) πριν την εφαρμογή του προγράμματος, μετά την ολοκλήρωσή του, καθώς και τρεις μήνες αργότερα. Τα αποτελέσματα έδειξαν βελτίωση των επιπέδων συναισθηματικής νοημοσύνης συνολικά, αλλά και επιμέρους πτυχών της, των επιπέδων ενσυναίσθησης συνολικά, αλλά και επιμέρους πτυχών της, καθώς και των επιπέδων ψυχικής ανθεκτικότητας και διαχείρισης στρες για τους συμμετέχοντες της ομάδας παρέμβασης μετά την εφαρμογή του προγράμματος, σε αντίθεση με τους συμμετέχοντες της ομάδας ελέγχου που δεν παρουσίασαν μεταβολή. Τα θετικά αποτελέσματα διατηρήθηκαν

στο χρόνο και ήταν ανεξάρτητα από το φύλο των συμμετεχόντων. Η παρούσα έρευνα παρέχει εμπειρική στήριξη στον ισχυρισμό ότι η συναισθηματική νοημοσύνη, η ενσυναίσθηση, η ψυχική ανθεκτικότητα και η διαχείριση στρες μπορούν να ενισχυθούν μέσα από κατάλληλες παρεμβάσεις, με πιθανή εφαρμογή την ενσωμάτωση παρόμοιων παρεμβάσεων στα προγράμματα εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης των αστυνομικών.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 25 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Εκφοβισμός

Προεδρείο: Δημήτριος Πνευματικός, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Το παράδειγμα ενός Τοπικού Θεματικού Σχολικού Δικτύου ως δείγμα εφαρμογής της ολιστικής προσέγγισης για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού. Προβλήματα και προοπτικές

Ιφιγένεια Σωτηροπούλου, Κατερίνα Νικολακοπούλου, Αχιλλέας Καμέας
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η εργασία αυτή παρουσιάζει την πορεία της ίδρυσης ενός Τοπικού Θεματικού Σχολικού Δικτύου με στόχο την εδραίωση ενιαίας πολιτικής για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού. Η ολιστική προσέγγιση προτείνει κάθετες και οριζόντιες παρεμβάσεις σε μια σχολική κοινότητα, την εμπλοκή όλων των μελών της και συντονισμένες κινήσεις εντός και εκτός τάξης που προάγουν την ευημερία των μαθητών και την βελτίωση του σχολικού κλίματος. Οι στόχοι του Τοπικού Θεματικού Δικτύου ήταν: α) να κινητοποιηθούν οι ομάδες πρόληψης σε κάθε σχολείο, β) να ενδυναμωθεί η σχέση συνεργασίας ατόμων (μαθητών, γονέων) – θεσμών (διοίκηση σχολείου, εκπαιδευτικών) – κοινότητας (ευρύτερο σχολικό περιβάλλον), και γ) να εμπλουτισθεί το πρόγραμμα του σχολείου με δραστηριότητες ανάπτυξης κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εξαγωγή των συμπερασμάτων είναι συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων ανάλυσης δεδομένων καθώς η αξιολόγηση των παρεμβάσεων βασίστηκε σε ποικιλία εργαλείων, όπως ερωτηματολόγια, φύλλα καταγραφής, άτυπες συζητήσεις και παρατήρηση. Στα

βασικά αποτελέσματα καταγράφεται η μείωση της έντασης του φόβου που νιώθουν οι μαθητές στο σχολείο και η αύξηση του αισθήματος της ασφάλειας έπειτα από το πιλοτικό στάδιο της παρέμβασης. Από τα ποιοτικά δεδομένα εξάγονται συμπεράσματα που αφορούν παράγοντες προσωπικών κινήτρων των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, δυσκολίες που ανέκυψαν στην υλοποίηση του προγράμματος και αποτίμηση της εμπειρίας της συμμετοχής τους. Ένα χρόνο μετά, το Δίκτυο εξελίσσεται και διευρύνεται με άλλα σχολεία με στόχο την αλλαγή στην ευρύτερη κοινότητα.

Η ενσυναίσθηση και οι επιθετικές και προκοινωνικές συμπεριφορές ως προβλεπτικοί παράγοντες του εκφοβισμού

Αικατερίνη Βάσιου, Δημήτριος Πνευματικός
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η μελέτη διεξήγαγε έρευνα σχετικά με το θεσμό του σχολείου και ειδικότερα με παράγοντες που συνεισφέρουν στο σχολικό εκφοβισμό. Δεδομένου ότι η ενσυναίσθηση παίζει σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση του εκφοβισμού στην παιδική ηλικία (π.χ. Baldry & Farrington, 2000) και ότι διάφορες μορφές νεανικής επιθετικότητας συσχετίζονται με κοινωνικές και ψυχολογικές διεργασίες (π.χ., Crick & Dodge, 1996; Smithmeyer et al., 2000), η παρούσα έρευνα εξέτασε σε ποιο βαθμό οι ικανότητες ενσυναίσθησης και οι προκοινωνικές και επιθετικές συμπεριφορές μπορούν να συνεισφέρουν στην εμπλοκή των μαθητών σε περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης. Στην έρευνα συμμετείχαν 403 μαθητές Β/θμιας Εκπ/σης, που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς: Basic Empathy Scale (BES, Jolliffe & Farrington, 2006), Aggressive and Prosocial Behavior Questionnaire (Boxer et al., 2004) και Bullying and Victimization Questionnaire (BVQ; Olweus, 1993). Τα αποτελέσματα από την ανάλυση διαδρομών έδειξαν ότι η υψηλή γνωστική ενσυναίσθηση προβλέπει θετικά τη θυματοποίηση, ενώ η αλτρουιστική προκοινωνική συμπεριφορά σε συνδυασμό με τη συναισθηματική ενσυναίσθηση προβλέπει αρνητικά τον εκφοβισμό. Επίσης, το φύλο σε συνδυασμό με την αντιδραστική επιθετική συμπεριφορά, καθώς και η προληπτική προκοινωνική συμπεριφορά σε συνδυασμό με την προληπτική επιθετική συμπεριφορά

προβλέπουν αρνητικά τον εκφοβισμό. Επιπλέον, τα θύματα μετατρέπονται σε θύτες, καθώς επιδίδονται τόσο σε αντιδραστική επιθετικότητα όσο και σε εκφοβισμό. Τα αποτελέσματα μπορούν να εφαρμοστούν σε προγράμματα συναισθηματικής και κοινωνικής μάθησης, καθώς και σε προγράμματα εθελοντισμού στα πλαίσια του σχολείου, με στόχο την πρόληψη του εκφοβισμού.

Διερευνώντας διαμεσολαβητικούς παράγοντες στη σχέση μεταξύ γονικών στυλ και σχολικού εκφοβισμού

Μύρια Ιωάννου, Στέλιος Γεωργίου, Παναγιώτης Σταυρινίδης
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παρούσα εργασία εξετάζει το ρόλο ατομικών παραγόντων των πρώιμων εφήβων ως παράμετροι που αλληλεπιδρούν με το γονικό στυλ και διαμεσολαβούν τη σχέση του με τα φαινόμενα του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης. Αν και η σχέση γονικού στυλ και σχολικού εκφοβισμού είναι καλά τεκμηριωμένη στη βιβλιογραφία, οι μηχανισμοί που συνδέουν τα δύο φαινόμενα δεν είναι ξεκάθαροι, ενώ θα μπορούσαν να προσθέσουν στις περιοχές της αναπτυξιακής και σχολικής συμβουλευτικής ψυχολογίας. Υποθέτεται ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά διαφοροποιούνται ανάλογα με το γονικό στυλ ανατροφής των εφήβων, επηρεάζοντας μετά την συμπεριφορά τους στο σχολείο. Οι ατομικοί παράγοντες που εξετάζονται στην παρούσα εργασία είναι οι κοινωνικές αξίες που διαμορφώνουν οι έφηβοι και οι αιτιακές αποδόσεις για τη συμπεριφορά τους. Η μελέτη 985 μαθητών Ε' και Στ' τάξεων δημοτικού από σχολεία στην Κύπρο και την Ελλάδα με μοντέλα δομικών εξισώσεων, επιβεβαιώνει τις υποθέσεις της έρευνας, αναγνωρίζοντας τη σημαντικότητα των ατομικών παραγόντων σε συνδυασμό με τις επιδράσεις του οικογενειακού πλαισίου στην κατανόηση του εκφοβισμού. Τα αποτελέσματα προσθέτουν στην παρούσα βιβλιογραφία σχετικά με τη σύνδεση οικογενειακών και ατομικών παραγόντων με συμπεριφορές των εφήβων στο σχολείο, υποστηρίζοντας ένα κοινωνικο-συστημικό μοντέλο για τον εκφοβισμό (π.χ., Swearer & Espelage, 2011). Συζητούνται οι θεωρητικές και κλινικές-πρακτικές προεκτάσεις της έρευνας. Η ανάπτυξη συλλογιστικών και οριζόντιων κοινωνικών αξιών και ο προσανατολισμός του ελέγχου σε εσωτερικές αιτιακές αποδόσεις θα

μπορούσαν να αποτελούν σημεία μελλοντικής ερευνητικής μελέτης και επέκτασης των εμπλεκόμενων συστημάτων και πλαισίων σε παρεμβάσεις που αφορούν το σχολικό εκφοβισμό (π.χ., στο πλαίσιο του σχολείου, της κοινότητας, της εκτεταμένης οικογένειας και άλλα).

Κοινωνικές Αναπαραστάσεις και Στρατηγικές Διαχείρισης του Σχολικού Εκφοβισμού στην ελληνική τάξη: μια συγκριτική μελέτη μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Δώδου Αλεξάνδρα, Γκέκα Μαρία

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τό Έργαστήριο άφορᾶ τήν έποπτεία τοῦ Ψυχολόγου, πού διενεργεῖ Ψυχολογικές Ἀξιολογήσεις. Συγκεκριμένα, ἀπό τούς συμμετέχοντες θά δημιουργηθεῖ ὁμάδα έποπτείας, ἡ ὁποία θά έποπτεύσει τήν παρουσίαση τῶν ἀποτελεσμάτων μίας Ψυχολογικῆς Ἀξιολόγησης (νοητική δοκιμασία, έρωτηματολόγιο προσωπικότητας, προβλητική τεχνική). Ἡ έποπτεία αὐτή θά διεξαχθεῖ σύμφωνα μέ τό Ὅμαδικοαναλυτικό μοντέλο Ἐποπτείας (Τσέγκος, 1986, 1995, 2002), τό ὁποῖο ἀξιοποιεῖ τή δυναμική τῆς ὁμάδας, ὅπου συμπεριλαμβάνονται ἀλληλεπιδράσεις πολλῶν ἀτόμων (Ψυχολόγος/παρουσιαστής, συνεκπαιδευόμενοι, έπόπτης/έμπειρος παρατηρητής). Ἡ δυναμική τῆς ὁμάδας ἀναδεικνύεται μέσω τῆς καταγραφῆς τῶν ἀντιδράσεων/συνηγήσεων τοῦ κάθε μέλους τῆς (συναισθήματα, φαντασιώσεις, θέματα), κατά τή διάρκεια τῆς παρουσίας, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν, οὐσιαστικά, κατοπτρικά φαινόμενα μεταξύ τοῦ έποπτευομένου Ψυχολόγου, τοῦ έξετασθέντα καί τῶν έποπτῶν. Ἐν συνεχείᾳ, θά πραγματοποιηθεῖ ἡ σύνθεση τῶν ἀνωτέρω ἀντιδράσεων/συνηγήσεων ἀπό ὅλους τούς συμμετέχοντες μέ σκοπό νά κατανοηθεῖ πληρέστερα τό παρουσιαζόμενο ὑλικό. Τό έποπτικό αὐτό μοντέλο ἀποσκοπεῖ στήν διευκόλυνση τοῦ Ψυχολόγου στήν συνθετική νοηματοδότηση τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ψυχολογικῶν δοκιμασιῶν καί στήν σύνταξη τῆς έκθεσης. Μετά ἀπό 35 χρόνια έφαρμογῆς του στήν έκπαίδευση Ψυχολόγων στήν Ψυχολογική Ἀξιολόγηση ἔχει φανεῖ ὅτι συμβάλλει σημαντικά στήν διαμόρφωση τῆς έπαγγελματικῆς ταυτότητας καθῶς καί στήν προσωπική ἀνάπτυξη τοῦ Ψυχολόγου.

Η αξιολόγηση ως παράγοντας ενδυνάμωσης ή ευαλωτότητας; Αντιλήψεις της εκπαιδευτικής κοινότητας για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών κατά την περίοδο της κρίσης

Αναστάσιος Ματσόπουλος, Πολύβιος Ψήνας, Άρτεμις-Μαργαρίτα Γρίβα, Ειρήνη Μοναστηριώτη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η παρούσα έρευνα εκπονήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού έργου 'ReCriRe' (Horizon 2020) και διερευνά τις αντιλήψεις μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας σχετικά με την πολιτική της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης (2010-2013). Την περίοδο αυτή η εκπαιδευτική κοινότητα αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες, ενώ οι απόπειρες για εφαρμογή της αξιολόγησης δημιούργησαν έντονες αντιδράσεις στους εκπαιδευτικούς (Αναστασίου, 2014). Η έρευνα εξετάζει πώς, σύμφωνα με τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, η αξιολόγηση θα μπορούσε να αποτελέσει εργαλείο ενδυνάμωσης για τον εκπαιδευτικό στη συγκυρία της κρίσης και πώς αντίθετα θα μπορούσε να λειτουργήσει ως παράγοντας ευαλωτότητας. Διενεργήθηκαν ομάδες εστίασης και ημιδομημένες συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιοχή του Ρεθύμνου, καθώς και ημιδομημένες συνεντεύξεις με στελέχη της εκπαίδευσης και με αρμόδιους χάραξης πολιτικής. Μέσω της θεματικής ποιοτικής ανάλυσης των δεδομένων προέκυψαν θέματα στον λόγο των εκπαιδευτικών, όπως η ανάγκη υποστήριξής τους από κατάλληλους επαγγελματίες στις σχολικές μονάδες, η σύνδεση της αξιολόγησης με την επιμόρφωση και την ανατροφοδότηση στο έργο του εκπαιδευτικού, ο προβληματισμός για τα κίνητρα του νομοθέτη, η αξιολόγηση ως ευκαιρία επαγγελματικής ανάπτυξης και η αξιολόγηση ως τιμωρία. Διαπιστώθηκαν ακόμη διαφορές ανάμεσα στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και αυτές των αρμόδιων χάραξης πολιτικής σχετικά με την αξιολόγηση. Τα αποτελέσματα συζητούνται σχετικά με την διαμόρφωση μελλοντικών πολιτικών για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών.

10.30 – 10.45 Διάλειμμα

10.45 – 12.15 ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Προεδρείο: Ελευθερία Γωνίδα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Μεταγνωστικές εμπειρίες και τι αποκαλύπτουν: Η περίπτωση του κενού στο νου
Αναστασία Ευκλείδη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Αίθουσα: Αμφιθέατρο Παναγής Παναγιωτόπουλος (Πολυτεχνική Σχολή)

12.15 – 12.45 Διάλειμμα καφέ

12.45 – 14.15

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 8 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Νευροψυχολογία: Από το εργαστήριο στην καθημερινότητα

Διοργανωτές/Πρόεδροι: Φίλιππος Βλάχος, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*, Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*
Συζητήτρια: Μαίρη Κοσμίδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η νευροψυχολογία ως επιστημονικός κλάδος μελετά τις περίπλοκες σχέσεις ανάμεσα στον εγκέφαλο και τη συμπεριφορά. Παρότι το κύριο σώμα των γνώσεων της νευροψυχολογίας προκύπτει μέσα από εργαστηριακές μελέτες, τα ευρήματά της δεν συμβάλλουν μόνο στον εμπλουτισμό των θεωρητικών μας γνώσεων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η δραστηριότητα του εγκεφάλου μεταφράζεται σε παρατηρήσιμη συμπεριφορά. Τα ευρήματα των νευροψυχολογικών μελετών μπορούν να εφαρμοστούν και στην καθημερινότητα σε ένα μεγάλο εύρος πλαισίων, από την εκπαίδευση μέχρι την κλινική πράξη, σε παιδιά και σε ενήλικες, σε άτομα τυπικής ανάπτυξης όσο και σε πληθυσμούς με ειδικές μαθησιακές ανάγκες ή με κλινική εικόνα. Στο παρόν συμπόσιο θα παρουσιαστεί μία σειρά νευροψυχολογικών μελετών με εφαρμογές στην καθημερινή ζωή. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν νευροψυχολογικά ευρήματα που σχετίζονται με την οδηγική συμπεριφορά υγιών οδηγών διαφορετικών ηλικιών, καθώς και οδηγών με διαφορετικές νευρολογικές διαταραχές. Ακόμα, θα συζητηθούν ευρήματα πάνω στους νευροψυχολογικούς ενδοφαινότυπους στο φάσμα της σχιζοφρένειας και στις μελλοντικές εφαρμογές τους στην εξατομίκευση προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης. Επίσης, θα συζητηθεί η ορθότητα συγκεκριμένων αντιλήψεων, όπως η αντίληψη ότι η

προτίμηση του χεριού επηρεάζει τη γραφή ή το σχέδιο των παιδιών ή ακόμη και τη νοημοσύνη τους, τόσο μέσα από πρωτογενείς μελέτες, όσο και μέσα από μετα-αναλύσεις σχετικών ερευνών.

Η επίδοση νευρολογικών ασθενών και υγιών συμμετεχόντων στον προσομοιωτή οδήγησης: προεκτάσεις για την πραγματική οδήγηση
Αλεξάνδρα Οικονόμου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ο προσομοιωτής οδήγησης παρέχει τη δυνατότητα διερεύνησης της οδηγικής συμπεριφοράς με ασφαλή τρόπο, επιτρέποντας τον πειραματικό έλεγχο και την εισαγωγή πειραματικών συνθηκών που δεν θα ήταν εφικτό να ενσωματωθούν σε μια πραγματική δοκιμασία οδήγησης. Έρευνες με τη χρήση προσομοιωτών υψηλής πιστότητας έχουν αναδείξει συνάφεια στην επίδοση των οδηγών στον προσομοιωτή με αυτήν σε πραγματικές συνθήκες οδήγησης. Στην παρούσα παρουσίαση θα γίνει μια ανασκόπηση της συμβολής των προσομοιωτών οδήγησης στη μελέτη των ανθρώπινων παραγόντων στην οδήγηση, που συμπεριλαμβάνει τη χρήση σεναρίων οδήγησης με διαφορετικές συνθήκες, όπως συνθήκες απόσπασης της προσοχής του οδηγού, οδήγηση με μικρό ή μεγάλο κυκλοφοριακό φόρτο, οδήγηση σε αστικό ή αγροτικό περιβάλλον, την εισαγωγή απρόσμενων συμβάντων κ.ά. Θα παρουσιαστούν επιλεκτικά ευρήματα από δύο μεγάλες διεπιστημονικές έρευνες για την οδήγηση στον προσομοιωτή υγιών οδηγών διαφορετικών ηλικιών, καθώς και οδηγών με διαφορετικές νευρολογικές διαταραχές (ΘΑΛΗΣ-Distract και ΑΡΙΣΤΕΙΑ-DriverBrain). Θα συζητηθούν οι προεκτάσεις των ευρημάτων στην καθημερινή οδήγηση των ατόμων αυτών, καθώς και η συμβολή των διαφορετικών επιστημόνων στην αξιολόγηση της οδηγικής συμπεριφοράς.

Λέξεις-κλειδιά: Προσομοιωτής οδήγησης, νευρολογικοί ασθενείς, υγιείς οδηγοί, συνθήκες οδήγησης

Νευροψυχολογικοί ενδοφαινότυποι στο φάσμα της σχιζοφρένειας: ευρήματα και μελλοντικές εφαρμογές

Στέλλα Γιακουμάκη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Ο ενδοφαινότυποι αναφέρονται σε βιολογικούς δείκτες, οι οποίοι δεικνύουν την προδιάθεση για την εκδήλωση κάποιας διαταραχής σε ομάδες υψηλού κλινικού ή γενετικού κινδύνου. Σε μία αρχική μελέτη εξετάστηκαν ομοιότητες/διαφορές στο νευροψυχολογικό προφίλ μεταξύ μη-νοσούντων συγγενών Α βαθμού ασθενών είτε με σχιζοφρένεια είτε με ψυχωσική διπολική διαταραχή. Προς υποστήριξη του συνεχούς φάσματος για την ψύχωση, συγκεκριμένες λειτουργίες (οπτική μνήμη, αναστολή απόκρισης, μνήμη εργασίας, γνωστική ευελιξία και αφαιρετική σκέψη) βρέθηκαν ότι είναι γραμμικά ελλειμματικές στις δύο ομάδες, με το μεγαλύτερο έλλειμμα να εμφανίζεται στους συγγενείς ασθενών με σχιζοφρένεια και ακολούθως στους συγγενείς ασθενών με ψυχωσική διπολική διαταραχή. Σε μία ακόλουθη μελέτη μεγαλύτερης κλίμακας αξιολογήθηκαν μη-νοσούντες συγγενείς Α βαθμού ασθενών με διαταραχές στο φάσμα της σχιζοφρένειας και υγιείς συμμετέχοντες με υψηλά σχιζοτυπικά χαρακτηριστικά. Βρέθηκε ότι α) όταν δε λαμβάνονται υπόψη τα επίπεδα της σχιζοτυπίας, οι μη-νοσούντες συγγενείς έχουν φτωχότερο νευροψυχολογικό προφίλ σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό, β) η διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων στη μνήμη εργασίας και στη λεκτική ευφράδεια εξαρτάται από τα παρανοειδή και τα αρνητικά σχιζοτυπικά χαρακτηριστικά, γ) τα ελλείμματα στην εναλλαγή της προσοχής είναι κεντρικής σημασίας για την αρνητική και την παρανοειδή σχιζοτυπία στην ομάδα υψηλού κλινικού κινδύνου και δ) τα ελλείμματα στη μνήμη εργασίας και στη γνωστική ευελιξία είναι γενικευμένα σε ανθρώπους με υψηλά αρνητικά σχιζοτυπικά χαρακτηριστικά ενώ ανευρίσκονται μόνο σε ανθρώπους με ακραία παρανοειδή σχιζοτυπικά χαρακτηριστικά. Οι μελλοντικές κλινικές εφαρμογές των ευρημάτων, συνολικά, αφορούν στην εξατομίκευση προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης και γνωστικής αποκατάστασης με σκοπό τη βελτίωση της καθημερινής λειτουργικότητας.

Λέξεις-κλειδιά: ενδοφαινότυποι, σχιζοφρένεια, σχιζοτυπία, γνωστικές λειτουργίες

Κατανοώντας την κυριοχειρία με τη χρήση της μετα-ανάλυσης

Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η κυριοχειρία (ή συμπεριφορική πλευρίωση) αποτελεί νευροψυχολογικό δείκτη της ημισφαιρικής επικράτησης (ή εγκεφαλικής πλευρίωσης) για τη γλώσσα. Η κυριοχειρία έχει συνδεθεί με μαθησιακές δυσκολίες, όπως η δυσλεξία, με

νευροαναπτυξιακές διαταραχές, όπως ο αυτισμός, ή ακόμα και με την κώφωση. Επίσης, έχει συνδεθεί με χαμηλή (ή υψηλή ανάλογα με την πηγή) νοημοσύνη. Όλες αυτές οι συσχετίσεις, ανεξάρτητα από τις πραγματικές τους διαστάσεις ή την εγκυρότητά τους, έχουν λάβει μεγάλες διαστάσεις και εκτός των επιστημονικών κύκλων, με αποτέλεσμα να επηρεάζουν πολλές πτυχές της καθημερινότητας, όπως η εκπαιδευτική πράξη. Ενδεικτικά, σχεδόν 40% των μελλοντικών εκπαιδευτικών στη χώρα μας πιστεύει ότι οι αριστερόχειρες έχουν υψηλότερο δείκτη νοημοσύνης από τους δεξιόχειρες. Οι προσδοκίες των δασκάλων σχετικά με τη νοημοσύνη των μαθητών τους με τη σειρά τους προβλέπουν μια σειρά από μεταβλητές που αφορούν τη μετέπειτα ζωή των μαθητών, όπως το μορφωτικό και το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο, ακόμα και 40 χρόνια μετά. Την ίδια στιγμή, το πλήθος των επιστημονικών άρθρων πάνω στην κυριοχειρία κάνει ιδιαίτερα δύσκολο το εγχείρημα ακόμα και των ίδιων των επιστημόνων, πόσο μάλλον των εκπαιδευτικών, να αποκρυσταλλώσουν τη γνώση που μεταφέρουν τα ευρήματα διαφορετικών μελετών. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί μία σειρά μετα-αναλύσεων που επιχειρούν να απαντήσουν ερωτήματα σχετικά με την κυριοχειρία που έχουν άμεση εφαρμογή στην εκπαιδευτική πράξη, τόσο στη γενική όσο και στην ειδική αγωγή. Συγκεκριμένα, θα απαντηθεί αν οι αριστερόχειρες έχουν υψηλότερη νοημοσύνη σε σχέση με τους δεξιόχειρες. Επίσης, θα συζητηθούν τα ποσοστά αριστεροχειρίας που απαντώνται σε άτομα με νοητική υστέρηση, δυσλεξία, κώφωση και άτομα εντός του φάσματος του αυτισμού.

Λέξεις κλειδιά: προτίμηση χεριού, κυριοχειρία, μετα-ανάλυση, νοημοσύνη, αυτισμός, κώφωση

Επηρεάζει η προτίμηση χεριού τη γραφή και το σχέδιο των παιδιών;

Φίλιππος Βλάχος¹, Φωτεινή Μπονώτη¹, Παναγιώτα Μεταλλίδου²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ακόμα και σήμερα υπάρχει διάχυτη στην κοινωνία η άποψη ότι οι αριστερόχειρες δυσκολεύονται περισσότερο από τους δεξιόχειρες κατά τη γραφή και ως εκ τούτου κάνουν χειρότερα γράμματα και παράγουν πιο δυσανάγνωστα κείμενα, ενώ από την άλλη πλευρά έχουν ιδιαίτερες ικανότητες και μπορούν να διακριθούν στο χώρο

του σχεδίου. Σκοπός της εισήγησης είναι να παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα ερευνών μας που εξέτασαν τη επίδραση της προτίμησης χεριού στην ανάπτυξη των σχεδιαστικών ικανοτήτων και της γραφής κατά τη διάρκεια της σχολικής ηλικίας, καθώς και τις πιθανές διακυμάνσεις αυτής της σχέσης. Τα αποτελέσματα μας έδειξαν ότι η προτίμηση χεριού ήταν ανεξάρτητη από την επίδοση στο σχέδιο, αν και τα σχέδια πολλών αριστερόχειρων φαίνονταν αισθητικά πιο πλήρη. Έδειξαν επίσης ότι δεν υπάρχει ισχυρή επίδραση της προτίμησης χεριού στις γραφικές ικανότητες (επίδοση και ταχύτητα) κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας. Όμως οι δεξιόχειρες εμφάνιζαν ελαφρά υψηλότερα ποσοστά στην ομάδα των καλών γραφέων, ενώ οι αριστερόχειρες υπερ-αντιπροσωπεύονταν ανάμεσα στους πολύ κακούς γραφείς. Τέλος, υπήρχαν σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στις επιδόσεις των παιδιών στη γραφή και το σχέδιο, και οι κακοί γραφείς είχαν πολύ χαμηλές επιδόσεις και στα σχεδιαστικά έργα. Συνολικά, τα αποτελέσματα μας δεν έδειξαν ότι η προτίμηση χεριού επηρεάζει τη γραφή και το σχέδιο των παιδιών. Οι κοινωνικές αντιλήψεις για αυξημένη συχνότητα εμφάνισης αριστερόχειρων ανάμεσα στους πολύ κακούς γραφείς οφείλονται πιθανά στο γεγονός ότι οι αριστερόχειρες αποτελούν μία ετερογενή ομάδα ατόμων, με αναλογικά περισσότερους από αυτούς να βρίσκονται στην ομάδα που έχει χαμηλές επιδόσεις για κάποιες ικανότητες και λιγότερους να βρίσκονται στην ομάδα που έχει υψηλότερες επιδόσεις από τους δεξιόχειρες για τις ίδιες ικανότητες.

Λέξεις κλειδιά: προτίμηση χεριού, γραφή, σχέδιο

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 32 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Γνωσιακή-Συμπεριφοριστική Θεραπεία Παιδιών και Εφήβων

Διοργανώτριες: Ιωάννα Μπίμπου Νάκου, Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι

Πρόεδρος: Ιωάννα Μπίμπου Νάκου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητήτρια: Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, *Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς*

Το προτεινόμενο συμπόσιο παρουσιάζει παραδείγματα θεραπευτικής διεργασίας σε παιδιά και εφήβους. Η κλινική πρακτική των παραδειγμάτων πλαισιώνεται από τη γνωσιακή-συμπεριφοριστική προσέγγιση και στηρίζεται στη διαχρονική συνεργασία του Ινστιτούτου Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς και της

Ελληνικής Εταιρείας Έρευνας Συμπεριφοράς, Παράρτημα Μακεδονίας. Η πρώτη ανακοίνωση αξιοποιεί κριτικά τα αιτήματα των οικογενειών προς το Τμήμα Θεραπείας Παιδιών και Εφήβων ως προς το θεραπευτικό πλαίσιο και την αξιολόγηση της Γνωσιακής Συμπεριφοριστικής Θεραπείας, ενώ οι επόμενες τρεις ανακοινώσεις διαπραγματεύονται την θεραπευτική σχέση και τις πρακτικές της σε παιδιά και εφήβους με βασικό αίτημα εκδηλώσεις άγχους.

Ερευνητικά στοιχεία από τη λειτουργία του Τμήματος Θεραπειών Παιδιών και Εφήβων του Ινστιτούτου Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς
Αργυρή Κοντορίνη-Μπενέκη, Κατερίνα Αγγελή, Γεωργία Κακλαμάνη
Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς

Το Τμήμα Θεραπείας Παιδιών και Εφήβων (ΤΘΠΕ) είναι ένα πλαίσιο που παρέχει τη δυνατότητα σε παιδιά, εφήβους και τις οικογένειες τους να λάβουν Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία με υψηλή ποιότητα. Στην μελέτη αυτή παρουσιάζονται τα δημογραφικά και επιδημιολογικά χαρακτηριστικά των ατόμων που αναζήτησαν ψυχοθεραπεία Γνωσιακής – Συμπεριφοριστικής προσέγγισης τα τελευταία επτά χρόνια (2010 - 2017) στο Τμήμα Θεραπείας Παιδιών και Εφήβων του Ινστιτούτου Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς (ΙΕΘΣ). Παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τις διαγνώσεις που έλαβαν τα περιστατικά που προσήλθαν στο ΤΘΠΕ και την πορεία της θεραπείας τους. Η πορεία της θεραπείας εκτιμήθηκε μέσω των ψυχομετρικών εργαλείων που χορηγήθηκαν στην αρχή και στο τέλος της. Τα δημογραφικά και επιδημιολογικά στοιχεία που παρουσιάζονται περιλαμβάνουν μεταβλητές όπως το φύλο, η ηλικία, η τάξη φοίτησης, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, ο τόπος διαμονής, η τυχόν προηγούμενη επαφή με επαγγελματία ψυχικής υγείας, το αρχικό αίτημα προσέλευσης και η ηλικία εμφάνισης του προβλήματος, οι ημερομηνίες της συνέντευξης αξιολόγησης, η διάρκεια της θεραπείας και ο συνολικός αριθμός των συνεδριών. Τα παραπάνω στοιχεία αξιολογούνται ως προς το θεραπευτικό πλαίσιο και την εφαρμογή Γνωσιακής Συμπεριφοριστικής Θεραπείας σε παιδιά και εφήβους.

Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία παιδιού προσχολικής ηλικίας με άγχος αποχωρισμού, δυσκολίες συμπεριφοράς και ονυχοφαγία

Ντάρια-Θεοδώρα Μπακουρίνη, Κατερίνα Αγγελή, Χριστίνα Βαρβέρη

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς

Στην ανακοίνωση παρουσιάζουμε την περίπτωση ενός κοριτσιού που προσήλθε για θεραπεία στα 3,5 έτη. Το κύριο αίτημα των γονέων ήταν οι δυσκολίες συμπεριφοράς του παιδιού όπως: έντονο κλάμα, φόβος αποχωρισμού από την μητέρα, δυσκολία στην αυτονομία και εναντιωματική συμπεριφορά. Παράλληλα εκδήλωνε ονυχοφαγία, ξεφλούδισμα νυχιών και επίμονο ξύσιμο χεριών και σώματος. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το πώς η Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία συναντά ένα παιδί προσχολικής ηλικίας. Η αναπτυξιακή αυτή φάση, απαιτεί την προσαρμογή πολλών γνωσιακών και συμπεριφοριστικών τεχνικών και δίνεται έμφαση στην θεραπευτική σχέση. Επίσης, ουσιαστικής σημασίας στη θεραπεία του παιδιού είναι η εμπλοκή και η συνεργασία των γονέων. Οι θεραπευτικοί στόχοι που τέθηκαν για τη συγκεκριμένη περίπτωση αφορούσαν στις συμπεριφορές του παιδιού και τη σχέση γονέων - παιδιού. Κατά τη παρέμβαση πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση στα συναισθήματα μέσω παιχνιδιού (κάρτες, παντομίμα, μπαλόνια). Χρησιμοποιήσαμε παιχνίδια ρόλων με στόχο τη βελτίωση της επικοινωνίας, την έκφραση των δυσάρεστων συναισθημάτων, καθώς και των συναισθηματικών αναγκών του παιδιού. Με το παιδί επικεντρωθήκαμε στην κατανόηση και τη διαχείριση του φόβου αποχωρισμού από την μητέρα. Μέσω συμβολικού παιχνιδιού και αφήγησης ιστοριών-παραμυθιών, συνεργαστήκαμε με στόχο την εξάσκηση του παιδιού στην επίλυση προβλημάτων και στην κατανόηση νέων εννοιών. Η ζωγραφική μας βοήθησε, επίσης, πολύ στην επικοινωνία, το σχεδιασμό των στόχων και την παρέμβαση. Η θετική ενίσχυση είχε καίρια σημασία στην θεραπεία, καθώς το παιδί άρχισε να χτίζει μια πιο θετική εικόνα για τον εαυτό του. Ως προς την έκβαση της θεραπείας, πολλές από τις παρελθούσες συμπεριφορές, όπως η εναντίωση, το έντονο κλάμα, ο αποχωρισμός, το ξύσιμο των χεριών και η ονυχοφαγία υποχώρησαν. Η συνεργασία με τους γονείς φαίνεται να έπαιξε σημαντικό ρόλο στην θετική έκβαση της θεραπείας.

Παιδική ηλικία και αγχώδεις διαταραχές: Η περίπτωση του "υπάκουου"

Νικηφόρου

Μαρία Μαυροματίδου, Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς

Πρόκειται για τον Νικηφόρο, μαθητή της Ε΄ δημοτικού που επισκέφθηκε την ψυχολόγο του Δήμου, μετά από ανησυχία της μητέρας ότι ο τραυλισμός του γιου της έχει αρχίσει να επηρεάζει σημαντικά την εικόνα για τον εαυτό του και τις σημαντικές του σχέσεις. Ο Νικηφόρος ήρθε στην θεραπεία με βασικό αίτημα «να μην τραυλίζει και να έχει λιγότερο άγχος». Με βάση τη διατύπωση της υπόθεσης, παρουσιάζονται οι καταστάσεις που πυροδοτούν το άγχος, σημαντικά προβλήματα από τις σχέσεις των μελών της οικογένειας που συνδέονται με την συμμορφωτική και υποχωρητική συμπεριφορά του Νικηφόρου και την περιορισμένη αίσθηση ελέγχου στην καθημερινότητά του. Στην παρούσα εισήγηση, θα συζητήσουμε την συνεργασία της θεραπεύτριας με τους γονείς, την εδραίωση της θεραπευτικής σχέσης με τον Νικηφόρο, τα εμπόδια – δυσκολίες, τις θεραπευτικές παρεμβάσεις, καθώς και την πορεία και έκβαση της θεραπείας.

Εφηβεία και Αγχώδεις διαταραχές: Η περίπτωση του "κλειστού" Πάτροκλου

Στέλλα Φουντουλάκη, Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς Παράρτημα Μακεδονίας

Ο Πάτροκλος, 15,5 ετών, μαθητής Α Λυκείου παραπέμφθηκε για ψυχοθεραπεία από τον παιδοψυχίατρο που τον παρακολουθεί από την παιδική ηλικία. Τον συνόδευε μια διάγνωση για ΔΕΠ-Υ στην παιδική ηλικία, με ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή. Οι πολλές φοβίες και το έντονο άγχος σε κοινωνικές καταστάσεις αναγνωρίστηκαν ως χρόνιες σημαντικές δυσκολίες από το οικογενειακό του περιβάλλον και τον ίδιο. Στην παρούσα φάση ο Πάτροκλος παρουσιάζει έντονο άγχος το οποίο ενεργοποιείται στο ενδεχόμενο απομάκρυνσής του από το σπίτι, κυρίως στην έξοδό του με συνομηλίκους, και εκφράζεται με έντονο φόβο ενδεχόμενης κρίσης πανικού. Το αίτημα που θέτει τόσο ο ίδιος όσο και οι γονείς είναι σαφές και ξεκάθαρο και ο ίδιος φαίνεται να είναι ενεργοποιημένος και πολύ πρόθυμος να δουλέψει. Στην εισήγηση, παρουσιάζονται οι γνωστικές συμπεριφοριστικές θεραπευτικές παρεμβάσεις με στόχο την κατανόηση και την αντιμετώπιση του άγχους, με

παράλληλη εστίαση στη διαδικασία εδραίωσης της θεραπευτικής σχέσης και στη σταδιακή ενίσχυση της αντιλαμβανόμενης αυτό-αποτελεσματικότητας του Πάτροκλου.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 33 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

**Νέοι και μεταβατικές διαδικασίες σε περιβάλλον οικονομικής κρίσης:
εκπαιδευτικές και εργασιακές διαδρομές και η εμπειρία της αυτονομίας**

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Βασιλική Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, *Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητήτρια: Ελευθερία Γωνίδα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Στόχος του Συμποσίου είναι να παρουσιάσει αποτελέσματα της πανελλήνιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος EXCEPT, το οποίο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την πρωτοβουλία HORIZON 2020 και στο οποίο συμμετέχουν 8 χώρες υπό το συντονισμό του Πανεπιστημίου του Tallinn στην Εσθονία. Ο κεντρικός στόχος του Προγράμματος είναι η μελέτη και κατανόηση των τρόπων με τους οποίους η εργασιακή επισφάλεια και ο αποκλεισμός των νέων της Ευρώπης από την αγορά εργασίας έχουν ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση και άλλων, πολλαπλών κινδύνων κοινωνικού αποκλεισμού. Οι τέσσερις εισηγήσεις του Συμποσίου θα παρουσιάσουν αποτελέσματα (α) της ποσοτικής έρευνας που προέκυψαν από τις αναλύσεις ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων για τις συνθήκες ζωής των νέων και (β) της ποιοτικής έρευνας, με έμφαση στις εκπαιδευτικές και εργασιακές εμπειρίες των νεαρών ατόμων από τη μια, και στον τρόπο με τον οποίο τα ίδια νοηματοδοτούν τις έννοιες της προσωπικής αυτονομίας και της οικονομικής ανεξαρτησίας μέσα από εμπειρίες ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, στο σύγχρονο ελληνικό κοινωνικό πλαίσιο της οικονομικής κρίσης.

Εργασιακές διαδρομές και ο φαύλος κύκλος της εργασιακής επισφάλειας

Ευαγγελία Φίγγου, Μαρίνα Σουρβίνου, Α. Φλούλη, Βασιλική Δεληγιάννη, Χριστίνα Αθανασιάδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Αποτελεί κοινό τόπο στα ευρήματα πολλών ερευνών ότι η επισφαλής εργασία τείνει να αποτελεί πια τον κανόνα και όχι την εξαίρεση στην αγορά εργασίας. Η ερευνητική παραγωγή στο πεδίο αυτό -με ελάχιστες εξαιρέσεις- εστιάζει σε μακροκοινωνικούς ποσοτικούς δείκτες. Αντίθετα, η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην κοινωνική κατασκευή των εργασιακών διαδρομών και στην υποκειμενική νοηματοδότηση της επισφάλειας στο λόγο. Βασίζεται σε δεδομένα από 40 ημι-δομημένες συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος EXCEPT με συμμετέχοντες/ουσες ηλικίας 18 έως 29 ετών από αστικές και ημιαστικές περιοχές της Ελλάδας. Για την ανάλυση των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκαν οι αρχές της κριτικής κοινωνικής λογοψυχολογίας. Η ανάλυση αναδεικνύει τις διαφορετικές κατασκευές της επισφάλειας στο λόγο των συμμετεχόντων και συνδέει τις κατασκευές αυτές με τη νοηματοδότηση της ιδανικής εργασίας. Η συζήτηση των ευρημάτων επικεντρώνεται στις συνέπειες της κατασκευής της επισφαλούς εργασίας ως (αναγκαίου αν και όχι επιθυμητού) μέσου για την βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης, η οποία φαίνεται να τροφοδοτεί τον φαύλο κύκλο της εργασιακής εκμετάλλευσης.

Αυτονομία στα χρόνια της οικονομικής κρίσης: Η περίπτωση των νέων στην Ελλάδα

A. Φλούλη, Βασιλική Δεληγιάννη, Χριστίνα Αθανασιάδου, Ευαγγελία Φίγγου, Μαρτίνα Σουρβίνου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η έννοια της αυτονομίας ορίζεται ως η απουσία οποιασδήποτε εξάρτησης και η ικανότητα ενός ατόμου να διαμορφώνει τη ζωή του/της ανεξάρτητα από επιδράσεις άλλων προσώπων. Με άλλα λόγια, αποτελεί ένα είδος ανεξαρτησίας τόσο σε οικονομικό όσο και σε ψυχολογικό/συναισθηματικό επίπεδο. Στην παρούσα έρευνα, η οποία αποτελεί μέρος του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος EXCEPT, στόχος ήταν να αναδειχθούν: (α) ο τρόπος με τον οποίον οι νέοι και οι νέες αντιλαμβάνονται και περιγράφουν την αυτονομία τους στο πλαίσιο της ανεργίας ή/και της εργασιακής επισφάλειας, (β) οι στρατηγικές τις οποίες χρησιμοποιούν στην προσπάθειά τους

για αυτονομία, (γ) οι επιπτώσεις τις οποίες υφίστανται ως αποτέλεσμα της έλλειψης αυτονομίας και τέλος, (δ) η χρήση δημόσιων πολιτικών που στόχο έχουν την ενδυνάμωση των νέων και κατ' επέκταση την αυτονομία τους. Το εργαλείο της έρευνας ήταν η ατομική ημι-δομημένη συνέντευξη, ενώ το δείγμα αποτέλεσαν 40 νέοι και νέες, ηλικίας 18 έως 29 ετών, διαφορετικού εκπαιδευτικού επιπέδου και κοινωνικο-πολιτισμικής προέλευσης. Τα δεδομένα επεξεργάστηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης και σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι περισσότεροι από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες κάνουν λόγο για έλλειψη αυτονομίας ως αποτέλεσμα της ανεργίας ή των επισφαλών συνθηκών εργασίας, ενώ φαίνεται να συνδέουν την αυτονομία τόσο με την οικονομική ανεξαρτησία όσο και με την κατοχή αυτόνομης κατοικίας. Οι συμμετέχοντες/ουσες αναφέρονται, επίσης, σε ποικίλους τρόπους διαχείρισης της κατάστασης, μερικοί από τους οποίους ενισχύουν την αυτονομία τους, ενώ άλλοι διακινδυνεύουν την εξάρτησή τους από την πατρική οικογένεια. Τέλος, επισημαίνουν την αδυναμία των δημοσίων προγραμμάτων και πολιτικών στην προσπάθειά τους για αυτονομία.

Ανεργία, εργασιακή ανασφάλεια και ευζωΐα των νέων στην Ευρώπη: Ο ρυθμιστικός ρόλος των κοινωνικών αξιών

Μ. Κωστούλη¹, Κ. Täht², Δ. Ξανθοπούλου¹, Ευαγγελία Φίγγου¹, Μ. Unt², Μαρτίνα Σουρβίνου¹

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκη, ²Tallinn University

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διαπιστωθεί εάν τα αποτελέσματα της ανεργίας και της εργασιακής ανασφάλειας στην υγεία και την ευζωΐα (ικανοποίηση από τη ζωή και υποκειμενική ευημερία) των νέων στην Ευρώπη διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα. Για το σκοπό αυτό, εξετάσαμε τον ρυθμιστικό ρόλο δύο μεταβλητών που εντοπίζονται στο μακρο-επίπεδο ανάλυσης (δηλ., τη χώρα): τον ατομικισμό και την αξία που αποδίδει η κάθε κοινωνία στην εργασία. Υποθέσαμε ότι η αρνητική σχέση ανάμεσα στην ανεργία και την εργασιακή ανασφάλεια από τη μία και την υγεία και την ευζωΐα από την άλλη θα είναι ιδιαίτερα ισχυρή στις χώρες με ατομικιστική κουλτούρα (και λιγότερο ισχυρή στις χώρες με κollectιβιστική κουλτούρα) και σε κοινωνίες στις οποίες δίνεται μεγάλη αξία στην

εργασία. Για την εξέταση των υποθέσεων χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα της έρευνας European Union Statistics on Income and Living Conditions. Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 22.842 νέοι (16-29 ετών) από 29 ευρωπαϊκές χώρες. Οι πολύ-επίπεδες αναλύσεις έδειξαν ότι η ανεργία και η εργασιακή ανασφάλεια σχετίζονται αρνητικά με την υγεία σε χώρες με ατομικιστική κουλτούρα. Επιπλέον, οι άνεργοι νέοι δήλωσαν χαμηλότερα επίπεδα ικανοποίησης από τη ζωή και υποκειμενικής ευημερίας σε κοινωνίες που δίνουν μεγάλη (και όχι μικρή) αξία στην εργασία. Σε αντίθεση με τις υποθέσεις, η ανεργία και η εργασιακή ανασφάλεια βρέθηκε ότι σχετίζονται αρνητικά με την υγεία των νέων σε κοινωνίες που δίνουν μικρή αξία στην εργασία. Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών με σκοπό την προστασία της ποιότητας της ζωής των νέων στην Ευρώπη.

Πολιτικές για την απασχόληση των νέων στην Ελλάδα: προκλήσεις και προοπτικές την εποχή της κρίσης

Σοφία Μπουτσιούκη, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Οι νέοι αποτελούν δυναμικό τμήμα του ανθρωπίνου κεφαλαίου των σύγχρονων κρατών με σημαντική συμβολή στις αναπτυξιακές προοπτικές τους. Αντιμετωπίζουν περισσότερες προκλήσεις από άλλες ομάδες του πληθυσμού στην ομαλή μετάβαση στην απασχόληση και την κοινωνική ενσωμάτωση λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού στο διεθνές περιβάλλον. Τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες με στόχο την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της δυσμενούς διεθνούς συγκυρίας. Μεγάλη έμφαση αποδίδεται σε πολιτικές που σχετίζονται με την απασχόληση και την εκπαίδευση των νέων, καθώς διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική τους ευημερία. Οι παρεμβάσεις αυτές αποκτούν μεγάλο ενδιαφέρον στην περίπτωση της Ελλάδας, όπου οι προκλήσεις για την απασχόληση των νέων εμφανίζονται ιδιαίτερα οξυμμένες όχι μόνο εξαιτίας των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης του 2008, αλλά και λόγω της παρουσίας μακροχρόνιων διαρθρωτικών ατελειών. Η παρούσα εργασία προσεγγίζει κριτικά το σχεδιασμό πολιτικών με στόχο την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων στην Ελλάδα και

επιχειρεί να αναδείξει τη διασύνδεσή τους με την αντίστοιχη θεσμική προσπάθεια που εκδηλώνεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιγράφονται οι συνθήκες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι νέοι στην ελληνική αγορά εργασίας και παρουσιάζονται οι κυριότερες θεσμικές πρωτοβουλίες για την υποστήριξη της επαγγελματικής τους ένταξης. Παράλληλα, αναλύονται οι προκλήσεις που αναφύονται στην εισαγωγή των υποστηρικτικών παρεμβάσεων και επιχειρείται μία αξιολόγηση των προοπτικών αποτελεσματικής εφαρμογής τους στη δεδομένη κοινωνικοοικονομική συγκυρία.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 34 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Σωματική αυτοεικόνα και επιδράσεις από ΜΜΕ: μια εξελικτική προσέγγιση σε ηλικιακά και πολιτισμικά διαφορετικές ομάδες

Διοργανωτής/Πρόεδρος/Συζητητής: Μάριος Αργυρίδης, *Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου*

Η διεθνής βιβλιογραφία είναι διχασμένη κατά πόσο η σωματική αυτοεικόνα είναι σταθερή καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής ή αν βελτιώνεται όσο αυξάνεται η ηλικία. Επιπλέον, η διεθνής βιβλιογραφία είναι διχασμένη κατά πόσο διαφέρει η σωματική αυτοεικόνα στα άτομα με σωματική αναπηρία σε σύγκριση με άτομα χωρίς σωματική αναπηρία. Οι επιμέρους τέσσερις (4) παρουσιάσεις στο προτεινόμενο συμπόσιο ασχολούνται με τους δύο πιο πάνω πληθυσμούς: ένα μεγάλο δείγμα από έφηβους, νεαρούς ενήλικες και άτομα άνω των 40 ετών για να συγκριθούν πιθανές εξελικτικές διαφορές και άτομα με σωματική αναπηρία. Έχοντας υπόψη ότι, πέραν των αντιφατικών ευρημάτων, οι συγκεκριμένοι πληθυσμοί δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς (κυρίως σε Ελλάδα και Κύπρο) στις μεταβλητές ενδιαφέροντος, αποφασίστηκε όπως διεξαχθούν ποσοτικές έρευνες μεσαίας και μεγάλης κλίμακας έτσι ώστε να αξιολογηθούν οι πιο κάτω μεταβλητές: σωματική αυτοεικόνα, αυτοεκτίμηση, διατροφικές διαταραχές, επιδράσεις από τα ΜΜΕ, άγχος και δυσφορία για την εμφάνιση και εσωτερίκευση του λεπτού και αθλητικού ιδεατού. Στο συγκεκριμένο συμπόσιο, θα γίνουν τέσσερις παρουσιάσεις που θα χωριστούν ανάλογα με τον πληθυσμό τον οποίον χρησιμοποίησαν και αξιολόγησαν. Αναλυτικά, η μία παρουσίαση αξιολογεί τα άτομα με κινητική αναπηρία (N=134) ανάλογα με το

είδος της αναπηρίας, αν η αναπηρία είναι αναστρέψιμη κλπ., οι άλλες δύο άτομα όλων των ηλικιών (N=3076), και η τέταρτη άνδρες και γυναίκες άνω των 40 ετών (N = 145). Τα ευρήματα είναι πολύ ενδιαφέρον με μοναδικά στοιχεία τόσο για την Κύπρο και την Ελλάδα, όσο και για την παγκόσμια βιβλιογραφία.

Σωματική αυτοεικόνα, αυτοεκτίμηση και επίδραση από MME κατά τη διάρκεια της ζωής: Αλλάζει κάτι;

Χάρης Ιωάννου, Μάριος Αργυρίδης

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Έχει περάσει ήδη πέραν της μίας δεκαετίας από το χαρακτηριστικό άρθρο της Marika Tiggemann (2004) που αφορούσε στις αλλαγές της σωματικής αυτοεικόνας κατά τη διάρκεια της ενήλικης ζωής. Προηγούμενες έρευνες κατέδειξαν μη ικανοποίηση με τη σωματική αυτοεικόνα σε Ελλάδα και Κύπρο σε σύγκριση με άλλες χώρες στη βιβλιογραφία και δόθηκαν σχετικές εξηγήσεις (Argyrides et al., 2016). Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να αξιολογήσει διάφορες μεταβλητές που αφορούν στη σωματική εμφάνιση σε έφηβους (13-18 ετών), σε νεαρούς ενήλικες (πανεπιστημιακής ηλικίας) και σε ενήλικες άνω των 40 ετών (41-69 ετών). Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: αυτοεκτίμηση, ικανοποίηση και επένδυση στην εμφάνιση, άγχος για την εμφάνιση, εσωτερίκευση του λεπτού ιδεατού, εσωτερίκευση του αθλητικού ιδεατού, πίεση από τα MME όσον αφορά στην εμφάνιση και αντίληψη των MME ως καλή πηγή πληροφόρησης για την εμφάνιση ενός ατόμου. Συμμετείχαν 3076 έφηβοι και ενήλικες από Κύπρο και Ελλάδα, οι οποίοι απάντησαν σε ερωτηματολόγια που αξιολογούσαν τις πιο πάνω μεταβλητές. Αναλύσεις Πολλαπλής Διασποράς (MANOVAs) έδειξαν πως τα επίπεδα αυτοεκτίμησης αυξάνονται όσο αυξάνεται και η ηλικία. Όσον αφορά στην εμφάνιση, η ικανοποίηση με την εμφάνιση είναι περισσότερη στη νεαρή ενήλικη ζωή παρά στους εφήβους και ενήλικες άνω των 40 ετών, η επένδυση στην εμφάνιση μειώνεται με την ηλικία ενώ το άγχος για την εμφάνιση παραμένει σταθερά ψηλό ασχέτως της ηλικίας. Τέλος, η εσωτερίκευση του λεπτού και αθλητικού ιδεατού μειώνεται με την ηλικία, η πίεση από τα MME είναι περισσότερη στη νεαρή ενήλικη ζωή παρά στους εφήβους και ενήλικες άνω των 40 ετών, και η θεώρηση των MME

ως καλή πηγή πληροφόρησης μειώνεται με την ηλικία. Βάσει των αποτελεσμάτων, φαίνεται πως η αυτοεκτίμηση, η σωματική αυτοεικόνα και η επίδραση των ΜΜΕ όσον αφορά στην εμφάνιση επηρεάζεται από την ηλικία ενός ατόμου. Θεωρούμαι ότι το πιο ανησυχητικό εύρημα είναι το γεγονός ότι το άγχος για την εμφάνιση παραμένει σταθερά ψηλό καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, ασχέτως της ευρύτερης ικανοποίησης με την εμφάνιση. Αυτό το εύρημα χρήζει περισσότερης έρευνας.

Σωματική αυτοεικόνα: διαφορές μεταξύ ατόμων κανονικού βάρους και υπέρβαρων / παχύσαρκων άνω των 40 ετών

Αικατερίνη Ράντη, Αικατερίνη Σουμπλή, Μάριος Αργυρίδης
Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Τα συμπεράσματα από την παγκόσμια βιβλιογραφία όσον αφορά στη σωματική εμφάνιση σε άτομα άνω των 40 ετών καταλήγουν πως η σωματική δυσαρέσκεια είναι εντυπωσιακά σταθερή σε όλη τη διάρκεια της ζωής αλλά η σημασία που δίνεται στη φυσική/σωματική εμφάνιση, ειδικά στο μέγεθος και το βάρος του σώματος μειώνεται με την ηλικία (Tiggemann, 2004). Ωστόσο, πολύ λίγες έρευνες έχουν γίνει οι οποίες να αξιολογούν τις ψυχοκοινωνικές συνέπειες αυτών των ατόμων στην Ελλάδα (Ranti, Soumpli, & Argyrides, 2016), πόσο μάλλον για ενδοομαδικές διαφορές. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να αξιολογήσει στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ατόμων άνω των 40 ετών με κανονικό βάρος και υπέρβαρους/παχύσαρκους της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Δόθηκαν λοιπόν 4 ερωτηματολόγια που αξιολογούσαν 12 μεταβλητές (σωματική αυτοεικόνα, επίδραση από ΜΜΕ, αυτοεκτίμηση, κλπ.) και διαφορετικούς παράγοντες επικινδυνότητας σε 142 άτομα ελληνικής καταγωγής από 40 έως 65 χρονών. Οι αναλύσεις μέσω των όρων τύπου t, οι παλινδρομήσεις και οι συσχετίσεις Pearson κατέδειξαν τα πιο κάτω βασικά αποτελέσματα: 1. Σε σύγκριση με άλλα μέρη του σώματος, τα άτομα κανονικού βάρους είχαν περισσότερη ικανοποίηση με τα μαλλιά (μη αναμενόμενο), τη μέση, το βάρος και τη συνολική τους εμφάνιση. 2. Τα άτομα κανονικού βάρους επενδύουν περισσότερο στην εμφάνιση τους. 3. Τα υπέρβαρα άτομα νιώθουν περισσότερη δυσαρέσκεια με την εμφάνισή τους. 4. Η ανάλυση παλινδρόμησης η οποία αξιολόγησε τους σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες της ικανοποίησης με την εμφάνιση και αν υπάρχουν διαφορές σε άτομα με κανονικό βάρος και υπέρβαρους/παχύσαρκους κατέδειξε ότι στα άτομα με

κανονικό βάρος, οι προβλεπτικοί παράγοντες της ικανοποίησης με την εμφάνιση ήταν η επένδυση στην εμφάνιση και η ικανοποίηση με συγκεκριμένα μέρη του σώματος. Στους υπέρβαρους/παχύσαρκους, οι προβλεπτικοί παράγοντες ήταν η ικανοποίηση με συγκεκριμένα μέρη του σώματος (κοινή και στους δύο) όπως και το άγχος για την εμφάνιση και ο Δείκτης Μάζας Σώματος. 5. Υπήρχαν διαφορές στις συσχετίσεις όλων των μεταβλητών μεταξύ ατόμων κανονικού βάρους και υπέρβαρων/παχύσαρκων. 6. Είναι σημαντικό εύρημα η μη συσχέτιση της αυτοεκτίμησης ως προβλεπτικός παράγοντας σε καμία κατηγορία. Στην παρουσίαση θα αναφερθούν οι εφαρμογές των αποτελεσμάτων στην ψυχολογία και στους συμβούλους που δουλεύουν με αυτές τις ηλικίες.

Σωματική Αυτοεικόνα Ατόμων με Κινητική Αναπηρία στην Ελλάδα

Αθηνά Αγγελίδου, Γεωργία Εμμανουηλίδου, Μάριος Αργυρίδης

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Η εικόνα του σώματος είναι μια πολυδιάστατη έννοια που αναφέρεται στην υποκειμενική αντίληψη κάθε ατόμου, καθώς και στα βιώματα, στη συμπεριφορά του προς το σώμα του, και ιδιαίτερα προς τη φυσική/σωματική του εμφάνιση (Cash & Pruzinsky, 2002). Στο παρελθόν, υπήρξε ενδιαφέρον αξιολόγησης της σωματικής αυτοεικόνας των ατόμων με κινητική αναπηρία (Taub, Fanflik, & McLorg, 2003). Η παρούσα έρευνα είχε σκοπό να διερευνήσει στην Ελλάδα τη σχέση της κινητικής αναπηρίας με τη σωματική αυτοεικόνα και τις οποιεσδήποτε επιδράσεις των ΜΜΕ και της αυτοεκτίμησης. Συγκεκριμένα, αξιολογούσε πιθανές διαφορές στην αυτοεικόνα ανάλογα με το είδος της αναπηρίας, το κατά πόσο επηρεάζεται η σωματική αυτοεικόνα από την ηλικία έναρξης της κινητικής αναπηρίας και το βαθμό δυσλειτουργικότητας από αυτήν, και την επίδραση της κοινωνικοοικονομικής τάξης. Στην έρευνα πήραν μέρος 134 ενήλικες με κινητική αναπηρία (79 άνδρες και 55 γυναίκες) στους οποίους δόθηκαν ερωτηματολόγια τα οποία αξιολογούσαν τις μεταβλητές ενδιαφέροντος. Οι ανάλογες στατιστικές αναλύσεις κατέδειξαν ότι α) τα άτομα με αναπηρία στα κάτω άκρα (παραπληγία) είχαν πιο λίγη δυσφορία με τη σωματική τους εικόνα από άλλα είδη αναπηρίας β) όσο πιο μεγάλη η δυσλειτουργία, τόσο η διακοπή και των σημαντικών στόχων τους. Αυτό μάλιστα

ισχύει και στα δύο φύλα, και είναι πιο έντονο στις γυναίκες παρά στους άντρες! γ) τα άτομα με αναπηρία από αστική περιοχή έχουν σημαντικά πιο ψηλά επίπεδα επένδυσης στην εμφάνιση, άγχος για την εμφάνιση, αυτοεκτίμηση, πίεση από ΜΜΕ και εσωτερίκευση του αθλητικού ιδεατού δ) σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ όλων των μεταβλητών ενδιαφέροντος. Τα αποτελέσματα αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από επαγγελματίες που ασχολούνται με άτομα με κινητική αναπηρία για να τους βοηθήσουν στη βελτίωση της σωματικής τους αυτοεικόνας καθώς και στον επαναπροσδιορισμό και την υλοποίηση των στόχων τους, ειδικά στους άνδρες.

Ικανοποίηση από διάφορα μέρη του σώματος σε διάφορες ηλικιακές ομάδες

Ευαγγελία Αλεξίου, Μάριος Αργυρίδης,

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Η πλειονότητα των ερευνών σχετικά με την εικόνα του σώματος αφορά κυρίως τη χρονική περίοδο της εφηβείας αλλά και τον πανεπιστημιακό πληθυσμό (Tiggemann, 2004, Ivan & Daba – Buzoianu, 2016). Λίγα είναι γνωστά σχετικά για την εικόνα του σώματος στους άντρες και στις γυναίκες στη μέση ηλικία (McGuinness & Taylor, 2016). Ακόμα πιο λίγα ευρήματα υπάρχουν ως προς τις διαφορές που παρουσιάζουν οι διάφορες ηλικιακές ομάδες τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες στο θέμα της σωματικής αυτοεικόνας. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να συγκρίνει τους άντρες με τις γυναίκες ως προς την ικανοποίηση από διάφορα μέρη του σώματος σε τρεις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες (μαθητές, φοιτητές και άτομα άνω των 40 ετών). Στην έρευνα συμμετείχαν 711 άτομα (234 άνδρες και 477 γυναίκες), οι οποίοι απάντησαν τα ερωτηματολόγια ενδιαφέροντος. Η Πολυμεταβλητή Ανάλυση Διασποράς (MANOVA) μεταξύ των τριών ηλικιακών ομάδων (μαθητές, φοιτητές και άτομα άνω των 40 ετών) στην ικανοποίηση ως προς τα μέρη του σώματος (πρόσωπο, μαλλιά, κάτω μέρος, μέση, πάνω μέρος, μυϊκός τόνος, βάρος και ύψος) και των δύο φύλων (ανδρών, γυναικών) έδειξε τις ακόλουθες στατιστικά σημαντικές διαφορές: Η ικανοποίηση των ανδρών όσον αφορά τα μαλλιά και τη μέση διέφερε σημαντικά ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα που ανήκαν. Συγκεκριμένα φαίνεται να υπάρχει διαφορά μεταξύ μαθητών και

ανδρών άνω των 40 στην ικανοποίηση από τα μαλλιά αφού οι μαθητές σημειώνουν μεγαλύτερη ικανοποίηση. Διαφορά επίσης παρουσιάζεται μεταξύ μαθητών και φοιτητών, και μεταξύ μαθητών και ανδρών άνω των 40 όσον αφορά την μέση, με μεγαλύτερη ικανοποίηση να παρουσιάζουν οι μαθητές. Η ικανοποίηση των γυναικών όσον αφορά τα μαλλιά, το κάτω μέρος, τη μέση και το ύψος διέφερε επίσης σημαντικά ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα όπου ανήκαν. Συγκεκριμένα, σε όλα τα μέρη του σώματος φαίνεται να δείχνουν τη μεγαλύτερη ικανοποίηση οι μαθήτριες, εκτός από το ύψος, όπου τη μεγαλύτερη ικανοποίηση σημειώνουν οι γυναίκες φοιτήτριες. Βάσει των αποτελεσμάτων, φαίνεται πως η ικανοποίηση από την εικόνα του σώματος μειώνεται σταδιακά όσο αυξάνεται και η ηλικία, ιδιαίτερα μετά την ηλικία των 40, τόσο στους άντρες όσο και στις γυναίκες. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός πως φαίνεται να μειώνεται η ικανοποίηση των γυναικών σε πολλά περισσότερα μέρη του σώματος σε σχέση με τους άντρες της ίδιας ηλικίας. Η παρούσα μελέτη είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού σε ερευνητικό επίπεδο δίνει μία καλή αρχή για περαιτέρω διερεύνηση των λόγων που υπάρχουν αυτές οι διαφορές ως προς τις ηλικιακές ομάδες αλλά και ως προς τη συμβολή του παράγοντα φύλο.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 26 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Σχολική ψυχολογία

Προεδρείο: Ελευθερία Γωνίδα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Στάσεις διευθυντών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς τη ριψοκίνδυνη χρήση του διαδικτύου από μαθητές/τριες

Θάνος Τουλούπης, Χριστίνα Αθανασιάδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των στάσεων των διευθυντών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς τη ριψοκίνδυνη χρήση του Διαδικτύου από μαθητές/τριες. Επιπλέον, διερευνήθηκε εάν και κατά πόσον οι συγκεκριμένες στάσεις συνδέονται με την αντιλαμβανόμενη επαγγελματική αυτοαποτελεσματικότητα των διευθυντών καθώς και με τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Στην έρευνα συμμετείχαν 237 διευθυντές (148 άνδρες, 89

γυναίκες) Δημοτικών Σχολείων Ε.Α.Ε.Π. (Ενιαίου Αναμορφωμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος) από την Κεντρική Μακεδονία και την Αττική. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, το οποίο περιελάμβανε σενάρια για τη διερεύνηση των στάσεων τους απέναντι σε περιστατικά ριψοκίνδυνης διαδικτυακής χρήσης εκ μέρους των μαθητών/τριών και την Κλίμακα Αυτοαποτελεσματικότητας για τους Διευθυντές (Principals' Self-Efficacy Scale). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι διευθυντές αντιλαμβάνονται τη σοβαρότητα των περιστατικών που περιγράφονται στα σενάρια, δηλώνοντας ταυτόχρονα ικανοί να παρέμβουν. Ωστόσο, παρά την πιθανότητα παρέμβασης, σύμφωνα πάντα με τους ίδιους, η δράση που συνήθως επιλέγουν είναι χαμηλού/μέτριου επιπέδου. Επιπλέον, οι στάσεις τους διαφοροποιούνται ανάλογα με τη σοβαρότητα του περιστατικού, ενώ προβλέπονται με θετικό τρόπο από την αντιλαμβανόμενη ικανότητά τους να προωθούν τη μάθηση και την ηθική συμπεριφορά των μαθητών/τριών εντός σχολείου. Τέλος, ως προγνωστικοί παράγοντες των στάσεων των διευθυντών αποδείχθηκαν η ηλικία, το επίπεδο σπουδών και η επιμόρφωσή τους σχετικά με τη χρήση του Διαδικτύου και τους κινδύνους που ελλοχεύουν σε αυτήν. Τα παραπάνω ευρήματα συνιστούν αφετηρία για τη διενέργεια περισσότερων σχετικών μελετών στο σχολικό προσωπικό της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και για τη δημιουργία καινοτόμων δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μελών της σχολικής κοινότητας γύρω από τη ριψοκίνδυνη πλοήγηση των μαθητών/τριών στο Διαδίκτυο.

Λέξεις κλειδιά: Διευθυντές/ντριες δημοτικών σχολείων, Στάσεις, Διαδικτυακή χρήση από μαθητές/τριες, Επαγγελματική αυτοαποτελεσματικότητα

Διερευνώντας τις εννοιολογικές προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση: μετα-ανάλυση ερευνητικών ευρημάτων μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών

Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου, Λία Τσερμίδου, Κωνσταντίνα Λαμπροπούλου, Αικατερίνη Μίχα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να καταδείξει τις εννοιολογικές προσεγγίσεις της ενταξιακής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών διαφορετικών βαθμίδων

εκπαίδευσης και ειδικοτήτων, όπως διαφαίνονται σε διπλωματικές εργασίες που έχουν εκπονηθεί στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Ειδική Αγωγή» μεταξύ των ακαδημαϊκών ετών 2008-2009 και 2015-2016. Πιο συγκεκριμένα, στη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος στην Ειδική Αγωγή του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών διεξάγονται μαθήματα με άξονα προβληματισμού την ενταξιακή εκπαίδευση. Σκοπός των μαθημάτων αυτών είναι να εφοδιάσουν τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες με ένα συμπαγές θεωρητικό υπόβαθρο για την ενταξιακή εκπαίδευση, δηλαδή με παιδαγωγικές προσεγγίσεις που έχουν ως σημείο αναφοράς το γενικό σχολείο και εξυπηρετούν τις αρχές ενός δημοκρατικού σχολείου στο πλαίσιο «της ισότητας όλων» (Slee, 2004· Armstrong, 2004). Ένας σημαντικός αριθμός διπλωματικών ερευνητικών εργασιών, συγκεκριμένα οι 20 από τις συνολικά 130 που έχουν εκπονηθεί στη διάρκεια των οκτώ (8) χρόνων, είναι αφιερωμένος στις εννοιολογικές προσεγγίσεις της ενταξιακής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών διαφορετικών βαθμίδων εκπαίδευσης. Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μέρος ευρύτερης έρευνας που αξιοποιεί τη μέθοδο της μετα-ανάλυσης για να συνθέσει και να συνοψίσει τα ευρήματα των εκπονηθέντων αυτών εργασιών σχετικά με την ενταξιακή εκπαίδευση, καθώς και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις που υιοθετήθηκαν από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές για τη διεξαγωγή ερευνών στο πεδίο της ενταξιακής εκπαίδευσης. Η σημαντικότητα της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι οι εννοιολογήσεις των εκπαιδευτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση μπορούν να καθορίσουν αποφασιστικά τα περιθώρια δράσης, εξέλιξης και αλλαγής των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων στη διδακτική πράξη.

Στόχοι επίτευξης για τη διδασκαλία και πεποιθήσεις αποτελεσματικότητας εκπαιδευτικών: Η σχέση τους με την υιοθέτηση διδακτικών πρακτικών

Αθανασία Τιβικέλη, Ελευθερία Γωνίδα, Γρηγόρης Κιοσέογλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της έρευνας ήταν η μελέτη των κινήτρων των Ελλήνων δασκάλων και η συμβολή τους στην υιοθέτηση λειτουργικών διδακτικών πρακτικών μέσα στην τάξη. Η έρευνα βασίστηκε στη Θεωρία των Στόχων Επίτευξης, όπως διαμορφώθηκε για

τους εκπαιδευτικούς (Butler, 2007. 2012). Ειδικότερα, η μελέτη επικεντρώθηκε (α) στους προσανατολισμούς στόχων των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία (μάθησης, διδακτικής ικανότητας, αποφυγής εργασίας), (β) στις πεποιθήσεις της αποτελεσματικότητάς τους για το εκπαιδευτικό τους έργο, και (γ) στη συμβολή των δύο αυτών παραγόντων κινήτρου στις διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζουν μέσα στην τάξη (προς τη μάθηση ή προς την επίδοση), όπως αυτές καταγράφονται μέσω των αυτο-αναφορών των εκπαιδευτικών. Στην έρευνα συμμετείχαν 151 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στους οποίους χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς. Οι αναλύσεις έδειξαν ότι οι προσανατολισμοί στόχων των ίδιων των εκπαιδευτικών προβλέπουν τις αυτο-αναφερόμενες διδακτικές τους πρακτικές προς τη μάθηση ή προς την επίδοση. Επιπλέον, ο προσανατολισμός προς το στόχο της μάθησης προβλέπει τις αντίστοιχες διδακτικές πρακτικές τόσο άμεσα όσο και διαμέσου των πεποιθήσεων αποτελεσματικότητας για το εκπαιδευτικό τους έργο. Σημαντικές διαφορές στις υπό εξέταση μεταβλητές βρέθηκαν ως προς το φύλο με τις γυναίκες εκπαιδευτικούς να αναφέρουν ότι υιοθετούν διδακτικές πρακτικές προς τη μάθηση περισσότερο από ό,τι οι άνδρες συνάδελφοί τους. Τα ευρήματα συζητώνται υπό το φως της τρέχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τα κίνητρα των δασκάλων και τη συμβολή τους στα ακαδημαϊκά αποτελέσματα των μαθητών.

Συναισθηματικά προβλήματα στο σχολικό πλαίσιο: Αντιλήψεις και παρεμβάσεις εκπαιδευτικών

Καλομοίρα Νιαστή, *Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η παρούσα έρευνα εξετάζει ένα σημαντικό θέμα της σχολικής και εκπαιδευτικής ψυχολογίας. Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των αντιλήψεων και των παρεμβάσεων των εκπαιδευτικών ως προς τα συναισθηματικά προβλήματα που εμφανίζονται στο σχολικό πλαίσιο, συγκριτικά με τα έτη εμπειρίας και την επαγγελματική τους κατάρτιση. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 42 εν ενεργεία εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι αντιλήψεις τους και η ικανότητα διαχείρισης προβλημάτων συμπεριφοράς στο σχολικό πλαίσιο αξιολογήθηκαν μέσω ενός αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου. Αρχικά δόθηκε στους συμμετέχοντες ένα

ερωτηματολόγιο με 7 βινιέτες, που περιέγραφαν δύσκολες συναισθηματικές καταστάσεις εφήβων (στρες, απομόνωση, φοβίες, χαμηλή αυτοεκτίμηση, ανηδονία, απώλεια της όρεξης). Ύστερα, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να προσδιορίσουν τις πιθανές αιτίες των συμπεριφορών των εφήβων, να τις ονοματίσουν και στη συνέχεια να επιχειρήσουν τη σύνδεσή τους με ενδεχόμενες στρατηγικές παρέμβασης από έναν πίνακα με 25 συνολικά προτάσεις. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους είχαν την ικανότητα να εντοπίσουν την αιτία που προκαλεί την ανεπιθύμητη συμπεριφορά και να την ονοματίσουν, ωστόσο οι μεγαλύτερης ηλικίας εκπαιδευτικοί δυσκολεύονταν στη σύνδεσή της με λειτουργικές παρεμβάσεις, με αποτέλεσμα να στηρίζουν τις στρατηγικές παρέμβασης κυρίως στην κοινωνικοποίηση των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον. Οι νεότεροι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούσαν περισσότερο την ενίσχυση αποδεκτών συμπεριφορών ως στρατηγική παρέμβασης, ενώ οι ειδικά επιμορφωμένοι έτειναν προς τη χρήση εξατομικευμένων προγραμμάτων, αναλόγως την κατάσταση. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τη δημιουργία προγραμμάτων παρέμβασης στο σχολικό πλαίσιο, που να στοχεύουν στη ψυχική ανθεκτικότητα και ευεξία των μαθητών, αλλά και προγραμμάτων (δια βίου) επιμόρφωσης εκπαιδευτικών.

Οικογενειακές αξίες: Απόψεις εκπαιδευτικών για την οικογένεια, το γάμο και τις νέες μορφές του

Λεμονιά Πετρά, ΥΠΕΠΘ

Παναγιώτης Γιαβρίμης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Χριστίνα Ζήση, ΥΠΕΠΘ

Οι οικογενειακές αξίες αποτελούν μέρος των κοινωνικών αξιών μιας κοινωνίας και αφορούν τη δομή, τη μορφή και τη λειτουργία της οικογένειας. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών, που διδάσκουν σε σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο νησί της Λέσβου, για τις αξίες που σχετίζονται με την οικογένεια, το γάμο και τις νέες μορφές του. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 400 εκπαιδευτικοί, ενώ 13 από αυτούς συμμετείχαν και στη λήψη συνέντευξης σχετικά με ποιοτικά στοιχεία της έρευνας. Ως εργαλεία

έρευνας χρησιμοποιήθηκαν ένα ερωτηματολόγιο και ένας οδηγός συνέντευξης, που περιλαμβάναν θεματικές που σχετίζονταν με τους ρόλους και τις υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας, με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που ενθαρρύνονται τα παιδιά να αποκτήσουν και με το θεσμό του γάμου και τις νέες μορφές του. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε ότι 1) απορρίπτονται οι ιεραρχικοί ρόλοι των γονέων σε σχέση με το φύλο, 2) αναδύονται υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας (γονέων-παιδιών) (π.χ. καλλιέργεια καλών τρόπων συμπεριφοράς, προβολή σωστών προτύπων κ.ά.), 3) οι σημαντικότερες αξίες που πρέπει να καλλιεργούνται στα παιδιά από την οικογένεια είναι: το συναίσθημα ευθύνης, η κριτική σκέψη, οι καλοί τρόποι, η ανεξαρτησία και η ανοχή και ο σεβασμός στους άλλους και 4) το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος δεν θεωρεί το γάμο ξεπερασμένο θεσμό και επιλέγει το θρησκευτικό γάμο ως επίσημη μορφή συμβίωσης. Συμπερασματικά, παρατηρείται κάποιες από τις οικογενειακές αξίες να παραμένουν αμετάβλητες στο χρόνο, άλλες να ατονούν και να χάνονται, ενώ άλλες να μεταβάλλονται, ακολουθώντας τις απαιτήσεις του σύγχρονου κοινωνικού βίου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 27 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Ψυχολογία των νέων

Προεδρείο: Αντωνία Παπαστυλιανού, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Πρακτικές Ευαισθητοποίησης και Ενδυνάμωσης νέων που βρίσκονται σε κίνδυνο

Ιωάννα Καλλία, Δέσποινα Παπαϊωάννου, Αθηνά Φραγκούλη, Κωνσταντίνος

Φύσσας, *Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας*

Γεώργιος Σκυλογιάννης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας (εφεξής Ε.Κ.Ψ.&Ψ.Υ.) συμμετείχε στην πραγματοποίηση του προγράμματος *Deliberate Self Harm Positive Choices/ Αυτοπροστασία στην Αυτοκαταστροφικότητα: πρακτικές αυτοπρόληψης για την ευαισθητοποίηση και ενδυνάμωση νέων που βρίσκονται σε κίνδυνο, προάγοντας την πρόληψη, την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας. Στόχος του έργου η δημιουργία πηγής βέλτιστων πρακτικών μη τυπικής εκπαίδευσης μέσω της συνέργειας εταίρων από διαφορετικά πολιτιστικά*

υπόβαθρα, συγκεντρώνοντας διαφορετικές προσεγγίσεις στην ευημερία και την υποστήριξη των νέων εντός των συμμετεχουσών χωρών. Συγκεκριμένα, έξι συμμετέχοντες από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελλάδα, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και την Τουρκία, ανταλλάσσουν εργαστήρια θεωρητικού και βιωματικού χαρακτήρα, αποκτώντας μια κοινή αντίληψη του θέματος. Παράλληλα, χορηγείται ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση του προγράμματος. Κάθε εταίρος παρουσιάζει 2 εργαστήρια που αφορούν στη διερεύνηση των συναισθημάτων των νέων/εφήβων, στην ενίσχυση της θετικής ψυχολογίας τους και στον έλεγχο της ζωής τους και το υλικό αξιοποιείται στην εκάστοτε χώρα υπό την μορφή σεμιναρίων στην ομάδα των youthworkers. Την Ελλάδα εκπροσωπούν η Σχολή Καλών Τεχνών Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και η Ε.Κ.Ψ.&Ψ.Υ.. Το πρόγραμμα παρακολούθησαν 35 youthworkers και υλοποιήθηκαν 24 σεμιναριακές ημέρες σε Αθήνα και Φωκίδα. Δημιουργήθηκαν 28 ομάδες εφήβων, όπου συμμετείχαν στο σύνολο 418 έφηβοι και πραγματοποιήθηκε ημερίδα στην οποία πήραν μέρος 100 έφηβοι, γονείς και εκπαιδευτικοί από την Φωκίδα. Εντάχθηκε πολύ καλά στις δράσεις πρόληψης και ευαισθητοποίησης της κοινότητας σε θέματα ψυχικής υγείας της Ε.Κ.Ψ.&Ψ.Υ., πλαισιώθηκε και έτυχε θερμής αποδοχής από την σχολική κοινότητα. Το έργο αποκτά πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα, καθώς το παραγόμενο υλικό είναι χρήσιμο τόσο για όσους εργάζονται σε κλινικό περιβάλλον όσο και για καθηγητές Τριτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Η Εφηβεία είναι Οικογενειακή Υπόθεση: Συστημική-Οικογενειακή Θεώρηση των Παραγόντων Κινδύνου (risk factors) και των Παραγόντων Προστασίας (protection factors) σε Οικογενειακές Παρεμβάσεις Στήριξης Εφήβων

Αφροδίτη Παπαϊωάννου-Σπυρούλια^{1,2}, Χριστίνα Στραφιώτη²

¹Εργαστήριο Διερεύνησης Ανθρώπινων Σχέσεων, ²Κέντρο Συστημικής-Οικογενειακής Συμβουλευτικής Ψυχονησίδα

Η εφηβεία αποτελεί μια σημαντική περίοδο στη γενικότερη ανάπτυξη του ατόμου, που ισοδυναμεί με μια αναμενόμενη/φυσιολογική μετάβαση από την παιδική στην ώριμη ηλικία. Βάσει αυτής της γενικής θεώρησης, δημιουργείται η εντύπωση ότι μειώνονται οι πιθανότητες να χρειάζονται οι έφηβοι τη γονεϊκή εμπλοκή και

παρέμβαση στη διαχείριση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν. Εντούτοις, πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα από το χώρο της Οικογενειακής Θεραπείας και γενικότερα η κλινική εμπειρία αναφορικά με τις σχέσεις εφήβου-γονιών ενισχύουν την άποψη ότι οι γονεϊκές/οικογενειακές παρεμβάσεις φαίνεται να συμβάλουν θετικά στην αντιμετώπιση δυσκολιών και στην επίλυση θεμάτων ψυχικής και μη υγείας των εφήβων. Στόχος της παρούσας συστημικής-οικογενειακής προσέγγισης είναι η ανάδειξη των 'παραγόντων κινδύνου' (risk factors) και των 'παραγόντων προστασίας' (protective factors) που παρεμποδίζουν ή διευκολύνουν αντίστοιχα την αποτελεσματικότητα των οικογενειακών παρεμβάσεων σε δυσκολίες εφήβων.

Κοινωνικοί ρόλοι και υποκειμενική αίσθηση ενηλικίωσης: Ποιοι ρόλοι είναι σημαντικοί για ποια άτομα;

Γεώργιος Βλειώρας, *Αχιλλοπούλειο Γενικό Νοσοκομείο Βόλου*
Ασπασία Μάντζιου, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Η απάντηση στο ερώτημα «Τι σημαίνει 'ενήλικας';» είναι συνυφασμένη με τα κοινωνικά, οικονομικά και ιστορικά δεδομένα κάθε εποχής. Στο μεταπολεμικό Δυτικό κόσμο, ως ενήλικες νοούνταν τα άτομα που είχαν κατακτήσει μία σειρά από θεσμοθετημένους κοινωνικούς ρόλους. Οι κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές στο Δυτικό κόσμο τα τελευταία χρόνια έχουν καταστήσει τον ορισμό αυτό ελλιπή. Στη διεθνή βιβλιογραφία, έχει προταθεί η έννοια της υποκειμενικής αίσθησης της ενηλικίωσης ως εναλλακτικός τρόπος ορισμού της ενήλικης ζωής, αντί της κατάκτησης κοινωνικών ρόλων. Η παρούσα εργασία συνδυάζει τους δύο αυτούς ορισμούς και διερευνά ποιοι από τους κοινωνικούς ρόλους σχετίζονται με την υποκειμενική αίσθηση ενηλικίωσης σε άντρες και γυναίκες, από 25 ως 30 και από 30 ως 35 ετών. Στην έρευνα συμμετείχαν 82 άντρες και 231 γυναίκες, από 25 ως 35 ετών (μέση ηλικία τα 29,9 έτη). Οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ερωτήσεις σχετικά με την κατάκτηση κοινωνικών ρόλων τυπικών της ενήλικης ζωής και με την υποκειμενική αίσθηση της ενηλικίωσης. Αναλύσεις λογιστικής παλινδρόμησης έδειξαν ότι οι κοινωνικοί ρόλοι ήταν σημαντικοί για την υποκειμενική αίσθηση ενηλικίωσης μόνο σε γυναίκες άνω των 30 ετών, ενώ δεν ήταν σημαντικοί για τους άντρες και των δύο ηλικιακών ομάδων και για τις γυναίκες κάτω των 30 ετών. Τα αποτελέσματα αυτά αφορούν στη μελέτη της αναδυόμενης ενηλικίωσης, αλλά και στην κλινική εργασία με άτομα που βρίσκονται σε αυτό το ηλικιακό μεταίχμιο.

Μία Θετική Ψυχολογική Παρέμβαση με Αναδυόμενους Ενήλικες
Λεοντοπούλου Σόφη, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η μελέτη της θετικής ψυχολογικής ανάπτυξης των νέων επιχειρεί μία καινοτόμα προσέγγιση στην αναζήτηση τρόπων ενίσχυσης του ευ ζην ατόμων, ομάδων, αλλά και κοινωνιών. Η εργασία αυτήν εντάσσεται στο παραπάνω πλαίσιο, προτείνει μία Θετική Ψυχολογική Παρέμβαση (ΘΨΠ) και διερευνά την επίδρασή της στην ψυχική και κοινωνική ευζωία 40 αναδυόμενων ενηλίκων, οι οποίοι είτε σπουδάζουν σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, είτε έχουν βρει μία θέση στην αγορά εργασίας. Η συγκεκριμένη ΘΨΠ περιλαμβάνει ασκήσεις και δραστηριότητες, οι οποίες έχουν στόχο να ενισχύσουν μία σειρά από ατομικά χαρακτηριστικά (δυνάμεις του χαρακτήρα, ελπίδα, ευγνωμοσύνη και κοινωνικές σχέσεις) των συμμετεχόντων/-ουσών. Η μέτρηση της αποτελεσματικότητας της ΘΨΠ έλαβε χώρα αμέσως μετά τη διενέργειά της και, επαναληπτικά μετά από διάστημα δύο εβδομάδων. Παρατηρήθηκαν σημαντικές θετικές αλλαγές στη νεανική ευζωία, όπως αυξημένα επίπεδα ελπίδας, αντιληπτής κοινωνικής στήριξης και ικανότητας επιτυχούς διαχείρισης του κοινωνικού άγχους, αλλά και σε τρεις από τις έξι κύριες δυνάμεις του χαρακτήρα (κουράγιο, ανθρωπισμός/αγάπη και υπερβατικότητα). Καταγράφηκαν, εξάλλου, δημογραφικές και ψυχο-κοινωνικές επιδράσεις στα παραπάνω χαρακτηριστικά, ενώ διαφάνηκαν συγκεκριμένα αναπτυξιακά μοτίβα θετικής προσαρμογής. Η ΘΨΠ φάνηκε να είναι αποτελεσματική για όλους τους συμμετέχοντες/-ουσες. Οι επιπτώσεις των παραπάνω ευρημάτων για την προαγωγή της θετικής αναπτυξιακής γνώσης και πρακτικής είναι σημαντικές, τόσο σε επίπεδο ατομικής ψυχικής ανάπτυξης, όσο και σε επίπεδο διαπροσωπικής προσαρμογής, όπως, επίσης, σε θεραπευτικό, εκπαιδευτικό και οργανωσιακό πλαίσιο.

Προγράμματα Κοινωνικής Παρέμβασης - Κοινωνικής Συνηγορίας και τα σημαντικά χαρακτηριστικά τους

Αντωνία Παπαστυλιανού, Καλλιόπη Κουνενού, Μάρω Μαλικιώση –Λοίζου
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Με αφορμή τα προγράμματα παρέμβασης που παρουσιάστηκαν στο 6^ο Συνέδριο Συμβουλευτικής Ψυχολογίας με θέμα «Ζητήματα Πολυπολιτισμικότητας και Κοινωνικής Δικαιοσύνης στη Συμβουλευτική Ψυχολογία» επιλέχθηκαν με βάση ορισμένα κριτήρια (χρονική διάρκειά, περιεχόμενο, πληθυσμούς-στόχους, πόρους, αποτελέσματα κ.ά) προγράμματα παρέμβασης στα οποία στάλθηκε ερωτηματολόγιο «Ταυτότητας και Συνέχειας» ώστε να αναδειχθούν τα εσωτερικά και εξωτερικά χαρακτηριστικά-ποιότητες που προσδιορίζουν ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα κοινωνικής συνηγορίας-παρέμβασης. Τα προγράμματα παρουσιάζονται συνοπτικά και συζητούνται με στόχο την ανάδειξη της σημαντικότητάς τους σε μια κοινωνία οικονομικο-πολιτισμικής κρίσης ενώ ως περαιτέρω στόχος της παρουσίασης ορίζεται η προβολή και προώθησή τους από τον Κλάδο της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας στα μέλη του για την περαιτέρω συνέχισή τους με καταγραφή και έμπρακτη βοήθεια και προώθηση αρμοδίως.

14.15 - 15.15 Διάλειμμα

15.15 – 16.45

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 9 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Η συμβολή γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών μετρήσεων στην αναγνωστική κατανόηση παιδιών σχολικής ηλικίας

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ζωή Μπαμπλέκου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητητές: Ζωή Μπαμπλέκου, Αθανάσιος Αϊδίνης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Στη βιβλιογραφία αναφέρονται ποικίλοι παράγοντες, οι οποίοι επιδρούν στην ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας και συνδέονται τόσο με την/τον αναγνώστρια/στη όσο και με το υπό ανάγνωση κείμενο. Το συμπόσιο πραγματεύεται τη συμβολή ορισμένων από τους παράγοντες αυτούς (που παραμένουν λιγότερο ή περισσότερο αδιερεύνητοι στη διεθνή ή στην ελληνική βιβλιογραφία) στην αναγνωστική κατανόηση. Ο πληθυσμός διερεύνησης είναι

παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Μελετήθηκε η επίδραση της εργαζόμενης μνήμης, των επιτελικών λειτουργιών (π.χ., προσοχή, προγραμματισμός, αναστολή, γνωστική ευελιξία, γνωστική ενημέρωση), της προηγούμενης (σχετικής με το θέμα του κειμένου) γνώσης των συμμετεχόντων, του είδους του κειμένου, αλλά και των συναισθημάτων που σχετίζονται με την επίδοση και την εκπαιδευτική διαδικασία. Τα αποτελέσματα της εργασίας των Αϊδίνη και Δημουλά αναδεικνύουν σημαντικές διαφορές στις επιδόσεις των παιδιών στην κατανόηση των διαφορετικών ειδών κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν. Επιπλέον, αναδεικνύουν τη σχέση που διέπει την προϋπάρχουσα σχετική γνώση, τη βραχύχρονη μνήμη, την εργαζόμενη μνήμη και την αναγνωστική κατανόηση. Στη διαχρονική μελέτη των Χατζηγεωργιάδου και Μπαμπλέκου, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μετρήσεις του φωνολογικού κυκλώματος της εργαζόμενης μνήμης προέβλεψαν τις μετρήσεις της αναγνωστικής αποκωδικοποίησης, μετρήσεις του προγραμματισμού και της προσοχής προέβλεψαν από κοινού την αναγνωστική ευχέρεια, μετρήσεις του κεντρικού συστήματος ελέγχου της εργαζόμενης μνήμης προέβλεψαν τη συντακτική ικανότητα και, τέλος, μετρήσεις της ταυτόχρονης επεξεργασίας και του κεντρικού συστήματος ελέγχου προέβλεψαν από κοινού την κατανόηση. Η εργασία των Χρυσόχοου και συνεργατών στόχευε (α) στη διερεύνηση της συμβολής βασικών επιτελικών μετρήσεων (της αναστολής διασπαστικών ερεθισμάτων, της αναστολής προδρομικής παρεμβολής, της γνωστικής ευελιξίας και της γνωστικής ενημέρωσης) στην πρόβλεψη της συνολικής, αλλά και επιμέρους επιδόσεων της αναγνωστικής κατανόησης και (β) στον έλεγχο της πιθανής ρύθμισης των σχέσεων αυτών από μετρήσεις των ακαδημαϊκών συναισθημάτων και των κινήτρων των παιδιών. Η ανάλυση των δεδομένων της έρευνας αυτής βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η επίδραση του είδους του κειμένου, της προηγούμενης γνώσης και της μνήμης στην αναγνωστική κατανόηση

Αθανάσιος Αϊδίνης, Ιωάννα Νικολέτα Δημουλά
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ικανότητα κατανόησης των κειμένων που διαβάζονται αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα πεδία της έρευνας που αφορά την ανάγνωση. Στη βιβλιογραφία

αναφέρονται ποικίλοι παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη της αναγνωστικής κατανόησης και σχετίζονται τόσο με το άτομο που διαβάζει για να κατανοήσει όσο και με το κείμενο που διαβάζεται. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η επίδραση στην αναγνωστική κατανόηση (α) της προηγούμενης, σχετικής με το θέμα του κειμένου, γνώσης του ατόμου που διαβάζει, (β) του είδους του κειμένου και (γ) της μνήμης. Στην έρευνα συμμετείχαν 103 μαθητές και μαθήτριες της ΣΤ΄ Δημοτικού. Στα παιδιά δόθηκε ένα έργο αναγνώρισης λέξεων ώστε να μετρηθεί η ευχέρεια, δύο έργα μνήμης που αφορούσαν ανάκληση ψηφίων, δύο έργα προηγούμενης γνώσης και έξι έργα αναγνωστικής κατανόησης. Τα έργα προηγούμενης γνώσης αποτελούνταν από 7 ερωτήσεις το καθένα και αφορούσαν τη μέτρηση γενικής γνώσης για δύο θέματα οικεία στα παιδιά, τη βιοποικιλότητα και τον Μέγα Αλέξανδρο, αντίστοιχα. Από τα έξι έργα κατανόησης στα τρία χρησιμοποιήθηκαν κείμενα (ένα αφηγηματικό, ένα πληροφοριακό και ένα επιχειρηματολογικό) σχετικά με τη βιοποικιλότητα και στα άλλα τρία αντίστοιχα τρία κείμενα σχετικά με τον Μέγα Αλέξανδρο. Για κάθε κείμενο τα παιδιά έπρεπε να απαντήσουν σε 12 ερωτήσεις, 4 από τις οποίες αφορούσαν πληροφορίες από την επιφάνεια του κειμένου, 4 απαιτούσαν τη συναγωγή συμπερασμών γέφυρας και 4 τη συναγωγή συμπερασμών επεξεργασίας. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν σημαντικές διαφορές στις επιδόσεις των παιδιών στην κατανόηση των διαφορετικών ειδών κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα. Επιπλέον βρέθηκαν σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στην προηγούμενη γνώση, τη μνήμη και την αναγνωστική κατανόηση.

Πρόβλεψη της αναγνωστικής ικανότητας από μετρήσεις της εργαζόμενης μνήμης και των επιτελικών λειτουργιών σε παιδιά: Διαχρονική μελέτη

Σοφία Χατζηγεωργιάδου, Ζωή Μπαμπλέκου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της διαχρονικής αυτής μελέτης ήταν να διερευνηθεί η ικανότητα μετρήσεων της εργαζόμενης μνήμης (EM) και των επιτελικών λειτουργιών (ΕΛ) παιδιών νηπιαγωγείου (N=58, M.O.: 70.7) να προβλέψουν την αναγνωστική ικανότητα των ίδιων παιδιών στο τέλος της Α΄ δημοτικού (M.O.: 81.9). Η EM (Baddeley & Hitch

1974• Baddeley, 2000) και οι ΕΛ της θεωρίας PASS (Σχεδιασμός, Προσοχή, Ταυτόχρονη επεξεργασία, Διαδοχική επεξεργασία) (Das, Naglieri, & Kirby, 1994) αξιολογήθηκαν καταρχήν κατά τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο. Στο τέλος της Α' δημοτικού, επαναξιολογήθηκαν οι ΕΛ και η ΕΜ και εκτιμήθηκε η αναγνωστική ικανότητα (αποκωδικοποίηση, ευχέρεια, συντακτικό και κατανόηση) των παιδιών. Οι υποθέσεις είχαν ως εξής: α) Οι μετρήσεις του φωνολογικού κυκλώματος θα προέβλεπαν ικανοποιητικά τις μετρήσεις της αναγνωστικής αποκωδικοποίησης, β) οι μετρήσεις του σχεδιασμού και της προσοχής θα προέβλεπαν από κοινού την ευχέρεια, γ) οι μετρήσεις του κεντρικού συστήματος ελέγχου (ΚΣΕ) θα προέβλεπαν τη συντακτική ικανότητα και, δ) οι μετρήσεις της ταυτόχρονης επεξεργασίας και του ΚΣΕ θα προέβλεπαν από κοινού την κατανόηση. Η ΕΜ αξιολογήθηκε με το *Working Memory Test Battery for Children* (WMTB-C, Pickering & Gathercole, 2001) μεταφρασμένο και προσαρμοσμένο στα ελληνικά (Χρυσοχόου, 2006• Chrysochoou & Bablekou, 2011). Οι ΕΛ αξιολογήθηκαν με το *Cognitive Assessment System* (Das & Naglieri, 1997), μεταφρασμένο και προσαρμοσμένο για τις ανάγκες της έρευνας. Η αναγνωστική ικανότητα εκτιμήθηκε με το *Εργαλείο Ανίχνευσης Αναγνωστικών Δυνατοτήτων και Αδυναμιών* (Παντελιάδου & Σιδερίδης, υπό δημοσίευση). Οι αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης επιβεβαίωσαν τις υποθέσεις μας. Τα ευρήματα συζητιούνται βάσει της θεωρίας ΕΜ του Baddeley, της θεωρίας των επιτελικών λειτουργιών PASS, καθώς και θεωριών ανάγνωσης.

Λέξεις κλειδιά: Εργαζόμενη μνήμη, θεωρία PASS, ανάγνωση, παιδιά

Η συμβολή γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών μετρήσεων στην αναγνωστική κατανόηση κειμένου από παιδιά σχολικής ηλικίας

Ελισάβετ Χρυσοχόου¹, Ασημίνα Μ. Ράλλη², Διαμάντω Φιλιππάτου³, Παναγιώτα Δημητροπούλου⁴, Κλεοπάτρα Διακογιώργη⁵, Πέτρος Ρούσσο²

¹The University of Sheffield International Faculty, City College, ²Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ³Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ⁴Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ⁵Πανεπιστήμιο Πατρών

Τα τελευταία χρόνια σημαντικός αριθμός μελετών έχει εστιάσει στην ανάπτυξη των επιτελικών λειτουργιών, δηλαδή νοητικών λειτουργιών ανώτερου επιπέδου για τη ρύθμιση και το συντονισμό της γνωστικής επεξεργασίας κατά την εκτέλεση

απαιτητικών δραστηριοτήτων. Λιγότερα γνωρίζουμε ωστόσο για τη συμβολή βασικών επιτελικών λειτουργιών στην αναγνωστική κατανόηση κατά τη σχολική ηλικία. Τα τελευταία χρόνια οι ερευνητές έχουν στρέψει επίσης το ενδιαφέρον τους στη μελέτη των ακαδημαϊκών συναισθημάτων και το πώς αυτά διαμορφώνονται κατά τη μαθησιακή διαδικασία και σχετίζονται με τις επιδόσεις των μαθητών και τα κίνητρά τους για μάθηση. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να διερευνήσει για πρώτη φορά συνδυαστικά τις σχέσεις γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών μετρήσεων με την επίδοση παιδιών σχολικής ηλικίας στην αναγνωστική κατανόηση κειμένου. Συμμετείχαν παιδιά τρίτης και πέμπτης τάξης του δημοτικού, με σκοπό την αναπτυξιακή διερεύνηση των παραπάνω σχέσεων. Στόχοι της έρευνας ήταν (α) η διερεύνηση της συμβολής βασικών επιτελικών μετρήσεων (της αναστολής διασπαστικών ερεθισμάτων, της αναστολής προδρομικής παρεμβολής, της γνωστικής ευελιξίας και της γνωστικής ενημέρωσης) στην πρόβλεψη της συνολικής, αλλά και επιμέρους επιδόσεων της αναγνωστικής κατανόησης (ανάκληση πληροφορίας του κειμένου, συναγωγή αναγκαίων και επεξεργαστικών συμπερασμών, κατανόηση παρομοίωσης, έλεγχος της κατανόησης) και (β) ο έλεγχος της πιθανής ρύθμισης των σχέσεων αυτών από μετρήσεις των ακαδημαϊκών συναισθημάτων και των κινήτρων των παιδιών. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν σε σχέση με θεωρητικές προτάσεις για τη διάκριση και ανάπτυξη των επιτελικών λειτουργιών στην παιδική ηλικία, καθώς και σε σχέση με τα περιορισμένα υπάρχοντα ευρήματα για τη σχέση γνωστικών και ψυχοσυναισθηματικών μετρήσεων με την αναγνωστική κατανόηση. Θα αναδειχθούν επίσης σχετικές εφαρμογές στη μαθησιακή διαδικασία. Η ανάλυση των δεδομένων βρίσκεται σε εξέλιξη.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 35 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Στρατηγικές διαχείρισης και πρακτικές ενδυνάμωσης με στόχο την ανάρρωση στην ψυχική υγεία

Διοργανωτές/Πρόεδροι: Ευγενία Γεωργάκα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο*

Θεσσαλονίκης, Στέλιος Στυλιανίδης, *Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Συζητητές: Αναστασία Ζήση, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*, Δημήτρης Χατζηβασιλειάδης, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Η αυξανόμενη αναγνώριση ότι οι άνθρωποι με προβλήματα ψυχικής υγείας, ακόμη κι εκείνοι που βιώνουν έντονο και σοβαρό ψυχικό πόνο, μπορούν να κατακτήσουν μία βιώσιμη και ικανοποιητική ζωή έδωσε έναυσμα για την ανάπτυξη κατά τις τελευταίες δεκαετίες του κινήματος της ανάρρωσης, που σήμερα αποτελεί εκπεφρασμένο στόχο του συστήματος υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε αρκετές χώρες. Συστατικά στοιχεία της ανάρρωσης αποτελούν αφενός η ανάπτυξη τρόπων αποτελεσματικής διαχείρισης των προβλημάτων ψυχικής υγείας από εκείνους που τα βιώνουν και αφετέρου η ενδυνάμωση των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά, ώστε να κινητοποιηθούν στην κατεύθυνση της ανάρρωσης. Οι πρώτες δύο ανακοινώσεις στο συμπόσιο παρουσιάζουν ευρήματα μελετών αναφορικά με τις αποτελεσματικές στρατηγικές που άτομα με ψυχωτικές εμπειρίες και παρανοϊκές ιδέες αντίστοιχα εφαρμόζουν, προκειμένου να διαχειριστούν αυτές τις εμπειρίες. Βασικό εύρημα και των δύο μελετών είναι ότι οι άνθρωποι με εμπειρία ψυχικού πόνου θεωρούν απαραίτητα τόσο την άμεση διαχείριση των επώδυνων εμπειριών τους όσο και την υιοθέτηση ευρύτερων στρατηγικών αυτό-φροντίδας και οργάνωσης της ζωής, που ενισχύουν την ευημερία τους και τους θωρακίζουν απέναντι στην κατάρρευση, όταν έρχονται αντιμέτωποι με δύσκολες καταστάσεις. Οι επόμενες δύο ανακοινώσεις παρουσιάζουν ερευνητικές πρακτικές που στοχεύουν στην ενδυνάμωση των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και των οικογενειών τους. Στην πρώτη ανακοίνωση παρουσιάζονται η διαδικασία και τα αποτελέσματα της χρήσης ενός εργαλείου αξιολόγησης της ποιότητας φροντίδας ψυχικής υγείας, που συνδέει την αξιολόγηση της φροντίδας με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ληπτών των υπηρεσιών και προϋποθέτει τη συνεργατική με τους λήπτες διενέργεια της αξιολόγησης. Η δεύτερη ανακοίνωση παρουσιάζει μία μελέτη της οργανωσιακής ετοιμότητας για αλλαγή συλλόγων ληπτών υπηρεσιών και των συγγενών τους, στοχεύοντας, μέσω της κατανόησης των εμποδίων στην αλλαγή, στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των συλλόγων για την επίτευξη των στόχων τους. Είναι σαφές ότι τα ερευνητικά εγχειρήματα που στοχεύουν στην ανάδειξη των αποτελεσματικών στρατηγικών διαχείρισης και στην ατομική και συλλογική ενδυνάμωση των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας αποτελούν αναγνωρισμένες διεθνώς καλές πρακτικές υποστήριξης της ανάρρωσης.

Ζώντας με την ψύχωση: Αφηγήσεις διαχείρισης ψυχωτικών εμπειριών και ανάρρωσης

Ευγενία Γεωργάκα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Αναστασία Ζήση, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Στην εισήγηση ανακοινώνονται ευρήματα μιας βιογραφικής αφηγηματικής μελέτης με άτομα που έχουν εμπειρία ψύχωσης, η οποία αποτελεί τμήμα ενός ερευνητικού προγράμματος που μελετά τη σχέση μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και της ψυχικής καταπόνησης. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί μέρος των ευρημάτων που αφορούν την περίοδο μετά την εμφάνιση της ψύχωσης, με έμφαση στις στρατηγικές που οι συμμετέχοντες υιοθετούν, προκειμένου να διαχειριστούν τις ψυχωτικές τους εμπειρίες. Κάποιοι συμμετέχοντες, κυρίως όσοι αντλήθηκαν από κλινικές οξέων περιστατικών, φαίνεται να έχουν παθητικά αφεθεί στη διαθέσιμη δημόσια φροντίδα ψυχικής υγείας, και αντιμετωπίζουν τις εμπειρίες τους ως χωρίς νόημα συμπτώματα μίας ασθένειας που χρήζει ιατρικής αντιμετώπισης. Η πλειοψηφία, ωστόσο, των συμμετεχόντων υιοθετεί μία ενεργό στάση νοηματοδότησης και διαχείρισης των επώδυνων εμπειριών τους μέσω διάφορων στρατηγικών. Στις στρατηγικές διαχείρισης των ψυχωτικών εμπειριών, που οι συμμετέχοντες αναφέρουν, περιλαμβάνονται η σταθερή αλλά ελεγχόμενη λήψη φαρμακευτικής αγωγής, η συστηματική επαφή με επαγγελματίες ψυχικής υγείας, η προσπάθεια νοηματοδότησης της εμπειρίας μέσω διάφορων μορφών ψυχοθεραπείας, η αναζήτηση πληροφόρησης για το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν και η συμμετοχή σε ομάδες και οργανώσεις αυτοβοήθειας. Οι στρατηγικές διαχείρισης των ψυχωτικών εμπειριών συμπληρώνονται συνήθως από στρατηγικές που στοχεύουν στη διαμόρφωση μιας βιώσιμης ζωής, με ή χωρίς τις ψυχωτικές εμπειρίες, μέσω της δημιουργίας υποστηρικτικών κοινωνικών δικτύων, οργάνωσης της καθημερινής ζωής και ανάληψης κοινωνικά καταξιωμένων ρόλων. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τις στρατηγικές που, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, συνιστούν τα βασικά στοιχεία της ανάρρωσης στην ψυχική υγεία. Ακόμη πιο βασικό συμπέρασμα είναι ότι η ανάρρωση και η κατάκτηση μιας ικανοποιητικής ζωής με την ψύχωση είναι δυνατές για πολλά άτομα με εμπειρίες έντονου ψυχικού πόνου.

Στρατηγικές διαχείρισης παρανοϊκών ιδεών

Αικατερίνη Αγγελίδου, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα έρευνα μελετά τις αποτελεσματικές στρατηγικές διαχείρισης των παρανοϊκών ιδεών. Βασίζεται σε ποιοτική θεματική ανάλυση όλων των κειμένων που αναρτήθηκαν στην ενότητα 'συμβουλές διαχείρισης' της ιστοσελίδας *paranoidthoughts.com*, ως απάντηση στο κάλεσμα ανθρώπων με παρανοϊκές ιδέες να μοιραστούν τις στρατηγικές διαχείρισης που χρησιμοποιούν. Τα θέματα που προέκυψαν αντιστοιχήθηκαν στη συνέχεια με τις κεντρικές κατηγορίες που προέκυψαν από τη βιβλιογραφία σχετικά με τη διαχείριση των παρανοϊκών παραληρητικών ιδεών. Τα άτομα που συνεισέφεραν στην ιστοσελίδα φάνηκε να χρησιμοποιούν διάφορες άμεσες στρατηγικές διαχείρισης των παρανοϊκών ιδεών, οι οποίες, σε συμφωνία με τη σχετική βιβλιογραφία, μπορούν να οργανωθούν σε στρατηγικές προσέγγισης, που περιλαμβάνουν τη διαχείριση μέσω λογικών σκέψεων και μέσω δραστηριοποίησης, στρατηγικές αποστασιοποίησης, που περιλαμβάνουν την απόσπαση και την ενασχόληση με δραστηριότητες, και τέλος, διαπροσωπικές/κοινωνικές στρατηγικές, που περιλαμβάνουν την κοινωνική υποστηρίξη και τον κοινωνικό έλεγχο των ιδεών. Οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούσαν επίσης ποικίλες έμμεσες στρατηγικές διαχείρισης των παρανοϊκών ιδεών και της δυσφορίας που αυτές προκαλούν, μέσω της αναζήτησης ποιότητας ζωής, φροντίδας του σώματος και της υγείας, και στρατηγικού σχεδιασμού της ζωής. Η μελέτη σε μεγάλο βαθμό επιβεβαιώνει τις τεκμηριωμένες στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για την άμεση διαχείριση των παρανοϊκών ιδεών. Ο ρόλος των πρακτικών φροντίδας του εαυτού για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των παρανοϊκών ιδεών στην ψυχική υγεία και τη ζωή αυτών που τις βιώνουν δεν έχει τύχει της δέουσας προσοχής και μπορεί να αποτελέσει την κατεύθυνση των μελλοντικών ερευνών πάνω με την αντιμετώπιση της πάρανοιας.

Υποστηρίζοντας τη συμμετοχή των χρηστών των υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην αξιολόγηση των υπηρεσιών: Το παράδειγμα του WHO QualityRights

Στέλιος Στυλιανίδης¹, Παναγιώτης Χονδρός^{1,2}, Βασίλης Ξερνός¹, Παναγιώτα Σπυροπούλου¹, Γεωργία Αλεξανδρή², Στέλλα Κοκκόλη², Ξένια Βαρβαρέσου², Μιχάλης Λάβδας²

¹Πάντειο Πανεπιστήμιο, ²Εταιρεία Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ψυχικής Υγείας (ΕΠΑΨΥ)

Η ΕΠΑΨΥ το 2011 μετέφρασε το Πακέτο Εργαλείων του προγράμματος WHO Quality Rights και οργάνωσε το πρώτο εκπαιδευτικό στην Ελλάδα για την χρήση του σε συνεργασία με τον Π.Ο.Υ. (Στυλιανίδης, Χονδρός, Βαρβαρέσου, 2011). Αποτελεί ένα εργαλείο αξιολόγησης της ποιότητας φροντίδας και της προστασίας των δικαιωμάτων των ασθενών. Τα χαρακτηριστικά που καθιστούν σημαντικό το εργαλείο είναι ότι: α) βασίζεται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Άτομα με Αναπηρία (CRPD) η οποία περιγράφει την σημασία της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις δραστηριότητες που τους αφορούν, αλλά και μεθόδους εφαρμογής και παρακολούθησης των δικαιωμάτων αυτών, β) επιβάλλει τη συμμετοχή ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην ομάδα αξιολόγησης και γ) τη σύνταξη έκθεσης βελτίωσης της μονάδας που αξιολογείται. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει μελέτη εγγράφων, συνεντεύξεις με άτομα του προσωπικού και λήπτες, και επιτόπια παρατήρηση. Η ΕΠΑΨΥ έχει χρησιμοποιήσει το εργαλείο στην αξιολόγηση 10 προστατευόμενων διαμερισμάτων (2014), 9 οικοτροφείων και ξενώνων (2016) και βρίσκεται σε εξέλιξη αξιολόγηση 4 οικοτροφείων και 2 διαμερισμάτων ακόμα (2017). Έχουν συγκεντρωθεί συνεντεύξεις 62 ατόμων (31 μέλη προσωπικού και 31 ένοικοι). Θα παρουσιάσουμε τη σημασία της σύνδεσης της αξιολόγησης των διαδικασιών μίας μονάδας με τα δικαιώματα των ασθενών, αποτελέσματα της αξιολόγησης, την εμπειρία και τη σημασία της συμμετοχής των ληπτών στην ομάδα αξιολόγησης.

Οργανωσιακή ετοιμότητα για αλλαγή στους Σ.Ο.Ψ.Υ.: Μία μελέτη μέσω ομάδων εστιασμένης συζήτησης

Παναγιώτης Χονδρός^{1,2}, Ρεγγίνα Μποϊνή², Στέλιος Στυλιανίδης^{1,2},

¹Εταιρεία Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ψυχικής Υγείας (ΕΠΑΨΥ), ²Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η Ομάδα Εργασίας για την αναθεώρηση του Προγράμματος Ψυχαργός του Υπουργείου Υγείας το 2011 πραγματοποίησε μία ομάδα εστιασμένης συζήτησης με ευρεία θεσμική εκπροσώπηση, αποσκοπώντας να συγκεντρώσει τα προβλήματα και τις προτάσεις των συλλόγων ληπτών υπηρεσιών και των συγγενών τους. Τα προβλήματα που καταγράφηκαν είναι διαχρονικά, δυσεπίλυτα, αφορούν το σύνολο των συλλόγων και συνδέονται με προβλήματα που διαπιστώνονται και στον ευρωπαϊκό χώρο (Στυλιανίδης κ.α., 2011). Τα προβλήματα είναι γνωστά, υπάρχουν προτάσεις, υπάρχει τοπική, εθνική και διεθνής εμπειρία, ωστόσο οι σύλλογοι δεν επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση υποδεικνύει ότι απουσιάζει μία μελέτη του τρόπου που οι σύλλογοι διαχειρίζονται την αλλαγή. Ως αλλαγή θεωρούμε την πρακτική αξιοποίηση της εμπειρίας και της ευρύτερης διαθέσιμης τεχνογνωσίας, και την επιθυμία για την επίλυση προβλημάτων. Ακόμη, την αλλαγή συνιστά η ελαχιστοποίηση του χάσματος ανάμεσα στην απόκτηση νέας γνώσης και την εφαρμογή της, που περιγράφεται ως *knowledge translation* (Mental Health Commission of Canada, 2012). Βασικός παράγοντας αυτού είναι η οργανωσιακή ετοιμότητα για αλλαγή, όπως την έχει περιγράψει ο Weiner (2008, 2009). Αυτή αξιολογείται μέσα από τον βαθμό συμφωνίας των μελών του οργανισμού για τους επιδιωκόμενους σκοπούς και την τεχνική ετοιμότητα (διαθέσιμοι οικονομικοί, ανθρώπινοι και τεχνολογικοί πόροι). Μελετούμε τον βαθμό οργανωσιακής ετοιμότητας για αλλαγή στους συλλόγους ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των συγγενών τους μέσω ομάδων εστιασμένης συζήτησης (*focus group*). Η μελέτη αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης εθνογραφικής μελέτης, η οποία εστιάζει στον τρόπο που οι σύλλογοι διαχειρίζονται την αλλαγή και χρησιμοποιεί ερωτηματολόγιο, ατομικές συνεντεύξεις, καθώς και ανάλυση κειμένων. Θα παρουσιαστούν η μεθοδολογία και η κριτική της, τα πρώτα αποτελέσματα, ενώ ταυτόχρονα θα πραγματοποιηθεί συζήτηση και σύνδεση των ζητούμενων της έρευνας με την έννοια της ενδυνάμωσης.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 36 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Η διαγενεακή μετάδοση του «πολιτισμικού τραύματος»: Αντηχήσεις του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου (1944-1949)

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Νικόλαος Τάκης, *Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος Deree*

Σύμφωνα με τον ορισμό του Alexander (2004) το πολιτισμικό τραύμα συμβαίνει όταν μια συλλογικότητα αισθάνεται πως έχει υποβληθεί σε κάποια αποτρόπαια εμπειρία, η οποία αφήνει ανεξίτηλα ίχνη στη συλλογική της συνείδηση, σημαδεύει για πάντα τη μνήμη της, και μεταβάλλει την αντίληψη της ταυτότητάς της με έναν ακραίο και αμετάκλητο τρόπο. Σύμφωνα με το Δεμερτζή (2013), ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος (1944-1949), ως ολικό κοινωνικό γεγονός, θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν πολιτισμικό τραύμα καθώς έχει επηρεάσει έντονα και τις τρεις πρωταρχικές διαστάσεις της εθνικής μας συλλογικότητας: μνήμη, συναίσθημα, και ταυτότητα, επιδρώντας σε συλλογικές μνήμες και αναπαραστάσεις, ομαδικές συνειδήσεις, αξίες και τις αρχές οργάνωσης της ελληνικής κοινωνίας, και μεταστρέφοντας την κατεύθυνσή τους για τα τελευταία 70 χρόνια. Ταυτόχρονα, γνωρίζουμε από την κλινική εμπειρία και έρευνα σχετικά με το τραύμα σε ατομικό επίπεδο πως αυτό δεν είναι αναπαραστάσιμο και συχνά «παγώνει», καθώς σύμφωνα με τον Freud (1939) υπερβαίνει την ικανότητα του ψυχισμού να το διαχειριστεί, και κατ' αυτό τον τρόπο αναστέλλει την ψυχική ανάπτυξη· σε πολλές περιπτώσεις δε, μεταφέρεται «ανεπεξέργαστο» στις επόμενες γενιές, και συνεχίζει να επιδρά και στη δική τους προσαρμογή, σαν να είναι κρυμμένο σε μια «ψυχική κρύπτη» (Abraham & Torok, 1978). Τι συμβαίνει όμως στην περίπτωση του πολιτισμικού τραύματος και πιο συγκεκριμένα σε αυτήν του εμφυλίου; Επηρεάσε με κάποιον τρόπο και τις επόμενες γενιές; Σε αυτό το ερώτημα επιχειρεί να δώσει μια πρώτη απάντηση αυτό το συμπόσιο, α) με την παρουσίαση μιας έρευνας σχετικά με τις επιπτώσεις του Εμφυλίου στα παιδιά όσων συμμετείχαν σε αυτόν, και από τις δυο πλευρές, και β) με την παρουσίαση μιας κλινικής περίπτωσης ασθενούς που ήταν απόγονος μαχητή του Δ.Σ.Ε. Το υλικό θα συζητηθεί υπό το πρίσμα της ψυχαναλυτικής θεωρίας για το τραύμα και την ομάδα.

Λέξεις κλειδιά: Ελληνικός Εμφύλιος, διαγενεακή μετάδοση τραύματος, ψυχική κρύπτη

Η διαγενεακή μετάδοση του «πολιτισμικού τραύματος»: Παρουσίαση της έρευνας και κλινικού περιστατικού

Νικόλαος Τάκης, *Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος Deree*

Σε αυτή την παρουσίαση θα δοθεί το περίγραμμα της παρούσας έρευνας και θα επιχειρηθεί η σύνδεσή της με την σχετική βιβλιογραφία η οποία αφορά κατά κύριο λόγο αντίστοιχες μελέτες για την επίδραση του Ολοκαυτώματος στις επόμενες γενεές. Επιπλέον ο εισηγητής θα αποπειραθεί να προσεγγίσει το ζήτημα από την κλινική του οπτική, παρουσιάζοντας μια κλινική περίπτωση ενός νεαρού χρήστη τοξικών ουσιών, εγγονού μαχητή του Δημοκρατικού Στρατού, ο οποίος είχε εκτοπιστεί μετά το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου σε χώρα της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.

Να ζεις, να σκέφτεσαι, να αισθάνεσαι: διερευνώντας τη διαγενεακή μετάδοση της εμπειρίας του Ελληνικού Εμφυλίου στη δεύτερη γενιά

Βίλμα Λ. Παπασάββα, *Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος Deree*

Η ιστορική, πολιτική και κοινωνική διαγενεακή διάσταση του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου, έχει αναγνωριστεί από πλήθος μελετητών και ερευνητών, κυρίως από το χώρο της προφορικής ιστορίας και ανθρωπολογίας. Η παρούσα έρευνα έρχεται να εξετάσει την επιρροή του Ελληνικού Εμφυλίου στη δεύτερη γενιά από ψυχολογική σκοπιά, καλύπτοντας ένα σημαντικό κενό στη βιβλιογραφία. Τα κριτήρια για τον ορισμό της δεύτερης γενιάς περιλαμβάνουν ανθρώπους των οποίων οι γονείς ενεπλάκησαν στον Ελληνικό Εμφύλιο και από τις δύο πλευρές του πολιτικού τόξου ή υπέστησαν συνέπειες από αυτόν και οι ίδιοι δεν είχαν προσωπική εμπειρία ως ενήλικες. Πρόκειται για μια πιλοτική μελέτη, η οποία διερευνά την υποκειμενική εμπειρία τεσσάρων εκπροσώπων της δεύτερης γενιάς μέσα στην οικογένεια, τον τρόπο με τον οποίο απέκτησαν πρόσβαση στα βιώματα των γονιών τους, τον ψυχολογικό αντίκτυπο των επιρροών που δέχτηκαν καθώς και τους μηχανισμούς ψυχικής διεργασίας της γονεϊκής κληρονομιάς, συνυφασμένης με τη δράση τους στον Εμφύλιο και την πολιτική ταυτότητα τους. Η ανάλυση των προσωπικών μαρτυριών για την ανάδειξη της υποκειμενικής εμπειρίας πραγματοποιήθηκε μεθοδολογικά στο πλαίσιο της Ερμηνευτικής Φαινομενολογικής Προσέγγισης (Interpretative Phenomenological Analysis – IPA: Smith, Jarman & Osborn, 1999). Τα

αποτελέσματα κατέδειξαν μικτή εικόνα ανθεκτικότητας και ευαλωτότητας. Οι γονεϊκές εμπειρίες σε σχέση με τον Εμφύλιο καθώς και η μετεμφυλιακή ατμόσφαιρα, επηρέασαν την υποκειμενική εμπειρία όλων των συμμετεχόντων, τις μετέπειτα ενήλικες επιλογές τους, καθώς και τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την ταυτότητά τους. Ως προστατευτικοί παράγοντες για την προσαρμογή και την ψυχική επεξεργασία του εμφυλιακού τραύματος της πρώτης γενιάς παρουσιάστηκαν η οικογένεια, ως σταθερό πλαίσιο αναφοράς, οι ανοχή απέναντι στον Άλλον, η υποστήριξη από οικογενειακά και κοινωνικά δίκτυα, καθώς και η ιδεολογία.

Στη Σκιά του Εμφυλίου Πολέμου: Ψυχολογικές Διαστάσεις της Γονεϊκής Συμμετοχής στον Ελληνικό Εμφύλιο στη 2η Γενιά

Αγγελική Θ. Σκαμβετσάκη, *Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος Deree*

Ο Ελληνικός Εμφύλιος συνιστά ένα γεγονός-τομή στη σύγχρονη ιστορία της χώρας, όμως οι επιπτώσεις του στα άτομα που συμμετείχαν και στους απογόνους τους δεν έχουν ακόμα μελετηθεί συστηματικά από ψυχολογική προοπτική. Η παρούσα έρευνα έρχεται ως ένα πρωτόλειο, διερευνητικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, και χρησιμοποιώντας δύο παράλληλους ερμηνευτικούς φακούς στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ποιοτικής έρευνας, την αφηγηματική ερμηνεία κειμένου και τη μέθοδο ανάλυσης εσωτερικών συγκρούσεων μέσω του Μοντέλου Κεντρικής Σύγκρουσιακής Σχέσης (Core Conflictual Relationship Theme ή CCRT) που ανέπτυξαν ο Lester Luborsky και οι συνεργάτες του κατά τις δεκαετίες '70 και '80, εξετάζει την ποιότητα των εσωτερικευμένων εικόνων και σχέσεων εαυτού-αντικειμένου, γνωστικές, συναισθηματικές, και άλλες τυχόν επιπτώσεις της συμμετοχής στον εμφύλιο σε τέσσερα άτομα δεύτερης γενεάς που κατάγονται και από τις δύο κυρίαρχες πλευρές που ενεπλάκησαν στα γεγονότα της εποχής εκείνης. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν συνέπειες που κυμαίνονται από την αίσθηση ψυχικού κενού και την έντονη οδύνη στην ευρύτερη διαμόρφωση προσωπικοτήτων και στάσεων ζωής υπό την αιγίδα των γονεϊκών εμπειριών, χαρακτηριστικά που έρχονται σε συμφωνία με σύγχρονους θεωρητικούς και κλινικούς προβληματισμούς όσον αφορά στο ατομικό και συλλογικό ψυχικό τραύμα, ειδικότερα στους διαγενεακούς τρόπους μετάδοσης

της τραυματικής μνήμης. Σε αυτό το πλαίσιο, παρέχεται έτσι η δυνατότητα μιας αρτιότερης, από «κάτω προς τα πάνω» (bottom-up) κατανόησης της σχέσης μεταξύ ταυτότητας, ιστορικής μνήμης και υποκειμενικών βιωμάτων, καθώς και του ρόλου που αυτά τα τελευταία έχουν τελικά διαδραματίσει στο μετεμφυλιακό πολιτικό, ιστορικό, και κοινωνικό γίγνεσθαι.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 37 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Θετική Ψυχολογία: Εφαρμογές στους Θεσμούς της Οικογένειας και της Εργασίας

Διοργανώτρια: Σοφία Παπασπυροπούλου, *Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Πρόεδρος/Συζητητής: Αναστάσιος Σταλίκας, *Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Η ψυχολογία είναι μια επιστήμη με ευρύτατο αντικείμενο και αναρίθμητες εφαρμογές. Εστιάζει στην κατανόηση, περιγραφή και ανάλυση των ανθρώπινων συμπεριφορών και με αυτόν τον τρόπο αναφέρεται σε πολλές διαστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης και εμπειρίας. Η Θετική Ψυχολογία ιδιαίτερα, στον τομέα της οποίας εντάσσονται οι εργασίες αυτού του συμποσίου, αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων, πραγματοποιώντας παρεμβάσεις σε πολλαπλά επίπεδα. Κοινό τους χαρακτηριστικό η έμφαση και η ενδυνάμωση των υγιών και θετικών στοιχείων του ατόμων, των οικογενειών, των οργανισμών και η αξιοποίηση αυτών στην προσπάθεια απόκτησης μιας ζωής με νόημα. Η πρώτη εργασία εστιάζει στα θετικά συναισθήματα και στην ψυχική ανθεκτικότητα γονέων με παιδιά με διάγνωση διάχυτων αναπτυξιακών διαταραχών, περιγράφοντας και αναλύοντας όλες τις πτυχές της εμπειρίας τους. Τα θετικά συναισθήματα ως προς το γονεϊκό ρόλο αναγνωρίζονται ως ικανά να δημιουργήσουν γνωστικούς, ψυχολογικούς και συναισθηματικούς πόρους, που δομούν ψυχική ανθεκτικότητα. Έτσι, οι γονείς κατορθώνουν να ανταπεξέλθουν στις ειδικές ανάγκες των παιδιών τους. Ακολουθεί η αρχική στάθμιση και η ανάλυση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων του Ερωτηματολογίου Οικογενειακής Ανθεκτικότητας της Froma Walsh (2015) στον

ελληνικό πληθυσμό. Τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων έδειξαν ικανοποιητική αξιοπιστία και εγκυρότητα. Η χρήση του ερωτηματολογίου θα συμβάλει στον ερευνητικό και στον κλινικό χώρο της ψυχολογίας, αναδεικνύοντας τους προστατευτικούς παράγοντες της οικογένειας ή τους πόρους που κινητοποιούν τις πηγές δύναμης και ενέργειας των ατόμων στην αντιμετώπιση των αντιξοοτήτων. Το συμπόσιο ολοκληρώνεται με την προκαταρκτική στάθμιση του Work-related Flow inventory (Bakker, 2008) σε Έλληνες επαγγελματίες ψυχικής υγείας. Το ερωτηματολόγιο μετρά τη ροή στην εργασία, μια βραχύχρονη θετική εμπειρία στη δουλειά, που χαρακτηρίζεται από απορρόφηση, απόλαυση και εγγενή κίνητρα για εργασία. Οι στατιστικές αναλύσεις καθιστούν την ελληνική εκδοχή ως αξιόπιστη και έγκυρη. Με το συμπόσιο αυτό γίνεται μια προσπάθεια ανάδειξης της ποικιλίας των εφαρμογών της Θετικής Ψυχολογίας στη ζωή των ανθρώπων και στις λειτουργίες των θεσμών, καθώς και της συμβολής της στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Θετικά συναισθήματα και ψυχική ανθεκτικότητα γονέων παιδιών με διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή

Ρέα Ευαγγελάτου, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η παρούσα εργασία συνδέει τη θεματική της Θετικής Ψυχολογίας με το χώρο της ειδικής αγωγής. Αντικείμενο μελέτης είναι τα θετικά συναισθήματα και η ψυχική ανθεκτικότητα των γονέων με παιδιά που έχουν διαγνωσθεί με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές. Υιοθετώντας την προοπτική της θετικής ψυχολογίας αναλύει τις εμπειρίες των γονέων, των οποίων τα παιδιά είναι έφηβοι και νεαροί ενήλικες, ηλικίας 16-19 ετών. Χρησιμοποιεί ποιοτική μεθοδολογία έρευνας και την τεχνική της εις βάθος συνέντευξης με οκτώ συμμετέχοντες. Ως μέθοδο επεξεργασίας και ανάλυσης του υλικού ακολουθεί τη θεματική ανάλυση περιεχομένου. Στόχος είναι να μελετηθεί η προσαρμογή των γονέων στις αδιαμφισβήτητες δυσκολίες που προκύπτουν από τη διάγνωση του παιδιού τους με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές. Συμπεραίνει πως οι γονείς βιώνουν θετικά συναισθήματα στο γονεϊκό τους ρόλο και αντλούν από αυτά δύναμη και κουράγιο που τους βοηθούν να ανταπεξέλθουν με μαχητικότητα στις δυσκολίες. Με υπομονή, επιμονή και αγάπη αποδέχονται το παιδί τους και το βοηθούν να

εκπληρώσει το μέγιστο των δυνατοτήτων του. Τα θετικά συναισθήματα αναγνωρίζονται ως ικανά να δημιουργήσουν στους γονείς γνωστικούς, ψυχολογικούς και συναισθηματικούς πόρους, αναγκαίους στη δόμηση της ψυχικής τους ανθεκτικότητας. Τα συμπεράσματα της εργασίας έχουν σημαντική θεωρητική αξία και πρακτική εφαρμογή για τους ψυχολόγους που υποστηρίζουν παιδιά με διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή και τους γονείς τους. Όταν οι ειδικοί βοηθούν τους γονείς να εντοπίζουν τα θετικά τους συναισθήματα, να αναγνωρίζουν τις θετικές τους εμπειρίες και να προσαρμόζονται με επιτυχία στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, είναι φανερό ότι οι γονείς έχουν την ικανότητα να ανταποκρίνονται με θετικά αποτελέσματα και να αντιμετωπίζουν με ανθεκτικότητα τις αντιξοότητες που προκύπτουν από τη διάγνωση του παιδιού τους.

Λέξεις κλειδιά: θετική ψυχολογία, ποιοτική μεθοδολογία

Οι Ψυχομετρικές Ιδιότητες του Ερωτηματολογίου της Οικογενειακής Ανθεκτικότητας της Froma Walsh στον ελληνικό πληθυσμό
Σάντη Μπούκα, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στην κύρια στήλη του, ως πρόεδρος της Αμερικάνικης Ψυχολογικής Ένωσης (APA), ο Martin Seligman το 1998 απηύθυνε έκκληση στους ψυχολόγους να εστιάσουν τη ματιά τους στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων και την αξιοποίηση των αρετών του ανθρώπου, αποκαλώντας αυτή τη νέα οπτική θετική ψυχολογία. Σε αυτό το πλαίσιο μελετάται και η οικογενειακή ανθεκτικότητα, η ικανότητα του ατόμου ή της οικογένειας να επιστρέφει πιο δυνατό και δημιουργικό από μια αντιξοότητα, εννοώντας ότι είναι σημαντικό όχι μόνο το να αντιμετωπίζει κάποιος μια δυσκολία αλλά και να ωφελείται από αυτήν (Walsh, 1998). Η παρούσα, λοιπόν, εργασία προσφέρει την ελληνική προκαταρκτική στάθμιση του ερωτηματολογίου μέτρησης της οικογενειακής ανθεκτικότητας (Family Resilience Questionnaire) της Froma Walsh, που δημιούργησε με βάση το θεωρητικό μοντέλο της Key Family Processes in Resilience (Walsh, 2015). Αυτή η μελέτη ερευνά τις ψυχομετρικές ιδιότητες του Ερωτηματολογίου Οικογενειακής Ανθεκτικότητας (Walsh, 2015) σε δείγμα 157 Ελλήνων ενηλίκων, από 18 έως 58 ετών. Τα αποτελέσματα της προσαρμοσμένης ελληνικής εκδοχής έδειξαν ικανοποιητική αξιοπιστία (Cronbach $\alpha = .950$) και

ικανοποιητική εγκυρότητα κριτηρίου. Η παραγοντική ανάλυση ανέδειξε έξι παράγοντες, αρκετούς από τους οποίους συναντάμε ως κατηγορίες στο θεωρητικό μοντέλο της Walsh (2012, 2015). Λαμβάνοντας υπόψη ότι μέχρι στιγμής στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποιο εργαλείο για την αξιολόγησή της οικογενειακής ανθεκτικότητας, πιστεύουμε ότι η προκαταρκτική αυτή στάθμιση θα συμβάλει τόσο στον ερευνητικό, όσο και στον κλινικό χώρο της ψυχολογίας. Η περαιτέρω χρήση του ερωτηματολογίου θα μπορούσε να αναδείξει προστατευτικούς παράγοντες της οικογένειας που ανδρώνουν τα άτομα στις αντιξοότητες, ή οικογενειακούς πόρους που κινητοποιούν τις πηγές δύναμης και ενέργειας των ατόμων στην αντιμετώπιση των αντιξοοτήτων.

Λέξεις κλειδιά: αξιοπιστία, εγκυρότητα, οικογενειακή ανθεκτικότητα, ελληνικός πληθυσμός

The WOrk-reLated Flow inventory (WOLF): Μετάφραση και Προσαρμογή σε Έλληνες Επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας

Σοφία Παπασπυροπούλου, *Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Η επιστήμη της ψυχολογίας ξαφνιάζει με το εύρος του αντικειμένου και των εφαρμογών της. Μελετά κάθε πτυχή της ανθρώπινης ύπαρξης και συνδυάζεται με άλλες επιστήμες, για να κατανοήσει τρόπους σκέψης και συμπεριφοράς και να βελτιώσει τη ζωή των ανθρώπων με παρεμβάσεις σε άτομα, ομάδες, κοινότητες. Τον ίδιο σκοπό υπηρετεί και η παρούσα έρευνα, που επικεντρώθηκε στη μετάφραση και προσαρμογή του Work-Related Flow Inventory (WOLF – Bakker, 2008) σε Έλληνες επαγγελματίες ψυχικής υγείας (N = 153). Αυτό το ερωτηματολόγιο μετρά τη ροή στην εργασία, μία βραχύχρονη θετική εμπειρία στη δουλειά, με χαρακτηριστικά την απορρόφηση, την απόλαυση και τα εγγενή κίνητρα για εργασία, και μέχρι στιγμής στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα εργαλείο για την αξιολόγησή της. Συνολικά στρατολογήθηκαν 6 μεταφραστές για τη διαδικασία της αντίστροφης μετάφρασης και ακολούθως, το Ερωτηματολόγιο Ροής στην Εργασία, που προέκυψε, χορηγήθηκε πιλοτικά στον πληθυσμό-στόχο για τον έλεγχο των ψυχομετρικών του ιδιοτήτων. Η διερευνητική ανάλυση παραγόντων ανέδειξε τρεις παράγοντες (απόλαυση, απορρόφηση, εγγενή εργασιακά κίνητρα),

υπογραμμίζοντας τη δομική ταύτιση της ελληνικής με την πρωτότυπη εκδοχή. Περαιτέρω στατιστικές αναλύσεις αποκάλυψαν πολύ καλή αξιοπιστία (Cronbach $\alpha = 0.93$) και ικανοποιητική εγκυρότητα κριτηρίου. Το Ερωτηματολόγιο Ροής στην Εργασία ανοίγει το δρόμο για την κατανόηση των συνθηκών που καθιστούν την εργασία πιο ευχάριστη, σε μια περίοδο που η εργασιακή εξουθένωση στο χώρο της ψυχικής υγείας αποτελεί καθημερινότητα. Τα δεδομένα που δύναται να συλλέξει το συγκεκριμένο εργαλείο μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ωστόσο, απαιτούνται επιπλέον έρευνες για την ολοκληρωμένη στάθμισή του στον ελληνικό πληθυσμό.

Λέξεις κλειδιά: ροή στην εργασία, θετική ψυχολογία, οργανωτική ψυχολογία, εργασιακό ευ ζην, πρωταρχική στάθμιση, ψυχική υγεία

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 28 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Κλινική ψυχολογία και παιδιά

Προεδρείο: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Τα συμπεριφορικά προβλήματα και οι διαταραχές συναισθήματος των παιδιών του δημοτικού σχολείου: οι διαστάσεις της αυτοαντίληψης και της αυτοεκτίμησης
Ασημίνα Σκόνδρα, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*
Βασιλική Μπρουσκέλη, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Η παρούσα έρευνα υποδεικνύει τη συμβολή της Ψυχολογίας στην επιστημονικά ολοκληρωμένη αντίληψη της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και στοχεύει στη σύσφιξη των διεπιστημονικών δεσμών με την ευρύτερη κοινότητα. Συγκεκριμένα, επιχειρεί την εξέταση, τη διερεύνηση και την παρουσίαση της σχέσης και της επίδρασης των συμπεριφορικών προβλημάτων και των διαταραχών συναισθήματος των παιδιών του Δημοτικού σχολείου με τις διαστάσεις της αυτοαντίληψης και της αυτοεκτίμησης. Στη συγκεκριμένη ποσοτική έρευνα συμμετείχαν 15 εκπαιδευτικοί και 195 μαθητές δημοσίων Δημοτικών Σχολείων του νομού Βοιωτίας. Χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς των μαθητών (Conners) και το ερωτηματολόγιο μαθητών

περιγραφής του εαυτού I (Marsh). Τα δεδομένα αναλύθηκαν με τον συντελεστή συσχέτισης χ^2 και τον συντελεστή συσχέτισης Pearson r. Σύμφωνα με τα ευρήματα παρουσιάζεται θετική σχέση ανάμεσα στην εκδήλωση των προβλημάτων συμπεριφοράς - υπερκινητικότητα, διάσπαση προσοχής, τελειομανία- με τις μαθησιακές δυσκολίες και υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της γενικής αυτοαντίληψης των μαθητών με την εξωτερική τους εμφάνιση και τη σχέση τους με τους συνομηλίκους. Ωστόσο, η γενική αυτοαντίληψη των μαθητών δεν παρουσιάζει ισχυρή συσχέτιση με προβλήματα διαπροσωπικής και ενδοπροσωπικής συμπεριφοράς. Συνεπώς η αυτοαντίληψη και η αυτοεκτίμηση των μαθητών δεν αποτελούν σε όλες τις περιπτώσεις προγνωστικούς παράγοντες για τα συμπεριφορικά και συναισθηματικά προβλήματα, υποδηλώνοντας την ύπαρξη ενός σύνθετου δικτύου που ασκεί αλληλεπιδράσεις. Τα ευρήματα υποδεικνύουν την αναγκαιότητα κατάρτισης εκπαιδευτικών προγραμμάτων παρέμβασης για τα παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς, με στόχο την ενδυνάμωση των δεξιοτήτων διαχείρισης προβλημάτων. Η ενδυνάμωση αυτών των δεξιοτήτων αποτελεί προϋπόθεση για τη θετική αυτοαντίληψη, έναν κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη θετικών σχέσεων με τους συνομηλίκους και για τη σχολική επίδοσή τους.

Προάγοντας τη συναισθηματική ευεξία των μικρών παιδιών από διαζευγμένες οικογένειες: προστατευτικοί & επαπειλητικοί παράγοντες της διαδικασίας του διαζυγίου

Χριστίνα Καρέλα, Κωνσταντίνος Πετρογιάννης,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ)

Δεδομένης της αύξησης του αριθμού των διαζυγίων και των συνοδών επιπτώσεών του στα εμπλεκόμενα μέλη, η ανάπτυξη αποτελεσματικών προγραμμάτων παρέμβασης είναι μείζονος σημασίας για τη δημόσια ψυχική υγεία. Οι περισσότερες παρεμβάσεις θεωρούνται αποτελεσματικές εφόσον ενδυναμώνουν την ανθεκτικότητα τόσο των παιδιών όσο και των γονέων. Η κατανόηση των παραγόντων που δύναται να διακρίνουν τα παιδιά που εμφανίζουν προβλήματα προσαρμογής από αυτά που ανταπεξέρχονται «καλά» στην πρόκληση του διαζυγίου αποτελεί προτεραιότητα για το σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων. Στόχος της

εργασίας, της οποίας μέρος των ευρημάτων παρουσιάζονται στην παρούσα εισήγηση, ήταν να ρίξει φως σε ορισμένους παράγοντες της διαδικασίας του διαζυγίου που λειτουργούν προστατευτικά ή απειλούν την κοινωνικο-συναισθηματική λειτουργικότητα των παιδιών. Στην έρευνα συμμετείχαν 130 διαζευγμένοι γονείς με παιδιά προσχολικής και πρωτο-σχολικής ηλικίας οι οποίοι παρείχαν τα δεδομένα της μελέτης μέσω των απαντήσεων τους σε μια συστοιχία κλιμάκων που αφορούσαν τους ίδιους, την οικογένεια, το παιδί, την παρελθούσα και παρούσα κατάσταση. Οι παράγοντες που φάνηκαν να συμβάλλουν στην πρόβλεψη της συναισθηματικής ευεξίας των μικρών παιδιών ήταν: α) η εκδήλωση στοργής και η καλή επικοινωνία ανάμεσα στο γονέα και στο παιδί, β) το αίσθημα επάρκειας των γονέων σχετικά με το ρόλο τους, γ) οι συνεργατικές σχέσεις μεταξύ των γονέων για θέματα που αφορούν την ανατροφή του παιδιού, δ) η ικανοποίηση από τη ζωή του γονέα που έχει την επιμέλεια και ε) η ύπαρξη δικτύων κοινωνικής υποστήριξης. Αντίθετα, το ιστορικό συγκρούσεων μεταξύ των γονέων και το αίσθημα απόρριψης από το γονέα φαίνεται ότι θέτουν τα παιδιά σε κίνδυνο. Τα παραπάνω καταδεικνύουν τους άξονες για το μελλοντικό σχεδιασμό προγραμμάτων παρέμβασης σε διαζευγμένες οικογένειες.

Η διαφορική διάγνωση μεταξύ της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ- Υ) και του συνδρόμου Asperger: Η χρησιμότητα των υποκλιμάκων του WISC-III και του CBCL

Ευάγγελος Ζουρνατζής¹, Μαργαρίτα Λαζαρίδου², Όμηρος Παπαδόπουλος², Γεώργιος Συμεωνίδης², Ελένη Μπιλιάλη², Ουρανία Τσιφίδου², Εμμανουήλ Πατελάρος¹

¹ΓΝ Καβάλας, ²Κέντρο αντιμετώπισης αναπτυξιακών διαταραχών «Ψυχάγειν»

Η διαφορική διάγνωση αποτελεί καθημερινότητα για τους περισσότερους κλινικούς των ψυχικών διαταραχών. Η συννοσηρότητα σύμφωνα με τα συστήματα ταξινόμησης των ψυχικών διαταραχών DSM-IV (1994 & ICD-10, 1992) δημιουργεί αρκετές φορές δυσχέρειες τόσο στη διάγνωση όσο και στη θεραπευτική αντιμετώπιση. Στην παρούσα έρευνα επιχειρήθηκε η διερεύνηση πιθανών διαφορών στις νοομετρικές υποκλίμακες του ελληνικού WISC-III και στις κλίμακες συνδρόμων και εναρμονισμένων με το DSM-IV υποκλίμακες συμπεριφοράς του

Child Behavior Checklist (CBCL) Achenbach (ελληνική στάθμιση 2003) μεταξύ των παιδιών με ΔΕΠ-Υ και του συνδρόμου Asperger. Το δείγμα αφορούσε σε παιδιά και εφήβους ηλικίας 6-13 ετών με ΔΕΠ-Υ (N=57 Μ.Ο. ηλικίας 9 έτη, τυπική απόκλιση 2 έτη) και με σύνδρομο Asperger (N=26 Μ.Ο. ηλικίας 9 έτη, τυπική απόκλιση 2 έτη). Ο Γενικός Δείκτης Νοημοσύνης IQ>80 και με μέσο όρο IQ=104. Η διάγνωση έγινε από έμπειρους κλινικούς σε Κέντρο Ψυχικής Υγείας, βάσει των κριτηρίων του DSM-IV και τη συνέντευξη γονιών, με ταυτόχρονη χορήγηση των σταθμισμένων για την Ελλάδα ψυχομετρικών εργαλείων WISC-III και CBCL. Για τη στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο Mann – Whitney (U) λόγω μη κανονικών κατανομών. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντικές διαφορές όπως για παράδειγμα στην υποκλίμακα του WISC-III «Σειροθέτηση Εικόνων» και για το CBCL μόνο για την «παράβαση κανόνων». Φαίνεται λοιπόν ότι η σύγκριση των υποκλιμάκων για τις παραπάνω διαταραχές (ΔΕΠ-Υ και Asperger) χρησιμεύει στον ειδικό για τη διαφορική διάγνωση των δύο διαγνωστικών κατηγοριών και κυρίως στη θεραπευτική παρέμβαση που θα ακολουθήσει. Με αφορμή τα παραπάνω αποτελέσματα συζητείται η σημασία της έννοιας της συννοσηρότητας στην ταξινόμηση των ψυχικών διαταραχών.

Κριτική εξέταση των «βασισμένων σε αποδείξεις» ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων για μαθητές που έχουν διαγνωσθεί με ΔΕΠ-Υ

Αθανάσιος Κουτσοκλένης, Κλινική «ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ», Αναστάσιος Γαϊτανίδης
University of Roehampton

Η παρούσα προφορική ανακοίνωση συνιστά μια κριτική προσέγγιση των «βασισμένων σε αποδείξεις» (evidence based) ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων για μαθητές διαγνωσμένους με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ). Η κριτική εστιάζει στο σώμα της βιβλιογραφίας που αφορά την ενταξιακή εκπαίδευση των μαθητών που έχουν διαγνωσθεί με ΔΕΠ-Υ. Η επιχειρηματολογία οργανώνεται σε πέντε αλληλοσυνδεόμενους θεματικούς άξονες. Πρώτον, οι «βασισμένες σε αποδείξεις» ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις δομούνται στη βάση μιας ιδιαίτερα αμφισβητήσιμης κατηγορικής διάγνωσης. Δεύτερον, οι «βασισμένες σε αποδείξεις» ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις υπαινίσσονται την

ομοιογένεια του πληθυσμού που έχει διαγνωσθεί με ΔΕΠ-Υ. Τρίτον, διαχέουν μη-παιδαγωγική γλώσσα στην εκπαίδευση διαμέσου της εισαγωγής όρων και γλωσσικών μεταφορών οι οποίες αποτελούν συχνά τροχοπέδη στις ενταξιακές προσπάθειες των εκπαιδευτικών. Τέταρτον, η εν λόγω βιβλιογραφία αναπαράγει μια μεθοδολογική προκατάληψη η οποία αφορά κυρίως την υποτιθέμενη ανωτερότητα των τυχαιοποιημένων ελεγχόμενων κλινικών μελετών (randomized control trials) ως μεθόδου έρευνας της αποτελεσματικότητας των ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων για μαθητές διαγνωσμένους με ΔΕΠ-Υ. Τέλος, οι «βασισμένες σε αποδείξεις» ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις προωθούν ένα είδος τεχνοκρατικής παιδαγωγικής πρακτικής η οποία οφείλει να βασίζεται σε «εγχειρίδια χρήσης» για να θεωρείται αποτελεσματική.

Υποκειμενική ευεξία και ελπίδα σε παιδιά σχολικής ηλικίας

Αγγελική Σουρλαντζή, Μαρία Μαλικιώση-Λοΐζου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η υποκειμενική ευεξία αντιπροσωπεύει αυτό που το κάθε άτομο θεωρεί «καλή ζωή» για τον εαυτό του. Η υποκειμενική ευεξία είναι μια ευρής έννοια που περιλαμβάνει τόσο συναισθηματικές όσο και γνωστικές παραμέτρους, όπως η βίωση θετικών συναισθημάτων, η βίωση αρνητικών συναισθημάτων, η ικανοποίηση από τη ζωή γενικά αλλά και ικανοποίηση από τη ζωή ως προς συγκεκριμένες εκφάνσεις όπως η εργασία και ο γάμος. Η υποκειμενική ευεξία έχει διερευνηθεί διεθνώς σε σχέση με ποικίλες παραμέτρους σε ενήλικο πληθυσμό αλλά και σε παιδιά. Μια από αυτές τις παραμέτρους είναι και η ελπίδα. Η ελπίδα, με μια γνωστική οπτική, ορίζεται ως η δυνατότητα του ατόμου να σκέφτεται μια σειρά από στόχους και να σχεδιάζει τρόπους να τους επιτύχει. Στη διεθνή βιβλιογραφία πλήθος ερευνών παρουσιάζει τις θετικές συνέπειες της ελπίδας στην υποκειμενική ευεξία των ατόμων. Συγκεκριμένα, η ελπίδα έχει βρεθεί ότι αποτελεί παράγοντα που αυξάνει την ανθεκτικότητα των ατόμων και σχετίζεται με υψηλή ικανοποίηση από τη ζωή και υποκειμενική ευεξία. Στη συγκεκριμένη εισήγηση θα παρουσιαστούν τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας της γράφουσας ως προς τη σχέση υποκειμενικής ευεξίας και ελπίδας σε παιδιά σχολικής ηλικίας. Συγκεκριμένα στην έρευνα συμμετείχαν παιδιά γ' - σ' Δημοτικού που φοιτούν σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Τα παιδιά συμπλήρωσαν

ερωτηματολόγια αυτοαξιολόγησης στην ικανοποίηση από τη ζωή, το αρνητικό και θετικό συναίσθημα και την ελπίδα. Διερευνήθηκε τόσο η σχέση της ελπίδας με τις παραπάνω παραμέτρους όσο και με δημογραφικές μεταβλητές όπως η ηλικία, το φύλλο, και οικονομικές παράμετροι που αφορούν την οικογένεια του παιδιού.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 29 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Κοινωνική ψυχολογία

Προεδρείο: Ευαγγελία Φίγγου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Επικύρωση, επέκταση και παραγοντική ισοδυναμία των κατευθυντήριων γραμμών του Yuki για τη χρήση της Ισχύος στην Ηγεσία - Διαπολιτισμική έρευνα: Ελλάδα, Κίνα, και ΗΠΑ

Λαμπρινή Πανταζή, *Saint Mary-of-the-Woods College*

Ευθαλία Μάσσου, Γεράσιμος Προδρομίτης, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Η χρήση της ισχύος είναι ένας καθοριστικός παράγοντας για τους ανθρώπους, τις οργανώσεις και την κοινωνία και αποτελεί ζωτικό στοιχείο στην άσκηση ηγεσίας. Ο Yuki (2012) ανέπτυξε ειδικές κατευθυντήριες γραμμές για τη μέτρηση των πέντε τύπων ισχύος (ανταμοιβής, καταναγκασμού, νόμιμης, πραγματογνωμοσύνης και αναφοράς). Η συγκεκριμένη διαπολιτισμική έρευνα χρησιμοποιεί δεδομένα από τρεις χώρες (Ελλάδα, Κίνα και ΗΠΑ) και εξυπηρετεί τρεις σκοπούς: α) την επικύρωση των κατευθυντήριων γραμμών Yuki για τη χρήση του εργαλείου μέτρησης της ισχύος, β) την επικύρωση της επέκτασης της υποκείμενης δομής σε μια υψηλότερη δομή παραγόντων που συγκεντρώνει τις προτάσεις του Yuki σε δύο τελικά παράγοντες, της θέσης και της προσωπική ισχύος, και γ) την αξιολόγηση της παραγοντικής ισοδυναμίας μεταξύ των πληθυσμών των τριών χωρών, τόσο της προτεινόμενης από τον Yuki δομής, όσο και της επεκταμένης δομής. Για τον πρώτο

και δεύτερο σκοπό χρησιμοποιήθηκε η Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση (CFA), ενώ για τον τρίτο, χρησιμοποιήθηκε η Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση Πολλαπλών Ομάδων (MGCF), διερευνώντας: i) τη δομική ισοδυναμία (configural), ii) τη μετρική ισοδυναμία (metric), iii) τη μονόμετρη ισοδυναμία (scalar) και iv) την πλήρη ισοδυναμία (strict). Η αξιολόγηση τόσο των παραγοντικών δομών όσο και των παραγοντικών ισοδυναμιών, στηρίχθηκε σε κατάλληλους δείκτες καλής προσαρμογής οι οποίοι έδειξαν ότι η προτεινόμενη από το Yuki δομή αλλά και η επέκτασή της στο μοντέλο δεύτερης τάξης, επιβεβαιώνονται στους υπό εξέταση πληθυσμούς. Επιπλέον, διαπιστώθηκε η ύπαρξη ισοδυναμίας της δομής του Yuki αλλά και της επέκτασής της, σε όλα τα ιεραρχικά εμφωλευμένα μοντέλα. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνα παρέχουν την επικύρωση των κατευθυντήριων γραμμών του Yuki και της επέκτασής τους, στηρίζοντας τη δυνατότητα χρήσης του συγκεκριμένου εργαλείου μέτρησης της ισχύος στην ηγεσία, σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια.

Αυξάνοντας την αφοσίωση των καταναλωτών στη μάρκα: Παράγοντες που την επηρεάζουν

Σοφία Χατζή, Γεωργία Κονσολάκη
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Στην παρούσα έρευνα διερευνάται η επίδραση μιας σειράς παραγόντων στην αφοσίωση των καταναλωτών σε μια μάρκα. Τέτοιοι παράγοντες σχετίζονται τόσο με τα χαρακτηριστικά της μάρκας όσο με το πώς οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται αυτά τα χαρακτηριστικά, ταυτίζονται, ικανοποιούνται με τη μάρκα και δείχνουν εμπιστοσύνη σε αυτή. Για τον σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε μία έρευνα πεδίου, στην οποία συμμετείχαν 101 συνδρομητές καλωδιακής τηλεόρασης. Τα ευρήματα έδειξαν ότι η ικανοποίηση των καταναλωτών από τη μάρκα, το πώς οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται την τιμή της, η συναισθητική αξία της μάρκας, η ταύτιση των καταναλωτών με τη μάρκα και το κόστος από την αλλαγή της σχετίζονται σημαντικά με την αφοσίωση στη μάρκα. Από την άλλη, το πώς οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται την ποιότητα της μάρκας προβλέπει οριακά την εξαρτημένη μεταβλητή. Περαιτέρω αναλύσεις έδειξαν ότι η ικανοποίηση στη μάρκα

διαμεσολαβεί μερικώς τη σχέση μεταξύ της συναισθηματικής αξίας της μάρκας και της αφοσίωσης στη μάρκα, ενώ η επίδραση της λειτουργικής αξίας της μάρκας στην αφοσίωση στη μάρκα είναι έμμεση μέσω της επίδρασή της στην ικανοποίηση στη μάρκα. Τέλος, η εμπιστοσύνη στη μάρκα διαμεσολαβεί μερικώς τη σχέση μεταξύ της ικανοποίησης από τη μάρκα και της αφοσίωσης στη μάρκα, ενώ η επίδραση της φήμης της μάρκας στην αφοσίωση στη μάρκα είναι έμμεση μέσω της επίδρασής της στην εμπιστοσύνη στην μάρκα. Τα παραπάνω ευρήματα συζητούνται αναδεικνύοντας τον ρόλο του μάρκετινγκ στον σχεδιασμό αποτελεσματικών στρατηγικών στη διαχείριση μιας μάρκας και το σημαντικό ρόλο των αντιλήψεων του ατόμου στην εκδήλωση οποιασδήποτε οικονομικής-καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Η κοινωνική ισχύς ως γνωστικό φαινόμενο: Μια θεωρία ισχύος εκτεινόμενη στα τέσσερα επίπεδα ανάλυσης του Doise με σημείο εκκίνησης τη θεώρηση του Φουκώ

Ερρίκος Βασιλικός, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η κοινωνική ισχύς έχει ειπωθεί βάσει πολυάριθμων εναλλακτικών προσεγγίσεων που αντιστοιχούν κυρίως σε ένα από τα επίπεδα του Doise η καθεμιά. Η προτεινόμενη θεωρία αποτελεί απόπειρα να δοθεί έμφαση στη λειτουργική διάσταση της ισχύος, αναδεικνύοντάς την ως φαινόμενο που εκτείνεται στα τέσσερα επίπεδα ανάλυσης του Doise. Βασισμένο στην οπτική του Φουκώ πάνω στην ισχύ, προκρίνει τη γνωστική διάσταση της άσκησης ισχύος ως το θεμελιακό συστατικό της στοιχείο. Συγκεκριμένα, υιοθετείται η τοποθέτηση ότι όταν ο Α ασκεί ισχύ στο Β, κάνει χρήση προσλαμβανόμενης μόχλευσης που ωθεί τον Β να εξετάσει περιορισμένο αριθμό εναλλακτικών δυνατικών αποκρίσεων, μία μόνο από τις οποίες είναι βιώσιμη/προτιμητέα: εκείνη που επιθυμεί ο Α. Αυτή η θεώρηση της ισχύος επιτρέπει την ένταξη των βασικών στοιχείων των πιο επιφανών σύγχρονων μοντέλων (όπως η Ασυμμετρική Εξάρτηση ως προς την Επίτευξη Αποτελεσμάτων, η Θεωρία Ισχύος βάσει Προσέγγισης-Αποφυγής, το Μοντέλο Ισχύος βάσει Ταυτότητας, η Κοινωνική Κυριαρχία) σε μια ενιαία προσέγγιση. Ειδικότερα, προσφέρει μια ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο η συστηματική χρήση έκδηλου/ήπιου εξαναγκασμού στο διατομικό επίπεδο εντός κοινωνικών συστημάτων ενδεχομένως επιδρά στην ευκρίνεια των θετικών/αρνητικών

δυναμικών εναλλακτικών εξελίξεων (στο ενδοατομικό επίπεδο), οδηγεί στην πρόσληψη του εαυτού/των άλλων σε όρους συστημικής ωφέλειας ανάλογα με την ιεραρχική βαθμίδα/ομάδα στην οποία ανήκει κανείς (στο διομαδικό επίπεδο), και συντελεί στην εσωτερίκευση συστημικά ανταμοιβόμενων προτύπων δράσης που αφορούν αξιολογικές διπολικότητες (στο ιδεολογικό επίπεδο). Παράλληλα το μοντέλο αποτελεί μια απόπειρα αποσαφήνισης των ορίων της έννοιας της ισχύος εντός του ευρύτερου πεδίου της κοινωνικής επιρροής και κατάδειξης πιθανών εγγενών μειονεκτημάτων παραδοσιακών θεωρήσεων, όπως εκείνης των French και Raven.

Η πλαisiώση ως γνωσιακή διαδικασία: Το πλαίσιο του «εθνικού συμφέροντος» στην πρώτη προεκλογική αναμέτρηση στις ΗΠΑ

Μινώα Γεωργίνα Σαριδομιχελάκη, *City Unity College*

Εμμανουήλ Τάκας, *Πανεπιστήμιο Πειραιά*

Αφροδίτη Παπαϊωάννου, *City Unity College*

Ο πολιτικός λόγος αποτελεί ισχυρό παράγοντα διαμόρφωσης της κοινωνικής πραγματικότητας κυρίως αναφορικά με τη συγκρότηση δημόσιων ζητημάτων. Βάσει της θεωρίας των πλαisiών, η παρούσα έρευνα διερευνά τις ασυνείδητες γνωστικές δομές που ενεργοποιούνται κατά τη διαμόρφωση και κατασκευή της πραγματικότητας. Η λειτουργία των πλαisiών διαθέτει, πρώτον, εξαίρεση, καθώς με την ένταξη συγκεκριμένων μηνυμάτων σε ένα πλαίσιο εξαιρούνται κάποια άλλα συγκεκριμένα μηνύματα και, δεύτερον, ένταξη, καθώς με την απένταξη κάποιων συγκεκριμένων μηνυμάτων από ένα πλαίσιο, εντάσσονται κάποια άλλα μηνύματα. Παράλληλα, τα πλαίσια επιδρούν στις πεποιθήσεις, αντιλήψεις, αξίες και συναισθήματα του ατόμου. Αναλύοντας το κείμενο της πρώτης προεδρικής αναμέτρησης των ΗΠΑ το 2016, μελετάται το πώς ορίζεται, συγκροτείται και χρησιμοποιείται το πλαίσιο του «εθνικού συμφέροντος» από τους υποψήφιους Χίλαρι Κλίντον και Ντόναλντ Τράμπ συνδυάζοντας τη στρατηγική πολιτική επικοινωνία με την πολιτική και γνωστική ψυχολογία. Μέσω κριτικής ανάλυσης λόγου και κλείδας παρατηρήσεων εντοπίζονται οι μηχανισμοί ενεργοποίησης του πλαisiού, το συγκεκριμένο αναφοράς, πού απευθύνεται και πού αποσκοπεί, ποιες ταυτότητες κατασκευάζονται και, τέλος, πώς συγκροτούνται τα γεγονότα υπό το

πλαίσιο του «εθνικού συμφέροντος». Εστιάζοντας τόσο στις ατομικές όσο και τις συλλογικές γνωσιακές δομές, η παρούσα έρευνα συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα άτομα όχι μόνο αντιλαμβάνονται αλλά και αξιολογούν τον κοινωνικό τους περίγυρο, κυρίως υπό τους συναισθηματικούς και ταυτοτικούς όρους. Τα αποτελέσματα αναμένεται να αναδείξουν προσπάθειες αναπλαισίωσης μέσω διαφοροποίησης ορισμών, με έντονη επίκληση στο συναίσθημα και τη συγκρότηση στοιχείων εθνικής ταυτότητας ως μηχανισμό ενεργοποίησης. Έτσι, αναδύεται η πρακτική ενδυνάμωση της εθνικής ταυτότητας ως στοιχείο πολιτικής συσπείρωσης, ως σύζευξη ανάμεσα στις ψυχολογικές και πολιτικές διεργασίες.

Μελέτη, Αποτύπωση και Εξερεύνηση των Διαφοροποιητικών Χαρακτηριστικών των Ομάδων Αυτοβοήθειας στο Πεδίο των Εξαρτήσεων

Βαλεντίνα Δημητριάδου, Ηλίας Χουλιάρας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη βασίζεται σε διπλωματική εργασία για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών της Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων και των Ψυχοκοινωνικών Ζητημάτων του Τμήματος Ψυχολογίας, Α.Π.Θ. και εντάσσεται στο ευρύτερο πεδίο της Κοινωνικής Ψυχολογίας. Με επίκεντρο τις ομάδες αυτοβοήθειας, μια από τις δημοφιλέστερες παγκοσμίως προτάσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της εξάρτησης, η μελέτη αυτή στοχεύει σε μια συστηματική καταγραφή των χαρακτηριστικών αλλά και των διαφορών που αφορούν τη φιλοσοφία, τη δομή και τη λειτουργία 12 διακεκριμένων ομάδων αυτοβοήθειας που σχετίζονται με τη χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών. Το προς ανάλυση υλικό συγκεντρώθηκε από το επίσημο υλικό των ομάδων (ιστοσελίδες, καταστατικά, άρθρα ιδρυτών), ενώ για τη διαμόρφωση του κατηγοριοποιητικού-αναλυτικού σχήματος χρησιμοποιήθηκαν οι αρχές της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου και της Θεμελιωμένης Θεωρίας. Το τελικό αναλυτικό σχήμα αποτέλεσαν 12 βασικοί άξονες οι οποίοι αφορούσαν τον ορισμό και την αντιμετώπιση της εξάρτησης, τους επιμέρους στόχους και τα μέσα της απεξάρτησης, την εμπλοκή ειδικών, τη μορφή οργάνωσης της ομάδας και τη σχέση της με φορείς χρηματοδότησης. Ως αποτέλεσμα προκύπτει ένας συγκριτικός πίνακας με βάση τον οποίο αναδύονται συμπεράσματα όπως: α) η χαλαρή σύνδεση του άξονα του ορισμού της εξάρτησης

με την αντιμετώπισή της, καθώς συχνά προκύπτουν αντιφάσεις μεταξύ του κατά βάση βιολογικού ορισμού της εξάρτησης με μια κυρίως μη βιολογική αντιμετώπισή της, β) ορισμένες συνδεδεμένες υποκατηγορίες σε σχέση με τη δομή και λειτουργία των ομάδων που διαμορφώνουν ένα «ψυχολογικοποιημένο» μοντέλο πρότασης ανάρρωσης, γ) οι αυξημένες ευθύνες εξωτερικών πηγών παρέμβασης σε βάρος της αυτοδυναμίας των επιμέρους ομάδων. Η συζήτηση των ευρημάτων συνδυάζεται με προβληματισμούς και προτάσεις για παραπέρα διερεύνηση του ανεξερεύνητου πεδίου των κινημάτων αυτοβοήθειας.

16.45 - 17.15 Διάλειμμα καφέ

17.15 – 18.45

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 10 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Η συμβολή της κοινωνικής ψυχολογίας στην εκπαίδευση

Διργανώτριες/Πρόεδροι: Μαρία Γκέκα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*,

Άρτεμις Γιώτσα, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Συζητήτρια: Δέσποινα Σακκά, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Η σχέση μεταξύ του ατόμου και της κοινωνίας βρίσκεται στην καρδιά του ενδιαφέροντος του κλάδου της κοινωνικής ψυχολογίας. Η σχέση αυτή αναδεικνύεται, καταγράφεται και κατασκευάζεται μέσω της εκπαίδευσης του παιδιού. Το παιδί περνάει από τη σφαίρα του ατομικού στη σφαίρα του κοινωνικού μέσω της εκπαίδευσης, και ιδιαίτερα αυτής του σχολείου. Το συμπόσιο φιλοδοξεί να ξαναθέσει την προβληματική της σχέσης του παιδιού - άτομο και του παιδιού - κοινωνικό όν, να αναρωτηθεί πως ορίζεται η ατομικότητα σήμερα στην εκπαίδευση και πώς αναδεικνύεται η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ ατομικού και κοινωνικού στις διαπροσωπικές σχέσεις παιδιού και φορέων κοινωνικοποίησής του. Οι εισηγήσεις του συμποσίου αποτελούν πρωτότυπες ερευνητικές εργασίες που στηρίζονται σε θεωρητικά και μεθοδολογικά εργαλεία της κοινωνικής ψυχολογίας. Πιο συγκεκριμένα οι τρεις εισηγήσεις βασίζονται σε θεωρητικά μοντέλα της κοινωνικής σκέψης, αυτά των κοινωνικών αξιωμάτων, των κοινωνικών

αναπαραστάσεων και της ρητορικής ψυχολογίας, ενώ η τέταρτη εισήγηση βασίζεται στο θεωρητικό μοντέλο των διαπροσωπικών σχέσεων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μεθοδολογία των εισηγήσεων τόσο στο τομέα συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων καθώς γίνεται χρήση ποιοτικών (συνέντευξη) και ποσοτικών εργαλείων (ερωτηματολόγιο), όσο και στους πληθυσμούς μελέτης (μαθητές, φοιτητές παιδαγωγικής, εκπαιδευτικούς, γονείς) καλύπτοντας το φάσμα των εμπλεκόμενων φορέων στην εκπαίδευση των παιδιών. Τα αντικείμενα μελέτης των εισηγήσεων εστιάζονται στα κοινωνικά αξιώματα μαθητών δημοτικού στην Ελλάδα και στη σχέση τους με το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος και των σχολικών εγχειριδίων, στις κοινωνικές αναπαραστάσεις φοιτητών/τριών προσχολικής εκπαίδευσης για την παιδική ηλικία και την επίδρασή τους στην αντίληψη του εκπαιδευτικού ρόλου, τη ρητορική κατασκευή κατηγοριών από εκπαιδευτικούς στα πλαίσια μιας συζήτησης για την εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και τέλος, τις διαπροσωπικές σχέσεις γονέων και παιδιών σύμφωνα με τη θεωρία Αποδοχής-Απόρριψης και ειδικότερα τη σύγκριση μεταξύ των αντιλήψεων των μητέρων και των πατέρων για τη συμπεριφορά τους απέναντι στα παιδιά τους. Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις του συμποσίου θα αποτελέσουν αφορμή για περαιτέρω συζήτηση και προβληματισμό για τη συμβολή των θεωρητικών και ερευνητικών μοντέλων της κοινωνικής ψυχολογίας σε θέματα που αφορούν στην εκπαίδευση του παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: Κοινωνική ψυχολογία, εκπαίδευση, κοινωνικά αξιώματα, κοινωνικές αναπαραστάσεις, ρητορική ψυχολογία, θεωρία διαπροσωπικής Αποδοχής-Απόρριψης.

Κοινωνικά αξιώματα μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και αναλυτικό πρόγραμμα

Πέννη Παναγιωτοπούλου, Πανεπιστήμιο Πατρών

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης των κοινωνικών αξιωμάτων που έχουν οι μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος και των σχολικών εγχειριδίων. Τα κοινωνικά

αξιώματα (social axioms) είναι γενικευμένες πεποιθήσεις για κάποιο πρόσωπο, το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον ή τον πνευματικό κόσμο και διατυπώνονται ως βεβαιότητα αναφορικά με τη σχέση ανάμεσα σε δύο έννοιες ή αντικείμενα (Leung & Bond, 2002). Με βάση αυτά το άτομο ερμηνεύει την ανθρώπινη συμπεριφορά και προγραμματίζει τη δική του. Για πρώτη φορά γίνεται προσπάθεια εντοπισμού των κοινωνικών αξιωμάτων που έχουν οι μαθητές δημοτικού στην Ελλάδα ως προς τους εξής τομείς ενδιαφέροντος: το επάγγελμα, την κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, την οικογένεια, την θρησκεία, τον ελεύθερο χρόνο, τη σωματική και ψυχική υγεία, τις διαπροσωπικές σχέσεις και τις σχέσεις των δύο φύλων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 492 μαθητές Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού, από σχολεία του νομού Αχαΐας, Ηλείας και Αττικής. Τα δεδομένα μας συλλέχθηκαν μέσω ομαδικών δομημένων συνεντεύξεων, αναλύθηκαν μέσω θεματικής ανάλυσης (Braun & Clarke, 2006) και οδήγησαν στην κατασκευή ερωτηματολογίου το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για την ποσοτική έρευνα των κοινωνικών αξιωμάτων σε μαθητές. Τα ευρήματα της παρούσας ποιοτικής έρευνας θα συζητηθούν στα πλαίσια του περιεχομένου του αναλυτικού προγράμματος και των σχολικών εγχειριδίων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό τη διαπίστωση του κατά πόσον η ψυχολογικές μεταβλητές των μαθητών για την ερμηνεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς σχετίζονται με όσα διδάσκονται στο σχολείο.

Λέξεις κλειδιά: Κοινωνικά αξιώματα, πολιτισμική προσέγγιση, εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Η επίδραση των κοινωνικών αναπαράστασεων για την παιδική ηλικία στην αντίληψη του εκπαιδευτικού ρόλου

Μαρία Γκέκα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα ανακοίνωση εντάσσεται στο πεδίο των κοινωνικών αναπαραστάσεων στο χώρο της εκπαίδευσης. Στόχος είναι η μελέτη της σύνδεση του αναπαραστασιακού περιεχομένου του ρόλου του/της νηπιαγωγού και αυτού της παιδικής ηλικίας σε φοιτητές/τριες προσχολικής εκπαίδευσης. Υποθέτουμε, αφενός, ότι το παιδί αποτελεί κεντρική διάσταση στην αναπαράσταση του ρόλου

του εκπαιδευτικού προσχολικής εκπαίδευσης και ότι, αφετέρου, το περιεχόμενο της αναπαράστασης του/της νηπιαγωγού επηρεάζεται από την αναπαράσταση του παιδιού. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο με την τεχνική των ελεύθερων ειρμών. Το δείγμα αποτελείται από 160 φοιτητές και φοιτήτριες του τμήματος προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης της παιδαγωγικής σχολής του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με ποσοτικές (παραγοντικές αναλύσεις, δεντρόγραμμα) και ποιοτικές μεθόδους (ανάλυση περιεχομένου, θεματικές κατηγορίες). Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η κοινωνική αναπαράσταση του παιδιού (παθητική ή ενεργητική προσέγγιση) συνδέεται με την αναπαράσταση του ρόλου του εκπαιδευτικού (συναισθηματικός ή εκλογικευμένος). Το πολιτιστικό πλαίσιο που εκφράζεται μέσω της κοινωνικής αναπαράστασης του παιδιού φαίνεται να είναι ένας από τους καθοριστικούς παράγοντες στον τρόπο με τον οποίο αναπαριστάται και γίνεται πράξη ο εκπαιδευτικός ρόλος.

Λέξεις κλειδιά: Κοινωνικές αναπαραστάσεις, νηπιαγωγός, παιδική ηλικία.

Αχρωματοψία ή πολυπολιτισμικότητα; Δάσκαλοι και νηπιαγωγοί μιλούν για τη Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης

Αντώνης Σαπουντζής, Μαρία Παπανικολάου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η πολιτισμική ποικιλομορφία συχνά αποτελεί μια πρόκληση σε πολλές χώρες, οι οποίες ακολουθούν διαφορετικές πολιτικές προκειμένου να προαχθεί η πολιτισμική προσαρμογή. Παράλληλα τα άτομα έχουν διαφορετικά πιστεύω ή ιδεολογίες για το πως θα πρέπει αυτή να επιτευχθεί. Η πολυπολιτισμικότητα ως πολιτική και ιδεολογία πρεσβεύει ότι η πολιτισμική ετερότητα των ανθρώπων θα πρέπει να βρίσκεται στο προσκήνιο και «γιορτάζεται» μέσα σε ένα πνεύμα ισότητας ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες. Από την άλλη πλευρά η αχρωματοψία πρεσβεύει την απάλειψη της διαφορετικότητας: Όλοι οι άνθρωποι είναι ίδιοι, ίσοι ενώπιον του νόμου και του κράτους και οι διαφορές τους ανήκουν και εκφράζονται στην ιδιωτική σφαίρα. Στο παρόν άρθρο εξετάζουμε τις κατηγοριοποιήσεις που κινητοποίησαν εκπαιδευτικοί στα πλαίσια μιας συζήτησης για την εκπαίδευση της

Μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Στην έρευνα συμμετείχαν δεκαοχτώ νηπιαγωγοί και δάσκαλοι οι οποίοι ζουν και εργάζονται στην Κομοτηνή. Χρησιμοποιήθηκαν ανοικτές ημι-δομημένες συνεντεύξεις οι οποίες αναλύθηκαν βάσει της Ρητορικής Ψυχολογίας (Billig, 1992) και της ρητορικής κατασκευής των κατηγοριών (Reicher & Hopkins, 2001). Σε πολλές περιπτώσεις διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις της μειονότητας που χρησιμοποιούσαν οι συμμετέχοντες οδηγούσαν και στην προάσπιση διαφορετικών εκπαιδευτικών πολιτικών απέναντι της: όταν η μειονότητα κατασκευαζόταν ως θρησκευτική η πολυπολιτισμικότητα υποστηριζόταν ως εκπαιδευτική πολιτική· όταν η μειονότητα κατασκευαζόταν με εθνικούς όρους τότε υιοθετούνταν η οπτική της αχρωματοψίας η οποία υποστήριζε ότι δε θα έπρεπε να υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση στα μέλη.

Λέξεις κλειδιά: Ρητορική ψυχολογία, πολυπολιτισμικότητα, αχρωματοψία, Εκπαιδευτική πολιτική, διομαδικές σχέσεις.

Αντιλήψεις γονέων παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας για τη γονεϊκή συμπεριφορά

Χρήστος Θεοδωρόπουλος, Άρτεμις Γιώτσα

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα προφορική ανακοίνωση εντάσσεται στη θεματική ενότητα 'Κοινωνική Ψυχολογία. Σύμφωνα με τη Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής-Απόρριψης, η ποιότητα του συναισθηματικού δεσμού ανάμεσα στους γονείς και στα παιδιά διαμορφώνει ένα συνεχές. Στο ένα άκρο του βρίσκεται η γονεϊκή αποδοχή και στο άλλο η γονεϊκή απόρριψη (Rohner, 2004). Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι η σύγκριση μεταξύ των αντιλήψεων των μητέρων και των πατέρων για τη συμπεριφορά τους απέναντι στα παιδιά τους. Το δείγμα αποτελείται από 340 πατέρες με μέσο όρο ηλικίας τα 39,74 έτη ($SD=5,67$), και 355 μητέρες, με μέσο όρο ηλικίας τα 35,71 έτη ($SD=5,27$). Οι οικογένειες ζουν στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Ηπείρου, στην Ελλάδα. Οι γονείς, μητέρες και πατέρες, συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο για τη Γονεϊκή Αποδοχή-Απόρριψη (Parental Acceptance-Rejection Questionnaire, PARENT/CONTROL). Η μέθοδος Paired-Samples t-test εφαρμόστηκε για τη σύγκριση των αντιλήψεων μεταξύ μητέρων και πατέρων ανά παράγοντα. Τα

αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μητέρες αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως πιο στοργικό και λιγότερο αδιάφορο προς τα παιδιά τους από τους πατέρες. Διερευνώντας περαιτέρω και τις αντιλήψεις των παιδιών για τη γονεϊκή συμπεριφορά, τα παραπάνω αποτελέσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη σύγκριση των αντιλήψεων γονέων και παιδιών, με σκοπό την προληπτική δράση μέσω συμβουλευτικής γονέων στη διαμόρφωση λειτουργικών οικογενειακών σχέσεων.

Λέξεις-κλειδιά: Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής-Απόρριψης, γονεϊκή αποδοχή, γονεϊκή απόρριψη, αντιλήψεις γονέων, γονεϊκή συμπεριφορά.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 38 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Ψυχική υγεία: Νόημα ζωής, πνευματικότητα και συμβουλευτική αξία ζώων

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Γεώργιος Κλεφτάρας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Συζητητής: Αναστάσιος Σταλίκας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Το συμπόσιο αυτό έχει ως στόχο την παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων που αφορούν τη συμβολή του νοήματος ζωής, της πνευματικότητας και της επαφής με ζώα στην ψυχική υγεία (κατάθλιψη, μοναξιά, στίγμα, προβληματική χρήση ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης) και την κοινωνικό-συναισθηματική αγωγή. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται τέσσερις ερευνητικές εργασίες. Η πρώτη έρευνα αφορά τη μελέτη του ρόλου της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της προσωπικότητας και της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις στο Facebook. Η δεύτερη έχει ως στόχο να διερευνήσει το πώς η προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σχετίζεται με το νόημα ζωής των νεαρών ενηλίκων και το βαθμό της μοναξιάς που νιώθουν. Η τρίτη έρευνα αναφέρεται στο στίγμα που υφίστανται οι γονείς των παιδιών με αναπηρίες και πώς αυτό σχετίζεται με την πνευματικότητα και την καταθλιπτική συμπτωματολογία που αντιμετωπίζουν. Τέλος η τέταρτη εργασία έχει ως στόχο να μελετήσει την επίδραση ενός προγράμματος παρέμβασης κοινωνικο-συναισθηματικής αγωγής με σκύλο στα

προβλήματα συμπεριφοράς παιδιών προσχολικής ηλικίας. Τα αποτελέσματα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τις σχέσεις των παραπάνω μεταβλητών με την ψυχική υγεία και μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό εφόδιο στα χέρια ψυχολόγων και συμβούλων ψυχικής υγείας, προκειμένου να οργανωθούν αποτελεσματικές συμβουλευτικές παρεμβάσεις.

Κατάθλιψη & Facebook: Ο ρόλος προσωπικότητας και της προβληματικής χρήσης στην αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης

Κυριακή Γ. Γιώτα, Γεώργιος Κλεφτάρας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στο διαδίκτυο είναι ένα φαινόμενο που εμφανίστηκε σχεδόν από την αρχή της δημιουργίας του. Ωστόσο, το ερευνητικό ενδιαφέρον μόλις τα τελευταία χρόνια στράφηκε στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης ως μέσα για την παροχή κοινωνικής υποστήριξης. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη του ρόλου της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της προσωπικότητας και της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις στο Facebook. Πεντακόσιοι νεαροί ενήλικες 18-34 ετών συμμετείχαν σε εθελοντική βάση συμπληρώνοντας μια σειρά ψυχομετρικών εργαλείων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η κατάθλιψη σχετίζεται σημαντικά και θετικά με την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στο διαδίκτυο. Ο Νευρωτισμός και η καθημερινή χρήση είναι καλοί προβλεπτικοί παράγοντες της προβληματικής χρήσης. Σε αντίθεση με άλλα ερευνητικά δεδομένα, η ηλικία και το φύλο δεν έχουν βρεθεί να σχετίζονται είτε με την προβληματική χρήση, είτε με την καταθλιπτική συμπτωματολογία, ωστόσο, οι άντρες περισσότερο από τις γυναίκες φαίνεται να αναζητούν κοινωνική υποστήριξη

στο διαδίκτυο. Επιπλέον, με τη χρήση των Μοντέλων Δομικών Εξισώσεων, εξετάστηκαν ταυτόχρονα όλες οι εξαρτημένες γραμμικές σχέσεις μεταξύ των διαστάσεων των ερευνητικών μεταβλητών ως προς την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης. Συνοψίζοντας, συζητούνται οι περιορισμοί της έρευνας, καθώς και το πώς οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης θα μπορούσαν να τονώσουν τα υπάρχοντα δίκτυα υποστήριξης και να δημιουργήσουν νέες, εναλλακτικές ευκαιρίες για αναζήτηση βοήθειας.

Το νόημα ζωής και η μοναξιά στους χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης:

Διαφορές φύλου, ηλικίας και επαγγελματικής κατάστασης

Κυριακή Βασιλικού, Γεώργιος Κλεφτάρας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν μέρος της καθημερινότητας μιας μεγάλης μερίδας του πληθυσμού, η οποία συνεχώς αυξάνεται. Στόχος της έρευνας είναι να μελετήσει πώς η προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σχετίζεται με το νόημα ζωής των νεαρών ενηλίκων και το βαθμό της μοναξιάς που νιώθουν. Στην έρευνα συμμετείχαν 233 νεαροί/ές ενήλικες μεταξύ 18 έως 34 ετών, οι οποίοι/ες συμπλήρωσαν τρία ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, καθώς και ένα επιπλέον σύντομο ερωτηματολόγιο δημογραφικών χαρακτηριστικών. Οι παραγοντικές αναλύσεις, καθώς και οι αναλύσεις αξιοπιστίας που πραγματοποιήθηκαν για κάθε ερωτηματολόγιο ξεχωριστά ήταν ικανοποιητικές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι παράγοντες της προβληματικής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σχετίζονται στην πλειοψηφία τους αρνητικά με παράγοντες του νοήματος ζωής και θετικά με το υπαρξιακό κενό, ενώ παράλληλα εμφανίζουν θετική συσχέτιση με τη μοναξιά. Επίσης, δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στην προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ενώ το ίδιο συμβαίνει και με την ηλικία, την επαγγελματική κατάσταση, τον τόπο κατοικίας, την οικογενειακή κατάσταση και την

εκπαίδευση. Ακόμη, τα άτομα που διατηρούν προφίλ στο διαδίκτυο εδώ και 6 μήνες παρουσιάζουν μικρότερο βαθμό υπερβολικής διαδικτυακής παρουσίας και αλλαγής διάθεσης συγκριτικά με αυτούς που διατηρούν προφίλ 3 χρόνια και πάνω. Τέλος, οι παράγοντες υπαρξιακό κενό, αναζήτηση στόχου και επιλογή-αξιοπιστία του νοήματος ζωής, αποτελούν τους ισχυρότερους προβλεπτικούς παράγοντες της προβληματικής χρήσης. Τα αποτελέσματα φαίνεται να υπογραμμίζουν τη χρησιμότητα γνώσης και αξιοποίησης ζητημάτων που σχετίζονται με το νόημα ζωής και τη μοναξιά στη συμβουλευτική ατόμων που παρουσιάζουν προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Στίγμα γονέων παιδιών με αναπηρίες: Η σχέση της κατάθλιψης και της πνευματικότητας

Αικατερίνη Στεργιούλη, Γεώργιος Κλεφτάρας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα έρευνα έχει ως κύριο στόχο τη μελέτη του στίγματος που υφίστανται οι γονείς των παιδιών με αναπηρίες, η οποία θα γίνει υπό το πρίσμα της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ των παραγόντων της κατάθλιψης και της πνευματικότητας. Σύμφωνα με προηγούμενα ερευνητικά δεδομένα, αποτελεί συχνό φαινόμενο οι γονείς των παιδιών με αναπηρίες να εμφανίζουν λόγω του κοινωνικού στίγματος που βιώνουν και εσωτερικεύουν, έντονη συναισθηματική επιβάρυνση με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν καταθλιπτική συμπτωματολογία. Επιπρόσθετα φαίνεται ότι οι γονείς με υψηλά επίπεδα πνευματικότητας τείνουν να εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά στίγματος. Στην παρούσα έρευνα διερευνάται η σχέση των υψηλών/χαμηλών επιπέδων πνευματικότητας και κατάθλιψης με τα αντίστοιχα επίπεδα στίγματος που βιώνουν οι γονείς παιδιών με αναπηρίες. Επιπλέον, οι τρεις παράγοντες διερευνήθηκαν σε σχέση με το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, το μηνιαίο εισόδημα, το είδος της αναπηρίας του παιδιού καθώς και με την ύπαρξη υποστήριξης από τον/την σύζυγο. Οι συμμετέχοντες της έρευνας ανήλθαν στους 101 γονείς παιδιών με αναπηρίες από το Νομό Λάρισας. Χρησιμοποιήθηκαν τρία

ερωτηματολόγια: η κλίμακα Υπερβατικότητας (Spiritual Transcendence Scale), το ερωτηματολόγιο Αυτοεκτιμούμενης Καταθλιπτικής Συμπτωματολογίας (Questionnaire d' Auto-Evaluation de la Symptomatologie Dépressive) και η κλίμακα Στίγματος Δεσμού (Affiliate Stigma Scale). Από τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έγιναν φανερές οι διαφορετικές διαστάσεις του θέματος γεγονός που εγείρει την ανάγκη συμβουλευτικής στήριξης των γονέων για να αντιμετωπίσουν το ψυχικό φορτίο του κοινωνικού στιγματισμού.

Η ένταξη της παιχνιοθεραπείας με σκύλο στο νηπιαγωγείο στα πλαίσια της κοινωνικο-συναισθηματικής αγωγής

Χριστίνα Σινάκου, Γεώργιος Κλεφτάρας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η θεραπεία με ζώα αποτελεί μία εναλλακτική μορφή παρέμβασης που απασχολεί την συμβουλευτική ψυχολογία και τη σύγχρονη έρευνα. Ο ρόλος και ο τρόπος που θα ενταχθεί το ζώο στην κάθε παρέμβαση εξαρτάται από την θεωρητική προσέγγιση του κάθε θεραπευτή. Σε επίπεδο αντιμετώπισης στο χώρο του σχολείου, ο εκπαιδευτικός καλείται να διαχειριστεί τα προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών του, υλοποιώντας δραστηριότητες και προγράμματα κοινωνικο-συναισθηματικής αγωγής. Στην παρούσα πειραματική μελέτη, η ένταξη του σκύλου στην όλη διαδικασία γίνεται σύμφωνα με τις αρχές της γνωστικής-συμπεριφορικής προσέγγισης. Η έρευνα αποτελεί ένα πιλοτικό εγχείρημα που στόχο έχει να μελετήσει την επίδραση ενός προγράμματος με σκύλο σε παιδιά προσχολικής ηλικίας στα προβλήματα συμπεριφοράς τους μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Στην έρευνα πήραν μέρος 32 μαθητές προσχολικής ηλικίας, 16 στην ομάδα ελέγχου (πρόγραμμα χωρίς σκύλο) και 16 στην πειραματική ομάδα (πρόγραμμα με σκύλο), οι οποίοι αξιολογήθηκαν πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος παρέμβασης μέσω του «Καταλόγου Ελέγχου Συμπεριφοράς στην Προσχολική Ηλικία - ΚΕΣΠΗ-Α» για παιδιά ηλικίας 3-6 ετών που φοιτούν σε νηπιακές σχολικές δομές.

Σύμφωνα με τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων και οι δύο ομάδες παρουσίασαν μείωση των προβλημάτων συμπεριφοράς, στο σύνολό τους, μετά την παρέμβαση χωρίς να υπάρχει σημαντική στατιστική διαφορά. Ωστόσο, παρατηρήθηκε οριακή μείωση της διασπαστικής συμπεριφοράς των παιδιών της πειραματικής ομάδας μετά την παρέμβαση. Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα ενισχύουν την υπάρχουσα διεθνή βιβλιογραφία σύμφωνα με την οποία τα προγράμματα κοινωνικο-συναισθηματικής παρέμβασης είναι αποτελεσματικότητα, ωστόσο, η ενσωμάτωση του σκύλου σε αυτά και η αποτελεσματικότητά της κρίνεται από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι πρέπει να διερευνηθούν με περαιτέρω πολυεπίπεδες μελέτες και κάτω από διαφορετικά θεωρητικά πλαίσια.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 39 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Αναζητώντας σύγχρονες απαντήσεις στο πρόβλημα της κατάχρησης ψυχοτρόπων ουσιών. Το παράδειγμα του Προγράμματος Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ»

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Στέλιος Γκιουζέπας, ΠΕΘΕΑ «ΑΡΓΩ»

Συζητήτρια: Χρύσα Αρβαντίδου, ΠΕΘΕΑ «ΑΡΓΩ»

Το προτεινόμενο συμπόσιο εντάσσεται στη Θεματική του Συνεδρίου «Κοινωνική Ψυχολογία». Επιδιώκει να παρουσιάσει την πορεία και εξέλιξη του Προγράμματος Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ» και της ανεξαρτητικής του πρότασης και φιλοσοφίας από την ημέρα της δημιουργίας του, τον Μάιο του 1998 έως και σήμερα. Βασικό μέλημα του Προγράμματος Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ» αποτελεί η προσφορά ποιοτικών, εξειδικευμένων, ολοκληρωμένων και σύγχρονων προτάσεων για την αντιμετώπιση της εξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες. Καθοριστικοί παράγοντες στην προσπάθεια και αναζήτηση διαμόρφωσης μιας σύγχρονης πρότασης ανεξάρτησης αποτέλεσαν: α) η εξωτερική εποπτεία που λαμβάνει η θεραπευτική ομάδα του προγράμματος με την μέθοδο της αναστοχαστικής πράξης και β) η συστηματική εξέταση και επισκόπηση των μέχρι σήμερα προσεγγίσεων/κινήματων ανεξάρτησης (προσέγγιση υποκατάστασης, κίνημα αυτοβοήθειας, κίνημα θεραπευτικών κοινοτήτων, προσέγγιση της ψυχοθεραπείας). Παρουσιάζεται η μέθοδος ανεξάρτησης του Προγράμματος που

βασίζεται σε τρεις βασικές αρχές: την ελευθερία του προσώπου, τη συλλογικότητα και τη δημιουργικότητα. Στη συνέχεια του Συμποσίου παρουσιάζονται από στελέχη του Προγράμματος Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ» θεραπευτικές ομάδες, τεχνικές και μέθοδοι που υλοποιούνται στην καθημερινή θεραπευτική διαδικασία του Προγράμματος με έμφαση στην αρχή της δημιουργικότητας. Αναλυτικά, παρουσιάζονται η Ομάδα Ψυχοδράματος: «Η δράση της ψυχής σε μια ανοιχτή θεραπευτική κοινότητα», η Ομαδική Εικαστική Θεραπείας: «Δίνοντας μορφή στο χάος», η Ομάδα Έκφρασης και Διαχείρισης Βιωμάτων «Βιωματικός Αναστοχασμός, μέρος και μέσο της ανεξαρτητικής διαδικασίας», και οι Ομάδες επιλογής και Δημιουργικής Έκφρασης του Προγράμματος: «Η ενίσχυση της εκφραστικότητας του ατόμου μέσω εναλλακτικών μορφών επικοινωνίας». Το προτεινόμενο Συμπόσιο στοχεύει στην παρουσίαση και περιγραφή της εξέλιξης, της πορείας για τη διατύπωση μιας ολιστικής, σύγχρονης και αποτελεσματικής ανεξαρτητικής πρότασης. Μια πορεία που βασίζεται στη γνώση και στην εμπειρία, μια πορεία και εξέλιξη που επιδιώκει και αναζητά να διαμορφώσει ένα σύγχρονο παράδειγμα ανεξάρτησης.

Ομάδα Ψυχοδράματος: «Η δράση της ψυχής σε μια ανοιχτή θεραπευτική κοινότητα»

Χρύσα Αρβανιτίδου, Άγγελος Θεοδωρίδης
ΠΕΘΕΑ «ΑΡΓΩ»

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί η ομάδα του ψυχοδράματος που πραγματοποιείται σε απεξαρτώμενα άτομα στο πλαίσιο του Προγράμματος Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ». Επιχειρείται μια σύντομη αναφορά στο τι είναι ψυχόδραμα, ποια είναι η φιλοσοφία του και οι τεχνικές του. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το πώς εφαρμόζεται το ψυχόδραμα στην ανοιχτή θεραπευτική κοινότητα του ΠΕΘΕΑ «ΑΡΓΩ» και συζητούνται οι ιδιαιτερότητες, οι δυσκολίες και τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή του. Το ψυχόδραμα όπως φανερώνουν τα συνθετικά του, είναι η δράση της ψυχής και αποκαλύπτει το εσωτερικό δράμα έτσι ώστε αυτό να μετατραπεί σε εξωτερικό δράμα. Δανείζεται στοιχεία από το αρχαίο ελληνικό δράμα και μέσα από την αναπαράσταση

παρελθοντικών και παρόντων ή τη φαντασιακή απεικόνιση μελλοντικών σκηνών της ζωής, στοχεύει στην ανάπτυξη του αυθορμητισμού, της δημιουργικότητας και της συναισθηματικής έκφρασης του ατόμου.

Ομαδική Εικαστική Θεραπεία: «Δίνοντας μορφή στο χάος»

Σουζάνα Μολυβδά, Πέτρα Κεχαγιά

ΠΕΘΕΑ «ΑΡΓΩ»

Η Εικαστική Θεραπεία αναφέρεται στη χρήση των εικαστικών μέσων με θεραπευτικό τρόπο. Βασίζεται στη γνώση ότι κάθε άτομο, είτε έχει γνώσεις τέχνης είτε όχι, έχει μία λανθάνουσα ικανότητα να προβάλλει τις εσωτερικές του εμπειρίες σε μία παραστατική μορφή τέχνης. Η Εικαστική Θεραπεία στο ΠΕΘΕΑ ΑΡΓΩ έρχεται σε επαφή με την εσωτερική εμπειρία των εξαρτημένων ατόμων προτείνοντάς τους να της δώσουν μορφή. Η διαδικασία της εικαστικής δημιουργίας έχει εγγενείς θεραπευτικές ιδιότητες, χρήσιμες στην ψυχοθεραπεία. Η τέχνη άλλωστε είναι ένας τρόπος διερεύνησης των ανθρώπινων εμπειριών, με τη δημιουργία εικόνων ισοδύναμών τους. Στο εικαστικό προϊόν που προκύπτει κατά τη θεραπευτική διαδικασία, η εμπειρία μπορεί να επιλεγεί και να αλλαχθεί, αν το επιθυμεί ο δημιουργός του. Το εικαστικό προϊόν θεωρείται αναπαράσταση και ισοδύναμο του πραγματικού κόσμου στο παρόν. Ο δημιουργός του καλείται να συναντηθεί με αυτό ξανά, με νέους όρους, σε ασφαλές θεραπευτικό περιβάλλον, όπου μπορεί να βιώσει τις εσωτερικές του συγκρούσεις, να τις λύσει και να τις ενσωματώσει. Όσο πιο βαθιές εμπειρίες διερευνούν οι εικόνες, τόσο πιο εύκολα αρθρώνονται λεκτικά, κατανοούνται, αποδυναμώνονται, γίνονται αποδέχονται, βάζοντας έτσι τάξη στο χάος. Στα εικαστικά δημιουργήματα που προκύπτουν αναδεικνύεται συνεχώς το προσωπικό βίωμα της εξάρτησης του κάθε θεραπευόμενου. Η ουσία εξάρτησης διακρίνεται ως σύμβολο πια στην εικόνα, αναγνωρίζεται ως βασικός διαμεσολαβητής στην επαφή με τον εαυτό του και τον κόσμο, δημιουργώντας μέσω της εμπειρίας της χρήσης μία νέα σχέση με αυτόν. Η εικαστική θεραπεία στο πλαίσιο της θεραπευτικής κοινότητας και κατά την πορεία απεξάρτησης, έρχεται να ανατρέψει αυτήν τη σχέση. Η συνάντηση του θεραπευόμενου με την εικόνα, την ομάδα και τους θεραπευτές στο παρόν, σε ασφαλές πλαίσιο, τον προσκαλεί και τον

εκπαιδεύει ταυτόχρονα να συνάψει μία σχέση αμοιβαιότητας και συναισθηματικής συναλλαγής για να νιώσει εσωτερικά ασφαλής τόσο ώστε να στηριχτεί στον εαυτό του και να διαχειριστεί την εξωτερική πραγματικότητα.

Ομάδα έκφρασης και διαχείρισης βιωμάτων: «Βιωματικός Αναστοχασμός, μέρος και μέσο της ανεξαρτητικής διαδικασίας»

Απόστολος Μπαλάσης, Αλέξανδρος Μπουλγουρτζής, Σοφία Παπαγιανοπούλου
ΠΕΘΕΑ «ΑΡΓΩ»

Βασικό στόχο της ομάδας αποτελεί η απομυθοποίηση της χρήσης ουσιών και των σχέσεων που απορρέουν από αυτή. Η ομάδα επιχειρεί να προσεγγίσει το ηδονικό κομμάτι της χρήσης, αναδεικνύοντας μέσα από τη διαδικασία τις στρεβλές σκέψεις, πεποιθήσεις και αντιλήψεις σε σχέση με τη χρήση. Η ομάδα προσπαθεί να διαφοροποιηθεί από το ηδονικό της χρήσης, αναδεικνύοντας τα υπέρ και τα κατά αυτής, κοιτώντας στο παρελθόν τη δυναμική της εξάρτησης και πως αυτή επιδρούσε σε όλα τα επίπεδα των σχέσεων. Τα μέλη αυτοαποκαλύπτονται και μοιράζονται τις εμπειρίες και τα βιώματα τους. Η έκθεση βοηθά στην αναδόμηση των εμπειριών και στην ανάλυση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της χρήσης. Η αυτοαποκάλυψη δεν εξαντλείται μόνο στον πυρήνα που αφορά τις εξαρτησιογόνες ουσίες, τα αρνητικά και τα θετικά, αλλά δυναμικά εξελίσσεται και εμπλέκεται σε πολλά επίπεδα σχέσεων όπως: η σχέση με την οικογένεια, η σχέση με τους χρήστες, η σχέση με τους μη χρήστες, η σχέση με το άλλο φύλο, η σχέση με το χρήμα, η σχέση με το νόμο, η σχέση με το σώμα, η σχέση με τον εαυτό. Η μέθοδος που ακολουθείται για τη λειτουργία, τους στόχους και το προσδοκώμενο αποτέλεσμα βασίζεται στις αρχές συμβουλευτικής, σε προσεγγίσεις και τεχνικές που αφορούν την προσωποκεντρική προσέγγιση, τις αρχές της κινητοποιητικής συνέντευξης και σε τεχνικές από τη γνωστική και συμπεριφορική προσέγγιση. Προσδοκώμενα αποτελέσματα: η απομυθοποίηση της χρήσης ουσιών και των σχέσεων που απορρέουν από αυτή, η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης, η ενδυνάμωση της αυτοκριτικής ικανότητας, η απενοχοποίηση, η δημιουργικότητα, η αλλαγή στάσης ζωής

Η ενίσχυση της εκφραστικότητας του ατόμου μέσω εναλλακτικών μορφών επικοινωνίας

Χριστίνα Βασιλείου, *Γυμνάστρια*, Κατερίνα Παπαγεωργίου, Σοφία Παπαγιαννοπούλου, Θεοδώρα Χαριτοπούλου, Θεανώ Χατζούδη
ΠΕΘΕΑ «ΑΡΓΩ»

Η εκφραστικότητα και η επικοινωνία αποτελούν προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη παρέμβαση στη διαδικασία της απεξάρτησης. Παράλληλα με την λεκτική επικοινωνία κατά την οποία μεταφέρεται το περιεχόμενο ενός μηνύματος, συνυπάρχει η μη λεκτική κατά την οποία μετατρέπονται, ασυνείδητα πολλές φορές, συναισθήματα, στάσεις, εμπειρίες, πεποιθήσεις. Όταν το άτομο καταφέρνει να επικοινωνεί και να εκφράζεται αποτελεσματικά σε μια ομάδα, μέσα από μια ενεργητική διαδικασία, θέτει στέρεες βάσεις για την περαιτέρω επεξεργασία και διαχείριση θεμάτων που προκύπτουν, στην πορεία της ζωής του. Είναι λοιπόν σημαντικό σε οποιονδήποτε σχεδιασμό, να περιέχονται και να αλληλοσυμπληρώνονται οι δυο διαστάσεις της επικοινωνίας, διευκολύνοντας την εκφραστικότητα και την συνοχή μέσα σε οποιαδήποτε ομαδική διαδικασία. Ο σκοπός αυτής της εισήγησης, είναι να παρουσιάσει και να αναπτύξει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ενισχυθεί, η εκφραστικότητα ενός ατόμου, μέσα από εναλλακτικές και δημιουργικές μορφές επικοινωνίας, όπως το μαύρο θέατρο, τα κρουστά, η ομάδα γνωριμίας σώματος.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 40 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Προάγοντας τη διαπολιτισμική κατανόηση στη σχολική κοινότητα

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Χρυσή Χατζηχρήστου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Συζητητής: Γεώργιος Γεωργουλέας, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Το παρόν συμπόσιο εστιάζει σε θέματα διαπολιτισμικής κατανόησης και στήριξης ευάλωτων ομάδων μαθητών. Στην πρώτη εισήγηση θα γίνει συνοπτική παρουσίαση της ανάπτυξης ενός εννοιολογικού πλαισίου που αποσκοπεί να ανταποκριθεί στις εκπαιδευτικές, κοινωνικοσυναισθηματικές και ψυχολογικές ανάγκες των ευάλωτων

ομάδων μαθητών με βάση σύγχρονες τάσεις και θεωρητικές προσεγγίσεις της σχολικής ψυχολογίας. Η δεύτερη εισήγηση αφορά στη σύντομη παρουσίαση της εφαρμογής και αξιολόγησης του Διεθνούς Προγράμματος WeC.A.R.E. σε διαπολιτισμικά σχολεία. Στην τρίτη εισήγηση γίνεται αναφορά στις πηγές στήριξης επαγγελματιών που εργάζονται με ευάλωτες ομάδες παιδιών και εφήβων. Στο Συμπόσιο επισημαίνεται η ανάγκη ανάπτυξης και εφαρμογής προγραμμάτων κατάρτισης, πρόληψης και παρέμβασης για τη στήριξη ευάλωτων ομάδων μαθητών.

Στηρίζοντας ευάλωτες ομάδες μαθητών: Εννοιολογικό πλαίσιο και παρεμβάσεις
Χρυσή Χατζηχρήστου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Σε μια σχολική κοινότητα είναι πιθανό να φοιτούν μαθητές που έχουν βιώσει τραυματικά γεγονότα ζωής (π.χ. ενδοοικογενειακή βία, μορφές κακοποίησης, συνθήκες πολέμου, τραυματικές απώλειες) που επηρεάζουν τη μαθησιακή και ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή. Τα παιδιά προσφύγων αποτελούν έναν ευάλωτο μαθητικό πληθυσμό για την εκδήλωση τραυματικού στρες ή άλλων ψυχοσυναισθηματικών διαταραχών, καθώς συνήθως έχουν βιώσει πολλαπλές τραυματικές καταστάσεις. Ένα σχολικό πλαίσιο που είναι ασφαλές, σταθερό, φιλόξενο και δεκτικό στη διαφορετικότητα μπορεί να λειτουργήσει προστατευτικά για την ψυχική υγεία των παιδιών δίνοντας σε όλους τους μαθητές τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τη μάθηση και να δημιουργήσουν δεσμούς ως απαραίτητα στοιχεία για την ενίσχυση της ψυχικής τους ανθεκτικότητας και την πρόληψη για την εκδήλωση τραύματος. Θα γίνει συνοπτική παρουσίαση της ανάπτυξης ενός εννοιολογικού πλαισίου που αποσκοπεί να ανταποκριθεί στις εκπαιδευτικές, κοινωνικοσυναισθηματικές και ψυχολογικές ανάγκες των ευάλωτων ομάδων μαθητών με βάση σύγχρονες τάσεις και θεωρητικές προσεγγίσεις της σχολικής ψυχολογίας για την μαθησιακή και συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία. Θα συζητηθούν κατευθύνσεις για την ανάπτυξη

κατάλληλων προγραμμάτων παρέμβασης για την ψυχοκοινωνική στήριξη όλων των μαθητών στη σχολική κοινότητα.

Διεθνές Πρόγραμμα “WeC.A.R.E.”: Ενισχύοντας τη διαπολιτισμική κατανόηση και την ψυχική ανθεκτικότητα στη σχολική κοινότητα

Βασιλική Στασινού, Παναγιώτης Λιανός, Δανάη Αθανασίου, Χρυσή Χατζηχρήστου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στο πλαίσιο του Διεθνούς Προγράμματος “WeC.A.R.E.” που υλοποιείται από το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με την Εταιρεία Σχολικής και Οικογενειακής Συμβουλευτικής και Έρευνας, υπήρξε συμμετοχή γενικών σχολείων και σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Σκοπός ήταν η δικτύωση των σχολείων αυτών με άλλα σχολεία στην Ελλάδα και το εξωτερικό με έμφαση στην διαπολιτισμική κατανόηση, στην ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας και στη δημιουργία διεθνούς δικτύου σχολείων που *νοιάζονται και φροντίζουν* για τους μαθητές τους. Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι: α) η σύντομη περιγραφή του Προγράμματος και της αξιολόγησης της διαδικασίας και της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής αυτού καθώς και, β) η διερεύνηση παραγόντων που αφορούν στην προσαρμογή των μεταναστών και προσφύγων μαθητών. Τα ευρήματα αναδεικνύουν την αποτελεσματικότητα του Προγράμματος για όλους τους μαθητές που συμμετείχαν, είτε προέρχονταν από την Ελλάδα είτε από άλλες χώρες, σε τομείς όπως έκφραση και διαχείριση δύσκολων συναισθημάτων, καθορισμό στόχων, βελτίωση σχέσεων με συμμαθητές. Τα αποτελέσματα συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση των παραγόντων που συσχετίζονται με την προσαρμογή μεταναστών και προσφύγων μαθητών και θέτουν τις βάσεις για περαιτέρω δράσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την υποστήριξη όλων των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών προσφύγων.

Πηγές στήριξης επαγγελματιών που εργάζονται με ευάλωτες ομάδες

Παναγιώτης Λιανός, Θεοδώρα Υφαντή
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί ο ρυθμός της εισροής προσφύγων στις Ευρωπαϊκές χώρες και ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Με βάση τις εκπαιδευτικές και συναισθηματικές ανάγκες των παιδιών προσφύγων αναδεικνύεται η ανάγκη στήριξης των ειδικών (π.χ. ειδικών ψυχικής υγείας, εκπαιδευτικών), που εργάζονται για την στήριξη των παιδιών προσφύγων είτε σε χώρους φιλοξενίας είτε σε σχολικά πλαίσια. Στην παρούσα εισήγηση συζητούνται έννοιες όπως δευτερογενές τραύμα, ψυχική ανθεκτικότητα, επαγγελματική εξουθένωση, ιδιαίτερα σε επαγγελματίες που εργάζονται σε χώρους στήριξης προσφύγων καθώς και κατευθύνσεις στήριξης εκπαιδευτικών με βάση δεδομένα για την κοινωνικοσυναισθηματική διαχείριση της ένταξης μεταναστών και προσφύγων μαθητών στις τάξεις τους.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 30 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Γνωστική ψυχολογία

Προεδρείο: Δημήτρης Πνευματικός, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Μεταγνωστικές εμπειρίες στην προοπτική μνήμη νεότερων και μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων: Παίζει ρόλο η απερισκεψία;

Γαρυφαλλιά Τάνου, Αναστασία Κωσταρίδου-Ευκλείδη, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η παρούσα έρευνα είχε στόχο να εξετασθούν μεταγνωστικές εμπειρίες σε καταστάσεις που εμπλέκουν την προοπτική μνήμη (ΠΜ). Οι μεταγνωστικές εμπειρίες που μελετήθηκαν ήταν το κενό στο νου, η εμπειρία στην «άκρη της γλώσσας», η περιπλάνηση της σκέψης, και η κενότητα του νου. Στην έρευνα συμμετείχαν 59 νέοι (Μ.Ο. ηλικίας= 30,27), 111 μεσήλικες (Μ.Ο. ηλικίας= 52,87) και 86 ηλικιωμένοι (Μ.Ο. ηλικίας = 71,72) και των δύο φύλων. Μελετήθηκαν, επίσης, το θυμικό, η περιπλάνηση της σκέψης ως χαρακτηριστικό της προσωπικότητας, και η απερισκεψία ως χαρακτηριστικό προσωπικότητας ως παράγοντες πρόβλεψης των μεταγνωστικών εμπειριών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας προβλέπουν τις επιδόσεις και τις μεταγνωστικές εμπειρίες και ότι παρουσιάζεται πτώση της επίδοσης στην ΠΜ με την πάροδο της ηλικίας. Επίσης,

παρατηρήθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταγνωστικών εμπειριών της περιπλάνησης της σκέψης και του κενού στο νου, αλλά όχι των εμπειριών στην «άκρη της γλώσσας» και της κενότητας. Τέλος, ως προς την επίδραση του θυμικού στις επιδόσεις και τις μεταγνωστικές εμπειρίες, φάνηκε ότι το ουδέτερο θυμικό οδηγεί σε χαμηλότερη επίδοση στο πειραματικό έργο σε σχέση με το θετικό και το αρνητικό, καθώς και σε αύξηση των εμπειριών της περιπλάνησης της σκέψης και του κενού στο νου.

Λέξεις-Κλειδιά: Προοπτική Μνήμη, Μεταγνωστικές εμπειρίες, Περιπλάνηση της σκέψης, Κενό στο νου, Περίσκεψη

Επιστημικά συναισθήματα και μεταγνωστικές διεργασίες

Κατερίνα Νεραντζάκη, Αναστασία Κωσταρίδου- Ευκλείδη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τη σχέση πέντε επιστημικών συναισθημάτων (έκπληξη, περιέργεια, σύγχυση, ενδιαφέρον, απορία) με γνωστικές και μεταγνωστικές διεργασίες σε μνημονικά έργα. Δείγμα αποτέλεσαν 220 προπτυχιακοί φοιτητές και των δύο φύλων του Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ένα ερωτηματολόγιο για την επιστημική περιέργεια ως χαρακτηριστικό προσωπικότητας, ένα ερωτηματολόγιο για την προηγούμενη γνώση ως προς τη μνήμη, και ένα ερωτηματολόγιο για τις επιστημικές πεποιθήσεις. Το κύριο έργο ήταν τρία σενάρια που αφορούσαν φαινόμενα μάθησης και στρατηγικές μνήμης, στα οποία υπήρχε μόνο μία σωστή απάντηση. Μετά την αρχική απάντηση δινόταν επανατροφοδότηση ως προς την ορθότητά της. Εξετάστηκαν η ορθότητα της απάντησης, το αίσθημα βεβαιότητας για την απάντηση, τα πέντε επιστημικά συναισθήματα σε τρεις διαφορετικούς χρόνους (στην έναρξη του έργου, πριν την επανατροφοδότηση και μετά από αυτήν), και οι στρατηγικές μάθησης (πριν και μετά την επανατροφοδότηση). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα επιστημικά συναισθήματα διαφοροποιήθηκαν τόσο μεταξύ των ατόμων όσο και μεταξύ των τριών διαφορετικών χρόνων μέσα στο ίδιο άτομο. Σημαντικές μεταβλητές για τις διαφοροποιήσεις αυτές αποτέλεσαν, εκτός από την ορθότητα της απάντησης, τα

αισθήματα βεβαιότητας και οι προηγούμενες γνώσεις και πεποιθήσεις των ατόμων. Συμπερασματικά, τα επιστημικά συναισθήματα αλληλεπιδρούν με τις γνωστικές και μεταγνωστικές διεργασίες και διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο στη μάθηση.

Λέξεις κλειδιά: Επιστημικά συναισθήματα, Μεταγνωστικές εμπειρίες, Στρατηγικές μάθησης

Προάγοντας τη μεταγνωστική γνώση και τη ρύθμιση του γινώσκειν μέσω Προγράμματος παρέμβασης διδασκαλίας ομαδικών παιχνιδιών διείσδυσης με τη μέθοδο κατανόησης της τακτικής

Γεωργία Στεφάνου, Δημήτριος Καραμούντζος

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε να διερευνήσει, μέσω της υλοποίησης προγράμματος παρέμβασης, την επίδραση της μεθόδου διδασκαλίας στην καλαθοσφαίριση για την κατανόηση της τακτικής στη μεταγνωστική γνώση (δηλωτική γνώση, διαδικαστική γνώση, ενημερότητα συνθηκών, διαχείριση πληροφοριών και νοερή απεικόνιση) και στη ρύθμιση του γινώσκειν (σχεδιασμό, παρακολούθηση, στρατηγικές λύσης προβλημάτων και αξιολόγηση). Οι 41 συμμετέχοντες, οι οποίοι δεν είχαν πρόσθετη εμπειρία στο συγκεκριμένο μαθησιακό αντικείμενο εκτός σχολείου, ήταν μαθητές της πρώτης τάξης ενός Γυμνασίου και χωρίστηκαν, τυχαία, στην ομάδα ελέγχου (10 μαθητές, 11 μαθήτριες) και στην πειραματική ομάδα (8 μαθητές, 12 μαθήτριες). Στην πειραματική ομάδα διδάχθηκε ενότητα δέκα μαθημάτων καλαθοσφαίρισης με τη μέθοδο διδασκαλίας για την κατανόηση της τακτικής, ενώ και στην ομάδα ελέγχου διδάχτηκε η ίδια ενότητα μαθημάτων με τη μέθοδο διδασκαλίας της τεχνικής των δεξιοτήτων. Το Πρόγραμμα διήρκησε 10 εβδομάδες, με δίωρο μάθημα ανά εβδομάδα, ενώ το μεταγινώσκειν εκτιμήθηκε και στις δύο ομάδες στην έναρξη και στη λήξη του Προγράμματος. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, μετά την ολοκλήρωση του Προγράμματος παρέμβασης, η ομάδα των μαθητών που διδάχτηκαν την καλαθοσφαίριση με την μέθοδο διδασκαλίας για την κατανόηση της τακτικής, συγκρινόμενοι με την ομάδα των μαθητών που τη διδάχθηκαν με τη μέθοδο της τεχνικής των δεξιοτήτων, είχε υψηλότερη μεταγνωστική γνώση και ρύθμιση του

γινώσκειν. Επιπροσθέτως, στην πειραματική ομάδα των μαθητών, μετά την ολοκλήρωση του Προγράμματος παρέμβασης, αυξήθηκαν η δηλωτική γνώση, η διαδικαστική γνώση, η ενημερότητα συνθηκών, η διαχείριση πληροφοριών, η νοερή απεικόνιση, ο σχεδιασμός, η χρήση στρατηγικών λύσης προβλημάτων και η αξιολόγηση. Τα αποτελέσματα συζητούνται για εφαρμογές στην αποτελεσματική μάθηση και τη μελλοντική έρευνα.

Λέξεις κλειδιά: Διδασκαλία παιχνιδιών διείδυσης, Κατανόηση τακτικής, Μεταγνωστική γνώση, Ρύθμιση του γινώσκειν

Εμπιστοσύνη στην μαρτυρία των άλλων: Το είπε ο ειδικός!

Δημήτρης Πνευματικός, Τριανταφυλλιά Γεωργιάδου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Το μεγαλύτερο μέρος των γνώσεων που αποκτά ο άνθρωπος για τον φυσικό και ψυχολογικό κόσμο είναι αποτέλεσμα της εμπιστοσύνης που δείχνει στις μαρτυρίες των άλλων, παρά αποτέλεσμα προσωπικών εμπειριών. Στην παρούσα έρευνα διερευνήσαμε το βαθμό που η ειδημοσύνη του πληροφορητή επηρεάζει την εμπιστοσύνη στις πληροφορίες που παρέχει. Υποθέσαμε, ότι τα άτομα εμπιστεύονται περισσότερο τις πληροφορίες που διατυπώνονται από έναν ειδικό παρά από έναν μη ειδικό. Στην έρευνα συμμετείχαν 540 ενήλικες (25, 45 και 65 χρονών). Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κρίνουν τέσσερα ζεύγη ιστοριών με την μορφή άρθρων στον Τύπο. Το κάθε ζεύγος παρουσίαζε δυο διαφορετικές διαστάσεις ενός θέματος, μια επιστημονική και μια ψευδοεπιστημονική. Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε δυο ομάδες. Στην πρώτη ομάδα, την επιστημονική άποψη υπέγραφε ένας εξειδικευμένος επιστήμονας, ενώ την ψευδοεπιστημονική ένας αρθρογράφος (τυχαία ξενικά ονόματα). Στη δεύτερη ομάδα οι συγγραφείς των κειμένων παρουσιάστηκαν αντεστραμμένα. Όλοι οι συμμετέχοντες διάβασαν και τα δύο κείμενα και στη συνέχεια κλήθηκαν να κρίνουν το βαθμό στον οποίο εμπιστεύονται την ιστορία που διάβασαν, αλλά και να αξιολογήσουν τον πληροφορητή σε τρεις διαστάσεις εμπιστοσύνης (ειδικός, ακέραιος, ηθικός). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες έκριναν όχι με βάση την πληροφορία, αλλά με βάση τον πληροφορητή. Η εξειδίκευση του συγγραφέα επηρέασε την

εμπιστοσύνη των συμμετεχόντων σε όλες τις ιστορίες, ανεξάρτητα από τις πληροφορίες που παρείχαν αυτές στους αναγνώστες. Επίσης, η ειδημοσύνη του συγγραφέα επηρέασε και τις κρίσεις των συμμετεχόντων ως προς τις τρεις διαστάσεις της εμπιστοσύνης που μετρήθηκαν ($p < .05$). Τα αποτελέσματα συζητούνται ως προς τις κοινωνικές τους επιπτώσεις.

Λέξεις-κλειδιά: εμπιστοσύνη στην μαρτυρία, χαρακτηριστικά πληροφορητών, συνύπαρξη ερμηνευτικών μοντέλων

Η προκατάληψη του φυσικού αριθμού ως προκατάληψη της πεποίθησης και ο ρόλος των εκτελεστικών λειτουργιών

Δημήτρης Πνευματικός, Αθηνά Καραμανίδου
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η κατανόηση των ρητών αριθμών δεν αντικαθιστά την προηγούμενη γνώση των φυσικών αριθμών η οποία συνεχίζει να έχει ερμηνευτική αξία στο πλαίσιο των φυσικών αριθμών. Ωστόσο, η γνώση των φυσικών αριθμών παρεμβαίνει στην κατανόηση των ρητών αριθμών δημιουργώντας δυσκολίες στην κατανόηση των ρητών αριθμών, γνωστή ως προκατάληψη του φυσικού αριθμού. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να μελετηθεί το φαινόμενο της προκατάληψης του φυσικού αριθμού μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο των θεωριών διπλής επεξεργασίας, και ειδικότερα διαμέσου της προκατάληψης της πεποίθησης. Υποθέσαμε ότι η προκατάληψη του φυσικού αριθμού είναι μια περίπτωση προκατάληψης πεποίθησης η οποία παρεμβαίνει όταν ο νους καλείται να επιλύσει έργα που απαιτούν αναλυτική σκέψη. Στην έρευνα συμμετείχαν 150 άτομα από τρεις ηλικιακές ομάδες (Δ, Στ τάξη και φοιτητές). Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την εγκυρότητα 16 παραγωγικών συλλογισμών, στους μισούς εκ των οποίων το συμπέρασμα ήταν συμβατό με την διακριτότητα και την διαδικαστική γνώση του φυσικού αριθμού και στους άλλους μισούς δεν ήταν. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες εξετάστηκαν σε έργα των εκτελεστικών λειτουργιών της αναστολής, της εναλλαγής και της ανανέωσης της εργαζόμενης μνήμης προκειμένου να διερευνηθεί η προβλεπτική τους ικανότητα για την συνύπαρξη των δύο ειδών γνώσεων. Οι συμμετέχοντες εμφάνισαν περισσότερα λάθη στους ασύμβατους με

την γνώση του φυσικού αριθμού συλλογισμούς. Όμως, μόνο οι φοιτητές χρειάστηκαν περισσότερο χρόνο κατά την ορθή αξιολόγηση των ασύμβατων με την διακριτότητα του φυσικού αριθμού συλλογισμών, αναδεικνύοντας ότι οι φοιτητές είναι εντονότερα προκατειλημμένοι εξαιτίας της διακριτότητας του φυσικού αριθμού. Οι αναλύσεις παλινδρόμησης έδειξαν διαφορές στο ρόλο των εκτελεστικών λειτουργιών στις διαφορετικές περιόδους της ανάπτυξης.

Λέξεις Κλειδιά: Εννοιολογική Αλλαγή, Προκατάληψη του φυσικού αριθμού, Θεωρίες Διπλής Επεξεργασίας, Εκτελεστικές Λειτουργίες

18.45 - 19.00 Διάλειμμα

19.00 – 20.30 ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΕΛΨΕ

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΜΑΪΟΥ

9.00 – 10.30

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 11 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Αντιμέτωποι με την Κρίση: Νοηματοδοτήσεις, Διομαδικές σχέσεις και Πολιτική συμμετοχή

Διοργανώτριες/Πρόεδροι: Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Δέσποινα Σακκά, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Συζητήτρια: Ξένια Χρυσοχόου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η Ελλάδα βρίσκεται στη δίνη μιας οικονομικής κρίσης που εξελίχθηκε σε κοινωνική, πολιτική και ανθρωπιστική. Το συμπόσιο αυτό περιέχει τις παρουσιάσεις ερευνών που στοχεύουν στην κοινωνιο-ψυχολογική και πολιτική ανάλυση φαινομένων που άπτονται της κρίσης. Η πρώτη παρουσίαση από τη Δέσποινα Σάκκα, αφορά το πως αντιλαμβάνονται και νοηματοδοτούν την κρίση παιδιά προσχολικής και σχολικής

ηλικίας. Η παρουσίαση αυτή με την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων μας διαφωτίζει ως προς το πως μια αφηρημένη έννοια σαν την κρίση που όμως έχει απτές συνέπειες στη ζωή των παιδιών νοηματοδοτείται και πώς τα παιδιά βλέπουν τη δική τους θέση μέσα σε αυτή και πώς κατανοούν τις διομαδικές σχέσεις. Η δεύτερη παρουσίαση από τον Γεράσιμο Προδρομίτη εστιάζει στις διομαδικές σχέσεις και κυρίως στην αντίληψη που έχουν οι συμμετέχοντες σε έρευνα ερωτηματολογίου για τις σχέσεις Ελλάδας-Ευρώπης και πώς αυτή η αντίληψη επηρεάζει την αποδοχή μνημονιακών πολιτικών ή της εξόδου από την ΕΕ. Η έρευνα δείχνει την σημασία ιδεολογικών αντιλήψεων σχετικά με τη διανεμητική δικαιοσύνη αλλά και τη θέση των υποκειμένων που αποτελούν διαμεσολαβητικούς παράγοντες στη σχέση μεταξύ της εικόνας που έχουν οι συμμετέχοντες για τη σχέση Ελλάδας-ΕΕ και την αποδοχή στρατηγικών για την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων. Η επόμενη παρουσίαση από τον Βασίλη Παυλόπουλο δίνει ευρήματα από μια έρευνα ερωτηματολογίου σε εφήβους και συμβάλλει στην κατανόηση των παραγόντων που ωθούν τους έφηβους σε διαφορετικές μορφές συμμετοχής. Τέτοιοι παράγοντες είναι τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία δρουν αλλά και το εισόδημα τους και η ιδεολογικές αντιλήψεις που διαμορφώνουν. Η τελευταία παρουσίαση από την Ξένια Χρυσόχοου, αφορά μια έρευνα μέσω της μεθοδολογίας ημερολογίων ζωής τα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν νέοι για την περίοδο 2008-2016, εστιάζοντας σε δράσεις ακτιβισμού. Τα αποτελέσματα δείχνουν τη σημασία συναισθημάτων όπως ο θυμός και η ελπίδα που μπορεί να συνυπάρχουν διαχρονικά και να αλληλεπιδρούν με την ευαλωτότητα που αισθάνονται τα υποκείμενα ώστε να προβλέπουν στιγμές κινητοποίησης και αποκινητοποίησης καθώς και διαφορετικές μορφές δράσης. Στη συζήτηση που θα διευθύνει η Ξένια Χρυσόχοου, θα επισημανθούν οι συνέπειες αυτών των ερευνών τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό, πολιτικό επίπεδο.

“Είναι όταν κλείνουν τα μαγαζιά;” Συζητώντας με τα παιδιά για την κρίση

Δέσποινα Σακκά, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Μαρία Κασσέρη, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των τρόπων με τους οποίους τα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας κατανοούν την οικονομική κρίση. Το ερώτημα είναι σημαντικό σε ότι αφορά την πρώιμη πολιτική κοινωνικοποίηση και τη νοηματοδότηση σημαντικών κοινωνικών φαινομένων από τα παιδιά. Στη μελέτη πήραν μέρος 40 αγόρια (N=18) και κορίτσια (N=22), ηλικίας 4 έως 12 ετών, τα οποία εντοπίστηκαν μέσω της «τεχνικής της χιονοστιβάδας». Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω ατομικής συνέντευξης από τον Νοέμβριο του 2015 έως και τον Μάρτιο του 2016. Ζητήθηκε από τα παιδιά να ορίσουν την οικονομική κρίση και άλλα σχετικά φαινόμενα (π.χ. λιτότητα). Τα δεδομένα υποβλήθηκαν σε ανάλυση περιεχομένου. Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε τους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά ορίζουν την οικονομική κρίση καθώς και τις αποδόσεις στις οποίες προβαίνουν καθώς προσπαθούν να κατανοήσουν το φαινόμενο. Οι τρόποι με τους οποίους τα παιδιά νοηματοδοτούν την οικονομική κρίση φαίνεται να διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία καθώς οι ορισμοί που δίνουν τα μεγαλύτερα παιδιά είναι πολύ πιο περίπλοκοι από εκείνους που δίνουν τα μικρότερα. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν οι σχέσεις που περιγράφουν τα μεγαλύτερα παιδιά μεταξύ κρατών καθώς και τα συναισθήματα ανασφάλειας και φόβου που αναφέρουν τα μικρότερα. Τα ευρήματα συζητιούνται σε σχέση με (α) το ρόλο που τα παιδιά θεωρούν πως μπορούν να παίξουν τα ίδια σε ότι αφορά την αντιμετώπιση της κρίσης, και (β) την πολιτική τους κοινωνικοποίηση.

Λέξεις-κλειδιά: οικονομική κρίση, πολιτική κοινωνικοποίηση, πρώιμος πολιτικός προσανατολισμός

“Μνημόνιο ή Grexit”; Προσδιοριστικοί και διαμεσολαβητικοί παράγοντες αποδοχής των μέτρων αντιμετώπισης της κρίσης

Γεράσιμος Προδρομίτης, Ξένια Χρυσόχου, Στάμος Παπαστάμου

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται ευρήματα από έρευνα σε δείγμα 739 συμμετεχόντων, αναφορικά με την αποδοχή α) των μνημονιακών μέτρων β) της μείωσης του δημοσίου τομέα υπό το πρόσχημα του οικονομικού εξορθολογισμού και γ) της γλύσης του Grexit, βάσει: α) της πρόσληψης της σχέσης Ελλάδας- Ευρώπης,

β) της προσήλωσης στις νόρμες διανεμητικής δικαιοσύνης και γ) της αίσθησης αναφορικά με την ατομική κινητικότητα και τη σχετική θέση. Τα ευρήματα πιστοποιούν ότι η συμμόρφωση στις μνημονιακές επιταγές και η ευθυγράμμιση με την επικρατούσα νόρμα οικονομικού εξορθολογισμού προσδιορίζονται από τη θετική αντίληψη και νομιμοποίηση της ασύμμετρης σχέσης μεταξύ Ελλάδας και Ευρώπης, μέσω της υιοθέτησης της νόρμας της ευθυδικίας και επεξεργασιών για την ατομική και σχετική θέση των ερωτώμενων μέσα στο πεδίο πολυδιάστατων κοινωνικών συγκρίσεων. Στον αντίποδα, η επιλογή του Grexit φαίνεται να είναι αποτέλεσμα απονομιμοποίησης της σχέσης υποταγής μεταξύ της χώρας μας και της Ευρώπης και της αίσθησης σχετικής αποστέρησης των ερωτωμένων.

Τα ευρήματα διαφωτίζουν σχετικά με τους μηχανισμούς αποδοχής λιγότερο και περισσότερο δημοφιλών στρατηγικών για την αντιμετώπιση της κρίσης αναδεικνύοντας το ρόλο που διαδραματίζει η πρόσληψη και επεξεργασία μιας σχέσης ασυμμετρίας, η αίσθηση της σχετικής θέσης μέσα σ' ένα πεδίο και οι πεποιθήσεις περί δικαιοσύνης στη διανομή πόρων.

Λέξεις Κλειδιά: Νόρμες δικαιοσύνης, Σχετική Θέση, Ασύμμετρες Διομαδικές Σχέσεις, Κρίση

Συμβατικότητα, ακτιβισμός, κοινωνική δικτύωση, εθελοντισμός: Τα πολλαπλά περιεχόμενα της κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής των εφήβων

Βασίλης Παυλόπουλος, Δήμητρα Κώστογλου, Γεωργία Τζίμα, Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Εθνικό και Καποδοστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η κοινωνική και πολιτική συμμετοχή των εφήβων παραμένει ζήτημα επίκαιρο, όσο και αμφιλεγόμενο. Σε ερευνητικό επίπεδο, οι διαπιστώσεις κινούνται μεταξύ απάθειας και νέων/εναλλακτικών μορφών συμμετοχής, ενώ συχνά η θεωρητική τεκμηρίωση παραμένει φτωχή και οι ιδεολογικές προεκτάσεις αδιευκρίνιστες. Η παρούσα έρευνα βασίζεται σε δεδομένα που προέρχονται από την ελληνική συμμετοχή στο πρόγραμμα Catch-EyoU, μια διεπιστημονική σύμπραξη για τη μελέτη της ενεργητικής πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής των νέων στην Ευρώπη. Το δείγμα αποτέλεσαν 589 έφηβοι 14-17 ετών που φοιτούσαν σε 11

λύκεια από τέσσερις γεωγραφικές περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένης της Αθήνας. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς που προσαρμόστηκαν μετά από ενδελεχή ανασκόπηση της συναφούς βιβλιογραφίας. Οι αναλύσεις ανέδειξαν τέσσερις συνιστώσες πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής, με την εξής –φθίνουσα– συχνότητα: εθελοντική (κοινωφελείς δράσεις), διαδικτυακή (κοινωνικά δίκτυα), ακτιβιστική (διαμαρτυρία απέναντι στην εξουσία), συμβατική (υποστήριξη πολιτικών σκοπών). Οι προβλεπτικοί παράγοντες των παραπάνω διέφεραν αρκετά: Ο ακτιβισμός συνδέθηκε κυρίως με μεταβλητές που προέρχονται από τα περιβάλλοντα στα οποία αλληλεπιδρούν οι έφηβοι (σχολείο, κοινότητα, φίλιες), καθώς και από ευρύτερες κοινωνιακές παραμέτρους (εισόδημα, νόρμες πολιτειότητας). Τα μικρο-συστήματα των αλληλεπιδράσεων των εφήβων ήταν ακόμα περισσότερο προεξάρχοντα στον εθελοντισμό. Αντιθέτως, η διαδικτυακή συμμετοχή προβλέφθηκε κυρίως από ατομικούς παράγοντες. Η εθελοντική και η διαδικτυακή συμμετοχή κινητοποιήθηκαν μάλλον από θετικές εμπειρίες των εφήβων, ενώ ο ακτιβισμός συνδέθηκε με αρνητικά κίνητρα, όπως οι ανισότητες και η απόρριψη συμβατικών κανόνων και θεσμών. Τα ευρήματα δηλώνουν ότι η πολιτική και κοινωνική συμμετοχή περιλαμβάνει πολυεπίπεδες διεργασίες με δυνητικά διαφορετικές επιπτώσεις, η ιδεολογική απόχρωση των οποίων είναι έντονη, αν και όχι πάντα προφανής.

Αναλύοντας τον Ακτιβισμό και την πολιτική συμμετοχή μέσα από τις διαδρομές ζωής στα χρόνια της Κρίσης στην Ελλάδα.

Ξένια Χρυσοχόου, Σπυριδούλα Ντάνη, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Davide Morselli, Dario Spini, Olivier Fieulaine, *University of Lausanne*

Οι έρευνες πάνω στα κοινωνικά κινήματα και την πολιτική συμμετοχή έχουν δείξει ότι τα συναισθήματα παίζουν έναν κεντρικό ρόλο στην πρόβλεψη της συμμετοχής σε πολιτικές δράσεις. Τέτοια συναισθήματα μπορεί να είναι αρνητικά (οργή, φόβος) ή θετικά (ελπίδα) και συνδέονται με το αίσθημα συλλογικής αποτελεσματικότητας. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών δείχνουν ότι διαφορετικές δράσεις προβλέπονται από διαφορετικά συναισθήματα. Συνήθως ο θυμός και η ελπίδα

προβλέπουν κανονιστικού τύπου δράσεις ενώ το μίσος και η περιφρόνηση συνδέονται με πιο βίαιες δράσεις. Αυτό όμως που αυτές οι έρευνες δεν εξηγούν είναι από που προέρχονται αυτά τα συναισθήματα και παραβλέπουν το γεγονός ότι το ίδιο συναίσθημα μπορεί να προέρχεται από διαφορετικού τύπου γεγονότα στη διάρκεια μιας ζωής. Η παρούσα έρευνα διευρύνει τις προηγούμενες υιοθετώντας την προοπτική της διαδρομής ζωής στη μελέτη του πολιτικού ακτιβισμού στην Ελλάδα της κρίσης. Ημερολόγια ιστοριών ζωής συμπληρώθηκαν από 496 νέους ανθρώπους (ηλικίας 18-36 ετών) στην Ελλάδα. Τους ζητήθηκαν πληροφορίες βιογραφικού περιεχομένου, τα συναισθήματα που είχαν, οι πράξεις πολιτικού ακτιβισμού τους από το 2008 έως σήμερα. Η ανάλυση έδειξε ότι οι συναισθηματικές τους διαδρομές εμπλέκονται με γεγονότα που τους έκαναν ευάλωτους. Επίσης το ίδιο συναίσθημα συνδεόταν με διαφορετικές δράσεις ανάλογα με την εμπειρία τους με κάποιους τύπους ευαλωτότητας. Η μέθοδος αυτή μας επέτρεψε να δούμε ότι ορισμένα συναισθήματα όπως ο θυμός και η ελπίδα μπορεί να συνυπάρχουν για μεγάλες περιόδους και να συντελούν σε κύκλους κινητοποίησης και απόκινητοποίησης. Τα αποτελέσματα αυτά έχουν σημασία όχι μόνο σε θεωρητικό επίπεδο αλλά μπορούν να συμβάλλουν με τη διαχρονική διάσταση που ενέχουν στην κατανόηση των συμπεριφορών πολιτικής δράσης στην Ελλάδα τα χρόνια της κρίσης.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 41 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Η αναγκαιότητα της ψυχοκοινωνικής στήριξης του σημερινού «κουρασμένου, επιθετικού» σχολείου: Παρεμβάσεις και ερευνητικά στοιχεία από τον Συμβουλευτικό Σταθμό Νέων Ν.Ηρακλείου

Οργανώτρια/Πρόεδρος/ Συζητήτρια: Μαρία Παναγιωτάκη, Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Ν.Ηρακλείου

Ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα φαινόμενο που πλήττει ιδιαίτερα τα ελληνικά σχολεία τα τελευταία χρόνια. Τα ευρήματα των ερευνών είναι ανησυχητικά κάνοντας λόγο για σημαντικές ψυχοκοινωνικές συνέπειες στους εμπλεκόμενους μαθητές αλλά και στο σχολικό σύστημα συνολικά. Στο Συμπόσιο αυτό θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα ερευνών σχετικά με τους παράγοντες που ενισχύουν ή συντηρούν το πρόβλημα, ενώ θα προταθούν παρεμβατικές δράσεις

που στοχεύουν στον περιορισμό και την εξάλειψη του φαινομένου, καθώς και στη συμβουλευτική στήριξη όσων εμπλέκονται σε αυτό. Κύριο χαρακτηριστικό του Συμποσίου και των παρεμβάσεων του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Ν.Ηρακλείου η πολυεπίπεδη προσέγγιση του σχολικού εκφοβισμού (σχολείο – εκπαιδευτικοί – γονείς - μαθητές).

Η επιθετικότητα στο σχολικό πλαίσιο και η σχέση της με την επαγγελματική εξουθένωση (Burnout) και την ψυχική ευεξία (Well-being) εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Μαρία Παναγιωτάκη, Σοφία Ψωμά

Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Ν.Ηρακλείου

Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές έρευνες για την επαγγελματική εξουθένωση, με στόχο τη διερεύνηση του ρόλου της σε ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων έντασης που παρατηρούνται στους εργασιακούς χώρους. Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο την ανάδειξη εκείνων των παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν την επαγγελματική εξουθένωση και τα επίπεδα ψυχικής ευεξίας στο εκπαιδευτικό προσωπικό της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το δείγμα αποτελείται από 220 εκπαιδευτικούς, οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια σχετικά με τα επίπεδα επιθετικότητας στο χώρο του σχολείου, την επαγγελματική τους εξουθένωση (burnout) καθώς και την αντιλαμβανόμενη ικανοποίηση τους από την ζωή (well-being). Μέσα από τη μελέτη διαφαίνεται ότι η αυξημένη επιθετικότητα στο σχολικό περιβάλλον - όπως γίνεται αντιληπτή από τους εκπαιδευτικούς - συνδέεται θετικά με την επαγγελματική εξουθένωση και αρνητικά με το ευ ζην των συμμετεχόντων. Ακόμη, διαπιστώνονται διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα ως προς τους τρεις παράγοντες που συνιστούν την επαγγελματική εξουθένωση, δηλαδή τη συναισθηματική εξάντληση, την αποπροσωποποίηση και την προσωπική επίτευξη, εύρημα που αναδεικνύει πιθανώς διαφορετικούς προστατευτικούς και επιβαρυντικούς παράγοντες.

Τα ερωτήματα που διατυπώνονται αναδεικνύουν την ανάγκη για παρεμβάσεις έγκαιρης πρόληψης και αποτελεσματικής παρέμβασης έτσι ώστε να εγκαθιδρυθεί ένα θετικό κλίμα στο σχολείο. Επιπρόσθετα, θα ενισχυθούν οι σχέσεις που

διαμορφώνονται στο σχολικό περιβάλλον καθώς και οι παράγοντες που προστατεύουν από επιθετικές συμπεριφορές, ενώ παράλληλα αναμένεται να ενδυναμωθεί η ψυχική ανθεκτικότητα εκπαιδευτικών και μαθητών.

Ο ρόλος των παρατηρητών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού: Αναλύοντας τα αποτελέσματα μιας έρευνας σε σχολεία του Ν.Ηρακλείου

Σοφία Ψωμά, Μαρία Παναγιωτάκη, Σοφία Παπαϊωάννου

Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Ν.Ηρακλείου

Τα τελευταία χρόνια οι διεθνείς μελέτες που διερευνούν το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, επικεντρώνονται στο ρόλο των παρατηρητών, οι οποίοι έχει διαπιστωθεί ότι μπορεί είτε να ενισχύσουν είτε και να αποδυναμώσουν τη δυναμική εξέλιξης ενός περιστατικού bullying. Η παρούσα εργασία εστιάζει στη διερεύνηση χαρακτηριστικών που πιθανώς συνδέονται με τη στάση των παρατηρητών σε περιστατικά εκφοβισμού (bystander status). Η στάση τους μελετάται σε σχέση με κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία, διαστάσεις διαπροσωπικών σχέσεων, βιώματα θυματοποίησης καθώς και το επίπεδο ικανοποίησής τους από τη ζωή. Διανεμήθηκαν τέσσερα εξειδικευμένα ερωτηματολόγια σε δείγμα 496 μαθητών/τριών Γυμνασίου (254 αγόρια και 242 κορίτσια). Πώς γίνονται αντιληπτές οι έννοιες του εκφοβισμού από τα αγόρια και τα κορίτσια εφηβικής ηλικίας; Ποιους τύπους επιθετικής συμπεριφοράς βιώνουν τα αγόρια και τα κορίτσια στο σχολείο και σε ποιο βαθμό αυτοί είναι διαφορετικοί για τα δύο φύλα; Σε ποιο βαθμό ο παρατηρούμενος εκφοβισμός συνδέεται με το ευ ζην των εφήβων μαθητών; Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, παρατηρήθηκαν διαφοροποιήσεις μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στις υπό εξέταση μεταβλητές της παρούσας έρευνας. Τα συμπεράσματα συζητούνται ως προς τη χρησιμότητά τους τόσο για την κατανόηση της στάσης των παρατηρητών και το σχεδιασμό κατάλληλων προληπτικών παρεμβάσεων, όσο και για την υιοθέτηση στρατηγικών αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού.

Λέξεις κλειδιά: εκφοβισμός, παρατηρητές, ευ ζην

Σχολές Γονέων: Η ενίσχυση του γονεϊκού ρόλου στη διαχείριση της εφηβικής επιθετικότητας

Βαρβάρα Σταφυλάκη, Σοφία Ψωμά, Μαρία Παναγιωτάκη

Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Ν.Ηρακλείου

Τα τελευταία τέσσερα χρόνια ο Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Ηρακλείου λειτουργεί και συντονίζει σχολές που απευθύνονται σε γονείς μαθητών γυμνασίων και λυκείων. Πρόκειται για ομάδες ψυχοεκπαιδευτικού χαρακτήρα για τις οποίες προβλέπονται 6 με 8 εβδομαδιαίες δίωρες συναντήσεις. Οι τεχνικές που εφαρμόζονται και στις οποίες εκπαιδεύονται οι γονείς, στηρίζονται στο γνωσιακό-συμπεριφοριστικό μοντέλο.

Στόχος αυτών των σχολών γονέων είναι: α) η εκμάθηση λειτουργικότερων τρόπων διαχείρισης της εφηβικής επιθετικότητας, β) η ενημέρωση /ψυχοεκπαίδευση των γονέων γύρω από ζητήματα που θα ενδυναμώσουν τις δεξιότητες επικοινωνίας τους με τα παιδιά τους, γ) η ενδυνάμωση των αντισταθμιστικών παραγόντων των συγκρουσιακών συμπεριφορών, δ) η ενίσχυση της ασφάλειας και επάρκειας του γονεϊκού τους ρόλου και τέλος ε) η τροποποίηση των πεποιθήσεων που αφορούν στην εφηβική όσο και στη γονεϊκή συμπεριφορά.

Θα παρουσιαστεί η δομή του προγράμματος και οι τεχνικές που εφαρμόζονται, θα συζητηθεί η εμπειρία από τη συνεργασία με τους γονείς και θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της εκπαίδευσής τους με τη συμπλήρωση σχετικών ερωτηματολογίων από τους ίδιους.

Λέξεις κλειδιά: σχολές γονέων, διαχείριση επιθετικότητας, ενδυνάμωση γονεϊκού ρόλου

Από το σχολείο του θυμού και του εκφοβισμού στο σχολείο των θετικών σχέσεων και της αποδοχής: Ψυχοκοινωνικές Παρεμβάσεις σε Γυμνάσια

Κωνσταντίνα Φραγκιαδάκη, Μαρία Παναγιωτάκη, Σοφία Ψωμά, Βαρβάρα

Σταφυλάκη

Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Ν.Ηρακλείου

Η παρουσίαση θα εστιάσει στη δυνατότητα που παρέχουν οι anti-bullying παρεμβάσεις, καθώς ζητήματα σχολικού εκφοβισμού φαίνεται να

απασχολούν όλο και εντονότερα τον εκπαιδευτικό χώρο. Στόχος της, η ανάδειξη της αναγκαιότητας υιοθέτησης μέτρων για την πρόληψη και τη μείωση εκδήλωσης του φαινομένου. Λαμβάνοντας υπόψη τις σοβαρές επιπτώσεις που έχει το bullying στην ψυχική υγεία των μαθητών, πραγματοποιήθηκαν από τον Συμβουλευτικό Σταθμό Νέων Ν. Ηρακλείου παρεμβάσεις δίωρης διάρκειας με κύρια εργαλεία τη βιωματική μάθηση και τη δημιουργική έκφραση μέσω τέχνης. Οι παρεμβάσεις βασίστηκαν αρχικά, στην ευαισθητοποίηση των μαθητών σε ζητήματα σχολικού εκφοβισμού, καλλιεργώντας την ικανότητά τους να διακρίνουν το φαινόμενο από άλλες μορφές βίας. Παράλληλα, στόχος ήταν η ενίσχυση του θετικού ρόλου που θα μπορούσαν να έχουν οι ίδιοι ως παρατηρητές, στην εξάλειψη του προβλήματος, καθώς και η ενδυνάμωση του αξιακού τους συστήματος. Περιγράφεται η συλλογιστική και η δομή των παρεμβάσεων και μεταφέρεται η πολυετής εμπειρία από την υλοποίησή τους σε διάφορα πολιτισμικά σχολικά πλαίσια, τόσο στην πόλη όσο και την ενδοχώρα του Ν. Ηρακλείου. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των παρεμβάσεων, κυρίως όμως η δυναμική ανταπόκριση που συνάντησαν από τους μαθητές, αναδεικνύουν την τέχνη και τη βιωματική μάθηση ως πολύτιμα μέσα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση εκφοβιστικών συμπεριφορών. Στόχος, ένα δημιουργικό σχολείο χωρίς βία αλλά με φαντασία, με αγάπη στην τέχνη και τον πολιτισμό, με δυνατούς δεσμούς φιλίας και αλληλοϋποστήριξης.

Λέξεις κλειδιά: παρεμβάσεις, σχολείο, εκφοβισμός, βιωματική μάθηση, τέχνη

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 42 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Επιπολιτισμός, εθνική ταυτότητα, αξίες και στάσεις ομάδων γηγενών, προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα της κρίσης

Διοργανώτριες/Πρόεδροι: Αικατερίνη Γκαρή, Αντωνία Παπαστυλιανού, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ο σκοπός του συγκεκριμένου συμποσίου είναι διπλός: από τη μια μεριά αφορά στη διερεύνηση διαστάσεων της εθνικής και Ευρωπαϊκής ταυτότητας γηγενών ενηλίκων, σε σχέση με την ενεργό παρουσία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση εν μέσω της οικονομικής κρίσης και, από την άλλη μεριά, αφορά στη μελέτη θεμάτων που αφορούν τόσο σε Αλβανούς και Ινδούς μετανάστες που από τη δεκαετία του 1990

ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα, όσο και σε πρόσφυγες/μετανάστες από τη Μέση Ανατολή και την Ασία και των δυσκολιών προσαρμογής που αντιμετωπίζουν. Θίγονται ζητήματα εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων πολιτών σε σχέση με κοινωνικο-οικονομικά και πολιτικά θέματα που έχει φέρει στο προσκήνιο της Ελληνικής κοινωνικής ζωής η οικονομική κρίση, και ταυτόχρονα μελετώνται θέματα προσανατολισμού των μεταναστών προς τη χώρα προέλευσης, προσαρμογής τους στην Ελλάδα και τις αντιλήψεις τους για το γονεϊκό δεσμό, τις ερωτικές σχέσεις, το γάμο και την οικογένεια, και σχετικούς μύθους που αναδύονται γι' αυτήν. Τέλος, μελετώνται η επίδραση του αντιλαμβανόμενου ρατσισμού στην ψυχική υγεία των μεταναστών, με έμφαση στο άγχος και στην κατάθλιψη και πώς η αλληλοεξαρτώμενη κατασκευή του εαυτού δρα ως προστατευτικός παράγοντας της ψυχικής υγείας τους.

Αντιλαμβανόμενος ρατσισμός και ψυχολογική προσαρμογή Αλβανών και Ινδών μεταναστών στην Ελλάδα: Ο ρόλος του διαχωρισμού και της αλληλοεξαρτώμενης κατασκευής εαυτού

Ευαγγελία Κατέρη, Ευάγγελος Καραδήμας

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο ρατσισμός αποτελεί ένα μεγάλο στρες, το οποίο συχνά βιώνουν οι μετανάστες, με αρνητικές συνήθως επιπτώσεις στην προσαρμογή τους. Βασιζόμενοι στο μοντέλο άρνησης- ταύτισης (rejection-identification model), στην παρούσα έρευνα, διατυπώθηκε η υπόθεση ότι ο διαχωρισμός και η αλληλοεξαρτώμενη κατασκευή εαυτού θα μείωναν τα αρνητικά αποτελέσματα του αντιλαμβανόμενου ρατσισμού στην ψυχική υγεία, αυξάνοντας την ταύτιση με την εσω-ομάδα. Οι συμμετέχοντες της έρευνας ήταν πρώτης γενιάς Αλβανοί και Ινδοί μετανάστες που διέμεναν στην Ελλάδα ($N= 233$). Τα αποτελέσματα των αναλύσεων έδειξαν ότι ο αντιλαμβανόμενος ρατσισμός ασκούσε έμμεσες επιδράσεις στην ψυχική υγεία. Πιο συγκεκριμένα, ο διαχωρισμός ήταν η μόνη στρατηγική επιπολιτισμού που δρούσε ως διαμεσολαβητής στην σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενου ρατσισμού και κατάθλιψης και συνδεόταν θετικά με τον αντιλαμβανόμενο ρατσισμό και αρνητικά με την κατάθλιψη. Επιπλέον, η αλληλοεξαρτώμενη κατασκευή εαυτού-και όχι η ανεξάρτητη- δρούσε ως ρυθμιστής της σχέσης του αντιλαμβανόμενου ρατσισμού με

το άγχος και την κατάθλιψη, έχοντας προστατευτικό ρόλο για την ψυχική υγεία των μεταναστών. Τα αποτελέσματα αυτά θα συζητηθούν ως προς τις θετικές επιπτώσεις που πιθανόν να έχει η διατήρηση του πολιτισμού της χώρας καταγωγής και η ισχυροποίηση της σχέσης με την εσω-ομάδα σε συνθήκες ρατσισμού.

Λέξεις-Κλειδιά: αντιλαμβανόμενος ρατσισμός, στρατηγικές επιπολιτισμού, κατασκευή εαυτού, άγχος, κατάθλιψη

Αντιλήψεις Ελλήνων, Αλβανών και μεταναστών από την Αλβανία σχετικά με τα συστατικά του έρωτα και τους μύθους του γάμου

Μαρίνα Ντάλλα, Ledia Kashahu

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βασικές παραμέτρους της συγκεκριμένης παρουσίασης αποτελούν οι αντιλήψεις Ελλήνων, Αλβανών και μεταναστών από την Αλβανία στην Ελλάδα για τα συστατικά του έρωτα (εγγύτητα, πάθος, δέσμευση/απόφαση) και τους οικογενειακούς μύθους. Το δείγμα αποτελείται από 567 άτομα ηλικίας 16 έως 64 ετών, εκ των οποίων οι 395 είναι γυναίκες και 172 άνδρες. Ως προς τη χώρα προέλευσης, 231(89 άνδρες, 142 γυναίκες) είναι Έλληνες από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, 234 (53 άνδρες, 181 γυναίκες) είναι Αλβανοί από την ευρύτερη περιοχή των Τιράνων και 102 (30 άνδρες και 72 γυναίκες) είναι Αλβανοί μετανάστες που ζουν στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Όλοι οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν, πέραν των δημογραφικών στοιχείων, το Ερωτηματολόγιο του Τριγωνικού Έρωτα (Κορδούτης, 2010. Sternberg, 1997) και το Ερωτηματολόγιο του Γάμου (Marriage Quiz, Larson, 1988. Παυλόπουλος, 2006). Οι μετανάστες συμπλήρωσαν ένα επιπλέον ερωτηματολόγιο που διερευνά τον προσανατολισμό τους προς τη χώρα προέλευσης και προς τη χώρα υποδοχής (Ryder et al., 2000). Στα αποτελέσματα φαίνεται ότι οι Έλληνες και οι Αλβανοί μετανάστες του δείγματος σημειώνουν χαμηλότερους μέσους όρους στα τρία συστατικά του έρωτα, ενώ οι Αλβανοί τους υψηλότερους. Όσον αφορά στους μύθους του γάμου, οι Έλληνες σημειώνουν το χαμηλότερο μέσο όρο και οι Αλβανοί τον υψηλότερο, ενώ ο μέσος όρος των Αλβανών μεταναστών βρίσκεται σε ενδιάμεσο επίπεδο. Ο μέσος όρος του

προσανατολισμού των Αλβανών μεταναστών προς τη χώρα προέλευσης φαίνεται να σχετίζεται θετικά με το μέσο όρο των αντιλήψεων για τους μύθους του γάμου.

Λέξεις-κλειδιά: διαπολιτισμική μελέτη, συστατικά του έρωτα, μύθοι του γάμου, επιπολιτισμός μεταναστών

Επιπολιτισμός και η επίδραση του γονεϊκού δεσμού σε Σύριους, Αφγανούς και Φιλιππινέζους στην Ελλάδα. Ο ρόλος των προσλαμβανόμενων διακρίσεων, της πίστης σε δίκαιο κόσμο και της πνευματικότητας

Αντωνία Παπαστυλιανού, Ιωάννα Μπουτσάκη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο επιπολιτισμός έχει μελετηθεί σε συνάρτηση με ψυχοκοινωνικές μεταβλητές και λιγότερο στο επίπεδο των στενών διαπροσωπικών σχέσεων μέσα στην οικογένεια. Ωστόσο, οι σχέσεις που αναπτύσσει το παιδί στα πρώτα στάδια της ζωής του επηρεάζουν σημαντικά την εξέλιξη της προσωπικότητάς του καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, τις διαπροσωπικές του σχέσεις και τον τρόπο που αντιδρά σε στρεσογόνες καταστάσεις όπως κατά τη μετακίνηση σε μία νέα χώρα όπου έρχεται αντιμέτωπο ταυτόχρονα με πολλές κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές. Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει τις σχέσεις μεταξύ των διαστάσεων του γονεϊκού δεσμού (φροντίδα και υπερπροστασία), του επιπολιτισμού και της προσαρμογής Σύριων, Αφγανών και Φιλιππινέζων που μένουν μόνιμα στην Ελλάδα, καθώς και το ρόλο των προσλαμβανόμενων διακρίσεων, της πίστης σε δίκαιο κόσμο και της πνευματικότητας στις παραπάνω σχέσεις. Διαπιστώθηκε ότι η διάσταση της φροντίδας της μητέρας και του πατέρα προβλέπει ότι η προτιμώμενη στρατηγική επιπολιτισμού είναι η εναρμόνιση, ενώ τα άτομα που δηλώνουν υψηλά επίπεδα γονεϊκής φροντίδας επιλέγουν λιγότερο τις στρατηγικές της αφομοίωσης και της περιθωριοποίησης. Επίσης, η φροντίδα των γονέων επιβεβαιώνεται ότι προβλέπει την καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή, και μάλιστα, η σχέση αυτή ενισχύεται όταν διαμεσολαβεί η στρατηγική της εναρμόνισης και ειδικότερα στην περίπτωση της φροντίδας από τον πατέρα. Δεν παρουσιάστηκε σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στη διάσταση της υπερπροστασίας και τις στρατηγικές επιπολιτισμού ή την προσαρμογή. Επομένως, φαίνεται ότι οι ασφαλείς δεσμοί κατά την παιδική ηλικία

οδηγούν σε καλύτερη προσαρμογή. Τέλος, ελέγχθηκε ο ρόλος των προσλαμβανόμενων διακρίσεων, της πίστης σε δίκαιο κόσμο και της πνευματικότητας στη σχέση του γονεϊκού δεσμού με την προσαρμογή. Διαπιστώθηκε ότι η πίστη σε δίκαιο κόσμο οδηγεί σε καλύτερη προσαρμογή. Χρησιμοποιώντας τα ευρήματα αυτά, η πολυπολιτισμική συμβουλευτική μπορεί να συμβάλει στην ομαλή προσαρμογή και προώθηση της ψυχικής υγείας των ατόμων, εξετάζοντας τις δυσκολίες τους μέσα από ένα ευρύ κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο, με σεβασμό στην προσωπική ιστορία του κάθε ατόμου και στην ταυτότητά του ως μέλος μίας συγκεκριμένης πολιτισμικής ομάδας.

Λέξεις κλειδιά: γονεϊκός δεσμός, προσαρμογή προσφύγων-μεταναστών, επιπολιτισμός, πίστη σε δίκαιο κόσμο, προσλαμβανόμενες διακρίσεις, πνευματικότητα

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 43 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Ελληνική οικογένεια και κοινωνία στη σύγχρονη εποχή: Προβλήματα και προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Διοργανώτριες/Πρόεδροι: Αναστασία Βαλεντίνη Ρήγα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*, Άρτεμις Γιώτσα, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Συζητητές: Αναστασία Βαλεντίνη Ρήγα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*, Παναγιώτης Κορδούτης, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε πολυεθνικές και πολυπολιτισμικές κοινωνίες άκρως ανταγωνιστικές, όπου η μελλοντική πορεία της οικογένειας ως θεσμού και τρόπου συμβίωσης των μελών, ενηλίκων και παιδιών περνά σημαντική κρίση. Αυτές οι αλλαγές συμπεριφοράς και η δημιουργία πολλαπλών οικογενειακών σχημάτων εγείρει ερωτήματα και προβληματισμούς. Ιδιαίτερα όταν οι ρυθμοί της οικογενειακής ζωής φιλτράρονται από τις νέες τεχνολογίες, στερώνοντας από τα παιδιά τη «συναισθηματική αντανάκλαση» με τους γονείς, τη συναισθηματική αρμονία και την ενεργή συμμετοχή στα οικογενειακά δυναμικά αλλά και την συναισθηματική διάσταση με τους φίλους. Όλα ανασκευάζονται συνεχώς, επαγγελματικές δραστηριότητες, φιλίες, έρωτας διαπροσωπικές σχέσεις, ανύπαρκτη κοινωνική δικαιοσύνη, θέματα που θίγουν όχι μόνο τον οικογενειακό

θεσμό, αλλά και τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις αξίες των μελών της οικογένειας. Αυτό σημαίνει ότι έχουν υποτιμηθεί τα ιδεώδη της Οικουμενικής Διακήρυξης του 1948. Το συμπόσιο δίνει μια εικόνα του τρόπου με τον οποίο η σημερινή Ελληνική οικογένεια και η κοινωνία, με διαφορετικά ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα βιώνει την καθημερινότητα, υποδεικνύοντας τρόπους αντιμετώπισης και ενδυνάμωσης του θεσμού.

Οικογένειες σε κρίση: Αντιλήψεις παιδιών νηπιακής ηλικίας για τη γονεϊκή συμπεριφορά

Άρτεμις Γιώτσα, Ελευθερία Μητρογιώργου
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων παιδιών νηπιακής ηλικίας για τη γονεϊκή αποδοχή και απόρριψη, σε οικογένειες με ανεργία (63%) ή διαζύγιο/διάσταση (37%) γονέων που είχε προκύψει σε διάστημα μικρότερο των 2 ετών, κατά την περίοδο που διενεργήθηκε η έρευνα. Το δείγμα αποτελείται από 119 παιδιά νηπιακής ηλικίας (3-6 ετών, $M=5.06$, $SD=0.85$), κατά 58% κορίτσια και 42% αγόρια. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκε η ελληνική έκδοση του Ερωτηματολογίου Γονεϊκής Αποδοχής-Απόρριψης για παιδιά νηπιακής ηλικίας (Early Childhood Acceptance-Rejection Questionnaire/ECARQ. Giotsa & Rohner, 2012) για τη μητέρα και τον πατέρα αντίστοιχα. Ελέγχοντας την αξιοπιστία των ερωτηματολογίων, προέκυψαν υψηλοί δείκτες αξιοπιστίας (Cronbach's α) για το ερωτηματολόγιο που αφορά τόσο τη μητέρα ($\alpha=0.914>0.7$), όσο και τον πατέρα ($\alpha=0.931>0.7$). Στη συνέχεια, διενεργώντας t-test για τη διερεύνηση των στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ (α) των παραγόντων της μητρικής και πατρικής Ζεστασιάς/Φροντίδας (Warmth/Affection), προκύπτει από τις απαντήσεις των παιδιών ότι οι μητέρες είναι πιο αποδεκτικές από τους πατέρες ($p=0.019<0.05$) και (β) μεταξύ των παραγόντων της μητρικής και πατρικής Παραμέλησης/Αδιαφορίας (Indifference/Neglect), προκύπτει ότι οι πατέρες είναι πιο αδιάφοροι από τις μητέρες ($p=0.01<0.05$). Τέλος, προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των παιδιών που προέρχονται από οικογένειες με ανεργία και εκείνων που προέρχονται από οικογένειες με διαζύγιο/διάσταση γονέων ως προς (α) τον

παράγοντα πατρικής Ζεστασιάς/Φροντίδας (Warmth/Affection) και (β) τον παράγοντα πατρικής Παραμέλησης/Αδιαφορίας (Indifference/Neglect). Συγκεκριμένα, φαίνεται ότι στις περιπτώσεις ανεργίας τα παιδιά του δείγματος βιώνουν περισσότερη πατρική ζεστασιά ($p=0.031<0.05$) και λιγότερη πατρική αδιαφορία ή παραμέληση ($p=0.002<0.05$), απ' ό,τι στις περιπτώσεις διαζυγίου/διάστασης αντίστοιχα. Η παρούσα έρευνα συνδέεται επίσης με την προαγωγή των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης του Ο.Η.Ε. και πιο συγκεκριμένα του στόχου 4 για την ποιοτική εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής και Απόρριψης, νηπιακή ηλικία, οικογένεια σε κρίση, ανεργία, διαζύγιο/διάσταση

Δικαιώματα του Παιδιού στην οικογένεια: Πώς η ζεστασιά και η εχθρότητα των μητέρων συνδέονται με τη Συναισθηματική Νοημοσύνη των εφήβων;

Νικολέτα Σιφναίου, Σμαράγδα Καζή, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Φ.Ε.Κ. 192/2.12.92), τα παιδιά, ως άτομα μέσα στην οικογένεια, και ιδιαίτερα οι έφηβοι θα πρέπει να διαβιούν σε ένα περιβάλλον το οποίο παρέχει τις απαραίτητες συνθήκες για την κατάκτηση βασικών αναπτυξιακών δεξιοτήτων. Μία σημαντική δεξιότητα είναι η Συναισθηματική Νοημοσύνη, η ικανότητα αντίληψης, ρύθμισης, χρήσης και κατανόησης των συναισθημάτων. Δεδομένου του θεσμού της οικογένειας, η Συναισθηματική Νοημοσύνη αναμένεται να επηρεάζεται από το συναισθηματικό κλίμα που παρέχουν οι γονείς στα παιδιά και ιδιαίτερα στους εφήβους. Η βιβλιογραφία στερείται, εντούτοις, ταυτόχρονης εξέτασης ατομικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων στην ανάπτυξη της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συγχρονική εξέταση της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της γονικότητας και της Συναισθηματικής Νοημοσύνης κατά την εφηβεία. Στην έρευνα συμμετείχαν 1216 μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Γονεϊκής Αποδοχής-Απόρριψης (PARQ: Rohner, 2005), το Ερωτηματολόγιο Παιδικής Κατάθλιψης (CDI: Kovacs, 1985) και την Ελληνική Κλίμακα Συναισθηματικής Νοημοσύνης (Tsaousis,

2008). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, τόσο η μητρική ζεστασιά και η εχθρότητα, όσο και η καταθλιπτική συμπτωματολογία, συσχετίστηκαν στατιστικώς σημαντικά με τη Συναισθηματική Νοημοσύνη των εφήβων. Παρατηρήθηκαν, εντούτοις, διαφορές στις επιμέρους διαστάσεις της γονικής στάσης ανάλογα με το φύλο των εφήβων, με την απουσία μητρικής ζεστασιάς να συσχετίζεται εντονότερα με μειωμένη συναισθηματική νοημοσύνη στα αγόρια. Τα ευρήματα αυτά υποδεικνύουν τη σημασία της εφαρμογής προγραμμάτων επιμόρφωσης και συμβουλευτικής των γονέων, καθώς και ενδυνάμωσης των ίδιων των εφήβων, προσαρμοσμένα στις ατομικές τους ανάγκες. Με τον τρόπο αυτό, θα διασφαλιζόταν τόσο η ομαλή ανάπτυξή τους, όσο και η προστασία των δικαιωμάτων τους.

Λέξεις κλειδιά: Δικαιώματα του παιδιού, μητρική απόρριψη, συναισθηματική νοημοσύνη, κατάθλιψη

Αντιμέτωπιση των ψυχολογικών προβλημάτων και στήριξη της οικογένειας και των παιδιών με Αγχώδεις Διαταραχές: Πρόγραμμα δράσης για το δικαίωμα βελτίωσης της κοινωνικής προσαρμογής.

Νικόλαος Χ. Ζυγούρης, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Αναστασία Βαλεντίνη Ρήγα, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Το άγχος είναι ένα βίωμα που χαρακτηρίζεται από αίσθημα επικείμενου κινδύνου και συνοδεύεται από σωματικές εκδηλώσεις υπερδραστηριότητας του Αυτόνομου Νευρικού Συστήματος. Τα αιτιολογικά μοντέλα του άγχους δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη σημαντικότητα του παράγοντα της ανατροφής των παιδιών. Οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι η γονεϊκότητα που έχει ως κύριο γνώρισμα την υπερπροστατευτικότητα ή την απόρριψη συσχετίζεται ισχυρά με την ανάπτυξη αγχώδους συμπτωματολογίας στα παιδιά. Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης του ρόλου της οικογένειας στη δημιουργία ή/και αύξηση του άγχους των παιδιών. Αναλυτικότερα, θα παρουσιαστούν ερευνητικά αποτελέσματα που ως στόχο έχουν να υπογραμμίσουν τον ενεργό ρόλο της οικογένειας στην αποκατάσταση του άγχους του παιδιού. Επιπλέον, θα παρουσιαστεί ένα συνδυαστικό ψυχοθεραπευτικό πρόγραμμα αποκατάστασης που εμπλέκει τόσο τους γονείς όσο και το παιδί στη μείωση των συμπτωμάτων άγχους. Με δεδομένη

την επίδραση της οικογένειας στην εκδήλωση της αγχώδους διαταραχής στο παιδί αφενός και αφετέρου τις γνωσιακές δυσλειτουργίες που παρουσιάζονται στα παιδιά με τέτοιου τύπου διαταραχές, τελικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι η κατάδειξη ενός ψυχοκοινωνικού μοντέλου παρέμβασης με στόχο την απρόσκοπτη προσαρμογή του παιδιού τόσο στο μαθησιακό όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Το γεγονός αυτό αποτελεί και τελικό στόχο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών όπως προκύπτει από τις ημερήσιες διατάξεις και τα αποτελέσματα συνεδρίων του από το 1993 έως σήμερα που εστιάζουν στην ανάληψη δράσεων για την ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες, όπως και των ατόμων με ψυχοπαθολογικές διαταραχές, στο κοινωνικό σύνολο.

Λέξεις Κλειδιά: Ανθρώπινα Δικαιώματα, Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, Αγχώδεις Διαταραχές, Παρέμβαση

Ο ρόλος και οι δυνατότητες της οικογένειας στην Ελλάδα, μέσα από τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων με το σχολείο και την κοινότητα
Ηρώ Μυλωνάκου – Κεκέ, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η σύγχρονη ελληνική κοινωνία βιώνει συνεχείς αλλαγές και μεταβάσεις και καλείται να αντιμετωπίσει έναν μεγάλο αριθμό ζητημάτων αυξανόμενης πολυπλοκότητας. Τα ζητήματα αυτά έχουν άμεσο αντίκτυπο στην οικογένεια, η οποία θα πρέπει πλέον να αναδείξει πρόσθετες δυνατότητες και δυναμικές, προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις και ανάγκες που δημιουργούνται. Η εργασία αυτή είναι προσανατολισμένη στη συνοπτική παρουσίαση εφαρμοσμένων προτάσεων, οι οποίες προέκυψαν από πολυετή ερευνητικά προγράμματα εστιασμένα στον ρόλο της οικογένειας, μέσα από τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων της με το σχολείο και την κοινότητα, σε διαφορετικές συνθήκες και επίπεδα της ελληνικής πραγματικότητας. Τα ερευνητικά αυτά προγράμματα διεξήχθησαν στην Ελλάδα είτε σε σχολικές κοινότητες κυρίως πρωτοβάθμιας αλλά και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για πάνω από μία δεκαετία, είτε σε οργανωμένους χώρους φιλοξενίας οικογενειών προσφύγων με παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας, τα τελευταία χρόνια. Θα παρουσιασθούν επίσης τα αντίστοιχα

Κοινωνικοπαιδαγωγικά Μοντέλα που δημιουργήθηκαν και εφαρμόστηκαν, κατά την εκπόνηση των εν λόγω ερευνητικών προγραμμάτων.

Λέξεις κλειδιά: Ρόλος οικογένειας, Ελληνική οικογένεια, Οικογένεια προσφύγων, Κοινωνικοπαιδαγωγικά Μοντέλα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 31 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Συμβουλευτική/επαγγελματικός προσανατολισμός

Προεδρείο: Καλλιόπη Κουνενού, *ΑΣΠΑΙΤΕ*

Ποιότητα ζωής και εργασία στους επαγγελματικούς συμβούλους: συναισθήματα ελπίδας, αισιοδοξίας και νοήματος ζωής

Θεοδώρα Κουννή, Κατερίνα Αργυροπούλου, Νίκος Δρόσος

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια προσπάθεια να διερευνηθούν τα συναισθήματα της ελπίδας, της αισιοδοξίας και του νοήματος ζωής σε δείγμα Επαγγελματικών Συμβούλων στην Κύπρο (N=106). Για την αξιολόγηση της ελπίδας και της αισιοδοξίας χρησιμοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο για την Εργασία (About Work) (Ginevra, Soresi, Sgaramella, Ferrari, Santilli, & Nota, 2014) και το ερωτηματολόγιο για την Ευημερία (PROSPERA) (Ginevra, Sgaramella, Ferrari, Nota, Santilli, & Soresi, 2016) ενώ για την αξιολόγηση του Νοήματος Ζωής χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο για το Νόημα της Ζωής (The Meaning In Life Questionnaire) (Steger, Frazier, Oishi, & Kaler, 2006). Από τα αποτελέσματα της έρευνας παρατηρείται υψηλή αίσθηση ελπίδας, αισιοδοξίας και νοήματος ζωής για τους Επαγγελματικούς Συμβούλους του δείγματος. Αναφορικά με τη σχέση της ελπίδας και της αισιοδοξίας αυτή βρέθηκε στατιστικά σημαντική. Τα αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα, λαμβάνοντας υπόψη ευρήματα άλλων ερευνών, που δείχνουν πως όσοι έχουν υψηλή αίσθηση ελπίδας συνήθως είναι πιο αισιόδοξοι. Ακόμη, τα υψηλότερα επίπεδα ελπίδας και αισιοδοξίας συνδέονται στενά με υψηλότερα επίπεδα παρουσίας νοήματος ζωής. Είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι στην εν λόγω έρευνα δεν παρουσιάστηκε επίδραση κανενός δημογραφικού χαρακτηριστικού στις τρεις υπό εξέταση έννοιες, παρά μόνο του αριθμού των

παιδιών και της οικογενειακής κατάστασης στην Παρουσία Νοήματος Ζωής. Σημαντικό εύρημα της εν λόγω έρευνας είναι ο διαμεσολαβητικός ρόλος της Αισιοδοξίας, στην επίδραση της Ελπίδας στο Νόημα Ζωής. Γενικότερα, τα ευρήματα έδωσαν μια αρκετά ενδεικτική εικόνα των επιπέδων ελπίδας, αισιοδοξίας και νοήματος ζωής των Επαγγελματικών Συμβούλων και ανέδειξαν την ανάγκη περαιτέρω εστίασης της προσοχής και ενίσχυσης αυτών των εννοιών καθώς και αξιοποίησής τους στη συμβουλευτική διαδικασία.

Λέξεις κλειδιά: ελπίδα, αισιοδοξία, νόημα ζωής, ευημερία, επαγγελματική συμβουλευτική, αυτοδιαχείριση επαγγελματικών συμβούλων

Θετικοί ψυχολογικοί παράγοντες στη λήψη αποφάσεων σταδιοδρομίας στους εφήβους: Αποτελέσματα έρευνας και προτάσεις για τη συμβουλευτική πρακτική
Ανδρόνικος Χρ. Καλίρης, Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Νίκος Δρόσος,
Κατερίνα Αργυροπούλου, Ε.Κ.Π.Α., Ανθή Φουντουκά
Κέντρο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού Νέας Ιωνίας

Η λήψη αποφάσεων σταδιοδρομίας αποτελεί ένα από τα πιο καίρια θέματα στα οποία επικεντρώνονται οι υπηρεσίες επαγγελματικής συμβουλευτικής και προσανατολισμού. Νεότερες προσεγγίσεις δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των θετικών ψυχοκοινωνικών πηγών και συναισθημάτων του ατόμου που σχετίζονται με τις αποφάσεις σταδιοδρομίας (π.χ. Krumboltz, 2009. Niles, Amundson, & Neault, 2010. Pryor & Bright, 2011. Savickas, 2013). Φαίνεται ότι το άτομο, στο πλαίσιο διαχείρισης της σταδιοδρομίας, χρειάζεται πέρα από τη διαρκή επανεξέταση των επιλογών και των εμπειριών του, να αξιοποιεί, παράλληλα, σημαντικές ψυχοκοινωνικές πηγές που ενισχύουν την ανθεκτικότητά του παρά τις σύγχρονες προκλήσεις. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα συναφειακής έρευνας η οποία εξέταζε τη σχέση ποικίλων θετικών ψυχολογικών παραγόντων (επαγγελματική προσαρμοστικότητα, θάρρος, ελπίδα / αισιοδοξία, ψυχολογική ευεξία) με τις δυσκολίες στη λήψη αποφάσεων σταδιοδρομίας σε πληθυσμό εφήβων μαθητών Λυκείου ($N = 251$), από διάφορες περιοχές της πρωτεύουσας. Το μοτίβο των συναφειών έδειξε ότι όσο περισσότερο οι έφηβοι δήλωναν ότι είχαν αναπτύξει τις προηγούμενες θετικές πηγές τόσο λιγότερες

δυσκολίες αντιμετώπιζαν στη λήψη αποφάσεων σταδιοδρομίας. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, προτείνεται η υλοποίηση παρεμβάσεων που θα στοχεύουν στην ενδυνάμωση των εφήβων για να διαχειριστούν την αβεβαιότητα που συνεπάγεται η λήψη επαγγελματικών αποφάσεων (Αργυροπούλου, 2016), μέσα από την ανάπτυξη θετικών ψυχοκοινωνικών πηγών και σχετικών δεξιοτήτων. Ειδικότερα, ωφέλιμες μπορεί να αποδειχθούν δραστηριότητες που βοηθούν τους εφήβους να προβάλλουν με αισιοδοξία το προσωπικό και επαγγελματικό τους μέλλον και να διαχειριστούν πιο αποτελεσματικά διάφορες μεταβάσεις, υπό το πρίσμα της ρευστότητας στην κοινωνία και την αγορά εργασίας.

Λέξεις-Κλειδιά: έφηβοι, λήψη αποφάσεων σταδιοδρομίας, θετικοί ψυχολογικοί παράγοντες, παρεμβάσεις επαγγελματικής συμβουλευτικής.

Ο ρόλος του οικογενειακού περιβάλλοντος στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό και στις δυσκολίες Λήψης Επαγγελματικής Απόφασης των Εφήβων: Η περίπτωση των μαθητών Ε.ΠΑ.Λ.

Μαρία Χαλιούλια, Καλλιόπη Κουνενού, Δήμητρα Πάντα
Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγική & Τεχνολογικής Εκπαίδευσης

Η επαγγελματική αναποφασιστικότητα θεωρείται ένα χαρακτηριστικό της προσωπικότητας και προϋπάρχει των προβλημάτων λήψης επαγγελματικής απόφασης (Gati et al., 1996; Germeijs & De Boeck, 2002; Osipow, 1999). Παραμένει σταθερή στη διάρκεια των ετών της ζωής του ανθρώπου και επηρεάζει όλες τις πτυχές της πορείας του. Οι άνθρωποι με επαγγελματική αναποφασιστικότητα χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα και το πρόβλημα της αναποφασιστικότητας τους πρέπει να αντιμετωπιστεί πριν από οποιαδήποτε εμπλοκή τους σε διαδικασία συμβουλευτικής υποστήριξης για τη λήψη επαγγελματικής απόφασης. Σε αντίθεση με τη διεθνή βιβλιογραφία, στην Ελλάδα ελάχιστα έχει μελετηθεί το θέμα αυτό (Κουνενου, 2014), ενώ υπάρχει ανάγκη διερεύνησης του θέματος αυτού σε σχέση με οικογενειακούς παράγοντες, αφού η οικογένεια διαδραματίζει τον κρισιμότερο ρόλο στην επαγγελματική ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου (Κουνενού, 2010). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης της συνοχής και της προσαρμοστικότητας της οικογένειας με την επαγγελματική αναποφασιστικότητα των μαθητών ΕΠΑΛ. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 150 μαθητές στους οποίους

χορηγήθηκαν τα εξής εργαλεία μέτρησης: α) η ελληνική έκδοση του EPCD-25 (Gati et al., 2011, Προσαρμογή: Kounepou, 2014), β) Κλίμακα Προσαρμοστικότητας και Συνοχής της Οικογένειας (FACES-III; Olson, 1991, Προσαρμογή: Μπίμπου, Στογιαννίδου, Παπαγεωργίου & Κιοσέογλου, 1997). Τα αποτελέσματα ανέδειξαν σημαντικές συσχετίσεις με της συνοχής της οικογένειας με την παράμετρο της ανεπαρκούς συγκρότησης του εαυτού του EPCD-53. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τις πρακτικές που είναι αναγκαίες να υιοθετηθούν με σκοπό την πρόληψη.

Λέξεις κλειδιά: επαγγελματική αναποφασιστικότητα, οικογένεια, προσωπικότητα, μαθητές επαγγελματικού λυκείου

Οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των Μαθητών Λυκείου υπό την επίδραση της οικονομικής κρίσης

Χρήστος Ταουσάνης, Κωνσταντίνος Κότιος

Employ Σύμβουλοι Σταδιοδρομίας

Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως στόχο να αποτυπώσει και να ερμηνεύσει τα ερευνητικά αποτελέσματα που προκύπτουν από Πανελλήνια έρευνα που υλοποιήθηκε σε δείγμα Ελλήνων μαθητών λυκείου ανα την επικράτεια, αναφορικά με τη στάση και τα κριτήρια επιλογής τους σε θέματα εκπαιδευτικής και επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Εντάσσεται στο θεματικό πεδίο της επαγγελματικής συμβουλευτικής και πέρα από τις επιμέρους παραμέτρους που εξετάζονται, επιδιώκεται να διασαφηνιστεί και να αποδοθεί και η κοινωνική και ψυχολογική επίδραση που ασκείται στις διαφαινόμενες επιλογές υπό το υφιστάμενο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο που έχει διαμορφώσει η κρίση στην Ελληνική κοινωνία τα τελευταία έτη προκειμένου ο λειτουργός της συμβουλευτικής να έχει μέσω μιας ποιοτικής έρευνας, ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα στάσεων και αντιλήψεων του target group των συμβουλευόμενων και να το συνυπολογίζει κατά την υποστήριξη και καθοδήγηση που παρέχει προς αυτούς. Στα πορίσματα της έρευνας προκύπτουν σχετικά δεδομένα τα οποία σχετίζονται με την διατήρηση ή/και ενίσχυση του φαινομένου brain drain αλλά και επιπρόσθετα καταγράφεται και η διαφοροποίηση των αντιλήψεων και των επιλογών υπό την πίεση εξωγενών

παραγόντων στις επιλογές των νέων. Η παρούσα ανακοίνωση αποσκοπεί πέρα από την συνοπτική απόδοση της μελέτης, να καταθέσει και στοχευμένες εναλλακτικές και προτάσεις για την ευστοχότερη διαχείριση αρνητικών συνεπειών που προδιαγράφονται στο μαθητικό πληθυσμό και αφορούν σε θέματα επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Λέξεις – κλειδιά: επαγγελματική συμβουλευτική, σταδιοδρομία, επαγγελματικός προσανατολισμός, καριέρα

Λογική σκέψη, αυτεπίγνωση και αποτελεσματικότητα επεξεργασίας: αλληλεπιδράσεις από τα 4 έως τα 10 χρόνια (Βραβείο Μαρία Νασιάκου)

Έλενα Καζάλη, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών
Επιστημών (επόπτρια, Σ.Καζή)

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 32 | ΑΙΘΟΥΣΑ Β

Κοινωνική ψυχολογία

Προεδρείο: Αθηνά Ξενικού, *University College London*

Αντιληπτή Οικιστική Περιβαλλοντική Ποιότητα και Σύνδεση με τη Γειτονιά. Επαλήθευση και δημιουργία ελληνικής εκδοχής του εργαλείου μέτρησης (PREQ & NA)

Ιωάννης Τσακίρης, *Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Ερευνητές του χώρου της Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας, υποστηρίζουν ότι η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δείκτης ποιότητας του επιπέδου ζωής των κατοίκων του. Κατά συνέπεια η δημιουργία ενός έγκυρου και αξιόπιστου εργαλείου μέτρησης της αντιληπτής οικιστικής ποιότητας, κρίνεται σημαντική. Η παρούσα μελέτη αρχικά, διερευνά την εγκυρότητα και αξιοπιστία της κλίμακας μέτρησης της «Αντιληπτής Οικιστικής Περιβαλλοντικής Ποιότητας» (PREQ & NA) και στη συνέχεια, τις αντιλήψεις των κατοίκων της Μεσαιωνικής πόλεως Ρόδου. Η προσαρμογή της κλίμακας περιλάμβανε: έλεγχο εννοιολογικής εγκυρότητας, διερευνητική παραγοντική ανάλυση και δημιουργία

ελληνικής εκδοχής του εργαλείου μέτρησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η προσαρμογή του εργαλείου (PREQ & NA) στα ελληνικά δεδομένα έχει σημαντικές ομοιότητες με τις αντίστοιχες εκδοχές σε χώρες όπου δοκιμάστηκε. Οι 12 κλίμακες του Ιταλικού ερωτηματολογίου αντικαταστάθηκαν από 14, εκ των οποίων οι επτά επαληθεύτηκαν και επικυρώθηκαν θετικά. Τρεις κλίμακες, βρέθηκαν ότι οι περιεχόμενοι δείκτες τους θα πρέπει να εξεταστούν ως δείκτες διαφορετικών περιβαλλοντικών διαστάσεων. Τέλος, δύο θεματικές κλίμακες αποδείχθηκαν ιδιαίτερα προβληματικές και γι' αυτό τροποποιήθηκαν. Η μελέτη των αντιλήψεων των κατοίκων της Μεσαιωνικής πόλεως Ρόδου (N= 162), έδειξε ότι τα αντιληπτά οικιστικά περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του χώρου που βιώνουν, σχετίζονται με τα κοινωνικά και δημογραφικά τους χαρακτηριστικά και βιώνονται ως θετικά αλλά και δυνητικά ως αγχωτικά από αυτούς. Πιστεύουμε ότι η παρούσα έρευνα, προσφέρει την ευκαιρία συγκριτικής μελέτης, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, με στόχο τη μελέτη των αντιλήψεων των ανθρώπων που βιώνουν διαφορετικά πολιτισμικά αστικά περιβάλλοντα.

Λέξεις Κλειδιά: Αντιληπτή οικιστική περιβαλλοντική ποιότητα, αξιοπιστία, εγκυρότητα.

Η σημασία της επικοινωνίας στο περιβάλλον των τουριστικών επιχειρήσεων

Μαριάννα Αποστόλου, *ΑΣΠΑΙΤΕ*

Αντιγόνη Τάσιου, *Οδοντίατρος*

Στο περιβάλλον της νέας οικονομίας, όπως αναφέρει ο καθηγητής Philip Kotler, (2008), οι επιχειρήσεις οφείλουν να προσφέρουν υπηρεσίες που να ξεπερνούν τις προσδοκίες του πελάτη, ώστε να επιτυγχάνουν μαζί τους τη δημιουργία και τη διατήρηση μακροχρόνιων σχέσεων. Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί το κλειδί για την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και την πρωτοπορία τόσο των ιδιωτικών, όσο και των δημόσιων οργανισμών. Οι Reichheld & Sasser (1990) θεωρούν, ότι η διατήρηση μονιμότητας των πελατών προσκομίζει τεράστια οφέλη στις επιχειρήσεις, καθώς η μονιμότητα των πελατών αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα κερδοφορίας από το μερίδιο της αγοράς. Στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις η επικοινωνία παίζει μεγάλο ρόλο στη διατήρηση μονιμότητας των

πελατών καθώς βοηθά σε ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών και παραγόμενων τουριστικών προϊόντων. Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση έδειξε ότι οι ικανότητες των ανθρώπων στην επικοινωνία, στη λήψη αποφάσεων, στη διαχείριση των συγκρούσεων, αλλά και στην παροχή ποιότητας και εξυπηρέτησης, αποτελούν κυρίαρχη ανάγκη σήμερα και παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην επιβίωση κάθε οργανισμού ιδιωτικού ή δημόσιου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η σημασία της επικοινωνίας είναι καθολικά αποδεκτή καθώς η αποτελεσματικότητα, η παρακίνηση του προσωπικού, η παραγωγικότητα, οι ομαλές εργασιακές σχέσεις το καλό κλίμα στο εργασιακό περιβάλλον είναι έννοιες στενά συνδεδεμένες με την έννοια και το περιεχόμενο της επικοινωνίας. Εν κατακλείδι, κάθε υπάλληλος, που εργάζεται σε μια επιχείρηση αποτελεί κρίκο της ενίσχυσης της επικοινωνίας καθώς έτσι συνεχώς εξασφαλίζει ευελιξία και άνεση στην εργασία του.

Λέξεις κλειδιά: επικοινωνία, τουριστικές επιχειρήσεις, τουριστικό προϊόν.

Πλουραλιστική άγνοια και Βίο-εξελικτική οπτική: Οι ερωτικές επιλογές και η απιστία του εαυτού σε σχέση με των κοντινών άλλων.

Αντώνης Κατσουρός, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Η Βιο-εξελικτική Θεώρηση διακρίνει μεταξύ των φύλων ως προς τις στρατηγικές ερωτικών επιλογών, θεωρώντας πως είναι διαφορετικά προσαρμοσμένες στις ανάγκες εξέλιξης του ανθρώπινου είδους. Άντρες και γυναίκες δηλώνουν διαφορετικές προτεραιότητες, καθοδηγούμενες από μηχανισμούς εξελισσόμενους ομοιογενώς στον εγκέφαλο. Οι άνδρες δίνουν προτεραιότητα σε ευκαιριακό σεξ και εξωτερική ελκυστικότητα, ενώ οι γυναίκες τείνουν να απορρίπτουν το ευκαιριακό σεξ, προκρίνοντας το κοινωνικό κύρος και την οικονομική ευρωστία. Οι άνδρες θεωρείται ότι τείνουν να απιστούν σωματικά, ενώ οι γυναίκες συναισθηματικά. Αντιθέτως, οι Κοινωνιοψυχολογικές θεωρήσεις εξετάζουν τις ατομικές διαφορές των ερωτικών επιλογών, εστιάζοντας στο ρόλο των γνωστικών κοινωνικών μηχανισμών παρά στην ενδοφυλική ομοιογένεια. Η πλουραλιστική άγνοια είναι μηχανισμός ομαδικής επιρροής που εμπλέκει την ασυμφωνία πεποιθήσεων και συμπεριφοράς. Το άτομο έχοντας λανθασμένες προσλαμβάνουσες από τη δημόσια στάση και τη συμπεριφορά των άλλων, αισθάνεται ότι διαφέρει και δυσφορεί. Οι

συμμετέχοντες (215) της έρευνας, είχαν τρέχουσα ερωτική σχέση και εκτίμησαν πως τα κριτήρια των μέσων εκπροσώπων του φύλου τους είναι κοντύτερα στις βιο-εξελικτικές νόρμες από ότι τα δικά τους, ενώ ενισχυτικά, υπερεκτίμησαν την ερωτική απιστία των άλλων, αλλά και των αντίστοιχων σχεσιακών επιλογών τους. Επίσης, το κάθε φύλο έδειξε εντονότερη πλουραλιστική άγνοια στον πιο διαδεδομένο, βάση βιολογικού διαχωρισμού, τύπο απιστίας (οι άντρες στην σωματική, οι γυναίκες στη συναισθηματική). Συμπερασματικά, τα ευρήματα υποδεικνύουν την περαιτέρω διερεύνηση των λόγων επικράτησης βιο-εξελικτικής προσέγγισης, καθώς το ζήτημα των ερωτικών επιλογών αποδεικνύεται εγγενώς ευάλωτο προς κοινωνικούς-ψυχολογικούς μηχανισμούς. Επίσης, δίνεται έμφαση στη διεργασία της πλουραλιστικής άγνοιας, καθώς πιθανότατα, επιδρώντας διαφορετικά σε άντρες και γυναίκες, ενισχύει έμμεσα τις προϋποτιθέμενες διαφορές φύλων.

Λέξεις Κλειδιά: Πλουραλιστική Άγνοια, Κοινωνιοβιολογία, Απιστία, Διαφορές φύλων, Κοινωνικές νόρμες.

Αντικειμενοποίηση και Επικεντρώσεις των Θετικών και Αρνητικών Δρώμενων της Ελλάδας του Σήμερα

Παναγιώτα Ροπόκη, Άννα Μαντόγλου, Δημήτριος Καλαμάρας
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη της επίδρασης του *γενεακού φαινομένου*, του *φύλου* και της *ιδεολογικο-πολιτικής ταυτότητας* (πολιτική τοποθέτηση, πρωτοτυπικές ιδέες αριστεράς-δεξιάς, εθνική ταύτιση και εκλογική ψήφος) στην αναπαραστασιακή σκέψη των θετικών και αρνητικών δρώμενων της Ελλάδας του σήμερα. Στην έρευνα συμμετείχαν 300 άνδρες και γυναίκες τριών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων (18-25 ετών, 30-50 ετών και άνω των 60 ετών), οι οποίοι απάντησαν σε ερωτηματολόγιο ανοιχτών ερωτήσεων για τα σημαντικά θετικά και αρνητικά γεγονότα της Ελλάδας του σήμερα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το αναπαραστασιακό περιεχόμενο της Ελλάδας του σήμερα οικοδομείται γύρω από έναν κεντρικό συναινετικό πυρήνα, όπου οι συμμετέχοντες, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου και ιδεολογικο-πολιτικής ταυτότητας, επισημαίνουν τις αρνητικές

συνέπειες της οικονομικής κρίσης, την ανεργία, τη φτώχεια, τα μνημόνια, τη μείωση μισθών, την άσχημη ψυχολογική κατάσταση των Ελλήνων, την πολιτική απαξίωση, τη διαφθορά και τα σκάνδαλα. Οι διαφοροποιήσεις που προκύπτουν στη βάση των διαφορετικών κοινωνικών θέσεων ή κατηγοριών στις οποίες ανήκουν τα άτομα εντάσσονται στα περιφερειακά στοιχεία της αναπαράστασης. Ειδικότερα, φαίνεται ότι η ιδεολογικο-πολιτική ταυτότητα επηρεάζει την αναπαραστασιακή κατασκευή της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας, με τους συμμετέχοντες που πολιτικά τοποθετούνται στη δεξιά να επικεντρώνουν στην οικονομική διάσταση της κρίσης και την προεξέχουσα εθνική και πολιτισμική ταυτότητα των Ελλήνων, τονίζοντας το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης και της εγκληματικότητας. Από την άλλη, τα άτομα που προέρχονται από τον ιδεολογικο-πολιτικό χώρο της αριστεράς αναφέρονται στις δράσεις αντίστασης και την άνοδο της αριστεράς, επισημαίνοντας παράλληλα αρνητικά γεγονότα που συνδέονται με την κοινωνική και πολιτική διάσταση της κρίσης (π.χ. αντιλαϊκή πολιτική, άνοδος ακροδεξιάς, παραπληροφόρηση, παραβίαση εργασιακών δικαιωμάτων).

Λέξεις κλειδιά: κοινωνικές αναπαραστάσεις, σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, ταυτότητα

Αυτοβιογραφικές νοσταλγικές μνήμες. Διαγενεακή συγκριτική μελέτη μεταξύ γηγενών και μεταναστών Ελλήνων

Άννα Μαντόγλου, Παναγιώτης Ξανθόπουλος, Δημήτρης Καλαμάρας, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*
Θεόδωρος Γκινόπουλος, *Loughborough University*

Η νοσταλγία θεωρείται καθολικό θετικό συναίσθημα αναβίωσης παρελθοντικών σημαντικών εμπειριών. Στην παρούσα έρευνα, η νοσταλγία αντιμετωπίζεται ως ανακατασκευή αναπαραστασιακών αυτοβιογραφικών σημειώντων μνημών στο παρόν, στην οποία εξέχουσα θέση κατέχει η ταυτότητα. Στόχος της έρευνας είναι η αντικειμενοποίηση της αυτοβιογραφικής νοσταλγικής μνήμης, των λόγων και των συναισθημάτων της και οι επικεντρώσεις φύλου, ηλικίας/γενεάς και προέλευσης των συμμετεχόντων. 226 γυναίκες και άνδρες, τριών διαφορετικών γενεών (ενήλικα παιδιά, γονείς, γιαγιάδες/παππούδες), Ελλήνων γηγενών και μεταναστών στη

Γερμανία απαντούν σε ανοιχτές ερωτήσεις νοσταλγικών εμπειριών, των λόγων και των συναισθημάτων τους. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ότι το περιεχόμενο της νοσταλγικής αυτοβιογραφικής μνήμης συνδέεται με αλληλεπιδράσεις με σημαντικούς άλλους, με πρωτόγνωρες εμπειρίες, με τόπους, περιόδους ζωής και σημαντικά γεγονότα, που συμμετέχουν στην κατασκευή της ταυτότητας και νοηματοδοτούν την ύπαρξη. Τα συναισθήματα είναι θετικά με κυρίαρχο τη χαρμολύπη (χαρά νοσταλγικής εμπειρίας/λύπη για την απουσία της). Η ταυτότητα των συμμετεχόντων επιδρά στα παραπάνω, με τους γονείς/μετανάστες να επικεντρώνουν στα παιδικά χρόνια και τη γέννηση των παιδιών, για λόγους νοηματοδότησης ζωής και συναισθήματα χαράς, ενθουσιασμού και ευτυχίας. Οι γηγενείς πριμοδοτούν τα ταξίδια, την οικογένεια και την πρώτη εμπειρία, αναφέροντας λόγους όπως πρωτόγνωρη εμπειρία, ανεμελιά, οικογενειακή θαλπωρή, σημαντικότητα για το μέλλον, ενώ αισθάνονται ηθική καταξίωση και χαρμολύπη. Τα ενήλικα παιδιά αναφέρονται στα σχολικά και φοιτητικά χρόνια, στο Πανεπιστήμιο, στον ελεύθερο χρόνο και τις διακοπές, για λόγους κατασκευής ταυτότητας και ξεγνοιασιάς, με συναισθήματα χαράς, αγωνίας, περηφάνιας και γαλήνης. Οι γιαγιάδες/παππούδες μνημονεύουν τον πρώτο έρωτα, το σπίτι/πατρίδα, τα εγγόνια και τις δυσάρεστες στιγμές, γιατί είναι σημαντικές και αισθάνονται ευτυχία, αγάπη, αγωνία και στεναχώρια.

Λέξεις κλειδιά: νοσταλγία, κοινωνική μνήμη, κοινωνικές αναπαραστάσεις, κοινωνική ταυτότητα

10.30 - 10.45 Διάλειμμα

10.45 – 12.15

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 44 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Αναγκαστική νοσηλεία ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας: Δικαιώματα και πρακτικές

Διοργανωτές/Πρόεδροι: Στέλιος Στυλιανίδης, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*, Ευγενία Γεωργάκα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητητές: Άννα Εμμανουηλίδου, Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα στο Χώρο της Ψυχικής Υγείας, Αιμιλία Πανάγου, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Η αναγκαστική νοσηλεία ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας σε μονάδες ψυχιατρικής περίθαλψης αποτελεί μία συνήθη αλλά συγχρόνως αμφιλεγόμενη πρακτική, η οποία περιορίζει την ελευθερία και πλήττει την αξιοπρέπεια του εγκλειόμενου ατόμου και κατά συνέπεια εγείρει σημαντικά νομικά και ηθικά ζητήματα. Το συμπόσιο παρουσιάζει ερευνητικά ευρήματα που αφορούν πτυχές της αναγκαστικής νοσηλείας στην Ελλάδα, με στόχο να αναδείξει αφενός τη σημασία της τεκμηριωμένης διερεύνησης αυτής της πρακτικής και αφετέρου τον εν δυνάμει ρόλο της ψυχολογίας σε αυτό το κατεξοχήν διεπιστημονικό ζήτημα. Η πρώτη ανακοίνωση παρουσιάζει την κατάσταση αναφορικά με την αναγκαστική νοσηλεία στην Ελλάδα και διεθνώς, και επιχειρηματολογεί υπέρ της ανάγκης καταγραφής και διερεύνησης του φαινομένου, με στόχο τόσο τον περιορισμό όσο και τη βελτίωση της πρακτικής. Η δεύτερη ανακοίνωση δίνει μία εικόνα της πραγματικότητας της διαδικασίας αναγκαστικής νοσηλείας, από την οπτική όλων των εμπλεκόμενων σε αυτήν ατόμων, καταδεικνύοντας την ανακολουθία και τα προβλήματα κατά την εφαρμογή στην πράξη του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου. Η τρίτη ανακοίνωση επικεντρώνεται στο ρόλο των αστυνομικών κατά την ακούσια προσαγωγή ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας σε μονάδα ψυχιατρικής περίθαλψης, και καταδεικνύει πώς, ελλείψει εκπαίδευσης και πρωτοκόλλου καλών πρακτικών, οι αστυνομικοί διαχειρίζονται περιστατικά ακούσιας προσαγωγής σύμφωνα με τις απόψεις τους για τις ψυχικές διαταραχές και την προηγούμενη αστυνομική εμπειρία. Η τελευταία ανακοίνωση δίνει την οπτική των ίδιων των ατόμων που έχουν υποστεί αναγκαστική νοσηλεία, επικεντρωνόμενη στον τρυματικό χαρακτήρα της εμπειρίας και το αίτημα για επαρκή και κατάλληλη φροντίδα ψυχικής υγείας που θα προλάμβανε, ή ακόμη και

θα ακύρωνε, την αναγκαιότητα αντιμετώπισης κρίσεων μέσω περιοριστικών μέτρων. Τις εισηγήσεις συζητούν εκπρόσωποι του Συνηγόρου του Πολίτη και του Παρατηρητηρίου για τα Δικαιώματα στο Χώρο της Ψυχικής Υγείας, φορέων που κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτύξει σημαντική δράση στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων ατόμων με ψυχικά προβλήματα κατά την επαφή τους με το σύστημα υπηρεσιών ψυχικής υγείας.

Λέξεις κλειδιά: αναγκαστική νοσηλεία, δικαιώματα, συνηγορία, ψυχιατρική περίθαλψη

Παραβιάσεις δικαιωμάτων κατά την αναγκαστική νοσηλεία ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας

Αιμιλία Πανάγου, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η διαδικασία της ακούσιας ψυχιατρικής εξέτασης και νοσηλείας αποτελεί μια εξαιρετική – με την έννοια της απόκλισης από τον κανόνα – εμπειρία στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου, κατά την οποία καλείται να υποστεί περιορισμό της ελευθερίας του και αναγκαστική νοσηλεία, χωρίς ο ίδιος να έχει επιζητήσει καμία από τις δύο προαναφερόμενες καταστάσεις. Η σπανιότητα αυτής της εμπειρίας, συνεπικουρούμενη από τη βαρύτητα της απειλής για την ατομική ελευθερία και αξιοπρέπεια που επιφέρει, επιβάλλουν την ύπαρξη ενός σαφέστατου νομικού πλαισίου που θα περιγράφει τις επιτρεπόμενες ή μη διαδικασίες υλοποίησής της, την ευλαβική τήρηση από τους εμπλεκόμενους φορείς αυτών των νομικών προβλέψεων καθώς και τη λειτουργία ενός αξιόπιστου συστήματος καταγραφής και ελέγχου των παραπάνω διαδικασιών. Στη χώρα μας, υπάρχει η εκτίμηση ότι τουλάχιστον 50-60% του συνόλου των νοσηλειών που πραγματοποιείται σε δημόσια ψυχιατρικά ιδρύματα είναι ακούσιες νοσηλείες, ποσοστό τουλάχιστον τετραπλάσιο σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το πολύ υψηλό αυτό ποσοστό επιβάλλει την επίσπευση έναρξης αξιόπιστης και συνεχούς καταγραφής, αλλά και μελέτης, των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του φαινομένου, έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της πιθανής κατάχρησης αλλά και να ελεγχθεί η ποιότητα παρεχόμενης ψυχιατρικής φροντίδας στα περιστατικά εκείνα που σχετίζονται με την ακούσια εξέταση και νοσηλεία.

Η διαδικασία της αναγκαστικής νοσηλείας: Από το πνεύμα του νόμου στην καθημερινότητα της εφαρμογής του

Ειρήνη Γρηγοριάδου, Ευαγγελία Αμπαζή, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην εισήγηση παρουσιάζεται μία μελέτη που διερευνά τη διάσταση ανάμεσα στο νόμο 2071/92 για την αναγκαστική εισαγωγή ατόμων με ψυχική διαταραχή σε μονάδα ψυχικής υγείας και στην πρακτική εφαρμογή του, μέσω της άντλησης πληροφοριών από τους άμεσα εμπλεκόμενους στη διαδικασία ψυχιάτρους, εισαγγελείς, αστυνομικούς υπαλλήλους και ψυχιατρικούς ασθενείς. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ημιδομημένων συνεντεύξεων με τέσσερις συμμετέχοντες από κάθε επαγγελματική ομάδα και τέσσερα άτομα με εμπειρία ακούσιας εισαγωγής. Το υλικό που προέκυψε αναλύθηκε θεματικά και οργανώθηκε σε κατηγορίες. Από την ανάλυση του υλικού προκύπτει μία επαρκής εικόνα για τον τρόπο διεξαγωγής της ακούσιας εισαγωγής, τις πτυχές του νόμου που εφαρμόζονται και αντίστοιχα αυτών που δεν εφαρμόζονται, τις δυσκολίες στην εφαρμογή του νόμου, καθώς και ευρύτερα ζητήματα που αφορούν την ακούσια εισαγωγή. Στα κεντρικά ζητήματα που αναδείχθηκαν συγκαταλέγονται η διακριτότητα των ρόλων των συμμετεχόντων και η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ τους, η σημασία της επικινδυνότητας, που συσπειρώνει όλους τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες και παρακάμπτει το στόχο της φροντίδας, και η ανυπαρξία ενδεδειγμένου πλαισίου εφαρμογής του νόμου, που οδηγεί σε σημαντικές διαφοροποιήσεις στην εφαρμογή του ανάλογα με την προσωπική στάση και γνώση κάθε εμπλεκόμενου επαγγελματία.

Ο ρόλος των αστυνομικών κατά την ακούσια προσαγωγή σε ψυχιατρικό κατάστημα

Στέλλα Καραπά, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο ρόλος των αστυνομικών είναι κεντρικός στη διαχείριση πολλών ειδών περιστατικών, στα οποία εμπλέκονται άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, με

συνηθέστερη την εμπλοκή τους στην διαδικασία της ακούσιας προσαγωγής σε ψυχιατρικό κατάστημα. Στην εισήγηση παρουσιάζονται τα ευρήματα μίας ποιοτικής έρευνας με θέμα τις γνώσεις, απόψεις και πρακτικές των αστυνομικών αναφορικά με άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας. Στο πλαίσιο της μελέτης πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με 30 αστυνομικούς, που υπηρετούν σε διάφορα αστυνομικά τμήματα της πόλης της Θεσσαλονίκης, οι οποίες αναλύθηκαν βάσει της θεμελιωμένης θεωρίας. Φαίνεται ότι, δεδομένης της έλλειψης επαρκούς εκπαίδευσης και πρωτοκόλλων διαχείρισης περιστατικών, στα οποία εμπλέκονται άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, οι αστυνομικοί αναπτύσσουν διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης και διαχείρισης βάσει των απόψεών τους για τις ψυχικές διαταραχές και της εμπειρίας που έχουν αποκτήσει στην αστυνομική τους πρακτική. Οι πρακτικές προσέγγισης και διαχείρισης τέτοιων περιστατικών που οι αστυνομικοί συμμετέχοντες υιοθετούν σχετίζονται άμεσα με τις απόψεις των συμμετεχόντων για τη φύση των ψυχικών διαταραχών, τον βαθμό επικινδυνότητας ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και τη δυσκολία διαχείρισης των σχετικών περιστατικών. Οι αστυνομικοί, πέρα από την έλλειψη εκπαίδευσης και καθοδήγησης, αντιμετωπίζουν και μία σειρά άλλες δυσκολίες κατά την ακούσια προσαγωγή ατόμων σε ψυχιατρικό κατάστημα, περιλαμβανομένων της έλλειψης συνεργασίας με τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς στη διαδικασία της ακούσιας προσαγωγής, της οικογένειας, του ΕΚΑΒ και των υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Από τη μελέτη προκύπτουν προτάσεις για ουσιαστικές αλλαγές, που θέτουν ως κεντρικό γνώμονα την καλύτερη αστυνομική πρακτική, με σεβασμό στον πολίτη με προβλήματα ψυχικής υγείας και την προστασία όλων των εμπλεκομένων.

Αφηγήσεις των ατόμων με εμπειρία αναγκαστικής νοσηλείας σε ψυχιατρικό νοσοκομείο: Μία έρευνα –παρέμβαση ως εργαλείο ενδυνάμωσης
Στέλιος Στυλιανίδης^{1,2}, Λίλη-Ευαγγελία Πέππου^{2,3}, Νεκτάριος Δρακωνάκης⁴,
Κυριάκος Σουλιώτης⁵, Γεωργία Όλγα Ιατροπούλου², Κυριακή Τσίκου², Αμαλία-
Μαρία Πανταζή¹, Σοφία Νικολαΐδη²

¹Πάντειο Πανεπιστήμιο, ²Εταιρεία Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ψυχικής Υγείας (ΕΠΑΨΥ), ³Επιστημονικό και Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής

Η ακούσια νοσηλεία ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας εγείρει σημαντικά ηθικά και νομικά ζητήματα διεθνώς, κυρίως λόγω των περιορισμών που επιβάλλει στην ελευθερία και την αυτονομία των ασθενών αυτών. Ωστόσο, οι μελέτες που έχουν διερευνήσει τις απόψεις των ασθενών εις βάθος, είναι αρκετά περιορισμένες. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η συγκεκριμένη έρευνα, η οποία αποτελεί υπο-μελέτη του ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος Μ.Α.Ν.Α. (Μελέτη των Αναγκαστικών Νοσηλειών στην Αττική, 2011-2016), εκπονήθηκε με σκοπό τη διερεύνηση του υποκειμενικού βιώματος της ακούσιας νοσηλείας, αλλά και των πιθανών παρεμβάσεων για τη μείωση της επίδρασή της στην Αθήνα. Στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης (focus group) συμμετείχαν δεκατέσσερις ασθενείς που είχαν νοσηλευτεί ακουσίως σε τμήμα του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής-Δαφνί και στους οποίους είχε δοθεί εξιτήριο ένα μήνα πριν. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε αφηγηματική – θεματική ανάλυση (Narrative Analysis). Μεταξύ των θεμάτων που αναδύονται από το focus group προκύπτει ότι υπάρχει μία συνάφεια και συνοχή. Προκύπτει μία ομοιογενοποίηση της άρνησης των ασθενών απέναντι σε ακούσιες όσο και σε εκούσιες μορφές νοσηλείας. Τα βασικά τους αιτήματα εστιάζονται στην επείγουσα αναγκαιότητα εναλλακτικής ψυχιατρικής φροντίδας στην κοινότητα, διαδικασιών κοινωνικής επανένταξης και ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, όπως και αποτελεσματικών μηχανισμών διαχείρισης της ενδεχόμενης επικινδυνότητας για τον εαυτό τους ή για τρίτους, που προκύπτει λόγω της νόσου τους. Η δομική δυσλειτουργία του συστήματος και οι βασικές ελλείψεις του προϊδεάζουν αρνητικά τους ασθενείς για το ενδεχόμενο μιας νέας νοσηλείας τους. Τα αποτελέσματα αυτής της ποιοτικής ανάλυσης, όπως και οι προηγούμενες παρατηρήσεις από το Μ.Α.Ν.Α., μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο ‘εσωτερικής αξιολόγησης’ της πρακτικής της ίδιας της ενδονοσοκομειακής ομάδας και επομένως ως εργαλείο αλλαγής και βελτίωσης της ισχύουσας λειτουργίας της.

Γιατί δε με παίζετε; τι έκανα πάλι; Παρουσίαση θεραπευτικής ομάδας παιδιών με δυσκολίες στην επικοινωνία

Διοργανωτές/Πρόεδροι: Κωνσταντίνος Φωκάς, Ελευθερία Αβραμίδου, *Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.*

Συζητήτρια: Στεφανία Καρατζά, *Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.*

«Γιατί δε με παίζετε;...τι έκανα πάλι;». Παρουσίαση θεραπευτικής ομάδας παιδιών με δυσκολίες στην επικοινωνία

Γρηγόρης Πετρίδης, Ελευθερία Αβραμίδου

Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.

Θέλοντας να κατανοήσουμε και να αποκαταστήσουμε (να θεραπεύσουμε) τις δυσκολίες των παιδιών, ώστε να μπορούν να υπάρχουν και να επικοινωνούν χωρίς προβλήματα με τους άλλους (ενήλικες και αλλά παιδιά) δημιουργήσαμε μια θεραπευτική ομάδα παιχνιδιού. Έναν χώρο για τα παιδιά και τους γονείς τους, για να εκφράσουν ό,τι τους απασχολεί και τους δυσκολεύει ως προς την επικοινωνία τους με τους άλλους. Συναρθρώνοντας γνώσεις από τη θεωρία δεσμού, την ψυχαναλυτική σκέψη, την εξελικτική-γνωστική ψυχολογία, και εφαρμόζοντας δύο βασικές έννοιες, της εμπειρίας και της εν-νόησης, προσφέρεται ένα διευκολυντικό περιβάλλον, ανάλογο με αυτό που έχει περιγράψει ο Winnicott, στο οποίο για κάθε παιδί υπάρχει ένας ενήλικας-βοηθός, που φροντίζει, καθησυχάζει, υποστηρίζει, αντέχει, ώστε να μειωθεί το άγχος και τα αρνητικά συναισθήματα που φέρουν τα παιδιά και οι γονείς τους, και αποκτώντας μια νέα πρόσβαση στην επεξεργασία τους, διευκολύνει το παιδί να υπάρχει και να λειτουργεί στην ομάδα. Μέσω του παιχνιδιού για τα παιδιά, της συζήτησης για τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς και της εποπτείας για τα μέλη της ομάδας, δόθηκε η δυνατότητα να εκφραστούν και να νοηματοδοτηθούν οι δυσκολίες του καθενός από τους εμπλεκόμενους. Στη διαδικασία αυτή ο καθένας δάνεισε τη σκέψη και τα λόγια του για να μπορέσει να φτιαχτεί μια σχέση που θα μας εμπεριέχει όλους και θα μας δίνει τη δυνατότητα να νιώσουμε ασφαλείς, να μοιραστούμε τα συναισθήματα μας, τις αγωνίες μας, τις επιθυμίες και να συνεχίσουμε να απολαμβάνουμε, άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο, την ευχαρίστηση να αναζητάς τον άλλον, να είσαι με τον άλλον, να είσαι μόνος μαζί με τους άλλους, να κάνεις παρέα αλλά και να μείνεις μόνος. Στις ομάδες (των παιδιών και των ενηλίκων: βοηθών-εκπαιδευτικών-

γονιών) φαίνεται πως κάτι αλλάζει στην κατεύθυνση που όλοι επιθυμούμε. Είναι όμως εμφανείς και οι δυσκολίες μας καθώς υπάρχουν πισωγυρίσματα, επαναλήψεις, στασιμότητα. Κυρίαρχη είναι όμως και η έντονη επιθυμία όλων μας να συνεχίσουμε να προσπαθούμε να επικοινωνήσουμε, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις της ανθρώπινης συνδιαλλαγής.

Θα παρουσιαστούν τα τέσσερα παιδιά που συμμετέχουν στην θεραπευτική ομάδα.

Ο Μιχάλης μιλάει μόνο με τα μάτια...

Γρηγόρης Πετρίδης, Ελευθερία Αβραμίδου

Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.

Ο Μιχάλης είναι ένα αγόρι που αρνείται να μιλήσει και να πάει στο σχολείο. Έκανε έξι μήνες λογοθεραπεία και δεν παρουσιάστηκε καμιά αλλαγή. Αρχικά ο Μιχάλης αρνείται έντονα να μπει μέσα στον χώρο με τα παιδιά. Είναι μια δύσκολη στιγμή για τον ίδιο αλλά και για εμάς. Με κόπο και υπομονή καταφέρνουμε να μπει στην ομάδα. Ο Μιχάλης αποφεύγει τα παιδιά αλλά και τους υπόλοιπους γύρω του και μοιάζει να φοβάται. Κάθεται κολλητά δίπλα μου, διαλέγει παιχνίδια, δεν μου μιλά, αλλά επικοινωνεί μαζί μου με κινήσεις του σώματος δείχνοντας άλλοτε με τα χέρια και άλλοτε με τα μάτια του αυτό που θέλει να πει. Τον περιμένω, τον περιμένουμε και ταυτόχρονα τον παροτρύνω να παίξει με τα άλλα παιδιά. Σιγά σιγά αφήνεται και αρχίζει δειλά δειλά να παίζει με ένα παιδί και τον «βοηθό του». Μέσα στο παιχνίδι αρχίζει να εκφράζεται με λέξεις και να δείχνει τη χαρά του. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεών μας ο Μιχάλης δείχνει να θέλει να βρίσκεται με τους υπόλοιπους γύρω του. Παίζει, μιλά και δείχνει να χαίρεται όλο και περισσότερο. Αρχίζει να διεκδικεί αυτό που θέλει και να το λέει.

«Δεν πειράζει εγώ θα κάτσω για λίγο εδώ μόνος μου. Παίξτε εσείς»

Στυλιανή Παλικισσιάνου, Ελευθερία Αβραμίδου

Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.

Ο Στέλιος ήρθε με αίτημα τη διερεύνηση των δυσκολιών στον λόγο και στην επικοινωνία. Στις πρώτες συναντήσεις με την ομάδα είναι ανήσυχος και προσπαθεί

να επιβάλει τον δικό του τρόπο παιχνιδιού, τα δικά του «θέλω», τους δικούς του κανόνες. Δεν εκφράζει δυσαρέσκεια όταν δεν βρίσκει ευχαρίστηση στο παιχνίδι, απλά... φεύγει από το παιχνίδι. Δικαιολογείται αβίαστα και μιλά με πολύ με γρήγορο ρυθμό. Είναι πάντα ανήσυχος. Μοιάζει να μη βολεύεται, να ψάχνει κάτι... και συνηθίζει να λέει «δεν πειράζει όμως», «δεν πειράζει». Σιγά σιγά αρχίζει να μένει περισσότερο χρόνο σε ένα παιχνίδι που παίζει με ένα ή δύο παιδιά, να ακολουθεί κανόνες. Άλλες φορές το καταφέρνει μόνος του, άλλες φορές πρέπει να τον συγκρατήσω, να τον επαναφέρω στην ομάδα. Δείχνει να του αρέσει όλο και περισσότερο το παιχνίδι με τα παιδιά και προτείνει πάντα ένα παιχνίδι για να παίξει με τους άλλους. Παράλληλα υπάρχουν στιγμές που μοιάζει να μην αντέχει άλλο, απομακρύνεται από όλους και δεν θέλει να συμμετέχει.

«Μη φύγεις, θέλω να σε νιώθω, να σε αγγίζω...»

Γλυκερία Γκάτζιου, Ελευθερία Αβραμίδου

Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.

Η Μαρία είναι ένα κορίτσι που παρουσιάζει δυσκολίες στον λόγο και στην επικοινωνία και στην οργάνωση του παιχνιδιού. Επιπλέον, οι γονείς της αναφέρουν «παράξενες» συμπεριφορές και «τάσεις» για απομόνωση. Έκανε δύο χρόνια λογοθεραπεία, αλλά οι δυσκολίες στον λόγο και στην επικοινωνία είναι εμφανείς. Αρχικά, είναι διστακτική, παίζει μόνη της και δεν ανταποκρίνεται ούτε στις προσκλήσεις των άλλων παιδιών αλλά ούτε στις δικές μου, δείχνει να μην θέλει να ακολουθήσει την ομάδα. Σιγά σιγά, όμως, αξιοποιώντας τις παροτρύνσεις μου, αρχίζει να πλησιάζει τα παιδιά – «θέλω να παίξω» – και να εκφράζεται – «άσε με, με πονάς» – να παίρνει πρωτοβουλίες, δεν διστάζει – «γεια σας, ήρθα!», να διεκδικεί – «μη φεύγεις, θέλω να παίξω μαζί σου», να ακούει, να αφήνει να την παρασύρουν – «Μαρία, μπορώ να καθίσω μαζί σου;», «Ναι, έλα.».

«Κράτα μου το χέρι για να αντέξω...»

Στεφανία Καρατζά, Ελευθερία Αβραμίδου

Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ.

Ο Γιώργος είναι ένα παιδί που παρουσιάζει δυσκολίες στον λόγο και στην επικοινωνία, κυρίως στην αλληλεπίδρασή του με τους άλλους. Στο παρελθόν έκανε λογοθεραπείες και παρακολουθούνταν από παιδοψυχίατρο, ωστόσο οι δυσκολίες του εμμένουν. Οι γονείς του αναζητούν βοήθεια καθώς δεν μπορούν να διαχειριστούν πια τη συμπεριφορά του. Δυσκολεύονται να τον οριοθετήσουν και αυτό φαίνεται έντονα στη σχέση του Γιώργου με τους άλλους. Ο Γιώργος στην ομάδα είναι σαν ένας ενήλικας, με σκληρό λόγο και μεγάλη άρνηση να συνεργαστεί με οποιονδήποτε δεν υπακούει στους δικούς του κανόνες. Θέλει να είναι ο αρχηγός και όταν δεν μπορεί να κάνει το δικό του εκδηλώνει άσχημες συμπεριφορές. Πολλές φορές κοιτάζει από μακριά τα παιδιά και φαίνεται να θέλει να παίξει μαζί τους, αλλά δεν πλησιάζει το παιχνίδι τους. Ωστόσο, είναι στιγμές που αφήνεται... κάποια από τα παιδιά τον πλησιάζουν και αυτός παρόλο που φαίνεται να ζορίζεται κάθεται μαζί τους, παίζει, κάνει πίσω, καταλαβαίνει, δείχνει να ευχαριστιέται μέχρι που μεταλλάσσεται ξανά στον «κακό ενήλικα» που θέλει να επιβληθεί. Μέσα από τις εναλλαγές της συμπεριφοράς του («Δεν σε θέλω, είσαι υποκρίτρια» - «Μη μ' αφήνεις») η σχέση μας περνάει από στάδια θυμού, άρνησης, αγανάκτησης, παραίτησης... και μετατρέπεται σε μια σχέση αγάπης, ασφάλειας, φροντίδας, εγγύτητας. Με αγκαλιάζει, με φιλάει όπως ένα μωρό τη μαμά του. Ζοριζόμαστε... από τη μια στην αγκαλιά μου σαν ένα μωρό και από την άλλη να με βρίζει σαν ένας «κακός ενήλικας». Είμαι δίπλα του, του κρατώ το χέρι: «Θα είμαστε μαζί στην ομάδα, μη φοβάσαι». Σιγά σιγά τα καταφέρνουμε μαζί, αλλάζουμε μαζί... Με τα πισωγυρίσματά μας αλλά και με την ασφάλεια της σχέσης μας καταφέρνουμε να συνυπάρχουμε με την ομάδα.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 46 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

**Περιλαμβάνοντας την κοινωνία στις ψυχολογικές παρεμβάσεις:
αφηγηματική ψυχοθεραπεία και κοινοτική πρακτική**

**Διοργανωτής/Πρόεδρος/Συζητητής: Αδάμ Χαρβάτης, *Ινστιτούτο Αφηγηματικής
Ψυχοθεραπείας & Κοινοτικής Πρακτικής***

Η κυρίαρχη θεώρηση για το άτομο στη δυτική κοινωνία αλλά και στις ψυχολογικές θεωρίες και πρακτικές είναι πώς το άτομο είναι ένα ξεχωριστό γνωστικό –

συναισθηματικό σύνολο, αυτόνομο, εμπεριέχον τις βασικές δυναμικές λειτουργίας του. Η αφηγηματική ψυχοθεραπεία & κοινοτική πρακτική παίρνει μία διαφορετική θέση: το άτομο γεννιέται μέσα στην κοινωνία και επηρεάζεται στη δημιουργία της ταυτότητάς του από τις υπάρχουσες κοινωνικές κατασκευές και ιδέες για τη ζωή, τις σχέσεις και την ταυτότητα, ιδέες που συχνά μπορεί να παρουσιάζονται ως «αυτονόητες αλήθειες». Από την άλλη το άτομο μπορεί να επιλέγει τι του ταιριάζει και να συμμετέχει στη διαμόρφωση προτιμώμενων κοινωνικών πρακτικών & ιδεών. Στο παρόν συμπόσιο θα παρουσιαστούν ένα παράδειγμα / μοντέλο αφηγηματικής κλινικής δουλειάς (θεραπεία ψυχοσωματικών εκδηλώσεων) όπου η προσωπική αλλαγή πετυχαίνεται μέσα από μία κοινωνικοκριτικά αναστοχαστική διαδικασία: τα πρόσωπα εντοπίζουν τις κοινωνικά κατασκευασμένες ιδέες και πρακτικές που επηρεάζουν τη ζωή τους, τις επανεξετάζουν και τοποθετούνται εκ νέου σε σχέση με αυτές. Άλλα τρία παραδείγματα / μοντέλα αφηγηματικής εργασίας θα παρουσιαστούν όπου τα ζητήματα διαπραγμάτευσης ξεφεύγουν από το στενά προσωπικό (οικονομική κρίση, προσφυγιά & τραύμα, ρατσισμός) και η συζήτηση για την αντιμετώπιση και διαχείρισή τους πραγματοποιείται σε πλαίσια ριζοσπαστικά έξω από το ψυχοθεραπευτικό δωμάτιο. Σε όλα τα παραδείγματα οι συμβουλευόμενοι παίρνουν μέρος σε μία πρακτική συμμετοχικής έρευνας που σε κάποιες περιπτώσεις παράγει ντοκουμέντα και πληροφορίες όχι απλά για τους άμεσα συμβουλευόμενους αλλά και για την υπόλοιπη κοινωνία, ντοκουμέντα και γνώσεις όχι των ειδικών αλλά των ίδιων των ανθρώπων που βιώνουν «από μέσα» τις δυσκολίες και τα προβλήματα. Στο συμπόσιο θα φανεί πώς τέτοιου τύπου συμβουλευτικές πρακτικές ανοίγουν το πεδίο δράσης της συμβουλευτικής πέρα από την επίδραση στο στενά προσωπικό – ατομικό πεδίο του πελάτη και έχουν θετικές επιπτώσεις σε ευρύτερες κοινωνικές σχέσεις, συζητήσεις και πρακτικές, βοηθώντας τη σύνδεση των ανθρώπων ευρύτερα.

Λέξεις Κλειδιά: αφηγηματική ψυχοθεραπεία, κοινωνία, κριτική, αποδόμηση, εξωτερικοί μάρτυρες

Πολιτικές Διαστάσεις του Σώματος στην Αφηγηματική Ψυχοθεραπεία

Ελένη Καραγεωργίου, Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Π.Ε. Λέσβου ΠΝΟΗ ΟΚΑΝΑ

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει ένα μοντέλο αφηγηματικής κλινικής δουλειάς που «ενσωματώνει» τις κοινωνικές και πολιτικές παραμέτρους της συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας ως απάντηση σε κυρίαρχους λόγους που συντελούν στην αντικειμενοποίηση του σώματος και σε ευρέως διαδεδομένα πρότυπα ομορφιάς και επιτυχίας που το αφορούν. Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από τη «δυναστεία της εικόνας», που βασίζεται στη μίμηση των προτύπων ομορφιάς και επιτυχίας όπως αυτά διακινούνται στα ΜΜΕ και στα κοινωνικά δίκτυα. Τα πρότυπα αυτά, όντας άρρητα, είναι δύσκολο να αμφισβητηθούν αφού επιβάλλονται μέσα από τη συναισθηματική αντίδραση που προκαλεί η οπτική αισθητηριακή οδός, ενώ επιπλέον υποστηρίζονται από την ίδια τη βαριά βιομηχανία παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών που βασίζονται ακριβώς στην αντικειμενοποίηση του σώματος και στην καλλιέργεια της ανασφάλειας γύρω από αυτό. Μέσα από ένα κλινικό παράδειγμα θεραπευτικής δουλειάς με ένα πελάτη που ήταν σε «ρήξη» με το σημαδεμένο από ατύχημα σώμα του παρουσιάζεται η δυνατότητα αναζήτησης νέων τρόπων σχέσης με αυτό, ως αφετηρίες διεκδίκησης της προσωπικής θέσης στον κόσμο, αλλά και συλλογικών δικαιωμάτων. Παρουσιάζεται ειδικότερα ένα μοντέλο αφηγηματικής δουλειάς που αξιοποιεί αφηγηματικές τεχνικές και εργαλεία, όπως η αποδόμηση, τελετές επανένταξης στη μνήμη και τα θεραπευτικά έγγραφα. Μέσα από το συγκεκριμένο παράδειγμα αναδεικνύονται τελικά νέοι, εναλλακτικοί τρόποι θέασης του σώματος, που επιτρέπουν σε συμβούλους και θεραπευτές να ενισχύσουν τα άτομα στην αναζήτηση προσωπικών, απελευθερωτικών και δημιουργικών τρόπων ύπαρξης στον κόσμο. Επιπλέον η αναγκαιότητα διασύνδεσης στις ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις των προσωπικών προβλημάτων με συλλογικά και ευρύτερα κοινωνικά ή και πολιτικά ζητήματα αναδεικνύεται χαρακτηριστικά.

Λέξεις Κλειδιά: Αφηγηματική ψυχοθεραπεία, αντικειμενοποίηση του σώματος, πολιτικές του σώματος.

Η χρήση των συλλογικών κειμένων σε διαφορετικά ακροατήρια: Συνδέοντας τις ιστορίες αντίστασης απέναντι σε τραυματικά γεγονότα με τις ιστορίες αντίστασης απέναντι στην κρίση

Μαργαρίτα Κατσικαδέλη, Δημήτρης Κατσικαδέλης

Κέντρο Αφηγηματικής Συμβουλευτικής & Θεραπείας "Αυτοπραγμάτωση"

Η σύνδεση της συμβουλευτικής εργασίας που γίνεται σε ομάδα με την υπόλοιπη κοινωνία εκτός της ομάδας είναι το θέμα της παρούσας εισήγησης. Παρουσιάζεται πώς η αφηγηματική πρακτική των θεραπευτικών καταγραφών χρησιμοποιείται ως τρόπος σύνδεσης διαφορετικών συμβουλευτικών ομάδων. Οι δύο εισηγητές συγκρότησαν διαδοχικά δύο συμβουλευτικές ομάδες. Το θέμα της πρώτης ήταν η «Ανταπόκριση στην Κρίση». Το θέμα της δεύτερης ήταν η «Αντιμέτωπιση Τραυματικών Εμπειριών». Τα μέλη της Ομάδας για το Τραύμα σε μία φάση της κλήθηκαν να ανταποκριθούν στο συλλογικό κείμενο "10 ιστορίες/1 αφήγηση" το οποίο είχε παράγει η Ομάδα για την Κρίση και το οποίο αφορούσε τους τρόπους με τους οποίους τα μέλη τους επιβιώνουν/αντέχουν/ανταπεξέρχονται στην κρίση και τις συνέπειές της. Για την ανταπόκριση αυτή αξιοποιήθηκε η ενδυναμωτική αφηγηματική πρακτική των εξωτερικών μαρτύρων. Η ανταπόκριση της Ομάδας για το Τραύμα στο κείμενο "10 ιστορίες/1 αφήγηση" παρουσιάστηκε στα μέλη της Ομάδας Αντίστασης στην οικονομική κρίση. Η Ομάδα για το Τραύμα αποφάσισε να παράγει το δικό της συλλογικό κείμενο με θέμα «Αντίσταση στο Τραύμα» το οποίο και αυτό έτυχε ανταπόκρισης από τρίτη ομάδα. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται η αξιολόγηση των δύο ομάδων στην επανατροφοδότηση που πήραν τα συλλογικά κείμενα τους από άλλους ανθρώπους: Η εξωτερική ανταπόκριση στα κείμενά τους έδωσε την ευκαιρία στους συμμετέχοντες και των δύο ομάδων να νιώσουν ότι συνεισφέρουν στη ζωή των άλλων και έτσι ενίσχυσε τις δικές τους ιστορίες αντίστασης στο τραύμα ή στην κρίση. Τα αποτελέσματα ενισχύουν την αναγκαιότητα στη συμβουλευτική για κατάλληλες πρακτικές «σύνδεσης» των ανθρώπων όχι μόνο εντός των ομάδων αλλά και μεταξύ των ομάδων.

Λέξεις – κλειδιά: Ομαδική συμβουλευτική, αφηγηματική ψυχοθεραπεία, εξωτερικοί μάρτυρες, θεραπευτικές καταγραφές, τραύμα, κρίση

Αφηγηματική προσέγγιση στο τραύμα – δουλεύοντας με πρόσφυγες/αιτούντες άσυλο

Αλίκη Μεϊμαρίδου

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί ο τρόπος εργασίας για την ψυχολογική υποστήριξη των ανθρώπων που αιτούνται άσυλο ο οποίος διαμορφώθηκε στο πλαίσιο της παρέμβασης διεθνούς μη κυβερνητικής οργάνωσης στην πρόσφατη προσφυγική κρίση. Θα χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα η υποστήριξη προς έναν άνθρωπο αιτούντα άσυλο στην Ελλάδα, προσερχόμενο με ιστορικό τραυματικών εμπειριών και οι εφαρμογές σε ένα ευρύτερο κοινοτικό και κοινωνικό πεδίο. Θα παρουσιαστούν οι αφηγηματικές πρακτικές που δρουν ως αντίδοτο στις επιδράσεις του τραύματος: η ανασυγγραφή γεγονότων, αλλά και τεχνικές που φέρνουν την συζήτηση πέρα από το δωμάτιο θεραπείας, όπως η διαδικασία εξωτερικών μαρτύρων με άλλους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν παρόμοια ζητήματα ώστε να γίνει ένα πέρασμα και μια σύνδεση από το ατομικό, στο κοινοτικό βίωμα και το κοινωνικό πλαίσιο αναφοράς. Μέσα από τις ατομικές συνεδρίες και τις μετέπειτα ομαδικές συναντήσεις ανθρώπων με παρόμοια ζητήματα και την παραγωγή θεραπευτικών εγγράφων που μπορούν να συνεισφέρουν στην επικοινωνία μεταξύ διαφόρων κοινωνικών ομάδων, ο στόχος είναι η σύνδεση των ανθρώπων με έναν πρωτόγνωρο τρόπο και το μοίρασμα της γνώσης για την ατομική, κοινωνική και διαπολιτισμική επίδραση και διαχείριση αυτών των κοινών δυσκολιών. Τα συμπεράσματα αφορούν σε νέους, εναλλακτικούς τρόπους αντιμετώπισης του τραύματος, συμπεριλαμβανομένης α) της χρήσης μέσα στην θεραπεία των διαπολιτισμικών στοιχείων και β) της ανάγκης να ειπωθεί το τραύμα όχι μόνο ως ένα ατομικό σχήμα αντιδράσεων που απαντούν σε ένα μεμονωμένο γεγονός αλλά ως μια πολλές φορές συνεχιζόμενη κατάσταση με ποικίλες αντιδράσεις από τους ανθρώπους, και κοινωνικές επεκτάσεις.

Λέξεις- κλειδιά: διαπολιτισμική θεραπεία, πρόσφυγες / αιτούντες άσυλο, συνεχιζόμενο τραύμα, αφηγηματική θεραπεία, εξωτερικοί μάρτυρες

Αφηγηματική πρακτική και κοινωνική δικαιοσύνη: Το παράδειγμα ενός κοινοτικού εργαστηρίου για την αντιμετώπιση του ρατσισμού.

Γεωργία Κορρέ

Η παρούσα παρουσίαση αποτελεί μια συνοπτική περιγραφή ενός κοινοτικού εργαστηρίου, το οποίο υλοποιήθηκε από μια αντιρατσιστική ομάδα και την εισηγήτρια, κατά τη διάρκεια του 2013. Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν οι πολύμηνες αναστοχαστικές διαδικασίες που ακολούθησαν κάποια από τα μέλη της ομάδας προκειμένου να επαναδιαπραγματευτούν τους όρους της δράσης τους στην τοπική κοινότητα, μέσα στη δίνη της κρίσης, των ραγδαίων κοινωνικοοικονομικών μετασχηματισμών, της ολοένα και αυξανόμενης διάχυσης αντιμεταναστευτικών, ρατσιστικών και εθνικιστικών λόγων στο κοινωνικό-πολιτικό πεδίο, καθώς και του διάχυτου φόβου και της απογοήτευσης που επέβαλλε η συγκεκριμένη κοινωνικό-ιστορική συγκυρία. Όχημα αυτής της επαναδιαπραγμάτευσης, αποτέλεσε η αφηγηματική κοινοτική πρακτική. Μέσω των συζητήσεων εξωτερίκευσης, δημιουργήθηκε μια νέα προοπτική κατανόησης των αιτιών και των επιπτώσεων της ανόδου ρατσισμού και παράχθηκε μια συλλογική αφήγηση αντίστασης της ομάδας απέναντι στη διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής που επέβαλλε αυτή η άνοδος. Αυτή η αφήγηση άνοιξε νέα πεδία δράσης και επαφής της ομάδας με ανθρώπους της κοινότητας και με άτομα που συναντούσαν στην καθημερινότητά τους. Επιπλέον, η αφηγηματική εξιστόρηση και η παραγωγή ενός συλλογικού εγγράφου ιστοριών αντίστασης και αλληλεγγύης των μελών απέναντι στην απογοήτευση, τον αυξανόμενο φόβο και την απάθεια, συνέβαλε στην ενδυνάμωση της ομάδας, στη διατήρηση της αντοχής παρά τις αντιξοότητες, καθώς και στην ενίσχυση της αποφασιστικότητας, της δέσμευσης και της συνέπειας στην αντιρατσιστική τους πρακτική. Ο συγκεκριμένος τρόπος δουλειάς προτείνει την αφηγηματική πρακτική ως μια από τις ποικίλες μεθόδους που συνδέουν την Ψυχολογία με την ανάδειξη της πολιτισμικής και πολιτικής κατασκευής κοινωνικών αποκλεισμών, και με την ενδυνάμωση ομάδων που δρουν με στόχο την εδραίωση της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Λέξεις Κλειδιά: ρατσισμός, διάρρηξη κοινωνικής συνοχής, αφηγηματική κοινοτική πρακτική, συζητήσεις εξωτερίκευσης, συλλογικά έγγραφα, κοινωνική δικαιοσύνη

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 47 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Ενδοοικογενειακή βία: Εμπειρίες παιδιών, αναπαραστάσεις γονέων και επαγγελματιών και κρατικές πολιτικές

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Μαρία Παπαθανασίου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητήτρια: Βασιλική Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Το συμπόσιο επικεντρώνεται στη διερεύνηση της ικανότητας για ενεργό δράση, αντίσταση και ανθεκτικότητα των νεαρών ατόμων που βιώνουν ενδοοικογενειακή βία. Αντλεί από τα ευρήματα μιας ευρωπαϊκά επιδοτούμενης έρευνας με το ακρωνύμιο UNARS («Understanding Agency and Resistance Strategies») στην οποία πήραν μέρος 4 χώρες και συλλέχθηκαν δεδομένα από 4 πηγές: νεαρά άτομα, μητέρες/κηδεμόνες, επαγγελματίες και δημόσια κείμενα. Στο συμπόσιο, συγκεκριμένα, θα εστιασθούμε στα ευρήματα από τα δεδομένα της χώρας μας. Στην πρώτη παρουσίαση, θα αναφερθούμε στα ευρήματα των ημι-δομημένων συνεντεύξεων με παιδιά και εφήβους και η συζήτηση θα εστιασθεί στις ικανότητες τους να κατανοούν και να αντιμετωπίζουν, με τρόπους πολύπλοκους και μερικές φορές σε αντίθεση με τις διαδομένες αντιλήψεις, τα επώδυνα βιώματά τους με την ενδοοικογενειακή βία. Στη δεύτερη παρουσίαση, θα συζητηθούν τα ευρήματα από την ανάλυση των ομάδων εστίασης με επαγγελματίες ψυχικής υγείας και με μητέρες. Η συζήτηση αφορά αφενός τον τρόπο αναπαράστασης των παιδιών στο λόγο τους και αφετέρου στις συνέπειες των αναπαραστάσεων αυτών για το είδος και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στην τρίτη παρουσίαση, θα αναλυθούν οι πολιτικές της χώρας και η συζήτηση θα επικεντρωθεί στις ελλείψεις, στις παραλείψεις, ή διακρίσεις και ποιες συνέπειες ενέχονται σε αυτές για τη βοήθεια που διατίθεται με τα παιδιά ή για τα παιδιά. Μια βασική θεωρητική ιδέα που πλαισιώνει την παρουσίαση είναι ότι αν και τα παιδιά έχουν ανάγκη από προστασία και πολιτικές που τα προστατεύουν, ωστόσο, στο χώρο της ενδοοικογενειακής βίας είναι σχεδόν ανύπαρκτες ή/και περιορίζουν την ενεργό δράση που τα παιδιά μπορούν να έχουν για την αντιμετώπιση των εμπειριών τους. Λέξεις κλειδιά: νεαρά άτομα, ενδοοικογενειακή βία, στρατηγικές αντιμετώπισης,

γονείς, επαγγελματίες, δημόσια κείμενα

Παιδιά με εμπειρίες ενδοοικογενειακής βίας: Στρατηγικές διαχείρισης και αντίστασης

Σταυρούλα Μαύρου, Βασιλική Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

J.E.M. Callaghan, J.H. Alexander, *University of Northampton*

Η παρουσίαση επικεντρώνεται στα ευρήματα του προγράμματος UNARS που αφορούν τις εμπειρίες ενδοοικογενειακής βίας νεαρών ατόμων, με έμφαση στην ενεργό δράση, την αντίσταση και την ανθεκτικότητα. Στην έρευνα συμμετείχαν παιδιά και έφηβοι με εμπειρίες ενδοοικογενειακής βίας από τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα, Ισπανία και Ιταλία). Συγκεκριμένα, 19 παιδιά και έφηβοι έλαβαν μέρος στην έρευνα στην Ελλάδα. Μέσω ατομικών ημι-δομημένων συνεντεύξεων, καθώς και με τη χρήση διάφορων δημιουργικών μεθόδων, διερευνήθηκε πώς τα ίδια τα νεαρά άτομα μιλούν για τις εμπειρίες τους και πώς διαχειρίζονται τις καταστάσεις τις οποίες βιώνουν. Τα ευρήματα καταδεικνύουν την ικανότητα των παιδιών να αποδίδουν συνειδητά νόημα στην εμπειρία τους και να αναλαμβάνουν ενεργό δράση για να τη διαχειριστούν. Επίσης, δίνουν έμφαση στην πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει τις στρατηγικές διαχείρισης και αντίστασης τους, οι οποίες διαπλέκονται με τις αρνητικές και επώδυνες επιδράσεις της ενδοοικογενειακής βίας. Η συζήτηση θα εστιάσει στην κατανόηση της λειτουργίας των στρατηγικών αυτών για τις ζωές των παιδιών, μέσα από το πρίσμα του συγκεκριμένου πλαισίου και της οπτικής των ίδιων των ατόμων, καθώς και στις πιθανές συνέπειες για τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Οι αναπαραστάσεις των παιδιών με εμπειρίες ενδοοικογενειακής βίας στο λόγο των μητέρων και των επαγγελματιών ψυχικής υγείας

Ελένη-Μαρία Κουϊμτζή, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

J.E.M. Callaghan, J.H. Alexander, *University of Northampton*

Η εικόνα που αναπαράγεται για τα παιδιά που εκτίθενται στην ενδοοικογενειακή βία είναι αυτή του ευάλωτου θύματος με δυσκολίες να ανταπεξέλθει στην σχολική, κοινωνική και προσωπική ζωή. Μια τέτοια εικόνα περιορίζει τα παιδιά και τους νέους στον παθητικό ρόλο του θύματος και τους εμποδίζει να διεκδικήσουν το δικό

τους λόγο και να αναλάβουν ενεργό δράση. Μητέρες παιδιών με εμπειρίες ενδοοικογενειακής βίας και επαγγελματίες ψυχικής υγείας συμμετείχαν σε ομάδες εστίασης με σκοπό να διερευνηθούν οι αναπαραστάσεις τους για τα παιδιά που βιώνουν τέτοιες εμπειρίες. Συγκεκριμένα, 18 επαγγελματίες (ψυχολόγοι, ψυχίατροι, κοινωνικοί λειτουργοί κ.α.) και 13 μητέρες με ενδοοικογενειακή βία, συμμετείχαν στην έρευνα. Οι θεματικές που προκύπτουν από την θεματική ανάλυση αναδεικνύουν το παιδί-θύμα που χρειάζεται βοήθεια και προστασία, ως την κυρίαρχη εικόνα για το παιδί με ανάλογες εμπειρίες, αλλά αναγνωρίζουν και την ανθεκτικότητα και τον ενεργό ρόλο ως χαρακτηριστικά των παιδιών αυτών. Τα ευρήματα θα συζητηθούν με έμφαση στις συνέπειες που έχουν οι αναπαραστάσεις στην ικανότητα των παιδιών να επουλώσουν τις τραυματικές εμπειρίες και να αναπτύξουν στρατηγικές ενεργού δράσης και αντίστασης, αλλά και με αναφορά στην καταλληλότητα και το εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών ψυχικής υγείας.

Παιδιά με εμπειρίες ενδοοικογενειακής βίας: κρατικές πολιτικές και συνέπειες

Μαρία Παπαθανασίου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

J. Sixsmith, J.E.M. Callaghan, *University of Northampton*

Ο στόχος της παρουσίασης, μέρος του προγράμματος UNARS, αφορά στην κατανόηση, μέσα από μια κριτική προσέγγιση των αρχών και των πολιτικών που κυριαρχούν σε εθνικό επίπεδο ή τοπικό στη χώρα μας καθώς και τις συνέπειες που αυτές έχουν για τις ζωές των νεαρών ατόμων με εμπειρίες ενδοοικογενειακής βίας. Εξετάστηκαν και αναλύθηκαν 8 κείμενα με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης που αναφέρονται σε στρατηγικές και πολιτικές αντιμετώπισης που αφορούν τα νεαρά άτομα που βιώνουν ενδοοικογενειακή βία. Η καταγραφή έδειξε ότι υπάρχουν ελάχιστες αναφορές και στρατηγικές που αφορούν στα παιδιά με εμπειρίες ενδοοικογενειακής ενώ παρατηρούνται και διακρίσεις κατά των αγοριών. Κύριες αναφορές και πολιτικές διατυπώνονται κυρίως στον νόμο για την ενδοοικογενειακή βία (N3500/2006), και ταυτόχρονα τεκμηριώνεται η απουσία πολιτικών και στρατηγικών για τα νεαρά άτομα. Δυο από τις θεματικές που αναδύθηκαν από την ανάλυση αφορούσαν στην «βλάβη που ασκείται στα παιδιά» και στη «διαχείριση της βλάβης». Η συζήτηση αφορά στις συνεπείες αυτών των θεμάτων

και των ευρημάτων, καθώς και των κυρίαρχων πεποιθήσεων που επηρεάζουν τις δράσεις μας με τα παιδιά και την ανθεκτικότητά που επιδεικνύουν στις αντίξοες εμπειρίες της ζωής τους.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 33 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Σχολική ψυχολογία

Προεδρείο: Δημήτρης Πνευματικός, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Διερεύνηση στρατηγικών επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με και χωρίς πρώιμες ενδείξεις μαθησιακών δυσκολιών

Αφροδίτη Στοϊνίτση, Βασίλειος Κωτούλας

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η διατήρηση επικοδομητικών κοινωνικών σχέσεων με το κοινωνικό περιβάλλον προϋποθέτουν την ικανότητα αποτελεσματικής επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων που ανακύπτουν στην καθημερινή ζωή του παιδιού. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να ερευνηθεί και να συγκρίνει τις στρατηγικές επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων μεταξύ εκατό (100) παιδιών προσχολικής ηλικίας, με και χωρίς πρώιμες ενδείξεις για μετέπειτα εκδήλωση μαθησιακών δυσκολιών. Οι ομάδες διαχωρίστηκαν με βάση τις επιδόσεις τους σε αντιληπτικό τεστ και σε κριτήριο φωνολογικής επίγνωσης. Παράλληλα, εξετάστηκε η αφηγηματική ικανότητα, η ψυχοκοινωνική προσαρμογή και οι επιτελικές λειτουργίες ως πιθανοί παράγοντες επίδρασης. Τα εργαλεία αξιολόγησης περιλάμβαναν την απάντηση σε υποθετικά σενάρια, την αφήγηση μιας ιστορίας από εικόνες, τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου εκ μέρους των εκπαιδευτικών και την αναπαραγωγή μιας εικόνας σε μια κατασκευή με κυλίνδρους. Στα αποτελέσματα αναδείχθηκαν θετικές κοινωνικές επίλυσης και για τις δυο ομάδες με κυρίαρχη βαθμολογικά στρατηγική την «καταφυγή σε ενήλικα». Στατιστικώς σημαντικές διαφορές των επιδόσεων με υπεροχή των τυπικώς αναπτυσσόμενων καταγράφηκαν: Α) στις στρατηγικές «επεξήγηση» και «συγχώρεση/ γενναιοδωρία» Β) σε επιμέρους κλίμακες της Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής, της φωνολογικής επίγνωσης και της χρήσης θετικών κοινωνικών στρατηγικών. Στην ομάδα των μαθησιακών δυσκολιών σημειώθηκε: α)

υπεροχή στην κλίμακα των Προβλημάτων Συμπεριφοράς β) μειωμένη επίτευξη ακρίβειας και ταχύτητας στον χειρισμό των προβλημάτων στο έργο των επιτελικών λειτουργιών. Επίσης, καταγράφηκαν ισχυρές συσχετίσεις ανάμεσα στις μεταβλητές. Προκύπτει η ανάγκη για ενδυνάμωση των παιδιών με εκπαιδευτικές πρακτικές οι οποίες θα στοχεύουν στην ταυτόχρονη ενίσχυση των αποτελεσματικών στρατηγικών επίλυσης και των γνωστικών, κοινωνικο – συναισθηματικών δεξιοτήτων που συνδέονται με αυτή.

Ψυχομετρικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού Ερωτηματολογίου Αξιολόγησης της Συμπεριφοράς Μαθητών από τους Εκπαιδευτικούς (TESC).

Ανδρέας Ζεργιώτης, 49^η Περιφέρεια Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής

Άρτεμις Γιώτσα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Θεόδωρος Κυριάζος, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Το ερωτηματολόγιο «Αξιολόγησης της Συμπεριφοράς Μαθητών από τους Εκπαιδευτικούς τους (Teachers' Evaluation of Students' Conduct/TESC) αφορά στην εκτίμηση της συμπεριφοράς των μαθητών από τον εκπαιδευτικό της τάξης. Η κλίμακα αυτή, η οποία περιλαμβάνει 18 δηλώσεις-αξιολογήσεις, μεταφράστηκε και προσαρμόστηκε στα ελληνικά από την Α. Γιώτσα (2011). Λόγω απουσίας υποθετικού μοντέλου για την παραγοντική του δομή, αρχικά διενεργήθηκε Διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση (EFA) και κατόπιν έγινε Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση (CFA). Το δείγμα αποτέλεσαν 71 (N=71) εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι αξιολόγησαν τη συμπεριφορά 1201 μαθητών τους (N=1201), με το Ερωτηματολόγιο TESC. Προκειμένου να διενεργηθεί Διερευνητική και Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση, το δείγμα διαμοιράστηκε σε δύο διαφορετικά τμήματα με τα ακόλουθα ποσοστά: 17% στην ΔΠΑ με λόγο N:p =11 και 83% στην ΕΠΑ (N=1000). Από την Διερευνητική ΠΑ προέκυψαν δύο παράγοντες με 13 και 2 δηλώσεις-αξιολογήσεις αντίστοιχα, οι οποίοι ερμηνεύουν το 55% της συνολικής διακύμανσης. Επιπλέον, βρέθηκαν και 3 δηλώσεις με δευτερεύουσες φορτίσεις. Για την εξαγωγή των παραγόντων εφαρμόστηκαν τα εξής κριτήρια: ο κανόνας Kaiser, ο έλεγχος Minimum Average Partial Test κατά Velicer καθώς και η Παράλληλη Ανάλυση κατά

Horn. Οι αναδυόμενες κλίμακες επιβεβαίωσαν τη θεωρία του δημιουργού της κλίμακας R.Rohner, αναφορικά με τις άμεσα και έμμεσα ενοχλητικές συμπεριφορές. Στη συνέχεια έγινε Επιβεβαιωτική Ανάλυση, η οποία πρότεινε, επίσης, δύο παράγοντες με 15 και 3 δηλώσεις αντίστοιχα (GFI=0,988, AGFI=0,985, NFI=0,979, SRMR=0,062). Όπως κατέδειξαν τα αποτελέσματα της έρευνάς μας αυτής, που αποτελεί την πρώτη προσπάθεια διερεύνησης της παραγοντικής δομής του TESC στην ελληνική γλώσσα, το ερωτηματολόγιο εμφανίζεται να έχει ικανοποιητική εσωτερική συνέπεια ($\alpha=0,89$, Guttman Split-half Coefficient=0,87 και Spearman-Brown=0,90, $N=18$) καθώς επίσης και δομική σταθερότητα στον Ελληνικό Πληθυσμό.

Οι κρίσεις των μαθητών για τις αποφάσεις του δασκάλου: Πόσο συνυπολογίζουν τη δική τους ευθύνη και ποιος ο ρόλος των συναισθημάτων τους;

Ιωάννης Τρικκαλιώτης, Δημήτρης Πνευματικός
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Οι κρίσεις των μαθητών για τις αποφάσεις του δασκάλου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία θα μπορούσαν ως ένα βαθμό να εξηγήσουν το κλίμα που διαμορφώνεται στη σχολική τάξη.

Οι μαθητές κρίνουν καθημερινά τις αποφάσεις των εκπαιδευτικών και τις διαδικασίες οργάνωσης της διδασκαλίας. Οι κρίσεις τους αυτές ενίοτε είναι συναισθηματικά φορτισμένες. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο οι μαθητές συνυπολογίζουν και τη δική τους ευθύνη, όταν κρίνουν τις αποφάσεις των δασκάλων τους και να διερευνηθεί ο ρόλος των συναισθημάτων τους στη διαμόρφωση της αντίληψης για το δίκαιο των διαδικασιών που εφαρμόζει ο εκπαιδευτικός στην τάξη. Στη μελέτη συμμετείχαν εβδομήντα δύο παιδιά από τρεις ηλικιακές ομάδες 8-, 10-, και 12-χρόνων τα οποία εξετάστηκαν υπό δύο συνθήκες. Και στις δύο συνθήκες, ο εκπαιδευτικός πήρε τις ίδιες αποφάσεις. Στην πειραματική συνθήκη, ωστόσο, ο εκπαιδευτικός οδηγήθηκε στην απόφαση λόγω της ασυνέπειας των μαθητών του, ενώ στη συνθήκη ελέγχου, οι μαθητές ήταν συνεπείς στις υποχρεώσεις τους. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δηλώσουν τη συναισθηματική τους κατάσταση μετά από κάθε απόφαση του

δασκάλου και να κρίνουν το δίκαιο της απόφασης. Η ανάλυση διαδρομών ανέδειξε ένα μοντέλο με εξαιρετική προσαρμογή στα δεδομένα, σύμφωνα με το οποίο οι μαθητές μεταβάλλουν τις κρίσεις τους για τις αποφάσεις του εκπαιδευτικού με βάση τις επιπτώσεις που αυτές έχουν για τα ίδια, ενώ τα παραγόμενα συναισθήματα διαμεσολαβούν στις κρίσεις των παιδιών για τις αποφάσεις του δασκάλου.

Παιδαγωγική εποπτεία: μια εμβρυακή μελέτη για την εσωτερική μαθητεία των εκπαιδευτικών

Γιώτα Καραγιάννη, Βασιλική Χάλαζα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ανακοίνωση αυτή παρουσιάζει κυρίως τη διαδικασία της παιδαγωγικής εποπτείας των εκπαιδευτικών, ως τμήμα μιας ερευνητικής μελέτης περίπτωσης που αφορούσε στην προετοιμασία των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία ανάπηρων παιδιών Ρομά, με σκοπό την ένταξή τους στο γενικό σχολείο. Έρευνες που έχουν διεξαχθεί τα τελευταία δέκα χρόνια αποδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν συνήθως μικρό βαθμό εξοικείωσης όταν διαπλέκεται το διαπολιτισμικό υπόβαθρο με ζητήματα αναπηρίας στην ταυτότητα των μαθητών τους. Στη συγκεκριμένη εργασία παρουσιάζονται τα στάδια που ακολούθησε η ερευνητική ομάδα στη παιδαγωγική εποπτεία μέσα από την ανάλυση του υλικού 68 email συνολικά 447 σελίδων γραπτού λόγου. Η συγκεκριμένη έρευνα αναδεικνύει την ανάγκη για παρουσίαση αντίστοιχων μελετών με εφαρμοσμένες πρακτικές ώστε να αναδειχτούν οι αντιφάσεις που προκύπτουν σε ένα τόσο πολύπλοκο πεδίο, καθώς επίσης και οι τρόποι επίλυσης των δυσκολιών. Εν κατακλείδι, από τη μελέτη διαφάνηκε ότι οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις στο μετασχηματισμό των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών και στην αποτελεσματική εκπλήρωση των στόχων διδασκαλίας και μάθησης επηρεάζονται από την ενεργητική ή παθητική εμπλοκή τους με τη διαδικασία της παιδαγωγικής εποπτείας/ εσωτερικής μαθητείας.

Παράγοντες διαμόρφωσης των συναισθημάτων επίτευξης κατά τη διαδικασία της μάθησης σε φοιτητικό πληθυσμό: Ο ρόλος της ακαδημαϊκής τελειοθηρίας

Γεώργιος Γκαύρας, Παναγιώτα Μεταλλίδου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εργασία αποσκοπούσε στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των συναισθημάτων επίτευξης και της τελειοθηρίας ως χαρακτηριστικό της προσωπικότητας σε φοιτητές του προπτυχιακού κύκλου σπουδών. Το θεωρητικό πλαίσιο για τα συναισθήματα επίτευξης αποτέλεσε η Θεωρία Ελέγχου-Αξίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 282 φοιτητές και φοιτήτριες του προπτυχιακού κύκλου σπουδών Τμημάτων τριών ελληνικών Πανεπιστημίων. Οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να συμπληρώσουν το Ερωτηματολόγιο Συναισθημάτων Επίτευξης (ΑΕQ) για το βαθμό στον οποίο βιώνουν ποικίλα θετικά και αρνητικά συναισθήματα κατά τη διάρκεια του διαβάσματος ενός μαθήματος που οι ίδιοι θεωρούν «δύσκολο». Η μέτρηση της τελειοθηρίας πραγματοποιήθηκε με την αναθεωρημένη έκδοση του Ερωτηματολογίου στάσεων απέναντι στα ατομικά μας επιτεύγματα (APS-R). Η ανάλυση συστάδων των απαντήσεων σε αυτό το ερωτηματολόγιο οδήγησε στην ανάδειξη τριών ομάδων συμμετεχόντων, αυτών που χαρακτηρίζονται από ανυπαρξία τελειοθηρίας, αυτών που χαρακτηρίζονται από μη-προσαρμοστική τελειοθηρία και αυτών που χαρακτηρίζονται από προσαρμοστική τελειοθηρία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των αναλύσεων διακύμανσης, η τελειοθηρία βρέθηκε να συνιστά έναν σημαντικό παράγοντα διαφοροποίησης των συναισθημάτων επίτευξης. Ειδικότερα, η ομάδα των φοιτητών/τριών με μη-προσαρμοστική τελειοθηρία βρέθηκε να βιώνει αρνητικά συναισθήματα επίτευξης σε στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σύγκριση με τις άλλες δύο ομάδες και σε στατιστικώς σημαντικά μικρότερο βαθμό θετικά συναισθήματα επίτευξης σε σύγκριση με την ομάδα της προσαρμοστικής τελειοθηρίας. Ακόμα, η ομάδα της μη-προσαρμοστικής τελειοθηρίας βρέθηκε να βιώνει σε στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό συναισθήματα αδρανοποίησης σε σύγκριση με την ομάδα της προσαρμοστικής τελειοθηρίας. Θα συζητηθούν οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των ευρημάτων.

12.15 - 12.45 Διάλειμμα καφέ

12.45 – 14.15

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ 12 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Ερευνητικές Προσεγγίσεις στην μελέτη των Μέσων Επικοινωνίας

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Αγγελική Γαζή, *Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Συζητητής: Παύλος Πανταζής, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Φαίνεται ενδεχομένως ότι συμβιώνουμε ειρηνικά με τα επικοινωνιακά μέσα, η πανταχού παρουσία τους όμως και ο ρόλος τους βρίσκονται στην βάση διάχυτων ανησυχιών και φόβων. Συνεχώς συζητάμε δημόσια ή ιδιωτικά, αναφορικά με θέματα όπως ο ρόλος τους στην διαμόρφωση αναπαραστάσεων, στάσεων, πεποιθήσεων και μοντέλων συμπεριφοράς, η παρέμβασή τους στην κατασκευή πλαισίων αντίληψης της πραγματικότητας, η δυνατότητα κατεύθυνσης (ή ακόμη και χειραγώγησης) της κοινής γνώμης, η δύναμή τους στον (ψυχολογικό, πολιτικό ή κοινωνικό) προσανατολισμό (και αποπροσανατολισμό) των πλέον ευπαθών και ευεπηρεάστων προσώπων κ.α. Η μελέτη της επικοινωνίας, αποτελεί υποπεδίο της κοινωνικής ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας και της σημειολογίας, αφού τα εννοιολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι μελετητές προέρχονταν από τις παραπάνω ερευνητικές πρακτικές (προπαγάνδα, σημειωτική, πολιτιστική ανάλυση, αξιολόγηση των επιδράσεων, έρευνα ακροατηρίου κτλ). Επιπλέον, η θεωρία της επικοινωνίας έχει ταυτιστεί σε μεγάλο βαθμό με την μελέτη των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Παρά την τεράστια διάδοσή τους στην σύγχρονη ζωή θα πρέπει να θυμόμαστε ότι τα ΜΜΕ, στην ουσία, αποτελούν φαινόμενα του 20^{ου} αιώνα. Το συγκεκριμένο συμπόσιο προσδίδει έμφαση στις ερευνητικές προσεγγίσεις των Μέσων Επικοινωνίας και πιο συγκεκριμένα στην ψυχοκοινωνική τους δράση, ταυτόχρονα με την αλληλεπίδραση των διάφορων επικοινωνιακών μέσων με το εκάστοτε κοινό τους και σε διαδικασίες όπως οι αναπαραστάσεις, οι επιδράσεις, η επιρροή, η πειθώ, η προπαγάνδα, οι πεποιθήσεις, η επαγγελματική ταυτότητα.

Λέξεις κλειδιά: διεθνής επικοινωνία, αναπαραστάσεις, αμερικανική κουλτούρα, ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά, σεξισμός, έμφυλη επαγγελματική ταυτότητα, οργανισμοί των Μέσων

Η έρευνα για τη διεθνή επικοινωνία κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου: Το πρόγραμμα για τις διεθνείς ραδιοφωνικές εκπομπές

Ευαγγελία Κούρτη, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η χρηματοδότηση της έρευνας για τη διεθνή επικοινωνία για πολιτικούς και στρατιωτικούς σκοπούς κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, καθόρισε σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη της έρευνας για την επικοινωνία, υπό την έννοια ότι καθόρισε τη δημιουργία φορέων, κείμενων, μεθοδολογιών και σώματος γνώσης ως κεντρικών στο εν λόγω ακαδημαϊκό πεδίο. Μέρος των ερευνών αυτών κατευθύνθηκε σε πληθυσμούς που θεωρούνταν ευάλωτοι στην σοβιετική επιρροή διεξήχθη από το «Bureau of Applied Social Research» (BASR) του Πανεπιστημίου Κολούμπια που ίδρυσε ο Paul Lazarsfeld. Στην εισήγηση αυτή μελετάται μια εκτεταμένη και σε μεγάλο βαθμό μυστική έρευνα κοινού του BASR (The international Radio Project), η οποία ξεκίνησε στην Ελλάδα το 1950 και διερευνούσε, για λογαριασμό του Υπουργείου Εξωτερικών, τη διείσδυση των αμερικανικών μέσων επικοινωνίας σε χώρες της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής με στόχο την αξιοποίηση των ευρημάτων στις διεθνείς προπαγανδιστικές δράσεις της «Φωνής της Αμερικής». Ειδικότερα, διερευνάται η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε από την ομάδα του Lazarsfeld με στόχο να διερευνηθούν οι πρακτικές που ακολουθήθηκαν ώστε να καλύπτονται ταυτόχρονα οι θεσμικές ανάγκες της «Φωνής της Αμερικής» αλλά και τα ακαδημαϊκά ενδιαφέροντα του BASR με την πρόσληψη των Μέσων, τις μεθόδους για τη διαπολιτισμική συγκριτική έρευνα, τις ψυχολογικές και κοινωνιολογικές διεργασίες των κοινωνικών αλλαγών. Στο πλαίσιο αυτό, διεξήχθη έρευνα στα αρχεία του BASR, καταγράφηκαν τα έγγραφα που αφορούσαν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του προγράμματος (βλ. Πρακτικά συναντήσεων εκπροσώπων του Υπουργείου και του BASR, Συμβόλαια, σχετική αλληλογραφία, υπομνήματα εξέλιξης και εκθέσεις της έρευνας κ.ά.) και έγινε θεματική ανάλυση του περιεχομένου τους.

Καθώς πρόκειται για μια από τις πρώτες έρευνες για τη σχέση των Ελλήνων με τα μέσα επικοινωνίας, έμφαση θα δοθεί στην ελληνική περίπτωση. Από την ανάλυση προκύπτει μια συνεχής αναθεώρηση των στόχων και της μεθοδολογίας της έρευνας ανάλογα με τις παγκόσμιες πολιτικές εξελίξεις και ότι παρά τα διλήμματα των ερευνητών, οι τελικές επιλογές τους εξυπηρετούσαν την αποτελεσματικότητα της κρατικής προπαγάνδας. Στο πλαίσιο αυτό, η (ακαδημαϊκή) έρευνα για την διεθνή επικοινωνία αποτέλεσε μικρό μόνο μέρος της συνολικής έρευνας ενώ παρατηρούνται ζητήματα παράβασης του κώδικα δεοντολογίας ως προς τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της έρευνας.

Λέξεις κλειδιά: διεθνής επικοινωνία, ραδιοφωνικές εκπομπές, The international Radio Project, «Φωνή της Αμερικής», P.F. Lazarsfeld

Ψυχοκοινωνικές διαστάσεις των επιδράσεων της Αμερικανικής Κουλτούρας και αναπαραστάσεις του Έλληνα τηλεθεατή

Αγγελική Γαζή, *Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Η έντονα αντιαμερικανική ιδεολογία που κυριαρχεί στην γηραιά ήπειρο καθιστά την ενασχόληση με το αμερικανικό πολιτισμικό προϊόν απαραίτητη προκειμένου να διερευνηθούν τα ψυχοκοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του ελληνικού ακροατηρίου καθώς και ο τρόπος με τον οποίο δομήθηκε η ταυτότητα του Έλληνα τηλεθεατή των αμερικανικών σειρών. Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να απαντήσει στα εξής ερωτήματα: τι είδους κοινωνικές, ψυχικές και πολιτισμικές διεργασίες συνεπάγεται η διάχυση της Αμερικανικής κουλτούρας στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Ελλάδα; Ποια είναι η επίδραση των προϊόντων μαζικής κουλτούρας και του τηλεοπτικού lifestyle που κατέκλεισε την Ευρωπαϊκή και την ελληνική πραγματικότητα; Πώς ορίζεται η διαφοροποίηση μεταξύ του προβαλλόμενου μοντέλου του αμερικανικού τρόπου ζωής και της αντιαμερικανικής αφήγησης καθώς και πώς χαρτογραφείται η πρόσμειξη των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της αμερικανικής με την ελληνική κουλτούρα; Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την απάντηση των ερωτημάτων είναι ποιοτική. Διεξήχθησαν 17 ημιδομημένες συνεντεύξεις κατά την χρονική περίοδο Ιανουάριος – Αύγουστος 2014 σε Έλληνες τηλεθεατές αμερικανικών τηλεοπτικών σειρών, ηλικίας 40-52 ετών.

Οι αμερικανικές σειρές όπως: *Ντιούκς*, *Πυρετός της Δόξας*, *Χτυποκάρδια στο Μπέμπερλι Χιλς*, *Φιλαράκια*, *Αυτός, αυτή και τα μυστήρια*, *Τόλμη και Γοητεία*, *Sex and the City* κ.α. οδηγούν τον Έλληνα τηλεθεατή σε νοηματοδοτήσεις της ταυτότητάς του αναφορικά με την οικογένεια, τις σχέσεις (φιλικές και ερωτικές), το lifestyle, το σώμα, την μόδα, την διασκέδαση, την ζωή στην μητρόπολη.

Λέξεις κλειδιά: επιδράσεις, αναπαραστάσεις, αμερικανική κουλτούρα, Έλληνας τηλεθεατής, αμερικανικές σειρές, έρευνα ακροατηρίου

Τηλεοπτικό περιεχόμενο και πεποιθήσεις του κοινού: Πεποιθήσεις επικίνδυνου και δίκαιου κόσμου, εχθρικός και καλοπροαίρετος σεξισμός.

Αντώνης Γαρδικιώτης, Ευθύμης Σαββάκης, Χάρις Τσιαφίτσα, Χριστίνα Χατζηγιαννίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εργασία εξετάζει το βαθμό σύνδεσης μεταξύ της έκθεσης στο τηλεοπτικό περιεχόμενο και της υιοθέτησης πεποιθήσεων για κόσμο γενικά και για τις σχέσεις μεταξύ των φύλων. Παρουσιάζονται δύο μελέτες στα πλαίσια της θεωρίας της πολιτισμικής καλλιέργειας όπου εξετάζεται το κατά πόσο οι προτιμήσεις για τηλεοπτικά προγράμματα συσχετίζεται με πεποιθήσεις επικίνδυνου και δίκαιου κόσμου καθώς και με σεξιστικές πεποιθήσεις: ειδικότερα, με τις με τις πεποιθήσεις ότι ο κόσμος είναι γενικά ένα επικίνδυνο μέρος (όπου συχνά ελλοχεύουν πιθανές επικίνδυνες καταστάσεις, O'Guinn & Shrum, 1997) ή ότι είναι ένα δίκαιο μέρος (όπου οι άνθρωποι παίρνουν από τη ζωή αυτό που τους αξίζει, Appel, 2008). Επίσης, εξετάζεται ο βαθμός συσχέτισης της έκθεσης στο τηλεοπτικό περιεχόμενο με τον εχθρικό και καλοπροαίρετο σεξισμό. Ο πρώτος παρουσιάζει τις γυναίκες ως κατώτερες από τους άνδρες, ενώ ο δεύτερος παρουσιάζει τις γυναίκες ως το αδύναμο φύλο που χρειάζεται τους άνδρες να τις προστατεύουν. Η πρώτη μελέτη (N=150) μέτρησε τις προτιμήσεις για 21 είδη τηλεοπτικού περιεχομένου, τις πεποιθήσεις περί επικίνδυνου κόσμου (Shrum, 2001), τις πεποιθήσεις περί δίκαιου κόσμου (Dalbert, 2001), και τις συμπεριφορές που συνδέονται με το φόβο (Nabi & Sullivan, 2001). Η δεύτερη μελέτη (N=320), πέρα από τις προτιμήσεις για διάφορα είδη τηλεοπτικών προγραμμάτων, μέτρησε τον εχθρικό και καλοπροαίρετο σεξισμό

(Fiske & Glick, 1995), καθώς και τις πεποιθήσεις περί δίκαιου κόσμου, οι οποίες έχει βρεθεί να συνδέονται με τον σεξισμό. Τα αποτελέσματα γενικά επιβεβαιώνουν τη σύνδεση μεταξύ της έκθεσης στο τηλεοπτικό περιεχόμενο και της καλλιέργειας πεποιθήσεων που αφορούν γενικά στον κόσμο που μας περιβάλλει αλλά και τις σχέσεις μεταξύ των φύλων.

Λέξεις κλειδιά: τηλεοπτικά προγράμματα, δίκαιος κόσμος, επικίνδυνος κόσμος, εχθρικός και καλοπροαίρετος σεξισμός.

Επαγγελματική Ταυτότητα και ισότητα των φύλων στους ελληνικούς και κυπριακούς οργανισμούς των μέσων επικοινωνίας

Δήμητρα Δημητρακοπούλου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*
Αγγελική Γαζή, *Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Η συγκεκριμένη έρευνα εστιάζει στις σχέσεις των γυναικών με τους οργανισμούς των μέσων επικοινωνίας στην Ελλάδα και την Κύπρο. Στόχο αποτελεί η διερεύνηση της επαγγελματικής ταυτότητας των γυναικών στο πλαίσιο των μιντιακών οργανισμών καθώς επίσης και οι πολιτικές των οργανισμών για την ισότητα των φύλων, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο σε σύγκριση και με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Η Ελλάδα και ακόμη περισσότερο η Κύπρος είναι κοινωνίες στις οποίες η διατήρηση και αναπαραγωγή της δομής της οικογένειας αποτελεί τον κύριο μηχανισμό για την κοινωνικοποίηση και την επαγγελματική ολοκλήρωση της γυναίκας πολύ περισσότερο από ότι σε άλλες χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται είναι μέρος της έρευνας του European Institute for Gender and Sexuality (EIGE) με τίτλο: “Advancing gender equality in decision-making in media organizations”. Η έρευνα συμπεριέλαβε τους δημόσιους οργανισμούς ραδιοφωνίας και τηλεόρασης κάθε χώρας καθώς και δυο ακόμη ιδιωτικούς. Στην Ελλάδα η έρευνα διεξήχθη στους οργανισμούς EPT, Mega Channel και εφημερίδα Καθημερινή και στην Κύπρο στους μιντιακούς οργανισμούς Ρικ, Δίας Group και εφημερίδα Φιλελεύθερος. Αν και διακρίνεται ισχυρή παρουσία των γυναικών στα newsrooms δεν διαπιστώνεται ανάλογη παρουσία σε υψηλές επαγγελματικές θέσεις εντός των οργανισμών και αυτό διαπιστώνεται και σε χώρες τις ΕΕ πλην Ελλάδας και Κύπρου.

Λέξεις κλειδιά: επαγγελματική ταυτότητα, ισότητα των φύλων, οργανισμοί μέσω επικοινωνίας

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 48 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 1

Η εμπειρία του καρκίνου: Νοσηματοδότηση και αντιμετώπιση

Διοργανώτρια/Πρόεδρος: Ευρυνόμη Αυδή, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητήτρια: Ευρυνόμη Αυδή, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Στο συμπόσιο παρουσιάζεται μια σειρά ερευνών που εστιάζουν στις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις του καρκίνου στους ίδιους τους ασθενείς αλλά και στο προσωπικό που παρέχει νοσηλευτική φροντίδα. Οι τέσσερις εργασίες που συμπεριλαμβάνονται στο συμπόσιο εστιάζουν σε διαφορετικές όψεις της εμπειρίας του καρκίνου από τις ασθενείς αλλά και από το προσωπικό που φροντίζει ανθρώπους που νοσούν. Οι εργασίες μοιράζονται την παραδοχή ότι ο καρκίνος ως εμπειρία επηρεάζει την ταυτότητα και την αφηγηματική πορεία των ασθενών και αναγνωρίζουν τον σημαντικό συναισθηματικό φόρτο που συνδέεται με την ασθένεια. Στην πρώτη εργασία οι Καραμπά & Αυδή μελετούν τις αφηγήσεις γυναικών που είχαν πρόσφατα διαγνωσθεί με καρκίνου του μαστού και εστιάζουν στην, εύθραυστη μερικές φορές, ισορροπία που διατηρούν οι γυναίκες ανάμεσα σε μια αίσθηση «βιογραφικής ρήξης» και σε μία προσπάθεια διαφύλαξης της συνεκτικότητας και της συνέχειας της ταυτότητας. Στη δεύτερη εργασία, οι Ζηλιασκοπούλου & Αυδή μελετούν φαινομενολογικά την εμπειρία της επανορθωτικής επέμβασης του στήθους μετά από μαστεκτομή, αναδεικνύοντας τη συνθετότητα και τις αντιφάσεις που φαίνεται να χαρακτηρίζουν την εμπειρία αυτή. Στη συνέχεια, οι Κούτρη και Αυδή εστιάζουν στην έμφυλη διάσταση της νοσηματοδότησης της εμπειρίας του καρκίνου του μαστού και συζητούν το σημαντικό ρόλο που φαίνεται να παίζουν στην εμπειρία των γυναικών οι αλλαγές που επέρχονται όσον αφορά το φροντιστικό τους ρόλο, που έχει θεωρηθεί βασικό συστατικό στοιχείο της θηλυκότητας. Τέλος, οι Πλούκου, Αυδή, Μπένος και Παναγοπούλου παρουσιάζουν και συζητούν τα θετικά ευρήματα μιας παρέμβασης μέσω μαθημάτων κρουστών με στόχο την υποστήριξη νοσηλευτών που εργάζονται

σε μεγάλο ογκολογικό νοσοκομείο στη Βόρειο Ελλάδα. Όλες οι εργασίες συζητούν τις κλινικές προεκτάσεις των ευρημάτων τους, σε συνάρτηση με το σχεδιασμό υπηρεσιών υποστήριξης για τους ασθενείς και το προσωπικό.

Η επίδραση του καρκίνου στην ταυτότητα: Αφηγήσεις γυναικών με πρόσφατα διαγνωσμένο καρκίνο του μαστού

Θεοδώρα Καραμπά, Ευρυνόμη Αυδή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η επίδραση που μπορεί να έχει στην ταυτότητα μία απειλητική για τη ζωή ασθένεια, όπως ο καρκίνος του μαστού, έχει μελετηθεί από αφηγηματική σκοπιά και στη σχετική βιβλιογραφία γίνεται συχνά αναφορά σε μια αίσθηση βιογραφικής αποδιοργάνωσης που κινητοποιεί την ανάγκη αναδόμησης της ταυτότητας. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να κατανοήσει την επίδραση που μπορεί να έχει στην ταυτότητα των γυναικών η εμπειρία της διάγνωσης του καρκίνου του μαστού. Στην έρευνα συμμετείχαν 11 γυναίκες που είχαν διαγνωστεί για πρώτη φορά με καρκίνο του μαστού και είχαν χειρουργηθεί κατά το τελευταίο τρίμηνο. Οι αφηγήσεις τους αντλήθηκαν με τη βοήθεια ημιδομημένης συνέντευξης και το υλικό αναλύθηκε αφηγηματικά. Στην ανάλυση φάνηκε ότι η αφηγηματική κατασκευή της ταυτότητας από τις γυναίκες εμπεριέχει δύο αλληλένδετες διαστάσεις: Από τη μία, οι αλλαγές που φέρνει στον εαυτό η ασθένεια σηματοδοτούν μία μορφή «βιογραφικής ρήξης», η οποία εκδηλώνεται ως ασυνέχεια σε υπαρξιακό, σωματικό και διαπροσωπικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, όμως, οι αφηγήτριες εκδηλώνουν μία προσπάθεια διαφύλαξης της συνεκτικότητας και της συνέχειας της ταυτότητας με ποικίλους τρόπους, όπως με το να χτίζουν την εικόνα ενός ακλόνητου εαυτού ή με το να ενσωματώνουν την ασθένεια στη βιογραφική τους πορεία, άλλοτε ως παρένθεση και άλλοτε ως σημείο μετάβασης. Αν και για την πληρέστερη κατανόηση του θέματος απαιτείται επιμήκυνση της έρευνας σε βάθος χρόνου, η εστίαση σε μία τόσο πρώιμη φάση της νοηματοδότησης της ασθένειας παρέχει πολύτιμες – ερευνητικά και κλινικά- πληροφορίες για το ευαίσθητο διάστημα που έπεται μιας σοβαρής διάγνωσης, οι οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από το σύστημα φροντίδας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των ασθενών.

Λέξεις κλειδιά: Αφηγηματική ανάλυση, Καρκίνος του μαστού, Ταυτότητα

Η πλαστική αποκατάσταση του στήθους ως μέσο διαχείρισης της «ζωής στο μεταίχμιο» μετά την υποβολή σε μαστεκτομή

Δέσποινα Ζηλιασκοπούλου, Ευρυνόμη Αυδή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι γυναίκες με καρκίνο του μαστού αντιμετωπίζουν όχι μόνο μια απειλητική για τη ζωή ασθένεια, αλλά και ποικίλες βιοψυχοκοινωνικές προκλήσεις που σχετίζονται με τις επιπτώσεις των θεραπευτικών παρεμβάσεων. Η μαστεκτομή ως μια ιδιαίτερα παρεμβατική στο σώμα θεραπεία έχει σημαντικό αντίκτυπο στη ζωή των γυναικών. Η παρουσίαση αντλεί δεδομένα από μια ευρύτερη έρευνα για την εμπειρία της μαστεκτομής, στην οποία συμμετείχαν 17 γυναίκες με καρκίνο του μαστού σταδίου I-III, ηλικίας 26 έως 57 ετών, οι οποίες απείχαν χρονικά 1 έως 9 έτη από τη διάγνωση και εστιάζει στην εμπειρία της πλαστικής αποκατάστασης του στήθους. Οι γυναίκες συμμετείχαν σε μια ημιδομημένη συνέντευξη και οι αφηγήσεις τους αναλύθηκαν σύμφωνα με τις αρχές της φαινομενολογικής ανάλυσης. Παρά την επικρατούσα ιατρική άποψη και τις προσωπικές προσδοκίες των γυναικών ότι η επανορθωτική επέμβαση του στήθους προσφέρει τη δυνατότητα για αποκατάσταση της αίσθησης της θηλυκότητας, της σεξουαλικότητας και της φυσιολογικότητας, προκύπτει ότι αυτή αποτελεί μια πολύπλοκη εμπειρία, που δεν αποκαθιστά την αλλοιωμένη ενσώματη ταυτότητα των γυναικών. Αντίθετα, φαίνεται ότι διατηρεί τις γυναίκες στη «ζωή στο μεταίχμιο» (liminality), η οποία χαρακτηρίζεται από μετεωρότητα, αβεβαιότητα και ασάφεια αναφορικά με την αίσθηση της υγείας και της θηλυκότητας. Τα αποτελέσματα της εργασίας σχολιάζονται από την οπτική του φύλου με στόχο την κατανόηση της επίδρασης του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου και των διεργασιών στιγματισμού στην εμπειρία και στις αποφάσεις των γυναικών. Επιπλέον, συζητάται η συμβολή των ευρημάτων για το σχεδιασμό και την παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών ψυχολογικής στήριξης σε γυναίκες που έχουν υποβληθεί σε μαστεκτομή.

Λέξεις- κλειδιά: μαστεκτομή, πλαστική αποκατάσταση, «ζωή στο μεταίχμιο», φαινομενολογία, οπτική του φύλου

Έμφυλες διαστάσεις της νοηματοδότησης του καρκίνου του μαστού: Ο

φροντιστικός ρόλος των γυναικών

Ιφιγένεια Κούτρη, Ευρυνόμη Αυδή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σύμφωνα με την αφηγηματική προσέγγιση, η αφήγηση για την ασθένεια αποτελεί βασικό μέσο νοηματοδότησης της εμπειρίας. Οι αφηγήσεις για την ασθένεια, παρότι προσωπικές, αντλούν από το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο των ατόμων που τις δομούν. Σημαντικό μέρος της έρευνας που αφορά την εμπειρία του καρκίνου του μαστού αναφέρεται στην έμφυλη διάσταση της νοηματοδότησης της ασθένειας και η μέχρι τώρα έρευνα έχει εστιάσει κυρίως σε θέματα που σχετίζονται με τη σεξουαλικότητα, την αίσθηση της απώλειας της θηλυκότητας, και εικόνας σώματος. Στην παρούσα εργασία διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο, ένα άλλο στοιχείο της γυναικείας ταυτότητας, ο φροντιστικός ρόλος της γυναίκας, αποτυπώνεται, εμπλέκεται και οργανώνει την αφήγηση γυναικών για την εμπειρία τους. Το υλικό της ανάλυσης αποτελούν οι αφηγήσεις 15 γυναικών που είχαν διαγνωστεί με καρκίνο του μαστού σταδίου I- III, δεν είχαν παρουσιάσει υποτροπή ή μετάσταση της νόσου και απείχαν ένα έως οκτώ χρόνια από τη διάγνωση. Η συλλογή του υλικού έγινε χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της αφηγηματικής συνέντευξης. Για την ανάλυση του υλικού χρησιμοποιήθηκε μια σύνθεση από διαφορετικές έννοιες και εργαλεία της αφηγηματικής ανάλυσης. Τα ευρήματα της ανάλυσης αναδεικνύουν τις αναθεωρήσεις, τις αμφισβητήσεις και τους μετασχηματισμούς που υφίσταται το κοινωνικό πρότυπο της «γυναίκας που φροντίζει τους άλλους», μέσα στο πλαίσιο της νοηματοδότησης της ασθένειας. Τα παραπάνω υπογραμμίζουν την ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης διαφορετικών όψεων της έμφυλης διάστασης της νοηματοδότησης της εμπειρίας του καρκίνου του μαστού, διευρύνοντας τα όρια της φεμινιστικής έρευνας σε αυτό το πεδίο.

Λέξεις κλειδιά: φροντιστικός ρόλος, καρκίνος του μαστού, αφήγηση, νοηματοδότηση

Ψυχοσωματική υποστήριξη νοσηλευτών ογκολογικού νοσοκομείου μέσω της μουσικής

Στέλλα Πλούκου, Ευρυνόμη Αυδή, Αλέξιος Μπένος, Εύχαρις Παναγοπούλου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η επαγγελματική εξουθένωση είναι ένα σοβαρό πρόβλημα υγείας που επηρεάζει πολλούς επαγγελματίες και πρέπει να αντιμετωπιστεί σε παγκόσμιο επίπεδο, τόσο με οργανωτικά όσο και με ατομικά μέτρα παρέμβασης. Αυτή η μελέτη ερευνά κατά πόσο τα μαθήματα μουσικής μπορεί να επηρεάσουν την επαγγελματική εξουθένωση και το άγχος σε μια ομάδα ογκολογικών νοσηλευτών που εργάζονται στη Βόρειο Ελλάδα. Στη μελέτη έλαβαν μέρος 48 ογκολογικοί νοσηλευτές, οι οποίοι διαχωρίστηκαν σε ομάδα παρέμβασης και ελέγχου. Οι 22 συμμετέχοντες της ομάδας παρέμβασης έλαβαν 4 εβδομαδιαία μαθήματα μουσικής εκπαίδευσης με κρουστά μουσικά όργανα όπως τύμπανα, κύμβαλα, μαράκες και άλλα. Το πρωτεύον καταληκτικό σημείο που μελετήθηκε ήταν η επαγγελματική εξουθένωση. Οι δευτερεύουσες εκβάσεις περιλαμβάνουν την κατάθλιψη, το άγχος, τα σωματικά συμπτώματα και την αντίληψη του στρες. Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι τα μαθήματα μουσικής δεν επέφεραν στατιστικά σημαντική βελτίωση στις τρεις κλίμακες της επαγγελματικής εξουθένωσης και σε αυτή των αρνητικών συναισθημάτων. Από την άλλη πλευρά, η ανάλυση αποκάλυψε στατιστικά σημαντική μείωση των κλιμάκων της αντίληψης του στρες, του άγχους και της κατάθλιψης, βελτίωση των θετικών αισθημάτων και λιγότερα σωματικά συμπτώματα στην ομάδα παρέμβασης. Συμπερασματικά, η μουσική μπορεί να αποδειχθεί ένα ασφαλές, φθηνό και αποτελεσματικό εργαλείο για να βελτιωθεί η υγεία των νοσηλευτών και να υποστηριχτούν ψυχολογικά. Αυτό το πεδίο πρέπει να ερευνηθεί στο μέλλον για να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα.

Λέξεις Κλειδιά: Επαγγελματική εξουθένωση νοσηλευτών, Στρες, Κατάθλιψη, Εργασιακός φόρτος.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 49 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 2

Η Μέτρηση στην Ψυχολογία: Σύγχρονες Ψυχομετρικές Προσεγγίσεις και Προοπτικές

Διοργανωτής/Πρόεδρος: Ιωάννης Τσαούσης, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*
Συζητητής: Ιάσοντας Λαμπριανού, *Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Η μέτρηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της έρευνας στο χώρο της ψυχολογίας. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι τις μέρες μας, οι ψυχολόγοι προσπαθούν να αναπτύξουν μεθόδους, οι οποίες θα τους επιτρέψουν αφενός να καταλάβουν καλύτερα τις έννοιες που μετρούν, αφετέρου να καταφέρουν να μετρήσουν την συμπεριφορά του ατόμου με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια. Η ψυχομετρία, είναι ο κλάδος της ψυχολογίας που ασχολείται με τις παραπάνω προκλήσεις. Με την ανάπτυξη τεχνικών όπως η Ανάλυση Παραγόντων (Factor Analysis - FA) και η Θεωρία Απόκρισης Στοιχείου (Item Response Theory – IRT), οι ψυχολόγοι κατάφεραν να αναπτύξουν ψυχομετρικά εργαλεία (τόσο για τη μέτρηση της συναισθηματικής όσο και της γνωστικής σφαίρας) που να ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στις παραπάνω προσπάθειες. Τις τελευταίες δεκαετίες, πιο εξειδικευμένες και πιο στοχευμένες στην μέτρηση ψυχομετρικές τεχνικές έρχονται να βοηθήσουν ακόμη περισσότερο αυτή την προσπάθεια. Στόχος του συγκεκριμένου σεμιναρίου, είναι να αναδείξει κάποιες από αυτές τις τεχνικές, παρουσιάζοντας τόσο τις θεωρητικές καταβολές τους όσο και παραδείγματα που εφαρμογής τους στην καθημερινή πράξη. Επιπρόσθετα, επιχειρεί να ανοίξει έναν διάλογο αναφορικά με το ρόλο της ψυχομετρίας στις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η επιστήμη της ψυχολογίας, αναφορικά με τις ικανότητες, τις δεξιότητες, τις επιθυμίες, αλλά και τις πράξεις που ορίζουν το άτομο μέσα σε ένα πολύπλοκο και διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό-οικονομικό-πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο καλείται να ζει και να αναπτύσσεται.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο αυτού του συμποσίου, θα παρουσιαστούν μεθοδολογικές προσεγγίσεις τόσο από το περιβάλλον της ανάλυσης παραγόντων όσο και από το περιβάλλον της Θεωρίας Απόκρισης Στοιχείων. Το συμπόσιο θα ολοκληρωθεί με το σχολιασμό της κάθε παρουσίασης, στην οποία θα αναδειχθούν τόσο τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της κάθε μεθόδου, όσο και τις προοπτικές αλλά και τις προκλήσεις καθεμίας από αυτές στο σύγχρονο ψυχομετρικό περιβάλλον.

Διερεύνηση της Δομικής Εγκυρότητας στην Κλίμακα Rosenberg με Χρήση του Αμφιπαραγοντικού (bifactor) Μοντέλου

Μιχάλης Π. Μιχαηλίδης, Χρυστάλλα Κουτσογιώργη, Γεωργία Παναγιώτου
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η μέτρηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της έρευνας στο χώρο της ψυχολογίας. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι τις μέρες μας, οι ψυχολόγοι προσπαθούν να αναπτύξουν μεθόδους, οι οποίες θα τους επιτρέψουν αφενός να καταλάβουν καλύτερα τις έννοιες που μετρούν, αφετέρου να καταφέρουν να μετρήσουν την συμπεριφορά του ατόμου με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια. Η ψυχομετρία, είναι ο κλάδος της ψυχολογίας που ασχολείται με τις παραπάνω προκλήσεις. Με την ανάπτυξη τεχνικών όπως η Ανάλυση Παραγόντων (Factor Analysis - FA) και η Θεωρία Απόκρισης Στοιχείου (Item Response Theory – IRT), οι ψυχολόγοι κατάφεραν να αναπτύξουν ψυχομετρικά εργαλεία (τόσο για τη μέτρηση της συναισθηματικής όσο και της γνωστικής σφαίρας) που να ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στις παραπάνω προσπάθειες. Τις τελευταίες δεκαετίες, πιο εξειδικευμένες και πιο στοχευμένες στην μέτρηση ψυχομετρικές τεχνικές έρχονται να βοηθήσουν ακόμη περισσότερο αυτή την προσπάθεια. Στόχος του συγκεκριμένου σεμιναρίου, είναι να αναδείξει κάποιες από αυτές τις τεχνικές, παρουσιάζοντας τόσο τις θεωρητικές καταβολές τους όσο και παραδείγματα που εφαρμογής τους στην καθημερινή πράξη. Επιπρόσθετα, επιχειρεί να ανοίξει έναν διάλογο αναφορικά με το ρόλο της ψυχομετρίας στις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η επιστήμη της ψυχολογίας, αναφορικά με τις ικανότητες, τις δεξιότητες, τις επιθυμίες, αλλά και τις πράξεις που ορίζουν το άτομο μέσα σε ένα πολύπλοκο και διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό-οικονομικό-πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο καλείται να ζει και να αναπτύσσεται.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο αυτού του συμποσίου, θα παρουσιαστούν μεθοδολογικές προσεγγίσεις τόσο από το περιβάλλον της ανάλυσης παραγόντων όσο και από το περιβάλλον της Θεωρίας Απόκρισης Στοιχείων. Το συμπόσιο θα ολοκληρωθεί με το σχολιασμό της κάθε παρουσίασης, στην οποία θα αναδειχθούν τόσο τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της κάθε μεθόδου, όσο και τις

προοπτικές αλλά και τις προκλήσεις καθεμίας από αυτές στο σύγχρονο ψυχομετρικό περιβάλλον.

Ανάλυση Λανθανουσών Τάξεων: Μια Πολυμεταβλητή Μέθοδος για τη Μέτρηση της Συνεκτικότητας Νοητικών Αναπαραστάσεων

Δημήτριος Σταμοβλάσης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Η Ανάλυση Λανθανουσών Τάξεων ή Ομάδων (Latent Class Analysis, LCA) είναι μια πολυμεταβλητή μέθοδος ανάλυσης κατηγορικών δεδομένων, θεωρεί δηλαδή ότι τόσο οι λανθάνουσες μεταβλητές όσο και οι παρατηρούμενες είναι μεταβλητές ονομαστικού επιπέδου. Η LCA με βάση τα μοτίβα απαντήσεων προσδιορίζει διακριτές ομάδες υποκειμένων και εκφράζει τις σχέσεις μεταξύ λανθανουσών και παρατηρήσιμων μεταβλητών ως *πιθανότητες υπό συνθήκη*. Η μέθοδος αυτή έχει ένα σύνολο πλεονεκτημάτων έναντι άλλων μεθόδων και βρίσκει ενδιαφέρουσες εφαρμογές στην ιατρική, ψυχολογία, μάρκετινγκ και εκπαιδευτική έρευνα. Η εφαρμογή της LCA που θα συζητηθεί στην παρόν συμπόσιο είναι η συνεισφορά της σε ένα σημαντικό θεωρητικό ζήτημα της γνωστικής ψυχολογίας το οποίο έχει μεγάλη εφαρμογή στη διδακτική πράξη. Πρόκειται για την υπόθεση της *συνεκτικής γνώσης*, η οποία θεωρεί ότι τα παιδιά πριν κατακτήσουν την επιστημονική γνώση υιοθετούν μοντέλα για τα φυσικά φαινόμενα τα οποία είναι συνεκτικά/σταθερά, κάτι που αιτιολογεί την αντίσταση στην αλλαγή. Από την άλλη, έχει διατυπωθεί η υπόθεση της *κατακερματισμένης γνώσης*, η οποία αντίθετα θεωρεί τη γνώση των παιδιών ως αποτελούμενη από ανεξάρτητα κομμάτια τα οποία οργανώνονται ανάλογα όταν απαιτείται να δοθούν συγκεκριμένες απαντήσεις. Για την εκπαιδευτική πράξη πρέπει να σημειωθεί ότι οι δύο προοπτικές προτείνουν εντελώς διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις. Η αντιπαράθεση των δύο θεωριών και ο σχετικός διάλογος συνεχίζονται επί τέσσερες δεκαετίες και το ενδιαφέρον είναι ότι και οι δύο προοπτικές προσκομίζουν τις δέουσες εμπειρικές μαρτυρίες, Η διερεύνηση των μεθόδων ανάλυσης που εφαρμόστηκαν μέχρι τώρα προκύπτει ότι πίσω από τα αντιφατικά συμπεράσματα βρίσκονται *Μεθοδολογικά* ζητήματα. Οι

δυσκολίες που προκύπτουν από τις παραδοσιακές μεθόδους θα συζητηθούν στην κατεύθυνση της επίλυσης τους με την εφαρμογή της LCA. Τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας έχουν σημαντικές συνέπειες για τη θεωρία και πράξη, αλλά κυρίως αναδεικνύουν επιστημολογικά ζητήματα και την άμεση σχέση της Μεθοδολογίας με την ανάπτυξη Θεωρίας στη ψυχολογία και γενικότερα στις επιστήμες της συμπεριφοράς.

Πολυεπίπεδη Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Εφαρμογή στην Αξιολόγηση της Δομικής Εγκυρότητας Ψυχομετρικών Κλιμάκων
Ιωάννης Τσαούσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στόχος της συγκεκριμένης μελέτης είναι να αξιολογήσει κατά πόσο η παραγοντική δομή μίας κλίμακας είναι ίδια ή διαφέρει σε διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης δεδομένων. Για το συγκεκριμένο σκοπό, χρησιμοποιήσαμε την στατιστική τεχνική της Πολυεπίπεδης Επιβεβαιωτικής Ανάλυσης Παραγόντων (Multilevel Confirmatory Factor Analysis – MLCFA). Η συγκεκριμένη ανάλυση είναι κατάλληλη όταν τα δεδομένα που έχουμε στη διάθεσή μας μπορούν να οργανωθούν ιεραρχικά σε διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης: α) σε ατομικό επίπεδο (within level), όπου αξιολογούμε τις επιδόσεις μεμονωμένων ατόμων και β) σε ομαδικό επίπεδο (between level), όπου η αξιολόγηση γίνεται σε επίπεδο ομάδων στις οποίες ανήκουν τα άτομα (π.χ. πανεπιστήμιο από το οποίο έχουν αποφοιτήσει τα άτομα). Το δείγμα αποτελούσαν 5.552 υποψήφιοι για την απόκτηση επαγγελματικής άδειας Μηχανικού, οι οποίοι συμπλήρωσαν ένα τεστ Επαγγελματικών Προσόντων (Professional Engineering Test – ProfEng). Το συγκεκριμένο τεστ αποτελείται από 105 στοιχεία και αξιολογεί 9 επαγγελματικές δεξιότητες, οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες για την αποτελεσματική άσκηση του επαγγέλματος του μηχανικού (βασικές γνώσεις επιστήμης και μηχανολογίας, διερεύνηση και ανάλυση μηχανολογικών εννοιών, μηχανολογικό σχέδιο, μηχανολογικές εφαρμογές, δεξιότητες επικοινωνίας, δεξιότητες Η/Υ, προσωπικές δεξιότητες, δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, και γνωστικές δεξιότητες). Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι στο ατομικό επίπεδο, ένα ιεραρχικό μοντέλο 2 παραγόντων ταιριάζει καλύτερα τα δεδομένα (προσωπικοί παράγοντες – επαγγελματικοί παράγοντες). Στο ομαδικό

επίπεδο όμως (πανεπιστήμιο αποφοίτησης), τα δεδομένα έδειξαν καλύτερη προσαρμογή στο μονοπαραγοντικό μοντέλο (επαγγελματική κατάρτιση). Η παρουσίαση ολοκληρώνεται με την αναφορά στις θετικές προεκτάσεις που αναδεικνύει η χρήση της MLCFA, τόσο σε ψυχομετρικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογών.

Λέξεις Κλειδιά: Πολυμεταβλητή Ανάλυση Δεδομένων, Πολυμεταβλητή Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων, Παραγοντική Δομή, Εγκυρότητα Εννοιολογικής Κατασκευής

Η Εφαρμογή του Ελέγχου Διαφοροποίησης Απόκρισης Στοιχείου στη Μέτρηση Λανθανουσών Χαρακτηριστικών

Νικόλαος Τσιγγίλης, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Τα τελευταία χρόνια η Θεωρία Απόκρισης Στοιχείου (Item Response Theory, IRT) φαίνεται να ελκύει όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον των ερευνητών στο χώρο της ψυχολογίας και της εκπαίδευσης για την εξέταση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων ερωτηματολογίων και κλιμάκων μέτρησης. Η IRT αποτελεί μια εναλλακτική προσέγγιση της Κλασικής Θεωρίας Μέτρησης (Classical Test Theory, CTT) και συχνά αναφέρεται στη βιβλιογραφία ως μια σύγχρονη ψυχομετρική μέθοδος (*modern psychometrics*). Σκοπός της IRT είναι να μοντελοποιήσει τη σχέση μεταξύ της λανθάνουσας ικανότητας ή του χαρακτηριστικού των συμμετεχόντων (latent trait) και της απόδοσης των στα διάφορα στοιχεία. Ανάλογα με τη φύση των δεδομένων (π.χ. διχοτομικά δεδομένα, δεδομένα κλιμάκων Likert) και το μοντέλο που θα υιοθετηθεί, ο ερευνητής αποσκοπεί στον υπολογισμό μίας, δύο ή και τριών παραμέτρων για κάθε στοιχείο: (i) την παράμετρο δυσκολίας του στοιχείου (difficulty, b_i), (ii) την παράμετρο διακριτότητας του στοιχείου (discrimination parameter, α_i), και (iii) την παράμετρο τυχαιότητας (guessing parameter, c_i). Μέσα στο πλαίσιο της IRT οι ερευνητές μπορούν να εξετάσουν το βαθμό στον οποίο οι αποκρίσεις στα στοιχεία συνδέονται μόνο με την ικανότητα που αξιολογείται ή εάν αυτές επηρεάζονται και από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων (π.χ. φύλο, θρήσκευμα, πολιτισμικό περιβάλλον). Η εξέταση αυτή είναι αρκετά σημαντική γιατί η ύπαρξη στοιχείων που παρουσιάζουν διαφοροποίηση της

πιθανότητας επιτυχούς απόκρισης απειλούν την εγκυρότητα της μέτρησης καθώς και τα συμπεράσματα που εξάγονται σχετικά με τη λανθάνουσα μεταβλητή που αξιολογείται. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τις τεχνικές ελέγχου διαφοροποίησης απόκρισης (Differential Item Functioning) του στοιχείου και πως αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν από τους ερευνητές με τη χρήση σύγχρονου λογισμικού. Μέσω της ανάλυσης εμπειρικών δεδομένων συγκεκριμένης κλίμακας θα γίνει αναφορά στις προϋποθέσεις, στα βήματα και στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων από τον έλεγχο της διαφοροποίησης των αποκρίσεων στα επιμέρους στοιχεία.

Η χρήση των Διαγραμμάτων Πληροφοριών του Fisher (IIF) για τον Έλεγχο Διαφοροποίησης Απόκρισης Στοιχείων (DIF) στη Θεωρία Απόκρισης Στοιχείου (IRT)

Γεώργιος Δ. Σιδερίδης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το φαινόμενο της διαφοροποίησης απόκρισης στοιχείου (Differential Item Functioning - DIF) κατά την μέτρηση λανθανουσών χαρακτηριστικά ίσως αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους στην σύγκριση μεταξύ πληθυσμών αφού η ισοδυναμία των μετρήσεων δεν είναι εφικτή. Ο σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι διττός: (α) να παρουσιάσει τον υπολογισμό των διαστημάτων εμπιστοσύνης των διαγραμμάτων πληροφοριών προκειμένου να γίνει εφικτή μια πρώτη, «οπτική» αξιολόγηση των διαφοροποιημένων στοιχείων μεταξύ δύο πληθυσμών, και, (β) να συγκρίνει τα επίπεδα πληροφοριών για κάθε στοιχείο μεταξύ πληθυσμών χρησιμοποιώντας πληθυσμιακά τεστ (Z-τεστ) μετά από προσομοιώσεις Monte Carlo. Συμμετέχοντες ήταν 2.305 μαθητές λυκείου που υποβλήθηκαν σε μια μαθηματική αξιολόγηση. Οι διαφορές κατά φύλο έγιναν εμφανείς σε διάφορα στοιχεία χρησιμοποιώντας τις γραφικές παραστάσεις και τα διαστήματα εμπιστοσύνης. Στατιστικά υπήρχαν αρκετά στοιχεία που παρουσίασαν διαφοροποίηση (Differential Item Functioning - DIF). Η προτεινόμενη μεθοδολογία ίσως αποτελεί μια πιο πλήρη αποτύπωση της διαφοροποιημένης απόκρισης στοιχείων σε σύγκριση με παραδοσιακούς τρόπους (π.χ., Mantel-Haenszel, 1958) γιατί λαμβάνει υπόψη της όχι μόνο την δυσκολία των στοιχείων αλλά και τις κλίσεις που συνδέουν τα στοιχεία με τη λανθάνουσα μεταβλητή. Επίσης δίνει τη δυνατότητα να γίνουν εμφανείς οι

διαφοροποιήσεις των στοιχείων σε διαφορετικά επίπεδα «θήτα» (Theta) του χαρακτηριστικού που μετρείται.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 34 | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ 3

Σχολική ψυχολογία

Προεδρείο: Χριστίνα Αθανασιάδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Αυτοεκτίμηση και δόμηση της κοινωνικής ταυτότητας των μαθητών του

Δημοτικού

Σπυριδούλα Τάτση, Πέννυ Παναγιωτοπούλου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης της κοινωνικής ταυτότητας και της αυτοεκτίμησης σε μαθητές Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού. Η αυτοεκτίμηση είναι στενά συνδεδεμένη με την κοινωνική ταυτότητα, καθώς μέσα από την ταύτιση με την ομάδα, η θέση και η υπόληψη της ομάδας προσκολλάται στην αυτο-αντίληψη (Crocker & Major, 1994). Η έρευνα της κοινωνικής ταυτότητας, με βάση τις κοινωνικές ομάδες με τις οποίες ταυτίζονται οι μαθητές και με βάση τους κοινωνικούς ρόλους που συμπεριλαμβάνουν οι μαθητές σε αυτές, βασίζεται στην αυτό-κατηγοριοποίηση, την κοινωνική σύγκριση και τη δόμηση ενός κοινού αυτο-προσδιορισμού σε όρους ιδιοτήτων που προσδιορίζουν μια ενδο-ομάδα (Turner, Hogg, Oakes, Reicher & Wetherell, 1987). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 197 μαθητές Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού, από σχολεία του νομού Αχαΐας. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων, που διαμορφώθηκαν ύστερα από πιλοτική έρευνα που προηγήθηκε. Με βάση τα αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης θα παρουσιαστούν οι διαστάσεις της κοινωνικής ταυτότητας των μαθητών, καθώς και τα αποτελέσματα της σύγκρισης της αυτοεκτίμησης των μαθητών ως προς το φύλο. Τα ευρήματα θα συζητηθούν στο πλαίσιο των αποτελεσμάτων για την αυτοεκτίμηση των μαθητών από προηγούμενες έρευνες (Καλογιάννης, Παπαϊωάννου, Σάγκοβιτς & Αμπατζόγλου,

2011' Συγκολλίτου, 1997). Η κατανόηση του πώς η ταύτιση με μια συγκεκριμένη ομάδα μπορεί να συσχετίζεται θετικά ή αρνητικά με την αυτοεκτίμηση του παιδιού μπορεί να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό στην προσπάθειά του να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση του μαθητή σε ατομικό επίπεδο και των μελών συγκεκριμένων ομάδων σε ομαδικό επίπεδο.

Πανελλαδικές εξετάσεις και άγχος μαθητών/τριών: αιτίες, επιπτώσεις, διαχείριση

Λαμπρινή Φρόση, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η προσδοκία των Ελλήνων γονέων για ανώτατη εκπαίδευση των παιδιών τους είναι σχεδόν καθολική. Πολλοί μάλιστα υποβάλλονται σε 'θυσίες', προκειμένου να στηρίξουν την όσο το δυνατόν καλύτερη προετοιμασία των παιδιών τους παρέχοντάς τους ακριβά φροντιστηριακά μαθήματα. Η πίεση που ασκούν οι εισαγωγικές εξετάσεις ως μια ιδιαίτερα δύσκολη διαδικασία και ως αίτημα της οικογένειας ή της κοινωνίας για ανώτατες σπουδές υποσκάπτει την ψυχολογική ευεξία των περισσότερων υποψηφίων, ενώ κάποιοι από αυτούς εκδηλώνουν ιδιαίτερος υψηλά επίπεδα άγχους που έχουν ως αποτέλεσμα τη μειωμένη λειτουργικότητά τους. Η παρούσα έρευνα μελετά τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές εννέα μαθητών/τριών που φοιτούσαν στην τρίτη Λυκείου το 2013-14 και εμφάνιζαν πολύ υψηλό επίπεδο άγχους στο σχολείο, σύμφωνα με αναφορές των εκπαιδευτικών, ή/και στο σπίτι, σύμφωνα με αναφορές των γονιών τους. Οι μαθητές/τριες πήραν μέρος σε ημιδομημένες συνεντεύξεις, που είχαν ως στόχο να διερευνήσουν τις αιτίες του υπερβολικού τους άγχους, τα συμπτώματα με τα οποία αυτό εκδηλώνεται, τις επιπτώσεις του στα ίδια τα παιδιά και στις σχέσεις τους με τα οικεία τους πρόσωπα, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους το διαχειρίζονται. Το περιεχόμενο των συνεντεύξεων, που έλαβαν χώρα δύο μήνες πριν από τη διεξαγωγή των εξετάσεων, υποβλήθηκε σε ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση (Smith & Osborn, 2004). Η ανάλυση των δεδομένων αποκάλυψε θέματα σχετικά με τις αιτίες του μη διαχειρίσιμου άγχους των παιδιών που συνδέεται με τις πανελλαδικές εξετάσεις, καθώς και κάποια υπερθέματα

(εννοιολογικές ομάδες θεμάτων), τα οποία ξεδιπλώνουν το πλέγμα των παραγόντων εκείνων που υπονομεύουν την ψυχική υγεία των μαθητών/τριών του δείγματος. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την ανάγκη παροχής ψυχολογικής υποστήριξης στους/τις υποψηφίους/ες και παρέμβασης στους γονείς.

Πρώθηση της Δημιουργικής Επιχειρηματικότητας σε Μουσικά και Καλλιτεχνικά Σχολεία

Μαρία Χατζή, Καλλιτεχνικό Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις Γέρακα

Στην παρούσα έρευνα εξετάζονται οι αντιλήψεις και οι στάσεις μαθητών λυκείου Μουσικών και Καλλιτεχνικών Σχολείων για το ρόλο των σχολείων και των κοινότητων τους στην πρώθηση της Δημιουργικής Επιχειρηματικότητας (Creative Entrepreneurship). Συγκεκριμένα, διερευνάται ο βαθμός επίδρασης ορισμένων “εξωσχολικών” (π.χ. υποστήριξη οικογένειας, φίλων, μεντόρων, internet και μέσων κοινωνικών δικτύων), “ενδοσχολικών” (π.χ. ηγεσία, εκπαιδευτικοί, επιχειρηματικά προγράμματα) και “ατομικών” παραγόντων (Επιθυμία για Επιχειρηματική Εκπαίδευση, Προηγούμενη Επιχειρηματική Εμπειρία) στην επιχειρηματική πρόθεση των νέων καλλιτεχνών προς τους τομείς των Δημιουργικών Βιομηχανιών. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου στην οποία συμμετείχαν 263 μαθητές λυκείου. Ως μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε το δομημένο ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις κλειστού τύπου, βαθμολογημένες σε μια πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές λυκείου, που εκπαιδεύονται και καταρτίζονται στις τέχνες φαίνεται να κλίνουν προς την αναζήτηση ευκαιριών αυτό-απασχόλησης σε τομείς των Δημιουργικών Βιομηχανιών. Τα διάφορα Επιχειρηματικά προς τις Τέχνες Προγράμματα (Creative Entrepreneurial Programs), στα οποία συμμετέχουν περιστασιακά έως σήμερα, και η Προηγούμενη Επιχειρηματική Εμπειρία (Prior Entrepreneurial Experience) τους σε Δημιουργικούς τομείς φαίνεται να επηρεάζουν θετικά την Δημιουργική Επιχειρηματική Πρόθεσή (Creative Entrepreneurship Intention) τους. Επιπλέον, οι μαθητές αναγνωρίζουν την ανάγκη να καλλιεργήσουν όχι μόνο τις καλλιτεχνικές

τους ικανότητες, αλλά να αποκτήσουν επιχειρηματικές γνώσεις και να εξοπλιστούν με επιχειρηματικές δεξιότητες που θα τους καταστήσουν επαγγελματίες καλλιτέχνες και θα τους προετοιμάσουν για τον πραγματικό κόσμο των Δημιουργικών Βιομηχανιών. Μέσα από τα ευρήματα διαφαίνεται δε έντονα η επιθυμία των μαθητών για ένταξη της Επιχειρηματικής Εκπαίδευσης προς τις Δημιουργικές Βιομηχανίες στο ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων τους.

Αξιολόγηση προγράμματος Σχολικής Διαμεσολάβησης σε δημοτικό σχολείο της Κύπρου

Γιώτα Λαμπριανού Σταύρου, *Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος*
Θέκλα Αφαντίτη Λαμπριανού, *Κέντρο Έρευνας και Αξιολόγησης*

Χρησιμοποιήσαμε την Έρευνα Δράσης ως μεθοδολογικό εργαλείο για υποστήριξη και επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε δημοτικό σχολείο της Κύπρου, στα πλαίσια προγράμματος Υποστήριξης Επαγγελματικής Μάθησης. Με τη χρήση ερωτηματολογίων διαφάνηκε ότι ο πιο σημαντικός τομέας που έχρηζε βελτίωσης ήταν οι σχέσεις μαθητών/τριών και συγκεκριμένα η μείωση των συγκρούσεων κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων. Για την επίτευξη του στόχου αποφασίστηκε η εκπαίδευση του προσωπικού σε σχολική βάση σε θέματα διαπολιτισμικότητας και στο πρόγραμμα «Σχολική Διαμεσολάβηση» και ακολούθως εκπαίδευση των μαθητών/τριών στη διαμεσολάβηση από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Παράλληλα εφαρμόστηκαν δραστηριότητες για βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών και δραστηριότητες για ενδυνάμωση του δεσμού των παιδιών. Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε μέσω συνεντεύξεων από τα παιδιά που συμμετείχαν στη διαμεσολάβηση για επίλυση συγκρούσεων, καθώς και από εκπαιδευτικούς. Επίσης, συγκεντρώθηκαν δεδομένα μέσω της μεθόδου της παρατήρησης.

Κάποια σημαντικά συμπεράσματα ήταν τα ακόλουθα:

1. Εντυπωσιακή μείωση συγκρούσεων
2. Απαύλυνση του φαινομένου του διαχωρισμού των παιδιών σε εθνικότητες
3. Ανάπτυξη αυτοεκτίμησης και βελτίωση βαθμού συμμετοχής των μαθητών στην τάξη και επίδοσης

4. Σημαντική βελτίωση της συμπεριφοράς παιδιού με συναισθηματικές δυσκολίες
Στο παρόν στάδιο, υλοποιείται η καθολική εφαρμογή του προγράμματος της Σχολικής Διαμεσολάβησης στο συγκεκριμένο σχολείο και τροχοδρομείται ολοκληρωμένη αξιολόγηση του προγράμματος. Παράλληλα ξεκίνησε η εκπαίδευση εκπαιδευτικών και μαθητών 55 δημοτικών σχολείων και προγραμματίζεται η συλλογή δεδομένων από όλα τα σχολεία που θα είναι πρόθυμα να συμμετέχουν για τη διεξαγωγή μιας έρευνας ευρείας κλίμακας για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της Σχολικής Διαμεσολάβησης.

Κοινωνιολόγοι Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ): Οι απόψεις τους για το ρόλο και τη λειτουργικότητά τους στα εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ)

Μαρία Σαρράκη, Αναστασία Αλευριάδου
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η στελέχωση του χώρου της ειδικής αγωγής κι εκπαίδευσης (ΕΑΕ) με καταρτισμένους εκπαιδευτικούς, που διαθέτουν τις απαιτούμενες γνωστικές –και όχι μόνο– δεξιότητες, αποτελεί προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, και εστιάζοντας στο χώρο των Εργαστηρίων Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ), επιχειρήσαμε να διερευνήσουμε τις απόψεις των Κοινωνιολόγων που εργάζονται στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Μέσω της χρήσης της ποιοτικής μεθοδολογίας, πραγματοποιήθηκαν 10 ημιδομημένες συνεντεύξεις Κοινωνιολόγων ΕΑΕ προκειμένου να καταγραφούν: α) οι απόψεις τους αναφορικά με το ρόλο τους στα ΕΕΕΕΚ και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν μέσα σε αυτά, β) τα προσόντα και οι δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ένας Κοινωνιολόγος για να εργαστεί σε μια τέτοια δομή και γ) οι προτάσεις τους για την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους σε αυτά. Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν, απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν με την θεματική ποιοτική ανάλυση των Miles & Huberman (1994). Τα αποτελέσματα κατέδειξαν τον πολυδιάστατο ρόλο του Κοινωνιολόγου, τη σύγχυση του ρόλου του με άλλες ειδικότητες και τις δυσκολίες που αυτός αντιμετωπίζει. Τονίζεται η αναγκαιότητα ύπαρξης διεπιστημονικής συνεργασίας με το υπόλοιπο προσωπικό της δομής γενικότερα και

με το Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό (ΕΕΠ) ειδικότερα (κυρίως ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς). Τέλος, σκιαγραφούνται οι δεξιότητες και τα προσόντα που απαιτούνται να έχει ένας Κοινωνιολόγος για να εργασθεί σε ένα ΕΕΕΕΚ.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 35 | ΑΙΘΟΥΣΑ Α

Ψυχοπαθολογία ενηλίκων

Προεδρείο: Παναγιώτα Μεταλλίδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Ενορχηστρώνοντας τις λέξεις: αυτισμός, αναπηρία, ταυτότητα

Λίνα Καραχρήστου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Στην ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, επιδιώχτηκε να αναδειχτεί η φωνή δέκα αυτιστικών ανθρώπων μέσω των ημιδομημένων συνεντεύξεων και της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου. Στην πλειονότητά τους οι συμμετέχοντες αρνήθηκαν να αυτοχαρακτηριστούν ως ανάπηροι. Οι έρευνες δείχνουν ότι οι περισσότεροι ανάπηροι άνθρωποι δεν διαφέρουν ψυχολογικά από τον “φυσιολογικό” πληθυσμό. Έχουν τα ίδια επίπεδα αυτοεκτίμησης και αυτοπροσδιορίζονται ως μη ανάπηροι άνθρωποι, απορρίπτοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο την αναπηρική τους ταυτότητα (Darling, 2013). Επτά στους δέκα, δήλωσαν ότι νιώθουν διαφορετικοί, συγκρίνοντας τους εαυτούς τους, για παράδειγμα, με τους συμμαθητές ή φίλους τους. Η σύγκριση αυτή γίνεται μοιραία, διότι ο εαυτός δεν είναι ένα διακριτικό γνώρισμα ή ακόμα και μια συλλογή από γνωρίσματα που διαθέτει το άτομο. Είναι ο εαυτός όπως αυτός γίνεται εξ αντανάκλασης κατανοητός από το άτομο, βάσει της προσωπικής του βιογραφίας (Giddens, 1991). Η κατασκευή της ταυτότητας είναι μια ιδιαίτερα κοινωνική, συνεχής διεργασία, όχι όμως για τα ανάπηρα άτομα. Για εκείνους, αυτή η διαδικασία μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολη, δεδομένων των ισχυρών αρνητικών λόγων που υφίστανται για την αναπηρία (Bagatell, 2007). Η προσωπική και κοινωνική ταυτότητα των αναπήρων έχουν σχηματιστεί μέσα σε ένα πλαίσιο από το οποίο έχουν αποκλειστεί. Οι στιγματισμένες ταυτότητες σχηματίζονται μέσω των διαπροσωπικών αλληλεπιδράσεων και όχι μέσω των ψυχολογικών αντιδράσεων στα γεγονότα (Oliver, 2009). Αν οι αυτιστικοί και οι σημαντικοί άλλοι της ζωής τους εξακολουθήσουν να δέχονται τις προκαταλήψεις και τις υποθέσεις που

διατυπώνονται από τους μη ανάπηρους, το μόνο που θα κατορθώσουν είναι να εσωτερικεύσουν αυτές και να γίνουν για πάντα σκλάβοι των αρχετύπων τους (Fanon, 1986).

Οι απόψεις για τη σεξουαλική εκπαίδευση των ατόμων με νοητική αναπηρία στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία

Νίκος Λ. Απτεσλής, *Β' ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης*

Η σεξουαλική εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι σχεδόν ανύπαρκτη, δεν είναι ενταγμένη σε κανένα επίσημο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, αλλά γίνεται σποραδικά και απασχόλησε λίγους ερευνητές μέχρι τώρα. Οι γονείς παιδιών με και χωρίς νοητική αναπηρία, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, θέλουν τα παιδιά τους να έχουν σεξουαλική εκπαίδευση. Τα ζητήματα όμως, που αφορούν ιδιαίτερα στη σεξουαλική εκπαίδευση και τις σεξουαλικές ανάγκες των νέων με νοητική αναπηρία έχουν ερευνηθεί ελάχιστα. Στόχος της έρευνας μας, ήταν η διερεύνηση και σύγκριση των απόψεων γονέων παιδιών με και χωρίς νοητική αναπηρία, όσον αφορά στη σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία στη σχολική ηλικία. Πληθυσμός στόχος: γονείς παιδιών με και χωρίς νοητική αναπηρία στην σχολική ηλικία, τα οποία φοιτούν σε εκπαιδευτικές δομές του Ελληνικού δημοσίου. Στην έρευνα συμμετείχαν 614 άτομα, άνδρες και γυναίκες, ηλικίας 28 έως 64 ετών. Από τους συμμετέχοντες, οι 308 γονείς είχαν παιδιά με νοητική αναπηρία. Τα αποτελέσματα της έρευνας μας έδειξαν ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία γονείς παιδιών με και χωρίς νοητική αναπηρία ήταν πιο θετικοί στη σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία και όσο υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο είχαν, τόσο μεγαλύτερη αποδοχή έδειχναν στη σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική αναπηρία οι γονείς και των δυο ομάδων.

Πειραματική διερεύνηση της επίδρασης του υπαρξιακού άγχους και του άγχους της αβεβαιότητας στην κοινωνική συμπεριφορά

Νάγια-Έρση Αστρίτη, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Σύμφωνα με τη Θεωρία Διαχείρισης Τρόμου (TMT; Greenberg, Pyszczynski & Solomon, 1986) στα βασικά μέσα διαχείρισης της υπαρξιακής αγωνίας που προκαλεί στα άτομα η σκέψη του θανάτου τους μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνεται η επιβεβαίωση της προϋπάρχουσας κοσμοθεωρίας τους, η θετική αξιολόγηση όσων την εγκρίνουν και η αρνητική εκείνων που την απειλούν, καθώς και η επιδίωξη του χρήματος λόγω της συμβολικής πέραν της εργαλειακής ιδιότητας που αυτό διαθέτει. (Pyszczynski, 2013). Ωστόσο, σύμφωνα με τη Θεωρία της Αβεβαιότητας-Ταυτότητας (Hogg et al., 2007) κάποια από τα ευρήματα της TMT βιβλιογραφίας δεν οφείλονται στο άγχος που προκαλεί ο θάνατος *per se*, αλλά αντιθέτως στην Αβεβαιότητα που αυτός συνεπάγεται. Σκοπός του διεξαχθέντος πειράματος (N=135) είναι η στα πρότυπα της διεθνούς πρακτικής διερεύνηση και σύγκριση της επίδρασης των χειρισμών υπενθύμισης του Θανάτου (Rosenblatt, Greenberg et al., 1989) και της Αβεβαιότητας (Van Den Bos et al., 2001) στην Αντίληψη του Χρήματος, την Επιλογή ποινής και την Απόδοση της παραβατικής, επιθετικής προς το εθνικό σύμβολο, συμπεριφοράς και την επιλογή του Τύπου (Cohen et al., 2004) και του Φύλου της Πολιτικής Ηγεσίας. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν την επίδραση της υπενθύμισης της προσωπικής θνητότητας στις υπό μέτρηση μεταβλητές (αυστηροποίηση/συντηρητικοποίηση, τάση εσωτερικής απόδοσης, τάση επιλογής Χαρισματικού και Αποτελεσματικού Ηγέτη εις βάρος του Μετριοπαθούς, προτίμηση του άντρα πολιτικού υποψηφίου), αναδεικνύουν την ειδική συμπεριφορά του ελληνικού δείγματος ως προς το Χρήμα και αποκαλύπτουν διαφορές και ομοιότητες μεταξύ των δύο πειραματικών συνθηκών επανατροφοδοτώντας παράλληλα τη συζήτηση για τις προϋποθέσεις που είναι αναγκαίο να πληροί μια κοινωνική ομάδα, προκειμένου η σ' αυτήν υπαγωγή να καταστεί ελκυστική για τα υποκείμενα.

FiD: διαδικτυακή εφαρμογή αυτοκαταγραφής και αυτοπαρατήρησης άγχους (MHapp)

Χαράλαμπος Πίσχος, Αντώνης Πολίτης

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι αγχώδεις διαταραχές επηρεάζουν περίπου έναν στους έξι ανθρώπους προκαλώντας σημαντικά προβλήματα στην ποιότητα της ζωής των ασθενών και των

οικογενειών τους και δημιουργώντας σημαντικές δαπάνες. Πολλοί ασθενείς επίσης δεν λαμβάνουν την απαραίτητη θεραπεία για οικονομικούς και ποικίλους λόγους. Συνεπώς το πεδίο των ηλεκτρονικών εφαρμογών στη ψυχική υγεία (MHapps) παρουσιάζει συναρπαστικές προκλήσεις στην αυτοαναγνώριση και αυτοδιαχείριση της ψυχικής υγείας και στην παροχή προληπτικών παρεμβάσεων. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της επίδρασης της πρωτότυπης ηλεκτρονικής εφαρμογής (FiD) αυτοπαρατήρησης και αυτοκαταγραφής για smartphone στο άγχος σε δείγμα ενηλίκων. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο STAI για το άγχος, τρεις φορές, μία πριν την παρέμβαση, δεύτερη μετά την 1η εβδομάδα χρήσης της εφαρμογής και τρίτη μετά τη δεύτερη εβδομάδα χρήσης. Συλλέχθηκαν 49 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια στο χρονικό διάστημα διάρκειας της έρευνας των δύο εβδομάδων. Από την στατιστική επεξεργασία δεν προέκυψε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα στο περιστασιακό άγχος, όμως προέκυψε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα στο δομικό άγχος και στο συνολικό άγχος. Η ηλεκτρονική εφαρμογή FiD έδειξε να σχετίζεται με τη μείωση του άγχους για ένα χρονικό διάστημα χρήσης δύο εβδομάδων σε δείγμα ενηλίκων. Απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση της χρησιμότητάς της εφαρμογής σε καθετοποιημένες έρευνες με άξονα την αναγνώριση και κατανόηση του άγχους στη προαγωγή της ψυχικής υγείας και προληπτική αγωγή σε ψυχολογικά προβλήματα και την προαγωγή των θετικών δεξιοτήτων σε πληθυσμούς που βρίσκονται σε κίνδυνο εμφάνισης ψυχικών ασθενειών.

Κατανόηση κειμένου και Μετακατανόηση: Το παράδειγμα της ανίχνευσης αντιφάσεων σε μαθητές και μαθήτριες Ε΄ Δημοτικού
Μαρία Σοφολόγη, Παναγιώτα Μεταλλίδου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της δεξιότητας παρακολούθησης της κατανόησης κειμένου μαθητών (N = 85) και μαθητριών (N = 85) Πέμπτης Δημοτικού χρησιμοποιώντας τη μέθοδο ανίχνευσης αντιφάσεων σε κείμενα μικρής έκτασης με οικείο περιεχόμενο. Η εξέταση ήταν ατομική και αποτελούνταν από δυο φάσεις. Στην πρώτη φάση εξετάστηκε η αναγνωστική ικανότητα των μαθητών/τριών

με τη χορήγηση του Τεστ-Α, καθώς και το γενικότερο νοητικό επίπεδο με τη χορήγηση των υπο-κλιμάκων του Λεξιλογίου και της Ανάκλησης ψηφίων από το WISC-III. Στη δεύτερη φάση της έρευνας, εξετάστηκε η επίδοσή των μαθητών/τριών σε ερωτήσεις κατανόησης τριών κειμένων τα οποία εμπεριείχαν σε δυο διαφορετικά σημεία του κειμένου μια πληροφορία με αντιφατικό περιεχόμενο. Τέλος, εξετάστηκε η ακρίβεια της παρακολούθησης με βάση τη σύγκριση των αισθημάτων βεβαιότητας των συμμετεχόντων/ουσών για τις απαντήσεις που έδιναν μετά από κάθε ερώτηση και την πραγματική επίδοσή τους στην αντίστοιχη ερώτηση. Η περιγραφική ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά λανθασμένων απαντήσεων στις ερωτήσεις που αφορούσαν πληροφορίες με αντιφατικό περιεχόμενο σε σύγκριση με τα ποσοστά των απαντήσεων στις ερωτήσεις που αφορούσαν πληροφορίες είτε με αληθές είτε με ψευδές περιεχόμενο με βάση το κείμενο. Για την αξιολόγηση της ακρίβειας του επιπέδου παρακολούθησης της κατανόησης υπολογίστηκαν οι δείκτες απόλυτης ακρίβειας και προκατάληψης. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων διακύμανσης έδειξαν ότι οι μαθητές/τριες ήταν σημαντικά περισσότερο ακριβείς για τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις που δεν περιείχαν αντιφατική πληροφορία σε σύγκριση με τις ερωτήσεις που περιείχαν αντιφατική πληροφορία. Επιπλέον, υπερεκτιμούσαν σημαντικά περισσότερο την επίδοσή τους στις ερωτήσεις με αντιφατικό περιεχόμενο σε σύγκριση με την επίδοσή τους στις ερωτήσεις που δεν περιείχαν αντιφατικές πληροφορίες. Θα συζητηθούν οι θεωρητικές και πρακτικές εφαρμογές των ευρημάτων.

Λέξεις κλειδιά: Μετακατανόηση, Ανίχνευση Ασυμπεριών, Δημοτικό

14.15 – 15.15 ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΞΗΣ

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΚΕ.ΔΕ.Α, ΦΟΥΑΓΙΕ ΥΠΟΓΕΙΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ 11 ΜΑΪΟΥ

Οι διαπολιτισμικές πρακτικές των εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση των αναγκών των δίγλωσσων μαθητών στο δημοτικό σχολείο

Παρασκευή Αγγελοπούλου, *University of Southampton*

Νικόλαος Μάνεσης, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα μεταβάλλεται σε μία πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική κοινωνία. Το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης δεν αποτελεί πλέον απλά μία αναγκαιότητα σε μια κοινωνία διαρκώς μεταβαλλόμενη και με μια πολυπολιτισμική ταυτότητα υπό διαρκή διαπραγμάτευση. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει σαν απώτερο στόχο τον ανασχηματισμό του σχολείου ώστε όλοι οι μαθητές, ανεξαρτήτου φύλου, φυλής, πολιτισμικής προέλευσης, ή κοινωνικής τάξης να βιώνουν ισότητα στην εκπαίδευση και τη δυνατότητα της εκπαιδευτικής κινητικότητας. Στην προσπάθεια αυτή, οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν ένα πολυδιάστατο ρόλο όντας οι διαμεσολαβητές στη μετάβαση των μαθητών προς την κοινωνία της γνώσης. Παίζουν ενεργό ρόλο στην αναπαραγωγή σύγχρονων πολιτισμικών και ιδεολογικών προτύπων και αξιών, ενώ είναι οι ίδιοι φορείς των δικών τους αξιολογικών, πολιτικών, ιδεολογικών, πολιτιστικών αξιών. Η παρούσα ερευνητική εργασία αποσκοπεί να μελετήσει αφενός τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο τους στο διαπολιτισμικό πλαίσιο εκπαίδευσης και αφετέρου τις πρακτικές που υιοθετούν στην αντιμετώπιση των αναγκών των δίγλωσσων μαθητών. Διεξήγαμε έρευνα με ερωτηματολόγιο που αποτελούνταν από ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, το οποίο συμπληρώθηκε από στρωματοποιημένο δείγμα εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε Δημοτικά σχολεία της Αχαΐας. Τα ερευνητικά αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι εκπαιδευτικοί με χαμηλή επιμόρφωση σε θέματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής και σχολικής συμβουλευτικής υιοθετούν στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη διαπολιτισμική

παιδαγωγική οι οποίες τους οδηγούν στην αναγνώριση συγκεκριμένων κινήτρων και αντίστοιχων εμποδίων για την επιμόρφωσή τους σε σχετικά θέματα. Επιπλέον, αυτές οι στερεοτυπικές αντιλήψεις έχουν ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση συγκεκριμένων εκπαιδευτικών πρακτικών για την κάλυψη των αναγκών των δίγλωσσων μαθητών. Προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί δεν αναγνωρίζουν υψηλά τη δική τους ευθύνη για την αντιμετώπιση των αναγκών αυτών.

Δυνατότητες και περιορισμοί της πρόληψης σχολικής αποτυχίας σε νήπια με διαταραχές σχολικών και μαθησιακών ικανοτήτων

Αργυρώ Νάστου, Ανδριανή Τσιάλα, Καλλιόπη Ανδριανάκου, Ελένη Πανουσιέρη, Ιωάννα Μαρκόγιαννη, Χριστίνα Κουρέτα
ΚΕ.Δ.Δ.Υ. Αρκαδίας

Στην παρούσα έρευνα γίνεται προσπάθεια σύνδεσης της λειτουργίας θεσμικών δομών της εκπαίδευσης (ΚΕ.Δ.Δ.Υ., Νηπιαγωγεία) στα πλαίσια των παρεχόμενων υπηρεσιών ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης. Σκοπός ήταν να καταγραφούν οι διαταραχές σχολικών και μαθησιακών δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας που προσήλθαν στο ΚΕ.Δ.Δ.Υ. Αρκαδίας το χρονικό διάστημα 2012-2016. Καταγράφηκαν τα ακόλουθα : φύλο, σχολική ετοιμότητα, τρόπος παραπομπής, διάγνωση, προτάσεις αντιμετώπισης, συμμόρφωση στην προτεινόμενη αποκατάσταση. Βρέθηκε ότι, από το σύνολο των 207 νηπίων, που αξιολογήθηκαν, 196 παρουσίαζαν ελλιπή σχολική ετοιμότητα, εκ των οποίων οι γονείς των 140 αποδέχτηκαν τη γνωμάτευση. Η ανωριμότητα στην ανάπτυξη μαθησιακών/σχολικών δεξιοτήτων είναι η κύρια διάγνωση που τίθεται, με μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης στα αγόρια. Η παραπομπή γίνεται κυρίως μέσω της διαδικασίας ανίχνευσης που πραγματοποιεί η υπηρεσία κάθε χρόνο στα νηπιαγωγεία και όχι μέσω των σχολείων. Φαίνεται ότι α) οι νηπιαγωγοί αδυνατούν να εκτιμήσουν το βαθμό δυσκολίας των μαθητών και να παραπέμψουν εγκαίρως, β) παρά την αύξηση προσέλευσης νηπίων με διαταραχές σχολικών και μαθησιακών ικανοτήτων, η αντιμετώπισή τους αποδεικνύεται ανεπαρκής, καθώς μεγάλο ποσοστό (35%) δεν αποδέχονται τη γνωμάτευση και δεν παρακολουθούν προγράμματα αποκατάστασης (εντός και εκτός σχολείου), γ) οι γονείς αντιμετωπίζουν μονοδιάστατα τόσο τη διάγνωση όσο και την προτεινόμενη αποκατάσταση.

Χρειάζεται επομένως περαιτέρω ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των νηπιαγωγών, καθώς η βελτίωση και η κατάκτηση της σχολικής ετοιμότητας, εξαρτάται άμεσα από την έγκαιρη εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων παρέμβασης-αποκατάστασης. Έχει δειχθεί ότι η εφαρμογή προγραμμάτων παρέμβασης-αποκατάστασης μαθησιακής ετοιμότητας αποτελεί θετικό παράγοντα για την πρόληψη της σχολικής αποτυχίας στο δημοτικό σχολείο, ενώ μετά την είσοδο στο δημοτικό σχολείο, οι δυνατότητες αποκατάστασης μαθησιακών/σχολικών δεξιοτήτων περιορίζονται σημαντικά.

Μελέτη Ανίχνευσης και Αξιολόγησης Χαρισματικών Παιδιών στη Βόρεια Ελλάδα

Ιωάννα Μαλουμίδου, Χαρίκλεια Πρώιου, Ασπασία Σερντάρη
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η υψηλή ευφυΐα είναι ένας σημαντικός παράγοντας της εκπαίδευσης παγκοσμίως, όμως στην χώρα μας σημειώνεται σημαντική έλλειψη σε αρκετούς τομείς της. Ένας από αυτούς είναι τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο σκοπός της παρούσας έρευνας, ήταν να προσαρμόσει τα PWBS, BFAS, SAAS-R, ICAA, MCQ, DASS, MSLSS και το SSEIT στην ελληνική γλώσσα και πολιτισμό, έτσι ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην αξιολόγηση των σημαντικότερων χαρακτηριστικών της χαρισματικότητας. Τα εργαλεία μεταφράστηκαν στα ελληνικά και έπειτα ξανά στα αγγλικά από ομάδα ατόμων που κατέχουν τα αγγλικά, αλλά και τα ελληνικά ως μητρικές γλώσσες, προκειμένου να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή αξιοπιστία. Επιπλέον 6 χαρισματικά άτομα από τη Βόρεια Ελλάδα, ηλικιών 7-19 τα έχουν ήδη συμπληρώσει, με τη συνεισφορά τους να αποδεικνύεται πολύ χρήσιμη. Σε συνολικό επίπεδο από τη σύγκριση των πρωτότυπων αγγλικών εργαλείων με αυτά της αντίστροφης ανεξάρτητης μετάφρασης, προέκυψε πως το 58% των ερωτήσεων μεταφράστηκαν ακριβώς και το 42% χρησιμοποιώντας συνώνυμες λέξεις. Έτσι, αποδεικνύεται πως η ελληνική μετάφραση των εργαλείων έγινε με τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιούνται τα ελληνικά γλωσσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Σημαντικότερο παράδειγμα αυτής τη προσαρμογής είναι πως στην Ελλάδα χρησιμοποιούμε κάποιες ιδιωματικές εκφράσεις στα σημεία όπου τα

εργαλεία είχαν μεμονωμένες λέξεις. Επιπλέον τα 6 χαρισματικά άτομα, επιβεβαίωσαν την ομαλή προσαρμογή, καθώς κατανόησαν πλήρως τις ερωτήσεις που τους δόθηκαν. Διευκρινιστικές ερωτήσεις υπήρχαν, 2-3 για κάθε εργαλείο, κυρίως από τα παιδιά ηλικιών 7-10. Επομένως τα εργαλεία αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν λειτουργικά στα ελληνικά πλαίσια, υπέρ των χαρισματικών παιδιών και μη, για ένα καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η επιρροή του είδους της δραστηριότητας στην ποιότητα της αλληλεπίδρασης μεταξύ νηπίων στο φάσμα του αυτισμού και των εκπαιδευτικών τους
Κορνηλία Χατζηνικολάου, Μάρθα Σουλάκη, Νηπιαγωγός
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εργασία εντάσσεται στη θεματική της Ειδικής Αγωγής. Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί εάν η ποιότητα της αλληλεπίδρασης μεταξύ νηπίων στο φάσμα του αυτισμού και των εκπαιδευτικών τους διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος της δραστηριότητας στην οποία εμπλέκονται. Πρόκειται για μελέτη περίπτωσης, δείγμα της οποίας αποτελούν τρία νήπια στο φάσμα του αυτισμού και δύο εκπαιδευτικοί. Οι συμμετέχοντες πήραν μέρος σε μία μαθησιακή και μία παιγνιώδη δραστηριότητα, ενώ, η αξιολόγηση της ποιότητας της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης πραγματοποιήθηκε μέσω της παρατήρησης των βιντεοσκοπημένων αλληλεπιδράσεων και την εκτίμηση των τελευταίων βάσει συνολικά 13 μεταβλητών. Και στις τρεις δυάδες που συμμετείχαν στην έρευνα βρέθηκε ότι το είδος της δραστηριότητας ασκούσε επιρροή στην ποιότητα της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης. Πιο συγκεκριμένα, η επιρροή αφορούσε τη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών, η οποία έτεινε να είναι περισσότερο θετική κατά τη διάρκεια της παιγνιώδους από ό,τι της μαθησιακής δραστηριότητας. Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να εκφράζουν πιο θετικά συναισθήματα σε παιγνιώδεις δραστηριότητες με νήπια στο φάσμα του αυτισμού, από ό,τι σε μαθησιακές δραστηριότητες, γεγονός που επηρεάζει τη συνολική ποιότητα της αλληλεπίδρασής τους. Τέλος, προτείνεται ότι η δόμηση και εφαρμογή μαθησιακών δραστηριοτήτων με πιο παιγνιώδη χαρακτήρα θα μπορούσε να προωθήσει την ανάπτυξη πιο θετικών συναισθηματικά κοινωνικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών.

Σχέσεις μεταξύ της ακαδημαϊκής Τελειομανίας, του Άγχους Εξετάσεων και των Στρατηγικών διαχείρισης Προβλημάτων σε φοιτητικό πληθυσμό

Δήμητρα Μαλιούση, Παναγιώτα Μεταλλίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η τελειομανία, το άγχος εξετάσεων και οι στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων αποτελούν πολυδιάστατες, σχετικά σταθερές μεταβλητές της προσωπικότητας, οι οποίες συνήθως συνδέονται με την ακαδημαϊκή πορεία των μαθητών και των φοιτητών και έχουν αντίκτυπο και στη μετέπειτα επαγγελματική τους ζωή. Βασικός στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των τριών παραπάνω χαρακτηριστικών. Ένας επιμέρους στόχος ήταν η διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων στις εκτιμήσεις των φοιτητών με βάση το φύλο και το έτος σπουδών τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 140 φοιτητές. Από αυτούς οι 84 ήταν γυναίκες φοιτήτριες και οι 56 άνδρες φοιτητές, πρώτου (N=90) και τέταρτου και πέμπτου έτους (N=90). Οι συμμετένοχτες/ουσες συμπλήρωσαν τρία ερωτηματολόγια αυτο-αναφορών σχετικά με την τελειομανία, το άγχος εξέτασης και τις στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, εντοπίστηκαν στατιστικώς σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ της δυσπροσαρμοστικής διάστασης της τελειομανίας και του άγχους εξετάσεων, καθώς και των δυσπροσαρμοστικών στρατηγικών διαχείρισης προβλημάτων. Επιπλέον, βρέθηκε στατιστικώς θετική συσχέτιση και ανάμεσα στο άγχος εξετάσεων και στις δυσπροσαρμοστικές στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων. Τέλος, το φύλο και το έτος σπουδών βρέθηκαν να διαφοροποιούν στατιστικώς σημαντικά τους παράγοντες του άγχους εξέτασης και των στρατηγικών αντιμετώπισης προβλημάτων. Ειδικότερα, οι γυναίκες ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα άγχους εξέτασης σε σχέση με τους άνδρες, καθώς και υψηλότερα επίπεδα χρήσης προσανατολισμένων προς το συναίσθημα στρατηγικών. Αναφορικά με τη μεταβλητή του έτους σπουδών, βρέθηκε να διαφοροποιεί στατιστικώς σημαντικά τις στρατηγικές διαχείρισης προβλημάτων, με τους τελειόφοιτους φοιτητές να αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν περισσότερο τις στρατηγικές της προσέγγισης και της αποδοχής των προβλημάτων σε σύγκριση με τους πρωτοετείς φοιτητές.

Αντιλαμβανόμενα από εκπαιδευτικούς προβλήματα συμπεριφοράς των νηπίων, και η σχέση τους με τη γενική σχολική ικανότητα και την ικανότητα στη γλώσσα και στα μαθηματικά

Νεφέλη Παπαμιχαήλ, Γεωργία Στεφάνου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση των αντιλαμβανόμενων από νηπιαγωγούς προβλημάτων συμπεριφοράς των νηπίων, της σχέσης των προβλημάτων αυτών με την αυτοαντίληψη της ικανότητας των νηπίων στη γλώσσα / γράμματα και στα μαθηματικά / αριθμούς, και της σχέσης των ίδιων προβλημάτων με την από τους εκπαιδευτικούς αντιληπτή ικανότητα των νηπίων στις ίδιες με τις παραπάνω περιοχές γνώσης και την γενική σχολική ικανότητα. Στην έρευνα συμμετείχαν 194 νήπια (104 κορίτσια, 90 αγόρια) που προήλθαν από δημόσια και ιδιωτικά νηπιαγωγεία της χώρας και αντιπροσώπευαν ποικίλα γονεϊκά κοινωνικοοικονομικά επίπεδα, όπως, επίσης, συμμετείχαν οι εκπαιδευτικοί (N= 50) των συγκεκριμένων νηπίων. Τα νήπια αποκρίθηκαν στις κλίμακες αυτοαντίληψης της ικανότητας στη γλώσσα και στα μαθηματικά. Η κάθε νηπιαγωγός, αρχικώς, επέλεξε τρία ή τέσσερα νήπια που η ίδια εκτίμησε ότι είχαν προβλήματα συμπεριφοράς, και, ακολούθως, συμπλήρωσε, χωριστά για το κάθε νήπιο, τις κλίμακες που αφορούσαν τη σχολική ικανότητά του, και τον Κατάλογο Ελέγχου Συμπεριφοράς στην Προσχολική Ηλικία (ΚΕΣΠΗ, Μανωλίτσης & Τάφα, 2005. Παράγοντες: Διασπαστική συμπεριφορά, Απομόνωση / Ανωριμότητα, Άγχος / Ανασφάλεια, Ψυχοσωματικά προβλήματα). Τα κύρια αποτελέσματα έδειξαν ότι (α) τα νήπια διαγνώστηκαν με προβλήματα συμπεριφοράς, συχνότερα τα ψυχοσωματικά, (β) η αντιλαμβανόμενη από τις νηπιαγωγούς ικανότητα (κυρίως γενική σχολική, και στα μαθηματικά) των νηπίων συσχετίστηκε θετικά, πρωτίστως, με απομόνωση / ανωριμότητα, και, ακολούθως, με άγχος / ανασφάλεια και (γ) η αυτοαντίληψη της ικανότητας των νηπίων στα μαθηματικά αλλά όχι στη γλώσσα σχετίστηκε μετρίως και θετικά με απομόνωση / ανωριμότητα, και, ακολούθως, με άγχος / ανασφάλεια. Τα αποτελέσματα συζητούνται ως προς τις εφαρμογές τους στην εκπαίδευση και τη μελλοντική έρευνα.

Η προσωπικότητα των φοιτητών των παιδαγωγικών τμημάτων

Κατερίνα Βούλγαρη, Αγγελική Λαζαρίδου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Προσωπικότητα είναι το σύνολο των ιδιαίτερων ψυχικών και πνευματικών χαρακτηριστικών και των τρόπων συμπεριφοράς ενός ατόμου. Ο εκπαιδευτικός διαχρονικά αποτελεί μια μορφή προτύπου για τους εκπαιδευόμενους. Στο πρόσωπο και την προσωπικότητα του εκπαιδευτικού συναντάται ο πυρήνας της μάθησης και της όλης παιδαγωγικής λειτουργίας. Με αυτήν μάχεται καθημερινά να διαχειριστεί την τάξη ως παιδαγωγός, να εμπνεύσει και να κερδίσει το σεβασμό και την εμπιστοσύνη των μαθητών του, και να δημιουργήσει ένα κλίμα ασφάλειας και δημιουργικής μάθησης. Παρά τη σημαντικότητα, όμως, που διαδραματίζει η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού στην εκπαιδευτική πράξη, λίγες είναι οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί στον ελλαδικό χώρο για τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που πρέπει να διαθέτει ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός. Σε αυτό το κενό έρχεται η συγκεκριμένη έρευνα η οποία κάνει μια πρώτη ανίχνευση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας σε δείγμα 100 φοιτητών παιδαγωγικού τμήματος. Η διατύπωση των υποθέσεων και η μελέτη των ερωτημάτων πραγματοποιήθηκε στη βάση της θεωρίας των πέντε βασικών παραγόντων της προσωπικότητας, ενός από τα πιο ολοκληρωμένα και τεκμηριωμένα μοντέλα της ανθρώπινης προσωπικότητας. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί σημείωσαν υψηλά ποσοστά σε τρεις κλίμακες: τη δεκτικότητα σε εμπειρίες, την προσήνεια και την ευσυνειδησία. Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά σημειώθηκαν στις κλίμακες της εξωστρέφειας και της συναισθηματικής σταθερότητας. Με βάση τα παραπάνω φαίνεται ότι οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί του δείγματος είναι άτομα δημιουργικά, με περιέργεια, με φάσμα ενδιαφερόντων. Είναι συνεργάσιμα, θερμά, και αξιόπιστα, ευσυνείδητα, υπεύθυνα και οργανωτικά. Είναι συνήθως ήρεμα, αλλά ταυτόχρονα τείνουν να είναι κλειστά και συνεσταλμένα.

Ανίχνευση δυσλεξίας σε παιδιά με χρήση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή

Αντώνιος Δ. Παναγόπουλος¹, Νικόλαος Χ. Ζυγούρης¹, Γεώργιος Ι. Σταμούλης¹,
Διονύσιος Βαβουγιός²

¹Τμήμα Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής
Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σύμφωνα με την Βρετανική Ψυχολογική Εταιρεία, η δυσλεξία γίνεται αντιληπτή όταν η ορθή και ευχερής ανάγνωση ή ορθογραφία λέξεων αναπτύσσεται με μεγάλη δυσκολία. Εντοπίζεται στην εκμάθηση των βασικών δεξιοτήτων ανάγνωσης σε επίπεδο λέξεων και συμπεραίνουμε πως το πρόβλημα είναι σοβαρό και επίμονο ανεξάρτητα από κατάλληλες μαθησιακές ευκαιρίες. Επιπλέον, διαμορφώνει τη βάση για μια προγραμματισμένη διαδικασία αξιολόγησης μέσα από τη διδασκαλία (British Psychological Society, 1999. p.5). Η χρήση των υπολογιστών στην ανίχνευση των παιδιών με δυσλεξία χρησιμοποιείται εδώ και πολλά χρόνια στα σχολεία του Ηνωμένου Βασιλείου, με ένα μεγάλο αριθμό προγραμμάτων τα οποία είναι διαθέσιμα για τους καθηγητές, όπως το λογισμικό ανίχνευσης Dyslexia Screener, το Lucid Rapid Dyslexia Screening και πιο εξειδικευμένα βοηθητικά τεστ μέσω υπολογιστή όπως το Lucid CoPS (Cognitive Profiling System), το LASS Junior και το Lass Secondary. Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως στόχο την βιβλιογραφική ανασκόπηση των λογισμικών που χρησιμοποιούνται τόσο στην Ελλάδα όσο και Διεθνώς με σκοπό την ανίχνευση της δυσλεξίας με έμφαση αυτά που χρησιμοποιούνται σε μαθητές Β/βάθμιας εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα αποτελεί και τη βάση μιας έρευνας πιλότου στην κατασκευή μιας διαδικτυακής εφαρμογής ανίχνευσης της δυσλεξίας σε μαθητές Β/βάθμιας εκπαίδευσης που την παρούσα στιγμή εκπονείται από το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Ερευνώντας τις επιδράσεις της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στην αλλαγή της μαθητικής συμπεριφοράς

Παρασκευή Παλαπαΐδου

Δευτεροβάθμια Διεύθυνση Καστοριάς

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των επιπτώσεων της εκπαίδευσης καθηγητών Αγγλικών Δημοτικού Σχολείου στη διαχείριση τάξης στην αλλαγή της

συμπεριφοράς των μαθητών τους. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα περιλάμβανε ένα εργαστήριο για πρακτικές διαχείρισης τάξης συνοδευόμενο από κατάλληλο υλικό το οποίο χρησιμοποιήθηκε στην παρέμβαση που εφαρμόστηκε στις τάξεις της πειραματικής ομάδας και αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς των μαθητών. Στην πειραματική ομάδα και στην ομάδα ελέγχου διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια σχετικά με τα προβλήματα συμπεριφοράς, τη συχνότητά τους και τους τρόπους χειρισμού τους, πριν και μετά την παρέμβαση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εκπαίδευση των καθηγητών της πειραματικής ομάδας επηρεάζει τη συμπεριφορά των μαθητών θετικά, καθώς η διαφορά μεταξύ της συμπεριφοράς της πειραματικής ομάδας και εκείνης της ομάδας ήταν στατιστικώς σημαντική. Υπήρξε μείωση συγκεκριμένων προβλημάτων συμπεριφοράς όπως μείωση του χρόνου μετάβασης –χρόνος για την αλλαγή από τη μία δραστηριότητα στην άλλη- και της ομιλίας των μαθητών χωρίς να έχουν το λόγο. Επιπλέον, οι μαθητές ήταν έτοιμοι πιο γρήγορα, άκουγαν το δάσκαλό τους πιο συχνά, ακολουθούσαν τους κανόνες και συνήθισαν να σκέφτονται να σηκώσουν το χέρι τους πριν μιλήσουν. Στο σύνολό τους, οι μαθητές συμπεριφέρονταν καλύτερα όταν οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούσαν με συνέπεια στρατηγικές που ευθυγραμμίζονταν με τη διατήρηση ρουτινών, σαφών κανόνων και την παροχή θετικών ενισχύσεων. Από την άλλη, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί ήταν σε θέση να αποδίδουν καλύτερα όταν συνειδητά χρησιμοποιούσαν στρατηγικές διαχείρισης της τάξης και κατάφεραν να παραμείνουν ήρεμοι πιο συχνά.

ΔΕΠ-Υ και Ενταξιακή Τάξη: Μια έρευνα δράσης

Δημήτρης Φιτσιώλος, Μαρία Οικονόμου

ΜΦ Ειδικής Αγωγής

Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) έχει γίνει τα τελευταία χρόνια πεδίο μελέτης πολλών επιστημονικών κλάδων. Οι στόχοι που έθεσε η παρούσα έρευνα δράσης, ήταν: 1) η καταγραφή της συμπεριφοράς, μέσα σε μία τάξη 25 μαθητών, ενός μαθητή της Ε΄ Δημοτικού, με διάγνωση ΔΕΠ-Υ και η ανίχνευση των τομέων όπου εμφανίζονταν οι πιο σοβαρές δυσκολίες σε σχέση με την παρακολούθηση του μαθήματος τόσο εκ μέρους του ίδιου του μαθητή όσο και

εκ μέρους των συμμαθητών του και 2) η απόπειρα τροποποίησης αυτής της συμπεριφοράς μέσω της ψυχοκοινωνικής ενδυνάμωσης του μαθητή. Ο σχεδιασμός της έρευνας δράσης βασίστηκε σε δυο άξονες: στην ενεργό συμμετοχή του μαθητή στις δραστηριότητες της ομάδας και στο συμβουλευτικό ρόλο του εκπαιδευτικού/ερευνητή. Η δραστηριότητα που επιλέχθηκε και πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ευέλικτης ζώνης, είναι το παιχνίδι ρόλων, σε μία συνθήκη σύγκρουσης, μεταξύ 4 ομάδων, την οποία ο δάσκαλος καλούνταν να διαχειριστεί, αναλαμβάνοντας το ρόλο του προέδρου σε μια αίθουσα δικαστηρίου. Η αξιολόγηση της δράσης πραγματοποιήθηκε μέσω της παρατήρησης, της ηχογράφησης και τήρησης προσωπικών ημερολογίων εκ μέρους των ερευνητών (τριγωνοποίηση) (Bogdan & Biklen, 2006). Παρά τους χρονικούς περιορισμούς, φάνηκε ότι η συμπεριφορά του μαθητή τροποποιήθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Ο μαθητής έλαβε ενεργό μέρος στη δραστηριότητα και συνεργάστηκε αρμονικά με την ομάδα. Αυτή η συμπεριφορά φάνηκε να εμπεδώνεται σε μια νέα δράση η οποία σχεδιάστηκε στην ίδια λογική (συγκρουσιακό παιχνίδι ρόλων) αλλά πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος των μαθηματικών. Από τη μεριά τους οι εκπαιδευτικοί ερευνητές, μέσα από μια διαδικασία αναστοχασμού εντόπισαν εσφαλμένες αντιλήψεις σε σχέση με την αντιμετώπιση του μαθητή, που βασίζονταν περισσότερο στα ελλείμματά του και τις αδυναμίες του παρά στις δυνατότητές του. Το κλίμα συνεργασίας που καλλιεργήθηκε στην τάξη, υπό το πρίσμα της συμβουλευτικής, συνάδει με την ενταξιακή εκπαίδευση.

Διαφέρει η επίδοση στην ανάγνωση ανάλογα με το μέσο που χρησιμοποιείται, ηλεκτρονικό ή έντυπο; Μία μετα-ανάλυση

Σουζάνα Παντελιάδου¹, Φαίη Αντωνίου², Lalo Salmeron³, Pablo Delgado³, Gal Ben Yehudah⁴, Rakefet Ackerman⁵

¹Τμήμα Φ.Π., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Τμήμα Φ.Π.Ψ., Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ³Πανεπιστήμιο της Βαλένθια, ⁴The Open University of Israel, ⁵Israel Institute of Technology

Στόχος της παρούσας μετα-ανάλυσης ήταν η ανάδειξη της επίδοσης στην αναγνωστική κατανόηση μέσω της χρήσης διαφορετικών μέσων παρουσίασης του κειμένου. Από την ηλεκτρονική αναζήτηση δημοσιευμένων άρθρων σε ηλεκτρονικά

περιοδικά με τυφλή κρίση, μέσω των λεξεων κλειδιών Computer, online, screen, digital, electronic, Print, paper, offline, Read, study, Comprehension, text learning, learning from texts, αναδείχθηκαν 1347 άρθρα που ικανοποιούσαν το κριτήριο της αναζήτησης. Ύστερα από την μελέτη των περιλήψεών τους από δύο αξιολογητές (Cohen's Kappa = .745) για την ικανοποίηση των κριτηρίων (σύγκριση των δύο μέσων με εξαρτημένη μεταβλητή την αναγνωστική κατανόηση) αναδείχθηκαν 126 άρθρα προς κωδικοποίηση και ανάλυση. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της ανάλυσης των 29 άρθρων έδειξαν ότι πραγματοποιήθηκαν 84 συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών συνθηκών ή πειραμάτων στο σύνολο των ερευνών. Από τις συγκρίσεις αυτές προέκυψε ότι δεν υπάρχει διαφορά στην ανάγνωση μεταξύ των δύο μέσων (για τις 47 μελέτες), ενώ 10 παρουσίασαν την υπεροχή του έντυπου μέσου και 2 ηλεκτρονικού. Τα αποτελέσματα συζητώνται σε σχέση με την αυξανόμενη τάση στην εκπαίδευση της διδασκαλίας μέσω ηλεκτρονικών μέσων και της χρήσης της τεχνολογίας για την εκμάθηση της ανάγνωσης και την κατανόηση των κειμένων.

Εφαρμογή ατομικής και ομαδικής παρέμβασης για την επιθετικότητα σε παιδιά δημοτικού

Αναστασία Πανίδου, Pinewood

American International School of Thessaloniki

Η παιδική επιθετικότητα σε παιδιά του δημοτικού, χρειάζεται άμεση διαμεσολάβηση και καθοδήγηση τόσο των παιδιών, καθώς και των ενηλίκων που ασχολούνται με την διαπαιδαγώγησή τους. Όταν τα επίπεδα της έντασης και μεγέθους της επιθετικότητας και των συγκρούσεων είναι αυξημένα, τότε ο συνδυασμός ατομικής και ομαδικής παρέμβασης έχει αποδειχθεί ο πιο αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης. Ο Σχολικός Ψυχολόγος σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον οφείλει να γνωρίζει και να λαμβάνει υπόψη διαφορετικές παραμέτρους. Οι δυο κύριες παράμετροι είναι η διαφορετικότητα και η κουλτούρα του κάθε παιδιού, καθώς και η ομαδικότητα και συνοχή μιας ομάδας/τάξης. Η εμπειρία και η έρευνα έχει αποδείξει ότι αποκλειστικά η μονομερής και ατομική θεραπεία παιδιών με κοινωνική επιθετικότητα, δεν είναι αποτελεσματική

και δεν καλύπτει όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής και των δεξιοτήτων των παιδιών. Η παρούσα παρέμβαση περιλαμβάνει τόσο ομαδικές, όσο και ατομικές συνεδρίες με τα παιδιά, σε άμεση συνεργασία με όλους τους δασκάλους του δημοτικού, διάρκειας επτά μηνών. Το πρόγραμμα πλαισιώνεται από μεθόδους για την αύξηση της αυτο-εκτίμησης, του σεβασμού, την επίλυση δύσκολων καταστάσεων και ηθικών διλημάτων, καθώς και την αντιμετώπιση πραγματικών καταστάσεων στην καθημερινή αλληλεπίδραση των παιδιών. Θα παρουσιαστούν αποτελέσματα για την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης, καθώς και τεχνικές που εφαρμόστηκαν. Στόχος είναι η αναγνώριση των συναισθημάτων, των συγκρούσεων και των αιτιών. Τα παιδιά μαθαίνουν να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους, ενισχύοντας έτσι την ενσυναίσθηση τους. Η εργασία θα παρουσιάσει την παρέμβαση που εφαρμόζεται στο πολυπολιτισμικό σχολείο της Θεσσαλονίκης, Pinewood the American International School of Thessaloniki, σε παιδιά δημοτικού για την αντιμετώπιση διαφόρων μορφών επιθετικότητας.

Ο ρόλος της ψυχικής ανθεκτικότητας στην ομαλή εξέλιξη του παιδιού.

Σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης στα σχολεία – Μια διδακτική πρόταση

Μαρία Κοκκιιάδη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ολοένα και περισσότερα ερευνητικά ευρήματα επισημαίνουν τη σημασία της συναισθηματικής νοημοσύνης και της ψυχικής ανθεκτικότητας στην εξασφάλιση μιας υγιούς ακαδημαϊκής, συναισθηματικής και ψυχοκοινωνικής εξέλιξης των παιδιών. Αυτό σημαίνει πως τα παιδιά είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν αγχογόνους παράγοντες και να προσαρμόζονται ομαλά παρά την ύπαρξη αντίξων συνθηκών και την έκθεση σε παράγοντες επικινδυνότητας. Ο ρόλος του σχολείου καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός στην επίτευξη αυτού του στόχου, καθώς μπορεί να αποτελέσει ένα από τα πιο πρόσφορα εδάφη για την εφαρμογή εναλλακτικών ψυχοπαιδαγωγικών προγραμμάτων που θα στοχεύουν στη σύναψη υγιών σχέσεων και την ανάπτυξη των κατάλληλων διαπροσωπικών δεξιοτήτων και στρατηγικών αντίδρασης για την αποτελεσματική διαχείριση καθημερινών καταστάσεων. Με άλλα λόγια, μπορεί να λειτουργήσει ως προστατευτικός παράγοντας μείζονος

σημασίας που θα εξασφαλίζει για τα μέλη του ευνοϊκές συνθήκες για την επίτευξη μιας ομαλής ολόπλευρης ανάπτυξης. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω δεδομένα, προχωρήσαμε στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων συναισθηματικής αγωγής που αφορούσαν στη Β΄ τάξη Δημοτικού. Οι δραστηριότητες αυτές υλοποιήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα του πρώτου τριμήνου 2015-2016. Στόχος τους ήταν η προαγωγή θετικών προτύπων σχέσεων και αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών, η ανάπτυξη τεχνικών διαχείρισης διαπροσωπικών καταστάσεων καθώς και η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και του θετικού αυτοσυναισθήματος. Ο σχεδιασμός αυτών των δραστηριοτήτων πραγματοποιήθηκε με γνώμονα το γνωστικό και αναπτυξιακό υπόβαθρο του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού και προσαρμόστηκαν στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της ομάδας. Η μεθοδολογία υλοποίησής τους στηρίχθηκε στη βιωματική και ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, ενώ το πρόγραμμα αυτό συνέβαλε στην οικοδόμηση των πρώτων θεμελίων, ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να εκφράσουν και να κατανοήσουν τόσο τα δικά τους συναισθήματα όσο και των άλλων, να εξοικειωθούν με στρατηγικές διαχείρισης αρνητικών συναισθημάτων και προβληματικών καταστάσεων, να αναπτύξουν αυτοέλεγχο και να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους.

Παρέμβαση 'Patchwork' για τη Δυσλεξία σε Παιδιά του Δημοτικού Σχολείου

Ευανθία Γκανέτσου, Χριστίνα Κιούση, Εντέλα Κολίτση, Πέννυ Δαμδημοπούλου,
Αναστασία Μήτκα
Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδας, Deree College

Η παρούσα εργασία παρέχει μια περιεκτική βιβλιογραφική ανασκόπηση της φύσης της δυσλεξίας και προτέρων παρεμβάσεων, και παρουσιάζει την παρέμβαση Patchwork ως μια νέα εναλλακτική για άμεση εφαρμογή σε συμβατικά δημοτικά σχολεία. Η δυσλεξία περιγράφεται ως μία καθολική μαθησιακή δυσκολία η φύση της οποίας καθιστά δύσκολο τον ορισμό της και τον σχεδιασμό παρεμβάσεων. Η παρούσα εργασία περιγράφει τις εκδηλώσεις της δυσλεξίας, δίνοντας έμφαση στην ελλειπή φωνολογική ενημερότητα, λεκτική μνήμη, και ταχύτητα επεξεργασίας που χαρακτηρίζουν τα δυσλεκτικά παιδιά. Παρουσιάζονται επίσης οι ακαδημαϊκές δυσκολίες δυσλεκτικών παιδιών που συνοδεύονται από συναισθηματικά

προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς. Η εργασία επικεντρώνεται στην περιγραφή προηγούμενων παρεμβάσεων που χρησιμοποιούν συνδυαστικές τεχνικές καθώς και στην αποτελεσματικότητά τους και στην συνέχεια περιγράφεται η παρέμβαση Patchwork η οποία ενσωματώνει τις πιο αποτελεσματικές πτυχές των προηγούμενων παρεμβάσεων ώστε να επιτύχει την βέλτιστη απόδοση των παιδιών στο δημοτικό σχολείο. Η παρέμβαση είναι σταδιακή, αρχίζοντας με απλές δραστηριότητες για την βελτίωση βασικών δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης, όπως η σύνδεση γραμμάτων και ήχων, και ολοκληρώνεται με ασκήσεις που διασφαλίζουν την ευχέρεια στην ανάγνωση. Η παρέμβαση διαρκεί όλη την σχολική χρονιά και οι δραστηριότητες έχουν προγραμματιστεί να αποτελούν μέρος των διδακτικών ωρών. Η πιθανή αποτελεσματικότητα και περιορισμοί εφαρμογής της συγκεκριμένης παρέμβασης αναλύονται.

Άτομα, θεσμοί και κοινωνία: Ο κόσμος της ειδικής μονάδας

Ελένη Δαμιανίδου¹, Ελένη Φτιάκα¹, Κυριακή Αντρέου², Ειρήνη Κασάπη², Σοφία Γεωργίου²

¹Πανεπιστήμιο Κύπρου, ²Λύκειο Λατσιών

Η ειδική μονάδα αποτελεί ένα κυπριακό εκπαιδευτικό θεσμό που επηρεάζει άμεσα τα άτομα και την κοινωνία, αφού προάγει τον αποκλεισμό των παιδιών με αναπηρία, μέσα από το διαχωρισμό τους σε ειδικές τάξεις. Στα πλαίσια αυτά, σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την ψυχική ευημερία και την ένταξη πέντε παιδιών με διαφορετικές αναπηρίες, τα οποία ενεγράφησαν στη νεοσυσταθείσα ειδική μονάδα (Ει.Μ.) ενός Λυκείου της Κύπρου. Όπως παρατηρήθηκε, τα παιδιά έδειχναν να είναι απομονωμένα, ενώ κάποια από αυτά παρουσίασαν εκρήξεις θυμού και τάσεις φυγής. Έτσι διεξήχθη έρευνα δράσης από ομάδα του συγκεκριμένου Λυκείου, απαρτιζόμενη από την υπεύθυνη Βοηθό Διευθύντρια, επτά παιδιά του τμήματος Κοινωνιολογίας, καθώς και μια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου που διδάσκει θέματα ενιαίας εκπαίδευσης. Τα κύρια ερευνητικά εργαλεία ήταν: α) παρατήρηση των παιδιών της Ει.Μ., β) ημιδομημένες συνεντεύξεις με προσωπικό και παιδιά του σχολείου, και γ) ερωτηματολόγιο για τα παιδιά του σχολείου. Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι

οι κύριοι λόγοι που επηρεάζουν αρνητικά την ευημερία και την ένταξη των μαθητών της Ει.Μ. είναι οι προκαταλήψεις των συμμαθητών τους και των εκπαιδευτικών, η ανεπαρκής ενημέρωση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών, καθώς και οι ελλείψεις σε υλικοτεχνική υποδομή. Ως εκ τούτου έγινε παρέμβαση με ενημέρωση των εκπαιδευτικών για θέματα περί αναπηρίας και κατάλληλες διδακτικές μεθόδους, καθώς και ενθάρρυνση των παιδιών να αναπτύξουν φιλικές σχέσεις με τα παιδιά της Ει.Μ., ενώ ζητήθηκε η βοήθεια διαφόρων φορέων για εμπλουτισμό της Ει.Μ. με εκπαιδευτικό υλικό, με θετικά αποτελέσματα. Η έρευνα αυτή θεωρείται χρήσιμη για την ψυχολογία, αφού παρέχει πληροφορίες για επιτυχείς παρεμβάσεις ούτως ώστε να αρθούν οι φραγμοί στην ένταξη για τα παιδιά με αναπηρίες.

Συσχετίσεις μεταξύ γονικών πρακτικών και σχολικού εκφοβισμού: ο ρυθμιστικός ρόλος των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών στην παιδική ηλικία και στην εφηβεία

Μηλίτσα Νικηφόρου

UCLan Cyprus

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει τις σχέσεις μεταξύ γονικών πρακτικών και παιδιών και προ-εφήβων που εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Συγκεκριμένα, η έρευνα στοχεύει στο να εξετάσει ποιες από τις γονικές πρακτικές σχετίζονται θετικά και αρνητικά με περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Σκοπός επίσης της έρευνας είναι να εξεταστεί ο ρυθμιστικός ρόλος των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών των παιδιών στη σχέση μεταξύ γονικών πρακτικών και σχολικού εκφοβισμού. Το δείγμα περιλάμβανε 535 μαθητές πέμπτης και έκτης τάξης Δημοτικού και πρώτης και δευτέρας Γυμνασίου. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το Bullying and Victimization Questionnaire (Olweus, 1996) και το Parental Authority Questionnaire (Buri, 1991) καθώς και το Inventory of Callous-Unemotional Traits (ICU) (Frick, 2004). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι διστάσεις του γονικού στιλ και των γονικών πηγών γνώσεων σχετίζονται θετικά με περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Επίσης, τα ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά λειτουργούν ως ρυθμιστές στη σχέση αυτή. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο προβλημάτων που προκύπτουν από την εμπλοκή των παιδιών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού.

Πολιτική σχολείου κατά του εκφοβισμού: οι προϋποθέσεις, τα βήματα και το πλαίσιο. Παραδείγματα εφαρμογής

Ιφιγένεια Σωτηροπούλου, Κατερίνα Νικολακοπούλου, Αχιλλέας Καμέας
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η πολιτική σχολείου κατά του εκφοβισμού προτείνεται ως το πλέον αποτελεσματικό εργαλείο ολιστικής προσέγγισης για τη σχολική κοινότητα. Ως ένα κοινό πλαίσιο κανόνων, η πολιτική, προωθεί την αξία του σεβασμού, της συνεργατικότητας και της υπευθυνότητας ανάμεσα στα μέλη του σχολείου. Μάλιστα η ευθύνη σχεδιασμού και υλοποίησης της πολιτικής ξεφεύγει από την ατομική πρωτοβουλία και περικλείει όλες τις δράσεις πρόληψης και παρέμβασης που συμβαίνουν σε ένα σχολείο, επιτρέποντας την αλλαγή να συμβεί οπουδήποτε (εντός ή εκτός τάξης, σε σχέσεις κάθετες ή οριζόντιες). Μια προσπάθεια εδραίωσης πολιτικής ακολουθεί βήματα, όπως: ενημέρωση των μελών, σύσταση συντονιστικής επιτροπής, διερεύνηση αναγκών του σχολείου, σχεδιασμό ολοκληρωμένης πολιτικής, ολιστικές παρεμβάσεις, κοινοποίηση πολιτικής στην κοινότητα, αξιολόγηση και αναθεώρηση. Η αναρτημένη εργασία έχει σκοπό να παρουσιάσει το πλαίσιο και τα στάδια υλοποίησης της πολιτικής μέσα από ένα κολλάζ εφαρμοσμένων πολιτικών, όπως σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν από σχολεία που συμμετείχαν στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ SONETBULL (Project Number: 2014- 1-EL01-KA200-001602).

Σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση: Διερευνώντας κριτικά τον πατρικό και μητρικό ρόλο στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των κοριτσιών και αγοριών Φαίδη Φαίδωνος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Αν και η πλειονότητα των ερευνητών έχει εστιάσει στη σχέση μεταξύ της μητρικής συμπεριφοράς και της παιδικής ανάπτυξης, ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν ότι ο πατρικός ρόλος είναι εξίσου σημαντικός. Από την άλλη, παρόλη την πληθώρα των ερευνών που τονίζουν τη γονική επίδραση στην παιδική συμπεριφορά, σύγχρονα δεδομένα καταδεικνύουν ότι τα παιδιά δεν είναι απλοί παραλήπτες των γονικών επιδράσεων, αλλά και δημιουργοί της γονικής συμπεριφοράς. Εντός του συγκεκριμένου αλληλεπιδραστικού πλαισίου ανάπτυξης, στην παρούσα έρευνα

εξετάζεται η διαχρονική σχέση μεταξύ της παιδικής εκφοβιστικής συμπεριφοράς και θυματοποίησης και της μητρικής αλλά και πατρικής συμπεριφοράς. Για το σκοπό αυτό αναπτύσσεται ένα διαχρονικό δομικό μοντέλο, το οποίο υποθέτει αμφίδρομη σχέση μεταξύ μητρικής και πατρικής ανταπόκρισης και παραχωρητικότητας, και σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Το φύλο του παιδιού αναμένεται επίσης να σχετίζεται με τη γονική συμπεριφορά. Οι ποσοτικές μεταβλητές υπολογίζονται σε 2 διαφορετικές χρονικές στιγμές, ενώ το ερευνητικό δείγμα αποτελούν 701 παιδιά των Δ', Ε' και Στ' τάξεων 7 δημόσιων δημοτικών σχολείων της Κύπρου, και οι γονείς τους. Τα αποτελέσματα καταλήγουν σε θετική επίδραση του σχολικού εκφοβισμού τόσο στη μητρική όσο και στην πατρική παραχωρητικότητα, ενώ η μητρική και πατρική ανταπόκριση φαίνεται να προβλέπουν αρνητικά την παιδική θυματοποίηση. Τόσο οι μητέρες όσο και οι πατέρες παρουσιάζονται πιο παραχωρητικοί με τα αγόρια, ενώ τα κορίτσια δηλώνουν μεγαλύτερη μητρική ανταπόκριση σε σύγκριση με τα αγόρια. Οι πατέρες φαίνεται να είναι περισσότερο υπερπροστατευτικοί με τα κορίτσια, ενώ οι μητέρες επιδεικνύουν γενικά μεγαλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες των παιδιών σε σχέση με τους πατέρες. Τα συμπεράσματα της έρευνας συζητώνται κριτικά, στη βάση των ερευνητικών, εκπαιδευτικών, οικογενειακών και παρεμβατικών τους προεκτάσεων.

Εφαρμογή προγράμματος πρόληψης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης εφήβων από υπηρεσία συμβουλευτικής υποστήριξης της Β/θμιας Εκπαίδευσης

Γρηγόριος Μιχάλης, Υπεύθυνος Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων Ιωαννίνων
Ευδοκία Ρήγα, Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων, ως υπηρεσία ψυχοκοινωνικής στήριξης μαθητών/τριών, μεταξύ άλλων, υλοποιεί προγράμματα παρέμβασης στην τάξη με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε θέματα συναισθηματικής φύσης και εφηβείας. Τα προγράμματα αυτά αποτελούν ένα βασικό εργαλείο πρόληψης ανάπτυξης δυσλειτουργικών συμπεριφορών και συναισθηματικών δυσκολιών στο περιβάλλον του σχολείου αλλά και γενικότερα. Κατά το σχολικό έτος 2016-17 σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε ένα σύντομο

πρόγραμμα με τίτλο «Μήνας Συναισθηματικής Ανάπτυξης». Υλοποιήθηκε σε 7 σχολικές μονάδες της πόλης των Ιωαννίνων, έλαβαν μέρος 150 μαθητές/τριες β/θμιας εκπ/σης, και η παρέμβαση σε κάθε σχολείο είχε διάρκεια 3 εβδομάδες. Τα θέματα που αναπτύχθηκαν ήταν: 1) Αυτογνωσία – αυτοεκτίμηση, 2) Χαρακτηριστικά και προβλήματα εφηβείας και 3) Παράγοντες επιτυχίας – αποτυχίας. Η επιλογή των θεμάτων έγινε σε συνεργασία με τους καθηγητές των σχολείων που συμμετείχαν και βασίστηκε στην κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών που εντόπισαν οι εκπαιδευτικοί στην τάξη τους. Το πρόγραμμα περιελάμβανε ομιλία – συζήτηση στην τάξη, εφαρμογή βιωματικών ασκήσεων και στο τέλος συμπλήρωση σύντομου, σχετικού με το εκάστοτε θέμα, ερωτηματολογίου. Κατά τη διάρκεια όλης της εβδομάδας που προηγούνταν της παρέμβασης στην τάξη, προβάλλονταν βίντεο και δινόταν στους/στις μαθητές/τριες έντυπα για συμπλήρωση και προβληματισμό. Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρούμε να παρουσιάσουμε εκτός από τη δομή, τους στόχους και τα αποτελέσματά του προγράμματος και ερευνητικά δεδομένα που συλλέξαμε από τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι μαθητές/τριες που συμμετείχαν σε αυτό αλλά και τις απόψεις που κατέθεσαν οι εκπαιδευτικοί που συνεργάστηκαν μαζί μας, και αφορούν στην αποτελεσματικότητά του, τα οφέλη από την εφαρμογή του, τις δυσκολίες κατά την εφαρμογή του και τις ενδεχόμενες προτάσεις για βελτίωσή του.

Ο αυτοτραυματισμός στους εφήβους στην Ελλάδα σε συνάρτηση με την αυτοεκτίμηση και τη γονεϊκή σχέση

Χριστίνα Καρασαρλίδου

AMC College

Ο μη αυτοκτονικός αυτοτραυματισμός είναι μια σοβαρή συμπεριφορά για τους εφήβους που αυξάνεται σημαντικά την τελευταία δεκαετία. Σύμφωνα με τον Yates (2004) ο αυτοτραυματισμός ορίζεται ως η βλάβη των ιστών του σώματος με έναν άμεσο και απαράδεκτο τρόπο που συμβαίνει λόγω της έλλειψης της συνειδητής πρόθεσης για αυτοκτονία. Επίσης, οι κατευθυντήριες γραμμές από το Εθνικό Ινστιτούτο Κλινικής Αριστείας (NICE) προσδιορίζουν τον αυτοτραυματισμό σχετικά με την πρόθεση του να ενεργεί ως αυτο-δηλητηρίαση ή αυτοτραυματισμός (NICE,

2004). Σε αυτήν την έρευνα 200 έφηβοι συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο. Περιελάμβανε στοιχεία σχετικά με: τη συμπεριφορά αυτοτραυματισμού, την υγεία και τον τρόπο ζωής, τα γεγονότα της ζωής και τα προβλήματα, τα προσωπικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά (συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών προβλημάτων που απαιτούν επαγγελματική βοήθεια, το άγχος και την κατάθλιψη, την αυτοεκτίμηση, την παρορμητικότητα, αλλά και την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς) και τη στάση απέναντι στον αυτοτραυματισμό των νέων ανθρώπων. Τέσσερις ψυχολογικές κλίμακες συμπεριλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο για τη μέτρηση των ψυχολογικών χαρακτηριστικών. Συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης μετρήθηκαν με την κλίμακα HADS, η οποία περιλαμβάνει δύο υποκλίμακες με 7 στοιχεία για το άγχος και την κατάθλιψη, κάθε σκοράρισμα μεταξύ του 0 και του 21, όπου υψηλότερη βαθμολογία υποδείκνυε υψηλότερα επίπεδα άγχους και κατάθλιψης. Η αυτοεκτίμηση μετρήθηκε χρησιμοποιώντας μια συντετμημένη έκδοση της κλίμακας Robson για την αυτο-αντίληψη με 8 στοιχεία, με πιθανές βαθμολογίες μεταξύ του 8 και του 32, όπου υψηλότερη βαθμολογία υποδείκνυε πιο θετική αυτοεκτίμηση. Μια κλίμακα παρορμητικότητας με έξι στοιχεία οδήγησε σε βαθμολογίες μεταξύ του 6 και του 24 με τις υψηλότερες βαθμολογίες να υποδεικνύουν μεγαλύτερη παρορμητικότητα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ένα υψηλό ποσοστό των εφήβων (24%) να έχουν υιοθετήσει την συμπεριφορά αυτοτραυματισμού, λόγω της αδυναμίας τους να αντιμετωπίσουν τις καθημερινές καταστάσεις, βρίσκοντας τον αυτοτραυματισμό ως έναν τρόπο αντιμετώπισης του άγχους.

Νέοι, νυχτερινή διασκέδαση και συμπεριφορές υγείας

Νικόλαος Μαρασίδης, *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας*
Χρυσοβαλάντης Παπαθανασίου, *Κέντρο Μελετών Υπηρεσιών Υγείας, Εργαστήριο*
Υγιεινής, Επιδημιολογίας & Ιατρικής Στατιστικής της Ιατρικής Σχολής του
Πανεπιστημίου Αθηνών

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη των συμπεριφορών υγείας των νέων στο πλαίσιο της νυχτερινής διασκέδασης. Η έρευνα πεδίου πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 2015 στην περιοχή Γκάζι της Αθήνας σε δείγμα εκατό νέων. Ως

μέθοδος χρησιμοποιήθηκε η τυχαία δειγματοληψία, ενώ ως μέσο για τη συλλογή των δεδομένων επιλέχτηκε το ερωτηματολόγιο. Τα δεδομένα υπέστησαν στατιστική επεξεργασία με τη χρήση του SPSS. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι (62%) δήλωσαν ενεργοί καπνιστές με εβδομαδιαία κατανάλωση 5-7 πακέτα τσιγάρων (46,3%). Το 47,9% δήλωσε ότι κάνει χρήση κάνναβης, με σκοπό τη χαλάρωση (40%). Το 97,8% δήλωσε ότι καταναλώνει αλκοόλ, το 52,1% ότι έχει οδηγήσει υπό την επήρεια αλκοόλ, με το 35,7% να έχει βιώσει τροχαίο ατύχημα. Το 64% των ερωτώμενων δήλωσε ότι έχει έρθει σε σεξουαλική επαφή, υπό την επήρεια αλκοόλ ή ψυχοτρόπων ουσιών, με άγνωστο άτομο που γνώρισε σε χώρο διασκέδασης, με το 18% να μην έχει χρησιμοποιήσει προφυλακτικό και το 15% να μην θυμάται αν χρησιμοποίησε. Το 69,5% των ερωτώμενων αξιολόγησε τα ποσοστά βίας στα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης από «αρκετά» έως «πολύ» υψηλά. Το 43,2% δήλωσε ότι τους τελευταίους δώδεκα μήνες έχει υπάρξει μάρτυρας περιστατικού βίας, με το σοβαρότερο περιστατικό βίας να έχει συμβεί στο δρόμο (55,3%) και να αφορά σε σωματική βία (73,9%). Ως προς την αντίδραση απέναντι στο περιστατικό βίας, το 59,6% των ερωτώμενων δήλωσε ότι δεν επενέβη για να βοηθήσει το θύμα. Προτείνεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων προαγωγής υγείας στους χώρους νυχτερινής διασκέδασης των νέων.

Παράγοντες που επηρεάζουν τη σχέση άθλησης και συχνότητας καπνίσματος σε έφηβους αθλητές

Γεωργία Λεωνίδου, Μαρία Καρεκλά

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η άθληση αποτελεί προστατευτικό παράγοντα για το κάπνισμα ενώ το άγχος, παράγοντα επικινδυνότητας. Ωστόσο, έφηβοι που ασχολούνται με την άθληση είναι καπνιστές ενώ παράλληλα μπορούν να παρουσιάζουν και υψηλά επίπεδα άγχους. Λιγότερες μελέτες υποστηρίζουν ότι οι παραπάνω συσχετίσεις εξαρτώνται από τον τύπο αθλήματος, τον τύπο καπνίσματος καθώς και τις επιρροές που δέχονται οι έφηβοι από σημαντικούς άλλους. Ωστόσο, δεν έχει μελετηθεί πώς το άγχος μπορεί να επηρεάσει τις παραπάνω μεταβλητές. Η παρούσα έρευνα εστιάζει στη σχέση μεταξύ τύπου αθλήματος και της συχνότητας καπνίσματος, και πώς αυτή

ρυθμίζεται ανάλογα με το επίπεδο άγχους και το βαθμό επιρροής από σημαντικούς άλλους σε έφηβους αθλητές. Στη μελέτη αυτή, συμμετείχαν 351 έφηβοι αθλητές (147 κορίτσια & 204 αγόρια), 12 με 19 χρονών, στους οποίους χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο με δημογραφικές ερωτήσεις, ερωτήσεις που αφορούν το κάπνισμα, την άθληση καθώς και το ερωτηματολόγιο STAI (κλίμακα trait anxiety). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι έφηβοι που ασχολούνταν με αερόβια αθλήματα έχουν λιγότερες πιθανότητες να καπνίσουν σε σύγκριση με τα άτομα που ασχολούνταν με αθλήματα ενδυνάμωσης. Επίσης, αναφέρθηκε ότι όσοι έχουν άγχος είναι λιγότερο πιθανόν να συμμετέχουν σε ομαδικά αθλήματα, ενώ όσοι ασχολούνται με ομαδικά αθλήματα έχουν μεγαλύτερη επιρροή για τη θετική επίδραση της άσκησης και καπνίζουν πιο λίγο. Τα ευρήματα αυτά θεωρούνται σημαντικά αφού γνωρίζοντας τις σχέσεις των παραπάνω μεταβλητών, θα μπορέσουν να αναπτυχθούν εστιασμένα προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης του καπνίσματος σε εφήβους αθλητές.

Η σημασία της εξωτερικής εμφάνισης και των υλικών αγαθών κατά την εφηβεία

Αδαμαντία Δούρη, Αικατερίνη Κορνηλάκη
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σύμφωνα με το μοντέλο της Dittmar (2007) η σύγχρονη καταναλωτική κοινωνία μας προβάλλει δύο ιδεώδη: το ιδεώδες της «καλής ζωής» που δίνει έμφαση στο χρήμα και την απόκτηση υλικών αγαθών και αυτό του «τέλειου σώματος» που τονίζει τη σημασία της εξωτερικής εμφάνισης. Τα δύο ιδεώδη συχνά συνυπάρχουν στα ΜΜΕ. Για παράδειγμα, ένα ακριβό αγαθό διαφημίζεται από ένα ελκυστικό μοντέλο. Η έκθεση των νέων και ιδιαίτερα των εφήβων στα ιδεώδη αυτά αναμένεται να επηρεάσει το σχηματισμό της ταυτότητάς τους, αλλά και την αυτοεικόνα και αυτοεκτίμησή τους. Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να καταγράψει κατά πόσο οι έφηβοι υιοθετούν τα δύο αυτά ιδεώδη, δηλαδή α) κατά πόσο εσωτερικεύουν αξίες που δίνουν έμφαση στην απόκτηση υλικών αγαθών, και β) πόσο επενδύουν στην εξωτερική τους εμφάνιση. Επίσης εξετάζεται τη σχέση των δύο αυτών ιδεωδών με την αυτοεκτίμησή τους. Στη μελέτη αυτή συμμετείχαν 135 έφηβοι ηλικίας 14-15

ετών. Οι έφηβοι συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο το οποίο περιλάμβανε κλίμακες μέτρησης του υλισμού (Richin, 2004), εσωτερίκευσης των κοινωνικοπολιτισμικών προτύπων εμφάνισης (SATAQ-3) (Thompson, 2003) και αυτοεκτίμησης (Rosenberg, 1965). Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι οι νέοι υιοθετούν υλιστικές αξίες και αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην εξωτερική τους εμφάνιση. Οι δύο αυτοί παράγοντες έχουν σημαντική και υψηλή συσχέτιση μεταξύ τους. Η δε αυτοεκτίμηση συσχετίζεται αρνητικά μαζί τους. Τα ευρήματα της έρευνας συζητούνται στο πλαίσιο των παραγόντων που επηρεάζουν την διαμόρφωση της ταυτότητας και γενικότερα την ψυχική υγεία κατά την εφηβεία.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή και πορεία της μουσικής σταδιοδρομίας

Καλλιόπη Χατζημηνάογλου, Ιωάννα Παπαβασιλείου-Αλεξίου
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει τα αποτελέσματα ποιοτικής έρευνας για τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή και πορεία της μουσικής σταδιοδρομίας. Η έρευνα εξέτασε τόσο το ρόλο των εξωτερικών περιβαλλοντικών παραγόντων, όπως η οικογένεια, οι φίλοι-συνομήλικοι και οι δάσκαλοι της μουσικής, όσο και τα στοιχεία προσωπικότητας των συμμετεχόντων, δηλαδή τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των ανθρώπων που συνδέονται με την επαγγελματική τους επιλογή και ανάπτυξη. Η συστημική θεωρία για τη σταδιοδρομία των Patton και McMahon χρησιμοποιήθηκε ως θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας. Στην έρευνα που διενεργήθηκε με ημιδομημένες σε βάθος συνεντεύξεις συμμετείχαν 20 επαγγελματίες μουσικοί. Το υλικό αναλύθηκε με βάση την θεμελιωμένη θεωρία (grounded theory) και οδήγησε στα ακόλουθα ευρήματα: τα άτομα οδηγούνται στην επιλογή μουσικής σταδιοδρομίας μέσα από επιρροές που δέχονται από τις διαπροσωπικές τους σχέσεις –περιβαλλοντικοί παράγοντες και υποστηρικτικοί μηχανισμοί– και ανάλογα με την προσωπική τους ανάπτυξη και αυτοαντίληψη ως προς τις μουσικές τους ικανότητες. Κατά τη διάρκεια μιας μακρόχρονης εκπαιδευτικής μουσικής πορείας, η οικογένεια, οι συνομήλικοι και οι δάσκαλοι της μουσικής –«σημαντικοί άλλοι»– επιδρούν πολύπλευρα, αφού άλλοτε ενισχύουν και

άλλοτε δυσχεραίνουν τις διαδικασίες λήψης επαγγελματικών αποφάσεων, ενώ ο ρόλος της προσωπικότητας εμφανίστηκε καθοριστικότερος όσον αφορά τη μετέπειτα επαγγελματική εξέλιξη. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν σε στοχευμένες δράσεις συμβουλευτικής σταδιοδρομίας στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια μουσική εκπαίδευση, με στόχο τη διευκόλυνση των επιλογών και την ένταξη/προσαρμογή σε μουσικά επαγγέλματα αλλά και τη βελτίωση της παρεχόμενης μουσικής παιδείας στη χώρα μας.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΜΑΪΟΥ

Ελλείμματα στην κινητική ανάπτυξη σε παιδιά με διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού

Φωτεινή Τσιφτζή, Φίλιππος Βλάχος, Φωτεινή Μπονώτη, Ηλίας Αβραμίδης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλία

Υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα τα τελευταία χρόνια που υποδεικνύουν ότι τα παιδιά με αυτισμό παρουσιάζουν συχνά προβλήματα στην ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων. Σκοπός της έρευνάς μας ήταν να εξεταστεί η κινητική ανάπτυξη σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας με διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού, μέσω της σύγκρισης των επιδόσεών τους με αυτές παιδιών με νοητική καθυστέρηση και παιδιών με τυπική ανάπτυξη σε συγκεκριμένες δοκιμασίες που ελέγχουν τις κινητικές ικανότητες. Στην έρευνα συμμετείχαν 60 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών, χωρισμένα στις τρεις παραπάνω ομάδες κι εξισωμένα ως προς την ηλικία και το φύλο. Τα παιδιά με αυτισμό και αυτά με νοητική καθυστέρηση ήταν εξισωμένα και ως προς το νοητικό τους πηλίκο, ενώ είχαν διάγνωση από επίσημο δημόσιο φορέα. Για την αξιολόγηση της κινητικής τους ανάπτυξης χρησιμοποιήθηκε το Movement Assessment Battery for Children (M-ABC), ένα κινητικό τεστ για την ανίχνευση και αξιολόγηση των κινητικών προβλημάτων από την ηλικία των 4 ετών. Οι δοκιμασίες του διακρίνονται σε άξονες οι οποίοι αξιολογούν την επιδεξιότητα χεριών, τις δεξιότητες με μπάλα, και τη δυναμική και στατική ισορροπία. Τα αποτελέσματα έδειξαν τρεις τομείς στους οποίους παρουσιάστηκε στατιστικώς σημαντική υστέρηση των αυτιστικών παιδιών σε σχέση με τα τυπικά αναπτυσσόμενα. Αυτοί αφορούσαν την επιδεξιότητα άνω άκρων, την εκτέλεση πολύπλοκων κινήσεων, καθώς και τη γενική επίδοση. Η συγκεκριμένη μελέτη επιβεβαιώνει προηγούμενα ευρήματα και παρέχει στοιχεία για περαιτέρω εξέταση της σχέσης ανάμεσα στην αυτιστική διαταραχή και την κινητική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας.

Λέξεις «κλειδιά»: κινητική ανάπτυξη, αυτισμός

Νευροψυχολογική αξιολόγηση της παρεγκεφαλιδικής λειτουργίας σε παιδιά με διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού

Φωτεινή Τσιφτζή¹, Ηλίας Αβραμίδης¹, Φίλιππος Βλάχος¹, Πλουσία Μισαηλίδη²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Την τελευταία δεκαετία, έρευνες στο πεδίο των νευροεπιστημών και στο πεδίο της συμπεριφοράς έχουν δείξει ότι οι διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού συσχετίζονται με παρεγκεφαλιδική παθολογία ή δυσλειτουργία. Σκοπός της έρευνας ήταν ο περαιτέρω έλεγχος της υπόθεσης της παρεγκεφαλιδικής δυσλειτουργίας σε παιδιά με αυτισμό. Στην έρευνα πήραν μέρος 20 παιδιά 4 - 6 ετών ($M = 5.01$) με διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού, στα οποία χορηγήθηκαν 10 κλινικές δοκιμασίες οι οποίες αξιολογούν την παρεγκεφαλιδική λειτουργία και ειδικότερα τη λεπτή κινητικότητα, το συντονισμό του σώματος και των άνω άκρων, την υποτονία και τη γενική κινητική επάρκεια του παιδιού. Οι επιδόσεις των αυτιστικών παιδιών στις παραπάνω δοκιμασίες συγκρίθηκαν με εκείνες μιας ομάδας παιδιών με νοητική καθυστέρηση και μιας ομάδας τυπικώς αναπτυσσόμενων παιδιών, τα οποία ήταν εξισωμένα ως προς την ηλικία και το φύλο. Τα παιδιά των δύο κλινικών ομάδων είχαν διάγνωση από επίσημο δημόσιο φορέα, και επιπλέον είχαν εξισωθεί και ως προς τη νοητική ηλικία. Η ανάλυση έδειξε ότι υπήρχαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές ανάμεσα και στις τρεις ομάδες σε τέσσερις από τις δέκα δοκιμασίες, αυτές που ήλεγχαν την ισορροπία, την κίνηση των άκρων και την εκτέλεση πολύπλοκων κινήσεων. Η μελέτη αυτή παρέχει στοιχεία που μπορεί να αξιοποιηθούν για την περαιτέρω διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην αυτιστική διαταραχή και την παρεγκεφαλιδική λειτουργία κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας, ώστε διερευνηθεί αν τα πιθανά κινητικά ελλείμματα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως δείκτες για την πληρέστερη ανίχνευση και διάγνωση των διαταραχών του αυτιστικού φάσματος.

Λέξεις «κλειδιά»: παρεγκεφαλιδική λειτουργία αυτισμός

Οι επιδράσεις προγράμματος Θεραπείας με τη Βοήθεια Σκύλου στον Αυτισμό, τη Διπολική Διαταραχή και την Ψύχωση σε τρεις διαφορετικές μελέτες περίπτωσης στην Ψυχιατρική Κλινική Στρατιωτικού Νοσοκομείου

Βαγγέλης Διαμαντάκος², Γιάννης Χανιωτάκης¹, Ευγενία Τετράδη², Ηλίας Χαραλαμπίδης², Γιώργος Κλεφτάρας³

¹Διεύθυνση Υγειονομικού, ²Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας, ³Ψυχιατρική Κλινική, 251 Γενικού Νοσοκομείου Αεροπορίας, ⁴Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, ⁵Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα έρευνα αναφέρεται στο πρώτο πρόγραμμα Θεραπείας με τη Βοήθεια Σκύλου (ΘΒΣ) που πραγματοποιήθηκε σε Νοσοκομείο της Ελλάδας. Αποτελεί μέρος πιλοτικής έρευνας για την εισαγωγή ΘΒΣ στο 251 Γενικό Νοσοκομείο Αεροπορίας. Η μελέτη των Παρεμβάσεων με τη Βοήθεια Ζώων αποτελεί ένα πεδίο έρευνας που συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας σε διεθνές επίπεδο. Η παρούσα έρευνα παρουσιάζει την εισαγωγή προγράμματος ΘΒΣ στην Ψυχιατρική Κλινική Στρατιωτικού Νοσοκομείου ως μέρος μιας ολιστικής αντιμετώπισης του Αυτισμού, της Διπολικής Διαταραχής και της Ψύχωσης. Επιπλέον, παρουσιάζονται οι επιδράσεις του εν λόγω προγράμματος σε τρεις διαφορετικές μελέτες περίπτωσης. Οι συμμετέχοντες ήταν 3 ενήλικοι ασθενείς με διάγνωση Αυτισμού, Διπολικής Διαταραχής και Ψύχωσης (ένας σε κάθε περίπτωση). Οι ασθενείς ακολουθούσαν το εγκεκριμένο πρόγραμμα αντιμετώπισης/θεραπείας σύμφωνα με τις οδηγίες των θεραπόντων ιατρών. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια υποστήριξής τους από ψυχολόγο, αλληλεπιδρούσαν με ένα σκύλο για 40 λεπτά, σε εβδομαδιαία βάση και για μία περίοδο δύο μηνών (8 συνεδρίες συνολικά). Κατά τη διάρκεια των συνεδριών οι ασθενείς αλληλεπιδρούσαν με το σκύλο σε ατομικό επίπεδο. Ο ψυχολόγος της ερευνητικής ομάδας ακολουθούσε την εγκεκριμένη θεραπεία και όπου έκρινε απαραίτητο συνεργαζόταν με τον εκπαιδευτή που συνόδευε το σκύλο προκειμένου να διευκολύνει και να προωθήσει την αλληλεπίδραση του ασθενή με τον σκύλο. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τέσσερα διαφορετικά ψυχομετρικά εργαλεία για την μέτρηση της Ψυχολογικής Διάθεσης, του Άγχους, της Κατάθλιψης και της Προσαρμοστικής Συμπεριφοράς των ασθενών. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν πριν την έναρξη της έρευνας και θα συμπληρωθούν ξανά στο τέλος και ένα μήνα μετά το τέλος αυτής. Η έρευνα αυτή τη στιγμή είναι σε εξέλιξη και τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν για ανάλυση. Σύμφωνα

με αρχικές παρατηρήσεις διαφαίνεται ότι η αλληλεπίδραση ασθενών – σκύλου μπορεί να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των εν λόγω ασθενειών. Μελλοντική έρευνα στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο θα βοηθήσει προκειμένου να εξαχθούν επιπλέον συμπεράσματα για τα προγράμματα ΘΒΣ.

Βιώματα γονέων παιδιών με διαταραχή αυτιστικού φάσματος

Μαρία Κυπριωτάκη, Μαρία Μαρκοδημητράκη, Μαρία Καλεσίου, Νιφρίλντα Ντρέτσα

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο σκοπός της παρούσας ποιοτικής μελέτης είναι να ανιχνεύσει τα βιώματα γονέων παιδιών με διαταραχή αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ). Ειδικότερα, στοχεύει στη διερεύνηση των συναισθημάτων πατέρων και μητέρων παιδιών με ΔΑΦ, της συμμετοχής τους στην ανατροφή του παιδιού τους, αλλά και των σχέσεών τους με το κοινωνικό δίκτυο. Η ποιοτική αυτή έρευνα διεξήχθη με βάση δέκα ημι-δομημένες συνεντεύξεις, προκειμένου να εξεταστούν οι εμπειρίες των γονέων παιδιών με ΔΑΦ από τη γέννησή τους μέχρι σήμερα. Οι εμπειρίες των γονέων περιλαμβάνουν τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις τους μετά από τη διάγνωση, τη σχέση τους με τον/την σύντροφο, τη σχέση τους με το παιδί με ΔΑΦ, τη σχέση τους με τους παππούδες-γιαγιάδες, και με φίλους, συγγενείς, τον ρόλο των ειδικών και των εκπαιδευτικών, και τις ανησυχίες τους σχετικά με το μέλλον των παιδιών τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότερο στη ζωή του παιδιού τους και προσπαθούν να διατηρούν ισορροπημένες σχέσεις. Καθοριστικής σημασίας κρίνουν τη συμβολή και υποστήριξη που έχουν λάβει από το κοινωνικό δίκτυο και την ομάδα των ειδικών.

Λέξεις κλειδιά: διαταραχή αυτιστικού φάσματος, βιώματα γονέων

Γνωστική και θυμική ενσυναίσθηση: Διαφορές μεταξύ των δυο φύλων

Μαρία-Θεοδώρα Γιαννοπούλου, Αντωνία Κατριμπούζα, Ιωάννα Κούτση, Αθανασία Παπασταθοπούλου, Ιωάννης Κατσιλλής

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η γνωστική και θυμική ενσυναίσθηση είναι δύο από τις διαστάσεις της ενσυναίσθησης που έχουν προκαλέσει έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον διεθνώς. Ένας μεγάλος αριθμός των ερευνών αυτών διερευνά τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων. Στην Ελλάδα, όμως, οι σχετικές έρευνες είναι πολύ περιορισμένες. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τη σχέση μεταξύ του φύλου και ενσυναίσθησης με δεδομένα από ένα δείγμα 376 Ελλήνων μαθητών με μέσο όρο ηλικίας 11,3. Για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης χρησιμοποιήθηκε μια τροποποιημένη μορφή της κλίμακας BEI (Bryant's Empathy Index for Children and Adolescents, Bryant, 1982), με 12 διπολικές ερωτήσεις τύπου Ναι/Όχι. Για τη διερεύνηση των πιθανών διαφορών μεταξύ αγοριών και κοριτσιών ως προς τη γνωστική και θυμική ενσυναίσθηση, κατασκευάστηκαν δύο παράγοντες (γνωστική και θυμική ενσυναίσθηση) ακολουθώντας διαδικασίες παρόμοιες με αυτές γνωστών σχετικών ερευνών. Η ανάλυση έδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του φύλου και των δύο παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, έδειξε ότι ο μέσος όρος των κοριτσιών, τόσο στη γνωστική όσο και στη θυμική ενσυναίσθηση, ήταν υψηλότερος από των αγοριών.

Λέξεις κλειδιά: γνωστική-θυμική ενσυναίσθηση, μαθητές δημοτικού, φύλο

Η ενσυναίσθηση σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές Λογοθεραπείας

Φαίη Καταγή, Διονύσιος Ταφιάδης, Ευγενία Τόκη, Βικτωρία Ζακοπούλου,
Ναυσικά Ζιάβρα, Βασιλική Σιαφάκα
Τμήμα Λογοθεραπείας, ΤΕΙ Ηπείρου

Η ενσυναίσθηση αποτελεί μια σημαντική συνιστώσα της κοινωνικής συμπεριφοράς, που συμβάλλει στην ικανότητά μας να κατανοούμε και να ανταποκρινόμαστε προσαρμοστικά στα συναισθήματα των άλλων. Σε θεραπευτικό πλαίσιο, ενισχύει τη διαμόρφωση ουσιαστικής θεραπευτικής σχέσης, αυξάνει την ικανοποίηση των ασθενών και συμβάλλει στην καλύτερη συμμόρφωσή τους στη θεραπεία, ενώ στους θεραπευτές έχει ως αποτέλεσμα τη βίωση μεγαλύτερης ικανοποίησης από την εργασία και την ενίσχυση της ψυχικής τους ευεξίας. Στόχος της παρούσας μελέτης

ήταν η εκτίμηση της ενσυναίσθησης προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών λογοθεραπείας. Το δείγμα αποτέλεσαν φοιτητές Γ' εξαμήνου που δεν είχαν παρακολουθήσει καμία κλινική άσκηση (N=112), φοιτητές Ζ' εξαμήνου (N=87), που είχαν ολοκληρώσει την παρακολούθηση των κλινικών ασκήσεων και μεταπτυχιακοί φοιτητές με κλινική εμπειρία (N=35). Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε μια σειρά ερωτήσεων που αφορούσαν σε κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά, το Toronto Empathy Questionnaire (TEQ) (Spreng et al., 2009), καθώς και η Κλίμακα Εκτίμησης της Συναισθηματικής Νοημοσύνης TEIQue-SF (Petrides et al., 2007). Οι αναλύσεις περιλάμβαναν έλεγχο συσχετίσεων μεταξύ των τιμών των δυο ερωτηματολογίων και των υποκλιμάκων τους, αλλά και του κάθε ερωτηματολογίου με το σύνολο των κοινωνικοδημογραφικών χαρακτηριστικών (φύλο, οικογενειακό κοινωνικομορφωτικό επίπεδο κ.ά.), καθώς και με το επίπεδο κλινικής εκπαίδευσης και εμπειρίας των φοιτητών. Ερμηνείες των αποτελεσμάτων, καθώς και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα παρουσιάζονται αναλυτικά.

Λέξεις-κλειδιά: ενσυναίσθηση, φοιτητές λογοθεραπείας, κλινική εμπειρία, κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά

Επιτελική λειτουργικότητα σε μονόγλωσσα και δίγλωσσα παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή

Μαρία Τσιντάβη, Χριστίνα Παπαηλιού
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Παρά το γεγονός ότι η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) θεωρείται αυτόνομη διαγνωστική κατηγορία, έχει αποδειχθεί ότι τα παιδιά με ΕΓΔ παρουσιάζουν ελλείμματα και σε άλλους τομείς της ανάπτυξης όπως η επιτελική λειτουργικότητα (ΕΛ). Επιπλέον, έρευνες υποστηρίζουν ότι τα ΤΑ δίγλωσσα παιδιά παρουσιάζουν αυξημένες ικανότητες ως προς την ΕΛ. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει το προφίλ των ΕΛ σε παιδιά δίγλωσσα και μονόγλωσσα με ΕΓΔ. Στην έρευνα συμμετείχαν τέσσερις ομάδες: 10 δίγλωσσα παιδιά δημοτικού σχολείου με ΕΓΔ, 10 μονόγλωσσα παιδιά με ΕΓΔ, 15 δίγλωσσα ΤΑ παιδιά και 15 μονόγλωσσα ΤΑ παιδιά. Η γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών αξιολογήθηκε μέσω της Δοκιμασίας

Γλωσσικής Ανάπτυξης και ο δείκτης νοημοσύνης μέσω του WISC-III. Επιπλέον, αξιολογήθηκαν με σταθμισμένες δοκιμασίες δύο διαστάσεις της επιτελικής λειτουργικότητας, όπως ορίζονται από τη διεθνή βιβλιογραφία: (α) οι ψυχρές επιτελικές λειτουργίες που περιλαμβάνουν την οργάνωση των ενεργειών, την οπτική προσοχή, τη λεκτική αναστολή και την αναστολή της κίνησης, τη γλωσσική ευφράδεια και την ευφράδεια στο σχέδιο και (β) οι θερμές επιτελικές λειτουργίες: δοκιμασία καθυστέρησης δώρου και η δοκιμασία cgt. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, τόσο τα μονόγλωσσα όσο και τα δίγλωσσα παιδιά με ΕΓΔ παρουσίασαν χαμηλότερες επιδόσεις στη λεκτική αναστολή και την αναστολή πράξης, τη γλωσσική ευφράδεια και την ευφράδεια στο σχέδιο, την οργάνωση των ενεργειών και την προσοχή. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τη φύση της ΕΓΔ και την αντιμετώπισή της.

Η σχέση της Θεωρίας του Νου με την αποστροφή της αδικίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας

Νικολέτα Χαρούμενου, Βασιλεία Μαυρίδου, Δημήτρης Πνευματικός
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η ανάπτυξη της δικαιοσύνης και της κατανομής αγαθών αποτελεί ένα από τα κλασσικά θέματα της αναπτυξιακής ψυχολογίας. Η αποστροφή της αδικίας αφορά στην αποστροφή προς κάποιον που λαμβάνει είτε περισσότερα, είτε λιγότερα σε σχέση με κάποιον άλλον. Όταν τα παιδιά θα πρέπει να μοιράσουν περιττό αριθμό αντικειμένων τείνουν να πετάνε το ένα στο καλάθι παρά να τα μοιράσουν άνισα σε δύο ανώνυμους δράστες. Πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι η αποστροφή της αδικίας επηρεάζεται από το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο μεγαλώνει το κάθε παιδί. Στην παρούσα έρευνα υποθέσαμε ότι η ανάπτυξη της αποστροφής της αδικίας προϋποθέτει την κατάκτηση της Θεωρίας του Νου (ΘτΝ), αφού θα πρέπει το άτομο να είναι σε θέση να κατανοήσει την νοητική κατάσταση αυτού που αδικείται. Στην έρευνα συμμετείχαν 40 παιδιά προσχολικής ηλικίας (3-5,5 ετών). Τα παιδιά έκριναν την κατανομή αγαθών σε δύο συνθήκες: μία ισότητας και μία ανισότητας. Επίσης, στους συμμετέχοντες δόθηκε και ένα έργο ΘτΝ ψευδούς πεποίθησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν σχέση εξάρτησης μεταξύ ΘτΝ και αποστροφή της αδικίας

στην συνθήκη της ανισότητας. Το 82.6% των παιδιών που έλυσαν το έργο της ΘτΝ, βρέθηκε να είναι ευαίσθητο στην αδικία (πρότεινε να πεταχτεί το αντικείμενο παρά να γίνει άνιση μοιρασιά). Αντίθετα, το 76.5% των παιδιών που δεν έλυσαν το έργο της ΘτΝ δεν έδειξαν ευαισθησία στην άνιση μοιρασιά. Συμπερασματικά, η ανάπτυξη της ΘτΝ θα πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για την ευαισθησία στην αδικία στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

Γνωσιακή συμπεριφορική παρέμβαση μείωσης του στρες και των συμπτωμάτων της υπνικής άπνοιας

Ζωή Σιούτη, Χριστίνα Δαρβίρη, Γεώργιος Χρούσος, Δημήτριος Δικαίος
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το σύνδρομο υπνικής άπνοιας (ΣΑΥ) αποτελεί έναν από τους κυριότερους προγνωστικούς παράγοντες εμφάνισης καρδιαγγειακών προβλημάτων και συνήθους ύπαρξης συνοδών ψυχιατρικών διαταραχών με σοβαρές επιπτώσεις στη λειτουργικότητα των ασθενών. Σημαντική επίπτωση του συνδρόμου είναι η αύξηση της δραστηριότητας του άξονα υποθαλάμου-υπόφυσης-επινεφριδίων, με συνέπεια την εμφάνιση δυσλειτουργικού στρες. Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση του εάν επιτυγχάνεται μείωση της ημερησίας υπνηλίας και του αντιλαμβανόμενου στρες καθώς και αύξηση της ποιότητας του ύπνου μέσω των τεχνικών της διαφραγματικής αναπνοής, της προοδευτικής μυϊκής χαλάρωσης, του καθοδηγούμενου οραματισμού και της γνωσιακής αναδόμησης. Η έρευνα διεξήχθη σε δείγμα 60 ασθενών με ΣΑΥ υπό θεραπεία με τη συσκευή συνεχούς θετικής πίεσης των αεραγωγών (CPAP), το οποίο δείγμα τυχαιοποιήθηκε σε δύο ομάδες βάσει τυχαίων αριθμών που προέκυψαν από διαδικτυακή γεννήτρια τυχαίων αριθμών (random.org). Η ομάδα παρέμβασης (N= 30) παρακολούθησε πρόγραμμα διαχείρισης του στρες και προαγωγής της υγείας διάρκειας 8 εβδομάδων, ενώ η ομάδα ελέγχου (N=30) κατά το ίδιο χρονικό διάστημα δεν έλαβε καμία παρέμβαση. Συγκριτικά με την ομάδα ελέγχου, στην ομάδα παρέμβασης διαπιστώθηκε μείωση του αντιλαμβανόμενου στρες ($p=0.000^*$, $Z=0.64$) και της ημερησίας υπνηλίας ($p=0.028^*$, $Z= 0.28$), όχι όμως αύξηση στην ποιότητα του ύπνου. Μείωση επίσης παρατηρήθηκε στις υποκλίμακες του στρες ($p=0,000^*$,

Z=0.60), των καταθλιπτικών συμπτωμάτων ($p=0.006^*$, $Z=0.35$) και του άγχους ($p=0.001^*$, $Z=0.43$) όπως μετρήθηκαν στην κλίμακα DASS-21. Συνεπώς, φαίνεται ότι παρεμβατικά προγράμματα για τη διαχείριση του στρες (διαφραγματικές αναπνοές, προοδευτική μυϊκή χαλάρωση, καθοδηγούμενος οραματισμός και γνωσιακή αναδόμηση) μπορούν να μειώσουν την ημερήσια υπνηλία και το αντιλαμβανόμενο στρες στους ασθενείς με υπνική άπνοια και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους.

Γνωστικές αναπαραστάσεις κοινωνικών ομάδων και αφαιρετικότητα της γλώσσας

Ελένη Λυπουρλή, *Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο*

Αιγαίου

Αντώνης Γαρδικιώτης, *Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ, Α.Π.Θ*

Η σχέση της γνωστικής αναπαράστασης κοινωνικών ομάδων με το επίπεδο αφαιρετικότητας της γλώσσας, που χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα κοινωνικό συμβάν, εξετάστηκε σε μια μελέτη επισκόπησης σε φοιτήτριες/τές Ελληνικών πανεπιστημίων ($N=498$). Εξετάζονται οι σχέσεις μεταξύ εσενσιαλιστικών πεποιθήσεων και στερεοτύπων για δύο κοινωνικές ομάδες (φτωχοί-πλούσιοι) και της επιλογής γενικής (generic), ή μη γενικής γλώσσας (Semin & Fiedler, 1991) για να περιγραφεί με έναν τίτλο μια φωτογραφία ενός περιστατικού καταγεγραμμένου στον ημερήσιο τύπο (πολίτες περιμένουν τη διανομή δωρεάν προϊόντων). Ενώ οι σχέσεις μεταξύ εσενσιαλιστικών πεποιθήσεων και στερεοτύπων έχουν επιβεβαιωθεί στη βιβλιογραφία (Bastian & Haslam, 2006), δεν έχει γίνει κάτι παρόμοιο για τη σχέση τους με τη γενική ή μη γλώσσα. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα δηλώνουν περισσότερο θετικά στερεότυπα (π.χ. έντιμοι), αλλά λιγότερο ουσιοποιητικές αντιλήψεις (π.χ. ο χαρακτήρας εξαρτάται από βιολογικούς παράγοντες) απέναντι στην ομάδα των φτωχών, σε σύγκριση με την ομάδα των πλουσίων. Ενώ για την ομάδα των πλουσίων οι εσενσιαλιστικές αντιλήψεις συσχετίζονται με τα στερεότυπα, για την ομάδα των φτωχών δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση. Η επιλογή γενικής γλώσσας (π.χ. χρήση επιθετικών προσδιορισμών), ή μη γενικής γλώσσας (π.χ. απλή περιγραφή της εικόνας), φαίνεται να συνδέεται με διαφορετικό τρόπο με τις γνωστικές αναπαραστάσεις για τις δύο κοινωνικές ομάδες. Η επιλογή της γενικής γλώσσας συνδέεται με τη θετική

αναπαράσταση της ομάδας των φτωχών, αλλά και με την εσενσιαλιστική αντίληψη της ομάδας των πλουσίων.

Ανίχνευση της κοινωνικής κατανόησης σε παιδιά ηλικίας 7 έως 10 ετών

Δέσποινα Σακουλογέωργα-Κωστάκη¹, Σοφία Μαυροπούλου¹, Πλουσία Μισαηλίδη²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η συμβολή της κοινωνικής κατανόησης στην ανάπτυξη της κοινωνικής νοημοσύνης και της κοινωνικής συμπεριφοράς είναι πλέον εδραιωμένη στη διεθνή βιβλιογραφία. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η ανάπτυξη ενός εργαλείου για την ανίχνευση της κοινωνικής κατανόησης σε τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά. Η Διευρυμένη Αναπτυξιακή Κλίμακα για την Κοινωνική Κατανόηση (ΔΑΚΚ) περιλαμβάνει 25 έργα για την αξιολόγηση τριών επιπέδων (πρώιμο, βασικό και προχωρημένο) της κοινωνικής κατανόησης. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 60 τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά ηλικίας 7 έως 10 ετών, τα οποία ταξινομήθηκαν σε τρεις ισάριθμες ηλικιακές ομάδες. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί των παιδιών συμπλήρωσαν την Κλίμακα Κοινωνικής Ωριμότητας, που αξιολογεί το είδος και την ποιότητα της αλληλεπίδρασης των παιδιών με τους Συνομηλικούς τους (Peer Social Maturity Scale) και την Κλίμακα για τις Ικανότητες και τις Δυσκολίες στην Ανάγνωση του Νου στην καθημερινή ζωή (Everyday Mind Reading Skills and Difficulties Scale). Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την υπόθεσή μας ότι η κοινωνική κατανόηση των τριών ηλικιακών ομάδων θα διαφέρει σημαντικά. Η ανάλυση διακύμανσης έδειξε ότι η χρονολογική ηλικία και η λεκτική νοημοσύνη προβλέπουν σε ποσοστό 41% την επίδοση στη ΔΑΚΚ. Αξιοσημείωτο είναι ότι δε βρέθηκαν σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στην κοινωνική κατανόηση, την κοινωνική συμπεριφορά και την ικανότητα εφαρμογής δεξιοτήτων για την ανάγνωση του νου στην καθημερινή ζωή των παιδιών, όπως την κατέγραψαν γονείς και εκπαιδευτικοί. Συμπερασματικά, η έρευνα αυτή δείχνει τη χρησιμότητα της ΔΑΚΚ για τη διερεύνηση της ανάπτυξης της κοινωνικής κατανόησης σε τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά ηλικίας 7 έως 10 ετών.

Η επίδραση του κόκκινου χρώματος στον αναγραμματισμό σε παιδιά τυπικής και μη τυπικής ανάπτυξης

Άννα-Μαρία Κουτούμπα, Ιωάννα Μαλουμίδου, Γεωργία Σταυροπούλου,

Χαρίκλεια Πρώιου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Υπάρχει μια μεγάλη θεωρία και αρκετή έρευνα, πίσω από την πολυεπίπεδη ψυχολογική επίδραση του κόκκινου χρώματος στη ζωή μας. Επικεντρωθήκαμε στην επιρροή που μπορεί να έχει το κόκκινο, στον τομέα της εκπαίδευσης. Σκοπός μας ήταν, να διερευνήσουμε την αρνητική επίδραση του κόκκινου στην απόδοση μαθητών τυπικής και μη τυπικής ανάπτυξης, στον αναγραμματισμό λέξεων. Οι συμμετέχοντες ήταν 122 παιδιά ηλικίας 7 ετών. Από αυτά, τα 116 ήταν τυπικής ανάπτυξης και τα 6 μη τυπικής, ποικίλων διαταραχών. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δημοτικά σχολεία και σε χώρους καλαθοσφαίρισης. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν τέσσερα φυλλάδια αναγραμματισμού με λέξεις σε κόκκινο, πράσινο και γκρι πλαίσιο. Τα δύο φυλλάδια απαιτούσαν την επίλυση του αναγραμματισμού τρισύλλαβων και τετρασύλλαβων λέξεων και τα άλλα δύο την επιλογή και επίλυση των τρισύλλαβων και τετρασύλλαβων αναγραμματισμών. Χρησιμοποιήθηκε περιγραφική στατιστική και στατιστική ανάλυση των δεδομένων με τη χρήση του Pearson Correlation. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει επίδραση στην αποτυχία επίλυσης και επιλογής του κόκκινου χρώματος έναντι του πράσινου και του γκρι με $p=0,000<0,005$ κυρίως στις τετρασύλλαβες λέξεις. Ακόμη, εντοπίστηκαν μέσω της περιγραφικής στατιστικής σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα παιδιά της τυπικής και της μη τυπικής ανάπτυξης κυρίως στις τρισύλλαβες λέξεις, εκτός του υποκειμένου με δυσπραξία. Συμπερασματικά, το κόκκινο χρώμα αποτελεί κίνητρο αποφυγής και αποτυχίας, τόσο στα παιδιά της τυπικής όσο και της μη τυπικής ανάπτυξης. Επομένως, τα αποτελέσματα της έρευνας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν λειτουργικά, στα πλαίσια του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Ο ρόλος της επεισοδιακής μελλοντικής σκέψης στη διατροφική συμπεριφορά: διατροφικές προτιμήσεις και στόχοι ζωής

Μαρία Μπασκίνη, Χαρίκλεια Πρώιου

Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Οι προσωπικοί στόχοι ζωής του καθένα απαιτούν επεισοδιακή μελλοντική σκέψη (episodic future thinking, EFT) και μπορούν, ασυνείδητα, να σχετίζονται με τις διατροφικές προτιμήσεις του ατόμου. Η πρώτη μας υπόθεση ήταν ότι άτομα με υψηλό δείκτη μάζας σώματος (ΔΜΣ), με διατροφικές προτιμήσεις είτε πλούσιες είτε φτωχές σε θρεπτικά συστατικά, θέτουν διαφορετικούς προσωπικούς στόχους ζωής από άτομα με φυσιολογικό ΔΜΣ με αντίστοιχες διατροφικές προτιμήσεις. Μια δεύτερη υπόθεση διατυπώθηκε παρόμοια με την πρώτη αλλά με βάση τη σταθερότητα του σωματικού βάρους. 200 υγιείς ενήλικες ολοκλήρωσαν την έρευνα συμπληρώνοντας ένα ερωτηματολόγιο με δεκαεννέα ερωτήσεις. Έντεκα από αυτές ήταν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου σχετικές με προσωπικούς στόχους και διατροφικές προτιμήσεις. Το τεστ ανεξαρτησίας χ^2 έδειξε ότι συγκεκριμένοι στόχοι σχετίζονται με τις διατροφικές προτιμήσεις όταν λάβουμε υπόψη το ΔΜΣ και τη σταθερότητα του σωματικού βάρους. Τα συμπεράσματα εισηγούνται ότι οι προσωπικοί στόχοι του καθένα μπορούν να ασκούν κάποια επιρροή στις διατροφικές του προτιμήσεις. Συμπερασματικά, για να αλλάξουμε τις διατροφικές προτιμήσεις κάποιου θα πρέπει να υιοθετήσουμε μια πιο ολιστική προσέγγιση που θα συνυπολογίζει και τους προσωπικούς στόχους του ατόμου.

Συναισθήματα των νηπίων για τις φιλίες τους: Ο ρόλος της ελπίδας και της αισιοδοξίας

Ιωάννα Μπαλμπαγάδη, Γεωργία Στεφάνου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στη διερεύνηση (α) της αισιοδοξίας, της ελπίδας και των συναισθημάτων των νηπίων για την από τους ίδιους αντιλαμβανόμενη ικανοποιητική ή μη ικανοποιητική φιλία τους με τον/την καλύτερό/ρή τους φίλο/λη, και (β) της σχέσης της αισιοδοξίας και της ελπίδας με τα συναισθήματα. Στην έρευνα συμμετείχαν 49 νήπια (25 αγόρια, 24 κορίτσια), από ιδιωτικό Νηπιαγωγείο

της Θεσσαλονίκης. Οι συμμετέχοντες, πρώτα, ανέφεραν το όνομα του καλύτερου τους φίλου και, έπειτα, εστιάζοντας σε αυτόν, αποκρίθηκαν στις κλίμακες των συναισθημάτων και εκτίμησης της φιλίας ως ικανοποιητικής/μη ικανοποιητικής. Στις συγκεκριμένες κλίμακες χρησιμοποιήθηκε εικόνες με βάση την Κλίμακα Αξιολόγησης Χαμογελαστού Προσώπου (Smiley Face Assessment Scale- SFAS-, Reynolds-Keefner, Johnson, Dickenson, & McFadden, 2009). Τα νήπια, τέλος, αποκρίθηκαν στις κλίμακες της ελπίδας (ηλικίες από 5 έως 9, βλ. Snyder et al., 1997) και της αισιοδοξίας 'Lot-R' (Scheier, Carver, & Bridges, 1994). Η συλλογή των δεδομένων έγινε στο τέλος σχολικού έτους, έτσι, ώστε να υπάρχει αρκετός χρόνος για πιθανή ανάπτυξη φιλίας μεταξύ των συμμαθητών, και για διαμόρφωση εντυπώσεων για τη φιλία τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι (α) τα νήπια διέθεταν από μέτρια έως υψηλή ελπιδοφόρα σκέψη και αισιοδοξία, (β) η πλειοψηφία των νηπίων εκτίμησαν ικανοποιητικές τις φιλικές τους σχέσεις, (γ) τα παιδιά βίωναν υψηλής έντασης θετικά συναισθήματα και μέτριας έντασης αρνητικά συναισθήματα για τις ικανοποιητικές και μη ικανοποιητικές φιλικές τους σχέσεις, αντίστοιχα. Επιπροσθέτως, η ελπίδα και η αισιοδοξία συσχετίστηκαν θετικά με τα συναισθήματα. Τα αποτελέσματα συζητούνται για τη σπουδαιότητα της ανάπτυξης ικανοποιητικών φιλικών σχέσεων των νηπίων, μέσω της ενίσχυσης της ελπιδοφόρας και αισιοδοξίας σκέψης, και τη μελλοντική έρευνα.

Εφαρμοσιμότητα και αποτελεσματικότητα μιας σύντομης θεραπείας γνωστικής αποκατάστασης με στόχο τις μεταγνωστικές δεξιότητες για νοσηλευόμενους ασθενείς με ψυχωτικές διαταραχές: μία πιλοτική μελέτη

Δημοσθένης Τσαπέκος
King's College London

Η θεραπεία γνωστικής αποκατάστασης (ΓΑ) είναι μία δομημένη ψυχολογική παρέμβαση που στοχεύει στην ενδυνάμωση των γνωστικών ικανοτήτων και, μέσω αυτής, στη βελτίωση της ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας των ανθρώπων με ψυχωτικές διαταραχές. Σε αντίθεση με τα διορθωτικά προγράμματα ΓΑ που κυρίως βαζίζονται στην εντατική εξάσκηση σε γνωστικά έργα, οι αντισταθμιστικές προσεγγίσεις με έμφαση στις μεταγνωστικές δεξιότητες και τη χρήση στρατηγικών

είναι ενδεχομένως καταλληλότερες για κλινικά πλαίσια όπου ο χρόνος παραμονής είναι περιορισμένος. Ο στόχος της παρούσας έρευνας είναι να αξιολογήσει τη δυνατότητα εφαρμογής, το βαθμό αποδοχής, και τα πιθανά οφέλη μιας τέτοιας θεραπευτικής προσέγγισης σε ένα ενδονοσοκομειακό ψυχιατρικό πλαίσιο. Δεκατρείς ενήλικες ασθενείς με διάγνωση ψυχωτικής διαταραχής έλαβαν μια παρέμβαση ΓΑ για τρεις εβδομάδες. Οι συμμετέχοντες αξιολογήθηκαν σε νευροψυχολογικές δοκιμασίες (RBANS) και υποκειμενική αντίληψη γνωστικών συμπτωμάτων (SSTICS) πριν και μετά την παρέμβαση. Οχτώ ασθενείς ολοκλήρωσαν τη θεραπεία, με ποσοστό παρακολούθησης συνεδριών 81%. Οι στόχοι επιτεύχθηκαν για τη διάρκεια (46.1 λεπτά) και την εξάσκηση γνωστικών έργων (7.7) ανά συνεδρία. Η παρέμβαση κρίθηκε αποδεκτή και βοηθητική από το σύνολο των συμμετεχόντων που την ολοκλήρωσαν. Η ανάλυση των νευροψυχολογικών δοκιμασιών έδειξε μετα-θεραπευτική βελτίωση στους δείκτες συνολικής γνωστικής επίδοσης και άμεσης μνημονικής ανάκλησης. Η υποκειμενική αξιολόγηση των γνωστικών συμπτωμάτων δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση. Η παράδοση ενός σύντομου προγράμματος ΓΑ σε ένα ενδονοσοκομειακό περιβάλλον κρίνεται εφικτή, με τη συνεπή παρακολούθηση συνεδριών και την προσήλωση στους θεραπευτικούς στόχους να αποτελούν τις δύο βασικές προκλήσεις για αποδοτικότερη εφαρμογή. Η έμφαση στη χρήση στρατηγικών και στις μεταγνωστικές δεξιότητες μπορεί να αντισταθμίσει την έλλειψη εντατικής εξάσκησης και τη μειωμένη διάρκεια της θεραπείας.

Ικανότητα συναγωγής συμπερασμών και αναγνωστική κατανόηση αφηγηματικών κειμένων

Αθανάσιος Αϊδίνης, Ευαγγελία Δαούλα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ικανότητα συναγωγής συμπερασμών είναι σημαντική για την κατανόηση γραπτών κειμένων καθώς συμβάλλει στην κάλυψη κενών στη συνοχή και τη συνεκτικότητα του κειμένου, που συνειδητά ή ασυνείδητα αφήνει ο συντάκτης του, στη σύνδεση πληροφοριών σε τοπικό επίπεδο αλλά και πληροφοριών από το γενικότερο γνωστικό απόθεμα του αναγνώστη. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση (α) της ικανότητας συναγωγής συμπερασμών γέφυρας και

επεξεργασίας σε αφηγηματικά κείμενα παιδιών της Στ' τάξης του δημοτικού σχολείου, (β) η διαφοροποίηση της ικανότητας συναγωγής συμπερασμών όταν τα παιδιά αυθόρμητα ή με καθοδήγηση καλούνταν να συναγάγουν συμπερασμούς και (γ) η επίδραση της ευχέρειας στην αναγνώριση λέξεων και της μνήμης στην ικανότητα συναγωγής συμπερασμών. Στην έρευνα συμμετείχαν 83 μαθητές και μαθήτριες που φοιτούσαν στην Στ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Στα παιδιά δόθηκε ένα έργο αναγνώρισης λέξεων για τη μέτρηση της ευχέρειας, ένα έργο ανάκλησης ψηφίων για τη μέτρηση της εργαζόμενης μνήμης και 4 έργα συναγωγής συμπερασμών. Στα έργα συναγωγής συμπερασμών χρησιμοποιήθηκαν τέσσερα αυθεντικά αφηγηματικά κείμενα και πιο συγκεκριμένα αυτοβιογραφίες. Σε κάθε κείμενο τα παιδιά έπρεπε να απαντήσουν σε πέντε ερωτήσεις που απαιτούσαν τη συναγωγή συμπερασμών γέφυρας και πέντε ερωτήσεις που απαιτούσαν τη συναγωγή συμπερασμών επεξεργασίας. Στα δύο έργα υποδεικνύονταν στα παιδιά τα σημεία του κειμένου από τα οποία θα έπρεπε να συναγάγουν τους συμπερασμούς ενώ στα άλλα δύο όχι. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μαθητές εμφανίζουν μεγάλη αδυναμία στη συναγωγή συμπερασμών τόσο γέφυρας όσο και επεξεργασίας με τους πρώτους να είναι ευκολότεροι από τους δεύτερους, ενώ η καθοδήγηση για τη συναγωγή συμπερασμών φαίνεται να βοηθά τα παιδιά.

Δεξιότητα στην επικοινωνία και γνώση: γνώση-εν-δράσει ή έννοιες ανεξάρτητες;

Άννα Τουλουμάκου

Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, Πανεπιστήμιο του Λίβερπουλ

Η προτεινόμενη μελέτη αυτή εκπορεύεται και παραπέμπει στην κοινωνικοπολιτισμική θεώρηση συμπεριφοράς, που αποτελεί, ταυτόχρονα, μια επικαιροποιημένη και εναλλακτική προσέγγιση για τη θεώρηση ανθρώπων, θεσμών και κοινωνιών. Η έρευνα διενεργήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο με στόχο την κατανόηση των δεξιοτήτων που συνδέονται με την επικοινωνία στα πλαίσια της επαγγελματικής πρακτικής. Η κατανόηση του ρόλου της γνώσης στην επικοινωνία αλλά και της σχέσης μεταξύ γνώσης και δεξιότητας κατά την επικοινωνία προέκυψαν σαν κεντρικά θέματα της διερεύνησης αυτής. Η μελέτη εστίασε στις καθημερινές αλληλεπιδράσεις των επαγγελματιών σε τμήματα ανθρώπινου

δυναμικού (ΑΔ) με ανθρώπους εντός και εκτός των οργανισμών στους οποίους εργάζονται (δυο οργανισμοί δυναμικού >10000 υπαλλήλων έκαστος), είχε διάρκεια 8 και 10 μήνες αντίστοιχα, και ολοκληρώθηκε με τη χρήση εθνογραφικών μεθόδων (παρατήρηση, συζητήσεις, συνεντεύξεις, ανάλυση εγγράφων). Με στόχο τον εντοπισμό και την κατανόηση των συμπεριφορών που αποτελούν δεξιότητες για την επικοινωνία, η έρευνα συνέτεινε προς μια νέα και ουσιαστική κατανόηση της έννοιας δεξιότητα και της σχέσης αυτής με τη γνώση: σε αντίθεση με την παραδοσιακή θεώρηση οι δυο δεν αποτελούν έννοιες ανεξάρτητες, ενώ παράλληλα η έννοια της γνώσης δεν συναπαρτίζεται από διακριτά μέρη/κατηγορίες όπως δηλωτική, ή διαδικαστική γνώση. Αντιθέτως, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η εκάστοτε συμπεριφορά/δεξιότητα ενσωματώνει τη γνώση του ομιλούντος (π.χ. γνώση του αντικειμένου συζήτησης- δηλωτική, της θέσης/σχέσης των συνομιλητών- διαπροσωπική κ.λ.π.) και ότι οι όποιες διαστάσεις αποδίδονται στη γνώση μπορεί όχι μόνο δεν είναι διακριτές και αμοιβαίως αποκλειόμενες, αλλά πραγματικά υφίστανται μόνο για αναλυτικούς σκοπούς. Αυτή, συνεπώς, η νέα προσέγγιση προτείνει μια ενοποιημένη θεώρηση δεξιότητας και γνώσης υπό τη μορφή της γνώσης-εν-δράσει.

Η συμβολή του τμήματος διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού στην ψυχολογία των εργαζομένων

Φωφώ Χαραλαμπίκη

Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης

Η σύνδεσή του επιστημονικού κλάδου της συμβουλευτικής με τη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού μπορεί να επηρεάσει την ψυχολογία των εργαζομένων με σκοπό την ανάπτυξη της επιχείρησης. Προκειμένου να επαληθεύσουμε κάποιες υποθέσεις, πραγματοποιήθηκε μελέτη περίπτωσης με τη συμπλήρωση δυο ερωτηματολογίων, εκ των οποίων το πρώτο συμπληρώθηκε από την υπεύθυνη προσωπικού της επιχείρησης «Χ» Α.Ε. και το δεύτερο από τους υπαλλήλους της επιχείρησης. Τα στοιχεία έτυχαν επεξεργασίας μέσω του στατιστικού πακέτου SPSS, όπου καταλήξαμε στα τελικά συμπεράσματα. Μελετώντας τις απαντήσεις από το ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από την υπεύθυνη προσωπικού,

διαπιστώνουμε ότι θεωρεί πως εφαρμόζεται σε μεγάλο βαθμό η συμβουλευτική διαδικασία από την εταιρεία, και αυτό συμβάλλει στην επίλυση προβλημάτων σε κάθε τομέα της επιχείρησης. Οι απαντήσεις των υπαλλήλων της εταιρείας, δείχνουν ότι δεν είναι ικανοποιημένοι από τη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού που εφαρμόζεται στην επιχείρηση, αλλά και από την συμβουλευτική που παρέχεται, παρόλο που το μεγαλύτερο ποσοστό θεωρεί ότι η συμβουλευτική θα έπρεπε να εφαρμόζεται από το τμήμα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού. Η κρίση έχει φέρει ως αποτέλεσμα το έργο της διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού να γίνεται πιο δύσκολο, οι ρυθμοί στους εργασιακούς χώρους να είναι ακόμα γρηγορότεροι και θεωρούμε ότι η παροχή συμβουλευτικής δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να καταφέρνουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Για την επίτευξη των στόχων το ιδανικότερο για μια εταιρεία είναι να υπάρχουν άτομα στο τμήμα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού που να έχουν αποκτήσει σπουδές συμβουλευτικής με σκοπό να επεξεργάζονται σε βάθος συμπεριφορές και καταστάσεις, τις οποίες θα συζητάνε με τα υπόλοιπα στελέχη του τμήματος διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και θα δίνονται οι κατάλληλες λύσεις.

Επιχείρηση, Ψυχολογία, Ενίσχυση, Συμβουλευτική

Διερεύνηση σχέσεων του αντιλαμβανόμενου θετικού κοινωνικού αντικτύπου και της αυτόνομης παρακίνησης στο χώρο εργασίας

Θεοδώρα Κατσαμώρη, ΑΣΠΑΙΤΕ

Κωνσταντίνος Παπαχριστόπουλος, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Δημήτρης Μιχαλόπουλος, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έννοια της παρακίνησης και δη της αυτόνομης των εργαζομένων στο χώρο εργασίας αποτελεί τα τελευταία χρόνια θέμα προς συζήτηση διαφόρων ερευνητών. Καθώς, πολλοί εκπρόσωποι της οικονομικής επιστήμης (Woo,1984; Gough & McGregor, 2007) θεωρούν ότι το άτομο δρώντας αυτόνομα είναι περισσότερο αποτελεσματικό και παραγωγικό, δημιουργεί περισσότερο αγαθό και συμβάλλει περισσότερο στην ατομική και κοινωνική ευημερία. Πρόσφατες επίσης έρευνες αναφέρουν ότι οι εργαζόμενοι επιθυμούν σε μεγάλο βαθμό, μέσα από την εργασία τους, να επιδρούν θετικά στους άλλους, με απώτερο στόχο την προστασία και την

προώθηση της ευημερίας τους (Meglino & Korsgaard, 2004; Schwartz & Bardi, 2003). Η συνεισφορά τους δηλαδή στο χώρο εργασίας να χαρακτηρίζεται από ένα θετικό κοινωνικό αντίκτυπο και οι ίδιοι να κάνουν τη διαφορά (Grant, 2007), συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου (Wrzesniewski, McCauley, Rozin & Schwartz, 1997). Στόχος της εν λόγω εισήγησης αποτελεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων, όσον αφορά τη διερεύνηση των σχέσεων ανάμεσα στις έννοιες του αντιλαμβανόμενου θετικού κοινωνικού αντικτύπου (social impact) και της αυτόνομης παρακίνησης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 261 εργαζομένων από ποικίλους χώρους εργασίας και τα αποτελέσματα αυτής βοηθούν στο να κατανοήσουμε την θετική μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών σχέση, καθώς και τους γενικότερους παράγοντες που επιδρούν σε αυτή. Καταγράφονται επίσης, οι σχετικοί προβληματισμοί, καθώς και προτάσεις τόσο για πιθανή εφαρμογή των αποτελεσμάτων και όσο και για μελλοντικές έρευνες.

Αντιλήψεις περί αποτελεσματικής εταιρικής επικοινωνίας: Διαφορές σε επίπεδο ατόμου και ρόλου

Φανή Κατζουράκη, Εμμανουήλ Τάκας
City Unity College

Η παρούσα έρευνα κινείται στο χώρο της ψυχολογίας και των επιχειρήσεων, εστιάζοντας στην έννοια/στη θεωρία των κινήτρων. Συγκεκριμένα διερευνώνται οι ψυχολογικές επιδράσεις της αποτελεσματικής εταιρικής επικοινωνίας στο εσωτερικό της. Στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, η αύξηση των φόρων και η οικονομική ανασφάλεια είναι μόνο μερικοί από τους παράγοντες που οδηγούν στη μείωση της παραγωγικότητας των εργαζομένων και κατά συνέπεια της απόδοσης της επιχείρησης. Στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι από το 2013 η παραγωγικότητα στην Ελλάδα έχει πέσει κατά 7,5%. Σε αυτό το περιεχόμενο, η αποτελεσματική επικοινωνία στις επιχειρήσεις δύναται να λειτουργήσει ως στοιχείο παρακίνησης των εργαζομένων. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η καταγραφή της αποτελεσματικής επικοινωνίας και η διερεύνησή της σημαντικότητάς της στις ελληνικές επιχειρήσεις όπως και οι επιδράσεις της στην ψυχολογική κατάσταση των εργαζομένων. Μέσω οκτώ ημι-δομημένων συνεντεύξεων, τρεις με υπεύθυνους

εργατικού δυναμικού και πέντε με υπαλλήλους, διερευνάται η αντίληψη κάθε συμμετέχοντα αναφορικά με την έννοια και τις επιδράσεις της αποτελεσματικής επικοινωνίας. Επίσης, μέσω κλείδας παρατηρήσεων καταγράφονται οι επιμέρους ορισμοί της αποτελεσματικής επικοινωνίας ανά συμμετέχοντα, οι εκφάνσεις της, οι επιδράσεις στην καθημερινή πρακτική και η σημαντικότητά της στον εργασιακό χώρο. Τα αποτελέσματα αναμένεται να αναδείξουν τη σημαντικότητα της αποτελεσματικής επικοινωνίας όπως και τη διαφοροποίηση αναφορικά με τις πρακτικές της συνεπαγωγές ανάλογα τον εργασιακό ρόλο εντός της επιχείρησης. Έτσι, αναγνωρίζεται μεν η σπουδαιότητα της αποτελεσματικής επικοινωνίας και η θετική της επίδραση στην έννοια της αυτό-πραγμάτωσης, ενδέχεται όμως να υφίσταται ένα κενό στην καθημερινή εταιρική πρακτική. Εξ αυτών υπογραμμίζεται η σημασία της αποτελεσματικής επικοινωνίας ως παράγοντας παρακίνησης, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής συρρίκνωσης.

Η συμβολή υλικών και βιωματικών αγορών στην ευτυχία: Ο ρόλος της δυνατότητας αυτο-έκφρασης

Φλώρα Κοκκινάκη, Σοφία Κούση
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μεγάλος αριθμός ερευνών δείχνει ότι η αγορά και κατανάλωση υλικών αγαθών δεν συμβάλλει στην ευτυχία των ανθρώπων τόσο όσο η αγορά «εμπειριών». Τα σχετικά ευρήματα έχουν οδηγήσει σε αυτό που αποκαλείται «σύσταση της εμπειρίας»: Οι καταναλωτές θα πρέπει να δίνουν μεγαλύτερη προτεραιότητα σε βιωματικές αγορές, δεδομένου ότι αυτές τους κάνουν πιο ευτυχισμένους. Η υπεροχή των βιωματικών αγορών βασίζεται, εν μέρει, στο ότι παρέχουν μεγαλύτερη δυνατότητα αυτο-έκφρασης σε σχέση με τα υλικά αντικείμενα. Για παράδειγμα, οι ταινίες, τα ταξίδια, τα εστιατόρια που επιλέγουμε λένε περισσότερα για εμάς από ότι οι ηλεκτρονικές συσκευές ή τα ρούχα μας. Η δυνατότητα που έχουν οι άνθρωποι να εκφράσουν την ταυτότητα τους αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ευημερία τους. Το πλεονέκτημα των βιωματικών αγορών ως προς αυτή τη διάσταση δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι τα υλικά αντικείμενα δεν μπορούν επίσης να συνεισφέρουν στην αυτο-έκφραση, ακόμη και αν το κάνουν σε μικρότερο βαθμό. Η παρούσα

έρευνα εξετάζει τον ρόλο της δυνατότητας αυτο-έκφρασης που παρέχουν βιωματικές και υλικές αγορές ως παράγοντα που μεσολαβεί στη συμβολή αυτών των διαφορετικής φύσης αγορών στην ευτυχία των ανθρώπων. Τρεις πειραματικές μελέτες επιβεβαιώνουν προηγούμενα ευρήματα και δείχνουν ότι οι εμπειρίες μας κάνουν πιο ευτυχισμένους από το υλικά αγαθά και πράγματι υπερέχουν ως προς τη δυνατότητα αυτο-έκφρασης. Η δυνατότητα αυτο-έκφρασης διαπερνά την υλική ή βιωματική φύση μιας αγοράς και μεσολαβεί στη συμβολή της στην ευτυχία που βιώνει το άτομο. Στην πραγματικότητα, υλικά αγαθά και εμπειρίες που έχουν αυτό το χαρακτηριστικό στον ίδιο βαθμό μπορούν να μας κάνουν το ίδιο ευτυχισμένους. Τα ευρήματα αυτά εμπλουτίζουν τη «σύσταση της εμπειρίας» - τα χρήματα μπορεί να φέρουν την ευτυχία αν τα ξοδέψουμε σε εμπειρίες ή υλικά αντικείμενα που μας επιτρέπουν να εκφράσουμε τον πραγματικό μας εαυτό.

Ερευνώντας τα συστατικά της ευτυχίας. Πώς θα ενδυναμώσουμε τους ανθρώπους να γευτούν τους καρπούς μιας ευτυχισμένης ζωής;

Πολυτίμη-Μαρία Κουμασίτη

Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Ατόμων με Αναπηρία Δήμου Τρικκαίων

Τα τελευταία χρόνια χιλιάδες ερευνητές από διάφορους επιστημονικούς κλάδους επιχείρησαν να προσεγγίσουν την έννοια του όρου ευτυχία, χωρίς να έχουν καταλήξει σε ένα κοινό ορισμό. Η έρευνα αυτή έχει σκοπό να εστιάσει στην προσέγγιση του όρου ευτυχία, στους παράγοντες που θεωρούνται θεμελιώδη συστατικά της και τέλος στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι θα επιτύχουν μια ευτυχισμένη ζωή. Η μέθοδος που υιοθετήθηκε είναι αυτή της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, στηριζόμενη τόσο σε πλήθος διεθνών επιστημονικών άρθρων, περιοδικών, μελετών και βιβλίων όσο και σε αναζητήσεις επίσημων διαδικτυακών πηγών. Μέσω της παραπάνω διαδικασίας προκύπτουν ευρήματα: τα θετικά συναισθήματα αποτελούν βαρυσήμαντο παράγοντα ευτυχίας, συγχέονται άρτια με την "ηδονή", την "ασχολία", δηλαδή τη συμμετοχή του ατόμου σε μια δραστηριότητα όπου αναπτύσσονται στοιχεία του χαρακτήρα του και το "νόημα", δηλαδή το ολοκληρωτικό νόημα της ζωής που απαιτεί την ανακάλυψη και εξάσκηση των ήδη υπάρχοντων δυνατών σημείων του χαρακτήρα μας. Καταλήγουμε στ' ότι τα

Θετικά συναισθήματα διαδραματίζουν ρόλο υψίστης σημασίας για την ευτυχία, έτσι όπως την προσεγγίζει το κάθε άτομο μεμονωμένα. Η αδιάκοπη καλλιέργεια των δυνατών μας σημείων, η ενασχόλησή μας με δραστηριότητες που προκαλούν ικανοποίηση, η θετική σκέψη, η αισιοδοξία, η βίωση θετικών εμπειριών, ενδυναμώνουν τα άτομα να ευτυχίσουν στη ζωή τους. Οι παραπάνω τεχνικές έχουν αποβεί εξαιρετικά χρήσιμες στην κλινική πράξη, αφού έχουν εφαρμοστεί με επιτυχία σε άτομα και παιδιά με κατάθλιψη και έχουν μειώσει αρκετά τα συμπτώματά της. Κατ' επέκταση θα μπορούσε να εφαρμόζεται για λόγους πρόληψης και στο γενικό πληθυσμό.

Το Κοινωνικό Κόστος και οι Ανάγκες Υποστήριξης των Ασθενών με Αγγειακό Εγκεφαλικό Επεισόδιο – Πρώιμα Αποτελέσματα

Ευγενία-Περιστερά Κούκη¹, Δημήτριος Αρτέμης², Καπιτζόγλου Βασιλική³, Χαρίκλεια Πρώιου^{4,5}

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα, ²Κέντρο Αποκατάστασης «Αρωγή – Euromedica», ³Ιατρικό Διαβαλκανικό Κέντρο, ⁴Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, ⁵Κέντρο Αποκατάστασης «Αναγέννηση»

Η φροντίδα ενός ασθενή με αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο μπορεί να είναι επιβαρυντική για την οικογένειά του. Το κόστος της περίθαλψης και αποκατάστασης συνήθως δεν καλύπτεται επαρκώς από την κοινότητα (Fattore et al., 2012), και οι μη εκπαιδευμένοι φροντιστές αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στη φροντίδα του ασθενή (Hafsteinsdóttir et al., 2011). Έρευνες έδειξαν ότι η υποστήριξη και εκπαίδευση των φροντιστών μπορεί να μειώσει το κόστος της φροντίδας (Patel et al., 2004). Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη των αναγκών που προκύπτουν στον άμεσο κοινωνικό περίγυρο του ασθενή (φροντιστές και οικογένεια), πώς αυτές καλύπτονται από την κοινότητα, ή από τους ίδιους τους φροντιστές. Επίσης, θεωρήθηκε σημαντικό να μελετηθούν οι ψυχοσυναισθηματικές επιδράσεις της υποστήριξης του ασθενή στους φροντιστές. Οι φροντιστές των ασθενών συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο, δημιουργημένο αρχικά από τις Pezzella και Reale (2009). Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 167 ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν πληροφορίες για τον ασθενή και το φροντιστή, τις υπηρεσίες υποστήριξης, την ιατρική περίθαλψη, και την κατάσταση της υγείας του φροντιστή.

Τα κριτήρια συμπερίληψης στην έρευνα είναι η ύπαρξη ενός και μοναδικού εγκεφαλικού επεισοδίου του ασθενή, που συνέβη εξι με δώδεκα μήνες πριν τη συμμετοχή στην έρευνα, και η υψηλή βαθμολογία (≥ 3) στην κλίμακα του Rankin. Τα αποτελέσματα δίνουν σαφείς πληροφορίες για τις οικονομικές και ψυχοσυναισθηματικές επιπτώσεις του αγγειακού εγκεφαλικού επεισοδίου στη ζωή των ασθενών και των κοντινότερων προσώπων τους. Μελλοντικές έρευνες με ποιοτική μεθοδολογία θα μπορούσαν να εστιάσουν στη διερεύνηση του βιώματος των φροντιστών σχετικά με την υποστήριξη, και να συμβάλουν στη δημιουργία μιας σφαιρικότερης εικόνας πάνω στο ζήτημα.

Κοινωνική απόρριψη στην ομάδα των συνομηλίκων στο νηπιαγωγείο

Ζήση Χριστίνα, *ΥΠΕΠΘ*

Γιαβρίμης Παναγιώτης, *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Πετρά Λεμονιά, *ΥΠΕΠΘ*

Η ποιότητα των σχέσεων των παιδιών με τους συνομηλίκους τους έχει μια ισχυρή επιρροή στα κίνητρα αλλά και στη συναισθηματική αντίδραση του παιδιού στο σχολείο, ενώ συνδέεται και με το σχολικό επίτευγμα. Τα αποτελέσματα της κοινωνικής απόρριψης μπορεί να είναι μακροχρόνια και να συνδέονται με παραβατική συμπεριφορά κατά την εφηβική και ενήλικη ζωή, τις ψυχικές διαταραχές ή τη σχολική αποτυχία. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων των νηπίων σχετικά με τα χαρακτηριστικά που οδηγούν στην απόρριψη συνομηλίκων τους. Το δείγμα αποτέλεσαν 16 νήπια, εκ των οποίων 9 ήταν κορίτσια και 7 ήταν αγόρια. Ως μέσα συλλογής δεδομένων επιλέχτηκαν το παιδικό σχέδιο και η ημι-δομημένη συνέντευξη. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε ότι: α) τα αγόρια απορρίπτονται μόνο αγόρια, ενώ τα κορίτσια αντίθετα απορρίπτονται και κορίτσια και αγόρια, β) όλα τα παιδιά ενοχοποιούν την επιθετική συμπεριφορά για την απόρριψη, γ) η επιθετικότητα αποτελεί λόγο απόρριψης, αλλά και επιλογής φίλου, δ) η επιθετική συμπεριφορά δεν σχετίζεται πάντα με την σωματική βία. Η λεκτική βία και η ενοχλητική – διασπαστική συμπεριφορά ενοχοποιούνται εξίσου, ε) παιδιά με δυσκολίες στη διαπροσωπική επικοινωνία είναι σε κάποιες περιπτώσεις τα παιδιά που

απορρίπτονται στ) η κακή φήμη ακολουθεί ένα παιδί ακόμα και αν θέλει να αλλάξει τη συμπεριφορά του, ζ) τα ρούχα και η γενικά η εξωτερική εμφάνιση δεν αποτελούν λόγο απόρριψης και η) η επιρροή του σχολείου και της οικογένειας είναι ιδιαίτερα έντονη, έτσι τα παιδιά διστάζουν να πουν ξεκάθαρα ότι δεν θέλουν κάποιον φοβούμενα την αντίδραση του γονιού και της δασκάλας.

«Ποιος είναι ο ξένος για 'μένα...;»: Κοινωνικές αναπαραστάσεις μαθητών ΣΤ' τάξης του Ν. Λέσβου

Παναγιώτης Γιαβρίμης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ειρήνη Βαρελτζή, ΥΠΕΠΘ

Θωμάη Κουτρούκα, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο τρόπος κατανόησης του «Εαυτού» και ο αυτοπροσδιορισμός μας είναι άμεσα συνδεδεμένος με τον τρόπο προσέγγισης του «Άλλου», καθώς οι «ταυτότητες» προσδιορίζονται από την ομοιότητα ή την ετερότητά με αυτόν. Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνήσει τις αντιλήψεις των μαθητών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τον «ξένο». Το δείγμα αποτέλεσαν 36 μαθητές της ΣΤ' τάξης του Ν. Λέσβου. Ως εργαλείο έρευνας στην παρούσα μελέτη επιλέξαμε την ανάλυση περιεχομένου σε εκθέσεις μαθητών με τίτλο αντίστοιχο της έρευνας. Η εφαρμογή της ποιοτικής ανάλυσης δίνει τη δυνατότητα διερεύνησης σε βάθος των χαρακτηριστικών που αποδίδονται στον «ξένο» και τους τρόπους «κατασκευής» του. Από τα ευρήματα της έρευνας διαφάνηκε ότι οι μαθητές: α) έχουν εσωτερικεύσει τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, που διαμόρφωσαν μέσα από ακούσματα και βιώματα του φιλικού ή του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, β) εξεικονίζουν τον «ξένο» κυρίως στη βάση του προσφυγικού ζητήματος, γ) επηρεάζονται στη διαμόρφωση των απόψεών τους με βάση τη σύγχρονη όψη και τις διαστάσεις, που έχει λάβει το προσφυγικό στην Ελλάδα και τα προσωπικά βιώματα από την επαφή τους με τους «ξένους» στη βάση των μεγάλων προσφυγικών ροών και της διαχείρισής τους στη Λέσβο, δ) ταξινομούν τους ξένους σε ομάδες με κριτήρια: την οικειότητα – συγγένεια, τους συναισθηματικούς δεσμούς, τη γενικότερη συμπεριφορά και τη στάση τους προς την Ελλάδα, τη θρησκεία, τη γλώσσα, το πολιτισμικό κεφάλαιο, την

εθνική καταγωγή, τους «λόγους» μετανάστευσης και τον «τρόπο» μετανάστευσης και δ) συγχέουν τις έννοιες «μετανάστης» - «πρόσφυγας».

Θεραπευτική αλληλοδιδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά με αναπτυξιακή διαταραχή. Μια μελέτη περίπτωσης
Ελισσάβητ Γιαννοπούλου¹, Καρδαράς Παναγιώτης²

¹Ψυχολόγος, Τέως Επιστημονική Συνεργάτης 3ης Παιδιατρικής Κλινικής Α.Π.Θ. «Γ.Π.Ν.Ιπποκράτειο», ²Αναπληρωτής Καθηγητής Αναπτυξιακής και Κοινωνικής Παιδιατρικής Α.Π.Θ

Στην Ελλάδα του σήμερα ο τρόπος επικοινωνίας των παιδιών μεταξύ τους γίνεται πολλές φορές δυσλειτουργικός και τα παιδιά δυσκολεύονται να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό είναι εντονότερο σε παιδιά που παρουσιάζουν κάποιου είδους αναπτυξιακή διαταραχή. Η αλληλοδιδασκαλία έχει αποδειχτεί ως αποτελεσματικός τρόπος διδασκαλίας σε παιδιά με αναπτυξιακές δυσκολίες. Η θεραπευτική αλληλοδιδασκαλία αφορά τη συμμετοχή μεγαλύτερου παιδιού ως μέντορα στη θεραπευτική συνεδρία ενός μικρότερου παιδιού με θεραπευτικά οφέλη και για τους δύο. Σκοπός της εργασίας ήταν να διερευνηθεί αν η θεραπευτική αλληλοδιδασκαλία είναι αποτελεσματική στην εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων παιδιού με αναπτυξιακή διαταραχή. Πρόκειται για μελέτη περίπτωσης της αποτελεσματικότητας του πρότυπου ψυχοπαιδαγωγικού μοντέλου εκπαίδευσης στις κοινωνικές δεξιότητες friends' play, στη θεραπεία παιδιών που λειτουργούν ως μέντορες ώστε να είναι αποτελεσματικοί βοηθοί σε παιδιά που βιώνουν αναπτυξιακές δυσκολίες. Παρουσιάζεται διεξοδικά η περίπτωση ενός παιδιού με διάγνωση Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή σε έδαφος οργανικότητας. Αναφέρεται η αξιολόγηση του παιδιού, οι στόχοι που τέθηκαν, η θεραπευτική διαδικασία και εξέλιξη και τα αποτελέσματα έτσι όπως διαμορφώθηκαν σε διάστημα 5 μηνών. Παρουσιάστηκαν αλλαγές στις περισσότερες κλίμακες αλλά και στα δεδομένα αυτοαναφοράς από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Διαπιστώθηκε μια σημαντική βελτίωση του παιδιού με αναπτυξιακή διαταραχή στην επικοινωνία, στην κατανόηση κοινωνικών κανόνων και στην κοινωνική συμπεριφορά. Επίσης το μεγαλύτερο παιδί που λειτούργησε ως μέντορας

παρουσίασε μία σημαντική αύξηση της ενσυναίσθησης στην αλληλεπίδραση με τους άλλους. Χρειάζεται περισσότερος χρόνος ώστε τα αποτελέσματα να γενικευθούν και να διερευνηθεί αν θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και σε πλαίσια της κοινότητας όπως το σχολείο.

Εμπειρίες και απόψεις των ανέργων στο πλαίσιο της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης: Μια ψυχοκοινωνική ποιοτική έρευνα

Άννα Χριστοπούλου, Φιλία Ίσαρη, Κώστας Μυλωνάς, Γιώργος Βάσσος,
Μαρίνα Διβριώτου, Ευανθία-Άννα Μπακούλα, Αναστάσιος Ράπτης
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα ποιοτική έρευνα μελετά τις εμπειρίες και τις απόψεις των ανέργων στο πλαίσιο της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Για τη συλλογή του ερευνητικού υλικού χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ημι-δομημένης ποιοτικής συνέντευξης με σαράντα ανέργους σε διάφορες δομές του Ο.Α.Ε.Δ στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής. Για την ανάλυση των δεδομένων θα αξιοποιηθεί η θεματική ανάλυση. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εκφράσουν τις απόψεις τους, τα συναισθήματά τους, τον τρόπο που βιώνουν την ανεργία και να μιλήσουν για τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν για την ανεύρεση εργασίας, καθώς και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, τις πηγές στήριξης, τα αποθέματα αντοχής και ανθεκτικότητας, τα σχέδια για το μέλλον, κ. ά. Η παρούσα μελέτη αποτελεί μέρος μια ευρύτερης ψυχο-κοινωνικής έρευνας για την ανεργία, η οποία υιοθετεί μεικτή μεθοδολογία έρευνας (ποιοτική & ποσοτική).

Τα στερεότυπα νέων για έξι εθνικές ομάδες στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης

Δέσποινα Σακκά, Άγγελος Μάρκος, Ελένη Σακκά, Ελισάβετ Νερουλίδου
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η μελέτη επιχειρεί να διερευνήσει τα στερεότυπα νέων φοιτητών και φοιτητριών σε δύο χρονικές στιγμές (Ιανουάριος, 2015 & Ιούνιος, 2015) για 6 ομάδες που προσδιορίζονται με βάση τη χώρα από την οποία προέρχονται (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία, Γερμανία, Η.Π.Α., Γαλλία). Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από

συνολικά 144 φοιτητές και φοιτήτριες του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Ειδικότερα ζητήθηκε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να περιγράψουν τις έξι εθνικές ομάδες βάσει χαρακτηριστικών (θετικών, ουδέτερων και αρνητικών), τα οποία επιλέχτηκαν από έναν κατάλογο. Τα αποτελέσματα, ενισχύουν την άποψη ότι οι έφηβοι, μέσω της κοινωνικής κατηγοριοποίησης δομούν το κοινωνικό πλαίσιο, προσδιορίζουν τη θέση τους μέσα σ' αυτό και δίνουν νόημα τις διο-μαδικές σχέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, οι διαφορετικές ομάδες τοποθετούνται σε διαφορετικές κοινωνικές θέσεις και αξιολογούνται με διαφορετικό τρόπο, περιγράφονται, δηλαδή, με όρους ανισοτιμίας ως προς την ισχύ (οικονομική ή άλλη) που έχουν και τις αξίες που καλλιεργούν. Παράλληλα, φαίνεται πως αποδίδεται στην κάθε χώρα ένας διαφορετικός ρόλος σε ότι αφορά την οικονομική κρίση, μολονότι ο ρόλος αυτός δεν προσδιορίζεται πάντα ξεκάθαρα. Ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο οι νέοι περιγράφουν τη δική τους εθνική ομάδα στις δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές.

“La Casita” (Το Σπιτάκι): μοντέλο εφαρμογής θεραπευτικών προγραμμάτων ενίσχυσης της ανθεκτικότητας
Σάββας Καρασαββίδης, *University of Eastern Finland*
Μαριάννα Τσατάλη, *University of Sheffield*

Η έννοια της ανθεκτικότητας αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο σε πλείστες έρευνες και κλινικά μοντέλα ενίσχυσης στην ανακουφιστική φροντίδα, τους ηλικιωμένους και τις ευπαθείς ομάδες. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει το συνθετικό μοντέλο “La Casita” όπως διατυπώθηκε για να αποτελέσει επικοινωνιακό εργαλείο των θεραπειών της Χιλής στη δεκαετία του '90. Βασικό στημόνι του μοντέλου αποτελεί η έννοια της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας ως δεξιότητας που μαθαίνεται μέσα από μια εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της οποίας ο θεραπευόμενος αναγνωρίζει την ανάγκη να «συνδιαλλαγεί» με προβλήματα και αρνητικές καταστάσεις ώστε να «ανα-κατασκευάσει» μια νέα δομή, ένα νέο σπιτάκι. Έτσι, η ανθρώπινη ύπαρξη σχηματοποιείται ως ένα μικρό σπιτάκι χωρισμένο σε έξι δωμάτια και κάθε δωμάτιο αντιπροσωπεύει έναν παράγοντα ενίσχυσης της ανθεκτικότητας ως εξής: Σωματική υγεία, θεμελιώδης αποδοχή του προσώπου άνευ όρων, κοινωνικά δίκτυα,

αυτοεκτίμηση, ικανότητα και χιούμορ. Σε κάθε δωμάτιο ο θεραπευόμενος μαθαίνει να αναπτύσσει δεξιότητες δράσης αντίστοιχες με το ζήτημα υγείας που τον απασχολεί ώστε να «ανα-διατάξει» το χώρο του δωματίου του, να «ανα-καινίσει» το σπιτάκι του και να ανακατασκευάσει τη ζωή του. Η όλη φιλοσοφία του μοντέλου που το καθιστά ευέλικτο είναι το γεγονός ότι εστιάζει σε μια διαρκή εκπαιδευτική διεργασία του εαυτού να μαθαίνει να ενισχύει και να ενισχύεται από νέες κατασκευές, πιο δομημένες και ανθεκτικές σε συναισθήματα που θα αποτελούν τη βάση στέγασης του νέου εαυτού. Η συνδιαλλαγή με αρνητικές συναισθηματικές καταστάσεις δεν αποτελεί σύμφωνα με το μοντέλο μια αρνητική εμπειρία αλλά αντίθετα θεάται ως ενίσχυση χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο θεραπευόμενος θα αναζητά διαρκώς θετικές πλευρές για να αναδομεί τις εμπειρίες.

Η αντιμετώπιση του στρες σε συμβουλευόμενους φοιτητές του ΚεΣυΨ του ΕΑΠ, που είναι πρώτης γενιάς μετανάστες, με τη χρήση του κοινοτικού γενεογράμματος

Μαρία-Ηώ Ακαλέστου, Δήμητρα Γιβροπούλου, Θεοδώρα Σπυροπούλου,
Κωνσταντίνος Πετρογιάννης
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Το «κοινοτικό γενεόγραμμα» αποτελεί ένα διαδραστικό αξιολογητικό εργαλείο για χρήση σε ψυχολογικές παρεμβάσεις, το οποίο αναπτύχθηκε προκειμένου, αφενός, να αναδείξει, με ολιστικό τρόπο, πολλαπλούς παράγοντες που συντείνουν στη δυσφορία του συμβουλευόμενου/θεραπευόμενου, αφετέρου, να κινητοποιήσει ενδοπροσωπικές, διαπροσωπικές, καθώς και ευρύτερες εφεδρείες, διευκολύνοντας την θεραπευτική αλλαγή. Η εισήγηση εστιάζεται στη συγκριτική παρουσίαση περιπτώσεων του Κέντρου Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με κεντρικό άξονα το κοινοτικό γενεόγραμμα. Σκοπός της προσέγγισης αυτής είναι να αναδειχθούν ζητήματα που σχετίζονται με την αντιμετώπιση του στρες, λαμβάνοντας υπόψη ευρύτερες κοινωνικο-πολιτισμικές παραμέτρους, με δεδομένο ότι παρουσιάζονται περιπτώσεις φοιτητών του ΕΑΠ που μετανάστευσαν στην Ελλάδα σε μικρή ηλικία, και τη δεδομένη στιγμή αναζητούν βοήθεια στο ΚεΣυΨ του ΕΑΠ, για θέματα που σχετίζονται με δυσκολίες

στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε στις συμβουλευτικές συνεδρίες αντλεί με εκλεκτικό τρόπο στοιχεία από την προσωποκεντρική και τη συστημική προσέγγιση, ενώ το κοινοτικό γενεόγραμμα παρουσιάζεται τόσο ως πλαίσιο διατύπωσης των περιπτώσεων, όσο και ως παρεμβατικό μέσο, που χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο των συμβουλευτικών συνεδριών.

Κοινωνικές αναπαραστάσεις της ψυχικής ασθένειας και αναζήτηση βοήθειας σε αγροτικές περιοχές της Ελλάδας 30 χρόνια μετά την ψυχιατρική μεταρρύθμιση: ανάγκες και προοπτικές

Σταυρούλα Παρασκευοπούλου, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στο χώρο της κοινωνικής ψυχολογίας. Η ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα άλλαξε τον τρόπο αντιμετώπισης της ψυχικής ασθένειας και έδωσε έμφαση στην ανίχνευση, πρόληψη και έγκαιρη θεραπεία της. Απαραίτητη προϋπόθεση για την έγκαιρη αναζήτηση βοήθειας είναι η γνώση για ζητήματα ψυχικής υγείας μέσω παρεμβάσεων ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης, οι οποίες είναι πιο αποτελεσματικές όταν είναι προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες του πληθυσμού-στόχου. Σε περιοχές της Αθήνας που είχαν προηγηθεί τέτοιες παρεμβάσεις, η αποτελεσματικότητα των κοινοτικών υπηρεσιών που δημιουργήθηκαν με την ψυχιατρική μεταρρύθμιση αυξήθηκε σημαντικά. Παρότι σήμερα, 30 χρόνια μετά την ψυχιατρική μεταρρύθμιση, υπάρχουν δομές ψυχικής υγείας σε ολόκληρη τη χώρα, ελάχιστες έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί στην υπόλοιπη Ελλάδα και σχεδόν καθόλου στις αγροτικές περιοχές. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων για την ψυχική ασθένεια κατοίκων αγροτικών περιοχών του νομού Μεσσηνίας και η συσχέτισή τους με την έγκαιρη αναζήτηση βοήθειας. Ακολουθήθηκε πολυμεθοδολογική προσέγγιση με συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια και μέθοδο ελεύθερων συνειρμών. Από τα αποτελέσματα καθίσταται εμφανής η άγνοια, αλλά και η ανάγκη για πληροφόρηση σχετικά με θέματα ψυχικής υγείας. Συγκεκριμένα υπάρχει δυσκολία στην έγκαιρη αναγνώριση ψυχοπαθολογικών

συμπτωμάτων, γεγονός που δυσχεραίνει την έγκαιρη αναζήτηση βοήθειας. Όταν η ψυχική ασθένεια γίνεται αντληπτή συνήθως έχει επιδεινωθεί τόσο ώστε να είναι δύσκολη και χρονοβόρα η θεραπεία της και οι παρεχόμενες θεραπείες να μην αξιοποιούνται επαρκώς. Προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να συμβάλει η παρούσα έρευνα με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της για σχεδιασμό ενημερωτικών παρεμβάσεων στο γενικό πληθυσμό με σκοπό την μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των υπάρχουσών δομών ψυχικής υγείας.

Μέθοδος Υποθετικής Αξιολόγησης για την Αποτίμηση της Προθυμίας των Πολιτών να Συμμετέχουν στην Ανασκαφή και Ανασύλωση του Αρχαίου Θεάτρου Λευκάδας

Οδυσσέας Κοψιδάς

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς συνεπάγεται ένα υπέρμετρο κόστος (που καταβάλλεται από τους πολίτες μέσω της φορολογίας), ενώ αποτελεί πηγή συμπληρωματικών εισοδημάτων για το κράτος και τους ιδιώτες λόγω του τουρισμού. Δεδομένου ότι η αξιολόγηση του εν λόγω αγαθού δεν μπορεί να είναι σε όρους αγοράς, εφαρμόζουμε μια τροποποιημένη εκδοχή της Μεθόδου Υποθετικής Αξιολόγησης (CVM), η οποία χρησιμοποιείται συχνά στην Πειραματική Οικονομική, προκειμένου να διερευνήσει (α) την αξία που δίνουν οι άνθρωποι σε ένα δημόσιο και μη αγοραίο αγαθό και (β) πόσο μπορεί να είναι πρόθυμοι να πληρώσουν για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων σχετικά με τη διατήρηση των εν λόγω αρχαιοτήτων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στη Λευκάδα όπου 200 ερωτώμενοι πήραν μέρος, προκειμένου να εξετασθεί κατά πόσον επιθυμούν να συμμετάσχουν εθελοντικά στην ανασκαφή και αναστήλωση του αρχαίου θεάτρου της Λευκάδας. Οι μισοί από αυτούς έλαβαν το ερωτηματολόγιο ανενημέρωτοι για 'αυτόν τον αρχαιολογικό χώρο και οι μισοί από αυτούς έλαβαν μια ενημέρωση. Στη συνέχεια δίνεται το ερωτηματολόγιο με πληροφοριακό κείμενο και σε εκείνους που απάντησαν προηγουμένως χωρίς καμία ενημέρωση. Η μελέτη αυτή έχει ως στόχο να συγκρίνει την προθυμία συμμετοχής (WTP) μεταξύ εκείνων, οι οποίοι έλαβαν το ερωτηματολόγιο ανενημέρωτοι και εκείνων, οι οποίοι έλαβαν ενημέρωση.

Επιπλέον, θα πρέπει να ελεγχθεί, αν η προθυμία αυτών που απάντησαν ανενημέρωτοι μεταβλήθηκε αφού έλαβαν την ενημέρωση για τον αρχαιολογικό χώρο.

Στρατηγική πλαισίωση ως εργαλείο απονομιμοποίησης στις Κοινοβουλευτικές συζητήσεις για το ελληνικό δημοψήφισμα του 2015

Εμμανουήλ Τάκας, *Πανεπιστήμιο Πειραιά, Advanced Media Institute – Κύπρος*

Αθανάσιος Ν. Σαμαράς, *Πανεπιστήμιο Πειραιά*

Το δημοψήφισμα του 2015 αποτέλεσε ένα κομβικό ζήτημα ερμηνείας της ελληνικής κρίσης. Ήταν το δημοψήφισμα μια επιστροφή στις «αρχές της δημοκρατίας» ή μια «κυβερνητική προσπάθεια για αποπροσανατολισμό»; Η στρατηγική πλαισίωση υπονοεί ότι οι πολιτικές δρώντες ενεργούν βάσει προσωπικού συμφέροντος και είναι ανειλικρινείς αναφορικά με τις προθέσεις τους καθώς κινητοποιούνται κυρίως από τη θέλησή τους να παραμείνουν στην εξουσία. Έτσι αποτυπώνονται δύο αμοιβαία αποκλειόμενες συλλογιστικές. Η πρώτη, η κανονιστική πλαισίωση, που υποθέτει ότι οι πολιτικοί δρώντες είναι ειλικρινείς και θέτουν ξεκάθαρα και ανιδιοτελώς τις πολιτικές τους πεποιθήσεις. Η δεύτερη, η στρατηγική πλαισίωση, θεωρεί ότι οι πολιτικοί δρώντες υποκρύπτουν την αλήθεια και χειραγωγούν μέσω της πολιτικής τους ατζέντας. Η στρατηγική πλαισίωση διαθέτει ισχυρή σύνδεση με την θεωρία απόδοσης αιτιότητας καθώς παρέχει μια συλλογιστική ερμηνείας της πολιτικής σκηνής και έτσι επηρεάζει την κοινωνική ερμηνεία. Έτσι, η στρατηγική πλαισίωση δύναται να προσεγγισθεί υπό δύο γνωσιακές μεροληψίες: το θεμελιώδες σφάλμα απόδοσης (Ross, 1977) και τη μεροληψία δρώντα/παραρτηρητή (Jones&Nisbett, 1971). Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η εργαλειοποίηση της στρατηγικής πλαισίωσης στο εγχώριο πολιτικό επικοινωνιακό σύστημα. Αναλύθηκαν τρεις κοινοβουλευτικές συζητήσεις: η πρώτη αφορά την κοινοβουλευτική συζήτηση ψήφησης διεξαγωγής του δημοψηφίσματος καθώς και οι δύο επόμενες. Με αυτό τον τρόπο αναζητήθηκαν διαφοροποιήσεις τόσο στη δημιουργία κανονιστικών πλαισίων όσο και στην αποδόμησή τους μέσω των εκφάνσεων στρατηγικής πλαισίωσης. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν τη χρήση κανονιστικών πλαισίων που κατασκευάζουν το δημοψήφισμα ως «έκφραση λαϊκής

βούλησης» ενώ παράλληλα κυριαρχεί το «μικροκομματικό συμφέρον» ως κύρια έκφανση στρατηγικής πλαisiώσης. Επιπροσθέτως κατηγοριοποιήθηκαν όλες οι κύριες εκφάνσεις στρατηγικής πλαisiώσης συνεισφέροντας στην περαιτέρω μελέτη του απονομιμοποιητικού λόγου.

ΣΑΒΒΑΤΟ 13 ΜΑΪΟΥ

Avatars: αναπαραστάσεις του σώματος στο διαδίκτυο

Ελεάνα Πανδιά

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Οι σημερινοί έφηβοι έχουν γεννηθεί σε έναν κόσμο που βρίθει από αναφορές στο διαδίκτυο, είναι ένα πεδίο της τάξης του συμβολικού εντός του οποίου συγκροτούν την υποκειμενικότητά τους. Το κάθε σώμα στην ατομικότητά του, ως πλαίσιο αλλά και όριο αποτελεί τον πυρήνα, το πρωτογενές υλικό, για την εμφάνιση του ατόμου ως μονάδας και ως μέλους μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, ομαδοποίησης ή κοινωνίας. Στις δυτικές κοινωνίες, το άτομο συνήθως ταυτίζεται με το σώμα του και προσδιορίζεται ως προς αυτό, χρησιμοποιώντας όταν το επιθυμεί τις διαθέσιμες τεχνολογίες για να παρεμβαίνει σε αυτό και το (ανα) κατασκευάζει προκειμένου να δηλώσει την παρουσία του στα διάφορα εικονικά περιβάλλοντα, όπως τα social media και τα videogames. Τα δυνητικά σώματα είναι ένας τρόπος ύπαρξης που παρά το γεγονός ότι σχετίζεται στενά με τις νέες τεχνολογίες, τις ξεπερνά και διανοίγει δυνατότητες του μέλλοντος πέρα από τη φυσική παρουσία. Τα avatars φαίνεται να μην αποτελούν απλώς μια κατάσταση αλλά μια δυναμική διαδικασία μετάβασης από το πραγματικό στο δυνητικό.

Λέξεις κλειδιά: δυνητικά σώματα, avatars, social media, videogames

Γονείς και διαδίκτυο: διερευνώντας την προβληματική χρήση των παιδιών από την οπτική των γονέων

Χρυσάνθη Λιούπη, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Μαρία Λουμάκου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ο στόχος της συγκεκριμένης μελέτης είναι η διεξοδική καταγραφή της προσωπικής εμπειρίας των γονέων για την ενασχόληση των παιδιών τους με το διαδίκτυο. Πραγματοποιήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις σε 6 γονείς οι οποίες αναλύθηκαν με την ερμηνευτική φαινομενολογική προσέγγιση, η οποία καταγράφει τα

προσωπικά βιώματα και τις εμπειρίες των γονέων για τη διαδικτυακή χρήση των παιδιών τους. Τα θέματα που προέκυψαν από την ανάλυση ήταν σχετικά με τις διαδικτυακές προτιμήσεις, την εθιστική συμπεριφορά, τα προβλήματα υγείας εξαιτίας της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου, την έκπτωση σε ακαδημαϊκό και κοινωνικό τομέα, τα συναισθήματα και οι ανησυχίες γονέων, τη μεγάλη δυσκολία στην διαχείριση των προβλημάτων κυρίως στις μονογονεϊκές οικογένειες και τα οφέλη του διαδικτύου. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι οι γονείς εκφράζουν ανησυχίες τόσο σχετικά με την κακή διαδικτυακή χρήση, όσο και για την άγνοιά τους να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της υπερβολικής χρήσης των παιδιών.

Λέξεις Κλειδιά: Διαδίκτυο, Προβληματική χρήση, Έφηβοι, Γονείς

«Φτιάξαμε λογαριασμό στο Facebook για να ανεβάσουμε φωτογραφίες από το μήνα του μέλιτος». Η προβολή ερωτικών σχέσεων στο Facebook

Ανθή Αργυρούδη, Αντώνης Γαρδικιώτης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Είναι εμπειρικά επιβεβαιωμένο πως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και ιδιαίτερα το Facebook, ως το επικρατέστερο, σχετίζονται ποικιλοτρόπως με τις ερωτικές σχέσεις των χρηστών (Papp, Danielewicz, & Cayemberg, 2012). Η παρούσα μελέτη, η οποία βασίζεται στη θεωρία της διαλεκτικής των σχέσεων (Baxter, 1990), επιχειρεί να διερευνήσει κατά πόσο η διαπραγμάτευση της συντροφικότητας και της αυτονομίας στην άμεση επικοινωνία των ζευγαριών «επικοινωνείται» και στο Facebook. Η έρευνα προσπαθεί ακόμα να αναζητήσει τους λόγους για τους οποίους τα ζευγάρια επιλέγουν να προβούν ή να μην προβούν σε κοινοποίηση στοιχείων που αφορούν στη σχέση τους στο Facebook. Για τον παραπάνω σκοπό πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις έξι ζευγαριών (N=12), τριών έγγαμων και τριών μη έγγαμων. Στα ζευγάρια χορηγήθηκε το ερωτηματολόγιο χρήσης του Facebook (Kordoutis & Kourti, 2016). Πριν την διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκε πιλοτική έρευνα με δύο ζευγάρια (ένα έγγαμο και ένα μη έγγαμο). Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψε ότι υπάρχουν δύο κυρίαρχες τάσεις στην χρήση του Facebook: ζευγάρια, όπου είτε ο

ένας από τους δύο είτε και οι δύο: (α) προβάλλει/ ουν τη σχέση τους μέσα από φωτογραφίες, σχόλια κ.ο.κ., (β) απορρίπτει/ ουν και ασκεί/ ούν κριτική σε μια τέτοια στάση. Φάνηκε ότι τους/τις συμμετέχοντες/ουσες απασχολεί η στάση των τρίτων στο Facebook, οι οποίοι συχνά μέσα από τα σχόλιά τους φανερώνουν τη σχέση τους ή την παρουσία του ζευγαριού σε κοινωνικές εκδηλώσεις. Ανεξάρτητα από το τι κάνουν οι ίδιοι αναφέρθηκαν επικριτικά στην προβολή των ζευγαριών μέσα από το Facebook με λεπτομέρειες. Τα ευρήματα συζητιούνται υπό το πρίσμα της αυτονομίας και της συντροφικότητας στην online και στην offline παρουσίαση της ερωτικής σχέσης.

Λέξεις – κλειδιά: Facebook, προβολή ερωτικών σχέσεων, online-offline επικοινωνία

Στάσεις και αντιλήψεις και συμπεριφορές μαθητών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Ανδρέας Ζεργιώτης, 49η Περιφέρεια Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής

Νικόλαος Παπαδρακάκης, 1ου Δημοτικό Σχολείο Εκπαιδευτικής Αναγέννησης

Στην εποχή μας οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν το τοπίο στην ανθρώπινη επικοινωνία ανοίγοντας νέους ορίζοντες σε όλα τα επίπεδα της σύγχρονης κοινωνικής ζωής. Τα κινητά τηλέφωνα και οι Η/Υ εξασφαλίζουν άμεση και μαζική πρόσβαση στο διαδίκτυο (internet). Τα παιδιά σήμερα μέσω της άμεσης επαφής τους με τις νέες τεχνολογίες εξοικειώνονται από πολύ ενωρίς με το ψηφιακό τους περιβάλλον. Η χρήση των συσκευών νέας τεχνολογίας γίνεται σταδιακά ολοένα και πιο απαραίτητη στο καθημερινό τους παιχνίδι αρχικά και στην επικοινωνία μεταξύ τους στη συνέχεια. Η αυξανόμενη όμως αυτή έκθεση των ανηλίκων στη νέα τεχνολογία τους προκαλεί συχνά εθισμό, ενώ ταυτόχρονα εγκυμονεί και σοβαρούς κινδύνους για ακούσια έκθεσή τους σε επικίνδυνα ψηφιακά περιβάλλοντα. Αν και η αναγκαιότητα του ψηφιακού εγγραμματισμού στην εποχή μας δεν αμφισβητείται, υπάρχει μεταξύ άλλων κι ένα πολύ σοβαρό ζήτημα δεοντολογίας αναφορικά με τη χρήση των μέσων από τους ανήλικους χρήστες και την αποτελεσματική προστασία τους από τους κινδύνους που η χρήση αυτή εγκυμονεί. Στην παρούσα έρευνά μας, η οποία έλαβε

χώρα στα Δημοτικά Σχολεία της Εκπαιδευτικής Αναγέννησης το σχολικό έτος 2014-15 στο πλαίσιο της 49ης Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής, διερευνούμε και καταγράφουμε τις στάσεις, τις αντιλήψεις αλλά και τις συνήθειες (habits) των παιδιών του Δημοτικού, σχετικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου. Το δείγμα μας αποτελείται από τριακόσιους ογδόντα δύο μαθητές (N=382) και εφτακόσιους ογδόντα εννέα (N=789) γονείς. Θα παρουσιαστούν τα αυτοσχέδια ερωτηματολόγια της έρευνας που χορηγήθηκαν τόσο στους μαθητές όσο και στους γονείς τους, καθώς και τα αποτελέσματα της χορήγησή τους.

Λέξεις κλειδιά: κινητά τηλέφωνα, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, διαδίκτυο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μαθητές

Τα smartphones και η χρήση τους από εφήβους και νεαρούς ενήλικες, ομοιότητες και διαφορές: ποιοτική ανάλυση

Κωνσταντίνα Παπαλεξοπούλου, Κωνσταντίνα Ψιάχου, Αλέξης Μπράιλας,

Γιώργος Αλεξιάς

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η πρόοδος της τεχνολογίας έχει οδηγήσει στην ολοένα και αυξανόμενη χρήση συσκευών όπως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα «έξυπνα» κινητά τηλέφωνα. Η δικτυωμένη ζωή, η πρόσβαση στο διαδίκτυο ανά πάσα στιγμή και τα social media έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας του σύγχρονου ανθρώπου. Οι εξελίξεις που αφορούν τόσο το έξυπνο κινητό με οθόνη αφής όσο και τα τεχνολογικά μέσα γενικότερα την τελευταία δεκαετία είναι ραγδαίες και θεαματικές, ενώ μαζί τους φέρνουν αλλαγές στις κοινωνικές συνθήκες και στους τρόπους κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Πώς τα social media επηρεάζουν τη καθημερινότητα των σημερινών «ψηφιακών ιθαγενών»; Πόσο διαφορετικά βιώνουν τη δικτυωμένη κοινωνική ζωή οι σημερινοί έφηβοι σε σύγκριση με τους νεαρούς ενήλικες που τους χωρίζουν ελάχιστα μόλις χρόνια; Η συγκεκριμένη ποιοτική έρευνα, μέσα από τέσσερις συνεντεύξεις, δύο εφήβων μαθητών Λυκείου και δύο φοιτητών σε πανεπιστήμια, προσεγγίζει και αναλύει τις προσωπικές απόψεις των συμμετεχόντων για το συγκεκριμένο ζήτημα. Οι συνεντεύξεις έχουν

ημι-δομημένη μορφή και έχουν κωδικοποιηθεί με το πρόγραμμα ATLAS.ti. Από τα αποτελέσματα της θεματικής ανάλυσης φαίνεται πως οι συμμετέχοντες βλέπουν θετικά την εξέλιξη της τεχνολογίας, και ο μόνος αναφερόμενος κίνδυνος έγκειται στην κακή χρήση της. Οι βασικές ομοιότητες των δύο ηλικιακών ομάδων συνίστανται στην αυξημένη χρήση του κινητού τηλεφώνου και σε ένα ιδιότυπο 'άγχος αποχωρισμού' της συσκευής, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα. Αντίθετα, οι νεαροί ενήλικες φαίνεται να αντιμετωπίζουν τους εφήβους ως πιο εξοικειωμένους με την τεχνολογία και να επηρεάζονται περισσότερο από τους τελευταίους από τα αναφερόμενα ως αρνητικά χαρακτηριστικά των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Λέξεις-κλειδιά: Νέα μέσα, Διαδίκτυο, Έξυπνα κινητά, Smartphone, Social media, Έφηβοι, Νέοι

Η επίδραση του φύλου και της αυτοεκτίμησης στη δημιουργία ενός Avatar

Βασιλική Τουλουπίδου, *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας*

Χρυσοβαλάντης Παπαθανασίου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Σκοπός της έρευνας ήταν η μελέτη της επίδρασης του φύλου και της αυτοεκτίμησης στη δημιουργία ενός avatar. Στην έρευνα συμμετείχαν 100 φοιτητές (50 άνδρες και 50 γυναίκες) του ΤΕΙ Αθήνας με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Αρχικά χορηγήθηκε στους συμμετέχοντες το Culture-Free Self-esteem Inventory for Adults και στη συνέχεια τούς ζητήθηκε να δημιουργήσουν το avatar τους μέσω μιας εφαρμογής Smartphone και να βγάλουν μια selfie φωτογραφία. Για τη δεοντολογία της έρευνας τηρήθηκε η αρχή της συνειδητής συναίνεσης των υποκειμένων, καθώς και η αρχή της ανωνυμίας. Η ανάλυση αφορούσε τα χαρακτηριστικά του προσώπου του avatar (μαλλιά-μάτια-μύτη-στόμα), τα οποία συγκρίνονταν με τα χαρακτηριστικά του προσώπου του αντίστοιχου υποκειμένου, λαμβάνοντας υπόψη το φύλο και το βαθμό αυτοεκτίμησης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι άνδρες παρουσίασαν υψηλότερο βαθμό αυτοεκτίμησης από ό,τι οι γυναίκες. Γυναίκες με υψηλή αυτοεκτίμηση δημιούργησαν ανδρικό avatar, σε αντίθεση με τους άνδρες με υψηλή αυτοεκτίμηση που δημιούργησαν avatar του ίδιου φύλου. Τα avatars των

γυναικών –τόσο με υψηλή όσο και με χαμηλή αυτοεκτίμηση– χαμογελούσαν, ενώ τα avatars των ανδρών –είτε με υψηλή είτε με χαμηλή αυτοεκτίμηση– απεικονίζονταν σοβαρά. Η πλειοψηφία των ανδρών που φορούσε γυαλιά οράσεως επέλεξε να φορά γυαλιά και το avatar, ενώ κανένα avatar γυναίκας με γυαλιά οράσεως δεν απεικονιζόταν με γυαλιά. Η πλειοψηφία ανδρών και γυναικών με μπλε μάτια επέλεξε το ίδιο χρώμα ματιών για το avatar. Τα παραπάνω αποτελέσματα μπορούν να ερμηνευτούν βάσει των κοινωνικών στερεοτύπων. Τα avatars θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο χώρο της ψυχολογίας για διαγνωστικούς, θεραπευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

Ψηφιακές εφαρμογές (λογισμικά) για τη βελτίωση της λεκτικής εργαζόμενης μνήμης και των συντακτικών ικανοτήτων σε παιδιά σχολικής ηλικίας

Θεοδώρα Μπαχούρου, Αγγελική Μπαχούρου, Ιωάννα Τάλλη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται να παρουσιαστεί η περιγραφή, ο σχεδιασμός, και η υλοποίηση δύο λογισμικών σε τάμπλετ που δημιουργήθηκε με στόχο την παρέμβαση σε γλωσσικές και γνωστικές δεξιότητες . Το ένα λογισμικό (BOOM) δημιουργήθηκε για την άμεση εκπαίδευση και βελτίωση της λεκτικής εργαζόμενης μνήμης και το άλλο λογισμικό (ASLA) για τη ρητή διδασκαλία σύνθετων συντακτικών δομών και την ενίσχυση της μεταγλωσσικής ευαισθησίας Υπήρξε και μια πιλοτική φάση χορήγησης των λογισμικών αυτών, σε μια ομάδα παιδιών (n:8) παιδιών με γλωσσικές δυσκολίες και με/ ή χωρίς χαμηλή εργαζόμενη μνήμη και σε παιδιά (n:8) της ίδιας ηλικιακής ομάδας (τυχαίοποιημένο δείγμα). Η πιλοτική έρευνα έγινε προκειμένου να διερευνηθεί και να προσαρμοστεί το επίπεδο της δυσκολίας της κάθε “δραστηριότητας” και να καθοριστεί η χρονική διάρκεια της κάθε συνεδρίας για το κάθε θεραπευτικό πρόγραμμα. Η πιλοτική φάση καθόρισε τις παραμέτρους του σχεδιασμού και της υλοποίησης αυτών των λογισμικών καθώς και τους παράγοντες επίδρασης στην έκβαση της παρέμβασης. Η πιλοτική αυτή εφαρμογή σε δείγμα παιδιών τυπικής κ μη ανάπτυξης σχολικής ηλικίας έδειξε πως το τελικό προϊόν είναι ιδιαιτέρως φιλικό προς τα παιδιά και εύκολο στη χρήση από τους

ειδικούς. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν ως προς την εφαρμογή των ανωτέρω εργαλείων στη μαθησιακή διαδικασία και στην κλινική πράξη.

Λέξεις /Κλειδιά: Λογισμικό, λεκτική εργαζόμενη μνήμη, μεταγλωσσική ευαισθησία, μάθηση.

Η συμβολή της θετικής ψυχολογίας στην επαγγελματική συμβουλευτική

Ιωάννης Λιναρδάκης, Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κιλκίς

Θεόδωρος Αντωνίου, ΚΕ.ΣΥ.Π. Ηρακλείου

Ευαγγελία Μπούτσκου, 2ο Δημοτικό Σχολείο Ευκαρπίας

Η σύγχρονη πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από ραγδαίες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, που επηρεάζουν με απρόβλεπτο τρόπο τη σταδιοδρομία αλλά και γενικότερα την προσωπική και οικογενειακή ζωή. Ο κόσμος της εργασίας συνεχώς μεταβάλλεται, με αποτέλεσμα το άτομο να αντιμετωπίζει συχνά σοβαρές προκλήσεις, όπως το να κάνει επαγγελματικές επιλογές σύμφωνα με τα νέα δεδομένα στο χώρο της εργασίας, να βρει αλλά και να διατηρήσει μια θέση εργασίας, να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα ζητήματα της σταδιοδρομίας του αλλά και γενικότερα της προσωπικής του ζωής, να διαχειριστεί τις συχνές εναλλαγές μεταξύ εκπαίδευσης, εργασίας και ανεργίας και να επανασχεδιάσει την επαγγελματική του πορεία, αν χρειαστεί. Οι προκλήσεις αυτές για θέματα σπουδών και σταδιοδρομίας είναι κοινές για το μαθητή, για το νέο, το φοιτητή, σπουδαστή αλλά και για τον ενήλικα εργαζόμενο. Η δεξιότητα «ετοιμότητα στο τυχαίο» είναι μια διαφορετική προσέγγιση της σταδιοδρομίας. Συνίσταται στο να αναγνωρίζουμε, να δημιουργούμε και να αξιοποιούμε τις τυχαίες καταστάσεις και τα αποτελέσματά τους και είναι ένας τρόπος να διαχειρίζεται κανείς αποτελεσματικά όχι μόνο τα θετικά αλλά και τα αρνητικά απρόοπτα γεγονότα της ζωής του. Έτσι, το άτομο είναι προετοιμασμένο για το τυχαίο, χωρίς να αφήνει τίποτε στην «τύχη», δημιουργώντας ευκαιρίες μέσα από τις αποτυχίες. Σημαντικά στοιχεία είναι να μάθουμε να αναγνωρίζουμε πιθανές ευκαιρίες, να ξεπερνάμε τις δυσκολίες οι οποίες μας εμποδίζουν να δράσουμε, να μη σταματάμε ποτέ να μαθαίνουμε και να

μη φοβόμαστε τα λάθη και την αποτυχία. Η αξιοποίηση της ετοιμότητας στο τυχαίο αποτελεί μια άλλη οπτική στην επαγγελματική συμβουλευτική, η οποία συμβάλλει στην επίτευξη της ευτυχίας, της πληρότητας και της ισορροπίας στην προσωπική και επαγγελματική ζωή.

Λέξεις κλειδιά: Επαγγελματική συμβουλευτική, Θετική Ψυχολογία, ετοιμότητα στο τυχαίο

Περιεχόμενο της διαισθητικής μητρικής ομιλίας στις δυαδικές αλληλεπιδράσεις μητέρων με τα δίδυμα βρέφη τους τον πρώτο χρόνο της ζωής

Μαρία Μαρκοδημητράκη, *Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Σύγχρονες έρευνες καθιστούν τη διαισθητική μητρική ομιλία (ΔΜΟ) θεμέλιο λίθο για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Οι μητέρες διδύμων αφιερώνουν λιγότερο χρόνο με κάθε δίδυμο παιδί τους. Οι αυξημένες φροντίδες ανατροφής οδηγούν στο άνισο μοίρασμα της μητρικής προσοχής και του ενδιαφέροντος, γεγονός που ανακλάται στη ΔΜΟ. Συγκριτικές μελέτες της ΔΜΟ μητέρων διδύμων και μη διδύμων βρεφών έδειξαν ότι οι πρώτες χρησιμοποιούν λιγότερες ερωτηματικές και αποφαντικές προτάσεις αλλά δεν διαφέρουν στη χρήση αρνητικών και προστακτικών προτάσεων. Ωστόσο, υπάρχει ένδεια ερευνών για την ομιλία που οι μητέρες απευθύνουν διαισθητικά σε καθένα από τα δίδυμα παιδιά τους το πρώτο εξάμηνο της ζωής. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η σύγκριση της ΔΜΟ σε 4 ζεύγη μητέρων-πρωτότοκων διδύμων βρεφών με τη ΔΜΟ σε 4 ζεύγη μητέρων-δευτερότοκων διδύμων βρεφών (4 μητέρες, 1 ζεύγος αγοριών, 1 ζεύγος κοριτσιών και 2 ζεύγη διαφορετικού φύλου, N=12). Πέντε 7-λεπτες βιντεοσκοπήσεις, μία κάθε τριάντα ημέρες, πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δυαδικών αλληλεπιδράσεων για κάθε ζεύγος μητέρας-δίδυμου βρέφους στα σπίτια τους από το 2ο έως τον 6ο μήνα της ζωής. Η ΔΜΟ χωρίστηκε σε ενότητες με βάση το θέμα και κωδικοποιήθηκε ως προς το περιεχόμενο (αποφαντικές, προστακτικές, επιφωνηματικές, ερωτηματικές προτάσεις). Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ότι υπάρχουν διαφορές στη ΔΜΟ των μητέρων στα πρωτότοκα και τα δευτερότοκα βρέφη, που μπορεί να οφείλονται σε διαφορές στη δομή του

εγκεφάλου των διδύμων. Ωστόσο, ανακλούν τον ιδιαίτερο δεσμό των μητέρων με κάθε δίδυμο παιδί τους αλλά και τις προτιμήσεις τους και αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα στις δυναμικές των οικογενειών με δίδυμα παιδιά στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

Λέξεις κλειδιά: διαισθητική μητρική ομιλία, δίδυμοι, βρέφη

Το τραύμα των ενήλικων ανδρών μετά την επιλογή για διακοπή κύησης της συντρόφου

Αφροδίτη Παπαϊωάννου-Σπυρούλια

Εργαστήριο Διερεύνησης Ανθρώπινων Σχέσεων

Μολονότι αυξάνονται σε παγκόσμια κλίμακα οι καταγραφές σε ερευνητικό και κλινικό επίπεδο για το φαινόμενο της επιλογής στη διακοπή κύησης, η διερεύνηση της πιθανής συσχέτισης αυτής της εμπειρίας με τις δυσλειτουργίες (διαταραχές) που σχετίζονται με το τραύμα, και ειδικότερα τη διαταραχή μετατραυματικού stress, είναι περιορισμένη. Επίσης, ιδιαίτερα περιορισμένη έως μηδαμινή στη βιβλιογραφία είναι η όποια αναφορά στο πώς βιώνει αυτή την τραυματική εμπειρία ο άνδρας-σύντροφος. Στόχος αυτής της παρουσίασης είναι η εστίαση στην τραυματική εμπειρία που βιώνουν οι «άνδρες-σύντροφοι-πατέρες» μετά την επιλογή για διακοπή κύησης της συντρόφου μέσα από ερευνητικά δεδομένα και αφηγήματα ανδρών στην κλινική πράξη. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο πώς οι ειδικοί ψυχικής υγείας μπορούν να δώσουν χώρο και χρόνο σε αυτό το ανδρικό αφήγημα για την καλύτερη υγεία των ανδρών που τολμούν πια να φτάνουν στα γραφεία μας και να μοιράζονται ανησυχίες, έγνοιες και δυσκολίες των 'δυνατών' εαυτών τους με λιγότερες σιωπές και ενοχές.

Λέξεις κλειδιά: άνδρας, τραύμα, διακοπής κύησης, βίωμα, θεραπεία

Παρουσία του πατέρα στην οικογένεια και αντιλαμβανόμενη γονική αποδοχή-απόρριψη

Ιρίνα Μρβόλιακ, Αικατερίνη Γκαρή

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η γονική συμπεριφορά μπορεί, μεταξύ άλλων, να περιγραφεί με δύο διπολικές διαστάσεις – τη διάσταση της αποδοχής που εκδηλώνεται με αγάπη, υποστήριξη και ανταπόκριση στις ανάγκες του παιδιού και εκείνη του ελέγχου. Η Θεωρία της Διαπροσωπικής Αποδοχής-Απόρριψης (IPAR Theory) προϋποθέτει ότι τα παιδιά, διαπολιτισμικά, αντιδρούν με συνεπή τρόπο σε μορφές συμπεριφοράς που αντιλαμβάνονται ως «απόρριψη» και ως «αποδοχή». Δύο μελέτες σχετικά με σχέση μεταξύ της «σημασίας πατέρα» ως φροντιστή και ως φορέα αποδοχής-απόρριψης (Rohner, 1975, Rohner, 1982) δείχνουν ότι όσο πιο σημαντικοί είναι πατέρες ως φροντιστές, τόσο είναι περισσότερο πιθανό τα παιδιά να νιώθουν αποδεκτά και επίσης ότι οι πατέρες είναι αποτελεσματικοί φροντιστές μόνο όταν επιθυμούν αυτόν το ρόλο από μόνοι τους. Η συγκεκριμένη μελέτη διερευνά τη σχέση μεταξύ της παρουσίας του πατέρα ως φροντιστή ως προς την αντιλαμβανόμενη αποδοχή-απόρριψη κατά την παιδική ηλικία, μέσω της σύντομης έκδοσης του Ερωτηματολογίου Γονικής Αποδοχής-Απόρριψης/Ελεγχου του Rohner (PARQ/C, Rohner, 2005), με βάση τέσσερις διαστάσεις της αντιληπτής γονικής συμπεριφοράς: ζεστασιά/αγάπη, εχθρότητα/επιθετικότητα, αδιαφορία/παραμέληση και μη-διαφοροποιημένη απόρριψη, ενώ παράλληλα η παρουσία πατέρα αξιολογείται με δύο ερωτήσεις που περιλαμβάνονται σε αυτοσχέδιο δημογραφικό ερωτηματολόγιο. Συμμετείχαν 1117 φοιτητές από διάφορα τμήματα ελληνικών Πανεπιστημίων στην Αθήνα και από αντίστοιχα τμήματα στο Σαράγιεβο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Τα ευρήματα των πολυμεταβλητών αναλύσεων διακύμανσης δείχνουν ότι μητρική και πατρική αντιλαμβανόμενη απόρριψη είναι μεγαλύτερη στην οικογένεια όπου η παρουσία πατέρα, φυσική και ενεργή, είναι ελάχιστη ή ανύπαρκτη στα παιδικά χρόνια, συγκριτικά με την οικογένεια στην οποία η παρουσία του πατέρα είναι «ούτε λίγη ούτε πολλή» έως «πάρα πολύ». Τα ευρήματα αυτά σχολιάζονται σε σχέση με εμπειρικές μελέτες στη διεθνή βιβλιογραφία.

Διαδική και Προσωπική Αντιμετώπιση, Ποιότητα Γάμου και Κοινωνική

Υποστήριξη: Δεδομένα από οικογένειες στρατιωτικών

Καλαμποκά Αναστασία, Ρούσση Πάτζια

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρακάτω έρευνα έχει διεξαχθεί στο τμήμα Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και αντικείμενο έρευνας αποτέλεσε η σχέση των ζευγαριών, το οποίο χρήζει της προσοχής μας. Βέβαια, δεν αναφέρεται σε κάθε είδους ζευγάρι αλλά συγκεντρώνει την προσοχή της σε μια ομάδα που δεν έχει μελετηθεί καθόλου στα ελληνικά δεδομένα, στα ζευγάρια των στρατιωτικών. Η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως στόχο της να διερευνήσει τη σχέση των ζευγαριών, στα οποία ο σύζυγος είναι στρατιωτικός και έχει μετατεθεί σε μία περιοχή κρίσης για ορισμένο χρονικό διάστημα. Ο παράγοντας αυτός της απουσίας αποτελεί το στρεσογόνο γεγονός με βάση το οποίο εξετάζονται οι σχέσεις μεταξύ της ποιότητας του γάμου, της δυαδικής και προσωπικής αντιμετώπισης, της ψυχολογικής κατάστασης των ατόμων και της κοινωνικής υποστήριξης από τρίτους. Το δείγμα αποτέλεσαν 25 ζευγάρια στα οποία ο άνδρας είναι στρατιωτικός. Τα ζευγάρια συμπλήρωσαν χειρόγραφα είτε ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια, τα οποία έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί σε διάφορες έρευνες, έχουν μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα και σταθμιστεί στα ελληνικά δεδομένα (SWLS, RAS, POMS, DCI, COPE και SSQ). Οι υποθέσεις της συγκεκριμένης έρευνας ελέγχθηκαν μέσω διαφορετικών στατιστικών μεθόδων: τη μέθοδο της παλινδρόμησης μέσω του συντελεστή συσχέτισης Pearson, τη μέθοδο της ιεραρχικής παλινδρόμησης και τη μέθοδο T-test σε ανεξάρτητα δείγματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως η δυαδική αντιμετώπιση σχετίζεται άμεσα με την ποιότητα του γάμου και την ψυχολογική κατάσταση των ατόμων. Η σχέση της δυαδικής με την προσωπική αντιμετώπιση δεν εμφανίζεται τόσο ισχυρή, ενώ τέλος η κοινωνική υποστήριξη φαίνεται να μετριάζει τη σχέση της δυαδικής αντιμετώπισης με την ποιότητα του γάμου, όχι όμως στο βαθμό που αναμενόταν. Γενικά, η έρευνα γύρω από ζητήματα που σχετίζονται με τις οικογένειες των στρατιωτικών είναι ελάχιστη έως ανύπαρκτη στην Ελλάδα. Ωστόσο, θεωρώ πως αποτελούν μία ομάδα η οποία καλείται να αντιμετωπίσει διάφορες προκλήσεις. Τόσο σε περιπτώσεις απουσίας του συζύγου/πατέρα σε μία ζώνη κρίσης όσο και στις προκαθορισμένες μεταθέσεις που γίνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, οι

αλλαγές που υφίστανται το ζευγάρι και η οικογένεια θα μπορούσαν να θεωρηθούν αρκετά σημαντικές για περεταίρω έρευνα και διερεύνηση.

Η εγκυμοσύνη χωρίς γενετική σχέση: μια φαινομενολογική μελέτη

Ευαγγελία Χατζηιωαννίδου, Ζαΐρα Παπαληγούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή: Η εγκυμοσύνη είναι μια κρίσιμη περίοδος για την μετάβαση στη μητρότητα. Η εγκυμοσύνη με δωρεά ωαρίων έχει την ιδιαιτερότητα της απουσίας γενετικής σχέσης μεταξύ της κυοφορούσας και του εμβρύου ενώ επιτρέπει στις γυναίκες χωρίς ωθητική λειτουργία να αποκτήσουν παιδί βιώνοντας την εμπειρία της εγκυμοσύνης, του θηλασμού και την γονεϊκότητα.

Σκοπός: Η παρούσα έρευνα θέλησε να διερευνήσει τη βιωμένη εμπειρία, τον τρόπο προσαρμογής και ενδεχόμενες δυσκολίες των γυναικών την περίοδο εγκυμοσύνης οι οποίες κυοφορούσαν έμβρυο με το οποίο δεν συνδέονται γενετικά.

Μέθοδος: Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 9 γυναίκες (N=9) ηλικίας 32 έως 49 ετών. Η συλλογή του υλικού έγινε με ημι-δομημένες συνεντεύξεις στο τέλος του 1ου, 2ου και 3ου τριμήνου της εγκυμοσύνης τους. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία της Ερμηνευτικής Φαινομενολογικής ανάλυσης.

Αποτελέσματα: Συνολικά αναδείχθηκαν 17 υπερ-θέματα: 1. Φόβος αποβολής 2. Αγωνία για την υγεία του παιδιού 3. Αγωνία για πιθανό πρόωρο τοκετό 4. Αγωνία για επάρκεια των εγκύων στην φροντίδα του βρέφους 5. Φαντασιώσεις για τη μητρότητα 6. Δημιουργία δεσμού με το έμβρυο 7. Στάση προς την εγκυμοσύνη 8. Αλλαγές του σώματος 9. Φροντίδα του εμβρύου 10. Συμπτώματα της εγκυμοσύνης 11. Ιατρικά θέματα 12. Η δότρια 13. Μη γενετική συγγένεια με το βρέφος 14. Ελπίδα για απόκτηση γενετικά συγγενούς παιδιού 15. Ενημέρωση του παιδιού για τον τρόπο σύλληψής του 16. Ενημέρωση του περιβάλλοντος για τη δωρεά 17. Επιθυμία για παιδί.

Συμπεράσματα: Όλες οι γυναίκες ανέφεραν ότι όσο προχωράει η εγκυμοσύνη τόσο η απουσία της γενετικής σχέσης χάνει τη σημασία της.

Λέξεις κλειδιά: Εγκυμοσύνη, υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, δωρεά ωαρίων

Ψυχοκοινωνική προσαρμογή των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο. Ο ρόλος της οικογένειας

Νεφέλη Μεντή¹, Ευαγγελία Καραγιαννοπούλου¹, Δέσποινα Μωραΐτου², Μάγδα Ντίνου¹, Γεωργία Παπαντωνίου¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η είσοδος στο Πανεπιστήμιο αποτελεί μια σημαντική μεταβατική κατάσταση για τους περισσότερους αναδυόμενους ενήλικες. Κάποιοι φοιτητές καταφέρνουν να διαχειριστούν με επιτυχία τις απαιτήσεις του νέου πλαισίου, ενώ άλλοι δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν επαρκώς στις νέες προκλήσεις του Πανεπιστημιακού περιβάλλοντος. Η προσαρμογή των φοιτητών και η λιγότερο, ή περισσότερο επιτυχής μετάβαση στο νέο Εκπαιδευτικό πλαίσιο, έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών στο χώρο. Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία ο φοιτητικός πληθυσμός, σε σύγκριση με άτομα της ίδιας ηλικίας, τα οποία δραστηριοποιούνται εκτός Πανεπιστημίου, αντιμετωπίζει περισσότερα προβλήματα ψυχοκοινωνικής προσαρμογής. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση ατομικών, ψυχοκοινωνικών και οικογενειακών παραγόντων που σχετίζονται με την προσαρμογή των φοιτητών. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 347 πρωτοετείς και δευτεροετείς φοιτητές, και των δύο φύλων, οι οποίοι φοιτούσαν σε διάφορες σχολές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε να συμπληρώσουν τα εξής ψυχομετρικά εργαλεία: (i) Student Adjustment to College Questionnaire (Baker & Syric, 1989), (ii) Interpersonal Support Evaluation List, College version (Cohen & Hoberman, 1983), (iii) Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale III (Olson, 1983), (iv) State-Trait Anxiety Inventory (Spielberg, 1983), και (v) Center for Epidemiological Studies-Depression Scale (Radloff, 1977). Τα δεδομένα βρίσκονται υπό στατιστική επεξεργασία με το προγράμματα SPSS 22 και EQS 6.1.

Λέξεις-κλειδιά: Αναδυόμενη ενηλικίωση, Πανεπιστήμιο, Ψυχοκοινωνική προσαρμογή

Η επίδραση των γονεϊκών συγκρούσεων στην αυτοεκτίμηση των εφήβων

Γεωργία Ζόγκα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται οι συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων, η αυτοεκτίμηση των εφήβων καθώς και η επίδραση των ενδοοικογενειακών συγκρούσεων στην αυτοεκτίμηση των νέων, ως προς το φύλο αλλά και την εθνικότητα των εφήβων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 928 μαθητές της Γ' γυμνασίου από σχολεία της ευρύτερης περιοχής της Αττικής, εκ των οποίων οι 359 ήταν Έλληνες και οι 569 μετανάστες, στα πλαίσια μιας ευρύτερης έρευνας του Πανεπιστημίου Αθηνών «Athena Studies of Resilient Adaptation (AStRA)». Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκε ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με τους πιθανούς λόγους των συγκρούσεων μεταξύ γονέων και εφήβων (Parent- adolescent conflicts, Motti- Stefanidi et al., 2011), αλλά και το ερωτηματολόγιο αυτοεκτίμησης του Rosenberg (Rosenberg Self-Esteem Questionnaire ,Rosenberg, 1965) με σκοπό τη μέτρηση της αυτοεκτίμησης των εφήβων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών εφήβων ως προς την αυτοεκτίμηση. Αντίθετα, η εθνικότητα βρέθηκε ότι παίζει σημαντικό ρόλο, με τους Έλληνες εφήβους να παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά αυτοεκτίμησης σε σύγκριση με του μετανάστες συμμαθητές τους. Ακόμα, δε βρέθηκε επίδραση του φύλου των εφήβων στις συγκρούσεις που ανέφεραν με τους γονείς τους, όμως η καταγωγή των νέων φάνηκε να επηρεάζει τις ενδοοικογενειακές συγκρούσεις. Συγκεκριμένα, οι μαθητές ελληνικής καταγωγής έχουν τις λιγότερες ενδοοικογενειακές συγκρούσεις σε σχέση με τους μαθητές των υπόλοιπων εθνικοτήτων. Τέλος, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των ενδοοικογενειακών συγκρούσεων και της αυτοεκτίμησης των εφήβων. Τα ευρήματα συζητούνται σε συνάρτηση με την πρόσφατη βιβλιογραφία.

Λέξεις-κλειδιά: συγκρούσεις, αυτοεκτίμηση, μετανάστευση, εφηβεία, εθνικότητα

Η εφηβεία μέσα στη δίνη του πένθους. Η διεργασία και οι διαδρομές της απώλειας κατά την εφηβεία και τη νεότερη ενήλικη ζωή

Αθανάσιος Μπούρμπος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το πένθος αποτελεί ένα συνταρακτικό συμβάν για την ζωή ενός ανθρώπου αλλά και για την ψυχική του οικονομία. Ωστόσο ο θάνατος αποτελεί και μια εξελικτική διαδικασία με την οποία όλοι έρχονται αντιμέτωποι σε κάποια χρονική στιγμή της ζωής. Η εφηβεία αποτελεί και αυτή ένα πεδίο ιδιαίτερο, με μεταβάσεις, επισυμβαίνοντας εξελικτικές και δομικές αλλαγές. Σε αυτήν την εργασία διερευνάται το πένθος σε συνάρτηση με την περίοδο της εφηβείας και της νεότερης ενήλικης ζωής. Μέσα από ευρήματα πρόσφατης έρευνας για την εν λόγω θεματική (Α. Μπούρμπος & Α. Χριστοπούλου, 2016) σε ανάλογο πληθυσμό αλλά και εκτενούς ανασκόπησης της διεθνούς ψυχαναλυτικής βιβλιογραφίας για τις βασικές μεταβλητές – θεματικά πεδία, επιχειρείται να θεαθεί πώς εγγράφεται το πένθος σε αυτές τις νεαρές και ιδιαιτέρως σύνθετες ηλικιακές περιόδους, πως επιδρά στην ψυχική οικονομία, πως συμβάλει η δομή και η υπάρχουσα ψυχική οργάνωση στο συντριπτικό γεγονός και πως επιδρά με αυτό αφού δεν είναι ακόμη πλήρως διαμορφωμένη, αλλά και πως διαμορφώνει και περιχαράσσει την μετέπειτα πορεία του ατόμου, τόσο σε υποκειμενικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Βάσει των επιστημονικών ευρημάτων τα οποία καταδεικνύουν πως σε αυτήν την περίοδο ζωής μπορεί να βιώσει κανείς έντονο πένθος αλλά και της διεθνούς επιστημονικής βιβλιογραφίας στραμμένης στην ψυχαναλυτική προσέγγιση, μπορεί να κατανοηθεί με μεγαλύτερη ευκρίνεια η πορεία και οι διαδρομές που ακολουθούνται μέσα σε αυτή τη σύνθετη και συντριπτική πολλές φορές κατάσταση. Οι γνώσεις, οι διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα που προκύπτουν θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα και διαφωτιστικά για όσους ενδιαφέρονται και διερωτώνται γύρω από την συγκεκριμένη θεματική.

Λέξεις κλειδιά: θάνατος, πένθος, απώλεια, εφηβεία, διεργασίες, μεταβάσεις

Πένθος και υγεία: Ψυχοσωματική συμπτωματολογία μετά από περιόδους θρήνου. Ανάλυση και ερμηνεία

Αθανάσιος Μπούρμπος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το πένθος και οι διαστάσεις του αποτελούν ένα μείζων πεδίο μελέτης της επιστήμης της ψυχολογίας και ειδικότερα των πεδίων της κλινικής ψυχολογίας, της ψυχοπαθολογίας και της ψυχολογίας της υγείας. Το πένθος κατέχει μείζων ρόλο στην ζωή κάθε ανθρώπου καθώς αναπόφευκτα θα έρθει αντιμέτωπος με αυτό σε κάποια χρονική στιγμή της ζωής του. Αδιαμφισβήτητος ωστόσο καθίσταται ο αντίκτυπος του θρήνου στην ψυχοσωματική λειτουργία και γενικότερα η σχέση του αναφορικά με την υγεία. Σκοπός της εν λόγω εργασίας είναι η μελέτη αναφορικά με το πένθος, την ψυχοσωματική ενότητα και την υγεία γενικά, αλλά και ειδικότερα διαμέσου της μελέτης και ερμηνείας εννέα συγκεκριμένων σωματικών ενοχλήσεων οι οποίες προέκυψαν στα πλαίσια μίας σχετικής μελέτης. Συγκεκριμένα σε δείγμα 200 ατόμων ηλικίας 18 – 23 ετών, με 30 άνδρες και 70 γυναίκες στην πειραματική ομάδα και 30 άνδρες και 70 γυναίκες στην ομάδα ελέγχου, μία από τις αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν, ήταν σύγκριση με το κριτήριο t για μεμονωμένα συμπτώματα μεταξύ των δύο ομάδων. Με στατιστική σημαντικότητα κατά Pearson μεταξύ 0,05 έως 0,001 προέκυψαν οι εξής ενοχλήσεις. Ξηρό στόμα, μία μόνιμη στενοχώρια, αναμνήσεις οδυνηρών περιστατικών, εφιάλτες, κρίσεις άγχους, περιστασιακές νευρικές κρίσεις ή σπασμοί, πόνος στο στήθος, αίσθημα συνεχούς κούρασης, ευάλωτο σε ασθένεια το οικογενειακό περιβάλλον. Στις ανωτέρω ενοχλήσεις επιχειρείται μία ανάγνωση και ερμηνεία υπό το πρίσμα της ψυχοδυναμικής – ψυχαναλυτικής προσέγγισης. Τα αποτελέσματα και γενικότερα η θεματική θα μπορούσαν να δώσουν έναυσμα για περαιτέρω έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο αλλά και γνώση για την εργασία των κλινικών που πιθανόν να τη βρουν χρήσιμη κατά την πορεία της κλινικής εργασίας τους.

Λέξεις κλειδιά: πένθος, θρήνος, υγεία, σωματοποίηση, σωματικές ενοχλήσεις

Το άγχος του θανάτου και η ποιότητα ζωής σε πληθυσμό φοιτητών: Η διερεύνηση της επίδρασης των παραγόντων της ηλικίας και του φύλου

Ηλιάνα Μισιχρόνη, Φοίβη Σπέη

City Unity College

Σύμφωνα με έρευνες σε κλινικούς και μη κλινικούς πληθυσμούς έχει εντοπιστεί ότι το άγχος θανάτου (Death Anxiety) αποτελεί μια έννοια, η οποία περιλαμβάνει το θάνατο και τη διαδικασία του. Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τα ευρήματα δείχνουν αυξημένα επίπεδα DA κυρίως σε γυναίκες και σε πληθυσμό μεγαλύτερης ηλικίας. Όσον αφορά την ποιότητα ζωής (Quality of Life), πληθώρα ερευνών υποστηρίζει την πολυδιάστατη έννοιά της και εντοπίζουν ως κύριο στοιχείο, όταν ερευνάται, την ικανοποίηση από τη ζωή που βιώνει το άτομο ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο που διανύει. Επιπλέον, μελετάται στη βιβλιογραφία ο συσχετισμός του QoL με τις διάφορες διαταραχές και η επίδραση των προγραμμάτων παρέμβασης. Όσον αφορά την πιθανή συσχέτιση ανάμεσα στο DA και στο QoL και πώς επιδρούν η ηλικία και το φύλο, δεν υπάρχουν επαρκή ευρήματα σε μη κλινικό πληθυσμό, κάτι στο οποίο εστιάζει η παρούσα μελέτη. Αναφορικά με τη μεθοδολογία, θα γίνει χρήση δείγματος φοιτητών και των ψυχομετρικών εργαλείων Quality Of Life Index, v.3 και Collet-Lester Fear of Death Scale v.3. Αναφορικά με τα δεδομένα, αφού ολοκληρωθεί η συλλογή τους, θα αναλυθούν με SPSS 21. Μία three-way ANOVA θα χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό των επιδράσεων της ηλικίας, του φύλου και του DA στο QoL και μία ανάλυση παλινδρόμησης για να περιγράψει τη σχέση μεταξύ του DA και QoL. Βάσει αυτής της εν εξελίξει έρευνας αναμένεται η ανεύρεση της συσχέτισης ανάμεσα σε DA και QoL, ιδιαίτερα σημαντικό εύρημα για την εφαρμογή παρεμβάσεων σε ομάδες μη κλινικού πληθυσμού στο πεδίο της Συμβουλευτικής και της Ψυχοθεραπείας.

Λέξεις κλειδιά: Άγχος θανάτου, ποιότητα ζωής, μη κλινικός πληθυσμός, ηλικία, φύλο

Η επίδραση της συμβουλευτικής γονέων με θέμα τη φυσική δραστηριότητα παιδιών προσχολικής ηλικίας στις στάσεις των γονέων προς αυτή

Μαρία Κασσέρη, Μαρία Μιχαλοπούλου, Όλγα Κουλή

Κέντρο Πρόληψης Ορφέας

Ο ρόλος της οικογένειας στην προσχολική ηλικία είναι σημαντικός για τη διαμόρφωση δραστήριου τρόπου ζωής των παιδιών, καθώς οι στάσεις και οι πεποιθήσεις των γονέων για τη φυσική δραστηριότητα μεταβιβάζονται σε αυτά. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να καταγράψει την επίδραση ενός προγράμματος συμβουλευτικής γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας, ως προς τις στάσεις των γονέων προς το πρόγραμμα της συμβουλευτικής για τη Φυσική Δραστηριότητα. Το δείγμα αποτέλεσαν γονείς παιδιών των 8 Βρεφονηπιακών Σταθμών του Δήμου Κομοτηνής. Την πειραματική ομάδα αποτέλεσαν 49 γονείς-συμμετέχοντες στο πρόγραμμα συμβουλευτικής γονέων για τη Φυσική Δραστηριότητα και 46 άτομα την ομάδα ελέγχου. Για την αξιολόγηση του προγράμματος συμβουλευτικής γονέων, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο «Στάσεις προς το πρόγραμμα» (Θεοδωράκης & Χασάνδρα, 2006) καθώς και τοποθετήθηκε βηματόμετρο για 7 ημέρες σε 95 παιδιά των παραπάνω γονιών. Για τη στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος Cronbach's Alpha για την αξιοπιστία και την εσωτερική συνοχή των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, που κατέληξε σε αποδεκτά αποτελέσματα. Πραγματοποιήθηκε ανάλυση t-test για ανεξάρτητα δείγματα στις αρχικές μετρήσεις των δύο ομάδων (πειραματική - ελέγχου). Έγινε ανάλυση διακύμανσης με δύο παράγοντες εκ των οποίων ο ένας επαναλαμβάνεται και δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην αλληλεπίδρασή τους. Γι' αυτό, μελετώντας τις κύριες επιδράσεις, διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική επίδραση μεταξύ των μετρήσεων, με τη δεύτερη μέτρηση μετά το πρόγραμμα παρέμβασης συμβουλευτικής να εμφανίζει βελτιωμένα σκορ στους μέσους όρους. Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας είναι ότι το πρόγραμμα συμβουλευτικής γονέων επηρέασε τη στάση των γονέων ως προς τη φυσική δραστηριότητα, ενώ δε βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στον αριθμό βημάτων μεταξύ των παιδιών των οποίων οι γονείς ανήκαν στις δύο ομάδες (πειραματική - ελέγχου).

Συμβουλευτική ψυχολογίας και σταδιοδρομίας στους έγκλειστους ανήλικους του νομού Μαγνησίας

Βασιλική Ζησοπούλου, *Λύκειο Μαλεσίνας*

Λεωνίδας Κωτούλας, *Κατάστημα Κράτησης Κασσαβετίας*

Η συμβουλευτική είναι μια αμφίδρομη διαδικασία επικοινωνίας μεταξύ ενός ατόμου που χρειάζεται στήριξη και ενός επαγγελματία που το βοηθά (Schell, Gillen, Scaffa, & Cohn, 2013). Επειδή συνεχώς γεννιούνται σημαντικές προκλήσεις, οι αρνητικές συνέπειες των οποίων βιώνονται πρώτα από τις ευπαθείς ομάδες (Ifanti, Argyriou, Kalofonou & Kalofonos, 2013), υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη για κοινωνικό-ψυχολογική έρευνα που να μελετά τις ανάγκες τους (Dikaίου, 2013). Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην ομάδα των ανήλικων εγκλείστων διερευνώντας τον τρόπο εφαρμογής και τις ανάγκες της συμβουλευτικής μέσα από τις συνθήκες που επικρατούν, την ζήτηση της διαδικασίας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται και την αποτελεσματικότητά της. Απώτερος σκοπός είναι η βελτίωση της διαδικασίας ώστε να βοηθηθεί η κοινωνική και επαγγελματική ενσωμάτωση τους. Εκπονήθηκε σε δύο στάδια στα καταστήματα κράτησης του νομού Μαγνησίας. Αρχικά, με τη χρήση ερωτηματολογίου σε 40 άτομα και μετέπειτα με τη χρήση ερωτηματολογίου σε 33 εκπαιδευτικούς και την εκπόνηση ημιδομημένων συνεντεύξεων σε 10 επαγγελματίες και 8 κρατούμενους, αντλώντας από τη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Τα αποτελέσματα μέσα από περιγραφική στατιστική και θεματική ανάλυση περιεχομένου, ανέδειξαν την ανάγκη ενός σαφές και οργανωμένου θεσμικού πλαισίου που θα αφορά την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία συμβουλευτικής, τη δημιουργία εργαστήριων επαγγελματικής κατάρτισης και Ι.Ε.Κ και την εφαρμογή προγραμμάτων με γνώμονα τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες τους.

Λέξεις κλειδιά : Ανήλικοι έγκλειστοι, Συμβουλευτική, Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Επανάταξη

Η σύγκρουση των παραδοσιακών ρόλων σε μια οικογένεια με γονέα με ήπια αναπηρία – Μια μελέτη περίπτωσης στο πλαίσιο των συμβουλευτικών υπηρεσιών του ΚεΣυΨΥ του ΕΑΠ

Θεοδώρα Σπυροπούλου, Δήμητρα Γιβροπούλου, Μαρία-Ηώ Ακαλέστου,
Κωνσταντίνος Πετρογιάννης, *Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*

Η ύπαρξη αναπηρίας σε γονέα, επιδρά στην αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της οικογένειας, το οικονομικό δυναμικό, την ποιότητα ζωής των μελών της, την ψυχολογική λειτουργία του συντρόφου, καθώς και των παιδιών. Κρίσιμο ρόλο κατέχει το φύλο του γονέα με αναπηρία, καθώς και η ηλικία, στην οποία αποκτάται η αναπηρία. Στην εργασία παρουσιάζεται η μελέτη περίπτωσης της Β., 36 ετών, φοιτήτριας του ΕΑΠ, με σύζυγο με επίκτητη ήπια αναπηρία και η βραχεία συμβουλευτική παρέμβαση που της παρασχέθηκε, στο πλαίσιο λειτουργίας του ΚεΣυΨΥ του ΕΑΠ, αντλώντας στοιχεία από την «προσωποκεντρική» και την «εστιασμένη στη λύση» προσέγγιση. Η συμβουλευτική παρέμβαση εστιάστηκε στην αναπλαισίωση του αρχικού αιτήματος, που αφορούσε στη διαχείριση του άγχους. Κατά τη συμβουλευτική διαδικασία αναδείχθηκε αφενός η επίδραση της αναπηρίας του συζύγου, με τα συνοδά συμπτώματα της κατάθλιψης, που επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργικότητα της οικογένειας, και αφετέρου η σύγκρουση με τα παγιωμένα κοινωνικά πρότυπα, που προσδοκούν από το σύζυγο-πατέρα να εργάζεται εκτός σπιτιού καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος των υλικών αναγκών της οικογένειας. Προκειμένου να αποτυπωθεί η διασύνδεση του αρχικού ατομικού αιτήματος με ευρύτερους οικογενειακούς και κοινωνικούς παράγοντες χρησιμοποιείται το «γενεόγραμμα κοινότητας». Στην παρουσίαση προτείνεται ότι το γενεόγραμμα κοινότητας μπορεί να συμβάλλει στη διεύρυνση της εστίασης από τον ατομικό εαυτό στην αλληλεπίδραση του εαυτού με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον και να χρησιμεύσει στο σχεδιασμό σχετικών συμβουλευτικών παρεμβάσεων.

Λέξεις-κλειδιά: οικογένεια, αναπηρία, κατάθλιψη, στερεότυπα, γενεόγραμμα κοινότητας, συμβουλευτική φοιτητών

Η Επαγγελματική Εξουθένωση των Εργαζομένων σε Δημόσια και Ιδιωτικά Νοσοκομεία της Ελλάδας

*Κωνσταντίνος Σχισμένος, Εθνικό και Καποδοστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασιλική Μπρουσκέλη, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει τη συμβολή της επιστήμης της Ψυχολογίας και συγκεκριμένα της Ψυχολογίας της υγείας στη διερεύνηση της επαγγελματικής εξουθένωσης των εργαζομένων και ιδιαίτερα των εργαζομένων που ασχολούνται με την παροχή υπηρεσιών υγείας. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι, αφενός να διερευνήσει το τρέχον επίπεδο της επαγγελματικής εξουθένωσης των εργαζομένων στο χώρο της υγείας, αφετέρου να συγκρίνει τις διαφορές στα επίπεδα επαγγελματικής εξουθένωσης μεταξύ των εργαζομένων σε δημόσια και ιδιωτικά νοσοκομεία και δομές υγείας στην Ελλάδα. Στην έρευνα συμμετείχαν 204 επαγγελματίες της υγείας οι οποίοι συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο MBI της Maslach για την αξιολόγηση της επαγγελματικής εξουθένωσης, καθώς και ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από συνδυασμό ερωτημάτων για τα δημογραφικά στοιχεία και τα εργασιακά χαρακτηριστικά τους. Στις τρεις διαστάσεις του MBI, η εξουθένωση κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα. Η συσχέτιση της εξουθένωσης με τον ιδιωτικό – δημόσιο χαρακτήρα του φορέα εργασίας, βρέθηκε να είναι σημαντική, με τους εργαζομένους σε δημόσιους φορείς κατά κύρια πλειοψηφία να εντοπίζονται στο υψηλό επίπεδο εξουθένωσης και στις τρεις διαστάσεις.

Η εμβάθυνση στον τρόπο που επιδρά ο δημόσιος ή ιδιωτικός χαρακτήρας των φορέων παροχής υγείας κρίνεται αναγκαία, καθώς και η περαιτέρω ανάλυση των παραμέτρων που σχετίζονται με την επαγγελματική εξουθένωση, με στόχο την ανάπτυξη και περιγραφή στρατηγικών, ικανών να μειώσουν τα επίπεδα της εξουθένωσης στα νοσηλευτικά ιδρύματα. Επιπλέον, απαραίτητες κρίνονται οι οργανωμένες δράσεις με στόχο τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών και την προαγωγή της οργανωσιακής κουλτούρας, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση του εργασιακού βίου των επαγγελματιών στο χώρο της υγείας, γεγονός που αναμένεται να αντανakλά θετικά και άμεσα στους ασθενείς.

Λέξεις-κλειδιά: Επαγγελματική εξουθένωση, εργαζόμενοι, ιδιωτικό, δημόσιο, νοσοκομείο

Συσχέτιση μεταξύ του φόβου του πόνου, των στρατηγικών αντιμετώπισης και της αίσθησης συνοχής σε Εργαζόμενους στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Παρασκευή Βερούλη, Π.Ε.Δ.Υ. Μονάδα Υγείας Κοζάνης

Βασιλική Σιαφάκα, ΤΕΙ Ηπείρου

Αργυρώ Αγγέλη, Π.Γ.Ν. Λάρισας

Ο πόνος είναι ένας από τους μεγαλύτερους φόβους του ανθρώπου. Στόχος της μελέτης ήταν η εκτίμηση του φόβου του πόνου σε εργαζόμενους στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και η ανίχνευση συσχετίσεων μεταξύ φόβου του πόνου, στρατηγικών αντιμετώπισης και αίσθησης συνοχής. Το δείγμα αποτέλεσαν 94 εργαζόμενοι στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν: το FPQ-III για την εκτίμηση του φόβου του πόνου, το Brief-COPE για την εκτίμηση των στρατηγικών αντιμετώπισης και η κλίμακα εκτίμησης της αίσθησης Συνοχής (SOC). Στο FPQ-III την υψηλότερη μέση τιμή σημείωσε η υποκλίμακα FPQ-III Σοβαρός Πόνος. Εξετάζοντας την ύπαρξη συσχετίσεων μεταξύ διαστάσεων του FPQ-III και του Brief -COPE, θετική συσχέτιση παρατηρήθηκε μεταξύ των υποκλιμάκων του FPQ-III Ελάχιστος Πόνος και Σοβαρός Πόνος με την Απόσπαση Προσοχής, καθώς και θετική συσχέτιση μεταξύ της FPQ-III-Σοβαρός Πόνος με τη Θρησκεία, τη Συναισθηματική Στήριξη, την Άρνηση και την Αυτομομφή. Η κλίμακα FPQ-III-Ιατρικός Πόνος παρουσίασε θετική συσχέτιση με την Απόσπαση Προσοχής και την Άρνηση, ενώ θετική συσχέτιση παρουσίασε και η συνολική τιμή FPQ-III με τις στρατηγικές Απόσπαση προσοχής, Άρνηση, Θρησκεία, Εκτόνωση συναισθημάτων και Συναισθηματική Στήριξη. Στην κλίμακα SOC παρατηρήθηκε αρκετά υψηλή μέση τιμή. Όσον αφορά στις συσχετίσεις μεταξύ Brief-COPE και SOC, προέκυψαν θετικές συσχετίσεις με τους ονομαζόμενους «προσαρμοστικούς» μηχανισμούς και αρνητικές με τους "δυσπροσαρμοστικούς". Οι συμμετέχοντες φάνηκε να έχουν υψηλή SOC που επηρεάζει θετικά την υιοθέτηση προσαρμοστικών στρατηγικών αντιμετώπισης. Ωστόσο, όταν έγινε έλεγχος συσχετίσεων μεταξύ FPQ-III και Brief-COPE, διαπιστώθηκε ότι οι υποκλίμακες του FPQ-III συσχετίζονται θετικά με «δυσπροσαρμοστικούς» μηχανισμούς, που συνεπάγεται ότι ο φόβος του πόνου κινητοποιεί ποικίλες στρατηγικές αντιμετώπισης.

Λέξεις-κλειδιά: Φόβος του πόνου, στρατηγικές αντιμετώπισης, αίσθηση συνοχής,
Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

**Μελετώντας τις επιδράσεις του θεσμικού πλαισίου στις επαγγελματικές
πρακτικές επαγγελματιών ψυχικής υγείας σε μια δημόσια δομή απεξάρτησης: ο
δρόμος για ένα θετικό παράδειγμα δουλειάς**

Ειρήνη Γρηγοριάδου, Ευγενία Γεωργάκα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ανακοίνωση συζητά μια μελέτη σχετικά με τις επιδράσεις του θεσμικού πλαισίου μιας δομής απεξάρτησης στις καθημερινές πρακτικές των εργαζομένων. Αντλώντας από κοινωνικοψυχολογικές, κριτικές μεταδομικές και νεομαρξιστικές θεωρίες, το κεντρικό ερώτημα αφορά στους τρόπους με τους οποίους οι εργαζόμενοι αντιστέκονται στα εμπόδια που θέτουν η γραφειοκρατία και οι θεσμικές ανεπάρκειες και καταφέρνουν τελικά να είναι σε επαφή με το όραμα του οργανισμού και να το υλοποιούν στην πράξη. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από τη συμμετοχική παρατήρηση της λειτουργίας του οργανισμού, η οποία συνέβαλε στην αποτύπωση των πρακτικών της καθημερινότητάς του, σε συνδυασμό με συνεντεύξεις, προκειμένου να δοθούν οι ερμηνείες των άμεσα εμπλεκόμενων εργαζομένων σχετικά με τα τεκταινόμενα στη δομή. Για την ανάλυση επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση ως η καταλληλότερη μέθοδος για τη συστηματοποίηση του ερευνητικού υλικού και τη σύνταξη μιας ολοκληρωμένης θεωρίας για την αλληλεπίδραση θεσμικού πλαισίου και επαγγελματικών πρακτικών. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη μελέτη συνθέτουν ένα ολιστικό παράδειγμα μιας δημόσιας δομής που αναζητά διαρκώς αποτελεσματικούς και αποτελεσματικότερους τρόπους παροχής υπηρεσιών με άξονα την φιλοσοφία που επιλέγει να πρεσβεύει αλλά και να κάνει πράξη στην καθημερινότητά της, και με στόχο την συνεχή βελτίωση της θεραπευτικής αλληλεπίδρασης με τους χρήστες των υπηρεσιών της. Ο αναστοχασμός πάνω στις διεργασίες με τις οποίες η υπό μελέτη δομή απεξάρτησης ανανεώνεται και βελτιώνεται απαντώντας στις κρίσιμες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες αποτελεί ζητούμενο και αποτέλεσμα τόσο της ερευνητικής δουλειάς καθεαυτής αλλά και της ενεργούς εμπλοκής των

εργαζομένων προς τη συνδιαμόρφωση με τους ωφελούμενους των θεραπευτικών διαδικασιών στην καθημερινότητα της υπηρεσίας.

Λέξεις – κλειδιά: θεσμικό πλαίσιο, ψυχική υγεία, επαγγελματικές πρακτικές, εθνογραφία

Εκτίμηση της ενσυναίσθησης και των ψυχολογικών χαρακτηριστικών των καπνιστών

Γιώργος Ιατρού, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Κωνσταντίνος Γουργουλιάνης, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Ευαγγελία Κοτρώτσιου, *ΤΕΙ Θεσσαλίας*, Μαίρη Γκούβα, *ΤΕΙ Ηπείρου*

Το κάπνισμα προκαλεί πολλές απειλητικές για τη ζωή ασθένειες και αποτελεί μείζονα παράγοντα κινδύνου για τις κύριες αιτίες θανάτου ανθρώπων (ανακοπή, καρκίνος κ.ά.).Βλάβες από το κάπνισμα προκαλούνται και σε αυτούς που ονομάζουμε “παθητικούς καπνιστές” σε αυτούς που αναγκάζονται να είναι παρόντες όσο κάποιος καπνίζει. Το παθητικό κάπνισμα έχει ενοχοποιηθεί για πολλά αρνητικά αποτελέσματα στην υγεία.Ελάχιστες έρευνες μελετούν την ενσυναίσθηση των καπνιστών σχετικά με το κάπνισμα όταν είναι παρόντες και μη καπνιστές.Το κάπνισμα επίσης συνδέεται και με ψυχικά συμπτώματα (αγχώδεις διαταραχές, κατάθλιψη, χρήση ουσιών) καθώς και με διάφορα ψυχο-κοινωνικά προβλήματα.Πολύ συχνά αναφέρονται και αισθήματα ντροπής και στιγματισμού των καπνιστών, απομόνωση και διακρίσεις που σχετίζονται με την επιθυμία ή τις προσπάθειες διακοπής του καπνίσματος από εξαρτημένους από τη νικοτίνη.

Η εκτίμηση της ενσυναίσθησης και των ψυχολογικών χαρακτηριστικών των Ελλήνων καπνιστών.Για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήσαμε τα ερωτηματολόγια Toronto Empathy Questionnaire (TEQ), Symptom Check list 90-R, Experience of Shame Scale (EES) and Other As Shamer Scale- OAS.Σε δείγμα 51 ατόμων (23 καπνιστές και 28 μη καπνιστές, 19 άνδρες και 32 γυναίκες) παρατηρείται στατιστικώς σημαντική διαφορά στη μέση τιμή του άξονα 3 (TEQ) (συμπονετική φυσιολογική διέγερση) καθώς επίσης και στη μέση τιμή των απαντήσεων στις ερωτήσεις που αφορούν την ψυχοπαθολογία (άγχος) των ερωτηθέντων. Από τα

αποτελέσματα της έρευνάς μας παρατηρούμε πως οι καπνιστές παρουσιάζουν μέτρια έως χαμηλή ενσυναίσθηση και υψηλά επίπεδα αγχωδών διαταραχών. Το εκπαιδευτικό επίπεδο και το φύλο των συμμετεχόντων δεν φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο όσον αφορά την ενσυναίσθηση και τη ψυχοπαθολογία των καπνιστών.

Λέξεις κλειδιά: κάπνισμα, ενσυναίσθηση, ψυχοπαθολογία

Αυτοεκτίμηση και αυτοσυνειδησία στα παχύσαρκα άτομα που υποβάλλονται σε χειρουργική επέμβαση. Η συμβολή της ομαδικής θεραπείας πριν και μετά την επέμβαση

Ευάγγελος Μίγκος, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Ελπίδα Ανδρέου, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Βασιλική Μπρουσκέλη, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Η παχυσαρκία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα διατροφικά προβλήματα των σύγχρονων κοινωνιών. Στόχος της ψυχολογίας της υγείας είναι, μεταξύ άλλων, η κατάλληλη θεωρητική και εννοιολογική προσέγγιση του ζητήματος, η διερευνητική ανάλυση και η ανάπτυξη και εφαρμογή στοχευμένων πρακτικών και προτάσεων ώστε το πρόβλημα να αντιμετωπισθεί ολόπλευρα και αποτελεσματικά. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθούν ζητήματα που επηρεάζουν την αυτοεκτίμηση και την αυτοσυνειδησία των ατόμων με παχυσαρκία πριν και μετά την επέμβαση «γαστρικό μανίκι» (sleeve). Στην έρευνα συμμετείχαν πενήντα άτομα που υποβλήθηκαν στην επέμβαση. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με την χρήση ερωτηματολογίων (Self-Comparison Scale και State-Trait Anxiety Inventory). Μετά την εγχείρηση επιλέχθηκαν δέκα εκ των συμμετεχόντων ώστε να ελεγχθούν οι έννοιες της αυτοεκτίμησης και της αυτοσυνειδησίας και να αποσαφηνισθεί η συμβολή της ομαδικής θεραπείας, με την χρήση ημι-δομημένων συνεντεύξεων. Η ανάλυση των ερωτηματολογίων έγινε με την χρήση SPSS και οι συνεντεύξεις μελετήθηκαν με την συμβατική μέθοδο ανάλυσης περιεχομένου. Τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούσαν την αυτοεκτίμηση και αυτοσυνειδησία των ατόμων με παχυσαρκία, την μεταβολή των συναισθημάτων τους και τον τρόπο διαχείρισης της

αυτοεκτίμησης και αυτοσυνηδησίας μετά την επέμβαση. Διαπιστώθηκε καλύτερη διαχείριση των συναισθημάτων και διαφορές ως προς τον τρόπο που βιώνεται η παχυσαρκία σε σχέση με το φύλο. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν εφαλτήριο περαιτέρω μελέτης των διαφορών των δύο φύλων σε σχέση με τη νοσογόνο παχυσαρκία και υποδεικνύουν την αναγκαιότητα εξειδικευμένων ατομικών και ομαδικών θεραπειών για τα άτομα που υποβάλλονται σε επέμβαση, προ και μετά του χειρουργείου.

Λέξεις κλειδιά: Παχυσαρκία, Αυτοεκτίμηση, Αυτοσυνηδησία, Γαστρικό Μανίκι

Σχολική Εκδοχή των Κλιμάκων Εκτίμησης Χαρισματικότητας (ΚΕΧ-Σ): Έλεγχος της συγκλίνουσας εγκυρότητας των ΚΕΧ-Σ σε σχέση με εργαλεία μέτρησης της δημιουργικότητας σε ελληνικό πληθυσμό

Αναστασία Τζάλλα¹, Αικατερίνη-Ραφαέλλα Γείτονα¹, Θεοδώρα Φώτη¹, Έφη Κατσαδήμα¹, Μάγδα Ντίνου¹, Δέσποινα Μωραΐτου², Γεωργία Παπαντωνίου¹

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τις τελευταίες δεκαετίες η αναγνώριση της χαρισματικότητας στηρίζεται σε πολυδιάστατα μοντέλα που αξιολογούν τις επιδόσεις των παιδιών σε περισσότερα του ενός γνωστικά πεδία, σε αντίθεση με προηγούμενα μονοδιάστατα μοντέλα που ταύτιζαν τη χαρισματικότητα με την πολύ υψηλή νοητική ικανότητα. Ένα εργαλείο που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, για την εκτίμηση των χαρισματικών μαθητών Δημοτικού και Γυμνασίου, αποτελούν οι Κλίμακες Εκτίμησης Χαρισματικότητας-Σχολική Εκδοχή (ΚΕΧ-Σ) (Gifted Rating Scales-S, GRS-S; Pfeiffer & Jarosewich, 2003). Οι κλίμακες GRS-S αξιολογούν τη νοητική ικανότητα, την ακαδημαϊκή ικανότητα, τη δημιουργικότητα, το καλλιτεχνικό ταλέντο, την ηγετική ικανότητα και τα κίνητρα. Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας ελέγχου των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των GRS-S σε ελληνικό πληθυσμό, και ένας από τους στόχους της ήταν ο έλεγχος της συγκλίνουσας εγκυρότητας των κλιμάκων GRS-S σε σχέση, τόσο με κλίμακες που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς, όσο και με μία συστοιχία ψυχομετρικών εργαλείων, τα οποία μετρούν τη δημιουργικότητα και απευθύνονται σε μαθητές. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 144 μαθητές και των δύο φύλων: 39 της Ε΄ και 56 της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού, 25 της Α΄ και 24 Β΄ της τάξης

Γυμνασίου καθώς και αντίστοιχος αριθμός (N=144) των εκπαιδευτικών τους. Στους εκπαιδευτικούς χορηγήθηκαν οι κλίμακες: GRS-S και Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS-R) (Renzulli et al., 2013). Στους μαθητές χορηγήθηκε το έργο παραγωγής σχεδίου Test for Creative Thinking-Drawing Production (Urban & Jellen, 2010) και οι κλίμακες: Runco Ideational Behavior Scale (Runco, 2011), Attitudes about Flexibility (Runco, 2011) και Idea Judgment Scale (Runco, 2011). Τα δεδομένα βρίσκονται υπό στατιστική επεξεργασία.

Λέξεις κλειδιά: Δημιουργικότητα, Κλίμακες Εκτίμησης Χαρισματικότητας-Σχολική Εκδοχή (ΚΕΧ-Σ), Χαρισματικότητα

Σχολική Εκδοχή των Κλιμάκων Εκτίμησης Χαρισματικότητας (ΚΕΧ-Σ): Έλεγχος της συγκλίνουσας εγκυρότητας των ΚΕΧ-Σ σε σχέση με ερωτηματολόγια μέτρησης ηγετικής ικανότητας και κινήτρων σε ελληνικό πληθυσμό

Θεοδώρα Φώτη¹, Αικατερίνη-Ραφαέλλα Γείτονα¹, Αναστασία Τζάλλα¹, Έφη Κατσαδήμα¹, Μάγδα Ντίνου¹, Δέσποινα Μωραΐτου², Γεωργία Παπαντωνίου¹
1Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι κλίμακες εκτίμησης της χαρισματικότητας των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς τους, έχουν αποτελέσει μια σημαντική πηγή πληροφοριών για την αναγνώριση των χαρισματικών παιδιών. Οι Κλίμακες Εκτίμησης Χαρισματικότητας-Σχολική Εκδοχή (ΚΕΧ-Σ) (Gifted Rating Scales-S, GRS-S; Pfeiffer & Jarosewich, 2003) αποτελούν ένα από τα πιο διαδεδομένα εργαλεία σε αυτόν τον τομέα. Από όσο γνωρίζουμε, οι ψυχομετρικές ιδιότητες των κλιμάκων GRS-S δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς στον ελληνικό πληθυσμό. Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας ελέγχου των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των GRS-S σε ελληνικό πληθυσμό, και ένας από τους στόχους της ήταν ο έλεγχος της συγκλίνουσας εγκυρότητας των κλιμάκων GRS-S σε σχέση, τόσο με κλίμακες που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς, όσο και με μια συστοιχία ερωτηματολογίων σχετικών με την ηγεσία και τα κίνητρα που απευθύνονται σε μαθητές. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 144 μαθητές και των δύο φύλων: 39 της Ε΄ και 56 της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού, 25 της Α΄ και 24 της Β΄ τάξης Γυμνασίου καθώς και αντίστοιχος αριθμός

(N=144) των εκπαιδευτικών τους. Στους εκπαιδευτικούς χορηγήθηκαν οι κλίμακες: GRS-S και Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS-R) (Renzulli et al., 2013). Στους μαθητές χορηγήθηκαν τα ερωτηματολόγια: Roets Rating Scale for Leadership (Roets, 1997), Leadership Skills Inventory (Karnes & Chauvin, 2005), Interpersonal Reactivity Index (Davis, 1980; Τσίτσας, Θεοδοσοπούλου & Μαλικιώση-Λοΐζου, 2012) και Achievement Motivation Scale (Nygard & Gjesme, 1973). Τα δεδομένα βρίσκονται υπό στατιστική επεξεργασία.

Λέξεις κλειδιά: Ηγετική ικανότητα, Κίνητρα, Κλίμακες Εκτίμησης Χαρισματικότητας-Σχολική Εκδοχή

Σχολική Εκδοχή των Κλιμάκων Εκτίμησης Χαρισματικότητας (ΚΕΧ-Σ): Έλεγχος της συγκλίνουσας εγκυρότητας των ΚΕΧ-Σ σε σχέση με εργαλεία μέτρησης των ψυχικών δυνάμεων ως εννοιών της θετικής ψυχολογίας σε ελληνικό πληθυσμό

Αικατερίνη-Ραφαέλλα Γείτονα¹, Αναστασία Τζάλλα¹, Θεοδώρα Φώτη¹, Έφη Κατσαδήμα¹, Μάγδα Ντίνου¹, Δέσποινα Μωραΐτου², Γεωργία Παπαντωνίου¹
¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Για την αναγνώριση/εκτίμηση της χαρισματικότητας έχουν αναπτυχθεί διάφορες κλίμακες που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς και οι Κλίμακες Εκτίμησης Χαρισματικότητας-Σχολική Εκδοχή (ΚΕΧ-Σ) (Gifted Rating Scales-S, GRS-S; Pfeiffer & Jarosewich, 2003) αποτελούν ένα από τα πιο διαδεδομένα εργαλεία σε αυτόν τον τομέα. Από όσο γνωρίζουμε, οι ψυχομετρικές ιδιότητες των κλιμάκων GRS-S δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς στον ελληνικό πληθυσμό. Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης έρευνας ελέγχου των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των GRS-S σε ελληνικό πληθυσμό, και ένας από τους στόχους της ήταν ο έλεγχος της συγκλίνουσας εγκυρότητας των κλιμάκων GRS-S σε σχέση, τόσο με κλίμακες που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς, όσο και με μια συστοιχία ερωτηματολογίων μέτρησης των ψυχικών δυνάμεων, ως εννοιών της θετικής ψυχολογίας, τα οποία απευθύνονται σε μαθητές. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 144 μαθητές και των δύο φύλων: 39 της Ε΄ και 56 της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού, 25 της Α΄ και 24 Β΄ της τάξης

Γυμνασίου καθώς και αντίστοιχος αριθμός (N=144) των εκπαιδευτικών τους. Στους εκπαιδευτικούς χορηγήθηκαν οι κλίμακες: GRS-S και Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students (SRBCSS-R) (Renzulli et al., 2013). Από τους μαθητές ζητήθηκε να συμπληρώσουν τις παρακάτω πέντε κλίμακες αυτο-αναφορών: (i) Children Hope Scale (Snyder, 1997), (ii) Child and Adolescent Mindfulness Measure (CAMM; Laurie et al., 2011), (iii) The Gratitude Questionnaire - 6 (GQ-6; McCullough, 2002), (iv) Gratitude, Resentment, Appreciation Test-Short Form (GRAT-short form; Thomas & Watkins, 2003), και (v) Positive and Negative Affect Scale for Children (PANAS-C; Laurent, 1999). Τα αποτελέσματα βρίσκονται στη διαδικασία της στατιστικής επεξεργασίας.

Λέξεις κλειδιά: Κλίμακες Εκτίμησης Χαρισματικότητας-Σχολική Εκδοχή, Χαρισματικότητα, Ψυχικές δυνάμεις ως έννοιες της Θετικής Ψυχολογίας

Η Συνεισφορά του Ερωτηματολογίου Προσωπικότητας M.M.P.I. στη Διαγνωστική Διαδικασία

Χρυσάνθη Μεγγρέλη, Δήμητρα Βεκιάρη, Κατερίνα Καλιακάτσου, Ιωάννης Μονώπολης, Αθανασία Κακούρη, Ιωάννης Κ. Τσέγκος
Ανοικτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο, Ινστιτούτο Διαγνωστικής Ψυχολογίας

Παρουσιάζονται τά αποτελέσματα αναδρομικής μελέτης, ενός δείγματος 99 ένηλικων ατόμων, ή οποία διερευνά τις συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ ψυχιατρικής διάγνωσης κατά DSM-IV και των αποτελεσμάτων του Πολυδιάστατου Έρωτηματολογίου Προσωπικότητας της Μινεσότα. Διατυπώνονται και συζητώνται έρμηνευτικές υποθέσεις όσον άφορᾶ τήν κατεύθυνση και τή σοβαρότητα τής διάγνωσης, βασισμένες άφ'ένος σέ συσχετίσεις μέ τά δημογραφικά στοιχεία τών έξεταζομένων (φύλο, ήλικία, έκπαιδευτικό επίπεδο, έργασιακή κατάσταση, έπάγγελμα, οικογενειακή κατάσταση) και άφ'έτερου μέ τήν ιδιαίτερη φύση τής κάθε προσέγγισης (DSM-IV και Πολυδιάστατου Έρωτηματολογίου Προσωπικότητας τής Μινεσότα).

Λέξεις κλειδιά: Ψυχολογική Άξιολόγηση, Πολυδιάστατο Έρωτηματολόγιο Προσωπικότητας τής Μινεσότα, DSM- IV

Ηθικά διλήμματα κατα τη διεξαγωγή ψυχολογικών ερευνών με σκόπιμη παραπλάνηση

Σταυρούλα Παρασκευοπούλου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στη θεματική ενότητα «Μεθοδολογία έρευνας». Η σκόπιμη παραπλάνηση είναι μια ιδιαίτερα χρήσιμη τεχνική στην ψυχολογική έρευνα, που επιτρέπει τη μελέτη ψυχολογικών διεργασιών και αλληλεπιδράσεων, η οποία δεν είναι εφικτή με άλλο τρόπο, γιατί η πλήρης αποκάλυψη της αλήθειας είναι πολύ πιθανό ότι θα παράγει μη έγκυρα αποτελέσματα. Όμως δημιουργεί ηθικούς προβληματισμούς, καθώς ο ερευνητής έχει καθήκον ενημέρωσης προς τους συμμετέχοντες, δηλαδή έρχεται σε αντίθεση με την έννοια της πληροφορημένης συναίνεσης και την αρχή της αυτονομίας. Το γεγονός αυτό αποκτά ιδιαίτερο ηθικό βάρος, καθώς στην έρευνα η παραπλάνηση δεν αποσκοπεί σε όφελος των συμμετεχόντων, αλλά στο καλό της επιστήμης και της κοινωνίας μέσω της παραγωγής νέας γνώσης. Επειδή η παραβίαση της αυτονομίας είναι εγγενής σε αυτό το είδος έρευνας ανακύπτει το δίλημμα αν θα πρέπει να εγκαταλειφθεί η χρήση τέτοιων μεθόδων στην έρευνα για να μην παραβιαστεί το δικαίωμα των συμμετεχόντων στην αυτονομία ή αν θα πρέπει να παραβιαστεί η αυτονομία των συμμετεχόντων προκειμένου να καταστεί εφικτή η διεξαγωγή ερευνών που παρέχουν γνώση χρήσιμη για την κοινωνία. Η εργασία αυτή συζητάει το ζήτημα αυτό υπό το πρίσμα διαφόρων ηθικών θεωριών και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι με τον κατάλληλο μεθοδολογικό σχεδιασμό είναι εφικτή η διαφύλαξη του δικαιώματος της αυτονομίας των συμμετεχόντων στο πλαίσιο τέτοιων ερευνών. Η χρησιμότητα και η μελλοντική εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας αυτής έγκειται στην προαγωγή της γνώσης και των ευεργετικών εφαρμογών της και ταυτοχρόνως στο περιορισμό των κινδύνων από τις τυχόν βλαπτικές συνέπειές της.

Λέξεις κλειδιά: σκόπιμη παραπλάνηση, ηθικά διλήμματα, αυτονομία, πληροφορημένη συναίνεση

Παραγοντική ανάλυση της Κλίμακας Προδιαθεσιακών Στάσεων σε φοιτητές Πανεπιστημίων με βάση τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας κατά τον Θουκυδίδη

Δημήτριος Αλεξόπουλος, *Πανεπιστήμιο Πατρών*
Αλέξης Πρελορέντζος, *Πανεπιστήμιο Strathclyde*

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να αναπτυχθεί μία νέα κλίμακα προσωπικότητας με βάση τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που περιγράφηκαν από τον Θουκυδίδη. Η κλίμακα αυτή βασίστηκε σε δημηγορία του Θουκυδίδη (I, 70). Στη δημηγορία αυτή παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των Αθηναίων και των Σπαρτιατών. Τα δύο χαρακτηριστικά ονομάστηκαν, εγρήγορση και εφησυχασμός. Η κλίμακα αυτά ονομάστηκε Κλίμακας Προδιαθεσιακών Στάσεων και χορηγήθηκε σε ένα δείγμα 506 φοιτητών Πανεπιστημίου (132 φοιτήτριες και 158 φοιτητές) διάφορων ετών, και ηλικίας 18-24 ετών στην Ελλάδα. Η παραπάνω κλίμακα απαρτιζόταν από 30 ερωτήσεις σε μία κλίμακα Likert από 1 έως 4. Εφαρμόστηκε ανάλυση κύριων συνιστωσών με ορθογώνια περιστροφή παραγόντων με τη μέθοδο Varimax. Εξήχθησαν πέντε παράγοντες που εξηγούσαν το 34.51% της ολικής διακύμανσης: Ο 1ος παράγοντας ερμήνευε το 12.60% της κοινής διακύμανσης μετά την περιστροφή, και ονομάστηκε Διστακτικότητα. Αποτελούνταν από 9 ερωτήσεις με φορτίσεις, που κυμαίνονταν από .59 έως .35. Ο 2ος παράγοντας ερμήνευε το 6.74% της διακύμανσης, και ονομάστηκε Αισιοδοξία. Απαρτιζόταν από 7 ερωτήσεις, που κυμαίνονταν από .60 έως .40. Ο 3ος παράγοντας ερμήνευε το 5.62% της διακύμανσης και ονομάστηκε Προοδευτικότητα. Περιλάμβανε 5 ερωτήσεις, που κυμαίνονταν από .67 έως .33. Ο 4ος παράγοντας ερμήνευε το 5.18% της διακύμανσης και ονομάστηκε Τολμηρότητα. Συντίθετο από 3 ερωτήσεις, που κυμαίνονταν από .67 έως .38. Ο 5ος παράγοντας ερμήνευε το 4.36% της διακύμανσης το και ονομάστηκε Συντηρητισμός. Συγκροτούνταν από 6 ερωτήσεις που κυμαίνονταν από 3 έως .34. Οι διασυσχετίσεις ανάμεσα στους παράγοντες ανά φύλο και σε όλο το δείγμα κυμαίνονταν από .02 έως .30.

Λέξεις Κλειδιά: Θουκυδίδης, παραγοντική ανάλυση, συσχετίσεις παραγόντων

Η Συμβολή της Ψυχολογικής Αξιολόγησης στον Θεραπευτικό Σχεδιασμό
Στέλλα Τουρβάτσιου, Δήμητρα Βεκιάρη, Ελένη Μανουσογιαννάκη, Ιωάννης
Τσέγκος, *Ανοιχτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο*

Παρουσιάζεται η αναγκαιότητα της πλήρους Ψυχολογικής Αξιολόγησης (Ψ.Α.) στην κλινική πρακτική, προκειμένου να συμβάλει στην εκτίμηση του ατόμου τόσο κατά την προσέλευση και κατά τη διάρκεια της θεραπείας όσο και μετά τη λήξη αυτής.

Κατά την προσέλευση, η Ψ.Α. συμβάλλει στη διάγνωση προσφέροντας μία πλήρη εικόνα των νοητικών, συναισθηματικών και διαπροσωπικών λειτουργιών, καθώς και των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας, αναδεικνύοντας τόσο τα ύγιη όσο και τα δυσλειτουργικά στοιχεία, τα οποία συνδέει άφ' ενός με την παρούσα κλινική εικόνα (συμπτωματολογία), και άφ' ετέρου με την εξελικτική δυναμική της προσωπικότητας του προσερχομένου. Αυτή η ολοκληρωμένη αλλά και αναλυτική εικόνα προσφέρει τη δυνατότητα ενός εξατομικευμένου θεραπευτικού σχεδιασμού. Κατά τη διάρκεια της θεραπείας η επαναξιολόγηση προσφέρει τη δυνατότητα αξιολόγησης της θεραπευτικής πορείας, της θεραπευτικής σχέσης και της πιθανής προσαρμογής του θεραπευτικού σχεδιασμού.

Μετά τη λήξη της θεραπείας αξιολογείται η αποτελεσματικότητά της μέσω της αποτύπωσης των αλλαγών στις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας.

Τά άνωτέρω υποστηρίζονται και συζητώνται μέσω έρευνητικών δεδομένων της διεθνούς βιβλιογραφίας.

Λέξεις κλειδιά : Ψυχολογική Αξιολόγηση, Θεραπευτικός Σχεδιασμός, Test-Retest, Αποτελεσματικότητα της Θεραπείας

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΜΑΪΟΥ

Πραγματολογία και Αφασία: Συνεισφορά στο TalkBank και Εφαρμογή του PREP-R

Ευγενία-Περιστέρα Κούκη, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Γεώργιος Χατζόπουλος, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Felix Diaz-Martinez, *University of Castilla la Mancha*

Χαρίκλεια Πρώιου, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Η αφασία μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην πραγματολογική επάρκεια του ατόμου. Η πραγματολογική επάρκεια έχει αναγνωριστεί ως σημαντικός παράγοντας προς εκτίμηση, καθώς τα ελλείμματα είναι συνήθως εμφανή σε ασθενείς με αφασία (Koenig-Bruhin, et al., 2013). Η εκτίμηση της πραγματολογίας μπορεί επίσης να συνεισφέρει στο σχεδιασμό ενός πιο ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού προγράμματος αποκατάστασης. Παρέχει επίσης σημαντικές πληροφορίες για στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από τους ασθενείς κατά τη διάρκεια ενός διαλόγου, με στόχο να πετύχουν την καλύτερη δυνατή επικοινωνία (Saldert et al., 2012). Το PREP – R είναι ένα εργαλείο εκτίμησης, σχεδιασμένο από τους Fernandez-Urquiza et al., (2015). Εξαιτίας της δομής του δεν απαιτεί ολοκληρωμένη απομαγνητοφώνηση, και με αυτόν τον τρόπο εξοικονομεί πολύτιμο χρόνο κατά τη διαδικασία της πραγματολογικής εκτίμησης. Η μελέτη αυτή έχει ως στόχο να δημιουργήσει μια εκδοχή του PREP – R στα Ελληνικά και να ανιχνεύσει τη συνέπεια των αποτελεσμάτων του συγκεκριμένου εργαλείου με τα αποτελέσματα άλλων αντίστοιχων εργαλείων εκτίμησης. Απομαγνητοφωνημένες συνομιλίες ασθενών με αφασία και ενός οικείου προσώπου (συνομιλιακός συνεργάτης) αναλύθηκαν μέσω του προγράμματος CHAT, και είναι αναρτημένες στη βάση δεδομένων AphasiaBank, του TalkBank, ως συνεισφορές του Thessaloniki Corpus. Επιπλέον, συσχετίζονται τα ποσοτικοποιημένα αποτελέσματα της ανάλυσης μέσω του CLAN, με τα αποτελέσματα που αποκτήθηκαν με τη χρήση του PREP – R. Τα αποτελέσματα μπορούν να συμβάλουν στην περαιτέρω έρευνα και την κλινική εκτίμηση της πραγματολογίας σε άτομα με αφασία, καθώς υποδεικνύουν ποια πραγματολογικά ελλείμματα είναι συχνότερα σε αυτά τα άτομα, και ποιες

εκφάνσεις της πραγματολογικής τους επάρκειας είναι σημαντικότερο να αξιολογηθούν σε βάθος.

TalkBank – Περιπτωσιολογική Μελέτη από την Ελλάδα – Πραγματολογία και Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος

Γεώργιος Χατζόπουλος, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Felix Diaz-Martinez, *University of Castilla la Mancha*

Χαρίκλεια Πρώιου, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Σκοπό της παρούσας μελέτης αποτελεί η διερεύνηση πραγματολογικών διαταραχών σε ένα αγόρι, 10 ετών με ΔΑΦ, καθώς και η ποιοτική εκτίμηση τους. Οι Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) χαρακτηρίζονται από σοβαρά ελλείμματα στην Επικοινωνία, την Κοινωνική Αλληλεπίδραση και από στερεοτυπικά ενδιαφέροντα/συμπεριφορές (Loukusa & Moilanen, 2009). Μολονότι οι ΔΑΦ εμφανίζουν ελλείμματα στη σημασιολογία, τη μορφολογία και στο συντακτικό (Surian, Baron-Cohen, & Van der Lely, 1996), το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο της επικοινωνίας, εντοπίζεται στην Πραγματολογία (Rice, Warren, & Betz, 2006). Η Πραγματολογία ως τομέας της Γλωσσολογίας αναφέρεται στην κοινωνική χρήση της γλώσσας, δηλαδή στην αλληλεξάρτηση περιβάλλοντος-επικοινωνίας, λαμβάνοντας υπόψη τα μη-λεκτικά στοιχεία επικοινωνίας. (Staikova, Gomes, Tartter, McCabe, & Halperin, 2013) Για την περάτωση της μελέτης βιντεοσκοπήθηκε μια συζήτηση 15 λεπτών μεταξύ του παιδιού και της μητέρας του, στο σπίτι τους. Κατόπιν, έγινε η λεπτομερής απομαγνητοφώνηση της συνομιλίας στο πρόγραμμα CHAT, συμπεριλαμβανομένων των μη-λεκτικών στοιχείων της επικοινωνίας. Τέλος, πραγματοποιήθηκε η ποιοτική ανάλυση της συζήτησης μέσω της ελληνικής έκδοσης του PREP-R (Fernandez-Urquiza et al., 2015): παρουσιάζει ελλείμματα στη “Γενική Πραγματολογική Ικανότητα” (13,33%) και ιδιαίτερα στην “Ειδική Πραγματολογική Ικανότητα” (7,69%). Συγκριτικά η “Γραμματικά Βασισμένη Πραγματολογική Ικανότητα” είναι και αυτή διαταραγμένη, αλλά σε μικρότερο βαθμό (16,66 %). Τα αποτελέσματα περιγράφουν με λεπτομέρεια τις Πραγματολογικές Διαταραχές και μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για τον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό προγραμμάτων

παρέμβασης, και να δώσουν διαφορετική διάσταση στην έρευνα της Πραγματολογίας. Το βίντεο και η απομαγνητοφώνηση του, είναι ήδη δημοσιευμένα στη διεθνή βάση δεδομένων ASDBank, του Talkbank (Chatzopoulos, Martinez, & Proios, 2016).

«Οι ιστορίες της Τζίνης»: Μια ανάλυση των μικρο-αλλαγών στην αφήγηση με τη χρήση του εργαλείου QCCN

Αθηνά Ανδρουτσοπούλου, Τσαμπίκα Μπαφίτη, Εβίτα Ανδριοσοπούλου, Φιλία Γιαννουκάκου, Κατερίνα Κουτσαφτίκη, Νίκη Μπίγγου, Ειρήνη Παπαδάκη
‘Λόγω Ψυχής’- Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας στη Συστημική Ψυχοθεραπεία

Το τελευταίο διάστημα, οι ερευνητές που ασχολούνται με θέματα αφήγησης, θέτουν όλο και πιο συχνά ερωτήματα σχετικά με το κατά πόσο η πρόοδος στη θεραπεία αντικατοπτρίζεται στον τρόπο που οι θεραπευόμενοι αφηγούνται τις ιστορίες της ζωής τους. Η αφηγηματική συνοχή δίνει τη δυνατότητα στο άτομο να συντηρεί μια εσωτερική αίσθηση συνέχειας, κατεύθυνσης και νοήματος, και να επικοινωνεί καλύτερα στις κοινωνικές του σχέσεις. Στόχος της ποιοτικής αυτής έρευνας ήταν η επίδειξη της χρησιμότητας του εργαλείου Qualitative Criteria for Coherence in Narratives (QCCN) tool (Androutsopoulou, Thanopoulou, Economou, Bafiti, 2004) στην αξιολόγηση των μικρο-αλλαγών στη μορφή της αφήγησης. Για τη μελέτη περίπτωσης, επιλέχθηκε μια θεραπευόμενη με διάγνωση διπολικής διαταραχής, που βρισκόταν σε μακρόχρονη συστημική (ομαδική) θεραπεία. Στην προσπάθεια εντοπισμού μικρο-αλλαγών σε βραχύτερο και σε μακρύτερο χρονικό διάστημα, συγκρίθηκαν οι απομαγνητοφωνήσεις: (ι) από δύο διαδοχικές θεραπευτικές συνεδρίες, (ιι) από μια συνεδρία που πραγματοποιήθηκε τρία χρόνια αργότερα. Αναλύθηκαν δυο μικρο-αφηγήσεις: (ι) η ιστορία της θεραπευόμενης σχετικά με τα συμπτώματα κατάθλιψης, και (ιι) η ιστορία της σχετικά με την σχέση με την μητέρα της. Τα αποτελέσματα έδειξαν μικρο-αλλαγές στις ιστορίες ζωής της θεραπευόμενης και στους τέσσερις άξονες του QCCN. Φαίνεται ότι το εργαλείο μπορεί να εντοπίσει τις μικρο-αλλαγές στη μορφή της αφήγησης και σε βραχύ και σε μακρύτερο χρονικό διάστημα. Περαιτέρω έρευνες είναι αναγκαίες για την επίδειξη της χρησιμότητας του εργαλείου.

Τα έμφυλα βιώματα συγκίνησης (affect) και ροής (flow) στη δημιουργική και επιτελεστική πρακτική σύγχρονων μουσικών και δημιουργών

Αλίκη Μεταλλινού¹, Γεώργιος Κεσίσογλου²

¹AMC: AKMI Μητροπολιτικό κολέγιο / UEL: University of East London, ²Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα εργασία, στην τομή των θεματικών της κοινωνικής ψυχολογίας με τη θετική ψυχολογία, επιχείρησε να διερευνήσει τις εμπειρίες συγκίνησης (affect) και ροής (flow) σύγχρονων Ελλήνων ερμηνευτών/δημιουργών στην συναυλιακή και συνθετική δράση σε συνάρτηση με το φύλο. Τα ερευνητικά ερωτήματα που διατυπώθηκαν ήταν τρία και αφορούν αρχικά την μελέτη της βίωσης και της ενδεχόμενης διαφοράς των εμπειριών της συγκίνησης και ροής, όπως και των κατ' επέκταση θετικών συναισθημάτων, που προκαλούνται στους ερμηνευτές/δημιουργούς, στις συνθήκες της συναυλίας και σύνθεσης, και τέλος το ρόλο του φύλου στην αναδίφηση διαφοροποίησης μεταξύ των εμπειριών. Το δείγμα αποτελείται από τρεις άντρες και τρεις γυναίκες μουσικούς/δημιουργούς (30 έως 65 ετών) οι οποίοι επιλέχθηκαν μέσω εμπρόθετης ευκαιριακής δειγματοληψίας. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων ανοιχτής μορφής. Για την προσέγγιση των δεδομένων κρίθηκε καταλληλότερη η ποιοτική μεθοδολογία και η ανάλυση εκπονήθηκε με τη μέθοδο της ερμηνευτικής φαινομενολογικής ανάλυσης. Διαπιστώθηκε ότι: α) οι εμπειρίες συγκίνησης και ροής παρατηρήθηκαν και στις δύο συνθήκες αφήνοντας έντονο συναισθηματικό αντίκτυπο στους καλλιτέχνες, ενισχύοντας την βίωση περαιτέρω θετικών συναισθημάτων που βοηθούν την ανθεκτικότητα της προσωπικότητας, β) οι εμπειρίες της ροής και της συγκίνησης κατέχουν σημαντικότερη θέση στην συνθετική συνθήκη με τους καλλιτέχνες να τονίζουν τον μοναδικό, συχνά υπερβατικό χαρακτήρα αυτών των εμπειριών, γ) ο ρόλος του φύλου στις εμπειρίες ροής και συγκίνησης διαφοροποιείται μόνο σε θέματα υψής. Οι γυναίκες δημιουργοί προσδίδουν ψυχοθεραπευτική δράση στις εμπειρίες τους ενώ οι άνδρες τις ομοιάζουν με την πάλη ανάγοντας την σε μια γενικότερη αναζήτηση του εαυτού. Τα αναλυτικά αυτά ευρήματα μπορούν να βοηθήσουν στην περαιτέρω κατανόηση των κοινωνικοψυχολογικών διεργασιών της συγκίνησης

όπως και των τρόπων με τους οποίους η δημιουργική πράξη επηρεάζει τα συναισθήματα και την γενικότερη ψυχολογική ευημερία.

Η αξιολόγηση του άγχους υγείας και των συμπεριφορών φροντίδας υγείας:

Μετάφραση, στάθμιση και δημιουργία εργαλείων στην ελληνική γλώσσα

Χρυσάνθη Λεωνίδου, Γεωργία Παναγιώτου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η στάθμιση εργαλείων αξιολόγησης στην ελληνική γλώσσα αποτελεί βασικό μέσο για την κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμου, θεσμών και κοινωνίας σε θέματα κλινικής ψυχολογίας και ψυχολογίας υγείας. Το άγχος υγείας χαρακτηρίζεται από αυξημένη ανησυχία για την πιθανότητα διάγνωσης σοβαρής ιατρικής πάθησης, καθώς και για συνήθη σωματικά συμπτώματα, και επηρεάζει τη λειτουργικότητα των ατόμων στην καθημερινότητα τους. Σκοπός της εργασίας είναι η στάθμιση εργαλείων τα οποία χρησιμοποιούνται ευρέως για την αξιολόγηση του άγχους υγείας και έχουν μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα, και η δημιουργία ενός νέου εργαλείου που στόχο έχει την αξιολόγηση των συμπεριφορών φροντίδας της υγείας. Το πρώτο δείγμα αποτελείται από 355 φοιτητές (276 γυναίκες; 18-27 χρονών) οι οποίοι απάντησαν στο Short Health Anxiety Inventory. Το δεύτερο δείγμα αποτελείται μέχρι τώρα από 72 φοιτητές (44 γυναίκες; 19-34 χρονών), οι οποίοι συμπλήρωσαν το Illness Attitudes Scales και το υπό κατασκευή ερωτηματολόγιο για συμπεριφορές φροντίδας υγείας. Η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων για το Short Health Anxiety Inventory κατέδειξε καλές ψυχομετρικές ιδιότητες για τη δομή ενός μοντέλου δύο παραγόντων: Άγχος υγείας και Συνέπειες ασθένειας. Για τα ερωτηματολόγια Illness Attitudes Scales και συμπεριφορών φροντίδας υγείας, η συλλογή δεδομένων συνεχίζεται με σκοπό την επάρκεια δείγματος για την εξέταση της παραγοντικής δομής και των ψυχομετρικών τους ιδιοτήτων. Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα υποστηρίζουν τη χρήση του Short Health Anxiety Inventory για αξιολόγηση άγχους υγείας σε ελληνόφωνο πληθυσμό, ενώ αναμένονται τα αποτελέσματα για την καταλληλότητα των άλλων δύο εργαλείων. Τα πιο πάνω εργαλεία αξιολόγησης θα είναι χρήσιμα τόσο για ερευνητικούς σκοπούς όσο και για σκοπούς κλινικής αξιολόγησης.

Διερεύνηση της Εμπειρίας της Υπνικής Παράλυσης σε Νέους Αστικών Κέντρων της Ελλάδας

Δημήτριος Κύρου, Ευρυνόμη Αυδή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα έρευνα αφορά την μελέτη της εμπειρίας της υπνικής παράλυσης, φαινόμενο το οποίο προσεγγίζεται λαμβάνοντας υπόψη την αλληλεπίδραση μεταξύ φυσιολογίας, πολιτισμικά διαθέσιμων συστημάτων νοήματος και ψυχολογικών παραγόντων. Συγκεκριμένα, μελετώνται οι αναφορές των συμμετεχόντων σχετικά με τον τρόπο που έχουν βιώσει την υπνική παράλυση, καθώς και τους τρόπους που τη νοηματοδοτούν και τη διαχειρίζονται. Το ερευνητικό υλικό αποτελείται από εννέα ημιδομημένες συνεντεύξεις με νέους ενήλικες, κατοίκους αστικών περιοχών στην Ελλάδα, που είχαν την εμπειρία υπνικής παράλυσης, και αναλύθηκε με βάση τις αρχές της θεματικής ανάλυσης. Βρέθηκε ότι οι περιγραφές των συμμετεχόντων όσον αφορά τα βασικά χαρακτηριστικά της εμπειρίας ήταν παρόμοιες με αυτές που έχουν περιγραφεί στη σχετική βιβλιογραφία και έχουν παρατηρηθεί διαπολιτισμικά. Όσον αφορά τη διαχείριση της εμπειρίας από τους συμμετέχοντες, ιδιαίτερη θέση κατείχαν οι πολιτισμικά διαθέσιμες δοξασίες περί Μόρας, η αναζήτηση πληροφοριών για την υπνική παράλυση στο διαδίκτυο, και η επικοινωνία της εμπειρίας με άλλα άτομα. Φαίνεται, επίσης, ότι η βασική ερμηνεία που έδωσαν οι συγκεκριμένοι συμμετέχοντες στην εμπειρία τους αντλεί από θεωρίες που τη συνδέουν με τη φυσιολογία του ύπνου. Επιπλέον, φαίνεται ότι οι επιστημονικές, νευροφυσιολογικές ερμηνείες του φαινομένου συνέβαλαν στη μείωση της έντασης των επεισοδίων και της μετέπειτα δυσφορίας των συμμετεχόντων. Η διάδοση των επιστημονικών εξηγήσεων για την υπνική παράλυση στους ειδικούς ψυχικής υγείας και στα άτομα που βιώνουν επεισόδια κρίνεται σκόπιμη για την μείωση της δυσφορίας τους.

Η συσχέτιση της αλεξιθυμίας με τις ψυχολογικές δυσκολίες ασθενών με πολλαπλή σκλήρυνση

Αντώνης Πούλιος¹, Άννα Χριστοπούλου¹, Δάφνη Μπακαλίδου², Τριαντάφυλλος Ντόσκας³

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθηνών, ³Ναυτικό Νοσοκομείο Αθηνών

Η διερεύνηση του ψυχολογικού παράγοντα στις χρόνιες παθήσεις είναι μια συνεχώς ισχυροποιούμενη κατεύθυνση της έρευνας σήμερα. Η αλεξιθυμία είναι ένα ψυχολογικό χαρακτηριστικό που αφορά σε διαταραχή της ρύθμισης του συναισθήματός και συνιστά έναν μη ειδικό επιβαρυντικό παράγοντα για πληθώρα προβλημάτων. Μελέτες σε εξωτερικό και Ελλάδα επιβεβαιώνουν ότι η αλεξιθυμία εντοπίζεται σε υψηλά επίπεδα και σε ασθενείς με πολλαπλή σκλήρυνση (ΠΣ), στους οποίους άλλωστε οι ψυχολογικές δυσκολίες είναι συχνές και φαίνονται να επηρεάζουν την ποιότητα ζωής περισσότερο από τους ίδιους τους παράγοντες της πάθησης. Στην παρούσα μελέτη διερευνάται η επίδραση της αλεξιθυμίας στην ψυχική υγεία ασθενών με ΠΣ. Στην έρευνα συμμετείχαν δύο ομάδες, μία ασθενών, από τη νευρολογική κλινική του Ναυτικού Νοσοκομείου Αθηνών, και μία ελέγχου, 40 ατόμων η κάθε μια, αντίστοιχου φύλου και Μ ηλικίας. Η αλεξιθυμία μετρήθηκε με την Toronto Alexithymia Scale και η ψυχική υγεία με το General Health Questionnaire. Ακολούθησε μια σειρά από ιεραρχικές αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης τριών επιπέδων με μεταβλητές πρόβλεψης 1) την ύπαρξη ΠΣ, 2) τις διαστάσεις της αλεξιθυμίας και 3) την αλληλεπίδρασή τους. Οι ψυχολογικές δυσκολίες προέκυψαν σημαντικά υψηλότερες στους ασθενείς (R^2 0,13 έως 0,30) ενώ η αλεξιθυμία συνεισέφερε σημαντικά στην πρόβλεψη, σε όλες τις περιπτώσεις, πέρα και πάνω από την ύπαρξη ΠΣ (R^2 0,13 έως 0,18). Η αλληλεπίδραση αλεξιθυμίας και ΠΣ προέκυψε σημαντική μόνο για την περίπτωση του άγχους συνεισφέροντας περαιτέρω κατά $R^2 = 0,04$. Επιβεβαιώνεται πρώτη φορά στον ελληνικό πληθυσμό ότι η αλεξιθυμία συνεισφέρει στην ψυχολογική επιβάρυνση των ασθενών με ΠΣ. Κατά συνέπεια, οφείλει να λαμβάνεται υπόψιν κατά την ψυχολογική προσέγγιση των ασθενών.

**RBANS (Repeatable Battery for the Assessment of Neuropsychological Status):
Καθορισμός του σημείου διαχωρισμού (cut-off score) μεταξύ γνωστικά υγιών
ηλικιωμένων και ασθενών με ήπια άνοια**

Μαριάννα Τσατάλη¹, Savvas Karasavvidis², Φωτεινή Φωτιάδου³, Γεώργιος
Γιαγλής⁴, Μάγδα Τσολάκη^{1,5}

¹Ελληνική εταιρεία νόσου Alzheimer και συγγενών διαταραχών, ²Ph.D. candidate
in Health Care, University of Eastern Finland, ³Χαρίσειο γηροκομείο, ⁴Τμήμα
Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ⁵Γ' Πανεπιστημιακή
Νευρολογική κλινική, Ιατρική σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή – Σκοπός: Η RBANS (Randolph, 1998), είναι ένα νευροψυχολογικό εργαλείο, το οποίο αξιολογεί τη γνωστική έκπτωση στους ηλικιωμένους. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διαφοροποίηση των ασθενών με ήπια άνοια, ανεξαρτήτου αιτιολογίας, από την ομάδα ελέγχου, μέσω της κλίμακας RBANS στον ελληνικό πληθυσμό. Μεθοδολογία: Στην παρούσα μελέτη έλαβαν μέρος εκατό συμμετέχοντες (50 γνωστικά υγιείς ηλικιωμένοι και 50 ασθενείς με ήπια άνοια), οι οποίοι επιλέχθηκαν από την ελληνική εταιρεία νόσου Alzheimer και συγγενών διαταραχών Θεσσαλονίκης σε χρονικό διάστημα τριών χρόνων. Η ταξινόμηση του δείγματος στις δύο ομάδες έγινε σύμφωνα με τα κριτήρια DSM V από ειδικό νευρολόγο. Οι δύο ομάδες ήταν εξισωμένες ως προς το φύλο, την ηλικία και την εκπαίδευση. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με τη χρήση του λογισμικού SPSS 22, ενώ για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων εφαρμόστηκε η Πολυμεταβλητή Ανάλυση Διακύμανσης (MANOVA) με επίπεδο σημαντικότητας το $p < .05$. Αποτελέσματα: Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων στο συνολικό σκορ της RBANS και τις επιμέρους πέντε υποκλίμακες [$F(6, 93) = 35.551$, Pillai's Trace = 0.573, $p < .001$, $\eta^2 = .559$]. Ως οριακό σημείο διαχωρισμού (cutoff score) αναδείχθηκε η επίδοση 80 για τη διαγνώση της άνοιας ηπίου σταδίου, όπου η κλίμακα εμφανίζει ευαισθησία 79% και ειδικότητα 96%. Βασικά συμπεράσματα: Η χρήση της ελληνικής έκδοσης της κλίμακας RBANS για τη διαφοροδιάγνωση των ασθενών με ήπια άνοια από τους φυσιολογικούς ηλικιωμένους έχει ικανοποιητικά επίπεδα ευαισθησίας και ειδικότητας, συνεπώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο ανίχνευσης της πρώιμης άνοιας τόσο στην έρευνα όσο και στην κλινική πράξη.

«Red Umbrella Athens»: Παρουσίαση του πρώτου κέντρου ημέρας για εργαζόμενες στο σεξ στην Αθήνα

Αντώνης Πούλιος¹, Μαρία Ξανθάκη², Αλέξανδρος Παπατρέχας²,
Δαμιανός Αντωνίου², Σοφοκλής Χάνος², Άννα Χριστοπούλου¹

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Θετική Φωνή – Σύλλογος Οροθετικών Ελλάδας

Το «Red Umbrella Athens», είναι πρωτοβάθμιος φορέας πρόληψης και ενδυνάμωσης εργαζόμενων στο σεξ, στο κέντρο της Αθήνας που λειτουργεί από το Μάρτιο του 2016. Συγκροτήθηκε από το Σύλλογο Οροθετικών Ελλάδας «Θετική Φωνή» και το Σύλλογο Ασθενών Ήπατος Ελλάδας «Προμηθεας». Στόχοι του είναι: 1. Ενδυνάμωση των εργαζόμενων στο σεξ και παροχή ψυχολογικών πρώτων βοηθειών 2. Προαγωγή πρόληψης και ενημέρωσης σχετικά με τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα 3. Μείωση βλάβης 4. Προάσπιση των δικαιωμάτων 5. Έρευνα και τεκμηρίωση. Υπόβαθρο της λειτουργίας του είναι το μοντέλο RAPID του Johns Hopkins, οι αρχές μείωσης βλάβης και συμβουλευτικής σεξουαλικής υγείας, το assertive community outreach (streetwork), το case management και η ψυχαναλυτική σκέψη. Τα μέσα καταγραφής που χρησιμοποιούνται, στην αρχική αυτή φάση της λειτουργίας του, είναι ημερολόγια υγείας (WHO, 2013) και ερωτηματολόγια σχετικά με την εργασία στο σεξ (Abel, Fitzgerald & Brunton, 2007, AIDS information & support centre, 2002). Το κέντρο λειτουργεί 4 ώρες εβδομαδιαίως και απασχολεί 4 εργαζόμενους και 23 εθελοντές. Στην εισήγηση παρουσιάζονται η δομή σε επίπεδο οργάνωσης, μεθοδολογίας και υπηρεσιών. Επίσης παρουσιάζονται πιλοτικά δεδομένα σχετικά με τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού στόχου, συμπεριλαμβανομένων δημογραφικών, εργασιακών και υγείας. Σκοπός του είναι να αποτελέσει μία καλή πρακτική ενδυνάμωσης, πρόληψης και διασύνδεσης υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας με εργαζόμενες στο σεξ, για τις οποίες οι πληροφορίες που υπάρχουν είναι ελάχιστες και η πρόσβασή τους σε υπηρεσίες υγείας εξαιρετικά περιορισμένη. Μελλοντικοί στόχοι περιλαμβάνουν την προώθηση νομικού πλαισίου περί εργασίας στο σεξ, την ισχυροποίηση του δικτύου διασύνδεσης, την τεκμηρίωση της αποτελεσματικότητας των δράσεων και τη μεγαλύτερη εμπλοκή της κοινότητας.

Παραγοντική Δομή και Εγκυρότητα Κατασκευής της Κλίμακας Περιορισμών (RS-10) στα Ελληνικά

Νάταλη Κκέλη, Μιχάλης Π. Μιχαηλίδης, Μαρία Καρεκλά
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η Κλίμακα Περιορισμών (Restraint Scale [RS-10]; Herman & Polivy, 1980) είναι μια κλίμακα αυτο-αναφοράς που αποσκοπεί στον εντοπισμό των ατόμων που περιορίζουν την πρόσληψη τροφής για να ελέγξουν το βάρος τους. Η παρούσα έρευνα εξετάζει την παραγοντική δομή και την εγκυρότητα κατασκευής της RS-10 στα Ελληνικά. Η συγκεκριμένη κλίμακα χορηγήθηκε σε πακέτο ερωτηματολογίων σε 153 φοιτητές από πανεπιστήμια της Κύπρου. Μια σειρά από εναλλακτικά μοντέλα επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων χρησιμοποιήθηκαν για να αντιπροσωπεύσουν τις υποθετικές δομές για τα δεδομένα της κλίμακας: α) μοντέλο ενός παράγοντα, β) μοντέλο δύο συσχετισμένων παραγόντων, την Ανησυχία για Δίαιτα και τη Διακύμανση Βάρους, και γ) μοντέλο δύο συσχετισμένων παραγόντων αφαιρώντας την ερώτηση έξι. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν ότι το τρίτο μοντέλο είχε την καλύτερη εφαρμογή στα δεδομένα. Παράλληλα, εξετάζεται η αξιοπιστία και η εγκυρότητα κατασκευής της κλίμακας. Σε σχέση με τη Διακύμανση Βάρους που είχε θετική συσχέτιση με τη μέτρηση βάρους, η υποκλίμακα Ανησυχία για Δίαιτα είχε πιο έντονες συσχετίσεις με μετρήσεις για συμπεριφορές δίαιτας και με το φύλο. Η έρευνα αυτή υποστηρίζει την πολυδιάστατη δομή της κλίμακας και τη χρήση δύο επιμέρους μετρήσεων.

Νευροεπιστήμη και εκπαίδευση: Μια πρώτη ερευνητική προσέγγιση

Αγγελική Λαζαρίδου, Κατερίνα Βούλγαρη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα πορίσματα των σύγχρονων ερευνών των νευροεπιστημών συντείνουν στο ότι η βιολογική βάση της μάθησης, ο εγκέφαλος, είναι ένα ανοιχτό, μη γραμμικό, δυναμικό σύστημα λειτουργιών με άπειρες δυνατότητες, το οποίο διακρίνεται από εγγενή πλαστικότητα και επιστρατεύει πάντοτε την αυτό-οργάνωση των δομών του προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του εξωτερικού περιβάλλοντος. Μάλιστα, οι «επιδόσεις» ανταπόκρισής του σ' αυτό αυξάνονται, εφόσον

«γυμναστεί» μέσα σε οργανωμένα μαθησιακά – κοινωνικά περιβάλλοντα εμπλουτισμένα με πολλαπλά ερεθίσματα, ικανά να προκαλούν την περαιτέρω αναδιοργάνωση και εξέλιξη των άπειρων νευρωνικών δικτύων που διαθέτει. Αν, επομένως, οργανώσουμε το εκπαιδευτικό μας σύστημα προς την κατεύθυνση αυτή, δημιουργώντας δηλαδή, μεθοδικά, περιεχόμενο σπουδών, προγράμματα, και διδακτικές διαδικασίες με γνώμονα την ενίσχυση και τη διασύνδεση των νοητικών χαρτών του εγκεφάλου σε κάθε εξελικτική -αναπτυξιακή φάση των μαθητών, τότε, από τη μια η μάθηση γίνεται πιο εύκολη και ευχάριστη γι' αυτούς και από την άλλη, αναπτύσσεται η ικανότητά τους για την αποτελεσματική και ευφυή εφαρμογή όσων μαθαίνουν στην πραγματική ζωή. Πόσο, όμως γνωστά είναι αυτά στον εκπαιδευτικό κόσμο; Γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί, και ειδικά οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί πώς τα ευρήματα των νευροεπιστημών μπορούν να επηρεάσουν τη μάθηση και τη διδασκαλία τους; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που θέσαμε σε δείγμα 150 τελειόφοιτων φοιτητών παιδαγωγικού τμήματος με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Οι φοιτητές εκδήλωσαν ενδιαφέρον και προθυμία να μάθουν και να εκπαιδευτούν στις αρχές των νευροεπιστημών και την εφαρμογή τους στην εκπαίδευση και θεωρούν ότι σχετικά μαθήματα θα εμπλούτιζαν το πρόγραμμα σπουδών τους και θα τους καθιστούσαν καλύτερα προετοιμασμένους για να ανταποκριθούν στις σύγχρονες εκπαιδευτικές προκλήσεις.

Η αύξηση των χρόνιων παθήσεων στην Ευρώπη και οι δράσεις του ευρωπαϊκού προγράμματος PATHWAYS στον τομέα της επαγγελματικής (επαν)ένταξης
Αναστασία Βλάχου, Παναγιώτα Σταυρούση, Όλγα Ρόκα, Ευδοκία Βασιλού
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρουσίαση εντάσσεται στο πεδίο της επαγγελματικής συμβουλευτικής καθώς συνδέεται με την ενίσχυση της απασχόλησης των ατόμων με χρόνια προβλήματα υγείας. Η ραγδαία αύξηση των χρόνιων παθήσεων στα νεότερα τμήματα του πληθυσμού της Ευρώπης αυξάνει τον κίνδυνο αποκλεισμού των ατόμων παραγωγικής ηλικίας από την αγορά εργασίας. Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα PATHWAYS (Participation to Healthy Workplaces and Inclusive Strategies in the Work Sector), ανταποκρινόμενο στην ανάγκη ανάληψης δράσεων για την ενίσχυση της

εργασιακής συμμετοχής των ατόμων με χρόνιες παθήσεις, στοχεύει στην ανάπτυξη καινοτόμων στρατηγικών για τη βελτίωση της απασχόλησής τους. Παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα-συστάσεις που προέκυψαν από τη χαρτογράφηση των διαθέσιμων ευρωπαϊκών στρατηγικών προώθησης της επαγγελματικής (επαν)ένταξης των ατόμων με χρόνιες παθήσεις. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ανασκόπησης εθνικών αναφορών χωρών-μελών της ΕΕ και βιβλιογραφίας, ημιδομημένων συνεντεύξεων από 28 εκπροσώπους φορέων και συλλόγων που δραστηριοποιούνται στους τομείς της απασχόλησης και των χρόνιων παθήσεων (10 χώρες) και συμπλήρωσης ερωτηματολογίου από 63 εκπροσώπους (7 χώρες). Τα αποτελέσματα ανέδειξαν την ανάγκη ανάπτυξης στρατηγικών εστιασμένων στα ίδια τα άτομα με χρόνιες παθήσεις, εξασφάλισης προσβάσιμων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών, ενδυνάμωσης των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και ενεργούς συμμετοχής των εργοδοτών στα μέτρα ενίσχυσης της απασχόλησης. Συμπερασματικά, η προσπάθεια αύξησης της εργασιακής συμμετοχής των ατόμων με χρόνιες παθήσεις χρειάζεται να συνεχιστεί προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης και εφαρμογής στρατηγικών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και προωθούν την (επαν)ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Τα αποτελέσματα μπορούν να αξιοποιηθούν στην ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών και στην παροχή επαγγελματικής υποστήριξης με έμφαση στην ενεργοποίηση και ενδυνάμωση των ατόμων με χρόνιες παθήσεις.

Οι αντιλήψεις των γονιών για τη συμπεριφορά των παιδιών τους και οι επιπτώσεις τους στα ψυχομετρικά εργαλεία για τη διάγνωση της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ)

Ευάγγελος Ζουρνατζής¹, Όμηρος Παπαδόπουλος², Μαργαρίτα Λαζαρίδου², Γεώργιος Συμεωνίδης², Ελένη Μπιλιάλη², Ουρανία Τσιφίδου³, Εμμανουήλ Πατελάρος⁴

¹Ψυχολόγος, ΚΨΥ Καβάλας ΓΝ Καβάλας, ²Ψυχολόγος, Κέντρο αντιμετώπισης αναπτυξιακών διαταραχών «Ψυχάγειν», Καβάλα, ³Λογοπεδικός – ειδ. παιδαγωγός, Κέντρο αντιμετώπισης αναπτυξιακών διαταραχών «Ψυχάγειν», Καβάλα, ⁴Ψυχίατρος, Διευθυντής ΚΨΥ Καβάλας ΓΝ Καβάλας

Τα ψυχομετρικά εργαλεία αποτελούν χρήσιμα μέσα τα οποία βοηθούν στη διάγνωση των ψυχικών διαταραχών. Από την κλινική μας εμπειρία σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές αρκετές φορές έχει διαπιστωθεί σημαντική απόκλιση των αποτελεσμάτων των εργαλείων αυτών σε σχέση με τη διάγνωση αλλά και μεταξύ των ατόμων που τα συμπληρώνουν για το ίδιο άτομο, δηλαδή, γονείς ή/ και εκπαιδευτικούς. Στη βάση των παρατηρήσεων αυτών συγκρίναμε τη συμφωνία των αποτελεσμάτων σε βασικά ψυχομετρικά εργαλεία μεταξύ των γονιών. Το δείγμα της έρευνας αφορούσε παιδιά και εφήβους ηλικίας 6-13 ετών με διάγνωση ΔΕΠ-Υ (N=80, Μ.Ο. ηλικίας 9 έτη και τυπική απόκλιση ηλικίας 1,9 έτη). Η διάγνωση έγινε από έμπειρους κλινικούς και βασίστηκε στα διαγνωστικά κριτήρια του DSM-IV. Στους γονείς των παιδιών χορηγήθηκαν (με ελληνική στάθμιση ή προσαρμογή) τα εξής ψυχομετρικά εργαλεία: Child Behavior Checklist (CBCL) Achenbach (2003), ADHD Rating Scale-IV (2005), ADHD Test (Gilliam, 1995) & Behavioral Academic Self Esteem (BASE). Για τη στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε T-test paired samples (t test για εξαρτημένα δείγματα). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι εκτιμήσεις μεταξύ των γονιών (πατέρα – μητέρας) διαφέρουν στις περισσότερες κλίμακες συνδρόμων και εναρμονισμένων κλιμάκων με το DSM-IV του CBCL, με την κλίμακα ADHDT Gilliam, ενώ δεν διαφέρουν στην κλίμακα ADHD Rating Scale IV & BASE. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτά εγείρονται πολλά ερωτήματα όπως για τον τρόπο στάθμισης / προσαρμογής των ψυχομετρικών εργαλείων, τη βοήθειά τους στη διάγνωση καθώς και τα αίτια των διαφορών αυτών αφού πρόκειται για τους γονείς που ζουν με το ίδιο παιδί και παρατηρούν ίδιες συμπεριφορές και συναισθήματα.

Η στελέχωση και η λειτουργία μιας πρωτοβάθμιας μονάδας ψυχο-κοινωνικής υποστήριξης: Το παράδειγμα του Κέντρου Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Δήμου Μεγαρέων-Νέας Περάμου

Γεώργιος Βάσσος, Έλενα Μπισταράκη

Κέντρο Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Δήμου Μεγαρέων-Νέας Περάμου

Η παρούσα δημοσίευση αφορά τη σύσταση και τη λειτουργία μιας πρωτοβάθμιας δομής ψυχοκοινωνικής μέριμνας σε περιφερειακό επίπεδο. Βασικός στόχος είναι η περιγραφή της λειτουργίας του πλαισίου, που λειτουργεί στα περίχωρα της Αθήνας,

οι αρμοδιότητες και οι υπηρεσίες που καλύπτονται από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς και τα ωφέλη που προκύπτουν στην κοινότητα αναφορικά με την πρόληψη και την έγκαιρη παρέμβαση στον τομέα της ψυχικής υγείας των κατοίκων της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα το Κέντρο ασχολείται σε κλινικό επίπεδο με την αξιολόγηση και την εκτίμηση της ψυχικής λειτουργίας των ατόμων που απευθύνονται σε αυτό αλλά και με την παρέμβαση ως προς τις περιπτώσεις που δεν εκτιμάται πως χρειάζεται να παραπεμφθούν σε κάποια άλλη υπηρεσία. Δεδομένης της δυσχερούς κοινωνικο-οικονομικής συγκυρίας αλλά και του γεωγραφικού περιορισμού, η διαθεσιμότητα των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, όπως και η πρόσβαση των κατοίκων σε αυτές, αποτελεί μια βασική παράμετρος η οποία μελετάται ως προς την αναγκαιότητα στελέχωσης και λειτουργίας ανάλογων δομών. Παράλληλα εξετάζεται ο τρόπος και η σημασία διασυνδεδετικής συνεργασίας μεταξύ μονάδων που λειτουργούν σε πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο προκειμένου να διευκολυνθεί ο εντοπισμός αλλά και η παρέμβαση ενός ατόμου που χρειάζεται ψυχική ή/και ψυχιατρική υποστήριξη. Τέλος, γίνεται αναφορά στις δυσκολίες που συναντά αυτό το εγχείρημα αλλά και στη αναγκαιότητα λειτουργίας τέτοιων υπηρεσιών που λειτουργούν σε ένα αποκεντρωμένο πλαίσιο εξυπηρετώντας άμεσα τις ανάγκες της κοινότητας και ευαισθητοποιώντας την πολιτεία απέναντι στο σοβαρό ζήτημα της προαγωγής της ψυχικής υγείας.

Αίσθηση αυτοστιγματισμού σχετικά με τη διαδικασία αναζήτησης βοήθειας από τους ειδικούς ψυχικής υγείας στο στρατό: η κλίμακα Military Self-Stigma Scale (MSSS)

Βάσια Καραμανώλη

Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων

Έχει παρατηρηθεί διεθνώς ότι αποφεύγεται, ιδιαίτερα από το μόνιμο στρατιωτικό προσωπικό, η αναζήτηση βοήθειας από τους ειδικούς ψυχικής υγείας στο στρατιωτικό περιβάλλον, ακόμη και στις περιπτώσεις που υπάρχει ανάγκη. Στη διαδικασία αυτή εμπλέκονται αρκετοί προσωπικοί αλλά και κοινωνικοί παράγοντες. Η στρατιωτική εκπαίδευση καλλιεργεί πεποιθήσεις αξιότητας, εξαιρετικής δύναμης και ικανότητας, με στόχο την ενδυνάμωση της ψυχικής ανθεκτικότητας των

στρατιωτικών στελεχών με αποτέλεσμα η αναζήτηση βοήθειας επί ψυχολογικών θεμάτων να βιώνεται ως ένδειξη αδυναμίας και τα συναισθήματα που βιώνονται να είναι ντροπή και αυτό-υποτίμηση. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η κατασκευή και στάθμιση της κλίμακας Military Self-Stigma Scale (MSSS) που μετρά την αίσθηση αυτοστιγματισμού αναφορικά με την αναζήτηση ψυχολογικής βοήθειας στο στρατιωτικό περιβάλλον. Παρουσιάζονται οι δείκτες αξιοπιστίας και στατιστικής σημαντικότητας και οι φορτίσεις των προτάσεων-δηλώσεων της κλίμακας, οι παράγοντες που αναδεικνύονται από αυτή και η συσχέτισή τους με άλλες κλίμακες όπως αυτή της αυτοεκτίμησης και της αίσθησης της αυτοαποτελεσματικότητας. Τέλος, διερευνώνται οι προοπτικές της έρευνας.

Η δομή της κοινωνικής αναπαράστασης του Στρατιωτικού στον πόλεμο και την ειρήνη

Βάσια Καραμανώλη, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, Ιωάννης Κοντούλης
Γνωσιακός Επιστήμων Πανεπιστήμια: Αθηνών & Πειραιώς

Η κοινωνική αναπαράσταση φωτίζει την κοινωνική πληροφορία, γνώση και σκέψη και για το λόγο αυτό η μελέτη της δομής της μας βοηθά να εντοπίσουμε τα σταθερά και τα πιο δυναμικά στοιχεία της. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθεί η δομή της κοινωνικής αναπαράστασης των στρατιωτικών και των πολιτών που αφορά στους υψηλόβαθμους στρατιωτικούς ηγέτες στην ειρήνη και τον πόλεμο αλλά και στα χαμηλόβαθμα στρατιωτικά στελέχη στην ειρήνη και τον πόλεμο. Μεθοδολογικά αξιοποιήθηκε η μέθοδος των ελεύθερων συνειρμών του Vergès (1994) για τη συγκέντρωση του υλικού και η ανάλυση περιεχομένου (Bardin, 1993) για τη συγκρότηση του συστήματος κατηγοριών με βασικά κριτήρια την καταλληλότητα, την αξιοπιστία και την πιστότητα. Για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν τα κριτήρια της συχνότητας και της σειράς εμφάνισης. Δημιουργήθηκαν δέκα έξι (16) πίνακες αποτύπωσης της δομής της κοινωνικής αναπαράστασης ανάλογα με την ιδιότητα του δείγματος (πολίτες, στρατιωτικοί), κατηγορία στρατιωτικών στελεχών (υψηλόβαθμοι, χαμηλόβαθμοι) και περίοδο αναφοράς (ειρήνη, πόλεμος). Τα ηγετικά χαρακτηριστικά, τα στοιχεία που συγκροτούν το ήθος του στρατιωτικού και οι κατηγορίες που σχετίζονται με το

καθήκον αναδεικνύονται και διαφοροποιούνται ανάλογα με το δείγμα, τις κατηγορίες και την περίοδο αναφοράς. Αναδεικνύονται θέματα που χρήζουν νέων ερευνών.

Ημισφαιρική επικράτηση του συναισθήματος: Μια μελέτη με τη χρήση του λειτουργικού διακρανιακού υπερήχου Doppler

Χριστίνα Κουτουβέλη, *Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*

Μαρία Βούλκου, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Μαριέττα Παπαδάτου-Παστού, *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Πλήθος ερευνών έχουν πραγματοποιηθεί γύρω από το ζήτημα της πλευρίωσης του εγκεφάλου. Παρόλα αυτά, η βιβλιογραφία αναφορικά με την ημισφαιρική επικράτηση των συναισθημάτων δε δίνει σαφείς απαντήσεις. Υπάρχουν έρευνες που υποστηρίζουν ότι η επεξεργασία των συναισθημάτων βασίζεται εξ ολοκλήρου στο δεξιό εγκεφαλικό ημισφαίριο, ενώ άλλες έρευνες υποδεικνύουν τη συμβολή του αριστερού ημισφαιρίου στην επεξεργασία των θετικών συναισθημάτων. Σκοπό της παρούσας μελέτης αποτελεί η διερεύνηση της ημισφαιρικής επικράτησης του θετικού και του αρνητικού συναισθήματος, όπως και η ενδεχόμενη ύπαρξη διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα. Οι συμμετέχοντες είναι υγιείς δεξιόχειρες ενήλικες, άντρες και γυναίκες. Η αξιολόγηση της ημισφαιρικής επικράτησης πραγματοποιείται με καταγραφή και σύγκριση της αιματικής ροής στις κεντρικές εγκεφαλικές αρτηρίες του αριστερού και του δεξιού ημισφαιρίου, με τη χρήση του λειτουργικού διακρανιακού υπερήχου Doppler. Η υπαγωγή σε θετικό, αρνητικό ή ουδέτερο συναίσθημα γίνεται με την προβολή φωτογραφιών που αντλήθηκαν από το International Affective Picture System, οι οποίες περιέχουν ανθρώπους ή ανθρώπινα πρόσωπα και με τη συνοδεία μουσικής από κλασσικά ορχηστρικά κομμάτια, τα οποία έχουν φανεί από προηγούμενες ψυχοφυσιολογικές μελέτες ότι επιτυγχάνουν στην υπαγωγή θετικού ή αρνητικού συναισθήματος. Για τη συνθήκη ουδέτερου συναισθήματος χρησιμοποιείται ροζ ήχος. Στα πλαίσια της παρούσας ανακοίνωσης θα παρουσιαστούν τα πρώτα ευρήματα της εν εξελίξει έρευνάς μας.

Διερεύνηση της ικανότητας της «Σύντομης Δοκιμασίας Ανίχνευσης Οσμής, B-ODT» να ανιχνεύει την Ήπια Γνωστική Εξασθένηση και τη Νόσο Alzheimer

Δ. Βασιλείου¹, Χ. Κακαζάνη¹, Α. Κουμούτσος¹, Θ. Ρίζου¹, Δ. Σαββουλίδου¹,
Ε. Τοτκίδου¹, Χ. Βαρβεσιώτου¹, Μ. Γιαλαουζίδης², Β. Παπαλιάγκας¹, Α.
Παρασκευοπούλου¹, Γ. Παπαντωνίου³, Μ. Τσολάκη^{1,2}, Δ. Μωραΐτου¹

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Ελληνική Εταιρεία Νόσου Alzheimer και Συγγενών Διαταραχών, ³Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η εξασθένηση της οσφρητικής λειτουργίας συνδέεται πρωτίστως με μνημονικά ελλείμματα σε νευροεκφυλιστικές νόσους. Καθώς η νόσος Alzheimer (NA) πλήττει σημαντικό ποσοστό ανθρώπων, κυρίως άνω των 65 ετών, και τα συμπτώματα στην αρχική φάση δεν γίνονται αντιληπτά, είναι σημαντικό να γίνεται προληπτικός έλεγχος με στόχο την έγκαιρη παρέμβαση. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει την ικανότητα της «Σύντομης Δοκιμασίας Ανίχνευσης Οσμής, Brief-Odor Detection Test, B-ODT» να ανιχνεύει την NA αλλά ακόμη και την ήπια γνωστική εξασθένηση (ΗΓΕ) στα αρχικά τους στάδια. Στην έρευνα συμμετείχαν τρεις ομάδες ηλικιωμένων, 15 ασθενείς με ήπια και μέτρια NA, 15 με διάγνωση ΗΓΕ και 30 γνωστικά υγιείς ηλικιωμένοι ως ομάδα ελέγχου. Η αξιολόγηση της οσφρητικής ικανότητας, μέσω του B-ODT, έγινε με τη χρήση διαλυμάτων βανιλίνης. Στην πρώτη συνθήκη χρησιμοποιήθηκαν πέντε ζευγάρια «διαλύματος βανιλίνης διαφορετικής πυκνότητας – νερού», για να βρεθεί η ουδός ανίχνευσης. Στη δεύτερη συνθήκη, με τη χρήση διαλύματος βανιλίνης 30mg/L, το δοχείο του οποίου μετακινείται με τη βοήθεια ενός εργαλείου ακριβείας με ενσωματωμένο χάρακα 30 cm, αξιολογήθηκε η ικανότητα ανίχνευσης διαφοράς στην οσμή του αέρα, ανάλογα με την απόσταση του διαλύματος από το κάθε ρουθούνι του εξεταζόμενου χωριστά. Τα αποτελέσματα είναι υπό επεξεργασία.

Διαφορές Υγιών Αναλφάβητων και Εγγράμματων Ηλικιωμένων στην Επίδοση σε Νευροψυχολογικές Δοκιμασίες

Μ.Α. Μανδουλά, *Εργαστήριο Γνωστικής Νευροεπιστήμης, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Ν. Σκαρμέας, *Νευρολογική Κλινική, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Ε. Δαρδιώτης, Γ. Χατζηγεωργίου, *Νευρολογική Κλινική Ιατρική Σχολή,*

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μ. Γιαννακούλια, Τμήμα Επιστημών Διαιτολογίας και Διατροφής, Χαροκόπειο

Πανεπιστήμιο

Π. Σακκά, Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Νόσο Alzheimer, Εταιρεία Νόσου Alzheimer και Συναφών Διαταραχών Αθηνών

Μ.-Ε. Κοσμίδου, Εργαστήριο Γνωστικής Νευροεπιστήμης, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο εγγραμματισμός ευνοεί την εγκεφαλική λειτουργία και την επίλυση προβλημάτων, ενισχύοντας νοητικές διεργασίες όπως η μνήμη, η φωνολογική ενημερότητα, η αφαιρετική σκέψη, η οπτικοχωρική αντίληψη και οι οπτικοκινητικές δεξιότητες. Τα αναλφάβητα άτομα μπορεί να υστερούν σε ψυχομετρικές δοκιμασίες λόγω αυτών των διαφορών στις νοητικές διεργασίες, οδηγώντας σε εσφαλμένη διάγνωση νοητικής έκπτωσης. Διερευνήσαμε ποιες δοκιμασίες δεν αδικούν, δηλαδή, δεν διαφοροποιούν τα αναλφάβητα από εγγράμματα άτομα. Εξετάστηκε η επίδοση 1850 νοητικά υγιών ηλικιωμένων συμμετεχόντων (Μ.Ο. ηλικίας=73.5, Τ.Α.=5.41 έτη) στην επιδημιολογική μελέτη HELIAD: 58 αναλφάβητων (12 άντρες) και 829 εγγράμματων (292 άντρες) πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ αποκλείστηκαν από τις αναλύσεις όσοι είχαν διάγνωση νοητικής έκπτωσης (ήπια γνωστική εξασθένηση ή άνοια). Οι διαγνώσεις βασίστηκαν στη νευρολογική (Clinical Dementia Rating Scale) και τη νευροψυχολογική εξέταση (MMSE και έκπτωση σε τουλάχιστον δύο νοητικά πεδία σε εκτενέστερη συστοιχία). Η ανάλυση συνδιακύμανσης (συμμεταβλητές: ηλικία, φύλο) έδειξε ότι οι νοητικά υγιείς αναλφάβητοι υστερούσαν έναντι των εγγράμματων στη μνήμη, την οπτικοχωρική αντίληψη, την προσοχή/ταχύτητα επεξεργασίας πληροφοριών, τις εκτελεστικές λειτουργίες, και τις λεκτικές ικανότητες (όλα τα $p < .001$). Ωστόσο, οι ομάδες δεν διέφεραν στην αναγνώριση καταλόγου λέξεων που είχαν μάθει προηγουμένως και το δείκτη ελλείμματος παγίωσης πληροφοριών στη μνήμη (όλα τα $p > .05$). Συμπερασματικά, ο αναλφαβητισμός επιδρά αρνητικά στη νευροψυχολογική επίδοση, με αποτέλεσμα να υποεκτιμάται η νοητική κατάσταση των αναλφάβητων ατόμων. Συνεπώς, η τυπική νευροψυχολογική εκτίμηση -- με εξαίρεση την αναγνώριση και την παγίωση πληροφοριών -- μπορεί να αδικήσει τα αναλφάβητα άτομα, υποδεικνύοντας νοητικά ελλείμματα όταν δεν υπάρχει παθολογία. Άρα, η

εκτίμηση αναλφάβητων ατόμων πρέπει να βασίζεται στην αναγνώριση και την παγίωση της μνήμης.

Εκτίμηση της αποτελεσματικότητας δομημένης και προδιαγεγραμμένης παρέμβασης σε μαθητή με αναγνωστικές δυσκολίες

Μαρία Κουλιανού, *ΚΕΔΔΥ Ευβοίας*

Σωτηρία Τζιβινίκου, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Η παρούσα μελέτη περίπτωσης εντάσσεται στη θεματική της Ειδικής Εκπαίδευσης και είχε ως στόχο την παρέμβαση σε μαθητή 12 ετών με ειδική μαθησιακή δυσκολία στην ανάγνωση. Εισαγωγή - Σκοπός. Η αναγνωστική δεξιότητα αποτελεί τον πυλώνα της επίδοσης και συμβάλλει στην περαιτέρω γνωστική ανάπτυξη. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των αναγνωστικών δυσκολιών αποτέλεσε πεδίο έντονης ερευνητικής δραστηριότητας, η οποία στην Ελλάδα έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά, καθώς η ελληνική γλώσσα είναι φωνολογικά διαφανής. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας παρέμβασης σε μαθητή με αναγνωστικές δυσκολίες. Η παρέμβαση βασίστηκε σε δομημένη και προδιαγεγραμμένη μέθοδο αντιμετώπισης, που υιοθετεί κυρίως την «από κάτω προς τα επάνω-bottom-up» προσέγγιση, καθώς επίσης, περιλαμβάνει στοιχεία από το αλληλεπιδραστικό μοντέλο για την ανάγνωση και απαρτίζεται από επτά επίπεδα με αναπτυξιακή ακολουθία (Γράμματα, συλλαβές, τρισύλλαβες, τετρασύλλαβες λέξεις, λέξεις με συμπλέγματα, δίψηφα φωνήεντα και σύμφωνα, δίφθογοι, συνδυασμοί [αυ και ευ], κατανόηση κειμένου). Μεθοδολογία. Στην αρχική φάση αξιολόγησης της παρέμβασης καταγράφηκαν οι αναγνωστικές δυσκολίες του μαθητή και στη συνέχεια ο μαθητής εντάχθηκε στο ανάλογο επίπεδο παρέμβασης (3ο επίπεδο, ο στόχος των δραστηριοτήτων ήταν η ανάγνωση και γραφή δισύλλαβων λέξεων ΣΦ-ΣΦ, ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης, οπτικής-ακουστικής διάκρισης και συγκερασμού των συλλαβών σε λέξεις). Η προδιαγεγραμμένη παρέμβαση, έχει το πλεονέκτημα ότι η αξιολόγηση έχει ευθεία σχέση με την παρέμβαση, π.χ. από ποιο σημείο του δομημένου αναγνωστικού υλικού, ξεκινά η παρέμβαση για τον κάθε μαθητή. Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας βασίστηκε στην πριν και μετά (pre-post test) αξιολόγηση, στη βάση της ενδοατομικής

αξιολόγησης. Η συχνότητα της παρέμβασης ήταν δύο φορές την εβδομάδα για ένα μήνα. Αποτελέσματα. Στην τελική αξιολόγηση διαπιστώθηκε η σημαντική μείωση των ορθογραφικών λαθών του μαθητή από τη γραφή (καθ' υπαγόρευση) στην αντιγραφή. Μια πιθανή ερμηνεία είναι ότι ο μαθητής προέβη σε ορθογραφικά λάθη στη φάση της καθ' υπαγόρευση γραφής λόγω ενδεχόμενης ελλιπούς αναστολής σημασιολογικών και όχι φωνολογικών αναπαραστάσεων κάτι που δε συνέβη στη φάση της αντιγραφής όπου η θέαση χαρακτήρων οδήγησε στην ενεργοποίηση ορθής αναπαράστασης των λέξεων. Βασικά συμπεράσματα. Η μέτρηση της διαφοράς μεταξύ αρχικής και τελικής αξιολόγησης του μαθητή, καταδεικνύει ότι η παρέμβαση είχε θετική επίδραση στις αναγνωστικές δεξιότητες και την άμβλυση των αναγνωστικών δυσκολιών του μαθητή. Εκπαιδευτικές εφαρμογές. Η παρέμβαση αυτή, με τα ειδικά της χαρακτηριστικά μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο στη γενική τάξη όσο και στο τμήμα ένταξης. Η αντιμετώπιση των αναγνωστικών δυσκολιών ωστόσο είναι ένα διαρκές ζητούμενο και η περαιτέρω διερεύνηση τρόπων, μεθόδων, τεχνικών και στρατηγικών είναι απαραίτητη. Η επέκταση της παρέμβασης με καταγραφή των ανταγωνιστικών αναπαραστάσεων και αξιοποίηση στρατηγικών κατανόησης ίσως θα αναδείκνυε μελλοντικά τη διόρθωση των λαθών και στο επίπεδο της καθ' υπαγόρευση γραφής.

Αναπτυξιακή πορεία ατόμου με χρόνια νόσημα από τη σκοπιά της μητέρας: μια μελέτη περίπτωσης

Μαρία Κυπριωτάκη, Μαρία Μαρκοδημητράκη, Μαρία Καλεσίου, Νιφρίλντα Ντρέτσα

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο σκοπός της παρούσας ποιοτικής μελέτης είναι να ανιχνεύσει την αναπτυξιακή πορεία ατόμου με χρόνια νόσημα (επιληψία) από τη σκοπιά της μητέρας, όπως αυτή διαμορφώνεται από τη γέννησή του έως και σήμερα. Η ποιοτική αυτή έρευνα διεξήχθη με βάση ημι-δομημένες συνεντεύξεις, προκειμένου να εξεταστούν οι εμπειρίες, τα βιώματα της μητέρας ατόμου με επιληψία από την γέννηση έως και την ενηλικίωσή του. Οι εμπειρίες της μητέρας περιλαμβάνουν τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις της μετά από τη διάγνωση, τη σχέση της με τον σύντροφο, τη

σχέση της με το παιδί με επιληψία, τη σχέση με τους παππούδες-γιαγιάδες, το κοινωνικό δίκτυο, τον ρόλο των ειδικών στο πλαίσιο της συγκεκριμένης οικογένειας, τον ρόλο των εκπαιδευτικών, τις απόψεις της σχετικά με την επαγγελματική και κοινωνική πορεία του ατόμου αυτού, τα πιθανά πλαίσια στήριξης κ.ά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι σχέσεις ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας χαρακτηρίζονται ως ικανοποιητικές, συνδέονται με ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς και διαθέτουν ένα αρκετά μεγάλο κοινωνικό δίκτυο υποστηρικτικό καθόλη την πορεία του ατόμου με το συγκεκριμένο χρόνιο νόσημα. Επιπρόσθετα, αναδύεται η στενή σχέση του ατόμου με επιληψία με την αδερφή του και σκιαγραφείται με θετικό τρόπο η μελλοντική επαγγελματική και κοινωνική πορεία του.

Πιλοτική Εφαρμογή Προγράμματος Διαχείρισης του Στρες και Προαγωγής της Υγείας σε Παιδιά με ΔΕΠ-Υ

Ιωάννα-Ιώ Θεοδωρίτση¹, Βασιλική Βλαχογιάννη¹, Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου², Γεώργιος Χρούσος¹

*1*Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, *2*Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ΔΕΠ-Υ αποτελεί μια από τις πιο συχνές αναπτυξιακές διαταραχές της παιδικής ηλικίας, η οποία επηρεάζει το ίδιο το παιδί αλλά και τα ευρύτερα συστήματα (οικογένεια, σχολείο) που συνδέονται με αυτό. Η παρούσα έρευνα, αποτελεί μια μη φαρμακευτική παρέμβαση για τη βελτίωση των συμπτωμάτων και την προαγωγή της υγείας των παιδιών με ΔΕΠ-Υ. Σκοπό της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της επίδρασης του παρουσιαζόμενου προγράμματος στα πρωτογενή και δευτερογενή συμπτώματα της διαταραχής, την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των παιδιών. Τέλος, διερευνήθηκε και η επίδραση του προγράμματος στα επίπεδα αντιλαμβανόμενου στρες των γονέων. Ο σχεδιασμός του Ερευνητικού Προγράμματος είναι τύπου οιονεί πειραματικής μελέτης. Δημιουργήθηκαν 2 ομάδες (Ομάδα Παρέμβασης και Ομάδα Ελέγχου) με σύνολο 50 συμμετεχόντων. Κάθε συμμετέχων στην ομάδα παρέμβασης πραγματοποίησε 8 συναντήσεις σε διάστημα δύο μηνών. Το πρόγραμμα παρέμβασης περιελάμβανε ενημέρωση

σχετικά με το στρες και τον τρόπο ζωής, εφαρμογή τεχνικών διαχείρισης του στρες και γνωσιακών τεχνικών. Τα ευρήματα της έρευνας έκαναν φανερή την βελτίωση των πρωτογενών και δευτερογενών συμπτωμάτων της διαταραχής, των καθημερινών συνηθειών (ύπνος, διατροφή, γυμναστική) των παιδιών καθώς και του αντιλαμβανόμενου στρες των γονέων τους. Από τα αποτελέσματα της έρευνας συμπεραίνεται, ότι το παρόν παρεμβατικό πρόγραμμα βελτιώνει σημαντικά τα συμπτώματα της διαταραχής, τη συναισθηματική κατάσταση και τον γενικότερο τρόπο ζωής των παιδιών με ΔΕΠ-Υ. Τα πρώιμα αυτά ευρήματα θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν και άλλους ειδικούς, ώστε να χρησιμοποιούν παρόμοια προγράμματα και τεχνικές για τη βελτίωση της ψυχικής υγείας των παιδιών με ΔΕΠ-Υ.

Διατροφή και Νευροψυχολογική λειτουργικότητα σε ηλικιωμένα άτομα στην Ελλάδα

Ξ. Αραμπατζή¹, Μ. Κοσμίδου¹, Μ. Γιαννακούλια², Κ.Α. Αναστασίου²,
Γ. Χατζηγεωργίου³, Ε. Δαρδιώτης³, Π. Σακκά⁴ Ν. Σκαρμέας⁵

1Εργαστήριο Γνωστικής Νευροεπιστήμης, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2Τμήμα Επιστημών Διαιτολογίας και Διατροφής, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 3Τμήμα Ιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 4Εταιρεία Νόσου Alzheimer και Συναφών Διαταραχών Αθηνών, 5Τομέας Κοινωνικής Ιατρικής, Ψυχιατρικής και Νευρολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η διατροφή αποτελεί μια πολλά υποσχόμενη προσέγγιση στην πρόληψη ασθενειών που σχετίζονται με την ηλικία. Σκοπός μας στην παρούσα εργασία ήταν η διερεύνηση της σχέσης διατροφικών συνηθειών και γνωστικών λειτουργιών σε ηλικιωμένα άτομα. Για τις αναλύσεις χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα 1903 συμμετεχόντων (Μ.Ο.=73.1, 59.2 % γυναίκες) της επιδημιολογικής μελέτης HELIAD. Το Ερωτηματολόγιο Συχνότητας Κατανάλωσης Τροφίμων χορηγήθηκε για να υπολογιστεί ο δείκτης υιοθέτησης της Μεσογειακής διατροφής MedDietScore και ομάδες τροφίμων συσχετιζόμενες με αυτό το πρότυπο διατροφής. Πέντε γνωστικές λειτουργίες και μια συνολική βαθμολογία γνωστικής λειτουργικότητας, εκτιμήθηκαν βάσει νευροψυχολογικών δοκιμασιών. Από τις αναλύσεις εξαιρέθηκαν ασθενείς με άνοια για λόγους αξιοπιστίας των απαντήσεων σχετικά με τη διατροφή τους.

Σύμφωνα με τις αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης (προσαρμογή μοντέλου βάσει συμμεταβλητών), ο MedDietScore συσχετίστηκε με τη μνήμη, τις λεκτικές ικανότητες, την οπτικοχωρική αντίληψη και τη συνολική βαθμολογία γνωστικής λειτουργικότητας. Με περαιτέρω προσαρμογή για την πρόσληψη ενέργειας, η συσχέτιση παρέμεινε σημαντική για τη μνήμη και την οπτικοχωρική αντίληψη. Όσον αφορά τις επιμέρους αναλύσεις, μόνο τα μη επεξεργασμένα δημητριακά συσχετίστηκαν με τη συνολική βαθμολογία λειτουργικότητας και με όλες τις λειτουργίες, εκτός των εκτελεστικών, ακόμη και μετά την προσαρμογή για πρόσληψη ενέργειας. Η συνολική βαθμολογία συσχετίστηκε επιπλέον και με άλλες ομάδες τροφίμων (ελαιόλαδο, πατάτες, κόκκινο κρέας, αλκοόλ), όπως και οι λεκτικές ικανότητες (πατάτες, λαχανικά, ψάρια, κόκκινο κρέας, πουλερικά, αλκοόλ) και η μνήμη (φρούτα, πατάτες) αλλά μετά την προσαρμογή για πρόσληψη ενέργειας οι συσχετίσεις εξασθένησαν. Τα ευρήματά μας αναδεικνύουν τη σημασία της Μεσογειακής διατροφής στην υγεία του εγκεφάλου, και παράλληλα, παρέχουν πληροφορίες για την καλύτερη κατανόηση και πρόληψη της γνωστικής έκπτωσης.

Μελέτη συσχέτισης της αυτοεκτίμησης με το άγχος στο γυναικείο πληθυσμό

Ε.Σ. Μαστέλλου¹, Γ. Καλέμη², Β. Παυλόπουλος⁴, Α. Δουζένη^{2,3}

1ΠΜΣ «Ψυχολογίας», Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2Β΄

Ψυχιατρική Κλινική Π.Γ.Ν. «Αττικόν», Αθήνα, 3 Ιατρική Σχολή, Εθνικό και

Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 4Τμήμα Ψυχολογίας, Φιλοσοφική

Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα μελέτη σκοπός ήταν να μελετηθεί η συσχέτιση της αυτοεκτίμησης με το άγχος στο γυναικείο πληθυσμό. Με βάση την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, διαμορφώθηκαν δύο ανταγωνιστικές υποθέσεις. Στην πρώτη υπόθεση αναμενόταν ότι οι δύο μεταβλητές θα σχετίζονταν αρνητικά, με την αυτοεκτίμηση να λειτουργεί ως ρυθμιστικός παράγοντας του άγχους, ενώ στη δεύτερη υπόθεση αναμενόταν ότι θα σχετίζονταν θετικά, με το άγχος να αυξάνεται όταν «απειλείται» η μη ρεαλιστικά υψηλή αυτοεκτίμηση. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 100 γυναίκες, 50 από τις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού και 50 από τον ευρύτερο πληθυσμό ως ομάδα ελέγχου. Στις συμμετέχουσες χορηγήθηκε η Κλίμακα Άγχους (STAI-form

Υ) του Spielberg και το Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης του Rosenberg. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την πρώτη από τις δύο υποθέσεις. Δηλαδή, οι γυναίκες με χαμηλή αυτοεκτίμηση παρουσίασαν υψηλότερα επίπεδα άγχους, ιδιαίτερα όσον αφορά την υποκλίμακα του άγχους προδιάθεσης. Βρέθηκε, επίσης, ότι το άγχος χαρακτηρίζει περισσότερο τις γυναίκες κρατούμενες, ενώ υψηλότερη αυτοεκτίμηση χαρακτηρίζει τις γυναίκες από την ομάδα ελέγχου. Οι υποκλίμακες του άγχους εμφάνισαν υψηλού βαθμού και θετικής κατεύθυνσης σχέση μεταξύ τους, με το άγχος κατάστασης να είναι όμως πιο αυξημένο. Επιπλέον, το μέσο επίπεδο αυτοεκτίμησης των γυναικών του δείγματος ήταν σχετικά υψηλό, συγκριτικά με τις αντίστοιχες τιμές που αναφέρονται στη βιβλιογραφία. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης για ειδικές ομάδες του πληθυσμού, όπως οι κρατούμενες σε σωφρονιστικά ιδρύματα.

Η επίδραση της θεραπείας μέσω των πολεμικών τεχνών στη μείωση του στρες και στην αύξηση της συνειδητότητας (mindfulness): Πρωτόκολλο πιλοτικής έρευνας σε μη-κλινικό πληθυσμό

Φοίβη Σπέη, *City Unity College, Psychology Department*

Γιάννης Λαιμοδέτης, *Εκπαιδευτής Πολεμικών Τεχνών, Σύμβουλος ψυχ. Υγείας, ΕΛ.Ε.ΦΙ.Ψ.Ε.*

Η θεραπεία μέσω των πολεμικών τεχνών βρίσκεται ακόμα σε εμβρυϊκό στάδιο. Τα ελάχιστα ερευνητικά πονήματα σε μη κλινικούς πληθυσμούς τα οποία είναι διαθέσιμα, επικεντρώνονται κυρίως στην επίδραση των πολεμικών τεχνών στη μείωση της επιθετικότητας. Ωστόσο η έννοια της συνειδητότητας (mindfulness) και οι ασκήσεις που στοχεύουν στην καλλιέργεια της αντλούν από τις Βουδιστικές παραδόσεις-παραδόσεις άρρηκτα συνδεδεμένες με τις πρακτικές των πολεμικών τεχνών. Ταυτόχρονα για την αντιμετώπιση του στρες ο Αμερικανικός Σύλλογος Ψυχολόγων προτείνει μεταξύ άλλων την εκμάθηση τεχνικών αναπνοής, την αύξηση της φυσικής δραστηριότητας καθώς και την καλλιέργεια της συνειδητότητας. Τα παραπάνω ταυτίζονται με τις πρακτικές που διδάσκονται και εμπεριέχονται στην εκμάθηση των πολεμικών τεχνών.

Η συγκεκριμένη πιλοτική έρευνα θα επικεντρωθεί σε μη-κλινικό πληθυσμό και θα χρησιμοποιηθεί μικτή ερευνητική προσέγγιση. Οι συμμετέχοντες (6-8 άτομα) θα κληθούν να συμμετάσχουν σε πρόγραμμα θεραπείας μέσω των πολεμικών τεχνών, διάρκειας 6 εβδομάδων, με συχνότητα 1 φορά την εβδομάδα. Η διάρκεια των συναντήσεων θα είναι 90 λεπτά. Θα χορηγηθεί το Five Facet Mindfulness Questionnaire (Baer et al 2006) και το Perceived Stress Scale (Cohen 1994), πριν και μετά την παρέμβαση. Επιπλέον οι εμπλεκόμενοι θα συμμετάσχουν σε ομάδα εστίασης πριν και μετά την παρέμβαση.

Τα τελευταία χρόνια, ειδικά σε χώρες του εξωτερικού, συστήνεται άτυπα η εκμάθηση πολεμικών τεχνών για την αντιμετώπιση του στρες. Επιπλέον ανεπίσημες αναφορές ασκούμενων κάνουν λόγο για τα θετικά αποτελέσματα. Κρίνεται χρήσιμο να διερευνηθεί η πρακτική αυτή με δομημένη μεθοδολογική προσέγγιση.

Ερευνητικό υλικό που αφορά το στρες στους παιδίατρος μέσα από συνεντεύξεις (ποιοτική έρευνα)

Μαρία Χρυσανθακοπούλου

Φοιτήτρια Ψυχολογίας

Το στρες αποτελεί μια καθημερινή μάχη για πολλούς ανθρώπους. Οι γιατροί, και συγκεκριμένα σε αυτή τη περίπτωση, οι παιδίατροι, έχουν επιπλέον στρεσογόνους παράγοντες. Στον εργαζόμενο πληθυσμό, το στρες είναι ένας από τους πιο κοινούς παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν το άτομο, την οικογένεια του ατόμου που το βιώνει, καθώς και την ίδια την εργασιακή εμπειρία. Το στρες που σχετίζεται με την εργασία ονομάζεται εργασιακό στρες. Γιατροί, ιδιαίτερα εκείνοι με εμπειρία, τείνουν να έχουν ηθικές ανησυχίες, οι οποίες συχνά συνεπάγονται με αβεβαιότητα ή μείωση της ικανότητας λήψης αποφάσεων. Στη συγκεκριμένη έρευνα, έχουν συμπεριληφθεί συνεντεύξεις με σκοπό την ανάλυση της επιρροής των στρεσογόνων παραγόντων που πηγάζουν από τον εργασιακό χώρο. Η έρευνα περιλάμβανε πέντε παιδίατρος με πολυετή εμπειρία στον κλάδο και ηλικία άνω των σαράντα ετών. Τα αποτελέσματα έφεραν στην επιφάνεια ορισμένους κοινούς στρεσογόνους παράγοντες των ιατρών αυτών. Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, οι κυριότεροι παράγοντες που ενισχύουν το στρες ήταν τρεις. Η ανακοίνωση των αρνητικών νέων,

οι απαιτήσεις και η αλληλεπίδραση των μελών της οικογένειάς του ήταν οι πιο συχνοί παράγοντες που συντελούν τα υψηλότερα επίπεδα του στρες. Οι παράγοντες που προκαλούν στρες σε αυτή την περίπτωση μπορούν να αποβούν επικίνδυνοι, όχι μόνο για το άτομο αλλά και για τους ασθενείς τους. Ταυτόχρονα, τα υψηλά επίπεδα στρες μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση της φροντίδας των ασθενών αλλά και σε ιατρικά λάθη. Η έρευνα αυτή αποτελεί μια από τις ελάχιστες του ερευνητικού πλαισίου που αφορά τους παιδιάτρους, επομένως συνιστάται ευρύτερο ενδιαφέρον προς μετέπειτα μελετητές.

Πρώιμη παρέμβαση σε κορίτσι 2 ετών με στοιχεία ΔΕΠ-Υ και διαχρονική παρακολούθηση για 10 χρόνια

Κατερίνα Μανιαδάκη, Ευθύμιος Κακούρος

ΤΕΙ Αθήνας και Ψυχολογικό Κέντρο «ΑΡΣΗ»

Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται στην περίπτωση ενός κοριτσιού 2 ετών, στο οποίο εφαρμόστηκε ολοκληρωμένο πρόγραμμα πρώιμης παρέμβασης λόγω καθυστέρησης στην έναρξη του λόγου και πρώιμων ενδείξεων της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ). Ο σκοπός της εισήγησης είναι να καταδείξει τη δυνατότητα αναγνώρισης πρώιμων συμπτωμάτων της ΔΕΠ-Υ ήδη από τη βρεφική ηλικία, να παρουσιάσει τη δομή ενός προγράμματος πρώιμης παρέμβασης και να τεκμηριώσει κλινικά τη δυνατότητα δευτερογενούς πρόληψης της διαταραχής αυτής. Η μεθοδολογία της μελέτης είναι η κλινική μελέτη περίπτωσης. Στα πλαίσια της εισήγησης αυτής θα παρουσιαστούν οι ενδείξεις που οδήγησαν στην αναγκαιότητα της θεραπευτικής παρέμβασης, η δομή του θεραπευτικού προγράμματος και τα θεραπευτικά αποτελέσματα. Στα πλαίσια της μελέτης, το κοριτσάκι παρακολούθηθηκε συστηματικά για 10 έτη, μέχρι την ηλικία των 12 ετών. Τα αποτελέσματα της παρέμβασης ήταν εξαιρετικά. Τα πρωτογενή συμπτώματα της διαταραχής μειώθηκαν σε βαθμό που να μην προκαλούν καμία δυσκολία στη λειτουργικότητα του παιδιού, δεν εκδηλώθηκε καμία από τις συνήθεις δευτερογενείς δυσκολίες της διαταραχής, οι μαθησιακές επιδόσεις του παιδιού στο δημοτικό ήταν άριστες, η αυτοεκτίμησή του υψηλή και οι διαπροσωπικές του σχέσεις ιδιαίτερα αποτελεσματικές. Επίσης, το παιδί ανέπτυξε

μία σειρά κλίσεων και ταλέντων. Ως αποτέλεσμα, στην ηλικία των 12 ετών δεν πληρούνται πλέον τα κριτήρια για τη διάγνωση της διαταραχής και το παιδί δεν αντιμετωπίζει καμία δυσκολία σε κανέναν τομέα της ανάπτυξης και της λειτουργικότητάς του. Συζητούνται τα αποτελέσματα της παρέμβασης σε σχέση με τα νεότερα ερευνητικά δεδομένα για τη νευροπλαστικότητα του εγκεφάλου και την αιτιολογία της ΔΕΠ-Υ καθώς και η δυνατότητα περαιτέρω αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της μελέτης στην κλινική πράξη.

Η σχέση της σχιζοτυπίας και των γνωστικών ελλειμμάτων σε πρώτου βαθμού συγγενείς ασθενών με διαταραχές στο φάσμα της σχιζοφρένειας

Χρυσούλα Ζουραράκη, Πέννη Καραμαούνα, Λήδα Καραγιαννοπούλου, Στέλλα Γιακουμάκη

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η σχιζοτυπία εκδηλώνεται σε μεγαλύτερο βαθμό στους μη-νοσούντες συγγενείς ασθενών με διαταραχές στο φάσμα της σχιζοφρένειας, συγκριτικά με τον γενικό πληθυσμό και σχετίζεται με γνωστικά ελλείμματα. Στην παρούσα μελέτη εφαρμόστηκε το μοντέλο των τεσσάρων σχιζοτυπικών διαστάσεων και αξιολογήθηκαν οι γνωστικές λειτουργίες συγγενών Α βαθμού (n=115) και συμμετεχόντων χωρίς σχετικό οικογενειακό ιστορικό (n=122). Τα σχιζοτυπικά χαρακτηριστικά αξιολογήθηκαν με το Ερωτηματολόγιο Σχιζοτυπικών Χαρακτηριστικών (Schizotypal Personality Questionnaire) και οι γνωστικές λειτουργίες αξιολογήθηκαν με μία εκτεταμένη συστοιχία νευροψυχολογικών δοκιμασιών. Οι εξαγόμενες μεταβλητές των νευροψυχολογικών δοκιμασιών υποβλήθηκαν σε ανάλυση κύριων συνιστωσών με περιστροφή *promax*, διατηρώντας αυτές με $\text{Idiosyncrasy} > 1$ και Φορτία Συνιστωσών > 0.5 . Οι διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων αναλύθηκαν με πολυμεταβλητή ανάλυση διακύμανσης και συνδιακύμανσης. Εξήχθησαν εννέα παράγοντες: γνωστική ευελιξία, μνήμη εργασίας, συναισθηματική λήψη αποφάσεων, ανασταλτικός έλεγχος, επίλυση προβλημάτων, διαμόρφωση στρατηγικής, εκτελεστική μνήμη εργασίας, λεκτική ευχέρεια και σχεδιασμός κινήσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι συγγενείς είχαν υψηλότερη βαθμολογία σε όλες τις διαστάσεις της σχιζοτυπίας και φτωχότερη

επίδοση σε όλους τους γνωστικούς τομείς, εκτός από την γνωστική ευελιξία, την συναισθηματική λήψη αποφάσεων και τον ανασταλτικό έλεγχο. Οι διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων στην εκτελεστική μνήμη εργασίας και την λεκτική ευχέρεια εξαλείφθηκαν, όταν είτε η αρνητική είτε η παρανοειδής σχιζοτυπία εισήχθησαν ως συμμεταβλητές στην ανάλυση. Τα αποτελέσματα προτείνουν πως η εκτελεστική μνήμη εργασίας και η λεκτική ευχέρεια σχετίζονται με την αρνητική και παρανοειδή σχιζοτυπία, ενδεχομένως λόγω ενός κοινού μετωπιαίου-κροταφικού-βρεγματικού νερωνικού δικτύου. Η διερεύνηση της σχιζοτυπίας και των γνωστικών λειτουργιών σε ομάδες υψηλού κινδύνου, μπορεί να συνεισφέρει στην διαμόρφωση πιο στοχευμένων προληπτικών παρεμβάσεων για την σχιζοφρένεια.

**Οι περιπέτειες μιας ερευνήτριας με γυναίκες επιζήσασες ενδοοικογενειακής βίας:
Ο ερευνητής στο πραγματικό κοινωνικό περιβάλλον στην έρευνα για ευαίσθητα
ζητήματα**

Άντρη Ανδρονίκου

Πανεπιστήμιο Frederick-Κύπρος

Το παρόν άρθρο πραγματεύεται τις προκλήσεις της ερευνήτριας κατά τη διάρκεια σχεδιασμού και εφαρμογής της έρευνας- δράσης σε γυναίκες επιζήσασες ενδοοικογενειακής βίας που διαμένουν με το σύζυγο δράστη με απώτερο σκοπό την ενδυνάμωση τους, την ανοχή στη βία και την απομάκρυνση τους από το βίαιο οικογενειακό περιβάλλον. Αναλύονται οι κυριότεροι λόγοι επιλογής της ποιοτικής μεθοδολογίας και ειδικότερα των εις βάθος συνεντεύξεων και των ομάδων ενδυνάμωσης για την αναζήτηση των προσωπικών απόψεων, ιδεών, εμπειριών, συναισθημάτων και αντιδράσεων τους. Περιγράφεται η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ της ερευνήτριας και των επιζήσασων, εστιάζοντας στην από κοινού αναζήτηση εκείνων των στοιχείων που οδηγούν στην προσωπική τους αλλαγή αλλά και στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, της αυθεντικότητας και της αναγνώρισης των αδυναμιών, θέσεων, αντιλήψεων και αξιών της ερευνήτριας. Παραθέτονται οι ρόλοι που αναλαμβάνει η ερευνήτρια στο πεδίο της έρευνας με την ίδια να τοποθετείται μέσα στη διαδικασία ως συμμετέχουσα καθώς και οι αλληλοεπιδράσεις που εμφανίζονται μεταξύ τους. Γίνεται επίσης η αποκάλυψη των

στοιχείων εκείνων που συντελούν στην αναζήτηση της επιστημονικής αλήθειας ενώ παραθέτονται τα ηθικά διλήματα της ερευνήτριας χρησιμοποιώντας δεδομένα που προκύπτουν από τα προσωπικά της βιώματα μαζί τους. Ακόμα, τίγονται τα ζητήματα δεοντολογίας σε ότι αφορά την έρευνα σε ευαίσθητα ζητήματα και οι τρόποι αντιμετώπισης τους. Στη συνέχεια, σκιαγραφείται ο τρόπος μέσα από τον οποίο χρησιμοποιούνται τα δεδομένα και το υλικό που προκύπτει καθώς και ο χώρος αναστοχασμού, αποστασιοποίησης και ανατροφοδότησης της ερευνήτριας. Τέλος, στα γενικά συμπεράσματα, τονίζεται η δυναμική αξία που υπάρχει ανάμεσα στις προσωπικές επιλογές, σκέψεις, συναισθήματα και συμπεριφορές της ερευνήτριας με την ενδυνάμωση των επιζήσασων γυναικών και την απομάκρυνση τους από το σύζυγο δράστη.

Η αξιολόγηση της επιθετικότητας προς τα έσω σε μαθητές πρώτης εφηβικής ηλικίας στην Κύπρο: μια πιλοτική εφαρμογή

Κατερίνα Φλωρά, Μαρία Αντρέου, Γεωργία Γεωργίου

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει σε πιλοτικό στάδιο την έννοια της επιθετικότητας προς τα έσω στην Κύπρο σε μαθητές της πρώτης εφηβικής ηλικίας. Ως επιθετικότητα προς τα έσω εννοούμε την κατάσταση, βασική εκδήλωση της οποίας είναι η χρήση ναρκωτικών ουσιών αλλά και κάθε άλλη ενέργεια όπου η επιθετικότητα στρέφεται προς τον ίδιο τον εαυτό. Στην παρούσα έρευνα έλαβαν μέρος 230 μαθητές Α και Β Γυμνασίου από Γυμνάσιο της Κύπρου. Το βασικό ερευνητικό εργαλείο είναι η Κλίμακα προδιαθεσικών παραγόντων για χρήση ουσιών στην προεφηβική και πρώτη εφηβική ηλικία. Η κλίμακα αποτελείται από δύο υποκλίμακες 1) τους προστατευτικούς παράγοντες ($\alpha=0,702$) και 2) τους παράγοντες επικινδυνότητας ($\alpha=0,735$). Τα πρώτα αποτελέσματα έδειξαν ότι τόσο οι προστατευτικοί παράγοντες όσο και οι παράγοντες επικινδυνότητας ενυπάρχουν σε σημαντικό βαθμό στους εφήβους. Επιμέρους μεταβλητές που μελετήθηκαν αναδεικνύουν την ύπαρξη κοινωνικής υποστήριξης, των δεξιοτήτων λήψης απόφασης αλλά και μέτριου βαθμού έκφραση συναισθημάτων καθώς και μέτριες επικοινωνιακές δεξιότητες. Σημαντικές διαφορές φύλου δεν παρατηρήθηκαν. Τα

αποτελέσματα συζητούνται στη βάση της σημασίας και των συνεπειών των ευρημάτων αυτών για την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των εφήβων και την πιθανή ύπαρξη προδιαθεσικών παραγόντων για την ανάπτυξη εξαρτησιογόνων συμπεριφορών.

Η πιθανή εφαρμογή της εργασίας αυτής συνίσταται στην περαιτέρω διερεύνηση της μεταβλητής αυτής και στην αποτύπωση μιας εικόνας σχετικά τόσο με τους προστατευτικούς όσο παράγοντες ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τον σχεδιασμό προληπτικών παρεμβάσεων στο σχολικό πλαίσιο.

Φυσική δραστηριότητα και κατάθλιψη σε γυναίκες που έχουν νοσήσει από καρκίνο στο μαστό: βιβλιογραφική ανασκόπηση

Ευφροσύνη Πάτσου¹, Γεώργιος Αλέξιας¹, Φώτιος Αναγνωστόπουλος¹, Μιχαήλ Καραμούζης²

1 Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, 2 Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ιατρική Σχολή

Ο καρκίνος του μαστού είναι ο πιο διαδεδομένος καρκίνος στις γυναίκες παγκοσμίως ενώ κατέχει τη δεύτερη θέση μετά τον καρκίνο του πνεύμονα. Η κατάθλιψη είναι ένα σύμπτωμα το οποίο παρουσιάζεται τόσο κατά τη διάρκεια της διάγνωσης όσο και μετά την ολοκλήρωση της θεραπείας. Η Φυσική Δραστηριότητα και η άσκηση φαίνεται να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα στο προφίλ ψυχικής διάθεσης και στην κατάθλιψη κατά τη διάρκεια της επιβίωσης. Η παρούσα εργασία είναι μια ανασκοπική βιβλιογραφική μελέτη η οποία παρουσιάζει τα αποτελέσματα διαφόρων προγραμμάτων άσκησης στη βελτίωση της κατάθλιψης κατά τη διάρκεια αλλά και μετά τη θεραπεία για τον καρκίνο στο μαστό. Χρησιμοποιήθηκαν δεκαεννιά ελεγχόμενα τυχαιοποιημένες μελέτες (randomized controlled trials) δημοσιευμένες από το 2011 έως και το 2016 στις βιβλιογραφικές βάσεις PubMed, Elsevier και Google Scholar. Οι συμμετέχουσες ήταν κυρίως λευκές εργαζόμενες γυναίκες με μέσο μορφωτικό επίπεδο. Οι περισσότερες έρευνες θεωρούσαν την κατάθλιψη σαν απόρροια της νόσου και η πλειονότητα των συμμετεχουσών εμφάνιζε μέσο επίπεδο κατάθλιψης ενώ οι παρενέργειες από την άσκηση ήταν αμελητέες. Από την ανασκόπηση προέκυψε ότι η συμμετοχή σε προγράμματα

άσκησης αλλά και η φυσική δραστηριότητα είχαν μικρότερη ή μεγαλύτερη θετική επίδραση στο προφίλ ψυχικής διάθεσης και στα καταθλιπτικά συμπτώματα σε γυναίκες που έχουν νοσήσει από καρκίνο στο μαστό. Όταν τα προγράμματα άσκησης είναι εξατομικευμένα και ανάλογα με τις ανάγκες, τις ικανότητες και τις προτιμήσεις των ασθενών προσφέρουν μια έγκυρη εναλλακτική λύση στη διαχείριση της κατάθλιψης σε όλη τη διάρκεια της επιβίωσης.

Στο μέλλον ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε μελέτες που θα αφορούν σε γυναίκες οι οποίες παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα κατάθλιψης.

Επαγωγική Συλλογιστική: Βέλτιστες Προβλέψεις σε Καθημερινές Περιστάσεις

Βαρβάρα Μαθιοπούλου, Πέτρος Ρούσσος
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται η βελτιστότητα των προβλέψεων σύμφωνα με το πιθανολογικό θεώρημα του Bayes για την εξαγωγή επαγωγικών συμπερασμάτων. Η έρευνα είναι σε εξέλιξη και μέχρι στιγμής έχουν αναλυθεί τα δεδομένα 73 συμμετεχόντων. Στους συμμετέχοντες δίνονταν ερωτήσεις από την καθημερινή ζωή με ελλιπή δεδομένα και τους ζητήθηκε να κάνουν διαισθητικά μια πρόβλεψη συνολικής διάρκειας ή ποσότητας. Για παράδειγμα, καλούνταν να προβλέψουν τις συνολικές εισπράξεις κάποιας ταινίας, με δεδομένες τις εισπράξεις μιας συγκεκριμένης στιγμής, χωρίς όμως να γνωρίζουν πόσο καιρό αυτή προβάλλεται. Οι μέσοι όροι των συμμετεχόντων συγκρίνονται με τις βέλτιστες κατανομές, όπως αυτές προκύπτουν από το θεώρημα του Bayes. Η ανάλυση των μέχρι τώρα δεδομένων δείχνει συμφωνία των αποτελεσμάτων με την αντίστοιχη έρευνα των Griffiths & Tenenbaum (2006) για τη βελτιστότητα των ανθρώπινων προβλέψεων, καθώς οι απαντήσεις σχηματίζουν τις εξής κατανομές: Κανονική (Gaussian), Power-Law και Erlang (Εκθετική). Τα αποτελέσματα ενισχύουν την άποψη πως ο άνθρωπος, αν και συχνά προβαίνει σε μη έγκυρους συλλογισμούς λόγω των περιορισμών του γνωστικού του συστήματος, μπορεί να χειριστεί ένα αβέβαιο περιβάλλον με ατελείς πληροφορίες και να αποδώσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Η παρούσα έρευνα ρίχνει φως στις διεργασίες επαγωγικής συλλογιστικής προτείνοντας μία

πιθανολογική προσέγγιση μέσω ενός υπολογιστικού μοντέλου. Επίσης, προσφέρει πλούσιο υλικό στην έρευνα νοημόνων τεχνητών συστημάτων που χρησιμοποιούν πιθανολογικά μοντέλα στη λήψη αποφάσεων, όπως τα συστήματα διαγνωστικής στην ιατρική. Ως προς την πρακτική εφαρμογή των ευρημάτων, η πιθανολογική προσέγγιση στον επαγωγικό συλλογισμό μπορεί να αποβεί χρήσιμη στην ενασχόληση με άτομα με εγκεφαλικές βλάβες, και κυρίως μετωπιαία ελλείμματα, καθώς ο άκαμπτος τρόπος σκέψης δημιουργεί δυσκολία στη διαισθητική επαγωγή.

Διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας προσχολικών και πρωτοσχολικών παιδιών με βάση τις αναφορές των γονέων τους

Κατερίνα Γαλατσοπούλου, Ευαγγελία Τσιάρα, Ειρήνη Δερμιτζάκη, Ελένη Καλλία
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί το ενδιαφέρον σχετικά με τα χαρακτηριστικά της ιδιοσυγκρασίας των μικρών παιδιών. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να μελετηθούν, μέσα από τις απαντήσεις των γονέων, οι διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας παιδιών προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας. Στην έρευνα συμμετείχαν περίπου 320 γονείς παιδιών από 3 έως 8 ετών, η μεγάλη πλειοψηφία των οποίων ήταν μητέρες. Η ιδιοσυγκρασία των παιδιών αξιολογήθηκε με τη σύντομη μορφή του Ερωτηματολογίου Συμπεριφοράς του Παιδιού (CBQ-VSF, Putnam & Rothbart, 2006) το οποίο συμπληρώνει ο γονέας για το παιδί του. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 36 ερωτήσεις σχετικά με το πώς αντιδρά το παιδί σε καταστάσεις και ερεθίσματα της καθημερινότητας. Οι απαντήσεις του γονέα δίνονται σε 7βαθμη κλίμακα. Η ανάλυση των δεδομένων βρίσκεται σε εξέλιξη. Μέσα από την επεξεργασία των δεδομένων αναμένεται να αναδυθούν, σύμφωνα με τους κατασκευαστές του CBQ-VSF, τρεις διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας των παιδιών: η εξωστρέφεια, το αρνητικό θυμικό και ο έλεγχος με προσπάθεια. Η συμβολή της παρούσας έρευνας έγκειται στο ότι, πρώτον, θα ελέγξει αν η υπόθεση για τις τρεις διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας των μικρών παιδιών επιβεβαιώνεται και, δεύτερον, θα προσφέρει δεδομένα από δείγμα Ελλήνων γονέων σχετικά με τα χαρακτηριστικά της ιδιοσυγκρασίας τα οποία αποδίδουν στα παιδιά τους. Τέτοια

ευρήματα μπορούν να αξιοποιηθούν για ερευνητικούς, διαγνωστικούς και ψυχοπαιδαγωγικούς σκοπούς.

Λέξεις κλειδιά: ιδιοσυγκρασία, προσχολικά παιδιά, εξωστρέφεια, αρνητικό θυμικό, έλεγχος με προσπάθεια